

శ్రీ హయగ్రీవాక్షానమః

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

మహాభారతము
సంకల్పించినది
సంకల్పించినది
సంకల్పించినది
సంకల్పించినది

వేమూరు - వేంకటకృష్ణమసెట్టి అన్డ్ సన్స్ చేతను
తదుపరి

ఎ. కల్లన్ సెట్టి అన్డ్ కంపెనీవారిచేతను
ప్రకటించబడుచుండినది.

1456

1955

ప్రకాశకులు :

వేమూరు - వేంకటకృష్ణమసెట్టి అన్డ్ సన్స్,
పబ్లిషర్స్ అండ్ బుక్ సెల్లర్స్,
హైదరాబాద్ - ఏలూరు.

బ్రాంచెస్ :

గుంటూరు - రాజమండ్రి - భీమవరం - తెనాలి - విజయనగరం.

PRINTED AND PUBLISHED BY

విషయ సూచిక

ఆనుశాసనిక పర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

	పుట.
గౌరవ లుబ్ధక సర్ప మృత్యు కాలసంవాదము.	1
ఆగ్నివుడు సుదర్శన యనుకన్యకను వివాహంబు నేసికొనుట.	4
సుదర్శ నింటికి ధర్మదేవత యతిథి యై వచ్చుట.	6
ఇంద్రముగ నువాదం బనునితిహాసప్రకారము.	9
విశ్వామిత్రుడు బ్రాహ్మణ్యంబు గలిగిన తెఱంగు.	11
వీరహవ్యం 'సురాజునకు బ్రాహ్మణత్వము గలిగిన ప్రకారము.	12
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు వైవస్వతులకు తెఱంగు గెఱింగించుట.	18
భీష్ముడు ధర్మరాజు కౌశల్యం బెప్పుడు సవరిత్యాజ్యం బని చెప్పుట.	14
విభులకుం బాటించలయువారిని భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పుట.	15
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు బరమ మైనధర్మంబు చెప్పుట.	18
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గరుత్మంతునిచరిత్రంబు చెప్పుట.	20
కద్రువ దనకొడుకులకు నమేజయునివలన నాశంబు గల్గునట్లు శపించుట.	23
కశ్యపుడు గరుడునకు గజచ్ఛపంబుల తెఱంగు గెఱింగించుట.	25
గరుడు డింద్రుని జయించి యమృతంబు తెచ్చి కద్రువకుఁ జూపుట.	26
బ్రాహ్మణుడు హీనవర్ణునకు ప్రిధికమంత్రంబు లుపదేశింపఁ గూడ దనుట.	27
లక్ష్మీనివాసస్థానములు.	28
భంగాస్వనుఁ డసురాజు క్రీడయై కుంభులం గాంచినప్రకారము.	30
ఇంద్రుడు భంగాస్వనునకుఁ గోరినవర్ణంబు లిచ్చి యనుగ్రహించుట.	32
సనత్కుజాతుండు నారదున కుపదేశించినతత్త్వప్రకారము.	35
గరుత్మంతుండు మునులకు విష్ణుదేవునిమహిమోత్సాహంబు చెప్పుట.	
విష్ణుదేవుడు గరుత్మంతున కుపదేశించినయాత్మతత్త్వప్రకారము.	

ఆనుశాసనిక పర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము.

అష్టావక్రం డనుమునికుమారునిచరిత్రము.	37
ఉత్తరదిశ యష్టావక్రునిచిత్తశుద్ధి బరీక్షించుట.	38
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు దానపాత్రధాతుల తెఱంగు గెఱింగించుట.	41
వైవస్విత్ర్యంబు లగుదానంబులకుఁ బాత్రధాతుల నిరూపించుట.	44
భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ బుణ్యశ్రీధి విశేషంబుల నెఱింగించుట.	47
అత్రిప్రముఖమహర్షులు శరతల్పగతుం డైనభీష్ముఁ జూడవచ్చుట.	

	పుట.
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గంగాప్రభావంబు సెప్పట.	48
వాసుదేవనారదసంవాద ప్రకారము.	50
వాసుదేవధూదేవీసంవాదప్రకారము.	51
నారదపంచమాదాసంవాదం బనునితిహాసము.	53
దేవశర్మ యనుమనివరుభార్య రుచి యనుదానిచరిత్రము.	54
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గాంధర్వాదివివాహముల తెలిం గెఱింగించుట.	57
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు నారసాదిపుత్రభేదంబు తెలింగు సెప్పట.	59
చ్యవనసహస్రసంవాదం బనునితిహాసము.	60
చ్యవన కుశికసంవాదం బనునితిహాసము.	63
చ్యవనుడు దనయోగబలంబున గుశికునకు నాకలోకంబు నూపుట.	66
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు దానవిశేషముల సెఱింగించుట.	68
ధూదానమహిమాభివర్ణనము	69
నక్షత్రదానమహిమాతిశయనిరూపణము.	72
తిలదానవిషయక యమత్రావ్యాధిసంవాదము.	74
నృగచరిత్రము.	75
నృగుడు శ్రీకృష్ణులనఁ బాపవిముక్తుఁడై పుణ్యలోకమునకుఁ బోవుట	77
గోప్రభావవిషయకం బగునాద్యాలకి పుత్ర చరిత్రము.	78
ఇంద్రునకు బ్రహ్మ సెప్పినగోదానవిషయకవాక్యములు.	79

ఆనుశాసనికపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

ధర్మరాజునకు భీష్ముం డనుప్రేయంబులఁ జెప్పట.	81
బృహస్పతి మాంధాతకుఁ దెలిపినగోదానవిధిప్రకారము.	82
గోవులకుఁ గపిలత్వంబు సిద్ధించినప్రకారము.	83
వేదవ్యాసుని కుతునకుఁ దెలిపిన గోప్రభావ ప్రకారము.	85
సుమిత్రుఁ డనుమునిచేఁ బోషింపబడినగోవులప్రభావము.	87
గోవులు రంతిదేవుయజ్ఞపశువు లై గోలోకంబునకుఁ బోవుట.	89
వేదవ్యాసుని కుతునకుఁ జెప్పినకపిలగోమహిమానుభావము.	90
గోశ్రీసంవాదము.	92
భీష్ముడు ధర్మరాజునకు నువర్ణదానమహిమాతిశయంబు సెప్పట.	93
వసిష్ఠుడు పరశురామునకుఁ జెప్పిననువర్ణమహిమము.	94
భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ పితృపూజావిధానం తెలింగించుట.	96
అత్రిమహాముని నిమి కెఱింగించినశ్రాద్ధక్రియావిశేషము	99
సప్తర్షి వృషాదర్శిసంవాదం బనునితిహాసంబుప్రకారము.	101
వృషాదర్శి పుత్రైంచినకృత్తి కునస్సఖునిచే మృత్యుచిహ్నంబు.	102

పుట.

ఉపానద్దానవిషయకసూర్యజమదగ్ని సంవాదము.	...	105
శూద్రున కవశ్యాన్యమేయం వైనధర్మము నిరూపించుట.	...	106
సర్వవర్ణసామాన్యధర్మనిరూపణప్రకారము.	...	109
పరాశరమునిప్రణీతధర్మవిశేషంబు భీష్మృండు ధర్మజానకుం జెప్పట.	...	111
భీష్మృండు ధర్మజానకుఁ దటాకనిర్యాణఫలవిశేషంబు చెప్పట.	...	113

ఆనుశాసనికపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము.

ఘాపదీపనైవేద్యంబులవిశేషము భీష్మృండు ధర్మజానకుఁ జెప్పట.	...	115
భీష్మృండు ధర్మజానకు నహుషునిఘాపదీపదానవిశేషంబు చెప్పట.	...	118
ఇంద్రమతంగమహామునిసంవాదము.	...	120
భగీరథునకు బ్రహ్మతో వైనసంవాదప్రకారము.	...	122
ఉపవాసవిధివిశేషము.	...	128
హరిసనత్కుమారసంవాదప్రకారము.	...	130
సనత్కుమారుఁడు శివునకు దేహాంతర్గతజైవతములం చెల్పుట.	...	132
సాంఖ్యయోగంబుతెఱంగు గెఱింగించుట.	...	134
బృహస్పతి ధర్మజానకుఁ జెప్పట.	...	138
అహింసాస్వరూపనిరూపణము.	...	139
హంసభక్షణ మందలిరుచివిశేషంబు మానుట దుష్కరం బని చెప్పట.	...	140
నేదవ్యాసుఁడు కీటంబునకు నుత్తమజన్మంబులు గలుగ ననుగ్రహించుట.	...	143
గ్యాసమైత్రేయసంవాదము భీష్మృండు ధర్మజానకుఁ జెప్పట.	...	144
గారదపుంటిరికసంవాదం బనుపరమేతిహాసప్రకారము.	...	146
శ్మృండు ధర్మజానకు శ్రీకృష్ణునిచిత్రచరిత్రంబు చెప్పట.	...	149
మామహేశ్వరసంవాదం బనునితిహాసము.	...	150
శ్రీండు పార్వతికిఁ దనశృణానవాసిత్వం గారణంబు చెప్పట.	...	153

ఆనుశాసనికపర్వము - పంచమాశ్వాసము

శివుఁడు పార్వతికి వర్ణాశ్రమాచారంబుల తెఱంగుగెఱింగించుట.	...	155
శివుఁడు పార్వతికిఁ దపస్వరూపంబు చెప్పట.	...	157
శివుఁడు పార్వతికి రాజత్వమహిమాతిశయంబు చెప్పట.	...	159
శివుఁడు పార్వతికి వర్ణకర్మపరిపాకంబుల తెఱంగు గెఱింగించుట.	...	162
శివుఁడు పార్వతికి నాయుర్వృద్ధిక్షయంబులకుఁ గారణంబులు చెప్పట.	...	166
శివుఁడు పార్వతికి స్వప్నాదుల తెఱంగు గెఱింగించుట.	...	168
శివుఁడు పార్వతికి మానస వాచిక కాయకము లనుత్రివిధపాపములం చెల్పుట.	...	170
శివుఁడు పార్వతికి దానఫలవిశేషంబుల తెఱింగించుట.	...	172
శివుఁడు పార్వతికి ధర్మవిశేషంబుల తెఱంగు గెఱింగించుట.	...	174

	పుట.
శివుడు పార్వతికి సాంఖ్యప్రకారంబు చెలుపుట.	... 177
శివుడు పార్వతికి నాత్మసాయుజ్యప్రాప్తిసాధనంబులు చెలుపుట.	... 179
పార్వతి శివునకుఁ బ్రతివ్రతా ధర్మంబులతెఱఁగఁగించుట.	... 180
పార్వతి శివునకుఁ బ్రతివ్రత కన్యాంబు లగుధర్మంబులఁ చెలుపుట.	... 181
భీష్ముడు ధర్మజానకు, బరప్రాప్తిహేతుభూతం బగుజపవిశేషంబు చెలుపుట.	... 182
విష్ణుమంత్రధ్యానం బవశ్యానుష్ఠేయం బని చెప్పట.	... 184
విష్ణు నామప్రభావంబు చెలుపుట.	... "
బ్రాహ్మణపూజానమస్కారంబులు పరమోత్కృష్టంబు అని చెప్పట.	... 186
పవనకార్తవీర్యార్జునసంవాదంబు భీష్ముడు ధర్మజానకుం జెప్పట.	... "
పవనండు కార్తవీర్యార్జుననకు నప్రివృత్తులమహిమ చెప్పట.	... 187
భీష్ముడు ధర్మరాజానకుఁ గృష్ణప్రభావం బుపన్యసించుట.	... 188
కృష్ణుడు ధర్మరాజానకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు చెప్పట.	... 189
దుర్వాసుడు కృష్ణనిమనశ్చుద్ధి పరీక్షించి యనుగ్రహించినప్రకారము.	... "
కృష్ణుడుఁ ధర్మజానకు శివునిమహిమ చెప్పట.	... 191
కృష్ణుడుఁ ధర్మజానకు శివనామనిర్వచనంబు చెప్పట.	... 192
భీష్ముడు ధర్మజానకు ధర్మసూక్ష్మప్రకారంబు చెప్పట.	... 193
భీష్ముడు ధర్మజానకు సాధ్యసాధుజనుల నిరూపించి చెప్పట.	... 194
శుభానుభంబులు పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపంబులచేఁ గల్గు నని చెప్పట.	... 195
భీష్ముడు ధర్మజా నూడించి కరిపురంబునకుఁ బంపుట.	... 196
ధర్మజుడు కృష్ణాదులఁ దోడ్పొంది భీష్మునియొద్దకుం బోవుట.	... 197
భీష్ముడు శరీరంబు విడుచుటకు శ్రీకృష్ణుననుజ్ఞ గొనుట.	... 198
భీష్ముడు శరీరంబు విడిచి నాకలాకగతుం డగుట.	... "
పరలోకగతుండైన భీష్మనకు నన్ని సంస్కారంబు నేయుట.	... 199
పుత్ర్యశోకాతుర యైనగంగాదేవి కృష్ణాదులం గమంగొని దుఃఖించుట.	... 200
పుత్రమరణదుఃఖిత యగుగంగాన గృష్ణచైత్యపాయనుం డూరఁగించుట.	... "

అశ్వమేధపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

పోకమగ్నుం డగుధర్మజానిఁ గృష్ణాదులు ప్రబోధించుట.	... 202
వేదవ్యాసమునీంద్రుడు ధర్మజానికు మరుత్తునిచరితంబు చెప్పట.	... 205
మరుత్తుడు సంవర్తనిఁ దనయజ్ఞంబున కుపద్రష్టగా వరియించుట.	... 207
సంవర్తండు మరుత్తునియజ్ఞంబున కుపద్రష్ట యగుట.	... 208
అగ్నిదేవుం డింద్రసందేశము మరుత్తుని కఱింగింప వచ్చుట.	... 210
మరుత్తునియజ్ఞంబున హవిర్యాగంబులు గొన నింద్రులు వచ్చుట.	... 211
శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజానకు మంత్రపోషకమంబు నేయుట.	... 214

పుట.

పాండవులు బంధుసహితంబుగా ధృతరాష్ట్రాని జూడజోవుట.	...	334
పాండవులు కురుక్షేత్రంబున నున్న ధృతరాష్ట్రానిగాంధారికుంతుల దర్శించుట.	...	335
విదురుడు యోగమార్గంబున ధర్మరాజునందుఁ గలయుట.	...	338
వేదవ్యాసుఁడు పాండవసహితం దైనధృతరాష్ట్రానినాశ్రమంబునకు వచ్చుట.	...	340
కుంతివేదవ్యాసునితోఁ గల్గఁడు దనకు జన్మించినతెఱంగు గెఱింగించుట.	...	342
వ్యాసుఁడు ధృతరాష్ట్రానియలకు భారతరణమృతుల రావించి చూపుట.	...	345
ధృతరాష్ట్రాఁడు భాగీరథీతీరంబుననుండి నిజాశ్రమంబు ప్రవేశించుట.	...	346
నారదుఁడు పాండవులకు ధృతరాష్ట్రానినిర్యాణంబు నెప్పట.	...	349
ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్రప్రభృతులు మృతు లగుటకు శోకించుట.	...	350
యుధిష్ఠిరుఁడు ధృతరాష్ట్రానియకు దిలోదక ప్రదానంబు నేయుట.	...	351

మాసలపర్వము.

ధర్మరాజుజ్యంబున నుత్పాతంబులు దోచుట.	...	353
మునిశాపంబున సాంబునికడుపున ముసలంబు పుట్టుట.	...	354
ద్వారకాపురంబున మహాత్పాతము లనేకములు పుట్టుట.	...	355
యాదవు లందఱుఁ గృష్ణసహితులై సముద్రతీరమునకుఁ బోవుట.	...	356
సాత్యకికృతవర్మలకు రోషజనకంబుగాఁ గలిగినసంవాదము.	...	357
మద్యపానమత్తుఁ దైనసాత్యకి కృతవర్మతల నఱుకుట.	...	358
యాదవు లెల్ల మడిసినపిదపఁ గృష్ణుఁ డర్జునుం దోడ్చేర దారుకుం బంపుట.	...	360
బలరాముఁడు శరీరంబు విడిచి యనంతునియందుఁ గలయుట.	...	361
శ్రీకృష్ణుఁడు శరీరంబు విడిచి పరమపదంబునకుఁ బోవుట.	...	362
దారుకుఁడు పాండవులకు సకలయాదవత్వయంబు నెప్పుట.	...	363
అర్జునుఁడు సకలస్వజనత్వయదుఃఖితం డగువనుదేవునిం గాంచుట.	...	365
వనుదేవుఁ డర్జునునకు యాదవనాశంబులెఱంగు గెఱింగించుట.	...	365
వనుదేవుండు శరీరంబు విడిచి పరమగతికిఁ బోవుట.	...	368
అర్జునుండు రామకృష్ణుల వేదకుచు వసంబునకుం బోవుట.	...	370
అర్జునుఁడు రామకృష్ణులకి శేబరంబులు నూచి పలవించుట.	...	371
అర్జునుఁడు రామకృష్ణులకు నన్ని సంస్కారంబు నేయుట.	...	371
ద్వారకానగరంబు సముద్రమున మునింగిపోవుట.	...	372
బోయ లర్జును నోర్చి యాదవాంగలసాము లుపహరించుట.	...	373
అర్జునుండు రామకృష్ణుల నిర్యాణంబును యాదవ స్త్రీలకెఱింగించుట.	...	374
రుక్మిణీదేవి మొదలగు కృష్ణభార్య లన్ని ప్రవేశంబు నేయుట.	...	375
అర్జునుండు వేదవ్యాసునొద్దకుఁ బోయి యాదవత్వయంబు నెప్పుట.	...	375
వేదవ్యాసుం డర్జునునకు హితోపదేశము నేయుట.	...	376

పుట.

మహాప్రస్థానికపర్వము.

అగ్ని దేవుం డర్జునుచేతిగాండివంబు సముద్రంబున వైపించుట.	...	382
ద్రౌపది మొదలగువారు గతప్రాణులైపడుట.	...	,,
ఇంద్రుండు రథంబు గొని ధర్మరాజు నెదురుకొనుట.	...	384
ధర్మరాజునురరాజులకుఁ గుర్కురవిషయముగా జరిగినవివాదము.	...	385
సారమేయరూపంబున వచ్చినధర్మండు ధర్మరాజునకుఁ బ్రత్యక్షం బగుట.	...	386

స్వర్గారోహణపర్వము.

ధర్మజుండు దుర్యోధనుం జూచి యనూయాపరుండైన నారదుం డతనిం జేర్చుట.	...	390
ధర్మరాజు దేవియునును గర్హాదిస్వజనులం జూప వేడుకొనుట.	...	,,
ధర్మజుండు నరకమున నున్నయన్నదమ్ముల నెఱింగి పరితపించుట.	...	392
ఇంద్రుండు నరకంబుకడ నున్న ధర్మజునొద్దకువచ్చి యతని సంభావించుట.	...	,,
యముండు ధర్మరాజు నుచితవచనంబుల సంభావించుట,	...	395
ధర్మజుం డాకొశగంగావగాహంబుఁ జేసి దేవభావంబు నొందుట.	...	,,
ఇంద్రుండు ధర్మజునకు దేవత్వంబు నొందినస్వజనంబులఁ జూపి చెప్పుట.	...	396
ఫలశ్రుతి.	...	400

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మహా భా ర త ము

ఆనుశాసనిక పర్వము. ప్రథమాశ్వాసము.

మత్కటాక్షరోచి

స్నేహసముల్లాసవిహితశ్రుతిస్థిరలక్ష్మీ

భూమానందితభక్త

వ్యామోహవిదూరయుక్త శ్రీ హరిహరనాథా.

1

వ. దేవేంద్రాచార్యు బోయె జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దివ్యజ్ఞానదేదీప్యమానుం
డైన దేవ ప్రతుండు వివరింప వివిధంబు లగుధర్మంబు లాకర్ణించి యజాతశత్రుం
డతనికి సభక్తిక ప్రణామం బాచరించి వినయవిశేషవిభూషితుం డై.

2

సీ. అనఘ నాదగుచి త్రమునకు శమంబు గా, వించుటకై నీవు శ్రీ వివిధవిశద
భంగులఁ బరమకృపానిరతుండవై, సకలధర్మోపదేశములఁ జేసి
తిమ్మెయిఁ జెప్పఁగా శ్రీ నించుకయేనియు, శమము లేకున్నది శ్రీ చలముకొని య
నేకబంధుల వధిరయించితి నది యొక్క, తలయు నీ కలిగినదాదుణత్వ

ఆ. మొక్కతలయునైనశయ్యగ్రకర్మంబులు, చిత్తవృత్తిఁ దగిలి శ్రీ యుత్తలంబుఁ
జేయ శాంతి యెట్లు శ్రీ సిద్ధించు మునిమాన, నీయ యింక నేమి శ్రీ నేయువాడ. 3

వ. దుర్యోధనుం డతిలోభంబున నాతోఁబంచి కుడువ నొడంబడండ యేనును నాగ్ర
హంబున నతనికి రాజ్యం బిచ్చి తొలంగి నిలువను మా యిద్దఱకతలంబున నింత
వుట్టెం బశ్చాత్తాపం బెప్పాటనుం ద్రోవువడ దయ్యెడు.

—♦ గాతమీలుభక్తసర్పమృత్యుకాలసంవాదము ♦—

చ. అనవుడు భీష్ముఁ డిట్లు లను శ్రీ నాతనితో నకటా వధింపఁగా
మనుజుడు కర్త గాఁడు వినుమా యితిహాస మొకండు సెప్పెద.
నమ్రజవరేణ్య గౌతమి యశనంగ శమాన్విత యొక్కభూసురాం
గన యురగంబుచే సుతుండు శ్రీ కాలవశత్వముఁ బొందియుండఁగన్.

5

- చ. వగచుచుఁ జూడ నయ్యురగగ్రవల్లభు రజ్జునఁ గట్టి తెచ్చియ
మృగువకుఁ జూపి దీనిఁ దల శ్ర మ్మందఁగ మోఁడెదఁ గోల నొండె రెం
డుగ నేటగ త్తి ప్రే సెదఁ గగ్గఁ జెను గిహడపాఁపపుర్వ నే
మిగతి వధింతు నంచు నొకశ్రమేటికిరాతూఁడు రోషదీప్తుఁడై. 6
- క. ఊన్నఁ గని యప్పడఁతి యో,యన్న విడువు భుజగనాథు శ్ర ననవుడు నతఁ డీ
పిన్నాతనిప్రాణంబులు, గొన్నది యిది దీనియునుటు శ్ర గొనియెద ననియెన్. 7
- వ. అనిన నక్కోమలి యక్కిరాతుం జూచి. 8
- క. విధివశమున వచ్చినకీ, డధములు గొనియాడి వ్రేఁగు శ్ర లైవిపులభవాం
బుధి మునుఁగుదురు మునుంగరు,సధర్మలగును త్తములు ప్రశాంతిఁజాలుక నై. 9
- వ. అదియునుం గాక. 10
- క. ఈవాముఁ జంప బ్రదుకునె, నాపుత్తుఁడు విడువు మర్జునక నాపుడు వాఁ
డీ వేదమాట లెల్లను, గోపవివసుఁడైననాకుఁ శ్ర గొలుపవు ముగ్ధా. 11
- ఉ. కావున నెట్లుఁ జంపుదున శ్ర కాని భుజంగముఁ బోవనినుజూ
నాపుడు నింతి యర్జునకశ్రనామము నీ కవదాతభంగిక్రీమట.
గావలదే మహీసురులు శ్ర గా దనుచొప్పునఁ దత్సవ
బోవరు గాదె యేల నినుభోటికిఁ గూరత నాదునన్నిధిన్. 12
- సీ. హింసకు నొడఁబడ శ్ర నే నెట్లు ననవుడు, జనబాధకము లైనశ్రజంతువులను
జంపినఁ బాపంబు శ్ర సమకూర దని పల్కె, బోయ వట్టిసరివుఁ శ్ర బారిగొనంగ
వల దని చెప్పె నశ్రవ్యనిత వాఁ డహిఁ దెగఁ, జూచి జనంబులఁ శ్ర గాచు టుటదె
వృత్తుఁ జంపఁడె దేవశ్రవిభుఁడు యజ్ఞధ్వంస,నము సేయఁడే ఫాలశ్రనయనుఁ డట్లు
తే. కావె ధర్మపు హింసలు శ్ర నీవు దీని,కియ్యకొను మని తఱిమె న శ్ర శ్లెంతదఱిమి
నను దయావతి యైనయశ్రన్నాతిపాప,మునకుఁజొరదయ్యెబోయకీర్తనియెఁబాము.
- క. ఏనేమితప్పు సేసితిఁ, గానవు నెఱి నీవు లెస్సగా మృత్యుపరా
ధీనత బాలునిఁ గఱచితిఁ, గాని వినుము లేవు రోషశ్రకామాదు లెదన్. 14
- వ. అనుటయు నతండు. 15
- క. విను మృత్యువునకుఁ దగుసా,ధనమ వగుటఁజేసి నిన్ను శ్ర దండంపంగా
జను ననవుడుఁ గుమ్మరికో,లను సారెం బోలితిం దశ్రలఁచి చూడు మెడన్. 16
- వ. ఈక్రియ నావశం బగునే యని పల్కినం బామున కర్జునకుం డిట్లనియె. 17
- తే. ఏయువాఁ డుండ నిమ్మిమిశ్రసేయుననక, యోపి తత్పండనము సేత శ్ర పాపమండ్ర
యెవ్వరే బంపఁ గఱతు గా శ్ర కేమికూరుఁ, నిన్ను గీటఁగించిన శ్ర నిందరాదు.
- తే. అదియుఁ గాక విశేషించి శ్ర యరయ బుద్ధి, గలుగునట్టిసాధనములుగారెమిరు
మృత్యువున కట్లు గావున శ్ర మెలఁగ మిడుక,నీక పొరిగొన వలయుమిశ్రమెల్లభంగి.

- వ. అనిన విని బోయకు భుజంగం బిట్లనియె. 20
- తే. బుద్ధి గల్గుసాధనములతో హవిస్సు, లరసి వేల్పురు ఋత్విజుఁ య లా ఫలంబు
గాంచు నధ్వరకర్తయ్యకాక వారి, కేమిపని యనఁగా మృత్యుఁ యేగుదెంచె. 21
- క. చనుదెంచి పామునకు ని, ట్లను నిను నేఁ గోరి పనిచిత్తనట్టుల నన్నున్
బనిచెం గాలుం డీ చావున కీవును నేను హేతువులు గా మనఘా. 22
- క. ఇనశశిపావక భూమి గ, గన జల పవనాదివస్తుగతు లెల్లను గా
లునియఁజేతే వనినఁ ద, క్కి-నపని సెప్పంగ నేటికిని భుజగేంద్రా. 23
- క. విను మిట్లగు తేర్పడ నెఱిఁగిన నాపై నిడుదు వెల్లు య కిల్చివముం గా
లునిచెయిది నన్ను దూఱిన, నిను దూఱుట యుఁజె నాదుర్నిర్మాణమునన్. 24
- ఆ. అనిన భుజగ మిట్టు య లను నీవలన నేను, గుణము సెప్ప దోషగణన సేయ
నన్నుఁ బనిచె నంటి య నామిఁదిదోషంబుఁ, బాపికొనుట నాకుఁ బాడిగాదె. 25
- క. విను మటు కాలునిదెసనై, నను దోషముకలిమి లేమి య నా కాడంగాఁ
బని యేమి దోషగతిచింతనభాషణములకు నేను య దగుదునె యనఘా. 26
- వ. అని పలికి యాగు బోయెమొగంబు సూచి. 27
- క. వింటే - మృత్యువుమాటలు, గంటే నామిఁదఁ దప్ప య గలిగించెద వి
ట్లంటం గట్టక దగునే, యంటకు నగి బోయె యిట్టు య లనియె నరేంద్రా. 28
- క. నీవును మృత్యువుఁ బాపన, మావేశితమతుల రొఱగ య నాడినయంతం
బోవునె మీపై దోషము, లే వెఱతునె యిట్టు లనిన య యంతన మీకున్. 29
- వ. అనిన మృత్యువునుం బామును. 30
- క. ఘనుఁ డగుకాలునివశమునఁ, జనియెడుమా కరయ దోష్యసంగతి గలదే
యనునెడఁ గాలుం డచటికిఁ జనుదెంచెం బ్రీతి ధర్మసంశయ ముడుపన్. 31
- వ. చనుదెంచి యర్జునకు నాలోకించి. 32
- క. పామును మృత్యువు చేనును, గా మీదారకునిమృతికిఁ య గారణ మీతం
డేమేఁ గర్మముఁ జేసెం, దా మృతిఁ బొందించె నదియు య తలకొని యితనిన్. 33
- క. విను కర్మం బానర్థిచును, జననము మరణంబు నదియు య సౌఖ్యము దుఃఖం
బును గావించుం దనచే, సినదానిం బడక పోవ య శివునకు వశమే. 34
- వ. అని చెప్పి. 35

1, క. గ, చ. నీపై నిడుదు రెట్లు 2. అచ్చప్రతులయందు 25-వ 26-వ పద్యములనడుమ 'అనిన మృత్యువు పామున కిట్లనియె' ననువచనమున్నది. దీనిచే 26-వ పద్యము మృత్యువుచెప్పినదగుచున్నది గాన 27-వ వచనము 'అని పలికినం బాము బోయ...' యని యాప్రతులందుదిద్దఁబడియున్నది. వ్రాతప్రతులం దాపద్యములనడుమ వచనము కొనిపించదు. కాన 26-వ పద్యము పాము చెప్పినదే యగుచున్నది దీనిచే 27-వ వచనము 'అని పలికి పాము...' అని యున్నది. మూలమును వ్రాతప్రతులచొప్పున నేయుండుట బట్టి యా వచనము ప్రక్షిప్తమని పరిహరింపఁబడియె.

క. కావున నిందలు నుడుగుం, డీ వాదం బనుడు బోయ శ కి ట్లను ధరణీ
దేవాంగన దనయెటుకయు, దేవాలాపములు నొక్కతెరు వై యున్నన్. 36

ఆ. ఇట్టివనటం బొందునట్టిపాపము నేసి, వనిత లిట్ల యగుదు శ రనఘ యివ్వ
ధంబుమరణ మొందఁ శ దగుకీల్పింబున, బాలు రిట్ల ¹పోదు శ రేల కలఁగ. 37

వ. అని వెండియు. 38

క. సకలజనంబులుఁ గర్మము, నకు ననుగుణ మైనతెరువునం బోదురు దీ
నికీ రోషవిషాదము లే,టికి విడువుము పాము సంఘటెంపుము శమమున్. 39

క. అన విని తెలిసి విడిచె న,ర్జునకుఁడు భుజగము నపాస్త్రరోషం డగుచుం
జని రెలమిఁ బొంది కాలుం,డును మృత్యువుఁ కావునను విడుపు మీవడలున్. 40

తే. కారు దుర్యోధనుఁడు నీవుఁగౌరణములు, బాంధవులరణమరణసం శ ప్రాప్తికనఘ
వారు దమతమకర్మముల్ శ కారణములు,గాఁగ ని ట్లయి రేల శోకంబునీకు. 41

వ. గౌతమీలుబకభుజంగమృత్యుకాలసంవాదం బనునియ్యతిహాసంబు దాత్పర్యంబు
మనంబునం బట్టుకొలిపి యీపుట్టినకలంకం దొలంగ జడిసి శమంబున సుఖవి
గ మృతం గాంతేయగ్రజండు సంతసిల్లి శాంతనవునితో ని ట్లనియె. 42

— ♦ అగ్నిదేవుడు సుదర్శన యనుకన్యను వివాహంబు

చ. అనఘ గృహస్థధర్మమునయందుఁ జరించి నరుండు మృత్యుసం
జనితభయంబు వాపికోసం శ జాలునొ చాలఁడో యన్న నాసరి
త్రనయుఁడు దానికిం దగుభవిధంబు దిరం బగునేనిఁ జాలు న
య్యన వొడఁగూడినట్టియితీహాసము విన్ను నరేంద్ర చెప్పెదన్. 43

మ. మనువంశంబునఁ బుట్టి సర్వజనతామందార మై నెల యె
ల్లను బాలించి జగత్త్ర యీప్రణతలీలం బొల్పె దుర్యోధనుం
డనురా జవ్విభునొప్ప నర్మదకుఁ గామావేశముం జేసినన్
వనితారూపము చాల్చి పొందె నతనికా శ వైదగ్యహృద్యంబుగన్. 44

క. ఆ రమణికి నతనికిఁ గ,న్యారత్నం బుద్భవించె శ నమరపురంధ్రీ
శ్రీరామణీయకము ని,స్సారం బగునట్లు గాఁగ శ జగతీనాథా. 45

క. విను దానికిఁ బేరు సుదర్శన యన్నరనాయకుండు శ సంప్రీతిమెయిం
బెనిచి తనయగ్నిహోత్రం,బునపరచర్యలకుఁ బనిచె శ బుజ్జనములతోన్. 46

వ. పనిచిన నప్పొలంతి యప్పనులవెంట మెలంగు చుండె నట్టియెడ. 47

నీ. అర్పించునప్ప డయ్యంగనకెంకేలి,జగిసాంపు చిత్తంబు శ దిగిచికోసఁగ
నరసి కన్గొనునప్ప శ డయ్యంతికనుఁగవ,పొలపంబు రాగంబు శ వొదరఁజేయ
నన్యులఁ బనిఁ బంచునప్ప డమ్ముద్రియ,పలుకులతీపు గోశ్రుల్లఁగెరల్ప
నల్లన యూఁదెడునప్ప డకొమ్మనా, తెఱతావి ధైర్యంబుఁ శ ద్రిప్పకొలుప

- తే. మరుఁడు దోడ్తోడఁ దేకువశమాలి కదిసి, తూఁపుగములక్రొవ్వాడిమిశ్రసూపసంత
కంత కగ్గల మగువలగవంతఁ దూలి, పోయెఁ బావకుఁ డేమి సెకపపదు నరేంద్ర.
- వ. ఇట్లు మదనాగ్ని నుదిలకొని యగ్నిదేవుం డక్కాంతతో నేకాంతంబుననిట్లనియె.
- సీ. చిగురుటాకుల గాసిశసేయునీయడుగుల, చెలువంబు సూడుక్కులఁ శ జేర్చికొనియె
మారేడుపండులశ్రగారాము సెఱచునీ, యెలచన్నుఁగవ వేడుకలఁ బానరే
నునుదీవఁ జీరికిఁ శ గొననిసీమైదీవ, మురిపంబు డెందంబు శ మరులుకొలిపె
నెఱసందురుని సిగ్గువఱుపంగఁ జాలునీ, నెమ్మాము దానిమి శ వమ్ముసేసె
- తే. నాటి నీకు నై పెక్కుబ్రహ్మములు వడితి, సంఘజనిచేత¹వల్లభ శ వగుము నాకు
నావుడును సిగ్గుగదిరియ్యాననము వాంచి, యలఁతియెలుఁగుననిట్లనుశ్రవాలతాంగి.
- క. కులకన్యకలకు వేడుకఁ, ²దలవీడులఁ బరులతోడిత్రగమాటలకుం
దలకొనఁ దగునే గురుజన, ముల కా కత్రైఱఁగువారు శ పురుషార్థనిధీ. 51
- వ. అనిన విని హుతవహుం డట్లు కాక యనియె నా సమయంబున. 52
- ఉ. ఆ సరనాయకుం డొకమహాధర్మ మెంతయు వేడ్కఁ జేయఁగాఁ
బూని మహీసురావలికిఁ శ బూజలొనర్పఁగఁ దాను బ్రాహ్మణుం
డైనయ మారఁగా ననలుఁ శ డాతనిపాలికి వచ్చినాకు నీ
వేన్మప నీదుపుత్రిఁ గృప శ యేర్పడ దానము గాఁగ నావుడున్. 53
- వ. అవ్విభుండు. 54
- తే. అన్యవర్ణుండు దీనుఁ డీశయనకు నెట్లు
గూఁతు నీ వచ్చు నని మదిఁ శ గుత్స పుట్టి
యీఁడ ప్రార్థన మఫల మై శ యేఁగి యజ్ఞ
సమయమున నగ్ని దనమూర్తి శ సంహరించె. 55
- క. కని యజ్ఞనపతి ఋత్విజులును దానును వెఱఁగుపడి విశ్లోపము వాటి
లైనొకొకర్మగతుల నని, మనమున నూహించి భవ్యమంత్రముఖరుఁ డై. 56
- వ. పావకునిం బ్రస్తుతించు చుండ నద్దేవుం డా భూదేవతలకు నల్లన తన తెఱం
గఱింగించిన. 57
- తే. వార లాన్యపుతోఁజెప్పకగారవంబు, సంతసముఁ దలకొనఁగ న్యయ్యింతిఁబెండ్లి
శ్రావ్యి భాసూరుఁడైతచెన్ను మెఱసి, యగ్ని వరియించె నచ్చెరువువంద జనులు.
నోఁగువతి ౨. ఇట్లువాహోత్సవం బనుభవించి విభావసుండు విభాప్రభాసమానుం
డయ్యెఁ డగులు పరిగ్రహింప దుర్యోధనుయాగంబును సుప్రయోగం బై
- అ. అతిథిఁ చెల్లె 59
- యది క. అనన్యకును, జనియించె నుదాత్తగుణవిశ్రాలుండు సుద
- క. అనిన ర్శనడాన్యపుఁ, డనూనధర్మమునఁ దాల్చె శ నవనీభరమున్. 60

వ. ¹(ఆనమయంబున.)

61

ఆ. అతని కోఁఘవంతుఁ య డనువాఁడు జనియించె, నుదితయశుఁడువానికోఁఘరఘుఁడు
నోఁఘవతియు ననఁగ య నుదయించి రయ్యోఁఘు,వతికి నావిభుండు య వరునినరసి.62

వ. ఒరుల మెచ్చక.

63

క. ఆలేమ సుదర్శనునకు, నాలింగా నిచ్చె నద్దహననందనుఁడు

లోలతఁ గైకొని పరిణయ, కేలి నడపి విమలబుద్ధిఁ య గృతనిశ్చయుఁడై .

64

వ. గృహస్థధర్మానుష్ఠానంబునన మృత్యువు జయింతు నని ప్రతిజ్ఞసేసి యోఁఘవతి
యునుం దానును గురుక్షేత్రంబునకుం జని యందు రమణీయ ప్రదేశంబున
విశాలపర్ణశాలఁగావించుకొని యుండె నట్టియెడ నయ్యెలనాగతో నతండ్రిట్లునియె.

తే. అతిథి బూజించువేడునా య కగ్గలంబు, వెలది నీవును ననుకూల్యవృత్తిదాల్చి
సాలయ కప్పని నడపఁగారవలయుఁ బూని,యే నిచటనున్నయప్పడుతలేనియపుడు.

క. అతిథిజనులు దమతమవాం,చితము లనుభవించునట్లు య సేయం గనినం

గృతకృత్యతఁ బొందరె గృహ,పతియును గృహిణియును ధర్మభారమువలనన్.

క. అతిథి నినుఁ గోరెనేనిని, మతిఁ గింకిరిపడక యోల్యమాసగొనక నీ

వతనికిఁ బ్రియంబు సల్పుము, సతికిం బతిపనువు సేయఁ య జను నెల్లదియున్.

—* సుదర్శనునికి ధర్మదేవత యతిథి యై వచ్చుట. *

క. అని యూఁది చెప్పి యొకనాఁ, డనఘ యతం డిధృములకు య నటవీసలికిం
జనినయెడ నతిథి యొక్కఁడు, సను దెంచిన నాసనాదిసంభావనలన్.

69

క. అతివినయంబున సమ్మానితుఁ జేయఁగ నాలతాంగినెమ్మోమునఁ జూ

పతఁడు నిలిపి కామాతుర,మతి నైతింబ్రియ మొనర్పు య మానిని నాకున్.

70

వ. గృహస్థధర్మ ప్రకారంబు నీయెఱుంగనియదియే యని పలికిన నప్పరమపతివ్రత
వేటొండు దెఱంగుల నభ్యర్థనీయంబు లయినవస్తువు లుపన్యసించిన నతం డవి
యెవ్వియు నొల్ల ననుటయు.

క. సతి దనపతివచనంబులు, మతిఁ జొనుపుం దెంపు మాను య మాన వెఱచున

య్యతిథివనువు సేయక త్రో,చుతలం పలవఱుచుఁ జేయఁ య జూచుం దలరున్.

72

తే. ఇట్లు లురియాడుచి త్తంబు య నెట్టకేని, నాథుఁడెప్పినధర్మంబునకుఁ జొరంగ
నూలుకొల్చి నిర్ణయమునఁ య గీలుకొన్న,లజ్జవ్రేగునఁబాలెవ్వఁడొ మోము.

క. తెఱవ యొడఁబాటుమాటం, బటివోయినకొంకుతోడ య బ్రాహ్మణుఁ గొని క

నృణుఁగగునెడకు సరిగె న, త్తటి వచ్చె సుదర్శనుండు య ధర్మనాథా.

74

ఆ. వచ్చి పర్ణశాలవాకిట నిల్చియ, త్తన్విఁ బిల్చెనతిథి య దానివల్ల

నూర కుండు మనియె య నువిదయు భూసురి, శాపభీతి నెలుఁగ నూపకుండ.

75

1. కుండలికరణములొనివెల్ల వాఁతఁడ ప్రతులం గనుపట్టవు. 2. జ. గృహవమువలనన్.

సీ. పేర్కొని పలుమాఱుఁబిలిచి యో యనుట, లే,కున్న నయ్యింటిలోఁగ్రగన్నువఱపె
వల్లభ గానక శ్ర వహితనూజుండు, దలఁ కొంది ప్రేముడి శ్ర పలుకు వలుక
నతని నుద్దేశించి శ్ర యతిథి నా కాతిథ్య, మొనరించుచున్నది శ్ర వనిత సీవు
గృహధర్మవిదుఁడవు శ్ర కినియకు మయ్య మ,మృనుడు నప్పరమపుత్రాత్మకుండు
తే. నీదుకతమున నేను నశ్రమోదమగ్న

మానసుఁడ నైతి ¹నతిథులు శ్ర మహితపూజ
నములు గాంచినగృహములు శ్ర విమలతరము
లండు బుధు లింత యెఱుఁగుదు శ్ర నట్ల నడతు.

76

వ. అని పలికి వెండియు.

77

ఉ. నావచనంబునట్టుల మశ్రనంబును దీనికి సాక్షు లుర్వియుం
బావకుండు జలంబును నశ్రభంబును వాయువుఁ జంద్రసూర్యులున్
నావుడు మ్రోసె నాకనముగనకవిశేదంబుగ దివ్యవాణి సం
భావితుఁ డీతఁ డీవిధునిశపల్కు నిజం బని కౌరవేశ్వరా.

78

ఆ. అప్పు డతిథి ప్రీతి శ్ర నతనిసన్నిధి కేఁగు,దెంచి దుర్నిరీక్ష్యతేజ మడరఁ
దనదుమూర్తి యధికశ్రతరసమున్నతిఁ బాలు పెనఁగ నిల్చి యతని శ్ర కిట్లు అనియె.

సీ. ధర్మదేవత నేను శ్ర దగ నీదుచిత్తంబు, నారయ వచ్చితి శ్ర ననఘ సీవు
నిశ్చలవ్రతుఁడవు శ్ర నీ ప్రతిజ్ఞకు హాని, గలిగినఁ దెగఁజూడఁ శ్ర దలఁచి తిరుగు
వెనువెంట మృత్యువు శ్ర వినుజయించితి దానిఁ, గామరీపాదివికారసహిత
ముగ నంతరంగంబు శ్ర మున్న గెల్చితి భవ,త్సతియుఁ బవిత్ర యశ్రథితచరిత

ఆ. యొడలితోడ నీకు శ్ర సూర్యలోకమునకు, నరుగ వచ్చు నెప్పు శ్ర డరుగుతలఁపు
దోఁచె నప్పడిదియుఁదోడిద యై ప్రీతి, నరుగుదెంచు ననియె శ్ర గురువరేణ్య.80

వ. అని వెండియు.

81

చ. నరవర పొల్చు నోఘవతి శ్ర నా నది యై జనపావనాకృతిం
బరమతపంబులోనినగ్రపాలను నియ్యమ యున్నసామున
న్వరిపునఁ దొంటిమై నిలిచి శ్ర నీకుఁ దగం బరిచర్య నేయు ని
చ్చరితము మీకు నిర్మలయశ్రంబు నొనర్చుట కే నొనర్చితిన్.

82

వ. అని చెప్పి ధర్మండు ధవళహయసహస్రంబు పూనినమానసియరథంబునం జనియె.
నోఘవతి యద్దేవునిచెప్పినట్ల వర్తిల్లె సుదర్శనుండును బరమసంతోషభరితుం
డయ్యె బాండవాగ్రజా సీమనంబున నెక్కొలుపు మిక్కథంబుభిప్రాయంబు.

83

అ. అతిథిపూజఁ గడచినట్టిధర్మువు గృహ,స్థులకు నొండు లేమి శ్ర దెలుపు చున్న
యది సమ స్తకిర్బిరపాపహ మీయితి,హాన మిచ్చు నెల్ల శ్ర యభిమతములు.

84

క. అనినఁ బితామహుతో న,జ్ఞనపతి బ్రహ్మణ్య మపులకజాతులు మూఁటక

జనియించినవారికి దొర,కొనునొకొ యతివిమలకర్మగుణయోగమునన్. 85

వ. అని యడిగిన నతడతని కేట్లనియె. 86

తే. బ్రాహ్మణత్వంబు గడు దుర్లభం బనేక,జన్మములఁ బొంది తిరుగంగ శ్ర సంభవించి
నపుడు గనునది యున్నత్రమైనయప్పు,దంబు విను మెఱిగించెద్రదానితెటగు. 87

— ♦ ఇంద్రమతంగ సంవాదం బనునితిహాసప్రకారము. ♦ —

వ. అది యింద్రమతంగసంవాదం బనునితిహాసం బాకర్ణించిన నెఱుంగ నగుం గావున
నక్క-థ యుపన్యసించెద నొక్క-విపునికొడుకు మతంగుం డనువాఁడు యజ్ఞార్థం
బైనపనికిం దండ్రుపనుపునం బోయిపోయి. 88

క. మదమునఁ బెలుచన యొకగా,డిదకొదమం గోల గొని యగ్నిచె నడిచిన నొ
వ్వొదవి తనతల్లిఁ జేరఁగ, నది సని నన్నితఁ డడిచెనని చెప్పటయున్. 89

వ. ఆ గార్దభి దనకొదమతో వీఁడు చండాలుండు ప్రచండస్వభావుండు గా కుండునే
యనినం బూర్వజన్మకర్మవిశేషంబునం దిర్వ్యాజ్ఞాతిభాషావిదుం డగుట నవ్వీప్ర
పుత్తుఁ డప్పల్కులు విని యిది దూషణభాషణంబు గాదు నిరూపణాలాపం
బై యున్నది'యట్లు గావున మాలతనంబు గలుగ నేర్పు నని నిశ్చయించి య
గ్గాడిదకడకుం బోయి. 90

క. తనకుం జండాలత వచ్చినకారణ మడిగి దానిశ్రవేతం గంద
ర్పనిచెయిది మంగళికి నిజ,జననికిఁ బొం దగుట విని విశ్వాదముతోడన్. 91

వ. తనపోయెడి పనికిం బోవక మరలి సదనంబునకుం జని జనకుని కత్తెఱం గెల్ల
నెఱింగించి యతనితో శూద్రబీజంబున బ్రాహ్మణియందు జన్మించినవాఁడు
చండాలుం డగుటకు సందియం బేమి గార్దభి శాపజాత గా నోవు నది యున్న
రూప పలికె బ్రాహ్మణ్యంబు తపంబున సంపాదించెదం గాక యని పల్కి వీడ్కొని
వనంబునకుం బోయి. 92

క. పరమతప మాచరింపఁగ, సురపతి వొడచూపి యడుగు శ్ర సువ్రత నీకున్
వర మిచ్చెద ననిన ధరా,మరత్వ మిమ్మనియె నతఁడుశ్రమది ముద మొదవన్. 93

చ. అనపుడు బ్రాహ్మణత్వము మహాత్వ మెఱుంగవ యన్యజాతి కం
దునె యది యొండు వేఁడు మది శ్ర దోచిన మే లనియెన్ బలారి వాఁ
డనితరసాధ్య మైనతప శ్ర మస్థితంబుగఁ జేయు చుండెదం
జనుము మహాత్మి నీ వనిన శ్ర సస్మితుఁ డై యతఁ డేగె నేగినన్. 94

వ. మతంగుం డేకపాదంబున నూఱేండ్లు తపంబు సేసిన నింద్రుండు గ్రమ్మట వచ్చి. 95

తే. ఏను వలదని చెప్పిన శ్ర మాన నెల్లు, పరమదుర్లభపదమాస్రవడి కరంబు
మేలితప మాచరించె చండ్రాలుఁ డిట్టి,దాన నశియించు నిదినీకుండగదు విడుపు.

వ. విను మిత్తెఱంగుతపంబునకుఁ బదిమడుంగులు సేసి చండాలుండు శూద్రుండగు
నూఱుమండుగు అనుష్ఠించి శూద్రుండు వైశ్యుం డగు వేయిమడుంగు లాచ

రించివై శ్వుండు త్న త్రియుం డగు (నప్పణ్యాచరణంబునకు) బదివేలుమడుంగులు నిర్వరించి త్న త్రియుండుదుర్బాహ్మణుం డగు (నానియమంబునకు)లక్షమడుంగులు సల్పి శమదమసత్వాహింసల నమాత్సర్యంబున నార్యబ్రాహ్మణహృదయంబులు సదయంబులు గావించి దుర్బాహ్మణుండు సద్బాహ్మణుం డగు నిట్లు బ్రాహ్మణ్యం బలతులం బడయ వచ్చునే పడసియు నది సెడ కుండ నడవ శక్యం బగునే యనేకజన్మంబుల నొకప్పుడు బ్రాహ్మణజన్మంబు నొందియుం గొందఱు ధనవాంఛావిషయతొల్కాదులం దదాచారంబు దిగవిడిచి చెడుదు రిట్టిమహా పదంబు గోరి నిన్నునీవ యేల వినాశంబు నొందించుకొనియెద వీ తపోనిష్ఠ సాలించి తగునది యొక్కవరంబు వేడుచునియె ననిన వాఁ డూర కున్న నాఖండలుం డరిగె వెండియు.

97

క. అంగుష్ఠ మొకటి మోపి మ,తంగుండు నూతేండ్లు సేసెఁ గ దపము నియతిమై నంగముతో నస్థులతో, నంగతముగఁ దోఁప వెక్కనముగా నరముల్.

98

ఆ. ఇట్లు సేసి శక్తి గ్ర యెల్ల ను గడచన్న, నతఁడు నేల వ్రాలె గ్ర నతిరయమున వచ్చి యమరఁబట్టి గ్ర వాసవుఁ డక్కట, నీకుఁ జెప్పనయ్యె గ్ర నెమ్మి నేను.

99

వ. త్న త్రియాదులచేతనుం బట్టు వడనిబ్రాహ్మణశార్దూలంబుతోడిమేలంబుదక్కుము నీకు నొక్కవరం బిచ్చెదం గైకొను మని పలుకుటయు నతం డొడఁబడినం బరమాదరంబున.

100

ఆ. చండదేవుఁ డనఁ బ్రశస్తివహించి సు,స్త్రీలు పూజనంబు గ్ర సేయఁ గామ రూపధారి వై నిరూపింప విహగభా,నంబు గల్గి ప్రమదగ్రవ ర్తి వగుమ.

101

క. అని వరమిచ్చి మహేంద్రుండు, ననియె ననిన విని యజాతశత్రుండు గాంగే యునితో బ్రాహ్మణ్యము వెఱ,జనులకుఁ బొందంగ ని ట్లశక్యం జేసిన్.

102

—* విశ్వామిత్రునకు బ్రాహ్మణ్యంబు గలిగిన తెలుగు. *

వ. విశ్వామిత్రుం డెట్లు వొందె నత్రైఱం గెఱింగింపవే యని యడిగిన నన్నరదేవు నకు దేవవ్ర తుం డి ట్లనియె.

103

సీ. జాహ్నువీదేవికి గ్ర జనకుం డై వెలసిన,జహ్నునికులమున గ్ర సంభవించె గాధి నాఁ బ్రకటభూతకాంతం డాతనిపుత్రి, యగుసత్యవతిఁ దన గ్ర కాలిఁగాఁగ ని మ్మని యర్థించె గ్ర నమ్మహేశ్వరు ఋచీ,కుం డనుముని భృగుశకులవరేణ్యుఁ డతని కీస్లా కశపుత్ర దనగూతున, కుంకువగాఁ జెప్పె గ్ర నొక్కకర్ణ

తే. మసితమై తెలువారెడుగ్రహరులువేయి, మానియై భార్గవుండు దేరఁబూనివరుణు గానఁజని యవ్విధముఘోటకములవేఁడె,నాతఁ డిచ్చుట కొడఁబడియతనితోడ.

క. నీవలసినప్పు డట్టివా,యావలి ప్రభవించు నెచట గ్ర నైన ననవుడుక దీవించి యరిగి యమ్ముని, దేవతటినియు త్రరంపుఁదీరమునఁ దగన్.

105

వ. నియతుం డై తలంచినతత్త ణంబ గాధి సెప్పినచందం బగుగొట్టంబులు వేయును

బుడమిం బాడమి పొలిచి నిలిచె దానం గన్యాకుబ్జంబున కనతిదూరం బగు
తత్ప్రదేశం బశ్వతీర్థం బనం బరఁగె నమ్మునికుమారుం డత్తురంగంబుల నిచ్చిన
నచ్చెరువును సంతోషంబును శాపభయంబును ముప్పిరిగొనం దనపుత్రిక నుంకు
వగా నియ్యకొని. 106

తే. గాధి యమ్మునిపుత్తుశ్రీఘ్నమునఁ బెండ్లి, సేసెనిట్లు వరించి ఋశీకుఁ డధిక
సమ్మదమున గృహస్థధర్మము నడపు, చుండి సంతానకాంక్షనశ్చయ్యవిదతోడ.
వ. నీకుం బుత్తోత్పత్తి గావింపం జాలుచరువు సంపాదించెద ననియెఁ దొల్లి దాని
తల్లి దనయల్లునిమహానుభావం బెఱుంగుటంజేసి యా సత్యవతితో నాకుం దన
యందు గలుగ దయ సేయునట్లుగాఁ బుణ్యకర్త యగునీభర్తం బ్రార్థింపు
మనినయది గావున నహ్మటయమ్ముద్దియ యతనికింజెప్పిన నప్పరమధర్మపరుండు.

తే. రెండు చరువు లొనర్చి యొక్కండుబ్రాహ్మ
ణత్వ మత్యుజ్జ్వలముగ నొనర్ప నొకటి
రాజభావంబు నధికతీర్త్రముగఁ జేయఁ
జాలునట్లుగ నిజతపశ్శక్తిఁ జేసె.

109

వ. ఇట్లు గావించి యారెంటిని సత్యవతికిం జూపి తత్ప్రభావంబు వేఱువేఱు యుప
న్యసించి తోత్త్రం బయినచరువు మీతల్లి కిచ్చి బ్రాహ్మం బయినదాని నీవు
పుచ్చికొనుము ఋతుకాలంబున నీతల్లి యశ్వత్థంబును నీ వ్రదుంబరంబును
నాలింగనంబు సేసి భక్తితో మీమీచరువు లుపయోగించునది యని నియో
గించె వారియుపయోగంబునమయంబున విధివశంబునంజేసి. 110

క. చరువులు నమ్ముని చెప్పిన, తరువులు వీడ్వడియె సుతకుఁ శ్రీ తల్లికి నట్లు
య్యరువురు నుపయోగింపఁగఁ, గరువులు దత్తప్రకారశక్తితము లయ్యెన్. 111

వ. దివ్యభాధమహాసీయుండు గావున. 112

ఆ. చ్యవననందనుండు శ్రీ సత్యవతీగర్భ, భంగి సూచి యకట శ్రీ బ్రాహ్మణుండు
గాఁడు తరుణి నీదుశ్శకుపులోపలిబిడ్డ, క్రూరుఁ డై నరాచక్రకొడుకు గాని. 113

వ. అని పల్కి చరుతరువ్యత్యాసంబున నట్లగుట డేటపడం జెప్పిన నబ్బొటి
యత్యంతవిషాదవేదనాదూయమానమానస యై. 114

క. నీకుం బుట్టెడికొడుకు, వి, వేకనిధి బ్రాహ్మణత్వవిరహితుఁ డైనక
లోకము మెచ్చునె యట్టులు, గాకుండఁగఁ జేయు తపముశ్శారవ మొప్పన్.

తే. నాకు నివ్వర మి మ్మని శ్రీ నమ్ర యగుడు, వీడుబ్రాహ్మణుండగుఁగాకశ్రవీనికొడుకు
నందు రాజత్యసంపద శ్రీ యతిశయిల్లు, ననియెఁ గరుణార్ద్రచిత్తుఁడై శ్రీయత్తపస్వి.

వ. అట్లమ్ముని యావహించుటకతంబున సత్యవతీపుత్రిప్రాప్తి లై న జమదగ్ని పరశు
రాములు క్రమంబున బ్రహ్మక్షత్రితేజోవిరాజితలయిరి గాధిభార్యకుజనియించి

విశ్వామిత్రుండు.

117

క. సరనాథుం డై యుండియు, జరుతరుగుణసంక్రమమున శ సదాబ్రహ్మణతా
స్ఫురణంబు వడసె దపమును, గర మధికం బతనియందుఁ శ గలిగె గుమారా.

— ♦ వీతహవ్యం డనురాజునకు బ్రాహ్మణత్వంబు గలిగిన ప్రకారము. ♦ —

వ. అనిన విని ధర్మజుండు వీతహవ్యం డనురాజు బ్రాహ్మణత్వంబుఁ బడసెనని విందు
నత్రైతం గెఱింగింపు మనవుడు నతనికి శంతననందనుం డిట్లనియె మనుసంభవుం
డైనశర్యాతియన్వయంబున హైహయం డనునొక్కజనపతి జనియించి వత్సదే
శాధీశుం డయి పొలిచె నాతనికి వీతహవ్యనామంబునుం గలిగి యుండుఁ దదీయ
భార్యలు పదుండు వారలు వీరులుం బ్రబలుల నగువుత్తుల నూర్వరఁ గాంచి
రమ్మహారథులు విక్రమకుతూహలంబున.

119

నీ. హర్యశ్వఁ గాశీశు శ నాజికే బిలిపించి, యొక్కయుమ్మడి లావురనుక్కు మెఱయఁ
బొదివి చంపిరి వానిశ్చుత్తుండు పట్టంబు, గట్టె సుదేవుండు శ గ్రమ్మటంగ
నురవడి నరిగి యగ్రధరణీశు నని డెగఁ, జూచి రా హైహయశుతులు గడిమి
నాతనినందనుఁ శ డగుదివోదాసుండు, రాజైన నమ్మహారథులుమీఁద

ఆ. నడచి వారు ఘనరథం బొనరించి పై,న్వయంబు ద్రుంచి రోడిత్రయతఁడు వాఱి
ప్రకటనయమిని భారద్యాజమునిఁ గని, యధికభక్తి నతనినాశ్రయించి. 120

క. తనకులము వీతహవ్యని, తనయులచే ద్రుంపఁబడుట శ దగ నెఱింగింపఁ
విని యతఁ డోడకు నీ కొక,తనయునిఁ గల్పింతు రిపువిధారణనిపుణున్. 121

వ. అని పుత్త్రకామేష్టి సేసినం బ్రభవించిన పుత్తుం డప్పడ పదుమూడేండ్ల
ప్రాయంబువాఁ డయ్యె బ్రతర్దననామధేయుం డగునక్కమాారుం డమ్మహాశుత్తుని
యనుగ్రహంబున వేదంబులు ధనుర్వేదంబును వేగంబ యధిగమించి. 112

చ. ముని కృప నావహింపఁగ నశ్రముజ్జ్వల తేజముఁ బొంది పీఠిమై
జనకుండు యావరాజ్యపద్యసంగతుఁ జేసినఁ జేర్చి యవ్వీభుం
డనుమతి సేయ నెత్తి చని శ యాజముఖంబున వీతహవ్యనం
దనతతి నెల్ల గీటడఁచె శ దర్ప మెలర్పఁగ నశ్రమంబునన్. 123

క. తనయులఁ డెగటార్చి వడిం, దనమీఁదం గవిసినం బ్రతర్దనుశౌర్యం
బున కలికి వీతహవ్యం, డనయము వెసఁ బాఱె భృగువునాశ్రయమునకున్. 124

ఆ. పాఱి భీతి దోఁపఁ శ బల్క నమ్ముని దన, దై నశివ్యసమిత్రిలో నునిచె
నతనిఁ గాశిరాజశుతుండును వెనువెంటఁ, దగిలి యచటి కరిగితగువిధమున. 125

క. మునిపతికిని వినయము సేసిన నిట రాకకుఁ గతంబు శ సెప్పమనియె న
జ్జనవంధ్యుఁ డక్కుమారుం, డనఘా మధ్యస్థవృత్తి శ వై వినవలయున్. 126

వ. అని పలికి తమకులంబు వీతహవ్యనికొడుకులచేత నశించినవిధంబు ధాను వారల
నందఱ మందించుటయును వీతహవ్య డాహవంబునం దనకు నోడి పాటుట

యును జెప్పి ముసీంద్రా యా రా జట వచ్చె నాతనిం బాలియించుటకై వచ్చితి
ననిన న త్తపోధనన త్తముండు. 127

క. విను మిచ్చట నృపకులసం, జనితుండు లేఁ డింతయుం బ్రశస్తమహీదే
వనికాయమ కనుఁగొను మని, తనశిష్యప్రతతిఁ జూపెదయ చిగురొత్తఁ. 128

వ. చూపినం జూచి. 129

ఆ. అతఁడు నగుచు భృగునిశ్రయమగుల కెఱఁగి మ, హాత్మ దీన నేఁ గృతార్థనృత్తి
నైతిఁ బగతు నిట్లు శ్ర జాతికిం బెడఁబాపి, గాసిగాఁగ జేయఁ గంటి గాన. 130

క. కలుగునె యమోఘ మగునీ, పలుకున కన్మతత్వ మేను శ్ర బనివినియెద న
న్నలఘుకృపఁ జూడు మని తగఁ, బలికిన ముని ప్రీతి నా నృపతి వీడ్కొలిపెన్,

ఆ. వీతహవ్యుండును మహాతపస్సందీప్తుఁ, డైనయమ్మునీంద్రు శ్ర నప్రతర్క్య
భంగిభాషణములశ్రబ్రహ్మణుఁడై గృత్య, మదసమాఖ్యుఁ గాంచె, శ్ర మహితసుతుని.

వ. తత్సత్త్వపాత్త్వక్రమంబున ను తేజనుండును వర్చసుండును విహవ్యుండును విత
త్యుండును సత్యుండును సంతుండును శ్ర వనుండును దమనుండును బ్ర కాశుండును
వాసింద్రుండును బ్ర మతియును రురుండును సముదుండును శునకుండును
శౌనకుండును నన మహాద్విజులు జన్మించి రిట్లు విద్యామూక్తిక శ్రేణివంశం బగు
మునివంశంబునకు మూలం బయి యవ్వీతహవ్యుండు భవ్యమూర్తి వడిసెఁబాం
డవాగ్రజా యింక నెయ్యది యడిగెద వడుగు మనుటయు నతండు దైవంబును
బౌరుషంబు ననురెండింటియందు నెయ్యది యధికంబు సెప్ప మనిన నప్పురుషవరుం
డు దొల్లియిట్లు వసిష్ఠుండు బ్రహ్మ నడిగిన నమృహాత్ముం డుపదేశించినవాక్యం
బులయర్థంబు లుపన్యసించెద నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 133

— * భీష్ముండు ధర్మరాజునకు దైవపౌరుషంబుల తెఱం గెఱింగించుట. * —

క. డైత్రంబు పురుషకారము, ధాత్రీశ్వర బీజ మరయ శ్ర దైవము రెండున్
సూత్ర పడఁ గూడెనేనిం, బాత్రం బగుఁ గర్మకరుండు శ్ర ఫలముల కెందున్. 134

క. ¹విను పురుషుండు గావింపని, పనులకు దైవ మది యెట్లు శ్ర ఫల మొనరించున్
జనములు కార్యము నడపఁగ, ననుకూలత నిచ్చుఁగాక శ్ర యయ్యెఫలముల్. 135

తే. పౌరుషమ్ము దైవంబుతోడౌట్టు లేక, ఫలముఁ బొందంగ నేరదు శ్ర పార్థివేంద్ర
విత్తు సహకారి గాకున్న శ్ర రిత్తనేల, వంధ్య మగుఁగాక తా ఫలవంత మగునె.

తే. మేలు రెండులోకంబులశ్రమేల తెచ్చు, గీడు సేసినఁ దప్పదు శ్ర కిడ యగుట
గాన పురుషవర్తనమునశ్రకానుకూల్య, శీల మగుదైవ మది ఫల్యసిద్ధి జేయు.

క. అనలం. బించుక యైనఁ బ, వనుచే నెలుఁ గొందుమాడ్కి శ్ర వర్ధనముం బొం
దును సత్కర్మాచరణం, బున దైవము నానుకూల్యము కురుప్రవరా. 138

క, నేయ పాలు పఱిన దీవియ, మాయుకరణిఁ ²గర్మసిద్ధిశ్రమలిగిన హీన

- త్వాయ త్రైతై తానును, మాయను దైవానుకూల్యమహిమ మహిశా. 139
- తే. పరశురాముడు భృగుడును శ బలియు లోను
గాఁగ మహాసీయపురుషులు శ కర్మసూక్ష్మ
భంగిఁ గలుపితడై వప్రభావితాత్ము
లైరి కర్మంబు దైవంబు శ నలఁతు లెట్లు. 140
- క. విను పౌరుషమును దైవము, నన రెండును గార్యఫలము శ నందింపఁగ నె
ట్టన కారణములు గావున, జననాయక సదృశములు విశ్చారింపంగన్. 141.
- వ. అనిన ధర్మతనయుండు సత్కర్మంబుల నయ్యెడుఫలంబులు వినవలతు
ననుటయు నక్కురున త్తమునకు నక్కురుపితామహుం డి ట్లనియె. 142
- సీ. అధ్వపరిశ్రాంతుఁ శ డగువెంతవానికి, నన్నం బిడినఫల శ మట్టి దిట్టి
దనఁ బెద్ద యగ్ని సమారాధనమునకుఁ, జారుష శ్రేష్ఠత శ భవ్యదాన
ములకుఁ దత్తద్వస్తుఫలమహోమహిమలు, మానంబునకుఁ బరిజ్ఞానశక్తి
యతులతపంబున శ కధికభోగము లహిం,నకు రూపబలచిదైశ్వర్యసిద్ధి
- ఆ. బ్రహ్మచర్యమునకుఁ శ బరమాయు వ్రవవాన,ములకుఁ జిత్రశుద్ధి శ ఫలజలంబు
లాహరించి యునికి శ కాధిరాజ్యము పత్త్ర,భక్షతకు దివంబు శ ఫలము లధిప. 143
- క. స్రుతిపఠమునకు నర్థ,ప్రతిబోధంబునకు వరుస శ ఫలములు సౌఖ్య
స్థితియును సుగతియు సత్య,వ్రతమునకు ఫలంబు ముక్తి శ వసుధాధీశా. 144
- క. ద్రుమముల దళకుసుమఫలో,ద్దమములక్రియఁ గర్మముల నోదవుఁ దత్ఫలముల్.
దమతమతజీఁ గర్తకు భో,గ్యములై నియతిని పుభాపశుభాకారములఁ. 145
- వ. అని చెప్పి. 146
- చ. వినుము జరానుబంధమున శ వెండుకతండముఁ బండ్లు వీనులుం
గనుఁగవయుఁ జరం బారయుఁ శ గాని యొకప్పడుఁ దృప్త జీర్ణగా
దనయముఁ బేర్చి ప్రాణముల శ నన్నక పో దది రోగ మల్పబు
ద్ధి నరులు ద్రోవ లేరది మోదింజొరసిరు సుఖార్థు లై బుధుల్. 147
- క. పాపంబుఁ బుణ్యమును దృష్టాపరులకు దుఃఖసౌఖ్యస్వప్నంపాదు లగున్
భూపాల విత్పత్తులు ని,ర్లేపు లగుట వారిఁ బొంద శ లేవా ఫలముల్. 148
- వ. అని పల్కినం బాండునందను లందఱుం బ్రహ్మోత్కర్షంబు నొందిరి గంగా
నందనుండు ధర్మనందను నుద్దేశించి యీ యర్థజాతంబు మునిప్రణీతం బయి
యధిగతం బైనది నీకు నుపదేశించితి నీ వింక నేమి వినవల తనవుడు నా భూ
వల్లభుండు నిజాశ్రయంబున కాస్పదం బయినపురుషునెడ భక్తజనంబుచరితం
బెట్టిది గావలయు నని యడిగిన నతం డతని కి ట్లనియె. 149

— ♦ భీష్ముడు ధర్మరాజున కాశ్రయం బెప్పుడు సమీప్యాజ్యం బని చెప్పట. ♦ —

క. విను కాశీశ్వరుడేకం,బున నొకలుబ్ధకుడు వేట శ వోయినచోటఁ

- ఘనతరవిషదిగ్ధశరం, బున నేసిన మృగముఁ దప్పి శ భూజముఁ దాఁకెన్. 150
- క. పూవులఁ గాయలఁ బెరిగిన, యా వృక్షము శుష్క మయ్యె శ నవ్విషమున ధా
శ్రీవర తదీయశోటర, మావాసము గాఁగ నొక మహాశుక ముండున్. 151
- క. అది తరువు విడిచి పోవక, హృదయంబున భక్తివేర్చి శ నెండను గాలిఁ
బెదరక ధృతిమై నయ్యెడఁ, గదలక యుండె ననుజీవితగౌరవ మెనఁగన్. 152
- ఉ. దానియుదాత్తవృత్తము శత్రుకృతుఁ డాత్మ నెఱింగి వచ్చి బెం
డై నది యిమ్మహిజము మహాతరువుల్ ఫలవృద్ధి నొంది యి
క్కాన ననేకముల్ గలుగఁగగా నిటు లేటికి నిందు నిల్వనో
మానితకీరమా యనియె శ మానుషభంగికరూప మొప్పఁగన్. 153
- వ. అనిన విని యా శుకంబు. 154
- చ. అనయముఁ బండు చుండు నెడ శ నాశ్రయ మొప్పిన నిల్చి యెండి పో
యినతఱిఁ బాసి పోక తగ శ వెట్లు కృతఘ్నుత గాదె యివ్వధం
బనిమిషనాథ యన్న నతఁ శ డచ్చెరు వంది పురాకృతోపసం
జనితవిశేష మీఖిగము శ జానుగ నన్ను నెఱింగె దీనికేన్. 155
- వ. మేలొనర్చెదం గాక. 156
- క. అని తలచి నీదుపలుకులు, విని మెచ్చితివరము గోరు శ విహగోత్తమ నీ
వనిన శుకంబు మహిజం, బునకుం బేరెలమి వేఁడె శ భూపవరేశ్వర. 157
- ఆ. అమరవల్లభుండు శ నమృతసేచనమున, భూజమునకుఁ దొంటిఁబొల్పుకంటె
మిగుల నెలమి సేసె శ మేలియాశ్రితు లిట్లు, మనుతు రథిపుఁగురుకుమారవర్య.
- విభులకుం బాటింపవలయువారిని భీష్ముండు ధర్మరాజునకుఁ జెప్పట —
- వ. అనిన నతం డెవ్వరిఁ బాటించుట విభులకు వలయు నని యడిగిన నా భూపతికి
భీష్ముం డిట్లనియె. 159
- సీ. జననాథ విను తపస్సాస్వధ్యాయముఖకర్మ, కరణత నుభయలోకముల వశగ
తములఁ జేయఁగఁజాలుకథా శ్రీసురులు మన్న, నకుఁబాత్రములు పతి శ నాతికెట్లు
రాజునకును నట్లుకబ్రాహ్మణుం డొడయండు, బ్రాహ్మణుం డనుమాట శ పావనంబు
హర్షించి శుభముల శ నలిగి యాపదల నిం, మ్రనకైనఁ జేయు విశ్రుండు నృపతి
- ఆ. గొడుకుఁబోలె నరయ్యగురుఁబోలెఁ గొలువంగ, నగ్నిఁబోలె నిష్ఠ శ నర్పితుఁడుగఁ
జేయ వలయు విప్రు శ జెప్పెద వేదసం, వాద మేకబుద్ధి శ నాదరింపు. 160
- వ. వేదంబులు దమలోనఁ గోప్పి సేయుసమయంబున. 161
- సీ. బ్రాహ్మణజాతికిఁ శ బరిభవం బొనరింప, మున్ను చేసినపుణ్యములు నశించు
జపహోమముఖకర్మసంచయంబున కధి, కతరంబు విప్రముశ్రిమున నిడుట
1 భూసురార్చన మొకమాసంబు సల్పిన, బాపంబు లెల్లను శ బాసి పోవు

నగ్రవద్దులఁ గాంచి శ్రీ యాదరింపక యుండు, కంటెను గీ డొండు శ్రీ గలుగ దరయ
తే. నని క్రమంబున ఋగ్వేదమును యజుస్సు, సామము నధర్వణమును శ్రీ సారభూత
భవ్యసంభావణము సేత శ్రీ దివ్యమునుల, వలన విందుము కౌరవశ్రకులపవిత్ర. 162

— ♦ భీష్ముడు ధర్మరాజునకుఁ బరమ మైనధర్మంబు సెప్పట ♦ —

సీ. అని చెప్పి భీష్ముఁ డశమ్యుచుజేంద్రుతోఁ బరమ శ్రేష్ఠమైనధర్మంబుఁ తెలియ
విను మని పల్కి యి శ్రీ ట్లను మద్రనాథుండు, సత్యవతీపుత్రునిచరణములకు
నెఱిగి కేలు మొగిడ్చి శ్రీ యెద్దాని నెఱుఁగుట, యెఱుకల కెల్లనుకనెక్కు డనిన
భక్తి కసమ్మతఁ శ్రీ బ్రాధించి యడిగిన, నమ్మహాముని దయ శ్రీ నతనిఁ జూచి

ఆ. విష్ణు నెఱుఁగు టధికశ్రమిలబోధము యజ్ఞమూర్తి యజ్ఞకర్తృమూర్తి యజ్ఞ
కలనమూర్తి యజ్ఞశఫలమూర్తి విష్ణుఁ డ, తండు కృష్ణుఁ డమలశతరచరిత్ర. 163

వ. అని పల్కి యమ్మహాత్ముండు వెండియు శల్యున కి ట్లనుఁ గృష్ణుండు వినుచుండఁ
గొందఱు బ్రాహ్మణు లతని నుపలక్షించి నాతో నిబ్బాలుండు యాదవుం డైన
వసుదేవునకుఁ గంసానుజ యైనదేవకియందు జన్మించినవాఁ డితిని నీవు క్రతువురు
షుం డనికొనియాడుటకుఁ గతం బేమి యని యడిగిన నన్నారాయణుండు నగుచు
నన్నుఁ గన్గొని వీరలప్రశ్నంబునకు నుత్తరంబు దగ నిత్తుఁగాక యనిన నద్దేవునకుం
బ్రణమి, ల్లియే ని ట్లంటి. 164

ఆ. వేదమయుండు వేదశ్రవేద్యుండు వేదార్థవిత్తమప్రియుండు శ్రీ విష్ణుఁ డీతఁ
డిట్టిఁ డగుట యాత్మ శ్రీ నెఱుఁగుట యుత్తమ, బ్రాహ్మణత్వసిద్ధి శ్రీ భవ్యులార. 165

వ. అనిన విని వారలు తద్భావనం గృతకృత్యులై రని చెప్పిన మద్రనిభిండు మాన
సంబు మాలిన్యరహితంబును బ్రసాదసహితంబును నయి చరితార్థం డయ్యె
బాండవాగ్రజా నీకు నీయర్థంబు విజ్ఞాతం బగుట యెఱుంగుదు నైననుం బ్రజ్ఞా
విశుద్ధికరణం బాచరించితి నని చెప్పటయు నతం డత్యంతసంతృప్తాంతరంగం
డయి గరుత్మాంతుండు మహానుభావుం డని విందు నవ్విహగవిభునివృత్తాంతంబు
తెఱుంగెఱుంగ విన వలతు వివరింపవే యనుటయు నతం డచ్యుతు నాలోకించి
యా సుపద్గుండు సీవ కా విని యుండుదుం జెప్పెద ననవుడు నప్పుండరికాక్షుండువిక
చవదనుం డై యట్ల చేయు మిక్కురుపతికోర్కి దీర్చుట కర్తవ్యం బని పల్కిన నా
దేవప్రతుండు భూవల్లభున కి ట్లనియె. 166

— ♦ భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గరుత్మాంతుని చరిత్రంబు సెప్పట. ♦ —

సీ. కశ్యపుభార్యలు శ్రీ కద్రువ వినత నాఁ, గల రాతపస్వి వాశరలకు వరము
కరుణ నిచ్చెద నన్ను శ్రీ గద్రువ వేపుర, వినత యద్దఱి వేడికోనిరి సుతుల
మునియు న ట్లగుఁగాక శ్రీయనియెఁ బదంపడి, యండముల్ వేయునునండయుగము
వరుసన యా కద్రువకు వినతకుఁ బుట్టె, నవి కుండముల నిడి శ్రీ యరసి యుండి
తే. రహిసహస్ర మేనూజేండ్లునంత నుదయ, మయ్యె నవ్వేయిగుడ్డులశ్రాధిక బలముఁ

దేజమునుగల్గియా సర్పరాజ యొప్పు, చుండె నారెండు విరియకరయుండెమటియు.

క. తనసవతి యైనకద్రుచ, గని వగవును మత్సరంబుఁ శ్ర గదిరెడుమదితో
వినత గడుక వేగిరపడి, యనీలి నొకయండ మవియ శ్ర నడిచె నరేంద్రా. 168

వ. అడిచిన నందు. 169

క. పులుఁ గొక్కఁడు పూర్వాంగము, గలిగి జనించుటయు వానిఁ శ్ర గని యాసతి గ
న్నుల నశ్రుజలంబులు పె, ల్లాలుకఁగ శోకమున మునుఁగునల్లముతోడన్. 170

వ. నివ్వెఱపడి యుండ నయ్యండజంబు. 171

చ. ఇరువుర మేమి వుట్టుదు మశహీనపుమేనులతో మహాబల
స్ఫురణ వెలుంగ నప్పెనువుఁ శ్ర బాంధఁగనీ కవియించి తిట్లు మ
త్సరమున జాపలంబునను శ్ర దత్ఫల మందుము నీసపత్నికీ
వరవుడ వై చరింపు మని శ్ర వారనినెవ్వగ శాప మిచ్చినన్. 172

క. వెలువెలఁబాటుచు వడఁకుచు, నలుకుచుఁ దనమోముఁ జూచునయ్యంగన న
ప్పలుఁగు కృపఁ జూచి తల్లీ, వలవ దడల నిది విధాతృవశ మయి వచ్చెన్. 173

వ. అని వెండియు. 174

శా. ఏనూతేండ్రకు బుట్టు నాయనుజఁ డిం శ్ర కీయున్నయండంబు నె
ఘ్ననక ధైర్యము గల్గి కావుము ప్రయత్నాసక్తిమై వాఁడు ద
ర్పానూనుండు బలాభిరాముఁడు ¹మదీయస్ఫుర్తిమన్మూర్తి నీ
కానందంబుగ నీఁగు దాస్యము త్రిలోకకాశ్చర్యసంపాది యై. 175

వ. అనియె నిట్లు ప్రథమపుత్తుండు వికలాంగుం డగుటకును శాపప్రాప్తికిని బరమ
నిర్వేదనంబు నొంది వినతయు నెవ్వహంగంబు నిర్దేశించినకాలంబు ప్రతీక్షించి
యయ్యండంబు రక్షించుకొని యుండం దత్సమయసమాగమంబున. 176

చ. ఘనతరకంధరుండు దృఢకాయుఁడు దీప్తముఖుండు రక్తలో
చనుఁడు మహా త్రమాంగకుఁడు శ్ర చారుసుసంగతపక్షసారమం
డనుఁడు పరిస్ఫురద్ద్యుతివిశ్రడంబితబాలదివాకరుండు లో
కనయనపర్వనిర్వహణకారి సుపర్ణుఁడు పుట్టె భూవరా. 177

క. ఆ నమయంబున నరుణో, ద్భాసితగాత్రుండు దోలుతృపట్టి యరుణుఁ డు
ల్లాసి యగుచు రవిపరిచ, ర్యాసుఖ మెడఁ గోరిచనియె శ్ర నంబరపిఞ్గన్ 178

మ. జననిం బాసి జనించునష్టతన యశ్చం బక్షినాథుండునుం
జని పద్మోద్భవకల్పితంబులగుభోజ్యంబుల్ శరీరంబు వ
ర్ధన మొందింపఁగ సిద్ధసాధ్యగణముల్ శ్ర దన్ ముద్దు సేయంగఁ గ్రీ
డనలోలత్వమునం జరించుఁ బరితుష్టస్వాంతుఁడై యెల్లెడన్. 179

- వ. అక్కా-లంబున వినోదంబునకై యరిగి యొక్కయెడ. 180
- సీ. చంచులఁ జిగురాకుఁ శ్ర జించియాడుచు నలి, నెలుఁగించుగండుఁగోత్రయిలసాంపు
నలరుఁ డేనియ గ్రోలితయన్నసోలంబుల, మురియు థేటులనున్మ్రాతయింపుఁ
దవిపండ్లరస మాని శ్ర తమలోనఁ జెలఁగుచుఁ, బలికెడురాచిల్లపదుపురంగుఁ
గొలఁకుల కెఱకులఁ శ్ర గూడి క్రీడించు చుం, డెడునంచతండంబునడబెడంగుఁ
- తే. దరఁగఁదేలుచుఁబూడివఁదగులఁబడుచు, వచ్చుచిటుగాలిసోకున్మెచ్చిమెచ్చి
తగిలికొనియాడుచును వినతయను గద్దు, వయును మున్నీటిచేరువనమునందు. 182
- వ. మెలఁగు చుండి రట్టియెడ. 182
- చ. కరువునఁ బోసిరో విధునిశ్శాంతి సుధాబ్ధితరంగఁ దెచ్చి గం
డరు వొనరించిరో హరుజ్యోతిసలికిం దొడ వైనయేటివె
న్నురువునఁ జేసిరో యన మనోజ్ఞసితచ్చవి నుల్లసిల్లుసుం
దరతురగోత్రమంబు దపురదవ్వలఁ గాంచిరి చారులోచనల్. 183
- వ. నిజేచ్చమై వచ్చియుచ్చెళ్ళివంబు ని ట్లాలోకించి. 184
- క. వినత హయ మింత యొప్పునె, యనూనధవశప్రభాభ్య శ్ర మై యని పలుకక
విని కద్రువ యపరాంగం, బున నీలిమ దోచె ననియె శ్ర భూపవరేశ్వర. 185
- చ. అనవుడు నమ్మిగాక్షియిటు శ్ర లాడితి నవ్వల కాడితో నిజం
బునకునొ నీడుచూపునకుఁ శ్ర బోలినభంగియొ చెప్పా మన్న న
వ్వనిత దరస్మితస్ఫురితశ్రవ క్త్రముతో నిది యేటిమాట న
ల్లనియెడ గాన రాదె తెమలం బలుకం బని యేమి నావుడున్. 186
- వ. వినత దేలియం జూచి. 187
- ఉ. కాదని పూని పల్కుటయుఁ శ్ర గద్దువ పన్నిద మేమి దీనికి
న్వ్యాదిది యేల రిత్తయనిశ్శనా విని యా సతి నిక్కమేని నీ
వేది పణంబుగాఁ దలఁచి శ్ర యేర్పడఁ జెప్పితి దాని కేను సం
వాదము సేయుదాన గరువంబుగ నొక్కటి నిశ్చయింపుమా. 188
- వ. అనిన విని కద్రువ వినతవదనంబునఁ జూడ్కి నిలిపి. 189
- తే. సీవు గెల్చిన దాన్యంబు శ్ర నీకు నేను, జేయఁగలదాన నేను గెల్చినను సీవు
నాకుఁ జేయంగఁ గలదాన శ్ర వీకడింది, పన్నిదము సఱ మని తెగఁబాటిపలికె.
- క. ఆ పొలతి యట్లు వల్కిన, శాపము ప్రేరేప నరుణాజననికి నుత్సా
హోపేత మయ్యెఁ జిత్తం, బా పన్నిదమునకు నేమి శ్ర యనఁ గల దధిపా. 191
- వ. ఇట్లు వినతయుం దెంపు సేసి యత్రైఱంగున కియ్యకొనియె నయ్యరువురుఁ బంచ
మహాభూతంబులు సాక్షులుగాఁ బల్కి పన్నిదంబు సఱచిరి కద్రువ పతిపరిచర్య
కుం గాలం బయ్యె మఱి వచ్చి యశ్వంబు నాలోకింతమని నెపం బిడియప్పటికిం
జూపు దప్పించి యవ్విధంబున మగిడి యరుగుదెంచిరి తదనంతరంబ. 192

- సీ. కుటిలంపుఁదలఁపునఁ శ్ర గొడుకుల రావించి, కద్రువ యిట్లనుఁ శ్ర గన్నునీరు
దొరఁగంగ వారలతో నభిప్రంతకు, వినతయు నేనును శ్ర వేడ్కనరిగి
యచ్చతెల్పునఁ గడు శ్ర నభిరామ మగునొక్క, యశ్వంబుఁ గాంచితిశ్రమవ్యధూటి
కేవలధవళంబు శ్ర నావిని యొడ్డార, మునకు నేనదె నల్లఁగదనము గంచె
- తే. వెనుక దెస నన్నవా దయ్యెఁగనలి పన్ని, దంబుసఱచితి మోడినదాస్యవృత్తి
వచ్చునవతికి నే నెట్లు శ్ర వరపుడంబు, సేయఁ దగుఁ దోఁక నల్లగాఁజేయరయ్య.
- చ. అనవుడు వాసుకి ప్రభృతు శ్ర లక్కడ ధర్మపు గాదు నీవు సూ
చినతెరు వట్టిగెల్పు శుభశసిద్ధి యొనర్చునె యట్లుఁ గాక య
వ్వసితయుఁ దల్లి గాదె ¹గరువంపుఁదనంబునఁ జూడ మాకు ని
ట్లనఁ దగునమ్మ యెట్లయిన శ్ర నయ్యెను బాపము సేయవచ్చునే. 194
- క. ఈవిధ మెమ్మెయి నైనం, గావింపఁగ వలయుననుట శ్ర గల్గినఁ బరదే
శావాసుల మగుదుము మము, నీవింకం దగదు తల్లి శ్ర నిర్బంధింపన్. 195
- క. అని రట్టియెడం గొందఱు, జననిఁ దొఱఁగి యెక్కడేనిఁ శ్ర జని రాభంగిం
జనినతనూజులఁ ²బెర్పొని, నెనరు విడిచి యానెలంత శ్ర నిస్మరమతియె. 196
- ♦ కద్రువ దనకొడుకులకు జనమేజయునివలన నాశంబు కల్గనట్లు శపించుట. ♦—
- చ. అమృతక రాన్వయంబున మహామని వేడ్క నరుండు పాండు భూ
రమణునిదేవి గొంతియుద్యరంబునఁ బుట్టి ధనంజయూదినా
మముల వెలుంగుఁ దత్పుతునిశ్రమన్మఁడు సంభృతధర్మమైనపే
ర్పి మెఱయ నేల యేలు జనశ్రమేజయనాముఁ ³డిరాత్యజయ్యుండై. 197
- ఉ. ఆతఁడు సర్పయాగ మన్యునధర్మముం గుపితాత్ముఁ డై పితృ
ప్రీతిగఁ జేయఁ దద్దహన్యభీకరభూరిశిఖా ప్ర వేశసం
జాతదురంతతాపమునఁ శ్ర జావఁగలా రని శాప మిచ్చెద
త్పాతనవృత్తికి వెఱచి శ్ర తక్కటినాగము లా భుజంగితోన్.
- తే. నల్లగాఁ జేయువారమే శ్ర మెల్లభంగి, నాతురంగమపతివాలశ్రమని రయమునఁ
బోయి పాలధిరోమముల్ శ్ర పొడివి నీల, రోమసంచయ మైరి కురుక్షేత్రీశ. 199
- క. కద్రువ గన్గొని సంతో, వదుితమతి యగుచుఁ బిలిచి శ్ర సవతికి జూపెన్
భద్రాత్మక యివ్వినతయుఁ, దద్దోహం బెఱుంగ లేమిగదైన్యము నొందెన్. 202
- క. నగుచుం గద్రువ వరపుడ, వగుము విచారంబు విడిచి శ్ర యనుడు వినత య
ట్లగుఁగా కని లజ్జయుఁ బెను, వగయుఁ దొలగఁ ద్రోచి చేసెవరపుడము దగన్.
- వ. ఇట్లు కపటజయంబునఁ గద్రువ సత్యవినయాదిగుణవతి యయినవినతం దనకున్

1. అ. 'గయంపుఁదలంపున' 2. గానల్లక, వినిపేర్పొని. 3. వ్రాతప్రతులందు ఆరాత్యజేయు
డై అని యున్నది. 'శయ్యజయ్యా శక్యా' అనునాత్రమంబట్టి యజేయశబ్దమునకు శక్యార్థము
లేకుండియుఁ శౌభకవిప్రయోగముల శక్యార్థము గానిపించుచున్నది.

దాసిం జేసికొని పరిహీనంబు లయినపరిచారికాకృత్యంబుల నిత్యంబు నలంచు చుండెಂಬదంపడి యప్పరమనాధ్విదనయగ్రతనయుండాదేశించిన తెఱంగూహించి రెండవయండంబున జనియించినతనూజుం దలంచుచు నాసపాటు గదిరినహృదయంబుతో దాస్యం బనాలస్యంబున నడపుచుండ.

202

ఉ. యావనదర్ప మంది జవ శ్ర మంతకునంతకు నగ్గలింప మై
లా వధికంబు గాఁగ నుపశలాలన సేయఁగఁ బద్మసంభవుం
డా విహగోత్తముండు హృద్రయంబున గర్వ మెలర్ప నుద్ధతుం
డై విహరింపఁ జూచి యొక్కయప్పుడు నారదుఁ డల్లఁ జేరినన్.

203

వ. అతఁడు భక్తిం బ్రణమిల్లి నిల్చిన నప్పక్షిపుంగవునకు నమ్మునిపుంగవుండ్లిట్లనియె.

తే. దాసి యై సవతాలికే శ్ర దల్లి పనులు, సేసి నలఁగంగ నద్దెసఁ శ్ర జంత వంత
లేక నీ విట్లు దిరుగుట శ్ర లెస్స యగునె, యమ్మతోజ్వలతేజ కశ్యపతనూజ.

చ. అనుడు విహంగనాథుండు మ్రదంబకు దాస్యము రాకకుం గతం
బనఘవిచార యెద్ది దెలియక వినిపింపవె యన్నఁ జెప్పె న
మ్మునివరుఁ డున్నరూపు హయగముం గను టాదిగఁ గల్లుకశ్యపాం
గనలచరిత్ర మాతని కశ్రుండపరిస్ఫుటభావణంబులన్.

206

ఉ. చెప్పినఁ గోపముక వగవుఁ శ్ర జిత్రమునం గదురంగ మేలుమే
లప్ప హితంబు సేసెఁ జెలియల్ మను చున్నది పెంపుతోడ నం
చప్పడ వాయువేగమున శ్ర నయ్యెడకుం జని మాట యెద్దియుం
జెప్పక తల్లికిం బ్రణతి శ్ర సేసె విషాదభరాత్త మూర్తి యై.

207

వ. కద్రువపాలికిం బోయి.

208

చ. పరమవిసీతిమై నెఱఁగి శ్ర బాంధవ మారఁగ నల్ల నిట్లనుక
గరుడుండు ¹దారితారి వగఁ శ్ర గందుచు నీచెలియల్ చరించుని
²వ్వరపుడపుంజరిత్రమున శ్ర వచ్చునె నీ కొకపేర్మి యీ సతిం
గరుణ యెలర్పఁగా విడువ శ్ర గౌరవసంపదఁ జేయు నెంతయున్.

209

ఉ. నీకును నేను బుత్తుఁడన శ్ర నెమ్మిఁ దగ్గ ననుఁ జూచి యైనఁ ద
ల్లి కృప సేత పెద్దయును శ్ర లెస్స యధర్మము ధర్మ మన్వగల్
నా కవి యేల దాస్యకృతి శ్ర నాజనయిత్రికి నివ్వధంబున
న్రాయు దైవకృత్యమ మ్రనంబునఁ బొంగుదు విప్పు గల్గినన్.

210

వ. అనిన విని మొగంబు ముఱకటించుకొనుచుఁ గద్రువ గరుత్మాంతున కిట్లనియె.

211

మ. బలవంతుండవు నేర్పుచందములఁ జెప్పం జాలి యీ రిత్తప
ల్కులఁ దేర్పం బని లేదు తల్లికి మదిం శ్ర గూర్చెని జే పోయి లో
కులు నిన్నుం బ్రణతింపఁ దె మృత్యుతముక శ్ర ఘోరంపుదాస్యంబు నేఁ

- దొలగంగ బెట్టెద మీ కనంత మగుసంతోషంబు సంధిల్లగన్. 212
- చ. అన విని దాని కియ్యకొని శ్ర యప్తు సుపద్మఁడు బోయి కశ్యపుం
గని తనభాషణంబులును శ్ర గద్దువపల్కులు జెప్పి తెచ్చువాఁ
డ నమృత మెట్లు నే నని యోడంబడి వచ్చితి నన్న నాతఁడ
త్రనయునిఁ జూచి యుల్లము ముదంబును నచ్చెరువాటు నొందగన్. 213
- క. అమృతంబు దుర్లభం బ,య్యమరులకేనియు నతి ప్రయత్నంబున గు
ప్తము సేసి యుండు వానవుఁ, డమలచరిత నీకు ¹నగునె శ్ర యట్టిది దేరన్. 214
- వ. వినుము. 215
- చ. ఉదకము రక్షకం బగుచు శ్ర నుండఁగ నుజ్జ్వలవహ్ని యందునుం
బాదువఁ గృపాణశక్తిముఖభూరితరాయుధహస్తై బలో
న్మదులు మహాగ్రకోవులు ఘనస్థిరకాయ లనేక రాక్షసు
ల్వాదిగాని కావ నిష్పవల్యలో నమృతంబు సురక్షితస్థితిన్. 216
- క. ఉండు నని విని విహంగవిభుం డల్లన నగుచు నీవు శ్ర పుత్ర్యస్నేహ
ధ్యుండ వయి పలికి తే బలి,యుండ నుపాయజ్ఞుఁడను మ్రహాజ్జ్వలతేజా. 217
- మ. అనుమానం బది యేల తెత్తు నమృతం శ్రబన్నం గడుం బొంగి యా
తనిఁ దాఁ గాఁగిటఁ జేర్చి కశ్యపుడు పుత్రానిశ్చయం బల్లయే
ని నిభంబుం గమతంబునుం గలవు వానిం దిన్న లా వెక్కు నా
ఘనజంతుద్వితయంబు నీకు నెరగాఁ శ్ర గల్పించితిం బోవ నా. 218
- వ. అనుటయు సంతోషించి గరుత్మంతుం డా గజకచ్చపంబు లెచ్చటనుండునెబ్బం
గవి యని యడిగిన నమ్మునీంద్రుం డవిహగేంద్రున కి ట్లనియె. 219

—♦ కశ్యపుఁడు గరుడునకు గజకచ్చపంబులతెలిం గఁజేరించుట. ♦—

- సీ. ప్రాక్ప్రయోనిధిపాంతఁ శ్ర బర్వతం బొక్కటి, ఘనశృంగకబళితాకాశ మగుచు
సురగనామంబున శ్ర నొప్పు నచ్చేరువ, వసియించు నొకమహావారణంబు
దాని తటంబునఁ శ్ర దామరకొల నబ్ధి, ననుకరించుచు మధురరాచ్చవారి
సంపద సౌం పార శ్ర నమదలీల నగ్గ, జం బా నగంబుపై శ్ర సంచరింప
తే. మిట్టు బల్లంబు గట్టునుఁమెట్టు నొక్క,మట్టమై యది ²నునుపారుమహితమైన
యక్కొలన నీరు ద్రావఁగాననుదినంబు, నరుగు నయ్యభవల్లభుఁడనఘచరిత.
- ఉ. అం దొకకచ్చపప్రవరుఁ శ్ర డత్యధికం బగుకాయమున్ బలం
బుం దనరక వసించు జల్యముం గొనవాంఛ గజంబు వోయినం
జెందఁగ నీక సంగరముఁ శ్ర జేయుఁ బెనంగుచు నీరు ద్రావు గౌ
రుం దెగి యుండు నిట్లు పగ శ్ర రోష మెలర్పగ నాఁడునాఁటికిన్. 221
- క. విను మధుకైటభునియెడు,దనుజేంద్రులు కచ్చపంబు శ్ర దంతియునై పు

1. చ. నెట్లు లది దేవచ్చున్. 2. క. చ. జ. నునుపారి.

- ట్టినవారు ద మ్మెఱుంగమిఁ, బెనఁగుదు రొండాఁరులతోడ శ్రీ భీకరభంగిన్. 222
- క. ఒంటిమెయి నుండఁగా ము,క్కంటికి నాకచ్చపంబు శ్రీ శౌరుం బట్టం
గంట యరిది యొక్కొకటన, రెంటిం బొదువంగ వలయు శ్రీ శే వెర వారన్. 223
- వ. అనుడు వైనతేయుండు. 224
- ఆ. ఒకటి గొలనిలోన శ్రీ నుండు నొక్కటి గొండ,మీఁద సంచరించు శ్రీ మీరురెంటి
నడఁగ నొక్కమాట శ్రీ యడరి పట్టుట కృత్య, మనియెదరు వశంబె శ్రీ యట్లచేయ.
- వ. అనిన నది యట్టిద యుపాయంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని యుమ్మునివరుండు.
- చ. కరిపతి నీరు ద్రావుటకుఁ శ్రీ గాఁ జనుదెంచినఁ గూర్మరాజు సం
గర మొనరించు చుండి తమశ్రకంబున నీళ్లుల బాసి వీఁకమై
దరి నడరంగఁ బట్టునది శ్రీ తత్సమయంబున రెంటిఁ గూడ నీ
వెరవున యూఁది చిత్తమున శ్రీ వేగిరపా టెటు లేక పొంచుమీ. 227
- వ. అని యుపదేశించిన వీడ్కొనుటను వినతుం డయినతన్ను నత్యాదరంబునం
గనుంగొని య త్తపోధనన త్తముండు నీవు గజకచ్చపంబుల నాహారంబుగాఁగొనిన
నీకుం ద్రిదశాహారంబు దేర దొరకొనుటకు సందేహంబు లే దనుపల్కు వల్కి
పరమాశీర్వాదంబు లిచ్చిన. 228
- మ. విని యుత్సాహము కందళింపఁగ వియద్వీధీగతుం డై విమా
ననికాయంబులు దూలఁ బక్షితివితానస్సారదీప్తివ్రజం
బినరశ్మి ప్రకరంబుఁ గీడ్పఱుపఁ బ్రక్షీంద్రుండు చంచద్గతిం
జనియెం దా సురగాభిధాన మగునాశ్రయైలంబు పెందిప్పకున్. 229
- క. చని యల్పశరీరుం డై, తను నెఱుంగక యుండ మెలఁగి శ్రీ దానోగ్ర గజేం
ద్రునిఁ గాచి నీరి కది వో,యినయప్పడు వెనుకఁ జనియె శ్రీ నేలమి దలిర్పన్.
- ఉ. దంతి నసంగ భూరిమదశ్రధారలగాలి యెఱింగి కూర్మ మ
త్యంతసముద్ధతిం గొలని శ్రీ కడ్డపడన్ వెన వచ్చె వచ్చినన్
దంతియు నీరువట్టున నుగ్రదగ్ర పుఁగోపము సందడింప దు
ద్ధాంతసముద్యమం బెనఁగ శ్రీ దానిపయిం గవిసెన్ మహోగ్రమై. 231
- చ. కవిసి ఖరంబు లై నామునిశ్రకాశ్శను వ్రేయఁగ సాము నీరిలో
ను వెడల కుండి కూర్మ మట్రసుస్థిరతీవ్రనఖంబులం బదా
గ్రవిదళనంబు సేయఁగఁ గగ్రరంబున మోదఁగ వారణంబు దం
తవిహతి నొంపఁ గచ్చపము శ్రీ దారుణ మయ్యె రణంబు భూవరా. 232
- ఉ. ఇమ్మొయిఁ బోరిపోరి మది శ్రీ నేవును గోపము నగ్గలింపఁ గూ
ర్మమ్ము గడంగి నీ ర్వెడలి శ్రీ మత్తకరిక్ వడి నాక్ర మింపఁగా
గ్రమ్మన రెంటినిం బొదివి శ్రీ కచ్చపమున్ వలకాల వామపా

దమ్మున వారణంబును ముగ్ధదమ్మునఁ బట్టి తగిల్చె గోల్లలన్.

233

వ. ఇట్లు వినతపట్టి వట్టిన నవి దమయంగంబులు వొరలం బడ నడిచిపడుటయు నతండు.

234

మ. పెలుచక గోళుల నొత్తి యగ్గజముఁ దాఁబేల్చి వనం బేది మూర్ఖుల నొండక వెన నెత్తి మేఘయుగళీసక్తోన్ల నద్దెరికా

చలవై హాయసకేలియో యన నభరస్సంచారి యై యుబ్బున

గ్గలికక దవ్వుగఁ బాఱి యొక్కఁ ఘనవృక్షం బయ్యెడం దోచినన్.

235

ఆ. దానిమీఁద నుండి య వాని రెంటిని భుజింపంగ మదిఁ దలంచి య పంచయోజనములు నిడుపు గల్గురమణీయశాఖపై, గరుడుఁ డెలమి నెఱఁగెఁగురువరేణ్య.

క. ఎఱఁగినయప్పెనువ్రేఁగున, విటుగుటయును శాఖ చూచి య విహగేంద్రుఁడు గొందఱు మునుల నందుఁ గన్గొని, వెఱపున నాత్మీయచిత్తవృత్తి గలంగన్.

237

తే. అవనిఁ బడనీక శాఖఁ జంఝచువునఁ బట్టి

పట్టి వారలనుస్థితుల్ య ప్లటిలక

యుండ వెరవున ధరియించి య యెయ్య నెగయఁ

జూచి యవ్వాలఖిల్లులు య చోద్య మంది.

238

వ. వైనతేయుం డగుట మనంబుల ననుసంధించి కరుణించి.

239

క. ఈతఁడు దక్కఁగ నొరులకు, నీతెఱఁగుబలంబు వెరవు య నేల కలుగు నం

చా తరుశాఖ విడిచి చని, రాతని దీవించి యోగ్య య మయ్యెడు నెడకున్.

240

వ. చనినక గరుత్మంతుండు సంతోషించెఁ దదనంతరంబ.

241

ఆ. విపులశాఖ నిచట య విడిచిన నిచ్చటి, జంతుకులము లెల్లఁ య జచ్చు నింక

నేమి నేయువాడ య నే ననునెవ్వగ, పుట్టె నవ్విహంగయగ్రంభునకు.

242

వ. అట్టియెడ.

243

తే. నిందితాచారయుతము పురళింద దేశ, మంబుధిస్తాంత మీశాఖ యందు విడువు

మమరవరులపం పిది విహాగాధినాథ, యనునెలుంగు నభంబునంధదావహిల్లె.

244

క. విని సత్వరముగ నట గొని, చని యద్దేశమునఁ గల్గుజనములు మృతిఁ బొంద

నతం డాచక్కటి నాఁఘనశాఖయు నెమ్మనంబుకలఁకయు విడిచెన్.

245

వ. విడిచి భరితలీలంబుగా నొక్కతైలంబువిశాలతటంబునకుం బోయి.

246

క. కరికచ్చపములపెన్నెత్తురుఁ గండలుఁ గ్రొవ్వు మెదడుఁ య దుష్టిగఁ బక్షి

శ్వరుఁ డాని యధికబలబం, ధురుఁడై యమ్మతమున కేఁగెదుర్దాంతగతిఁ.

247

వ. ఇవ్విధంబున.

248

క. చనిదానిచుట్టు మండెడు, ననలంబును జూచి తస్మహ త్రరజహ్వల్

దనికెన్ నెఱకలు గమరునొ, యనుతలఁపున బ్రహ్మఁ గాన య సరిగె రయమునన్.

- వ. అరిగి తచ్చరణంబులకుం బ్రణతుఁడై కేలు మొగిచి. 250
- చ. వినతకు దాస్య మొందె నొకశవెంటఁ దదీయనిరాస హేతు వై
యనఘవిచార నాకు నమృతాహరణంబు విధేయ మయ్యె న
పునిమెయి నన్నిచేత నగుఁబాటగు నన్వేషితో భవద్ద యా
వననిధి నాశ్రయించుటకు శ్రవచ్చితి నార్తశరణ్య కావవే. 251
- వ. అనుటయు. 252
- చ. అతనికి వత్సలుం డగుట శ్రవంబుజగర్భుఁడు వెన్న పైపయి
విలతము గాఁగ జిహ్వలకు శ్రవేఁ గగునట్లుగఁ జాల వైచినం
బతగవరేణ్య మగ్గఁబడుం శ్రబావకుఁ డయ్యెడఁ జొచ్చి నీదువాం
ఛితము ఫలింప సత్వరతఁ శ్రజేకొను మయ్యమృతంబు నాపుడున్. 253
- ఆ. ఆత్మఁ బొంగి మృక్తికైతఁ జాలమందలు, పరపు లైనయెడలకరిగి యరిగి
కొండయంతవెన్న శ్రకూర్చి వేగమ కొని, పోయి యమ్మహాగ్నిబాదియ వైచి.
- ◆ గరుడుఁ డింద్రుని జయించియమృతంబు దెచ్చి కర్దువకుఁ జాపుట. ◆—
- శా. నీరుం బాయఁగఁ జల్లి రాక్షసులయుఁ న్నేషంబు మర్దించి హృ
త్సారోదారుఁ డయోమయం బయినయశజ్జాలంబు వే వచ్చి దు
ర్వారస్వైరవిహార మొప్ప నమృతశ్రాహం బొడంగూడుడుం
దారావీధిఁ జనం దొడంగె మగుడన్ శ్రదర్పం బెలర్పన్ వడిన్. 255
- వ. అంతయు నెఱింగి. 256
- మ. అమరేంద్రుండు సముద్రతిన్ వెడలి దేవాసీకముల్ వోడ్పడన్
సమరక్రీడకుఁ జొచ్చి పక్షిపతిచే శ్రసైన్యంబు లెల్లన్ విధూ
తము లైనం గనుఁగ్రేవఁ గెం వెనఁగ రాశ్రద్దం బైనచి త్రంబుతో
డ మహోదగ్ధతఁ బొల్చునజ్రము నవశ్రష్టంభోగ్గుఁడై వైచిన్. 257
- క. అది యొకఁడుఁ జేయఁ జాలక, విదళితశైల మగుతనదురవిలసన మచటం
గుదియుట దనకుం దెలిసిన, మద మఱి గరిభేదికడకు శ్రమగుడం జనియెన్. 258
- క. చేయునది లేక నిర్జర, నాయకుఁడును వెఱఁగుపాటైనను మ్రాన్పడుచుం
బోయెం గ్రమ్మఱి ధరణీ, నాయక నిజపట్టణంబునకు దీనగతిన్. 259
- చ. అజనియగుగ్రహంబున విశహంగమవల్లభుఁ డట్లు సాల న
క్కజ మగుశౌర్యసంపద ప్రకాశతఁ బొందఁగఁ గేలి సల్పి యిం
ద్రజయమహోత్సవంబున నుగదా త్రయశఃపరిపూరితంబు లై
త్రిజగములున్ వెలుంగ నలిఁ శ్రదెచ్చె సుధారసపూర్ణ భండమున్. 260
- తే. తెచ్చి డించి కర్దువ ప్రీతిఁ శ్రదేలఁ జూపి
తల్లి చెఱ వాపికొని పొంగి శ్రచెల్లునాగ
ఢమున మగుడ నయ్యమృతభాండంబు దాన

261

పుచ్చికొని యెడ గలుగంగఁ శ బోయి నిలిచి.

262

వ. తన్ను వెఱఁగుపడి చూచు చున్నకద్రువ నుద్దేశించి.

మ. జననీ నీ వమృతంబు దె మ్మనినయ్యాసత్వోక్తి వాటించి యేఁ

జని నానావిధకర్మకర్మతుడ నై శ సాధించి వేతెచ్చితఱ

విను నానీయొడఁబాటు సెల్లె జనులక శ విన్నించితం దెల్ల గా

వీనతం దోడ్కొని పోయెడక మనమునక శ విభ్రాంతి లే కుండుమీ, 263

మ. అని ధర్మస్థితితోన మాటవెర వే శ పారం దగం బల్కి నే

ర్షునకు లోకము మెచ్చు గద్రువకుఁ బెంశ్రపుం గీర్తియుక మాయ సాం

పునఁ దల్లిం దనయింటి కన్ని యమృతంబుం గ్రమ్మఱక గ్రక్కునం

గొని పక్షింద్రుడు వోయి యింద్రు డెలమిం శ గూరంగ నిచ్చెం దగన్. 264

వ. ఇవ్విధంబున నౌచిత్యంబు సంస్కృతంబుగా నమృతం బమృతాశనపతికి నొసంగి

యెనకం బెనంగు తేజంబున విరాజితుండయి యావృతవైరిని సూరెలనున్న సుర

లను మునులను గలయం గనుంగొని. 265

చ. కొడుకులఁ బంచి దె ల్పెనఁగుగట్టుమువాలమునందు నల్ల గ

ల్లెడుక్రియఁ దీర్చి పన్నిదము శ గెల్పినకద్రువ నేను మాటమై

నొడిచితిఁ దల్లి దాసి యగు శ టోర్వక తండ్రియనుజ్ఞ మీ కెడు

ర్పడినదురుద్ధతిఁ మఱచి శ బాంధవసత్కృతి నాదరింపుఁడి. 266

వ. అని వెండియు.

267

క. వినుఁ డట్టులు పాపము నే, సి నకద్రువసతులఁ బొదివి శ చెండుదు మత్తుం

డ నితాంతోగ్ర విహారం. బునఁ దండ్రియు మీరు ధర్మమును సాక్షులుగన్.

వ, అనిపలికిన నతని నందఱు నభినందించి రమ్మునులు సురలునుం బురందరునితోడ

నతనికి నొక్కవరంబొసంగ వలదే యనిన నతండుఁదలంచికొని దరహాసితంబుతో

వారల నాలోకించి మనవరంబునకు నాసపడియెడుకొలందివాఁడు గాఁ డితండు

సాక్షాద్విష్టుండు కృష్ణుండన శూరుఁ డనుయాదవధా త్రీశునకుఁ జాత్తుండైలోక

హితార్థంబుగాఁ జరియింపంగలవాఁ డీమూర్తియు విడువండు వివిధవర్తనంబుల

వినోదించుచుండు ననియెఁ దదనంతరంబ సముచితప్రకారంబున నా జంభారిని

వారలను దా నామంత్రితులం జేసి. 269

సీ. అజుఁ డుపలాలింప శ నద్దేవుకావించు, వరభోజనంబులఁ శ బెరిగె నితఁడె

ఘనకాయజవసత్త్వగజకచ్చపముల నొ, క్కెత్తున లీలమై శ నెత్తె నితఁడె

విపులభూరుహశాఖ శ విఱిగిన మునిహితార్థంబుగాఁ జించునఁ శ దాల్పె నితఁడె

సురసేనతోఁ బురందరుని నిర్జించిన యు, ద్దీప్తుఁ డై యమృతంబుఁ దెచ్చె నితఁడె

తే. తల్లి దాస్యంబుఁ దనబాస శ దప్ప కుండఁ, బాపి యాసుధ మరల నశ్వాకశాస

నునకు దయ నిచ్చె నీతఁడెయనుచుసిద్ధ, సాధ్యు లగ్గింప గరుడుఁడుశనయెఘోడి.

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు. 271

క. మానవలోకకలితబహు, లానందకంబు నిష్కలావ్యయసుఖసో
పానము నగుసాపర్ణాభ్యాసము విని పుణ్యతముండ శ్రవైతి నరేంద్రా. 272

వ. అనినం బాండవాగ్రజుండు సంతసించి విప్రున కెద్దియేనియు నిచ్చువాడుగా నొ
డంబడి యీనివాఁ డేమిగతిం బోవం గలవాఁ డని యడుగుటయు నతం డత
నితో నొకనిదర్శనంబున నది యెఱింగించెద విను మని యిట్లనియె. 273

సీ. ఒక్క-స్మగలంబు శ్ర నొకవానరంబును, బ్రీతిమైఁ గూడి వశ్రర్థించుచుండుఁ
దొలుపుట్టువునమానశ్రవులునునెచ్చెలులునై, యుండుటగూర్చునొండొంటిక్కొక్క
యెడ నొకనాఁ డవ్యభిచారుతోడ నాక్రోతి, గటకటా నీ కిట్లు శ్ర గడునుహేయ
మైనపీనుఁగునంజ శ్ర డాహార మైనట్టిభవము వాటిల్లు శ్రేపాపముననొ

తే. యనిన జాతిస్మరణనంత శ్రమగుటఁజేసి, యది విపాదము బొంది ధశరామరునకు
నీ నొడంబడ్డధన మీన శ్ర కాన యిట్లు, నీచతరజాతయందు జగన్మింప వలసె.

వ. అని తెలిపె నట్లగుటంజేసి యాన గొల్పి విప్రున కియ్య కున్ని యొప్ప దని
చెప్పిన నప్పాండవాగ్రజుం డహీనగుణవర్ణనీయుం డయిన హీనవర్ణునకు మంత్ర
తంత్రాదు లుపదేశించుట ధర్మవిరుద్ధం బయి యుండునొకో యని యడిగిన
నయ్యనిమిషనదీనందనుం డీ ప్రశ్నంబున కుత్తరం బగునది యొకయితిహాసంబు
గల దాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 275

— బ్రాహ్మణుండు హీనవర్ణునకు వైదికమంత్రంబు లుపదేశింపఁ గూడ దనుట —

సీ. హిమగిరిమీఁద నశ్ర నేకద్విజులు తప, మాచరింపంగనశ్రయ్యాశ్రమమున
కొక్కశూద్రుండుశ్రధరోష్ఠిపేతుఁ డేతెంచి, యమ్మునులకు గురుఁ శ్రడగుమునీంద్రుఁ
గని కృప నుపదేశ శ్ర మొనరింపవే తపో, వృత్తికై నాతని శ్ర వేడులయును
జనదు వైదికము శూద్రున కుపదేశింప, నీవు శుశ్రూషమై శ్ర నిలువు మనియె

తే. ననుడు వాఁడు శుశ్రూషకుఁ శ్ర డై ననించె
గుడిసె యొకదెసఁ గావించికోని ముదమున
నతిధిసురపితృపూజ లశ్రత్యధికభక్తి
తోడఁ జేయుచు నొక్కింత శ్ర గీడు లేక. 276

క. నియతియు వినయముఁజూచిన, దయ పుట్టెడునట్లు గాఁగ శ్ర ధర్మనిరూఢ
క్రియ లొనరింపఁగ మునిపతి, ప్రియమునఁ గనుఁగొనాటకై యరెగె నచ్చటికిన్.

ఆ. అరిగి యతనిచేయునయ్యనష్టానంబు, లోనఁ గానివాని శ్ర మానఁ జెప్పి
యనఘ యిట్లు సేయు శ్ర మని యుపదేశించె, గరుణపేర్పిఁ బుణ్యకర్మగతులు.

క. ఆతఁడు దానికి నతిసం, ప్రీతాత్ముం డగుచు నడపి శ్ర విదపం గాలం
బై తెగి యొకనృపునకు సం, జాతుం డయ్యెను సమస్తనర్థణములతోన్. 279

క. మునిపతియుం దఱితోడన, తనువు విడిచి యరిగి యతనిశ్రతండ్రికడకా వి
పునకుం బుట్టెక వేదా,ద్యనుపమవిద్యలకు నెల్ల శ నావాసం బై. 280

చ. పదపడి యక్కుమారకుండు శ పట్టము గట్టి పురోహితత్వముక
విదితవిభూతితో నొసకె శ విపునిపుత్తుని కవ్యభుండు న
వ్వొదవెడుమోముతో నతని శ నోరలు వాఱగఁ జూచు నాతఁ డె
య్యది గత మొక్క నవ్వనకు శ నంచు మదిం తలపోయు భూవరా. 281

వ. ఒక్కనాఁ డవనరంబుగాంచియప్పరోహితుం డాభూవరునితో దేవా నన్నుంగని
నప్పడు నవ్వదు నావలన నేమికిడు గల దది యెఱింగింపవే యిదియనాకు వరం
బని వేడిన నజ్జనపతి దనకు జాతిస్మరత్వంబు గలుగుటంజేసి పూర్వజన్మంబుదెలిపి
యక్కాంబునం దనయనుష్ఠానంబున నేమేని విహితంబు లుపదేశించుట డేట
పడం బలికి శూద్రవిషయోపదేశంబునం బరమగతి గప్పి యిచ్చుట రాజసేవా
త్వకం బైనపరోహిత్యంబు నడపుటకై నీకుం బుట్టవలసె నేను బుట్టు వెఱింగి
పుట్టినవాడ నగుటం (జేసి యెఱింగి) నవ్వదు నవ్వనకుఁ గతం బింతియ కాని
నీ వొండు కల్మషంబు గలవాడవే మహాధర్మపరుండవు గురుండ వాదుష్కర్మం
బునకుం బ్రాయశ్చిత్తంబు నేసికొ మ్మని యనేకగోవులం గనకరాసులను నొసం
గిన నా భూసురోత్తముండు పురాతనజననకృతంబగుసుకృతంబున జిత్తంబు
నిర్మలం బై యుండు కతంబున నారాజు సెప్పినంత వట్టునుం గలవోలఁ
దనకుఁ దోచినం దోపితుం డై దానంబులం దీర్ఘస్నానంబుల మఱియు జప
హోమాదిపుణ్యవిధానంబులం బాపంబులు వాటికొని యా పుట్టువు నీఁగికొని
సంయమిసంతానజాతుండై యెప్పటియా శ్రమంబునం దపం బాచరించి మహా
పదంబు నొండె గావున బ్రాహ్మణత్వీయవైశ్యులకుం దక్కఁ దక్కటివారికి
నుపదేశించి బ్రాహ్మణుండు కల్మష భాజనంబగు బ్రాహ్మణాదులకుం బరీక్షాపూర్వ
కంబుగా నుపదేశింప వలయు నని చెప్పిన నప్పడమితేడు లక్ష్మీ యెట్టిజనంబుల
యందు వసియించు నని యడిగిన నా దేవ వ్రతుం డతని కిట్లనియె. 282

—♦ లక్ష్మీనివాసస్థానములు ♦—

క. నారాయణాంకతలమున, శ్రీ రాజల్లంగఁ జూచి శ చిత్తం బతివి
స్త్రీరంబై రుక్మిణి వి,స్తారరుచిరనయన యగుచు శ సంభావనతోన్. 283

వ. నీ వెట్టిపురుషులయందు నెబ్బంగిభామలపాల వసియింతు వనిన నాదేవి మకర
ధ్వజమాతకుం జెప్పినవాక్యంబులయర్థంబు లుపన్యసించెద దాన నీయడిగిన
యది దేటపడు నాకర్ణింపుము. 284

నీ. నిత్యసత్యులు శౌచశ్రుతితులు గురుభక్తు, లప్రమత్తులు దక్షు శ లమలమతులు
సత్కర్మపరులు విశ్వానముఁ దపము దానము బ్రహ్మచర్యంబు శ శమముగల్గు
వారలు ప్రీతి నాశ్రవసియించునిక్కలు, క్రూరు నాస్తికుఁ గృతశ్రమునిఁ గుబుద్ధి

వర్జింతు నెంగిలి శ వర్జించి ¹యిలువడి, ఘటశుద్ధి గలిగినకాంతలందు
తే. నిల్తు వల్లభాప్రతికూల శ నిష్ఠురాత్మ, నన్యమందెరగామిని శ నధికనిద్ర
యైనమానిని దొఱంగుడునబ్బినత,టాకతరుషండపుష్పవాటముల నిలుతు. 285
వ. అని చెప్పె దత్ప్రకారంబులు బుద్ధిగతంబులు సేసికొమ్మనినం గురుపతిపురుషుల
పురంధులసంగతియందు సంస్కర్మసుఖంబునతిశయం బెవ్వరిం గలుగు నని యడి
గిన వియ త్రటిసితనూజం డివ్వీషయంబున కొక్కయతిహాసంబు గలదు విను
మని యిట్లనియె. 286

❖ ❖ ❖ భంగాస్వసుడనురాజు శ్రీ యై కుమారులం గాంచినప్రకారము. ❖ ❖ ❖

సీ. అనఘ భంగాస్వనుం శ డనురాజు పుత్తార్థి, యై వజ్రకప్రియం శ బగుమఖంబు
సేసి పుత్తుల సవిత్రేశేషుల నూర్పుర, గని సంతసంబున శ గ్రాలుచుండు
నాతఁడు వేటకై శ యరిగినచో వజ్ర, ద్విగ్భాంతి వుట్టించి శ తేరకాఁడు
సనునట్లు సేయ న్యజ్జనపతి యెక్కిన,తురగంబుతో నొంటి శ దూర మైన
ఆ. కాన కేఁగి తృష్ణ శ గదిరిన నలుగడ, నరసి యొక్కపద్యసరసిఁ గాంచి
వెన్నుమునుఁగ హయముననీరఁ దిగిచి తాఁదనిపుసొంపు మిగులశ్రమునిఁగిలేచి.
క. భూనాథుఁడు తృష్ణ సెడం, బానక్రియ యాచరించి శ భామిని యై తఁ
దాన కనుంగొని విస్మయ, మూనెడుమదితోడ నరసి శ నొయ్యన వెడలెన్. 288
సీ. వెడలి చింతించి యీయెడలితో నేధంగి, దురగంబు నెక్కుదుఃఖురజనంబు
లేనుబోయినఁ జూచి శ యేమని తలఁతురో, పొలతులే మనువారోపుత్తులేమి
గాఁగ నూహింతురో శ కానన యుండంగ, వచ్చునే పోవంగ శ వలయు నెట్లు
నని విచారించిపోయిననెల్లవారును, నాశ్చర్య మందుచు శ సంతనంతఁ
ఆ. గనుగొనంగ మంత్రిశ్రగణము రావించి ది,గ్భాంతిఁ దానువోయి²పద్యసరసి
యందు మునిఁగి వనితశయగుట యెఱింగించి, రాజ్యమునఁ దనూజశరాజి నిలిపి.
ఉ. కానకు నేఁగి తాపసులఁ శ గాంచి తపం బొనరింప నం దొకం
డా నలినాక్షిఁ బొంది ప్రియుఁ శ డై నడచెం గ్రమవృత్తి నందనుల్
దానికే బుట్టి రిధబలదర్పలు నూర్పురు వారిఁ గొంచు న
మూనిని పూర్వపు త్త్రకసమాజముపాలికిఁ బోయి నెమ్మితోన్. 290
వ. తనకు నొక్కతాపసుండు ప్రియుం డగుటయు వానివలన సత్తనయశతంబు జని
యించుటయు నెఱిగించి. 291
క. మగతనమునాఁడు మీరు, న్మగువతనమునపుడు వీరు శ నాయం దుదయం
బగుటను దోడంబుట్టువు, లగుదురు ధర పంచి కుడువుఁ శ డందఱు ననుడున్.
క, భ్రాతృస్నేహము గల్గి య,రాతులు భయ మందఁగా ధశరారాజ్యము సం
ప్రీతి ననుభవించిరి జను, లాతతహర్షమునఁ బొంద శ నందఱు నెమ్మిన్. 293

- తే. దానిఁ గని పాకశాసనుఁడేను వీని, కహితముగఁ జేయ నిది హితమై ఘటించె
నధికపుత్త్రసమృద్ధి రాజ్యాభివృద్ధి, నిమ్మహీపతిసమ్మదం శ్ర వినుమడించె. 294
- వ. దీని విఘటంపం జేయుదు నని భూసురాకారుండై వచ్చి పూర్వలంగాంచి.
- క. ఆ రాజకుమారులమతి, నీరసము జనించునట్లు శ్ర లెక్కడిజనకుం
డేరికినేనియుఁ బుట్టినవారిం దోఁబుట్టువులుగ శ్ర ¹వల్లం జనునే. 296
- వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం జెప్పి వార లెఱుంగ కుండ నపరకుమారుల
కడకు ²నేఁగి యితకరిమాటలమొత్తంబుల వారలచిత్తంబులను గలంచె. 297
- క. అనిమిషవరుఁ డివ్వధమున, జనియింపఁగఁ జేసె బగ యశ్రసంగతు లై వా
రును దెగి యొండొరువులతో, నని బెట్టుగఁ జేసి వచ్చి శ్ర రందఱు నధిపా. 298
- ఉ. చచ్చిన నత్తపస్వీసతి శ్ర సన్నులు మోమును మోదికొంచుఁ బై
వెచ్చనికన్నునీ రడర శ్ర వీడినవేనలితోడఁ బెల్చి వా
పుచ్చి తనూజలం బనుపఁ శ్ర బొంచి కనుంగొని పోయె విప్రుండై
యచ్చటికిఁ సురాధిపతి శ్ర యాతనిఁజూచి లతాంగి వెక్కుచున్. 299
- ఆ. కరుణ మొగమునందుఁ శ్ర గనుఁగొని తాను ము, న్నర్థి వేటవోవురటాదిగాఁగ
సకలసుతులు నాజఁ శ్ర జచ్చుట తుదియుగ, గలుగువర్తనంబు శ్ర దెలియఁబలికె.
- క. విని యతఁ డే నింద్రుడ నా, కనిష్ట మగుకృతువుఁ జేసి శ్ర తది హేతువుగా
వినుఁ బఱచితి నిత్రైఱగున, ననుటయు సంభ్రమసమేతమైనభయమునన్. 301
- క. ఇలఁ జాఁగి మొక్కి యటుతన, యుల్కై సమూళభుద్ధి శ్ర నొనరించితిఁ ద
ప్పలఘదయఁ జూడు నీకే, జలమునకుం బాత్రమే పీఠశాలయశోర్ధి. 302
- వ. అని రామయై యన్నరాజన్యండు దైన్యంబు దోఁపం బలికిన బలనూదనుండు
ప్రసన్నుండై. 303

—* ఇంద్రుఁడు భంగాస్వసునకుఁ గోరినవరంబు లిచ్చి యనుగ్రహించుట. *

- సీ. ఇచ్చెదఁ గొందఱ శ్ర నెత్తజేఁ గాంచిన, తనయుల నొనఁగుదు శ్ర ననిన నతఁడు
కాంత నై యుండి యే శ్ర గనినవారల నిమ్మ, దేవ నావుడుఁ దొల్లినీవుగన్న
ప్రజలనేలగుగవు శ్ర నిజము సెప్పము నాకు, ననియెఁ బురందరుండవిభుండు
వెడసిగ్గుపాటుతోఁ శ్ర బడఁతుల కర్మిలి, బిడ్డలదెసఁ గడుఁ శ్ర బెద్ద యనిన
- ఆ. సత్యవాది వైతి శ్ర సకలతనూజలు, బ్రదికి నెగడువారు శ్ర భామసిత్య
దైన్య ముడిపి పురుషగ్రతయు నిత్తునీకని, పాకశాసనుండు శ్ర వల్కె నధిప. 304
- క. విని యజ్జగతీనాథుండు, తనయుల నందఱను నీదుగ్రదయఁ బడసితి నే
వనిత నయి యిట్ల యుండెద, ననఘా యివ్వరమునొనఁగునమని పల్కుటయున్.
- వ. విస్మితుండై యింద్రుండు దీనికిం గతం బేమి యని యడిగిన నా భంగాస్వసుం డి
ట్లనియె. 306

క. సురతంబునఁ గడు నెక్కుడు, పురుషులకంటెను సుఖంబు శ్రీ పౌలత్యులకు సురేశ్వర యట్లగుటను నాకీ, వెరవున రమించి నిలువ శ్రీ వేడుక కలిగెన్. 307

ఆ. అనిన నట్టులేని శ్రీ నౌగాక యిమ్మెయి, విపులసౌఖ్య మొంది శ్రీ విహరణంబు సలిపి నిలువు మనుచు శ్రీ శక్రండు సనియె భం, గాస్వనుండుఁ బ్రీతి నట్లయిండె.

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు పాండవాగ్రజా దీన నీయడిగినయర్థంబు దెలిసి కొమ్మనిన నమ్మనుజపతి బహువిధము లగుధర్మంబులు భవత్ప్రసాదంబున వినుచున్నవాడ నివి యెల్లను జన్మమరణాదిదుఃఖంబులం బాపం జాలునే యనేక జననీజనకులకుం బుట్టుచు సంసారచక్రంబునం దిరుగం జాల గర్భవాసం బన నరకం బన భేదంబు గలదె సచరాచరం బైనయిజ్జగం బధిరం బట్లుం గాక దీని విషాన్నంబుచందంబు గాఁ గనియెద భవమోక్షణం బగువైష్ణవధర్మం బుపదేశింపవే యిది యాయుగంబునం దిరోహితం బగుట కృష్ణద్వైపాయనుండు సెప్పె మీ యనుగ్రహంబున నెఱింగెద భవదీయచరణంబులు శరణంబుగాఁ బ్రసన్నుడం నైతి నని ప్రార్థించిన నమ్మహాత్ముండు పగతురం దెగటార్చి పేర్చి పూజ్యం బగు సామ్రాజ్యంబు గైకొని తదీయంబు లగుసుఖంబు లనుభవించుచుండుట గీడుగాఁ జూడ గురుకులచూడామణి యగునీకుం జనుఁ గాక యావనస్థు లగురాజ్యపదస్థులతలం పులచొప్పె యిది మిథిలాపతి యగుజనకుండుంబోలెం బలికెద వని యుపలావించి యమ్మహీపాలున కిట్లనియె. 309

క. పురుషాతిగ యైతోఁచుచు, నిరూపణము సేయ నూఁది శ్రీ నిర్దేశింపక వెరవుపడక శాశ్వతసుఖ, భరితత నిర్వాణ మనఁగఁబడుఁ బ్రకృతి నృపా. 310

క. ప్రకృతులు పెక్కున్నింటికి, ¹నకృత యనం జనినయదియ శ్రీ యాద్య మహీపాలక పురుషరూపిణియు నై, వికృతిం వొరయదు వివేకవిజ్ఞాత యగున్. 311

క. విను సంసారపథమునకు, ననురూపతఁ దోఁచు చుండ శ్రీ నన్యప్రకృతుల్ దనతోఁపు భవనిరాసం, బునకుం గారణము కామశ్రమునఁ బహిత మగున్. 312

క. కావునఁ గామకోధము, లావిర్భూతములు గానిశ్చయట్లుగఁ దత్సత్త్వావేశంబున ²నూన్పుము, భావం బిద్విధము విష్ణుశరత కుమారా. 313

క. నృప వైష్ణవధర్మము నీ, కుపదేశించితిఁ బ్రసాదశ్చయతుండ వగుచు సారపుఁదెరు వగునిది గనికొని, యపగతసంసారభయుండ శ్రీ వై నడపు తగన్. 314

వ. అనిన విని సంప్రీతుండై ధర్మజుండు భీష్మునితోఁ దత్త్వంబులు నధ్యాత్మంబులు నధి భూతంబులు నధి దైవంబులు ననుసర్వంబునకుంగర్తయు భర్తయు హర్తయు నగుచు సకలభూతంబులుం దన్నుపజీవింపం బెంపారువాని నెఱింగింపవే యనుటయు సతసికి ³నమ్మహితాత్ముం డిట్లనియె. 315

1, గ. నకృతత యనఁ జనిన; ఆ. నకృతి యనం జనిన. 2. గ. మాన్పుము : జ. సునుపుము. ఆ. దనుపుము. 3. క. సనాతనుండును.

క. సనకుడు సనందనుండును, సనత్కుమారుడు సనత్కుజాతుడు నలువుర్
తనయులు బ్రహ్మకు బంచముఁడును షష్ఠుండును వసిష్ఠుఁడును శంకరుఁడున్.

ఆ. అనఘ విను మరీచి శ్ర యనఁగ భృగుం డన

నంగిరసుఁ డనఁగ నశ్రనంతరంబ

యత్రి యనఁ బులస్త్యుఁ శ్ర డనఁ బులహుం డనఁ

గృతు వనంగఁ బుట్టె శ్ర సుతఁడయంబు.

317

వ. ఆ సనత్కుజాతుం డంగుష్ఠప్రమాణమూర్తియుం బ్రజ్వలదనలస్ఫూర్తియు నయి
లోకంబుల నెందునుం జరియించుచు నొక్కనాఁడు మేరుశిఖరంబున నారదుఁడు
సన్నిహితుండగుటయుఁ దదీయసల్లాపసౌఖ్యం బనుభవించు చున్నయెడ నిల్లపోలె
నడిగిన నారదునకు నమ్రహాయోగీశ్వరుండు సెప్పినవాక్యంబు లితిహాసరూపం
బునం జెల్లునవి యుపన్యసించెద భవత్ప్రిశ్నంబున కుత్తరం బగు నాకర్ణింపుము.

— * సనత్కుజాతుండు నారదున కుపదేశించినతత్త్వప్రకారము * —

క. దశకల్పసహస్రంబులు, నిశ యింతియ దివస మిది సునంద్రారతికిఁ

విశదప్రబోధమునకు, న్వశగతకాలములు విష్ణుశ్రనకు విమలమతీ.

319

క. అవ్యక్తం బనఁగాఁ దన,దివ్యాత్మన కలిగి యుండు శ్ర ధీసారనిధి

భవ్యాత్మ లభేదస్థితి, నవ్యాహతదృష్టి గాంతు శ్ర రయ్యమళమ్మున్.

320

వ. అప్పరమేశ్వరుండు.

321

క. రే నిద్రించుఁ బ్రభాతం, బైనకా మేల్కని సృజించు శ్ర నంబువులఁ దగం

దానం దిడుఁ దనవీర్యము, దాన మహాండ మగు హేమతాస్ఫురితం బై

322

వ. తదనంతరంబ.

323

తే. బ్రహ్మ గల్పించిదానికిఁ శ్ర బలిఁగఁ జేయ

నమ్మహాత్ముఁ డహంకార శ్ర మావహించి

మనసుఁ బదియింద్రియములు బుద్ధిని ఘటించి

చదలు మొద లగుభూతపంశచకముఁ జేయు.

324

వ. అయ్యాకాశపవనాగ్నిజలభూము లగుభూతంబు లేనింటికి గుణంబులుగా శబ్ద
స్పర్శరూపరసగంధంబు లావహించుచుం గ్రమంబున దేవమునిదానవగంధర్వ
కిన్నరనరాదిజంతుజాలంబులం గల్పించు నన్నియు నహంకారవ్యాప్తంబు
లయి యవ్యక్తసాగరంబున మగ్నోన్మగ్నంబు లగుచుండు.

325

క. విభుఁడా విష్ణుం డేత,ప్రభవస్థితివిలయముల శుభము నశుభంబుం

బ్రభువై తగఁ గాంచి నడపి, విభవోజ్వలకేలి సల్పు శ్ర వినుము మహాత్మా.

326

తే. అంబరాదిభూతములు శశబ్దాదిగుణము, లింద్రియంబు లహంకార శ్ర మిథితేజ
మనము బుద్ధి యవ్యక్తంబుమహితవేద,వేద్యత త్వంబు లీచతుర్వింశతియును.

వ. అధ్యాత్మాదులు సెప్పెద నాకర్ణింపుము.

328

సీ. శ్రోత్ర మధ్యాత్మంబు శ సూవె శబ్దం బధిభూతంబు ¹దిక్కులు శ పురుషముఖ్య యధిదైవముల్ చరత్ శ మధ్యాత్మ మందలి, ²సంస్పర్శ మధిభూతశసంజ్ఞకంబు దానికి నధిదైవతంబు ³విద్యుత్తు నే, త్రంబు దా నధ్యాత్మకంబు రూప మధిభూత మాదిత్యుఁ శ డధిదైవతము జిహ్వా, యధ్యాత్మకము రస శ మారయంగ తే. దానియధిభూత ⁴మప్పత్రితదధిదైవ, తంబు ఘ్రాణ మధ్యాత్మంబు శ దలఁప గంధ మనఘ యధిభూత మగుఁ దదీయధిదైవ, తంబు ⁵మారుతమండ్ర విశ్వాజ్ఞనమ్ము. 330

వ. ఇది బుద్ధింద్రియ ప్రపంచంబు. 330

సీ. పాదపాయూపస్థపాణివాగ్ధ్వర్గంబు, కశ్మేంద్రియము లివి శ నిర్మలాత్మ యధ్యాత్మములు వాని శ కగు నధిభూతముల్, గంతవ్యమును విస్మర్గంబు నోలి నానందమును విను శ మనఘ క ర్తవ్యవ, క్తవ్యంబు లన నధిశ్ఠైవతములు వాసుమిత్ర ప్రజాశపతిశ క్రవహ్నులు, మఱి యహంకారంబు శ మనసు బుద్ధి తే. పూజితాధ్యాత్మకము లధిభూతవృత్తి వెలయు నభిమానమంతవ్యములును నిశ్చయంబు నధిదైవములు వేధ శ యమృతకరుఁడు బ్రహ్మ మిది వేదవాక్యనిర్ణయవిధంబు. 331

క. ఇవి యెల్ల విష్ణునం దు, దృఢము లయముఁ బొందుచుండు శ బహువిచీకల ర్ణవమునఁ బూడమి యడఁగుమా, డ్కి-విశేషము గల్గ దతనికీ విభుఁ డగుటన్. 332

క. విను మవ్యక్తం బనఁగాఁ, జను మూలప్రకృతి పురుషశ్చైతన్యము నెక్కొనినం జేతన యగుచు భువనతంత్రం బెల్ల నడపు శ వైభవ మెనఁగన్. 333

ఆ. అట్లు లోకకర్త శ యగునంబుజాక్షిండు, పట్టుగొమ్ము భావశ్రధవహరుండు హరుని యనుమతమునశనఖలాబ్జ జాండంబు, అట్లు పుట్టు జేసి శ యడఁచుచుండు. 334

వ. ఇట్లు సెప్పి సనత్సుజాతుండు నారదుం జరితార్థం జేసె నని చెప్పి భీష్ముండు భీమాగ్రజాతో వెండియు. 335

ఉ. ఇంతకు మూల మై యిరువ్దే నగుతత్త్వ మనంగ వేదవేదాంతపురాణవేద్యుఁ డగుశనపృరుషుండు వెలుంగు వాడ కా లాంతకుఁ డై నయఁచ్యుతుఁ డశనంతుఁడు యోగిజనాంతరంగవిశ్రాంతుఁడు విష్ణుఁ డద్వయుఁ డశసంగుఁడు కౌరవసంశదీపకా. 336

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు సరిత్పుత్తునితో నియతు లయి యగులు దమ యంద సమాహితంబులు సేసికొని మహితాత్ములు నిజాత్మల నప్పరమాత్ము నెట్టి వానింగా భావించు రెటింగింపవే యనుటయు నతనికి భీష్ముం డిట్లనియె. 337

క. అమృతోత్పత్తిసమయమున, నమరులకును దానవులకు శ నని వాటిలె నం

1. చ. వాయువు, జ. దివియును, 2. క. స్పర్శన మధిభూత. 3. ఆ. మరుత్తు. 4. క. ముడుపతి; ఆ. ముడకము. 5. ఆ. మేదిని యండ్రు. 6. ఈపద్యము వ్రాతప్రతులలో లేదు.

దమరులు డప్పిం జేడ్చడి, కమలభవుని నాశ్రయింపఁగా నియతిమెయిన్. 338

వ. అతండు నారాయణు నాత్మయందు నిలిపి. 339

తే. భక్తవత్సల పరమాత్మ శ్రీ పద్మానేత్ర, సర్వభూతమహేశ ఋశ్మామయజురు
పాస్య సాధుసంరక్షణపరవిహార, సురలు రిపులచే నలగిరి శ్రీ శరణ మగుము.

వ. అని సంస్తుతిపూర్వకంబుగాఁ బ్రార్థించె నట్టియెడ. 341

క. జలదస్యననన్నిభమై, యెలుఁ గొక్కటి సదలఁ జెలఁగె శ్రీ నే నిదె మిమ్ముఁ
గెలిపింపఁగ వచ్చితి నను, విలసద్వర్ణములు గాఢశ్రవిశదంబులు గాన్. 342

వ. తదనంతరంబ యకుంతితవిక్రముం డగువై కుంతుండు. 343

క. గరుడారోహణలీలా, సరభసుండ్లై చక్రగదలు శ్రీ శార్దూలముఁ జంచ

త్కరముల వెలుంగ నడరి యసురగణములఁ ద్రుంచె సురలు శ్రీ చోద్యంబందన్.

వ. ఇట్లు నిరించి తత్త్వణంబ యతం డంతర్ధానంబు నొందిన సంతసంబును నచ్చెరు
వును బెనంగొనుండెందంబులతో బృందారకబృందంబు లిమ్ముహాత్ముండెవ్వండెమి
భంగివాఁడెఱింగింపవే యని యడిగిన నజుం డితండు విష్ణుండు వైకుంఠాభిధానం
బగుమూర్తివిశేషంబున విహరించె విష్ణునివిధం బిట్టి దని యెఱుంగను నెఱింగిం
పను శక్యం బగునే యయిన నొక్క తెఱంగునం దెలిపెడునట్టియితిహాసంబు
గలదు వినుండనిపలికి వినిపించె ధర్మనందనా యా నిర్మలవాక్యంబు లుపన్య
సించెద దాన నీయడిగినయర్థంబు దేటపడు నాకర్ణింపుము. 345

—♦ గరుత్మాంతుండు మనులకు విష్ణుదేవునిమహిమతిశయంబు నెప్పట. ♦—

నీ. హిమగిరిమీఁద నశ్రనేకమునీంద్రులు, సిద్ధులుఁ గూడి గోశ్రస్థీసుఖంబు
ననుభవింపఁగ లీల శ్రీ నచటికి వచ్చి సు, పర్ణుండు వారికి శ్రీ బ్రణతుండగుడు
వా రభినందించి శ్రీ గారవంబున సుఖా, సీనుఁ గావించి యశ్చరించి ప్రీతి
నలనితో నల్లాప శ్రీ మాచరించుచు నుండి, యొక్కటి యడిగెదముజ్జ్వలాత్మ

తే. యనిన నాతండు ధన్యుండ నైతి మీర, లేది యడిగెద రేను నాశ్రయెఱిగినంత
యతులమతులార చెప్పెద శ్రీ ననుడు వార, తెలమి నవ్వహగేంద్రునశక్తిట్లులనిరి.

క. ప్రియభక్తుండవు భక్త, ప్రియుఁడును విష్ణుండు నీవు శ్రీ ప్రియుండై భక్తుం
డయి వర్తిం తా విభుకడ, దయ దెలియఁగ జెప్పవే యశ్రుతిని తెఱఁ గల్గన్. 347

వ. అనియడిగిన నతండు వారల కిట్లనియె. 348

క. స్థూలప్రకారమున నీ, త్రైలోక్యము గావఁ బూని శ్రీ దయ సిగురొత్తఁ
లీలఁ బ్రవర్తింపఁగ మన, మాలోకింతు మది గనుట శ్రీ యన వచ్చునోకో. 349

ఉ. ఏనును మీరు నేల మఱి శ్రీ యెవ్వరు దక్షులు విష్ణుచందముం
బూని యెఱుంగ నవ్వభుండు శ్రీ భూరిదయారతి నాకు నేర్పడం
దాను మహాద్భుతంపుజరితంబులు సూపుచు భాషణామృతం.

బాసఁగ జేసి నాచెవుల శ్ర నవ్యధముం దెలియంగఁ జెప్పెదన్.

350

- సీ. అమరేంద్ర నిర్జిచి శ్ర యమృతంబు గొనిపోవు, నప్పడు వీతెంచె శ్ర నాకసమున
మెచ్చితి విహగేంద్ర శ్ర యిచ్చెద వరము, నీ కనుమాటయది విని శ్ర హర్ష మెసఁగ
నెవ్వరో యెఱుంగ నిశ్చయజేసింది మఱి వర, మిమ్మంటి దానికి శ్ర నెలమి నగుచుఁ
గాలంబుతోఁ గూడఁగ నెఱింగెదవు వా, హసమవు గమ్మునా శ్ర కనుచుఁ బురుషు
లే. డొక్కఁ డుజ్జ్వల తేజోమయముండు దోచి, జరయు మరణంబు లేక యశ్రురలసురల
నోర్వఁ జాలినబలముతో శ్ర నుల్లసిల్లు, మని వరం బిచ్చెనిచ్చిన శ్ర నధికభక్తి. 351
- వ. ఏను దండ ప్రణామం బాచరించి.

352

- క. నీవాహన మయ్యెద రథ, మీ వెక్కినఁ గేతు నై వ్యహింతుఁ బెనువు నా
కీ వరము నిచ్చి మనువుము, నావుడు నవుఁగాక యని మనఃప్రియ మెసఁగన్.
- వ. పలికి యంతర్హితుం డయ్యె నంత సంతసంబు నచ్చెరువుం బెరయుమనంబుతో
మదీయజనకునిపాలికిం జని యీ వృత్తాంతం బెఱింగించిన నతండు వికసిల్లుచు నా
వదనంబు వీక్షించి ధన్యుండ నైతి వమ్మహాత్ముండు నారాయణుండు నీవలనియను
గ్రహంబున సల్లాపసౌఖ్యంబుఁ బ్రసాదించె దపంబున నేక యోగసమాధివలం
బించి యేను దన్నెఱుంగుటం గోరి యారాధించిన నాకు నీలశ్వేతపీతారూపింగ
ళంబును బహూదరపాదపాణిశిరోనేత్రంబును నై నదివ్యగాత్రంబును సూపిసంగంబు
గలయంతరంగంబున న న్నెఱుంగ నచ్చునే నిస్సంగుడ నై యెఱింగెదవుగాక
యనియె నట్టియవ్యవహారంబునకు శాశ్వతపరిచర్య సేయం గలవాడ వగుటం
గృతార్థతంబొందితి బదరికాశ్రమంబున కరిగి యచ్చట సకలలోకసేవ్యుం డగునా
భవ్యమూర్తి సేవింపు మని యాన తిచ్చిన నయ్యెడకు ముదంబునం బొదలుచుం
బోయి.

354

- సీ. అచట నారాయణు శ్ర నచ్యుతు హరిఁ బుండ, రీకాక్షు గోవిందు శ్ర లోకజనకుఁ
గని భక్తిఁ బ్రణమిల్లి శ్ర వినుతి సేయంగఁ బీ, తాంబరకలిత మై శ్ర యష్టభుజము
శంఖచక్రగదానిశ్శార్ఙ్గధరంబును, నై నరూపము దాల్చి శ్ర యవ్యభుండు
సిఱునవ్వుతోడ వ్యచ్చితి మేలు సేసితి, ర మ్మించుఁ దా నుత్తరంపుఁదూర్పు
లే. దెసకుఁ నల్లన పోవఁ బెండ్లపెసఁగఁ గడఁగి, పాటవలయునా కెమ్మెయిరబహుసహస్ర
యోజనంబులు సని వితతోజ్జ్వలాగ్ని, యద్భుతముగ ననింధన శ్ర మై వెలుంగ.
వ. కని యప్పావకుం బావకద్యుతి యగునమ్మహాయోగి ప్రవేశించి యందు శివా
సహితుం డై శివుఁడు తపంబుసేయఁ దదీయసంవిత్సౌఖ్యం బనుభవించి య
య్యనలంబు గడచి యరుగుచుండ నేనును బధిశ్రమాభిభూతుండ నగుచువిడువక
వెనుకఁబోవుచుండితి నిట్లు మఱియునుం బెద్దయు దవ్వు సని యద్దేవుండు భా
స్కరకిరణంబులకుం బ్రవేశంబు లేనిమహాతమంబు సొచ్చె నచ్చటం జూడ్కి సెడి
మూఢత్వంబు నొంది.

356

- క. ఆదేవుఁ జిత్తమున నిడి, యాదిపురుష కరుణ నన్ను శ సరయు¹మెచటికో
యేది గతియొ నా కనఁగా, నీ దెస రమ్మనుచుఁ దీపుశ్రులుఁగుం జూపెన్. 357
- క. మది భేదము మై దప్పియుఁ, గదిరిన నే శరణు వేడఁగఁ దమ మెల్లం
దుది వోయి లేక తక్కిను, హృదయానందకర మైనయెడ యై యుండెన్. 358
- తే. పట్టపగలింటిసూర్యునిపగిది నతఁడు, దోచె నూశ్యేందుతారకశ్రద్ధుతుల కచటు
గోచరము గాదు దేవతాశోటి యాది, యైనజంతువులకు నగశ్రద్ధుస్థలంబు. 359
- క. దుందుభినిస్వనములు నా, నందనమ్మదుమధురగీతశనాదములుఁ జెనిం
బొందె మకరందబిందు, న్యందికమలగుభగవదులు శ సచ్చటఁ దొఁచెన్. 360
- క. సురలకు నిమ్మొయఁ దేజ, న్స్ఫురణము లే దన్నయట్టిపాలువున వెలుఁగఁ
నరులం గొందఱఁ గాంచితిఁ, దరుణులనుం గంటి నదృశ్యతతమాకృతులన్. 361
- తే. వారు పూజ లొనర్పంగ శ గారవంపుఁ
జూడ్కి నద్దేవుఁ డందఱఁ శ జూచు చరిగె
మఱియు నట తత్ప్రదేశంబు శ మహితవహ్ని
మయతఁ జేసి భయంకర శ మయి వెలింగె. 362
- వ. అచ్చట నే నతనిం గానక. 363
- క. భ్రమ గొని యద్దేవునిఁ జి, త్తమునం దిడి శరణు శరణు శ దయఁ గావుము న
న్నమితైశ్వర్య యనుచు శీ, తమధురలలితాక్షరముగఁ శ దా ని ట్లనియెన్. 364
- క. నిను నే మఱితునె నీ దగు, జనకునిచే నన్ను విని సుతసంగతమతి వై
చనుదెంచు లే నెఱుంగనె, వినతాసుత యిందు రమ్మ శ విడువుము భయమున్. 365
- వ. నన్నుం గానమికిం గలంక వలవదు. 366
- క. మమకారాహంకారము, ల మతిం జొరసీక నిశ్చలం బగుచూడ్కిన్
²సమవేతరూపు నన్నున్, శమభరితాత్మకులు గండ్లు శ సారవిచారా. 367
- తే. నీవు నామీఁదివేడుక శ నెఱయ నిష్ఠ, తోడఁ దలఁచుట మామకశ్రద్ధాలరూప
దర్శివై యుండు దనినన్నుదయదలిర్ప, గారవించిననలంబుక్రందువాసె. 368
- వ. ఇవ్విధంబున సుఖం జేసి ననుం గొల్పించుకొని మఱియు దవ్వు సని యాకాశంబున
కెగసిన నేనుం దోన తగిలి పోవ సంతర్థానంబు నేసె నిట రమ్మనునెలుంగ యాధా
రంబుగా నాచక్కటికిం బోయి. 369
- క. కమనీయహంసకులసం, గమశోభిత మైనయొక్కశ్రకమలాకరముం
బ్రమదమున దాన నవగా, హము సేయుచు నున్నతన్ను శ నచటం గంటిన్. 370
- క. నాదిక్కు గనుంగొని తా, నాదరమునఁ బితృ నేను శ ³నచటికిఁ జని యం
దాదేవునిఁ గానమికి వి,పాదం జందుమదితోడఁ శ జంచలదృష్టిన్. 371
- చ. కలయఁగఁ జూడ నదృశ్యతము శ గాఁగ ననేకశతాన్నిహాత్రముల్

వెలుగుట గాన వచ్చె బహువేదరవంబులు వింటి దత్ ప్రవ
క్తల బాడగాన నట్టియెడ శ్రీ దారుణరూపసుపర్ణ సంఘముల్
బలువిడి నాపయిం గవిసె శ్రీ భ్రాంతుండ నైతి భయంబు పెంపునన్.

372

ఆ. అట్లు భయముఁ బొంది శ్రీ యచ్యుత శివ సహస్రాక్ష వేదమయ యశనాదినిధన
త్రిభువనైకనాథ శ్రీ త్రినయన గోవింద, పద్మనాభ హర కృపావిధేయ.

373

క. అని మఱియుఁ బెక్కుపేర్లక, వినుతించుచు శరణు వేడి శ్రీ వినతశిరస్సుం
డును ముకుళీకృతహస్తం, డును నైయే నుండ దేవుఁడు ప్రసాదమునన్.

374

క. తనుఁ జూపి యోడ కోడకు, వినతాసుత యనియె నపుడు శ్రీ వినుఁ డే మొదలం
గనినబదరికాశ్రమ మ, య్యె నచట విష్ణునిప్రభావ శ్రీ మే మన వచ్చున్.

375

ఉ. అప్పరమేశ్వరుండు లలితాష్టభుజం బగురూపు దాల్చి తా
నెప్పటియట్ల నిల్చె గని శ్రీ యేను మనంబున నద్భుతంబుతో
ముప్పిరి యైనకొతుకము శ్రీ మోదము నెక్కిన నాకు సత్కృపం
జెప్పెడుఁగాక యెట్లు నని శ్రీ చేరితి నంజలి మాళిఁ జేర్చుచున్.

376

వ. చేరి వినయావనతుండ నయి దేవా యేను భవత్పాదభక్తుండనేని నీదయకు
భాజనంబనేని నాకు వినం దగునేని దురధిగమసారం బైనభవదీయ ప్రకారం
బిట్టిదని యెఱుంగునట్లుగాఁ జెప్పవే యనిన నాసర్వలోకశరణ్యుండు కారుణ్య
మృతమయం బైనచూడ్కి నామీఁద నొలయ నిల్లనియె.

377

—♦ విష్ణుదేవుఁడు గరుత్మంతున కుపదేశించిన యాత్మతత్త్వప్రకారము. ♦—

సీ. అనిమిషగంధర్వదనుజు లాదిగ నెవ్వరునువిను నాయున్నరూ పెఱుంగ
రఖిలభూతములు నాశ్రయం దుద్భవించు వ, ర్తించు లయించు వర్తరింప నేను
వానివశంబున శ్రీ వసియింతు సర్వంబు, నందును నాతత్త్వ శ్రీ మధిగమింప
నగు నగ్ని యాత్మ సమాహితంబుగఁ జేయఁ, గామవర్జిత మహాశక్తకారవిముఖ

తే. మజడ మపరిగ్రహం బహింసానుమోది, శ్రోధరహితంబునిర్మలభాధయుతము
నిత్యతృప్తంబు శాంతంబునత్యభక్తి, యెనచిత్తంబు గలనియశ్రీతాత్మకులకు.

378

వ. సాంఖ్యయోగయుక్తులు బహిర్దర్శను లై నిశ్చయరహితు లై రేని నస్మదీయ
తత్త్వంబు గాన నేర రది మోహపంకమగు లగువారికి నుపవాసంబుల
నియమంబుల వ్రతంబుల నెఱుంగ శక్యంబు గా దేకాంతికధ్యానపరుల కెఱుం
గుట గలుగు రజస్తమోదూషితంబు గాక కేవలసత్త్వాధిష్ఠితం బయినజ్ఞానం
బున న న్నవలంబించునది సూక్ష్మసరణి వాసుదేవసంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ
నామంబులం జతుర్విధంబుల విభక్తుండ నై ప్రాణులయం దాత్మబుద్ధ్యహంకార
మనోరూపవ్యాపకత్వంబు నొంది యుండుదు నిట్టిది మదీయస్థూలప్రకారంబు
కశ్యపనందనా నీవు మన్మనస్సుండవు మద్భక్తుండవు మత్పూరాయణుండవు నై
మత్స్వరూపవేది వగు మనియె నని చెప్పి సువర్ణుండు.

379

- క. పురుషవరులార యద్భుత,తర మగుహరిదివ్యచేష్టితము నాకుం ద
త్కరుణం దోచినయట్టిది, పరిపాటిని మీకుఁ దేట్రపఱచితి భక్తిన్. 380
- వ. అనిన విని యమ్మునిసిద్ధజనంబులు పరమాదరంబున నప్పక్షిదేవు దీవించి యా
మంత్రణంబు నేసి హర్షోత్కర్షంబునం జిత్తంబులు జొత్తిల్లఁ దమలోన. 381
- నీ. అక్కజం బగుచున్నయిక్కభ యితనిచే,ఏని కృతార్థులమైతి శ్రమనిరి మఱియుఁ
బుణ్య మాయుష్యంబు శ్రభూతిప్రదము భక్తి, వినినపిప్రుఁడు వేదవిద్యపెంపు
నృపవైశ్యశూద్రులనుపమానజయధన, సౌఖ్యంబులను గండ్లు శ్ర సర్వజనుల
కిహపరసిదుల శ్ర కీది సాధనం బగు, నని పల్కి యాత్మేచ్ఛ శ్ర జనిరి దీని
- తే. బ్రహ్మసురలకుఁ జెప్పినశభంగి వసువు, లవనిసురులయి వచ్చి మాయమృతాల
నున్ననా కర్థిఁ జెప్పిరయ్యున్నరూప,నీకుఁ జెప్పితిఁ గురుకులనృపవరేణ్య. 382
- వ. అని చెప్పిదేవ వ్రతుండు వెండియు నిట్లనుఁ బాండవాగ్రజా వైకుంఠసుపర్ణసంవా
దంబగు నీయాఖ్యానంబునకు నభిప్రాయం బాకర్ణింపుము. 383
- తే. వివిధసంకల్పయజ్ఞముల శ్రవిడిచి యాత్మ,యందు నిష్ఠమై నగ్ని సమాహితముగఁ
జేసి నిస్సృహుఁడై విష్ణుఁ శ్ర జితవృత్తిఁ, జేర్చువాఁడవ్యయస్థితిఁ జేర నేర్చు. 384
- వ. అని యిట్లు భీష్ముండు విష్ణుస్వరూపజ్ఞాన ప్రకారం బితిహాసరూపంబున ధర్మజు
నకుం జెప్పె నని చెప్పిన నప్పరుషవరులయడుగుటలును జెప్పటలును లోక
హితంబులై యింత యొప్పి యుండునే యటమోఁదినం బాపణవిశేషంబులు సెప్ప
మని యడుగుటయు. 385
- చ. మునిహృదయాబ్జశాంతిమధుమోదవినోదిమరాళ గాఢచ
క్రనిహతశూలనిర్మథితశ్రరాక్షసయూథ నితాంతభక్తిభా
వనరమణీయ ¹వేదపరివాదనిరర్థశసేవనీయ ని
త్యనిరుపమాననిర్మలనిరంజనఖేలనధర్మచాలనా. 386
- క. ²సదయాపంగా పరిణా,మదశాసంగమనిరాస శ్ర మధురతమాంగా
మదశోకరహితచేత,స్పదనా సంజనితనముపశ్రసంహృతమదనా. 387
- మాలిని. గరుడవృషపతాకా శ్ర కల్పితాశేషలోకా
సురపరిషదుపాస్యా శ్ర శుద్ధసంవిద్వికాసా
పరమమహిమసీమా శ్ర భవ్యకారుణ్యధామా
నిరతిశయగుణాలీ శ్ర నిష్కలానందశాలీ. 388
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రై కొమ్మనామాత్యపుత్రై బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణితంబైన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనిక పర్వంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 389

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్రమహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

మయవక్షస్ఫలగౌ

రీమయవామార్ధ బంధురీకృతసౌంద

ర్యామృతరస కీర్తనవి

ద్యామయ నిగమాంతవేద్య శ హరిహరనాథా.

1

—* అష్టావక్యం డను మునికుమారునిచరిత్రము. *

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు నారాయణస్వరూప నిరూపణప్రకారంబు విని యజాతశత్రుండు సంజాతప్రీతుండై పితామహుతోఁ గన్యాదానంబునకు వరుం డెట్టివాఁడు గావలయు ననుటయు నక్కరువంశవరుం డీ విషయంబున నొక్కయితోహంబు గలదు వినుమని యమ్మానవపతియాననం బాలోకించి.

2

సీ. అనఘ యష్టావక్రుం డనుబ్రహ్మచారిస, త్తముండు వదాన్యుఁ డన్తాపసోత్త మునికూఁతు సుప్రభ్రయనుకన్యఁ బెండ్లిగాఁ, గోరి యాతని నడుగుటయునతఁడు నీవు యోగ్యుండవు శ నీ కిత్తు నావుత్తి. నంతకు నుత్తర శ మరిగి రమ్ము నావుడు సంయమిశనందనుం డెందుల, కరుగుదు నేపని శ యాచరింతుఁ

తే. బనువు మనుడు వదాన్యుండు శ ధనదుపురము గడచి హిమగిరి కరుగుము శ మృదునిగుఱిచి గిరిజ తప మొనరించె నగ్గిరితటమునఁ దత్ప్రదేశంబు పుణ్యంబు శ దానియందు.

3

క. ఆడుచుఁ బాడుచు గణములు, గూడి చరింపంగ గిరిజశకుం బ్రియముగఁ దా వేడుక నమృత్తుం డెప్పుడు, గ్రీడించుచు నుండు మునులు శ కీర్తింపంగన్.

4

ఆ. అది పవిత్రదేశ శ మచ్చటు సూచుచు, గడచి చనఁగ నీవశ కాననంబు గాన వచ్చునందు శ గట్టిప్రాయమునది, పుణ్యమూర్తియమలభుద్ధి యొర్తు.

5

- క. వసియించు నమ్ముదితఁ బ్రియ, మన లారఁగఁ గాంచి వచ్చునప్పడ ప్రమదం
బెసఁగంగఁ బెండ్లి సేసెద, నసదృశరూపగుణవర్తనాన్వయవిద్యా. 6
- సీ. అనిన నష్టావక్తుఁ శ డట్లు కా కని చని, బాహుదాతీరభూభాగవర్తి
యై రాత్రి గడపి ధననాధీశుప్రోలికి, నరుగంగ నతఁ డమృతహాత్ము రాక
విని యెదురేతెంచికవినయంబుతోడఁ దోడ్కొనిపోయిమహితపూజన మొనర్చి
యూర్వశి రంధ తిలలోత్తమ మొద లగు, నప్పరోవనితలరయాటపాట
తే. లాదిగాఁ గలవివిధవిరోధకృతుల, ననుదినంబు నారాధింప శ నందు నిల్పె
నమ్మునీంద్రుండు దగులు లే శ కభిమతప్ర, వర్తనంబుల నొక్కసంభవత్సరంబు. 7
- వ. ఁదంపడి ధనదుండు నీ కేమి సేయవలయుం జేసెదగ్గ జెప్పమనిన నతండునుసర్వం
బును సంపన్నంబ నీవు నిత్యసంపద సున్నతుండ వైయుండు మే నొక్కమునిపతి
సెప్పినపనికై పోయెద నీతోడివేడుక నిల్చితి నింతియ కాని నా కభ్యర్థనీయం
బొండు లే దని పల్కి యట వోయి. 8
- సీ. హిమశైలతట మెక్కిశ్రయాశ్వరక్రీడన, స్థలిఁ గాంచి మొక్కి ప్రదక్షిణముగఁ
జని యట యరుగంగ శ మునివరుచెప్పిన, కడిమితేమ్రాఁకులగయడవి దోచె
దానిఁ బ్రవేశింపఁగా నందు మణిహేమ, మయచిత్రరమ్యహారవ్యములనేక
ములు గాన వచ్చె నురజ్జ్వలనమున్నతరమ్య, హరవ్యంబు వానిలోనధికవిభవ
తే. సార మై యున్నఁ జూచి తత్త్వార్థభూమిఁ, జేరి లోనికీడనవేరు శ సెప్పి పుచ్చుఁ
గన్యకలు పఱతెంచిరికాంతిరూప, విలసనము లొప్పుఁ గొందఱుకవినయమెసఁగ.
- వ. పఱతెంచివరమాదరంబునం దోడ్కొని పోవునప్పడప్పాలఁతులయొప్పునూడ్కుల
కుం జిత్తంబునకు వేడ్కలు సేయం జాలినను లోలత్వరాహిత్యంబున నత్యుదా
త్తుం డగుచుం జని యభ్యంతరమందిరంబున వివిధరత్నరశ్మివిరాజితం బైనపర్యం
కంబుననార్యమూర్తియు ధవళవసనాంగరాగయు రుచిరాభరణభూషితయుఁజొ
ధవయస్కయు నగునొక్కవనితం గని మే లయ్యెడు మనుచునిలిచిన నయ్యిందు
వదన యిందు రం డని పలుకుచుం బ్రత్యుత్థానేంబు సేసి. 10
- క. అమ్మునివరు నాపర్యం, కమ్ముపయిం బ్రీతి నునిచి శ గారవమునఁ బా
ద్యమ్మును స్ఫుర్ము సుతివిహితమై, నవిధమున నిచ్చితత్వార్పమునకా. 11
- వ. వేటొక్క సెజ్జం గూర్చుండె నమ్ముని గలయం గనుంగొని యక్కన్నియలవిభ్ర
మవికారంబులుదనలోచనంబులకు గోచరంబు లగుటకు నొల్లక యిమ్ముడవతీజనం
బు లిచ్చటనేల యనిన నక్కాంత యక్కన్యల నెల్లం బోవం బనిచి సముచిత
సల్లాపంబులు సేయుచుండి రాత్రి యగుటయు. 12

—* ఉత్తరదిశ యష్టావక్రనిచిత్రకుంధి, బరీక్షించుట. *

- క. నీ తయ్యె ననుచు నల్లన, యాతనిశయనమున కరిగి శ యతఁ డెడ యీఁగా
నా తల్పంబున నొకదెసఁ, బ్రీతహృదయ యై శయించె శ బృథ్వీనాథా. 13

- క. పదపడి నయమున మెయిమెయి, గదియించి లతాంగి చిక్కఁ శ్ర గాంగిటఁజేర్పం
 1గదలనిచి త్రము గలిగియు, మద మేమియు లేక యతఁడు శ్ర మ్నానె యుండెన్.
- ఆ. అట్టులున్నఁజూచి శ్ర య త్తన్వి మగవారు, భోగపరులు దాల్చి శ్ర పౌలఁతులందుఁ
 గలుగు నవ్వధంబు శ్ర గాక యే గోరంగ, ననుభవింప కునికి శ్ర యగునె నీకు. 15
- క. సంపదయు దివ్యభోగము, నింపారఁ బరిగ్రహింపుఁ శ్ర డే మీధన మై
 పం పొనరించెద ననుఁ గా,రింపక కైకొని 2వరింపరే యిచ్చోటన్. 16
- నీ. అనిన నష్టావక్త్రుఁ డతిదూష్య మగుపర, దారాభిగమనంబు శ్ర దగదు శూద్ర
 సతి యైన సధికదోషంబు బ్రాహ్మణపత్ని, యగునేని బాతక శ్ర మప్రమేయ
 మదియును గాక నే శ్ర నస్థలిత బ్రహ్మచర్యంబునం ధుండి శ్ర భార్య గోరి
 యున్నాడ ననుడు నీయొప్పున దగిలితి, వనితలు కామార్త్రివశతఁ బొంది
- తే. వంశహాని దలంపరు శ్ర వరున కలుక, రాత్మజులఁ జూడ ర గ్రజు శ్ర ననుజుఁగొనరు
 పురుషశతకంబునంగమంబునను దృప్తి,ననరు దీని విచారింపు శ్ర మనియె నువీద.
- వ. అనిన నమ్మునివరుండు. 18
- క. ఇది మేటికార్యముగ నామది కెక్కఁగఁ జెప్పె దిట్టిమాటలుఁ గలవే
 మదవృత్తి మాను మేఁ బో,యెద నాపుడు నామృగాక్షియెలన వ్యాలయన్. 19
- తే. కార్య మగుటయు నరిగెదుర్గాక పిదప, నిల్వు మంతకు ననుటయు శ్ర నీవునన్నుఁ
 గదియ కుండెదవేని నిశ్చలైద సధర్మవృత్తి వగు మని వారిం చె శ్ర న త్తపస్వి. 20
- వ. ఇట్లు వారించి యిది శాపంబున 3ముదురుఁడనంబు నొందినబృందారకసుందరి
 గావలయు నట్లయ్యెంగా కుండె దీని తెఱంగు నా కెఱుంగఁ జాలిం బడ నేల
 యని యాత్మ నూహించి యూర కుండె నంతఁ బ్రభాతం బైనం గాలోచిత
 కృత్యంబులు దీర్పు మని పలికి యప్పొలంతి యుత్తమస్నానీయద్రవ్యంబులు
 దెచ్చి యమ్మునియనుజ్ఞ వడసి మృదుకరతలంబుల మేను దొడసి కృతస్నానం
 జేసి యతఁడు సుభ్యావందనాగ్ని కార్యంబు లాచరించిన నమృతోపమానంబు
 లగునన్నపానంబుల నతనిం దృపునిం గావించి యుచితసంభాషణంబులం బ్రార్థ
 పుచ్చి నిశాసమయం బగుటయు శయనంబునకుఁ బిలిచిన నాసుశ్లోకుండురాకున్న
 నేనుం గన్యక నస్థలిత బ్రహ్మచర్యంబుననచూవె పరిణతవయస్కు నయితి స్వతం
 త్ర నై యుండుదుం బాణిగ్రహణమహోత్సవం బనుభవింపుమని పలికిన
 నమ్మహాత్ముం డి ట్లనియె. 21
- తే. బాల్యమునఁ దండ్రి యావనశ్రాప్తి మగఁడు
 వార్ధకంబునఁ దనయుండు శ్ర వామనయన
 నరసి నడపన కా కెందు శ్ర నంగనలకు
 వలసినట్టులు సేయఁగా శ్ర వచ్చు నెట్లు. 22

- వ. కావున నీవు నిన్నిచ్చినం బరిగ్రహించుట పాడి గా దనుసమయంబునం జూడఁ జూడ నచ్చేడియ సుభగయావనసుందరాంగియు మనోహరవిలాసభంగియునయ్యె నై నను దానియందుఁ దగులనిచి త్తంబుతో నత్తపోధనకుమారుండు. 23
- క. ఈ యన్మతవర్తనము లేలా యున్ననిజంబు సీతలంపును నిన్నుం దోయజలోచన చెప్పము, పోయెదఁ బనులు గల వనిచిశ్రుచ్చుము నన్నున్. 24
- సీ. అనవుడు బ్రీతయై యనఘ ని న్నారయు, తలంపునఁ జూవె వశదాన్యుఁడిందుఁ బుత్రెంచె నేను నీయు త్తరదిశఁ జుమ్ము, నీనిష్ఠఁగాంచితి శ్రీ దీన సతఁడు నినుమెచ్చు నాదేశమనమునఁబ్రియమొందు, మరుగుముసు ప్రభాశపరిణయమున కనిన నద్దేవికి శ్రీ విసతుఁడై వీడ్కొని, యరిగి యమ్మునిపతి శ్రీ యాత్మఁ గనియు తే. దన్ను నడుగంగ సకలవృత్తంబుఁ జెప్పి యతనిపుత్రికఁ బెండ్లి యై శ్రీ యతులధర్మ భోగశౌరవకీర్తులఁ శ్రీ బౌందిజగతి సతిశయిలై నష్టావక్రఁ శ్రీ డధిపముఖ్యు. 25
- వ. అని యష్టావక్రదిశాసంవాదంబు నెప్పిన విని యప్పాండవాగ్రజుండు మునుల వలన శూద్రజాతిభామలయందుఁ బ్రభవించినవారికి బ్రహ్మర్షిత్వంబు గల్గుట యది యెట్లాకో యని వితర్కింతు నతైఱంగు నాకెఱింగింపవే యని యనిమిష నదీనందను నడుగుటయు నక్కురుపతికి గురుపితామహుం డిట్లనియె. 26
- సీ. నాలుగుజాతులనాతులు విప్రున, కాంధ్రుగాఁ గైకొన శ్రీ నగు నృపునకుఁ దనకులంబున నట శ్రీ తక్కువకులములు, రెంటను బరిణయశ్రీ వహింపఁ జను వైశ్యునకు నాత్మశ్రీజాతిశూద్రాన్వయంబునఁ బెండ్లి గాఁదగు శ్రీ భూపవర్ష శూద్రున కర్హంబు శ్రీ శూద్రకన్యకఁ పెండ్లి, యగుటయు నిది వివాహప్రకార
- ఆ. కథితధర్మ మిట్టిగతి దప్పి ప్రతిలోమ, సరణి యైనఁ గల్గు శ్రీ సంకరంబు తల్లి యెట్టికులము శ్రీ దానికులంబ యా, సన్నతానులోమ శ్రీ సంభవునకు. 27
- వ. ఇది సకలజనసామాన్యం బయిన తెఱంగు విశేషించి మునిస త్తములయు త్తమతపో జ్ఞానవిద్యా ప్రభావంబులంజేసి తదీయబీజసంజాతులు యోని యెద్ది యైనను బ్రాహ్మణుల యగుదురు మహాక్షత్రియులు ననులోమవృత్తినాత్మప్రభావంబుల నిజబీజసంజనితులకుఁ దమకులంబ కలిగింపం జాలుదురు నీవు వియోనిజాతు లని శంకించి యడిగితివి వారల యేల పశుయోనిజాతులు నయోనిజాతులును లోను గా నద్విజులును రాజవరులు నగుట గన్నది గాదె కావున మునివరులనృపవరుల వలనం గలిగినజన్మంబు లెల్లను బీజప్రధానంబు లై యతిశయిల్లు వినుము వసిష్ఠుండు ఋశ్యశృంగుం డగస్త్యుండు సత్యవత్స్యుద్భవుం డగుకృష్ణద్వైపాయ నుండు మందపాలనందనులు మఱియు దోణకృపాదులుం బ్రభవించినభంగులు విందుమ కాదె వార లెట్లెట్టివారయి రెఱుంగవే యివ్వీషయంబున మను

వాక్యంబు గల దాకర్ణింపుము.

28

క. మునిజనుల నదుల సిద్ధుల, జననంబులు బుద్ధివృత్తిఁ శ్ర జర్చింపఁగ నే
వ్యనికికా వశంబు గా వని, దనతనయైనట్ల యై యుదాత్తతఁ బొందున్.

29

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు.

30

ఆ. అనఘ దానపాత్ర శ్ర మగుటవిప్రుఁడు లింగి, యైననో యలింగుఁ శ్ర డై చరించు
టనో యెఱుంగఁ జెప్ప శ్ర మనవుడు గాంగేయుఁ, డిట్టులనియె నమ్మహేశ్వరునకు.

—♦ భీష్ముండు ధర్మరాజునకు దానపాత్రభూతులతెఱిం గఱింగించుట ♦—

క. విను సద్విజండు నిజవ, ర్తమునఁ జరియించు చున్న శ్ర దానార్హత్వం
బున వెలుఁగు లింగి యైనను, మనుజేంద్ర యలింగవృత్తి శ్ర మహితుం డేనిన్.

32

వ. అనుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు.

33

తే. శ్రద్ధనాలంగఁ గల్గినశ్రవణము లిచ్చు, భూరిదానముల్ దురితంబుఁ శ్ర బొంద నేర
వేయెడల నని తలఁచెద శ్ర నేను బుద్ధి, ననుడు నాతని కతఁ డిట్టు శ్ర లను నృపాల.

క. సరవర దుర్దాంతంబు లయినఁ, బరిపూతులు శ్రద్ధ గల్గుభవప్యలుఁ దా రా
దర మొప్ప నిచ్చుదానము, దురితహరమ కాక కీడు శ్ర దొడరు నె యెందున్.

35

సీ. అనుడు ధర్మాత్మజుఁ శ్ర డతనితో డైవకార్యమునప్పు విప్రుని శ్ర నతిపరీక్షి
తునిఁ జేయ వలయునే శ్ర యనఘ పైతృకమువి, ధంబున నన్న నాశతండు నీవు
దలఁచినయట్టిద శ్ర తగవు నావుడు వానృ, పాలుం డపూర్వసంబంధి సూరి
యాజి తపోనిత్యులందు సత్పాత్రము, లెవ్వార లనుటయు శ్ర నింతవట్టు

తే. వారు సత్పాత్రముల వంశశ్రవర్య ధర్మ
భావణమ కాని తత్క్రియాశ్రవరత లేని
యట్టివానికి నరుండు హేమాదు లిచ్చి
పారయుఁ బదియెండ్లు సరకానుభూతి ననియె.

36

వ. అని భీష్ముండు వెండియు.

37

క. ధరణియుఁ గాశ్యపవైశ్వా, నరమార్కంజేయు లోలిగన జగద్ధితవా
కృరులై రొక్కెడ వా రొక, మరి గోష్ఠీనిరతి నుండి శ్ర మనుజాధీశా.

38

వ. అవ్యాకృంబు లాకర్ణింపుము.

39

క. ఘనతర మగుప్రీతారవ, మున మునిఁగినఁ బాప మఖిలమును రూపు సెడుం
బెనుపునయగ్గళికఁ బొగడు, గనినపయోరాశిఁ బడ్డగడ్డయుఁబోలెన్.

40

తే. సత్కులంబునఁ బుట్టుట శ్ర సకలవేద
ములుఁ బురాణంబులును శాస్త్రములును జదువు
టయును సద్గతిఁ జేయఁ శ్రాధములు గావు
శీలసామగ్రి లేనిదుశ్చేష్టితునకు.

41

ఆ. పలునదువులు సదివి శ్ర పండితమాని యై, తనదువిద్య నొరులశ్రునయశంబుఁ

- దూలపుచ్చునట్టిగనుష్టాత్మకుని బ్రహ్మ, హత్యవోందు సందిశయంబు లేదు. 42
- తే. వాజిమేధముల్ వేయొక్కవలనఁ బెట్టి, యలఘునత్యంబు దక్కఁటికవలనియందు నిల్చితులఁదూఁపఁగా సత్యనిష్ఠలోని, యర్థమున కెత్తునచ్చెననయ్యధ్వరములు. 44
- వ. అని యిట్లు వ ర్తిల్లునాలుగువాక్యంబులుం జెప్పి.
- తే. బ్రహ్మచర్యంబుకంటెను శ్ర బరము మద్య మాంసములు రెండు నుడుగుట శ్ర మనుజనాథ లోకయాత్ర వాటించు² చలోలుపతయు శమముఁ గల్గి వర్తించుట శ్ర శౌచవిధము. 45
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండుధర్మంబు నర్థంబును గామంబును నాచరించుకాలంబు లెఱింగింపవే యనుటయు నాపగేయుం డతని కిట్లనియె. 46
- తే. రేపకడయును బగలును శ్ర మాపు వరుస, నర్థధర్మకామంబుల శ్ర నాచరింప వలయు వానియం దాసక్తి శ్ర వలదునక్తుఁ, డయ్యెనేనియు మేలు ధర్మరాభిరతిని. 48
- వ. అని మఱియును.
- క. విను గురుపూజనవిప్రా, ర్చనము లధికపుణ్యములు ధర్మరావల్లభ వి పుని నిందించుటయును న, గిన్నిని వేదము విడుచుటయును శ్ర గిల్చిపతమముల్. 49
- సీ. అనుటయు ధర్మనందనఁడు దానంబుల, కెవ్వరు పాత్రంబు శ్ర లేర్పరింపు మనిన సద్ధర్మలు శ్ర సక్రోధములు సత్య, రతులు దాంతులును ధీరత్వయుతులు నిజకర్మనిరతులు శ్ర విజితేంద్రియులు సర్వ, భూతహితులు నలుభిలును శుచులు దానపాత్రములు వేదంబు సాంగంబుగాఁ, జదివి షట్కర్మనిష్ఠలఁ దొడంగి
- తే. తత్త్వవిదు లై నబ్రాహ్మణోత్తముల కీగి, విను సహస్ర గుణం బగువైశ్రుతశ్చ తంబుఁ బ్రజ్ఞయు శీలవృత్తములుఁ గలుగు, వారికిచ్చుట వంశవిస్తారకంబు. 50
- వ. అని నిర్దేశించి భీష్మండు వెండియు. 51
- ఆ. యోగ్యుఁ డై నవిప్రశ్రదాకరుండు సంతృప్తి, బాంధ నధికత్వప్రియబాంధు దేవ వితతి మునిసమూహాపితృసమాజములు న, ట్లగుట వెదకి తేచ్చునది విశిష్ట. 52
- వ. అనిన విని కౌంతేయగృజం డతనితో దేవపితృమనుష్యపూజలకాలంబు లెఱిం గింపవే యనుటయు నతండు. 53
- క. నృపవర పూర్వాహ్లాంబును, నపరాహ్లాము దేవపితృసమారాధనవి ధ్యుపదిష్టకాలములు మ, ధ్యవుసమయము మానుమార్చనార్హం బరయన్. 54
- వ. అని చెప్పి మఱియు నొట్టనియె. 55
- సీ. సరనాథ కాలహీనంబును నశుచిసం, స్పృష్టంబుఁ బరిభుక్తశేషమును న మం త్రకంబును వీత్యతంత్రంబుఁ గీటకే, శ ప్రదుష్టంబు రాక్షసులు గొండు మానసియ ద్రవ్యమేనియు సురపితృ, క్రియల దురాత్మకు శ్ర లయినవారు

గుడిచిన నట్ల యక్కుడుపులఁ జొనుపక, మత్తుని జడుని నుశన్మత్తుఁబలితుఁ
తే. గ్లీబుఁ గుష్ఠి దేవలకుఁ జిక్కిత్సకునిని, వీతనియము నపస్కారి శ శ్విత్తి రాజ
యశ్శ్రీయుతునిన ర్తకునిగాశ్రయకునిసోమ, విక్రయునివేదవిక్రయుశ్విడువవలయు. 56
ఆ. వడ్డికిచ్చి కుడుచుశవాడు ననగ్నియుఁ, బ్రాణివిక్రయమున శ బ్రదుకునతఁడు
దైవపితృములకుఁ శ దగరు సంధ్యోపాస, నములు లేనివారు శ సరవరేణ్య. 57
వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు శంతనునందనునితో దైవపితృంబులగుదానంబులకు
నుత్తమపాత్రంబు లెవ్వ రెఱింగింపవే యని యడుగుటయు నతండతని కిట్లనియె.

—♦ దైవపితృంబు లగుదానంబులకుఁ బాత్రభూతుల నిరూపించుట. ♦—

సీ. భోజనార్థులఁ దుష్టిఁ శ బొందించునతఁడును, దెరువాటువలనఁ దగ్గనరులచేతఁ
జేటొంది ధనము వాంఛించునతఁడు వ్ర,తంబున కుద్యాపకనంబు సేయఁ
దలఁచి యర్థించునతఁడును గురుఁ దల్లి,దండ్రుల సంక్లిష్టదారపుత్రు
లను బ్రోవఁ బడు నతండును మహావ్యాధిని, రాసంబు సేయంగ శ నాససేయు
తే. నతఁడు నీష్పాపుఁ డైనధర్మరామరుండు, నెపుడు భిక్షయ బ్రదుకగుకనేని నట్టి
యతఁడు దైవపితృములకునతిశయంబు, గల్గుపాత్రంబులగుదురుకొర వేంద్ర.
వ. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 60

సీ. సత్రంబు సాలయుఁ శ జలిపందిరియు రచ్చు, కొట్టము వ్రచ్చుటగురుజనముల
నిందించు టాగమ్యనింద తదీయవి, క్రయవిధి తద్విలేఖనము గొండి
యము సంధిభేదన శ మన్యకరోపజీ, వన ముక్తతజ్జత శ వాసదార
వృత్తి మంత్రసుశాస్త్రవిధ్వంసనము మద,లోల ననాథను శ బాం వృద్ధ
తే. దాపసిని భీత వంచనఁ శ దలరఁ జేయు
టతిథిపుత్రభృత్యులకు నాశనారకలన
మాచరింపక కుడుచుట శ యార్యకోటి
నిరయహేతువులుగఁ జెప్ప శ నృపవరేణ్య. 61

సీ. విషశస్త్రకేశముల్ శ విక్రయించుట శస్త్రములచేత శన్యాజకనులను విప్ర
తతిని గోగణమును శ దఱిసి పోవుట యుపా,ధ్యాయ సభక్తికుం శ దైవభృత్యు
విడుపుమార్గముఁగ్రంథనడిచికొయ్యలుప్రాతి, చెఱచుటనరకంబుశసేయునండు
నేరమి లేకయు శ నెవ విడి యర్థంబు, గొనురాజుఁ బ్రజరక్ష శ వినికి గలిగి
తే. యాచరింపనివిభుఁడును శ నప్పనంబు, పలుకుబడి దప్పినియెడుశపతియు గోవు
ముక్కుఁగుట్టెడువాఁడుఁ దగ్గనరుఁఘాతి, యగునతండు నధోగతి శ కరుగువారు.
సీ. ధర్మంబుభయమున శ దారిద్ర్యసంబాధ, మున రోగమును బాపములుఁదొఱంగఁ
జేతకు నైనఁ జేరసినదేవకార్యాధి, పశుహింసనంబును శ బరమతపము
శుశ్రూషయును గల్గి శ శ్రుతము సంపాదించి, యప్రతిగ్రహకుఁ శ దైన మద్య

మాంసపర స్త్రీనశ్రమాగమవై ముఖ్యమున నాశ్రమస్థులఁ శ్ర దనకులంబు

తే. వారి భరియించినను హేమశ్రవస్త్రమంది

రాన్నపానంబు లొసఁగిన శ్ర నాశ్రయంబు

దీనులకు నిచ్చినను హింస శ్ర మానినను స

మంచిత స్వర్గలక్ష్మీస్థిర్ధించు నంధు.

68

సీ. రచ్చకొట్టంబు నాశ్రమామంబుఁ గూపంబుఁ బ్రపయుఁ గావించుటభయభద్రార్త
కోటి గాచుట కన్య శ్ర గోవు వాహనము దా,సుని దాసి నిచ్చుట శ్ర దనకుఁ గీడు
నేసిన పైఁచుట శ్ర సెలులఁ జాట్టంబులఁ, బ్రోచుట పెక్కండ్రపొంతుఁ గార్య
మునఁ బరాక్రమమునగ్రధనమునఁ దా నల,బడిపాలు దుష్కర్మసరణిఁ బారయ

ఆ. కునికి నాకలోకమునకు నిచ్చెన లగు, నెక్కులమునఁ బుట్టిరేని బహుసు
తుండు సతికృపాన్వితుఁడు వేయునెలలపై, బ్రదికినతఁడుఁగంధ్రుత్రిదశపదము.

వ. అని నిర్దేశించి.

65

ఆ. నరకవాసకారణము నెఱింగించితఁ, బుణ్యలోక హేతుభూతములును

దేటపడఁగ జెప్పితని గురుసంతతి, శ్రేష్ఠ యింక నేమి శ్ర చెప్పవలయు.

66

వ. అడుగు మనినంకాంతేయపూర్వజుండు శాంతనవుతో బ్రహ్మహత్యాసమంబులని
కొందఱు గొన్నికర్మంబు లుగ్గడింతురు హింసలేకయు నట్లయ్యెడునవి యెయ్యవి
వాని నేర్పడ నెఱింగింపవే యనుటయు సతం డతని కి ట్లనియె.

67

సీ. దివ్యబోధాధ్యు వేదవ్యాసమునినాథు, నడిగితి నొక్కనాఁ శ్ర డధికభక్తి
ని ట్లని యా సంయమింద్రుండు కృప నాకు, నెఱింగి నె ననఘ నాశ్రయఁజేసినట్టి
విధము లెఱింగింతువనుము విప్రునిఁ గృప,నామంత్రితునిజేసియతఁడుగుడువ
వచ్చినఁ బెట్టమి శ్ర వరకులంబును సార,విద్యయుఁ గలవిప్రువృత్తి గొనుట

తే. నీరు ద్రావంగ గోవు లేతేర విఘ్న, మాచరించుట బధిరపంశ్రద్ధంధనము

లపహరించుట వేదశాస్త్రాదినిండ, బ్రహ్మహత్య లెట్టట్లు శ్ర పౌరవేంద్ర.

68

తే. అలుకఁ బురి సూర వనముననగ్ని యిడుట,పాపశీలతమైబాంకి శ్ర బ్రాహ్మణునకు
నధికతర మగుశోకంబుగనావహించు, టంచితాచార బ్రహ్మహత్యాసమములు.

తే. రూపగుణశీలముల ననురూపుఁ డైన, వరున కీక కన్నియఁడనశ్వలసినట్లు

తగనివానికి నిచ్చుట శ్ర ధర్మదేవ, తాతనూభవ బ్రహ్మహత్యాసమంబు.

70

— శీఘ్రండు ధర్మరాజునకుఁ బుణ్యతీర్థవిశేషంబుల నెఱింగించుట. —

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్తుతోఁ బుణ్యతీర్థవిశేషంబులు వినవలతుం
జెప్పవే యనుటయు నమృహిపతికి నమృహితాత్ముం డిట్లనియెదొల్లి శాతముం
డడుగ నంగిరసుండు తీర్థంబులు గొన్నింటిప్రకారంబుసెప్పె నప్పరిపాటి సెప్పెద
ఛాకర్ణింపుము.

71

సీ. సప్తదినంబులు శ్ర చంద్రభాగను విత, స్రుచ సూర్యమాలిని శ్ర దగ వసించి

యాహారవిరహితుం శ్ర దై యుండ మునిసమా,నుం డగుఁ గాశ్మీరకమండలమున
నదులు గొన్ని మహావనము సొచ్చి పాటు ది,వంబు సిద్ధించుఁ దగదంబుసేవ
బుష్కరముఁ బ్రభాసనమును నైమిశము నింద్ర,మార్గంబు దేవికాశస్వర్గబిందు
తే. లును సమవగాహనంబున శ్ర జనుల నప్ప,రస్సమేతవిమానవత్ ర్తనులఁ జేయు
నవనినాథ హిరణ్యబింశదువుఁ గుశేశ,యంబు నెల్లపాపంబుల శ్ర నవనయించు. 72
వ. గంధమాదనసంగతయైనయింద్ర తోయయుంగురంగ దేశగతయగుకరతోయయుం
ద్రిరాత్రోపవాసోపేతస్నాతకులకు నశ్వమేధఫలంబు గలుగఁజేయు. 73

తే. కనఖలమున గంగాద్వారమునను నీల,భూధరమునఁ గుశావ ర్తమునను బిల్వ
కముననున్నాతుండై పాత్రకములు దొఱఁగి,నాకలోకవిహారంబుననుండువొందు.
క. భాగీరథి యెచట నుద,గ్భాగమునను శివునినెలవృశ్రాంతమునఁ జనుక
భీగణ్య¹యచట నెలకు స,మాగతు లగుసురలఁ గం ద్రునాహారవిధిన్. 75

సీ. ఆహారముడిగి²మృహశ్రమంబున నగ్ని,హోత్రియై యొకమానశ్రముండినరుండు
సకలసిద్ధులు మహాశక్త్యంబుగాఁ గను, జననాథ భృగుతుంగ శ్ర మనుమహాహృ
దమ్మున వాసరశ్రయ ముపవాసియై, బ్రహ్మవధంబుపాశపంబుఁ దొఱఁగు
వినుము కన్యాకూపకమున సాగ్ని హోత్రత, నున్నఁగి ర్తితుండగు శ్ర నుభయలోక
తే. ములను సుందరికాహదంబునను దగఁగ

సకృదుపస్పర్శనము సేసి శ్ర చారుమూర్తి
యై జనించు నైమానిక శ్ర మనఁగఁ బరఁగు
భవ్యతీర్థంబు సేవించి శ్ర పడయు దినము. 76

తే. కృత్తికాంగారసంసేవ శ్ర కిల్బిషములఁ
బాపి నాకంబుఁ జేర్చు విశ్వాశఁ ద్రిదివ
సములు కాలికాశ్రయ బ్రహ్మచర్యనియతి
తోడ సేవింప జన్మంబు శ్ర దొఱఁగు నరుండు. 77

క. స్నానముఁ బితృతర్పణమును, మానితగుణ కృత్తికాశ్రమంబున నియతిక
మానవులు సేసి శివుకొలు, వానందాత్మకతఁగాంతు శ్ర రంధ్ర ముసింద్రుల్. 78

తే. ద్రోణశరక్రపదంబున శ్ర రూఢ మైన,తీర్థమును శరస్తంబంబు శ్ర దేవదారు
వనముఁ దమ్ము సేవించినశ్రమనుజు నెట్టి,వాని నైనను నప్పరోశవరునిఁ జేయు. 79

తే. చిత్రకూటజనస్థానశ్రసేవనములు
రాజలక్ష్మీ నొసఁగు వీతభోజనత్వ
మహితవృత్తుఁ డై శ్యామాశ్రమమున నొక్క
పక్ష మున్న³నంతర్ధ్యానశ్రఫలము గలుగు. 80

క. విమలమతిం గౌశికివా,లమున ననాహారమానశ్రలంపలుఁ డై యు

1. అ. యట నెలకు నగు, భాగ. 2. క. చ. బింబాశ్రమంబున. 3. క. నంతర్ధానశ్రపడము.

న్న మనుజుఁ డిరువదియొక్కది, నములం బరమగతిసాధనశ్రీనొందున్.

81

సీ. పేర్చుమతంగవాపిక నేకరాత్రంబు, నిలిచి సిద్ధం డగు శ నెల వసించి
నైమిశంబునఁ బొందు శ నరవర పురుషమే, ధఫలంబు నట్టివిధంబ యుత్ప
లావనంబునఁ జేయఁగా విను మశ్వమే ధంబుఫలంబునర్థంబుఁ బడయుఁ
నరుఁడు గంగాయమునాసంగమమునఁ, గాలాంజనం బనుశైలమునను

తే. నియతి నాచరితస్నానుఁ శ డయి విముక్తి, తెరువు గాంచు వైవస్వతశ్రీర్థసేవఁ
దీర్ఘభూతత్వ మొందు విధేయచిత్త, వృత్తిఁ గౌరవవంశ పశువిత్రచరిత. 82

ఆ. విను ప్రయాగమునకుఁ శ జనుదెంచుఁ గోటిత్రయంబు దశసహస్రకంబుఁదీర్ఘ
ములు నరేంద్ర దర్శకమున నందు నెలనాళ్లు, లున్ననరుఁడుముక్తికొడయఁడండు

క. విను గంగను బ్రహ్మసరం, బనుతీర్థము నందు నెల నిరహారతమై
సునికిని మర్త్యం డమృతాం, శునిలోకంబున మహాయశుం డై యుండున్. 84

సీ. అనఘ యష్టావక్రమును ¹గలవింకము, దేవ ప్రాదము బ్రహ్మభావ మొనఁగు
నాచరితస్నానుఁ శ డగుమర్త్యునకు నుర్వశీకృత్తికాయోగశిద్ధకీర్తి
యైవతాహిత్యంబునందు సున్నాతుం డై, పుండరీకాధ్వరమునఫలంబుఁ
బొందు రామప్రాదంబున నిరాహారుం డై, పండ్రెండుదినములు శ భరితనియతి

తే. సున్న సకలకల్మషములు శ నుజ్జగించి, నరుఁడు నిర్భోజనత నెలనాళ్లు దా మ
హాహదావాసియై జమకదగ్గి గన్న, పుణ్యలోకంబుఁ గను మునిగణ్యుఁడగుచు.

క. విను వింధ్యంబున నొకనెల, తనుతాపము నోర్చి చేయుతపమున జనరం
జన సర్వప్రాయశ్చి, తనిరూఢిం బొంది నరుఁడు శ ధర్మజ్ఞుఁ డగున్. 86

సీ. నర్మద నాడి భూనాథనందనుఁడగు, జంబుమార్గంబున శ సంయతాత్ముఁ
డై మాసములు మూడు శ నట యొక్కనాడును, నిలిచిన సర్వస్యార్థులను బొందుఁ
గోకాముఖమునీరత్రగుంగి తండులికాశ్రమమునకుఁ జని వల్కలము ధరించి
శాఖభోజనుఁ డయి శ శాంతిమై నున్న న, నైలపున నున్నకనైలు పదుండ్ర

తే. కధిపుఁ డై యజరామరుం శ డయి సుఖించుఁ

గుల్యయందుఁ ద్రిరాత్రము శ గుడుపు దక్కి

శౌది యై యఘమర్షణజపము సేసి

యశ్వమేధఫలముఁ బొందు శ ననఘ నరుఁడు.

87

వ. ఆర్ది సేనాశ్రమంబున నుజ్జానకస్నాతుం డై మర్త్యం డఖిలపాపంబులం దొఱంగు
బిండారకంబున ²నేకరాత్రంబు నిలిచి యగ్నిష్టోమఫలంబుం బడయుధర్మారణ్యం
బున బ్రహ్మసరస్సు సేవించి పౌండరీకఫలప్రాప్తి గాంచు. 88

చ. జనకుఁడు గౌరికా వినుము శ శంకరుమామ హిమాద్రి సర్వర

త్వనికరవిశ్వపుణ్యభవనంబు ప్రశాంతత నందు నిల్చి స
స్మనిగణసేవనంబుఁ దపఃముక్త నడపంగ నరుండు సిద్ధుఁడై
వినుతికి నెక్కుఁ బొందు నర్యవిందభవాంతికవాససంపదన్.

89

క. విను తీర్థసేవ కామం, బును గ్రోధము మదము లోభమును జేరనినె
మృతము గలిగి నడప వలయు, ననఘా ఫలసిద్ధి దాన శ నగుఁ బురుషునకున్. 90

క. *దమమును దపము నహింసయు, శమమును దీర్ఘముల దాన శ శౌచాతిశయం
బమలగుణ కల్లు రి త్తజ,లములం దోగిన శుచిత్వలాభము గలదే. 91

క. *దొరకొననివానిఁ గోరక, దొరకొనినందున మమత్వతృప్తహృదయతం
బారయక విగతస్పృహు లగు, పురుషులు శుచు తేల తీర్థములు వారలకుఁ.

ఆ. అరయ దుర్గమములు శ నతివిషమంబులు, నై నతీర్థములు ధర్మరాధినాథ
యధికభక్తియుక్తి శ నాత్మఁడలంచినఁ, జాలు నరులకల్మషములు వాయు. 93

క. జనవర తీర్థవిధాశం, సన మగుసీపుణ్యవాక్యశ్రవయము పవిత్రం
బనుపముము మానసీయం, బనిమిషపేదపీడము రత్ హస్యము సుమీక్ష. 94

క. అనుగతుఁ డగుశిష్యునకుం, దనసుతునకుఁ జుట్టమునకుఁధరణీసురము
ఖ్యనియతిపరద్విజాతుల,కును దగ నెఱిగించునది యశకుంతికరుణఁ. 95

క. నరవర గౌతమునకు నం,గిరసుండు సెప్పెనది యిది యశకిల్బిషబుద్ధిం
బరిపాటిఁ బఠించినఁ ధ,త్పరత వినిన నపుడ సాయుఁ శ బాపము లెల్లన్. 96

క. మునులకు జప్యం బిది స,ద్వివసత్తము నిత్యముఁ బఠించుశ్రమిలాత్మలకుఁ
విను జాతిస్మరణముతో, జననం బతిపుణ్యపురుషసంతతిఁ గలుగున్. 97

—▶ అత్రిప్రముఖమహర్షులు శరతల్పగతుఁ డైనశిష్యుఁ జూడ వచ్చుట ◀—

వ. అని చెప్పె నయ్యవసరంబునం బుణ్యవిశేషగణ్యం డైనయగ్గాంగేయుం డట్లు
గాండీవిశరంబులు శయ్యగా వీరశయనంబున నునికి నతని నీక్షింప నత్రియు
వసిష్ఠుండును భృగుండును బులహుండును బులస్త్యుండును గ్రతువు నంగీరసుం
డును నగస్త్యుండును గణ్యుండును గౌతముండును విశ్వామిత్రుండును జమద
గ్నియు మొదలయినమహామునులు శిష్యవ్రాతంబుతో నేతెంచి తపఃప్రభావ
స్ఫురితప్రభాపూరంబు భూనభోంతరంబున సంతతంబు లగుచుండ నిలిచి య
ద్దేవవ్రతానియున్న తెఱంగు గలయం గనుంగొనిరి పాండవు లాశ్చర్యభరిత
చిత్తులగుచు నత్తపోధనవర్యులం బ్రస్తుతించుచుం బ్రణమిల్లి రప్ప డప్పరమ
సంయము లంతర్ధానంబు సేసి రక్కరవులు నక్కురుపితామహుండును దారును
వారలమహాత్మ్యంబు ముగ్ధుడెంచుచుఁ దద్విషయం బైనసంభాషణం బొనర్చిరి
తదనంతరంబ.

98

తే. తాతపాదపద్మములు మ్రోస్తకము సోఁక, వినతుఁడై ధర్మతనయుఁ డేజనపదంబు

లేనగంబు లేనదులు పుణ్యానుభావ, సమధికత్వంబు గలయవి శ్ర జనవరేణ్య. 99
వ. అని యడుగుటయు. 100

—* భీష్ముడు ధర్మరాజునకు గంగా ప్రభావంబు చెప్పట. *—

- సీ. అతనికి నాతఁ డి శ్ర ట్లను నివ్వెషయమునఁ, గల దితిహాస మొకకండు దాని
వివరింతు నీ కుంభశ్రవృత్తిపరుం డగు, నొకవిప్రునింటికినొక్క సిద్ధుఁ
డతిథి యై వచ్చిన శ్ర నాతిథ్య మొనరించి, యతనితో సల్లాప శ్ర మాచరింప
నహ్నిహాతుండు నీశ్రయడిగినయట్టుల, యాసిద్ధు నడిగిన శ్ర నతఁడు సెప్పె
తే. ననఘ యెవ్వనినడుముగా శ్ర సరిగెఁ బావ, నాంబుపూర భాగీరథి శ్ర యట్టిదేశ
భూధరాదిపదార్థముల్ శ్ర పుణ్యతమము, లట్లు గాకయు గంగమహాత్మ వినుము.
తే. త్రిపథగాసేవనమున సిద్ధించునట్టి, గతి జనములకు నియతకల్పితము లయ్యు
నధ్వరంబును బ్రహ్మచర్యంబుఁ దపము, సంపరిత్యాగమును జేయఁజాల వనఘ.
క. మును పాపము లెన్ని యొన, ర్చినఁ బదపను గంగ నాడఁ శ్ర జీకటి రవి దోఁ
చిన విరియుగతి విరియు న, య్యనఘుఁ డిలాతలము దొఱఁగి శ్ర యమరతనొందున్.
క. మే సింఁచుక సోకిన గం, గానదితోయముల జనులకల్మషకోటిం
బో నడిచి పురందరలో, కానందముఁ బొందఁ జేయు శ్ర నాగమవేదీ. 104
తే. ఎన్నియేడులుమనుజునిశ్రయెమ్ము గాంగ, వారియందుండు నన్ని వేల్వల్వత్సరములు
నాకలోకమహాసుఖశ్రీకిఁ, నాతఁ, డుత్తుఁ డై యుండు నిర్మలశ్రీతనృత్తి.
సీ. అనఘ సోమము లేనిశ్రయధ్వరంబును శశి, లేనిరాత్రియు రవి శ్ర లేనినభము
నాత్మధర్మము లేనిశ్రయాశ్రమంబును బుష్ప, సంపద లేనిభూజమునుబోలె
హీనత నొందు గంగ, గానది లేనిదే, శంబు చాంద్రాయణశతములైన
గంగాపయఃపానశరణంబు గావించు, నిర్మలత్వముఁ జేయ శ్ర నేర వగ్ని
ఆ. యందుఁ బడినదూదిశ్రయట్లగు గంగావ, గాహనమునఁ బాతశకంబు లఖిల
భూతములకు దుఃఖములు వాపికొనుటకు, నేవిధములు గంగ శ్ర కీడు గావు.
క. శరణంబు లేనిజనులకుఁ, బరమశరణ మండు మునులు శ్ర భాగీరథి ని
ర్జరులకు సమృతమునట్టుల, సరులకు గంగాజలం బశనఁగ నే విందున్. 107
క. తలపై జాహ్నువివాలుక, యలికికొనిన ఫాలతటిఁ ద్రదంతరత్నత్వం
కలితముఁ జేసిన బాపంబులు దొలఁగునుపర్ణుఁ గనినభజగముల క్రియన్.
క. గంగాతరంగశీకర, సంగత మగుమారుతమునశ్రద్యస్పర్శం
బంగీకరించు నెవ్వఁడు, భంగపఱచు నతఁడు ఘోరశపాచయంబున్. 109
తే. ఇవుల నేడుదరంబుల శ్ర నవుల నేడు
దరములను చిత్తవర్గంబు శ్ర నరుండు గంగ
నాడి శుచిఁ జేయఁజూచినశ్రయంతమాత్రఁ

బాచు వాజ్ఞనఃకాయజశ్చాపతతుల.

110

తే. వినిన వేడుక సేసినఁ శ్ర గనినఁ జేత, నంటినను రెండుకులములశ్రయందుఁ గలుగు పితృగణంబుల నెల్ల సత్తతికిఁ బుచ్చు, గంగ యెటు సేయునోయవశగాహనమున.

క. విను గంగ గంగ యనుకీ, ర్తనములతో నొండునీటఁ శ్ర దగ మునింగిన య జనులు దురితములఁ దొఱఁగుదు, రని యార్దులు సెప్పవిందు శ్ర నంచితచరితా.

సీ. అనఘ చూడ సమర్థుడగువాడు జాహ్నువి, జూడక యున్నఁ బ్రశుప్తముఁడు సంధనమానుండు శ్ర నగు నింద్రుఁ డాదిగా, సురలు గోరెడుగంగ శ్ర నరులు గోర వలదె చేకులు నప్రవర్గ ముత్క్రమణకా, లంబున గంగఁ ద్రలంచెనీ రాజభయంబుఁ జోరభయంబుఁ బాపభయంబును భూతభయంబు లోను

ఆ. గాఁగఁ గలుగుభయనిశ్చికాయంబు గంగాప్ర, శంసనమునఁ బాయుశంభుఁ డర్థి నతులపుణ్య యైననద్దేని దివినుండి, రా ధరింపఁడే శిశుర స్తలమున. 113

తే. మూఁడుపథములఁ జని లోకశ్రములకు మూఁటి

కుజ్జ్వలాలంకృతియుఁ బెంపు శ్ర నొనఁగినట్టి యమలతరమూర్తి యగుచేని శ్ర నాశ్రయించు

వాడు కృతకృత్యుఁ డిది నిక్కువము కృతాత్మ.

114

క. జనులకు నింద్రుఁడు గ్రహముల, కినుఁడును¹ బితరులకు నోషధీశుఁడుఁబోలె² మనుజోత్తమ కడు నెక్కుడు, వినుము నదుల కెల్ల జాహ్నువి మహత్వమునన్.

ఆ. సగరనృపతిపు త్త్రీశచయము ముసింద్రశా, పమున భస్మమై యశ్వరదురిత కల్మషంబు, బొందఁగగా గంగ నిజజల, సేక మొనఁగి యనిచెనాకమునకు. 116

తే. దేవతలఁ జిత్రతపమునఁ శ్ర దెలచి గంగఁ

బ్రచురపౌరుషుఁ డగుభగీరథుఁడు దనదు

పూర్వులై నసగరనృపశ్రపుత్తులకు ను

దాత్తగతికయి తెచ్చె నిగ్ధరణి కనఘ.

117

ఆ. విష్ణుపదమువలన శ్ర విధునివలన సూర్యు, వలన మేరురూప్యకలితుఁ డైన విష్ణువలనఁ ద్రిపురవిజయమాళివలన, నుండి హిమనగమున శ్ర నొలసె గంగ.

క. విను తత్పరభావంబున, మనంబు నిశ్చలత వొంద శ్ర మనుజుఁడు శరణం బని యాశ్రయింప జాహ్నువి, సనాతనపదోపలభిసంపద నొనఁగున్.

119

వ. అని చెప్పి సిద్ధుండు వెండియు.

120

క. ఏ నెఱింగినంత సెప్పితిఁ, గాని యనంతమహిమంబు శ్ర గంగాగుణసం తానంబు శతానందము, ఖానిమిష ప్రవరకీర్త్య శ్ర మనఘచరిత్రా.

121

క. మేరువ్రమణులును వాసిధి, వారికణంబులును నెన్నువడు వగు గంగా స్ఫారగుణంబులు దగుసం, ఖ్యారూఢంబులుగఁ జేతఁ శ్ర యతులవివేకా.

122

123

వ. అని పలికి యిట్లనియె.

ఆ. వేడ్క నీకు నేను శ్ర వివరించినట్టి యీ, జాహ్నువీగుణములు శ్ర సంతతంబు మనసు వాక్కు దనువు శ్ర ననక గలసాధన, ముల భజింపు భక్తిపూర్వకముగ.

తే. అట్టులైన గంగా ప్రసాదాతిశయము, వలన సిగ్ధండ్ల వై త్రిభువనమాలండు నర్చనీయసం క్రీడన శ్ర మవిహతముగ, సంచరించుమాహాత్మ్యంబుసంభవించు.

క. నిజధర్మనిరతుఁడై తను, భజించునజ్ఞునిచిత్త, శ్ర పద్మము కృపఁ దా భజియించి గంగ యతనిం, బ్రజనితచిరసాఖ్యుఁ జేయుఁ శ్ర బావనచరితా. 126

వ. అని యిట్లు గంగాగుణంబు లమ్మహాద్విజునకువివరించి యాసిగ్ధండు గగనగమనం బునం జనియె నవ్విప్రోత్తముండు నియతచిత్తుండై గంగాసంసేవనం బాచరించి యనన్యసులభ యగుసిద్ధిం బడసె బాండవాగ్రజా నీవును గంగాభజనంబునం బరమశుభంబు నొందుము. 127

క. అని చెప్పి శాంతనవుఁ డిట్లను గంగాస్తోత్ర సహిత శ్ర మై పరఁగినయి వ్విను తేతిహాసముఁ బరించిన వినినను రుజలు వాయుశఙ్కెంద వఘంబుల్. 128

క. అనిన విని యన్నరేంద్రుం, డనుజసహితముగఁ బ్రభూత్వహర్షసమున్మీ లనకలనాసంవేశిత, మనస్కుఁడై యాతనికి నశ్రమస్కృతి సేసెన్. 129

వ. ఇట్లు పరమహర్షంబునం బ్రణతుండై ధర్మజుండు మందాకినీతనయునితో నెవ్వరు సర్వజనపూజ్యు లెఱింగింపవే భవద్వచనామృతంబునఁదృప్తి సనక యడిగెదననిన నమ్మహాత్ముండు వాసుదేవనారద సంవాదం బనునితిహాసంబు వినుము నీయడిగిన యర్థంబు దేటపడియెడు నని పలికి యతని కిట్లనియె. 130

— * వాసుదేవనారదసంవాదప్రకారము. * —

క. తనకడకు నారదుండు వచ్చిన సత్కారము దగంగఁ శ్ర జేసి ముకుందుం డను సమధికబహుమానం, బున నెవ్వారలకు నీవు శ్ర మొక్కుదు చెప్పుమా. 131

వ. అనిన నద్దేవముని యద్దేవకీనందనున కిట్లనియె. 132

సీ. వరుణుఁ సమీరణుఁ శ్ర దరణి బర్జన్యుని, సప్తార్చి నీశాసుశ్రవణ్ముఖుని మ హాలక్ష్మీ విష్ణుని శ్ర నజు బృహస్పతిఁ జంద్రు, జలముల భూమి నౌజ్జనములెపుడు నతిభక్తి సేవితం శ్ర రట్టివారలకు నే, మొక్కుదు పేదపరలుఁ దపోధ నులు దేవతాపూజనములు భూమిధనధాన్య, గోదానశీలురు శ్ర నాదరంబు

ఆ. గల్గి యతిధిపూజ శ్ర గావించువారలు. చిత్తసమర్చకులును శ్ర భిక్షితాన్న పూతశాంతభావములు గలవారు స, త్యవ్రతులును బూజ్యులనఘ నాకు. 133

క. వినుతత్రి వర్గనిరతులు, ననహంకారమమ కారుశలగుజనులు సువ

1. ర్తనయుతులు నలోలురు భో, ధనులు నమస్కార్యుల ద్విధర్ విను నాకున్.

1. 'ర్తననియుతులు నలోలురు, నననూయులు వందనీయు లగుదురు నాకున్' అ. 18

- క. నీవును మత్సంపూజ్యజ, నావలిఁ జ త్తమున . నెఱిగి శ్ర యర్చనమును సం
సేవనము నడపు భూరిశు, భావహా మగు నవ్విధంబు శ్ర యాదవసింహా. 135
- క. అనియెం గావునఁ గుంతీ, తనయాగ్రజ సీవు నివ్వ్యధములజనములం
గొనియాడుము వారలు శో, భనము లొసంగుదు రఘంబుః శ్ర బాపుదురు కృపన్. 137
- వ. అనిన విని యమ్మహీశ్వరుం డమ్మహితాత్మున కి ట్లనియె. 137
- క. జనపతులకుఁ గర్తవ్యము, లనేకములు గలవు వానిశ్రయన్నిటిలోనకా
వినుత ప్రధానకృత్యం, బనఘచరిత చెప్పవే దశయం దెలియంగన్. 138
- క. అనుటయు నతనికి నత డి, ట్లను సామ్రాజ్యాభిషిక్తుఁ డైనవృషతికిఁ
విను కర్తవ్యతమం బగు, పని బ్రాహ్మణపూజనంబు శ్ర భవ్యవిచారా. 139
- క. భూనాథ విప్రులు సమా, ధానంబున నన్నుఁ బాడలు శ్ర ధరణికి శుభముల్
మానార్హు లగుట వారికి, మానన లే కున్న నలుఁగు శ్ర మనుజాధీశా. 140
- క. దైవంబు నదైవముగ న, దైవము దైవముగఁ జేయ శ్ర ధరణీదివిజుల్
భూవర శక్తులు విను వా, రేవానికి గూర్తు రతఁ డ్రధీశిత నొందున్. 141
- క. కోపమునఁ బ్రసాదంబున, నాపదయును సంపదయును శ్ర నప్పడ తే వా
రోపుదు రింద్రున కైనను, శాపానుగ్రహము లా సుశచరితులలీలల్. 142
- క. ద్రవిడ కళిం గాశీనర, యవన శక పుళింద నృపతు శ్ర లవనిసురపరా
భవమునఁ గాదే ధరణీ, ధవ పొందిరి తొల్లి శూద్రశ్రతాదైన్యంబున్. 143
- క. సోమాత్మకు లీశ్వరతా, శ్రీమహితులు సర్వసౌఖ్యసిద్ధిపరులు గో
త్రామరులు వారి నెప్పుడు, భూమిశ్వర పూజనములఁ శ్ర బోషింపుతగన్. 144
- క. వినుతాచారుం డగువి, పునకు సభ క్తికము గాఁగ శ్ర భోజన మిడినకా
విను దేవపితృసమూహము, లసూనపరితృప్తి బొందు శ్ర నతులచరిత్రా. 145

—♦ వాసుదేవభూదేవసంవాదప్రకారము ♦—

- వ. అని చెప్పి భీష్ముం డాభూపతితో వెండియు ని ట్లను భూసురవిషయంబై వాసు
దేవునకుం బృథివికి సంవాదంబు గలిగె నది యితిహాసరూపంబునఁ జెల్లు దానిఁ
జెప్పెద నాకర్ణింపుము వాసుదేవుం డొక్కసమయంబునంబృథ్వి నాలోకించి. 146
- క. లోకజనని వగుటకా నిను, నో క్తాశ్యపి యడుగవలయు శ్ర నొక్కటి దెలియకా
నాకుం జెవుమా పాపము, లేకృత్యము సేసి గెలుతు శ్ర రెల్ల జనములున్. 147
- ఆ. అనినఁ బృథివి యిట్లు శ్ర లను విప్ర సేవను, విప్రపూజనమున శ్ర విప్రహితవి
ధానమునను బాప్యతతి నోర్పు మానవ, ప్రతతియెందునిపిన్మృతాలుపనులు. 148
- ఆ. అమరవిభుని భగవత్సహస్ర చిహ్నునిఁ గాఁగ, జేసినదియు నేత్రభాసురుండు
గా నొనర్చినదియుఁ శ్ర గమలాక్ష విప్రున, లక్ష్మయుఁ బ్రసాదసంప్రదయునుగావె. 149
- క. అనిన విని మెచ్చి పృథివిం, గొనియాడెరథాంగపాణి శ్ర కురునృపవర సీ
వనిశంబుమిగులనుతిమ, న్ననలనువిప్రులకుఁ బ్రియమొనర్చుము కృపతోన్. 150

- క. అని మఱియు శాంతనవుఁ డిట్లను జననంబుననవిప్రు శ్ర నధిప మహాభౌ
గునిఁ గాఁ జెప్పడు రావ్యులు, జనులకు వంద్యంబులతనిశ్చరణాంబుజముల్. 151
- వ. బ్రాహ్మణుల సృజించి బ్రహ్మ వారలతోఁ జెప్పినవిధం బాకర్ణింపుము. 152
- ఆ. అరయ మీకుఁ గృత్య శ్రమన్యంబు లే దాత్మ, కర్మ మూఁది యుక్తధర్మనిరతి
బ్రహ్మగోపనంబుఁ శ్ర బాటింపుఁ డవిధ, మధికశోభనంబు శ్ర నావహించు. 153
- వ. బ్రాహ్మణ్యం బెల్లవర్ణంబులకుం దారకంబు బ్రాహ్మ యైన శ్రీదశస్వాధ్యాయంబుల
వెలుంగం జేయుం డనియె, నట్లు గావున రాజులకు బ్రహ్మవచనపరి
పాలనంబు ప్రధానకర్తవ్యం బని చెప్పి వెండియు. 154
- ఆ. అగ్ని నంట హిమవర్షదచలంబుఁ గదలుప, గంగఁ గట్ట వచ్చు శ్ర గాని విప్రు
రాజుఁ బరిభవింపరాదు పిపులకొల్వు, కల్పవృక్ష సేవకరణి యధిప. 155
- వ. ఏతద్విషయం బైనది శక్రశంబరసంవాదం బనునితిహాసంబు గలదు వినుము
శక్రుండు జటాసురనందనుం డైనశంబరుకడకుం బోయి తదీయగోష్ఠి నుండి
యతనితో నీ వేమిట నున్నతిం బొంది యుండు దనిన నతం డతకి కీ ట్లనియె. 156
- క. అలుకయు నసూయయును విప్రులయెడ లే వనఘ వారిఁ శ్ర బ్రోతుం గాతుక
సాలయఁ దదీయారాధన, ముల కట్టులు గావునక విశ్రభూతి వహింతున్.
- వ. దేవాసురయుద్ధంబునవిప్రానుగ్రహంబుదేవతలగెలిపించుటగనిమజ్జనకుండు సో
మునితో భూమిసురులు మహానుభావులుగ దే యనుటయు నమ్మహితాత్ముండతని
కీట్లను వారలు తపస్సాధ్యాయసిద్ధులై యుండుదురు పారి తెఱం గాకర్ణింపుము.
- ఆ. అప్రవాసి యైనశ్రయవనిసురుని యుద్ధ, శాలి గానిధరణ్యశాలు నురగ
ముల బిలాంధకారమున నడంచినయట్లు మెఱయనీక భూమి శ్రమింగు నంధ్రు.
- క. దాని నెఱింగి గృహంబున, మానిత మగుచదువునందు శ్ర మనసు గొలుప కెం
దేనిఁ జని చదువుదురు శ్రుతు, లానంత్యమునకుఁ దపస్వ్యులగుదురు విప్రుల్. 160
- వ. కావున వారలు సర్వాధికులు వారలయెడ బహుమానావమానంబు తెట్టివారికి
శుభాశుభంబుల నొందించుటకు సందియంబు లే దనిన సోమునివాక్యంబులు
వాటించి మజ్జనకుండు విప్రు జనంబులం బూజించి తేజస్థుం డయ్యె నేనుం దదా
చారంబునం బెంపు వడసితి నని పలుకుటయు నయ్యసురేంద్రునివచనంబులూఁది
సురేంద్రుండు భూసురులకుం బరితోషంబు గావించి సవిశేషసమున్నతిం
బొందె నని చెప్పిన విని గాంగేయనితోఁ గాంతేయాగ్రజం డపూర్వచిర
సమృత్తితదూరాగతులలోన నధికతమం బగుపాత్రం వెవ్వ రని యడిగిననప్పుడ
మితేనికి నప్పురుషవరుం డి ట్లనియె. 161
- క. చెలులం జుట్టలు సరబం, ధులు ఋత్విజులును బురోహితులుఁదగుపాత్రం
బులు హింసాక్రోధోద్వ్యాదులు లేనిజనంబు లైన శ్ర దురితవిదూరా. 162

క. దూరాగతులు నపూర్వులుఁ, శౌరవకులముఖ్య పూజఁ శ గనుటకు నద్దుల్
సారాచారము విద్యా, శౌరవముం గలుగఁ జూపు శ కరణీయ మగున్. 163

క. ఈమూఁడు దేఱంగులజను, ¹లామెయిఁ జూచినను నశుచు శ లై నను బాత్ర
శ్రీమహితుల నిజభృత్య, స్తోమముజీవనము నడపి శ చుమ్మి యాగుల్. 164

క. అనిన విని ధర్మసుతుఁ డిట్లను శంతనుసుతునితోడ శ నఘకోటికి నె
ల్లను మూలము వనితలయ, జ్ఞనముల తెఱఁ గెఱుంగఁ జెప్ప శ చాతుర్యనిధి. 165

—♦ నారదపంచమాడాసంవాదం బనునితిహాసము. ♦—

వ. అనుటయు నతం డ(తని కి ట్లనియె న)తివలు నీచెప్పినట్టివార దీనికి నారదపంచ
మాడాసంవాదం బనం బరఁగునితిహాసంబు గలదు వనితాస్వభావవిషయంబయ
యుండు దాని నాకర్ణింపుము దేవమునివరుండగునారదుండెందునుంజరించుచుండి
పంచమాడ యనునచ్చర లేమ నొక్కెడం గాంచి. 166

క. ఏనొక్కటి యడిగెడఁ జెప్పుమా నలినదళాక్షి యనుడు శ మాకొలఁదులప
లై ననదు తర మిచ్చెద, నానతియిమ్మనియెనది ప్రియం బెసఁగంగన్. 167

వ. అనుటయు. 168

క. వనితాస్వభావ మిట్టిది, యని తెలియం జెప్ప మనుడు శ నల్ల నగుచు న
వ్యవిత దగునయ్య వనితకు, వనితలదు శ్చేష్టితములు శ వాక్రవ్వంగన్. 169

క. అనిన విని నిక్క మాడిన, విను తప్పించుకయు లేదు శ వివరింపు నిజం
బని మునివల్కిన నయ్యంగన యతనికి నిట్టు లనియెఁ శ శౌరవముఖ్యా. 170

వ. శ్రీస్వభావంబులు నీ వెఱుంగనియవి లేవైననుం జెప్పెద నవధరింపుము. 171

క. కులమును సమ్మాన్యతయును, గలిగి యొకనిభార్యయైన శౌరవలీల
మెలఁగుచు వెలిఁ జరియించు, న్లలన వలసినట్ల యే మ్రనం గల దనఘా. 172

వ. అని పల్కి వెండియు. 173

నీ. యోషిజ్ఞనంబులు శ దోషంబులకు నెల్ల, మూలంబు వారల శ నేల చెప్ప
నడిగితి గాన క్రనంత సెప్పెద విను, పురుషులమేలిమి శ పొలఁతు లెఱుగ
రది గాక నిర్లజ్జ శ లై కుత్సితుల భజి, యింతురు కదిసిన్యాయంతఁజేసి
వర్జనీయులు లేరు శ వారల కెవ్వరు, దండభీతి న పాడి శ దప్పకునికి

ఆ. యగ్ని కాష్ఠముల మ్రహంబుధి యేఱుల, నంతకుండు భూత్యసంతతులను
వనజముఖులు పురుషులను దృష్టి బొందుట, గలుగదండ్రికోవిగ్దులుమునీంద్ర.

క. కల ²దొకరహస్యగోపన, మలఘుమతీ వినుము పురుషు శ నన్యం గనినం
బొలఁతులకు నేమి సెప్పదుఁ, గలుగుఁబదనుతోడి³కళలు శ కామగృహమునన్.

వ. అని వెండియు. 176

క. కుడుచుట కట్టుట పూయుట, తొడుగుటయును వివిధధనతృతులు గూడుట యె
క్కుడువేడ్క సేయఁజాలవు, పడతికిఁ బరపురుషుఁగవయఁబాటుటవోలెన్ .177

వ. అని చెప్పిన (విని నారదుండు నిజంబ పల్కితని పంచచూడ ననిపినిజేచ్చుంజని
యె) నని చెప్పిన విని ధర్మజుండు సుందరీజనంబులం గాంచుతెఱం గెఱింగింపవే
యని యడిగిన నాపగాతనూజం డతని కిట్లను వారు మయశంబరాదిరాక్షసుల
మాయలం గడచినమతకంబులు గలిగి నిరూపింప రాక యుండుదు రదియునుం
గాక వేటొక్కవిశేషం బాకర్ణింపుము. 178

తే. తొల్లి నిర్దోషచిత్తతః శ్రీ నెల్లజనులు
వలచినప్పడ దేవత్యవైభవంబు
నొందఁ జాలి యుండుదురు మాయోపయుక్తి
వనితలకు లేక సాధ్యులై శ్రీ యేనికిఁజేసి. 179

వ. దానికి దివిజు లసూయాగ్రస్తులై కమలయోనిం గానం జని నిజచిత్తప్రకారం
బెఱింగించిన నతం డతివల మాయావతులం గావించి వాఁకిఁ గామం బగ్గలంబు
గాఁ జేసినం బురుషులు వారిచిక్కులం బడి రోషాదిదుర్గుణదూషితు లగుటంజేసి
విగతానుభావులైరి దేవతలును బ్రియం బంది రట్లు గావున. 180

క. వనితలు మాయావినులై, యనిరూపితచిత్తవృత్తి శ్రీ నంచితరక్షం
బనుపడ కుండుదురైనను, వినినది కథ యొకటి నీకు శ్రీ వినిపింతుఁ దగన్. 181

—♦ దేవశర్య యనునవివరభార్యరచి యనుదానిచరిత్రము. ♦—

వ. దేవశర్యయనుమునిభార్య రచి యనునంగన సర్వాంగసుందరి యై యుండుఁదదీ
యరూపాతిశయంబు దేవగంధర్వాదులకును లోభనీయంబు. 182

క. అతఁ డొకనాఁ డొకయెడ కొక, క్రతువున కుపదర్శనంబు శ్రీ గావింపఁగఁ బో
వుతలంపు వుట్టి వికస, నృతి యగుతనశిష్యు విపులనామకునిఁ దగన్. 183

వ. పిలిచి యేకాంతంబున నతని కిట్లనియె. 184

క. రుచి నెపుడు వేచి తిరుగును, శచీవిభుండు దాని నెఱిగి శ్రీ సందర్శణ మే
నుచితంబుగ నొనరింతు వి,కచకమలనిభాస్యం జేరఁ శ్రీ గానఁ డతండున్. 185

తే. నాకుఁ గ్రతువు సేయింపఁ జరసంగ వలసి, యున్న యదిపరదారస్యముత్సుకుండు
శక్రుఁ డటు గాన రుచికి ర్యతావిధాన, మాచరింపుము నీవుద్యధావధాన. 186

క. అనిన విని యట్లుసేసెద, నని విపులుండు గురునితోడ శ్రీ నమరవిభుంజే
యనువునఁ జొచ్చునోగో పర, వనితాహరణమున కనియె శ్రీ వసుధాధీశా. 187

క. అనుటయు ననేకమాయలు, పొనరుపఁగా నేర్చు రూపములు పెక్కులుగై
కొనుఁ బఱిమృగాదిత్వము, లొనరఁగ నవి నియతి నరసి శ్రీ యుండఁగవలయున్. 188

క. *రుచిమీఁదం గన్నిడి యా, శచీవిభుండు దిరుగు విను మ్రసంశయముసుమీ

యిచటికి నాతఁడు వచ్చుట, యచలితమతి సమ్మత్యగాక్షీనరయఁగ వలయున్.

- క. అని యప్పగించి యాగంబున కమ్ముని సనియె నవ్వీపులుఁడును జిత్తం
బున నవధానము దృఢముగ, వనితం గాచికొని యుండె శ్ర వసుధాధీశా. 190
- వ. అ ట్లుండి యొక్కయనువు విచారించుకొని. 191
- క. ఆవేశించెద యోగ, ప్రావీణ్యంబున మునీంద్రభార్యం దప్పే
యా విశ్రుతాత్ముమనమున, కీ విజ్ఞానంబు దోచుకనే వెఱ పేలా. 192
- వ. అని వితర్కించి యమ్మునిచాతుర్యకారుణ్యంబులూఁది శంక దక్కి యక్కొమ్మ
కింత సంత నాసీనుండై యుచితకథ లొక్కింతసేపు సెల్లించి యోగమాయా
బలంబునంజేసి నడపుటయు. 193
- ఆ. పవనుఁ డాకసమునఁ శ్ర బరఁగువిధంబున, సమ్మత్యగాక్షీతనువు శ్ర సందుఁ గలయ
విపులునాత్మదగఁ బ్రవేశించె నవ్వధూరత్నమునకు నెఱుంగరాకయుండ. 194
- వ. ఇట్లు ప్రవేశించి యయ్యోగిపరునాత్మయన్నాతిచైతన్యంబు జడంబుగాఁ జేసికొని
యుండె నట్టియెడం బురందరుండతిసుందరంబగునాకారంబు దాల్చి యచ్చటికి
వచ్చి విపులునిశరీరంబు నూచి నిద్రితునింగాఁ దలంచుచు నున్మదుం డగుటంజేసి
యొండు పరికింపక మునిపత్నిం జేర వచ్చి. 195
- క. నీవు కతలంబుగ నా దగు, భావంబును భావభవుఁడు శ్ర వఱుచుట యరయం
గా వలదే యని పలికిన, భూవర యప్పొలఁతి మూఢశ్రబుద్ధిత్వమునన్. 196
- క. సముచితముగఁ బ్రత్యుత్థా, నము సేయను దగినపలుకునకుఁ జొరఁగను నే
రమి నూర కున్ననుం దమ, కము పెంపున నతఁడు మఱియుఁ శ్రగమలాసనతోన్.
- క. ఏ నమరేంద్రుఁడ నా దగు, మానముఁ గామశిఖ గ్రాచె శ్ర మానిని దడయం
గా నేల నన్నుఁ దగ స, మ్రానింపుము నీకు సిగ్గుమాటిం కేలా. 198
- వ. అనుటయు న త్తన్వితనువున నున్న విపులుండు దనయోగమాయంజేసి యవ్వనిత
వాసపునితో నీకు నిందు రాఁ బని యేమి యని పలికి పరవశ యగునట్లుగాఁ
జేసినం జూచి యతండు వీడాభయభరితచిత్తుం డయ్యె నయ్యవసరంబున. 199
- ఉ. అమ్మునిశిష్యుఁ డయ్యవిద్యయంగము వాసి నిజాంగవ ర్తియై
యమ్మరుద్రీశుతో మఱచిత్రతా మును మూడినయబ్బగాంకిత
త్వ మొక్కభంగి నీఁగు టిది శ్ర దైవతసంయమిసేవసీయభా
వమ్ము గలట్టిసీకుఁ దగనా యిసిరో యని పల్కి వెండియున్. 200
- తే. అవిజతేంద్రియబల కుత్సితాత్మ సీచ, యెట్లుపాపంబు దొడరుటకయ్యకొంటి
నాదుగురునికోపాగ్నిచేరసిదుదేవ, గణవిభుత్వమహోన్నతి శ్ర గ్రాగిపోదె. 201
- వ. అనిన విని దివ్యబోధంబునవిపులునియోగబలంబు తెఱంగెఱింగి వెలువెలంబారు
నబ్బలవైరి నాలోకించి య త్తపోధనుండు. 202
- క. ఏ నొల్లఁ గాక భస్మము, గా నిన్నుం జూతునే వీరకారీ యనుడు

- దా నెదురుపలుక కంత, ధానము వెసఁ జేసె నతఁడు శ్ర ధరణీనాథా. 203
- వ. తదనంతరంబ విపులుండు రుచిం బ్రబుద్ధం జేసెఁ బదంపడి దేవశరత్త వచ్చిన నా శిష్యోత్తముండు వినయాచారంబు నడపి యేకాంతంబున నమ్మునితోడ. 204
- తే. నాకపతి యిచ్చటికి వచ్చినాకతమునఁ, జిక్కువడి మది భయమునుశిగ్గుగదురఁ జనియె ననవుడు నాతఁడుశ్రసంతసిల్లి, యభిమతం బగువర మిచ్చెనధిపవర్య. 205
- వ. ఇచ్చినం బ్రీతుం డై యవ్విపులుండు విపులతపంబాచరించె దేవశరత్తయుదేవేంద్రు వలనిశంక దక్కి సుఖంబుండె నొక్క-నాఁడయ్యాశ్రమంబు చక్క-టిచదలదేవాం గన యోర్తు వోవ దానిచేతనుండి ప్రిదిలి భూరిపుష్పదామంబు. 206
- ఆ. దివ్యపరిమళంబు శ్ర వవ్యవికాసంబు, నుల్లసిల్ల వచ్చి శ్ర యర్విఁ బడినఁ గాంచి రుచి యుద్దీర్ణకౌతుకచిత్తయై, దానిఁ బుచ్చికొనియె శ్ర మానవేంద్ర. 207
- వ. తదవసరంబున నంగాధీశ్వరుండగు చిత్రరథుం డయ్యాశ్రమంబున కరుగుదెంచె నతని దేవియరుచియఁ దోడంబుట్టువులగుటంజేసి నిజగృహంబునంగలిగినయత్న వంబున కతండు రుచిసహితంబుగా దేవశరత్తంబ్రార్థించిపిలిచినఁ జంపానగరంబున కరుగుచుండి రుచి గై సేసి యద్దివ్యకుసుమదామంబునం గేశకలాలాపం బలంకరించి కొనినందత్సమాగమ సమాచారంబునడపి తద్భగిని తపీయకుసుమపరిమళంబునకు నచ్చెరు వొంది. 208
- ఆ. ఇట్టిసారథంబు శ్ర నెన్నఁడు నెఱుంగ ని, ప్పవ్వ లెచటఁ గలిగెఁజువ్వఁబోడి యనినఁ గలిగె నస్మశ్రదాశ్రమంబున నని, పలికి దేవశరత్త శ్ర పాలి కరిగి. 209
- వ. రుచి యష్పవ్వలకుందనచెలియలువేడుకపడుటయెఱిగించిననమ్మహానుభావుండు విపులు రావించి యెత్తెఱంగు దేటపడం బలికి యిట్టికుసుమంబులు గొని రా వలయు నని పలికిన సతం డష్పవ్వలు గనినచోటు రుచి నడిగి చెప్పించికొని గురు ప్రభావంబును నిజతపశ్శక్తియు నూఁది యప్పనిపూని చనియెదైవికం బయి యచ్చట నెప్పటిచందంబుపుష్పదామం బున్నం బుచ్చికొని వచ్చునప్ప డొక్క-యెడ నారీపురుషు లొండొరులచెట్టలు పట్టికొని చక్రభ్రమణభంగిఁదిరుగుచుండి యొక శ్లోకశృంగతి యొప్ప దనిపలికి కాలుదొడరితి కడువేగ తిరిగితనివినాదంబు పుట్టి యం దొకండే నట్లు సేసితినేనిం బరలోకంబున విపులునిచన్నగతికింజనుడు నని శపథంబు సేసిన నమాట వినుచు విపులుం డట్ల ససం జన మఱియుమార్గం బున నార్వురు జూడంబాడుచుండ వా దైన నొకం డట్ల యొట్టిడిననప్పలుకు నా కర్ణించి యత్తపోధనుండు చిత్రంబున విషాదంబు గదుర నేమిదోషంబు సేసితినోకో యని విచారించి రుచిశరీరంబునందుఁ బ్రవేశించుటగురునకునెఱింగిం పమిగా నోపు నని తలంచుచు నరుగుదెంచి యక్కు-సుమమాలిక యొప్పించినం గైకొనియమ్మునివరుండుమఱఁదలికొనంగి సంతోషంబాలయించెదదనంతరంబ తమయంత నున్న యవసరంబున నగ్గురుం డా శిష్యునితో ని ట్లనియె. 210

క. తెరువున నొకమిథునము జూ,దరులను గనుఁగొంటి నీ వశ్రధర్మము నీయం
దరసి కనినవారై పలికిరి వారల నెఱుఁగుజే యశ్రకిల్పిషచరితా. 211

తే. నీవురుచి గాచునప్పటికనిపుణవృత్తి, నాకు నెఱింగింపకునికి యశ్రన్యాయముగఁద
లంచిరో కాక దానిఁ గశ్రలృషముగాఁగ, నేను దలఁచిన శాపమీ శ్ర నెట్లు నీకు.

వ. అప్పని పాపంబు గా కుండ వరం బిచ్చితి నది మఱపు మమ్మిథునం బహోరా
త్రంబు లయ్యాఱ్ఱురు ఋతువు లని పలికిన గురునిబోధంబునకు నాశ్చర్యంబును
బ్రసాదంబునకుఁ బ్రమోదంబునం బొందుశిష్యునితో నతండు వెండియు. 213

తే. దినము రాత్రియు ఋతువులు శ్ర మనుజుచేయు
సుకృతమును దుష్కృతంబును శ్ర జూచు చుండుఁ
గాన యెంతరహస్యంపుఁగార్య మైన
నొరు లెఱుంగరు న న్నని శ్ర యునికిమోస. 214

వ. అని మఱియును. 215

క. స్త్రీరక్ష సూక్ష్మ మీ వ, ప్లేరూపున నైన వంశశ్రహీనత మమ్ముం
జేరక యుండం దగఁ బరిహారము సేసి తది యేల శ్ర యవగుణ మయ్యెన్. 216

వ. దానితెఱంగు నా కెఱింగింప కున్న నేమి యనుపల్లుకు పలికి దేవశ్రర్మవిపులు
నుల్లం బూఱడిల్లంజేసి నవ్వధూవరులును విపులుండును బుణ్యలోకంబులువడసిరి
పాండవాగ్రజా తెఱవల తెఱం గెఱింగించితి వారి రక్షించుటయు ని ట్లరిది యై
యుండు నని చెప్పి భీష్ముండు. 217

క. పలువురు క్రీడింతురు భూ,వలయాధిప యరయ మంచిశ్రవారును గలె ర
క్కులధర్మవతులకతమున, నిల నిరపాయత్వ మొంది శ్ర యెనకం బెనఁగున్.

క. పాతి వ్రత్యము గలిగిన,నాతి యనఁగ దైవ మన జగనస్తుత వేఱే
యాతతథర్మార్థసుఖ,ఖ్యాతులు సద్భార్యవలనఁ శ్ర గాదే కలుగున్. 219

—* భీష్ముండు ధర్మజునకు గాంధర్వాదివివాహంబుల తెఱఁ గెఱింగించుట. ♦—

వ. అనిన విని యజ్ఞసపతి జాహ్నువీనందనతోఁ గన్యావరణ ప్రకారంబువిచారణీయం
బైనకృత్యంబు దానితెఱం గెఱింగింపవే యనుటయు నతం డతని కి ట్లనియె.

క. కులమును శీలము విద్యయుఁ, గలవానిం బిలిచి ప్రీతిఁ శ్ర గన్నియ నీఁగా
వలయు నుదక ప్రదానా,కలితంబుగ బ్రాహ్మకర్మశ్రతి యిది యధిపా. 221

ఆ. తొత్త్ర మండ్రుబుధులుశ్రకన్యపురుషుఁ గోర, నతఁడుగన్యమిఁద శ్ర నాసనేయ
నచల మగుపరస్పర్రానురాగము గని, ప్రమద మెనఁగఁ జేయుపరిణయంబు.

క. కన్ను మనంబును దనిసినఁ, గన్నియ యెవ్వనిఁ గోరు శ్ర గాంధర్వం బా
యన్ను నతని కిచ్చుట వెల, వన్నుట యాసురము సూపె శ్ర పౌరవముఖ్యా. 223

క. బలిమిమెయి వరుండు గన్నెకు, గలవారిం బొడిచి కరము శ్ర క్రౌర్యంబున న

- పౌలతకు దుఃఖంపగ వా,రలు పొగులగఁ దెచ్చి కొనుట శ రాక్షసము నృపా.
వ. ఇట్లు సెప్పంబడునట్టి. 225
- ఆ. అయిదుదేహగులందు నారయ మూడువిధములు ధర్మకృతులుధర్మపుత్రి
యాసురంబు రాక్షసాహ్వయంబును ధర్మ, దూరసంవిధానశ్రదాపితములు.
తే. మాతృపితృహీన యైననుభ్రాతృరహిత, భావ మొందిన నబ్బలశరణయార్థ
వరణమున కర్హగా దనిశ్రకురుకులాగ్ర, గణ్య చెప్పుదురుపరిణయశ్రకల్పవిదులు. 227
- ఆ. ఆత్మజాతియందు శ నవులజాతులు రెంటఁ, గ్రమవివాహ మొప్పు శ బ్రాహ్మణునకు
ననఘ శూద్రవనితశ్చయందు నాతని కపత్యంబు గలిమి పాప శ మనియుఁగలదు.
తే. రాజునకు రాజవరశజ శ రమణి యైన
వెనుక వైశ్య వరించుట శ విహితవిధము
వైశ్యునకు శూద్రునకుఁ దమశ్రవంశములన
పరిణయంబు గాఁదగు నరశాలవర్య. 229
- వ. రాజునకు వైశ్యునకును శూద్ర కన్యావరణంబు సేయుటయును గలిగి యుండునని
చెప్పిన విని యక్కొంతేయూగ్రజండు శాంతనవుతో బ్రాహ్మణునకు శూద్రజాతి
యందు భార్యపరిగ్రహంబు సేయందగు నని విందు నతనికి భార్యలు మువ్వురని
నిర్దేశించితి రది యెట్లాఁగో యనుటయు నతం డమృతహీపతి కిట్లనియె. 230
- అ. అనఘ విషమ మైనశ్రయట్టికార్యంబు వా,టిలినఁ జూచి పెద్ద శ వలచి యైన
లోభమునను శూద్రఁ శ దా భార్యఁగాఁగొను,విప్రుఁడధికపాపశ్రవృత్తిగామి. 231
- వ. అవ్యధంబు నొక్కొక్కయెడం గల్గి దూష్యంబు గాక చెల్లు నని చెప్పి వెండియు.
క. ధరణీసురరాజవణి, క్తురుణులకును విప్రువలనఁ శ గల్గినతనయుల్
కురునాథా ద్విజు లనఁగాఁ, బరఁగుదు రది లేదు శూద్రశ్రభామసుతులకున్. 233
- వ. అనవుడు ధర్మపుత్తుఁడు భూసురునివలన నాలుగుజాతుల నాతులకును బ్రసూతు
లైనసుతులకు నతనిధనంబునందు భాగం బెట్లుండు నని యడిగిన. 234
- సీ. విను జనమేజయశ్రమనుజేంద్ర యమృది
నీశ్వరుతో భీష్ముఁ శ డిట్లు లనియె
బ్రాహ్మణసర్థంబు శ పదిపాళ్లుగాఁ జేయ
నాలుగు బ్రాహ్మణీశ్రవందనండు
క్షత్రియాత్మజుడు భాగములు మూడును వైశ్య
తనయుండు రెండు శూద్రాతనూజుఁ
దొకపాలు గొనుటకు శ నొడయులు దుదివాడు
వలచి పెట్టఁగఁ గొనుశ్రవాడు గాని
- ఆ. తండ్రితోడఁ ద్రివిధశ్రవనయులతోడను, దనదుభాగమునకుఁబెనఁగి కొనఁగఁ
దగదు వారలకును శ దగదు నిర్దయతఁ ద,ద్దశమభాగ మీక శ తారకుడువ. 235

వ. అనిన విని పాండవాగ్రజండు దక్కినవర్ణంబులవారిధనంబు లెట్లు గాంగలయవి
సెప్పు మనుటయు ననిమిషనదీనందనుం డతని కి ట్లనియె. 236

సీ. ఊత్రియుధనము భాగము తెనిమిది సేయ, భూపాలవైశ్యుల శ్రీ పుత్రికలకు
శూద్రపుత్రికకునుగ్రుతు లైనయట్టివా, రోలి నాలుగుమూడునొక్కటియును
గొనువారు పాళ్ళులు శ్రీ కురుముఖ్య వైశ్యుని, సామున వైశ్యకు శ్రీ సూనుఁ డైన
యతఁడునాలుగునుశూద్రాత్మజుఁడొకటియుఁ, గాంగనైదుగనంశశకములుగొండు

ఆ. పెనఁగి కొనఁగఁ దగమి శ్రీ విను శూద్రకొడుకున

కెందుఁ గలదు వాని కీక శ్రీ కుడువఁ

గామియును సమంబ శ్రీ యేమిజాతులవారి

కయిన నిట్లు దెలియు శ్రీ మంశకృతులు. 237

తే. ఆలు నిజజాతియందు శూద్రులై కెల్ల
సమములుగఁ బంచికొండు భాగముల శూద్ర
తనయు లెందఱు గల్గినఁ శ్రీ దండ్రీధనము
ధర్మసంగ్రహతత్పర శ్రీ ధర్మతనయ. 238

వ. అని నిర్దేశించి వెండియు. 239

క. విను హవ్యకవ్యములు మ, జ్ఞనభోజనములును విప్రజాతివనిత దాఁ
బనిసేయ నడపునది య, ప్పనులకుఁ బెఱసతులు గామి శ్రీ బ్రాహ్మణుఁడు నృపా.

—♦ భీష్ముఁడు ధర్మజున కారసాదిపుత్రభేదంబు తెఱంగు సెప్పుట ♦—

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు. 241

క. కొడుకులు బహువిధు లని యె, ప్పడు విందును వారి తెఱఁగు శ్రీ పురుషవరా యే
ర్పడఁ జెప్పవలయు నా కని, యడిగిన గాంగేయుఁ డిట్లు శ్రీ లను నాతనితోన్.

తే. పరమసంస్కృత యగునాత్మభార్యయందు
ధర్మవిధిఁ గలిగించినతనయుఁ డనఁగఁ

దాన యౌరసుఁ డనునభిధాన మొప్పుఁ

బరఁగు ను త్తముఁ డాతఁడు శ్రీ ప్రథముఁ డధిప. 243

తే. తగినవరునకు నిచ్చినతనదుహిత, గనినపుత్రి నయ్యిరువురు శ్రీ వివఁగ నియ్య
కొనఁగ వీడు నాకొడుకనశ్రగొడుకు వాని, పేరుపుత్రికాపుత్రిండుశ్రీపౌరవేంద్ర.

తే. ధర్మపథమునఁ బనిచినదనదుపత్ని, యర్హపురుషసంగతిఁ గన్న శ్రీ యాత్మజుండు
క్షే త్రజుండనఁగా నిజపుత్రభావ, మొందు ధర్మప్రపంచాభిసందితాత్మ. 245

క. జనసీజనకు లుదకదా, ననిరూఢము గాంగ నిచ్చినం బడసిననం

దనుపేరు ¹దత్రిముం డని, మునిజనములు సెప్పుదురు విశ్రమోహవిదూరా. 246

ఆ. తల్లిఁ దండ్రీ బాసి శ్రీ తనయంత నెచ్చట, నేనిఁ దిరుగునట్టివానిఁ జూచి

యాత్మసదృశుఁ డైన నయాత్మజుఁడేసికొనంగఁ గృత్రిముండతనంగఁబరఁగు.

తే. ఎవ్వనికే బుట్టెనేనియ్యనెఱుంగకుండ, నొక్కనికి బరభార్యయందదుదయమైన
సూనుఁ డాభార్యగలవానిశ్రుతుఁడువాని, పేరుగూఢజుఁ డనఁబడుఁడొరవేంద్ర.

క. విను తల్లిదండ్రు లొల్లక, తనయుని విడిచిన నొరుండు శ్ర దనకుఁ దనయుఁ గాఁ
గొని నెమ్మి నడవఁ నపవి,ద్ధనాముఁ డగు వాఁడు విమలభర్తప్రవణా. 249

ఆ. పెండ్లి గాకమున్నరపితృగృహంబున గన్య, సూనుఁ గనిన వినుము శ్ర దానిఁ జేసి
కొనినయతని కతఁడు శ్ర గొడు కగుఁ గానిన, నామకమునఁ బరగుఁడనరవరేణ్య.

క. విను గర్భిణి యగు నెఱుంగక, యును నెఱిఁగియుఁ బెండ్లి యైన శ్ర నుదయించిననం
దనుఁ డావరునకుఁ గొడు కగు, జననాథ సహాధుఁ డనఁగఁడను నండుబుధుల్.

తే. విభునిఁ దానుఁ దొఱంగిన శ్ర వెలఁది విభుఁడు

విడిచినట్టిసుమధ్యమ శ్ర విధవ యత్.

తాత్పర్య నెవ్వనికి గనుఁ శ్ర దనయుఁ డాతఁ

డతనికొడుక పొనర్చవుం శ్ర డనఁగఁ బరఁగు.

252

క. జననీజనకులు లే, కున్నను వారలు దన్ను విడిచిననం దాన తనుఁ

దనయుఁడుగ నొరుల కిచ్చిన, ననఘా యాతండు సను స్వయందత్తుఁ డనన్. 253

ఆ. తల్లిదండ్రు లమ్మఁ శ్ర దనయుఁ గా నొక్కరుఁ, డాత్మసదృశజన్ముఁ శ్ర డైనవాని
పిలిచికొనినఁ బాండ్యవేయమహత్తర, యక్కుమారుఁ గ్రితుఁడంద్రబుధులు.

క. అని భీష్ముఁడు వెండియు ని,ల్లను నాపన్నిరువురును ధర్మరాధిప యోగ్య

త్వనిరూఢు లెల్లకర్మం, బున కౌరనుఁ డందులోన శ్ర ముఖ్యుం డర మన్. 255

ఉ. వానిన పోలు నండు బుధ్యవర్యులు కౌరవనాథ పుత్రికా

సూనునిఁ దక్కునీవినినసూనులు యోగ్యత గాంతు రుత్తమం

బై నకులద్యయంబును సమాగత మై విధివత్ప్రయోగతా

సూనత గల్గెనేని నిగ శ్ర మోదితకర్మకలాపయుక్తికన్.

256

—♦ చ్యవనసహస్రసంవాదం బమనీతిహాసమ. ♦—

వ. అనిన విని ధర్మజుండు సంవాసంబునను దర్శనంబునను బుట్టెడిన్నేహంబు లెట్టివి
వానిని గోవులమాహాత్మ్యంబును నెఱుంగ వలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నస్ప
డమితేనికి భీష్ముం డిట్లనియె. 257

నీ. చ్యవనునిసహస్రసంవాద మితిహాస, మై చెల్లు జగమున శ్ర ననఘ సీకు
దానిఁ జెప్పెద విను శ్ర దాన నీయడిగిన, యర్థముల్ దెలియు మగ్ధహాత్ముఁ డైన
భార్గవచ్యవనుండు శ్ర భాగీరథీయము, నలు గూడినెడ కేగి శ్ర యలఘునిష్ఠఁ
గుంకి సుస్థిరుఁ డయి శ్ర కూర్చుండి యతులన, మాధిపరుం డయి మత్స్యకలము

ఆ. దనదు చుట్టు మెలఁగ శ్ర దనువునఁ జెందంగ

మూరుకొనఁగఁ కృపయు శ్ర ముదముఁ గదుర

భావవృత్తితోడఁ గ బండ్లెండువర్షము

లుండె నట్లు లుండఁ గ నొక్కనాడు

258

క. జాలరులు వలల నచ్చటి, మీలఁ దిగుచు చుండి యయ్యగమేయోగ్రతప
శీలునిఁ గూడఁగఁ దిగిచి భ, యాలోలమనస్కు లగుచు గ నమ్మునిపతికిన్. 259

ఆ. చాఁగి మ్రొక్కి తప్ప గ సైఁపు మెఱుంగమి, నింత వుట్టె సంయగ్ధిమాం ద్రమమ్ముఁ
బరమకరుణఁ జూచి గ పనుపుము దీనికి, నేమి నేయువార్యమింక ననుడు. 260

క. జలచరములపై నర్మిలి, గలిగెడుమదిఁ దాల్చి చేసి గ కార్యణ్యము బో
యలమీఁద నించుకేనియు, నలుక వొడమనీక యుండె గ నతఁ డవికృతుండై.

వ. ఏటిదరికిం దిగువంబడినమీలదెస వారికిం జూపి వారితోడ. 262

తే. వీనితోడిసంవాసంబు గ మానసమునఁ, జాల నర్మిలిఁ బెనిచె నిగ్మిలతోడఁ
గూడఁబ్రాణంబువిడుచుట¹ గూడదండ్రై, జనులుగావుననటు సేయుఁడనఘులార.

వ. తగిన తెఱంగు సెప్పెద వినుడు. 264

క. ఇమ్మీలను నన్నును మీ, రమ్మికోనుడు సేయువెలల గ కనుటయుఁ గడుశీ
ఘ్రమ్మున నహుషకడకుఁ జని, యమ్ముని తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పిరలుకుచు బోయల్.

వ. చెప్పిన భయంబును సంభ్రమంబును బెసంగొన నమ్మజపతి మంత్రి పురోహిత
సహితంబుగా నప్పరమమునిపాలికిం జనుదెంచి నాప్తాంగదండ ప్రణామంబు
నేసి బోయలు నేసినయపరాధంబు నేమిభంగి నీఁగువాడ నని విన్నవించిన నద్ద
యాళుం డిట్లనియె. 266

క. బోయలు నిజకులధర్మము, సేయుట యపరాధ మగునె గ చెప్పెదవిను వీ
రాయాసపడిరి వీరికి, నాయొడలికిఁ దగినవెల జగ్గనస్తుత యావే. 267

క. అనుటయు మునివరుమనమున, గినుక యొకింతయును లేమిగిం బ్రీతుం డై
జనపతి ²కిరాతులకు నిం, డని పనిచెను వేయుమాడ గ లాత్మసచివులన్. 268

వ. పనిచిన నప్పలుకులు విని యమ్ముని యమ్మునుజవిభునితోఁ దగ వెఱిఁగి యత్తుగా
కనవుడు నప్పడమితేడు పదివేలు సెప్పిన నప్పరమసంయమి యప్పటిమాటయ
యాడిన నారాజు లక్షయుగ్గడించెదానికిందపస్వి ముందటిపలుకు వలికిన నతండు
కోటియమ్మునియె నమ్మాటకు నమ్మహాత్ముండు. 269

క. తల విసరి వెల దగఁగ బో, యల కీ వలదయ్యయనిన గ నన్నరపతివా
రల కిల సగ మిచ్చెద నని, పలికిన నప్పలుకు ద్రోవు గ వడ ముని వత్కెన్. 270

ఆ. రాజు దనదుసకలగ్రాజ్యంబు బోయల, కిత్తు ననుడు నమ్మునీశ్వరుండు
నీవు మంత్రివరులుగ నెయ్యరుఁ దలపోసి, యుచితమైనమూల్యగ్గెనుసఁగుమనియె.

వ. అనిన విని విషాదంబుతో నహుషం ³డవులం జని సచివులుం దానును నింక నేమి
సేయువాడ నని చింతిల్లుచున్న సమయంబున నయ్యెడకుఁ గవిజాతుండనుసంయమి

సనుడెంచి వారలతో మీరు చింత విడువుఁ జే నిమ్మునిపతిమూల్యంబు నిశ్చయిం
చెద ననుటయు నయ్యవసీవిభుం డిప్పరివారం బింతటితో నాపత్నయోధిమునుంగ
కుండునట్లుగా నన్నుం గావవే యనుపలుకు వలికిన నతం డతని కిట్లనియె. 272

తే. గోవులకు బ్రాహ్మణులకును శ్ర గుల మొకండ
కమలజుఁడు రెండు దెఱుగులుగ నొనర్చె
హవికీఁబూర్వంబు కారణ శ్ర మఖిలమంత్ర
ముల కధిష్ఠాన మపరంబు శ్ర భూషవర్య. 273

క. వివిధాగమా శ్రయం బగు, నవసీదేవునకు మూల్య శ్ర మని వాక్రువ్వక
శివునకును గాను ధరణీ, ధవ గోవును నట్టి దగుటఁ దగునది యొసంగన్. 274

తే. అనినఁ బ్రియ మంది నృపతి సంప్రయమిసమీప
మునకు వచ్చి మహాభాగ శ్ర ననుఁ గృపార్ద్ర
దృష్టిఁ జూడుము భవదీయదేహమునకు
నింతవెల యన వచ్చునే శ్ర యేరికైన. 275

క. మునినాథ గోవు నిచ్చెద, ననవుడు వికచముఖుఁ డగుచు శ్ర ననుగుణమూల్యం
బున సంప్రీతిం బొందితి, నని భృగుకులముఖ్యుఁ డిట్లు శ్ర లను నహుషునితోన్.

క. గో వగ్నిమయ, మమృతమయ, మోవసుధాధీశ వినుము శ్ర హోమవిధాన
శ్రీవాహిని నిచ్చెన త్రిద, శావాసంబునకుఁ బూజ్య శ్ర మమరులకై నన్. 277

చ. అని యిటు లేర్పడం బలికి శ్ర యాతలఁ పెంతయొ మేలు గోవు ని
మృనఘచరిత్రయన్న విభుఁ శ్ర డట్టుల చేసిన బోయ లట్లు నె
మృనములు మోద మంద గరిరమంబున భార్గవుఁ జేరి మమ్ముఁ గ
న్గొనినది యాదిగాఁ గరుణ శ్ర గూడెద వొక్కటి విన్నవింతుమే. 278

క. అని ప్రీతిఁ బలికి యమ్ముని, యనుజ్ఞఁ గొని మమ్ముఁ గావు శ్ర మక్కటికమునం
గొనవయ్య గోవు మాచే, నన విని మొగమోట మనమునార్ద్రాతఁ జెనుపన్.

తే. వేడికొనినట్టికృపణుడై శ్ర వాఁడిచూడ్కి
యరయ నాశీవిషముచూపునట్లు కాన
చేయఁ బ్రార్థనాభంగంబు శ్ర మీయభీష్ట
మాచరించెద నని గోవు శ్ర నతఁడు గొనియె 280

వ. కొని యంత నిలువక. 281

తే. దర్శనప్రీతి వారిపైఁ శ్ర దగుల మీల, వలనియర్మిలి మనమున శ్ర దళిముకొనఁగ
మీరు మీలును సమ్మోదశ్రమార దివికి, నేఁగుఁ డని పల్కె భార్గవుండ్లెల్లవినఁగ.

వ. పలికినం దత్తణంబ. 283

తే. మీనములుఁ దారుఁ దనువులతోన నెగసి

నాకలోకంబునకుఁ బోవ శ్ర నహుషన్మపతి
సపరివారంబు గాఁగ నాశ్చర్యపూర
మగ్నమానసుఁ డయి యుండె శ్ర మానవేంద్ర.

284

వ. అప్పుడు.

285

క. చ్యవనుఁడుఁ గవిజాతుఁడు న, య్యవనీశ్వరుఁ బిల్చి వరము శ్ర లడుగుము రెం డీఁ
దివిరితి మనుడు నతఁడు మీ, ¹యవిరళసంప్రీతికంటె శ్ర సర్థము గలదే.

286

తే. అనిన విని యగ్గలం బైనశ్రయాదరమున, వారు ధర్మపరత్వంబు శ్ర వాసవాభ
వైభవము నయ్యెడును నీకు శ్ర వంశపావ, నాత్మ యనుచు నంతర్హితుశ్రైరివత్స.

క. మది నద్భుతంబుఁ బ్రమదముఁ, బొదలఁగనమ్మునులమహిమశ్రబాగడుచుఁజనియెం
దదనంతరంబ పతి నిజ, సదనమునకు నెల్లజనులు శ్ర సమృద్ధ మందన్.

288

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు.

289

క. వినిపించితి సంవాసం, బున దర్శనమునను జిత్త్రమున నధికన్నే
హనిరూఢి గల్గుటయు గో, వునందుఁ గలకారవముఁ జెప్పల కిం పెనఁగన్.

290

— ♦ చ్యవనకుళికసంవాదం బనునితిహాసము. ♦ —

వ. అనిన విని యక్కురువంశవర్షుం డాధర్మధుర్మునితో నాకు నొక్కటి వినుటకుం
గుతూహలం బెప్పుడుం గల్గి యుండు నుదాత్తబ్రాహ్మ్యనిధి యైనభార్గవాన్వయం
బునం. ²జిత్రతరతాత్త్రచరిత్రం డగుపరశురాముండు జనియించుటయు నుత్తమ
క్షత్రియత్వమహోష్మలం బైనకుళికకులంబునం బరమబ్రాహ్మణ్యవిశ్రుతుం డైన
విశ్వామిత్రుం డుదయించుటయును నది యెట్లాకో యనుచుండుదుఁ దొల్లియుఁ
గొంత వింటి నిస్సంశయంబుగాదు మహాత్మా మదీయచిత్రాయ త్తంబుగానత్రైటం
గఱింగింపవే యనుటయు నయ్యనిమిషనదీనందనుండు కుంతీనందనాగ్రజాతోడం
జ్యవనకుళికసంవాదం బనునితిహాసంబు వినుము దాన భవత్సంశయంబు వాయుఁ
జ్యవనుండు నిజవంశంబునకుం గుళికకులంబు కారణంబుగా సంకరంబుగలుగఁగల
యది యని యెఱింగి యక్కుళికకులంబునకు నుత్పాతం బాపాదింపం గోరి కుళిక
భూపాలుపాలికిం జనిన నతండు.

291

క. భార్యాసహితముగా న, య్యార్యవరుని కనుగుణంపురటర్చన విధివ
చ్చర్యాపూర్వముగ వినయ, ధుర్వృత వెలయంగఁ జేసె శ్ర దోహల మమరన్.

292

క. పూజితునిఁ జేసి యతనికి, రాజవరుం డిట్లు లనియె శ్ర రాజ్యవిభుత్వ
బ్రాజ్ఞుఁడ వైభృత్సుని, యోజను నను నడపి యేలు శ్ర ముర్వి మునీంద్రా.

293

క. ఏనును భార్యయు బంధులు, నానాజనసహితముగ స్రనాథతఁ గని య
తనం బెంపుం బారయం, గా నిలకుఁ బ్రమోద మొందఁ శ్ర గైకొను మమ్మున్.

1. క. యవిరళసంప్రీయముకంటె సర్థము. 2. చ. జిత్రతరతాత్త్రమహిమాచరితుం డగు.

- చ. అన విని యమ్ముని ప్రవరుఁ శ డాతని కిట్లను రాజ్యకాంక్ష నా
మనమున లేదు సద్యోతము శ మానితవృత్తిఁ జరించువాఁడ నై
జనవర వచ్చినాఁడఁ బరిశ్రమము నీవును నీదుపత్నియున్
గొనకొని చేయఁగా వలయుఁ శ గోరిక యింతియ తీర్పు మోపినన్. 295
- వ. అనిన విని యాదంపతులు ముదమ్మునం బాదలి యుట్ల చేయువార మనిరి తదనం
తరంబ. 296
- క. అమ్ముని సభ్యంతరసద,నమ్మునకుం గొని విభుండు శ నాతియుఁ దానున్
సమ్మాదమ్మునఁ జని హృద్యమ్ముగునొకచోటు సూపి శ యాతనితోడన్. 297
- ఆ. అనఘ యిచట నుండు శ మని పల్కి మృదులత
ల్పంబు నంచితాసనంబు నచటఁ
బెట్టఁ బనిచి యేము శ ప్రీతి నొనర్చెద
మిష్టభంగిఁ బనువుఁ శ డెద్ది యైన. 298
- వ. అనియె నంత నినుం డపరగిరి గడచనినం గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి యమ్మ
హాత్ముం డాహారం బడిగిన నమ్మహీపతి మహితభోజనంబున నతనిం దృష్టునిం
గావించిన. 299
- ఆ. అతఁడు సెజ్జఁజేరి శ యధిపుతో నియ్యెడ, నిద్రవోడు నేను శ నృపవరేణ్య
మీరునిదుర దక్కి శ మెలపున నాచర,ణంబు లొత్తు చునికి నాకుఁబ్రీయము.
- క. ఏ నై మే ల్కనునంతకు, భూనాయకవర్య నన్ను శ బోధింపకుఁ డీ
మానినియు నీవు నని ని,ద్రానిరతుం డయ్యె వారుఁ శ దద్దయుభక్తిన్. 301
- తే. కుడుపు నిదురయు వర్జించి శ యడుగు లొత్తు
చుండి రమ్మునివల్లభుఁ శ డొక్కప్రక్క
నచలగాత్రుఁ డై నిద్రింప శ నద్భుతముగ
దినము లిరువదియొక్కటి శ సనియె నధిప. 302
- వ. ఇరువదిరెండవనాఁ డమ్మునివరుండు దనయంతన మేల్కని. 303
- క. ఇలు వెడలి పోయె నేమియుఁ, బలుకక యా దంపతులును శ బరమశ్రాంతా
త్ము లగుచు వెనుకన చని ర,క్కులపతి యింతుకయు సరకుగొనఁ డవిష్కథమున్.
- ఆ. అట్లు వారివలన శ నాదరరహితుఁ డై,పురవరంబు వెడలి శ పోయిపోయి
యతఁడు నూడఁ జూడనంతర్హితుండైనఁ, బతియు సతియు మూర్ఛనపాలువడిరి.
- క. కొంతవడికిఁ దెప్పిరి యెద, లెంతయు వగ నూనఁ బురికి శ నేతెంచి గృహ
భ్యంతరము సొచ్చి కని ర,య్యంతియును విభుండు నమ్మునశివ్యరు సెజ్జన్. 306
- వ. మున్ను నిద్రించు ప్రక్కదక్కియొండు ప్రక్క నిద్రించుభార్గవునట్లు గావించి సం
తోషించి పరిశ్రాంతి దిగఁద్రావి యెప్పటిచొప్పున నడుగు లొత్తు చుండ మఱియు
దినంబు లిరువదియొక్కటి సనినం బ,బుద్ధుండై. 307

సీ. అతఁడు తైలాభ్యంగ శ్ర మడిగినఁ బతి గమ్మనూనియ దెప్పించి శ్ర మేనుశిరము నభ్యక్తములు నేయ శ్ర నమ్ముని సెడ నాడి, యంతర్హితుం డయ్యెనపరఘటికఁ దోచి వికారంబు శ్ర దొడరక యున్నరాజును దేవులను గని శ్ర సుముఖుడగుచు నాచరితస్సానుఁ శ్ర డగుటయు వారు మహర్వర్తంబు లగు వివిధాన్నపాన

ఆ. ములు ఘటించి కుడువఁ శ్ర బిలిచినఁ జని వాని

నెల్లఁ గాంచి యెక్కడేనిఁ బోయె

వార లడలు గదుర శ్ర నూరక యుండి రా

పగలు రేయుఁ గురువృత్తాలవర్య.

308

వ. ఆ భృగువంశవరుండు.

309

సీ. వేగినఁ బాడనూపిశ్రవేగంబ యరదంబు, వన్నింపు నీవు నీశభామినియు వ హింపఁగా రథికత శ్ర యెసఁగఁ గాంచనరత్న, గోహయముల యాచరకులకు నిచ్చు చును జనవలయు నా శ్ర కనుడు భూపతి దేరు, సమకట్టిదాపటఁ శ్ర జామ దాను వలపటఁ బూని యాశ్రవస్తువు తెల్లను, గొనివచ్చి యీ మంత్రిజనులఁ బనుప

తే. నెక్కివారల నాసంయమిశ్వరుండు

నిశితతర మగుమునికోల శ్ర నెత్తు రొలుక

మోపుచును దీనకోటికి శ్ర నా పదార్థ

చయము నెడనెడ నొసఁగుచుఁ శ్ర జనుచు నుండె.

310

వ. పెక్కుదినంబు లాహారనిద్రలు లేమింజేసి డప్పిఁ దూలు నమ్మహిపాలునమ్మహిషి నమ్ముని ములుకోలబొట్ల నల్లు పూచినమోదువులచందంబు నొందింపఁ జూచి జనంబు లల్లన తమలోన నిట్టితపోమహిమయుం గలదే యిది యన్యాయ్యం బని యలుగను దగవు వలుకను దేటిచూడను రాదయ్యెడు నీదంపతులధీరత్వంబును నిష్ఠాపర్వతంబును నింత యొప్పనై దుర్వహం బగుభారంబు నిర్వికారులయివహించుచున్న వారనుచు నుమ్మలించుచుఁ బరివేష్టించి చనంజ్యవనుండు పురంబు వెడలి వారిమనంబుల వికారంబులు గానకయచ్చెరువును మెచ్చునుబెనంగొనుహృదయం బుతో నరదంబు డిగ్గి వారలశిరంబులం గట్టినపగ్గంబులు విడిచి శరీరంబులు కరం బున సంస్పర్శించియజ్జనపతియాననం బాలోకించి డస్సితిగదే వరంబిచ్చెద వగవు దక్కిపురంబునకుం జను మేను గంగాతీరవనంబున వ్రతచర్యా శ్రేషంబు నిర్వహించెద నీవు మహిషీనహితంబుగా నెల్లి నాకడకుం జనుదె మ్మని పలుకుటయునాకు వగ పెక్కడి దని పలికి యవ్విభుండు.

311

క. తనతనువు వనితమేనును, గనుఁగొని యచ్చెరువు ముదముఁ శ్ర గడలుకొనఁగ న మ్మునితో భవత్ప్రభావము, గొనియాడఁగ దరమె మాకుశగురుతరకరుణా.

312

వ. అని వెండియు.

313

తే. శ్రమము లేదు ప్రతోదవ్రణములు లేవు

నాతియును నేను నెలజవ్యశనంబుఁ గంటి

మిది మహాద్భుతతర మందుకమే భవన్త

హానుభావత్వ మేమి సేయ్యదు మునీంద్ర.

314

వ. అని సవినయంబుగాఁ దానును దేవియు దండ ప్రణామంబులు సేసి యా సంయమి
వరు వీడ్కొని సాద్భుతచిత్తులైన సకలజనులం బరివేష్టించఁ బురవేశించి
ప్రమోదమయమూర్తులగుచు దివసవర్తనంబును రాత్రిచర్యయుంగడపిసూర్యో
దయం బగుటయు.

315

క. వారలు ప్రాతస్సమయా, చారంబులు నడపి భక్తిసంపద లొదవక

గారవమున మునినిర్ది, ప్రారణ్యమునకుఁ బోయి శ్ర రవసినాథా.

316

ఆ. అచట మణిమయంబు శ్ర నతిసుందరము దివ్య, సదనసభము నగువేశాలరమ్య
హార్య మున్నఁ జూచి శ్ర యచ్చెరు వందుచి, త్రములతోడఁ జనఁగ శ్ర దానిచుట్టు.

—* చ్యవనుడు దనయోగబలంబునఁ గుశికునకు నాకలోకంబు నూపుట. *

సీ. స్వాధ్యాయసంగీతశాహిత్యవర్తన మానసీయము లగుశ్రమండపములుఁ
గోకిలశుకభృంగశకులనాదముల నభి, రామంబు లైనయాశ్రామములును
హంససారసరవాత్యంతమనోజ్ఞంబు, లై సొంపు మిగులుపశ్చాత్కరములుఁ
జారుమయూరకేళికారుతకలితంబు, లగుచు నొప్పారుక్రీడాచలములు

తే. వీనులకుఁ జూడ్కులకు నింపు శ్ర వెల్లిగొల్ప

నేర్పు గలిగినవిభవంబు శ్ర నెఱయ మెఱయఁ

గరము విలసిల్లు చునికి నాశకంబు వేడ్క

నయ్యెడకుఁ గాఁపు వచ్చినశ్రయట్టు లుండె.

318

క. సురలును గంధర్వులు న, పృరోనికాయములు వివిధశ్రసరసవిహారా
దరలీలల నం దెడనెడఁ, జరించుచుండిరి నితాంతశ్రమోదమునన్.

319

తే. అవ్యధంబున కారాజు శ్ర నంగనయును

మనము లద్భుతరసమున శ్ర మునుఁగు చుండఁ

గలయొకో యిది నిక్కమ శ్ర కానినాఁడు

మిగుల ననుభవగోచర శ్ర మగునె యిట్లు.

320

వ. అని వెండియు.

321

క. ఉత్తరకురుభూమియొ లో, కోత్తర మగునట్టినాకశ్రమొకొ తనువులతో

నితాపనవరునికరుణ, నితైఱఁగున సంభవించె శ్ర నిచ్చోలు సారన్.

322

వ. అనుచు నమృహాసీయహార్యంబు సొచ్చియందు మణిమయపర్యంకంబునం బవ్య
ళించియున్న యప్పరమమునిం గని రపరక్షణంబున నతం డంతర్ధానంబుసేసె నతని
తోడన యామేడయు మున్ను గన్నయశేషవిశేషంబులును నదృశ్యంబు లయ్యె
నయ్యెరువురు నిట్టట్టు మెలంగి యక్కాననొక్కెడఁ గౌశబ్బసీసమాసీనుండును

జపపరుండును నైనయా సంయమివరునాలోకించి రట్లు గాంచిభూవిభుండు భార్య తో నిట్లనియె. 323

5. ఉవిద మునియోగబల మిట్లు శ్రుండునే య
నూనరాజ్యంబు సులభంబు శ్రమానవులకు
బ్రాహ్మణత్వంబుం దపము దుర్లభము తపము
కలిమి జేయుచు నున్నాడు శ్రవలసినట్లు. 324

5. అనునెడ నిందు రం డని సకమాదర మొప్పంగ వారి బిల్చెన
మ్ముని నరనాథుడు సతియు శ్రమోద్ధి నచేతుల తోడ జేరగా
జని ధరఁ జాగి మ్రొక్కుటయు శ్రంయమి దీవన లిచ్చి రాజునా
ననమున సుప్రసన్నయైన ప్రభ పర్వంగ నెమ్మి నిట్లనున్. 325

మనసు నింద్రియములకమనుజేంద్ర యంతవ, శత్రుంబు లగునె నీకునరయఁగి డా
కింత యైన లేదు శ్రంతన మందితి, నిత్తు వరము వేడు శ్రమెద్ది యైన. 326

అనిన విని యగ్నికల్పుండ, వనఁ జనునీమది ప్రసన్న శ్రమగునట్టులుగా
మునిజనవంద్యా కొల్వంగ, గనుకలెను మిగుల మేలు శ్రగలదే కోరన్. 327

అని పలికి కుశికుండు వెండియు 328

ఒకటి యడిగెదఁ గృప సిగు శ్రుత్త జెప్ప
వలయు మీరు మాయంటికి శ్రవచ్చి యొక్క

ప్రక్క క్రిందుగ నిరువదియొక్కదినము

లనఘ నిద్రించి తది మొద శ్రుతైననీదు. 329

చరితం బమ్మతము మునీ, శ్వర దీనికి గారణము విశ్చారమున కగో
చర మెఱిగింపు మనుడు నా, ధరణీవల్లభునితో నశతం డిట్లనియెన్. 330

సురలు మునులు సురజ్యేష్ఠుం గొలిచి యుండం బ్రసంగ(వశ)ంబున నప్పరమేష్ఠి
వారలతో భృగుకుశికవంశంబులకు బ్రహ్మక్షత్రియంబులు దడంబడి సంకరంబు
వాటిల్లు ననిచెప్పె నప్పడే నచట నుండి వినుటం జేసి యాసంకరంబున కోర్వక
మీయన్వయంబు నిరూపంబు సేయవాడ నయ వ్రతంబునెవం బిడి భవద్గు
హంబు సొచ్చి యిన్నిపోకలం బోయితి నలసి డస్సి యెప్పుడేని మీర లడ్డ
మాడుదు రప్పుడ శపింతు నిట్టిద నాయెత్తికోలు మీయందు ధైర్యహానియు
శోకంబును గోపంబును లేమికి మెచ్చి వరం బిచ్చియుం దనవి సనక తనువుల
తోడన మీరు నాకలోకం బాలోకించునట్లుగా నీ గంగాతీరంబున సంఘటించితి
దానిం గని నశేంద్రత్వంబుదెస నుదాసీనభావంబు నొంది బ్రాహ్మణ్యంబునందు
సన్నుహుండ వైతది యెఱుంగుదు నీకు మూడవవాడు బ్రహ్మతేజోదీప్తుండయి
జనియించు వరంబువేడుమనుటయు నమూనవవతి దీనికంటెను గడచినవరంబును
గలదే మదీయసంతానంబు బ్రహ్మత్వపాస్తమహత్త్వనిరూఢంబును గాఢధర్మ

తత్పరంబునుంగా ననుగ్రహింపు మనిన నమ్ముని యట్ల యయ్యెడు మూఱడుము
 నీదుమనుమండు త్రిలోకపూజనీయుం డని పల్కిన నప్పతి వాఁ డేమికతంబున
 బ్రాహ్మణుం డగు నత్తెఱం గెఱింగింపవే యనవుడు నత్తాపనోత్తముండు విను
 మస్మద్వంశంబున ఋచీకుం డనువాఁడు జన్మించి సీతనయందై నగాధియనియెడు
 వానిపుత్రిభార్యగా బరిగ్రహించు నత్తపోధనుండుదననందనుం డగుజమదగ్ని
 యందు సమస్తధనుర్వేదంబును నావహించు నవ్వీశేషంబు తత్పుత్తునందు ఫలి
 యించు నది యంతయు సకలక్షత్రియక్షయకారి యైనదైవంబుకృత్యంబు దాని
 వలన ఋచీకగాధిపథూజనానుష్ఠానపరివర్తనంబు గలుగునదికారణంబుగా నుగ్ర
 ష్టత్రైధర్మం డగుపరశురాముండు జమదగ్నికిం బరమబ్రాహ్మణ్యం డయిన
 విశ్వామిత్రుండు గాధికి జనియింతురు బ్రహ్మపలుకు సత్యంబ యుష్మదన్వయంబు
 భార్గవకులసంబంధంబున జనశ్లాఘనీయం బయి వెలయంగలయదియేను దీర్ఘంబు
 నకుం జనియె నీవు సుఖి వైయుండు మని చెప్పటయు నప్పడమితేఁడుభార్య
 సహితంబుగ సవిశేషవినయం బగువందనం బాచరించి వీడ్కొని చనియెఁ జ్యవ
 నుండును నిజేచ్ఛం జనియె నిది పరశురామవిశ్వామిత్రజన్మప్రకారంబు. 331

—◆ భీష్ముండు ధర్మజునకు దానవిశేషముఁ నెఱింగించుట. ◆—

క. అని కురుపితామహుండు సెప్పిన విని ధర్మాత్మజుండు శ్రీ ప్రియ మందుచు నా
 తనితో దానవిశేషము, లనఘా యెఱింగింపు మనుడు శ్రీ న తఁడిట్లనియెన్. 332

సీ. కాంస్యోపదోహాయఁ శ్రీ గాంచనచారుశృంగయు ధవళాంబరకలితయును స
 దక్షణయును నయి శ్రీ తగుగోవుఁ బాత్రత్వభవ్యవిప్రునకు స్రద్ధాక్షితోడ
 నిచ్చిన దానికి శ్రీ నెన్నిరోమము లన్ని, దివ్యవత్సరములుఁ శ్రీ ద్విదశలోక
 మున వసెంతురు కులంబునయేఁడుదరముల,జనముల సుగతికి శ్రీ ననుతు రధిప

ఆ. కన్య భూమి గృహము శ్రీ గనక మన్నము జల, మంబరంబుశయన శ్రమాసనంబు
 వాహనంబు విప్రవరునకు నీగి లోకములు రెంట సౌఖ్యకారి యండ్రు. 333

క. అనిన విని పాండవాగ్రజుఁ, డనఘా యిన్నింటికంటె శ్రీ నధికం బగుదా
 ని నెఱింగింపు మనుడు న,జ్ఞసపతి కిట్లను నతఁడు ప్రసన్నాత్మకుండై. 334

తే. అర్థి గోరినవస్తువు శ్రీ లర్థితోడ, నీగి యెల్లదానములకు శ్రీ నెక్కు డరయ
 నఖిలభూతమృతకు నభ్రయంబు నిచ్చు, టంతకంటెను మే లందుశ్రార్యజనులు.

వ. అని చెప్పి విను మని మఱియు నిట్లనియె. 336

తే. వీరశయనంబు మే లండ్రువీనికంటె, మఱియుఁ గొన్నింటికంటెనుశ్రమనుజనాధ
 దానముల కావు వెదకినదానిఁబోల, లేవు పుణ్యకర్మములలోనెవ్వయెన. 337

వ. అనుటయు ధర్మజుండు దమ్ములదెసం గనుంగొనిన వార లతనిచిత్తం బెఱింగి
 రణమరణస్తుతి సేయ నతండు సమరంబునం నచ్చిన బంధుమిత్రజ్ఞాతిజనంబుల

వలనిశోకంబు వదలి సురవాహినీనందనవాక్యంబు లభినందించె నాదేవప్రతుండు
వేండియు. 338

క. అరి యైన దీనుఁ డై తను, శరణం బని వేడినం బ్రసన్నాత్మత న
పురుషునికోరిక దీర్చినఁ, బురుషోత్తముఁ డందు రతనిఁ శ్రీ బురుషవరేణ్య. 339

క. అడుగక యున్నను నాలిం, గొడుకుల రక్షింప లేక శ్రీ కుతిలపడుచు నె
ప్పుడుఁ బేదతనము గలనరు, నెడ రుడుపంగ వలయునదిమృహితగుణమనఘా. 340

క. నిజదారపరులు సంతత,యజనరతులుఁ గామరోషహంతలు నగున
ద్విజుల నరసి ధన మిచ్చుట, త్రిజగత్పూజ్య మగు నండు శ్రీ ధీరవిచారా. 341

వ. అనినం బాండవాగ్రజుండు యాచనాయాచనంబులలో నెయ్యది దానార్హంబగు
నని యడిగిన నతనికిఁ బితామహుం డి ట్లనియె. 342

చ. అడిగిన నిచ్చుకంటెను నశ్రయాచకుఁ గాఁగ నెఱింగి యిచ్చుటె
క్కుడుఫల మిచ్చు దానవిధికోవిద వేడుట సావు వేడఁగా
బడు టది పెద్దసావు దగుశ్రార్థన పూర్ణము సేయునాతఁడా
యడిగినవానిఁ దన్నును దశయారతిఁ గావఁగఁ జాలువాఁ డగున్. 343

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కి ట్లనియె. 344

క. దానము యజ్ఞక్రియనాఁ, గా నతులితధర్మవిధుల్లు శ్రీ గల వందు ధరి
త్రీనాథోత్తమ యధిక ఫలానూనం బై వెలుంగునది యెయ్యదియో. 345

వ. వినవలతుం జెప్పవే యని యడిగిన నయ్యనిమిషనదీనందనుం డపాండునందనా
గ్రజున కిట్లనియె. 346

ఉ. భూసురకోటికిఁ వినియ్యపూర్వముగా ధనధాన్యగోమణి
త్రొసలిలాన్న ముఖ్యములు శ్రీ సమృద్ధి నీగి సుయజ్ఞ మాసనో
ద్యాసితసత్క్రియఁ నడపురభవ్యుండు యజ్ఞములుం దపంబులుం
జేసినపుణ్యముం బడయుఁ శ్రీ జేయుము దానము లోపి నిత్యమున్. 347

క. అనవుడు నాతనితో నిట్లనుఁ గుంతితనయముఖ్యుఁ శ్రీ డనఘా పెక్కుల్
వినబడు దానము లధికం, బనఁ దగి యెడుదాన మెద్ది శ్రీ యన్నిటిలోనన్. 348

వ. అని యడిగిన నయ్యాపగానూనుం డమానవపతి కి ట్లనియె. 349

—♦ భూదానమహిమాభివర్ణనము ♦—

క. దానము లన్నిటికిని భూ, దానం బెక్కుడు సమస్త్రధాన్యములుఁ బ్రభూ
తానేకవస్త్రధనర, తానూనత్వమును భూమి శ్రీ నవుటకతమునఁ. 350

క. కనకము రజతము వస్త్రం, బును ధాన్యము వివిధరత్నములు నిచ్చినయ
వ్వినుతఫలంబుల నెల్లను, గను నుత్తమభూమిదానశ్రీ నరేంద్రా. 351

సీ. భూమి కెంతాయువు శ్రీ భూదానకర్తయు, సంతకాలము సుఖ శ్రీ మందుచుండు
నమరలోకంబున శ్రీ నల్పమైనను భూమి, యిచ్చిన బహుభూమి శ్రీ యేలునతఁడు

- రాజు విశేషించి శ్రీ రణమృతి యొండెను, భూదానకర్తృత్వపుణ్య మొండె
బడయంగవలయుఁ బ్రావగ నోపు బ్రహ్మహ, త్యాదిపాతకముల శ్రీ నైనభూమి
తే. దాన మెంతపాపాత్ముచే శ్రీ నైన భూమి
గొనినఁ గల్గెష మొందదు శ్రీ వినుము మహిత
మైనభూదానవిధియును శ్రీ సత్వమేధ
యాగమును సదృశంబు లం శ్రీ డాదిమునులు. 352
- క. దారిద్ర్యముచే గుందుచు, నేరిని నడుగంగఁ బోవ శ్రీ కెంతయుఁ గృతంతం
గూరినవిపున కర్వర, వారనిదయ నీగిఫలము శ్రీ వాగ్గోచరమే. 353
- తే. యాగకర్తయు శాంతుండుశ్రీ నయట్టి, విప్రుఁబ్రార్థించి యైనశ్రురీప్రతిగ్ర
హంబు సేయించు టత్యధికంబు భూమి, దానవిధివిశేషంబులలోన నెల్ల. 354
- క. విను మద్దుండైన విపున, కనఘా గోచరమూత్ర శ్రీ యగుమేదిని ని
చ్చినఁ బోనియట్టిపాపము, నినుపొడుపునఁ జెడనితమము శ్రీ నెందును గలవే. 355
- క. ఆజిప్తాప్రమృతులు గురు, పూజకులును మఱియు నెట్టిపుణ్యాత్మకులున్
రాజోత్తమ భూదాన, భ్రాజిష్ఠునిఁ బోల రంధ్ర శ్రీ పరమముసింద్రుల్. 356
- వ. అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు నిట్లను భూదేవి జనులకుహితంబుగానానతిచ్చిన
వాక్యంబులు భూగీత లనం బరఁగు వానివిని పరశురాముండు భూదానపరుం
డయ్యె నని విందుము పాండవాగ్రజా యవి నీ వాకర్ణింపుము. 357
- క. నను నిండు రెండులోకము, లను జెడనియశస్సుఖంబులం బడయఁగఁగో
రినయ ట్లయినను దీనికి, నెన లేవునుండి తలంప శ్రీ నేధర్మములున్. 358
- చ. ఇతరులదానమేనిఁ దమశ్రయిగియ్యేనిని నిన్ను మార్తు రే
మతి నరకాధివాసగతి శ్రీ మాన్వదలంచుట గల్గినన్ సమం
చితముగ భక్తినిచ్చుట కుశీలత మార్చుట నాకు హర్షభా
షితయుఁ బరాభవవృథయుఁ శ్రీ జేతనుండి యిదె చాటి చెప్పెదన్. 359
- క. వినుఁ డుభయలోకముల మే, లొనరింతుం గీ డొకింతశ్రయను నిలువఁగనీ
క నిరాసంబు నొనర్తును, నను నిచ్చిన నెట్టిదుర్జనములకు నైనన్. 360
- వ. అనియె నని యవాక్యంబు లుపన్యసించి దేవ వ్రతుం డన్నరదేవోత్తమునకు
మఱియుం జెప్ప నవ్యవయంబున నింద్రుండడుగ బృహస్పతి సెప్పినవచనంబులు
వినుము చెప్పెద. 361
- ఆ. భూమి రత్నగర్భ శ్రీ పురుహూత యటు గాన, కలుగు భూమిదానకర్తయైన
వాని కశ్వహస్త్రివనితాదిసర్వర, త్నములు నిచ్చునట్టియమితఫలము. 362
- క. వసుదాయని యైనవసుధ, నొసఁగినతనిఁ దన్న తన్న యొసఁగె ననుచు సం
తనపడు భూతము లన్నియు, నసమానము భూమిదాన శ్రీ మమరాధిశా. 363
- క. విను రాజులకు నవశ్యంబును జేయఁగ వలయు నధికశ్రీభూదానము రా

జనువాఁ డఘముల కాకర, మనఘా యది దక్క నొంట ॥ నది వ్యయ మగునే.

ఆ. పూర్వద త్తయై న ॥ భూమి నెవ్వఁడు వుచ్చి, కొనియె నతఁడు దనదుకలమువారి నిరువదొక్కతరము ॥ నరకవాసులఁ జేయు; దాను¹నడుము గాఁగ ॥ ధర్మనిరత.

క. మును దా విప్రు న కిచ్చెద, నని భువి యీ కుండుకంటె ॥ నధికపుఁ బాపం బును నడుగ కిచ్చుటకు మిగి, లినపుణ్యము నెందు నరయఁలే వండ్రు బుధుల్.

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు సురనదీపుత్రుతో దానపరు లయిన మానవులకు దాతవ్యంబు లగువానివిశేషంబు లెఱింగింపవే యనుటయు నతం డన్నకనక పానీయప్రముఖంబు లై నపదార్థంబులవిశేషంబుల గల వని యెఱింగించెద నొక్కనాఁ డన్నంబువిషయం బైనదానంబుప్రకారంబు.

367

క. ఏ నడుగఁగ నారదముని, మానితముగఁ జెప్పినట్టిమాటలు సువ్య

క్తానూనవృత్తిఁ జెప్పెద, భూనాయక యేకచిత్తమున విను వానిన్.

368

క. మునులును దివిజులు నన్నము, వినుతింతురు లోకతంత్ర విధి క్రతువులుఁ ద

క్కునుగలపర్వము నన్నం, బున నడచుం గాన యన్నము విశిష్ట మిలన్.

369

ఆ. అన్నదానపద్ధత ॥ మగుదాన మెందు నె, న్నఁడును లేదు గావునను విధేయ

మన్నదాన మధికశ్రయత్నపూతంబుగాఁ, బూని దానిచేత ॥ పుణ్యతమము.

370

సీ. ప్రాణంబులకు విధారక మన్న మింటిజ, నంబుల కుడిగి యై నను సుభక్తి

నతిధికిఁ బెట్టుట ॥ యధికపుణ్యము శ్రాంతి, వృద్ధుఁ దాపసు బాలుకవికలు వనితఁ

గడపఁ గా దాఁకలి ॥ గదిరి యర్థించిన, గృహమేధి కవమతి ॥ గినుక దగదు

కాలంబుతోఁ గుక్క ॥ మాలఁడు దుది గాఁగ, నాఁకొని వచ్చిన ననుగుణముగ

ఆ. నాచరింపవలయు ॥ నాహారకల్పన, మునుల దేవపితృస్వముత్కరముల

నన్నదానవిధుల ॥ నాదరంబుగఁబ్రియ, మొందఁ జేతఁ బోల ॥ వొండువిధులు.

క. కులమును విద్యయు వృత్తము, నలఘుమతీ యన్న మిడుటకై యడుగంగా

వలవదు విప్రుని ²నాదర, మలరంగా నిడుట లెస్స ॥ యడిగిననూత్రన్.

372

ఆ. అని వెండియు.

373

తే. అజఁడు కల్పాదియం దన్నమమృతమనియె, నన్నహాని బలాధికుఁడైన దుర్బ

లాత్ముగాఁ జేయుఁ గావున ॥ ³నన్నభుక్తి, సకలధాతువృద్ధికి నయ్యజనముగోరు.

క. అని యతఁడు వల్కె ననియును, విని యన్నము సవినయముగఁవిప్రాదులకున్

మనుజేశ యిడుదు సీవును, మన మలరంగ బెట్టుమీ స్రమస్తజనులకున్.

375

ఆ. అన్న మిడిన మణిమాయావాసశయ్యాస

నములు నమృతభోజనంబు హృద్య

మాల్యలేపనములు ॥ మహానీయమహిళాసు

భవముఁ జిరత నొందు ॥ దివమునందు.

376

—* నక్షత్రదానమహిమాతిశయనిరూపణము *—

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుండు నక్షత్రవిషయంబులైనదానంబుల తెఱంగెఱింగింపవే
యనుటయు నిట్లు దేవకీదేవి యడుగ నన్నారీరత్నంబునకు నారదండు సెప్పిన
వాక్యంబులయర్థంబు లుపన్యసించెద నాకర్ణింపుము. 377

సీ. ¹కార్తైక బాయస మబ్జగ రుభినితార మా, మములు మాంసమునంగజంగలుగు
నన్నంబు శశితారతయందు గో వార్ద్ర న,దితితారఁ బులగంబు శ దీపు గలయు
నట్టులు గురుతార శ నధిప సువర్ణ మా, క్లేష రూప్యము మఖఁ శ జెల్లు నుప్పు
తిలలు భగం డధిదేవత యగుతారఁ జెఱకుఁ దేనియ నుపాశ్రయింప మైన

తే. భక్తము తరఫలునిఁ శ బాలతోడ
పాష్టికాన్నంబు రవితార శ సకరిరథము
చిత్తనాడు శ్రీగంధపుఁజెక్క స్వాతిఁ
దనకుఁ బ్రియ మైనయది మేలు శ దానమునకు. 378

సీ. అనఘ విశాఖ నె శ ద్దనురాధఁ బైచీర, విను జ్యేష్ఠ దగఁ గఱివేము గూర్చి
ముల్లంగి మూల స్రగ్మూలఫలంబుఁ బూర్వాషాఢ బెరు పుత్రరాఖ్య యైన
యాషాఢ మాఘీ కార్తైకాన్నంబు హరివసు,జలతారకములఁ గంబళము గుఱు
లమరినబండియు శ ²యవలుఁ బూర్వోత్తరా, ³భాద్రపాషాణ్వినీ భరణులందుఁ

తే. ⁴గ్రావ్య గరమేఁకనంజుడు శ గొఱియయెఱచి
గంతుకుండతో మొద వశ్యకలితశకట
మతులతిలధేను లీఁ బాడి శ యఖిలతార
కముల నీగులు నూర్ధ్వలోకములఁ జేయు. 379

వ. అని యెఱింగించి యమ్మానవపతితో నమ్మానసీయుం డిట్లనియె. 380

క. అలఘుతరసకలకామ్యంబుల నిచ్చినయట్టిమహితపుణ్యం బైతా
వెలుగుఁ గనక మిచ్చుట యని, పలికెంగర్మజ్ఞుఁ డత్తి శ పరహితచరితా. 381

తే. కనక మాయుఃప్రదంబు పావనము భావ,పద్ధినొనరించుదాతకుసువ్రతమున
వేడ్కతో దాని నిచ్చుట శ వేఱ పొగడ, నేల యనియె హరిశ్చంద్రుఁడీధతేజ.

క. పానీయదాన ముత్తమ, దానం బని యఖిలధర్మశ్రత త్వద్దృఢపరి
జ్ఞానానూనుం డగుమను, మానవపతిసెప్ప నృపసమాజవరేణ్య. 383

క. కావునఁ జెఱువులు నూతులు, బావులుఁ గొలఁకులును నెపుడుఁజౌరవవర్యా
కావింప వలయు నవి గడుఁ, బావనములు పుణ్యలోకభాగిత నిచ్చున్. 384

క. అనఘా యెవ్వనికావిం,చినసలిలాశయమునందుఁ శ జెలఁగుచు గోవుల్
గొను నీ రాతనివంశం,బున కవి గావించు నూర్ధ్వభువనప్రాప్తిన్. 385

1. గ. కర్త్య. 2. జ.నగలు. 3. అ.భాద్రక జాషాణ్వినీభరణ. 4. అ.గొఱలురాజమాంబులు గొఱియ.

- తే. ఆక లేక యెవ్వనిజశలాశయమున, మండు వేసవియందును శ మనుజకోటి
యవభృథస్నానపానంబులలాచరించు, నతడు వొండడు విషమదుశ్కాభిగతులు.
- క. యాగాదికర్మముల కుప, యోగింపంబడుటఁజేసి శ యుత్తమము ఘృతం
బా గురువస్తువు నిచ్చుట, యాగములకు నగ్నికిం బ్రేయంబై యుండున్. 387
- తే. గరగ లాసఁగిననరుడు భూసురు లొనర్చు
నాచమనముఖకర్మంబులందు పష
భాగఫల మొందు నెగడికిఁ శ బాచనమున
కింధనము లిచ్చి ధనముల శ నెనక మెనఁగు. 388
- ఆ. ఛత్త్ర మిచ్చి కాంచుఁ శ బుత్త్రులఁ బురుషుండు, సకలకామ్యదానసమముశకట
మిచ్చుటనఘ చెప్ప శ లిచ్చినఁ గంటకు, లై నరీపులఁ ద్రొక్కితయతఁడు దిరుగు.
- క. తిలలు పితృభోజ్యములుగా, జలజభవుఁడు సేసె చిత్తనిశ్చయ మండఁ గడుం
దిల లిచ్చిన శుచు లగుదురు, దొలఁగుం బర్వసురతాదిదోషము లెల్లన్. 390
- తే. దివ్యముని యగుకాశ్యపుత్రభవ్యగాత్రముల జనించి భవ్యంబులై తిలలువెలయు
నట్లు గావునఁదత్కృతయజన మఖిల, వస్తుయజనంబుతో సరికవచ్చునండు. 391
- క. తిలదాన మఖిలదానం, బులకంటె విశిష్ట మెల్లమనులును నియతం
దిల లర్హము లగుపాత్రం, బుల కిచ్చియ కాదె పెంపు శ నొందిరి వత్సా. 392
- వ. అని చెప్పియాపగాతనయండ్లొక్కవిశేషంబు వినిపింపవలసి ధర్మజాన కిట్లనియె.
- ఉ. దానము లాదిగాఁ గలుగుతధర్మము లెల్లను జేతకున్ నిజా
ధీనపుఁజోటు గావలయు శ దేవతలున్ మనులుం జతుర్ముఖుం
గానఁగ బోయి యజ్ఞము ఖరకర్మసమాచరణార్థ మై తదీ
యానుమతిం దగం బడసి శ యయ్యయిచోటుల నాచరింపరే. 394
- క. కాననము గిరులు నదులును, నానాతీర్థములు భూజ్యనంబుల కెల్లన్
భూసుత సాధారణములు, వానను ధర్మములు సేయ శ వచ్చు నిజేచ్ఛన్. 395
- ఆ. అధిప నామనమునయందుఁ దోచినయది, యాచరింప వలయునర్థ మగుటఁ
జేసి దీని నీకుఁ శ జెప్పితి గోదాన, శ స్తమహిమ వినుము శ విస్తరింతు. 396
- సీ. గోవు లెక్కుడు తపోభావితాత్మకంటె
ననినఁ దద్రారవంశబునకు మేర
గలదె సత్యాఖ్యలోకంబున నవి సోమ
సంగతత్వంబున శ సంచరించు
వినుతహోమముల కెల్లను బాలుఁ బెరువు సే
యును నిచ్చుఁ గర్మనంశబునకు నొదవుఁ
దోలు శృంగములు శ వాలంబు రోమచ
యము శకృన్మాత్రము శ లఖిలవర్త

- ఆ. నముల కుపచరించు శ్రమము శీతాతప,వ్యథయు లేమి నెపుడు శ నతిభరంవుఁ
బనులు నేయగోవు శ బ్రాహ్మణుఁ డన నేక,తత్త్వ మగుటఁ బరశ్రదంబుఁగాంచు.
- క. గోవుల విప్రుల కిచ్చిన, నేవిషమపుగతులఁ బారయ శ కేరికి నరుగం
గా వశము గానిలోకము, లావాసంబులుగ నిలుతు శ రతిసుఖవృత్తిన్. 398
- క. గోవులపా లమృతం బని, దేవేంద్రుఁడు సెప్పెఁగాన శ ధీరత్వనిధీ
గోవు నొసఁగు నమృతము స,ద్బాహుంబున నిచ్చినట్టిఫల మొడఁగూడున్. 399
- తే. అనఘ గోవులు ప్రాణంబు శ లని సమస్తమునులు సెప్పదురట్లుగాశ్రవనఁదలంపఁ
బ్రాణదానవిధానసంప్రాప్తమైన, ఫలము గోదానకర్తకుఁ శ గలుగుఁజూవె. 400
- క. క్రూరునకు నా స్తికునకు దు,రారంభున కిచ్చినం బశ్రమదుఃఖమునుం
గూరును గోవది దాతను, నారకఁ జేయుం బరీక్షణము గడు వలయున్. 401
- ఆ. గొడ్డు బడుగుఁ దెవులుగొంటుఁ గ్రేపెడలిన,దాని నెచ్చటేని శ నూనమైన
యట్టిదాని నొకట శ నాయాసపడి యున్న,దాని నీరు గోప్రదానవిదులు. 402
- క. విను పుణ్యలోకముల కా, వనఘా విప్రులకు గోచరయంబులఁ బెక్కి
చ్చిన నవి దాతకు మోక్షం,బునుజేయఁగఁ జాలు నంద్రపూర్వాచార్యుల్. 403
- వ. అని చెప్పి గాంగేయుం డన్నప్రాసీయదానఫలాతిశయంబులు వెండియు వినిపింప
వేడ్కనేసి యవ్వీభుఁ కిట్లనియె. 404
- సీ. అధిప యింకను విను శ మన్నంబు జలమును, నిచ్చుట యీవుల శ కెల్ల నెక్కు
డగుట నేఁ జెప్పెద శ నమృతసుధాస్వధా,నామముల్ సురలందునాగకులము
నందును చిత్రకోటిరయందును వ ర్తిల్లు, నన్నంబునకు వోలి శ నట్లుఁ గాక
యది ప్రాణ మంద్ర మశహాత్ములు గావున, దాని బెట్టుట ప్రాణదాన సమము
- తే. విను విశేషించి తత్పాకరమునకు జల ము
పాశ్రయము చంద్రునకుఁ బుట్టఁ శ బట్టు నయ్యె
జలము చంద్రుండు గాఁడె యోషధులఁ బ్రోచుఁ
గాన యుత్తమ మన్నంబుకంటె జలము. 405
- వ. అని పలికి మఱియును. 406
- క. తనకుఁ గలయట్టియన్నము, నన సురపితృపూజనములు శ నరునకు నడపం
జను నతిథితర్పణము దా,నన తగ నొనరించువాఁడు శ నరవరముఖ్యా. 407
- వ. అని నిర్దేశించి తిలదానం బత్యాదరణీయం బని బ్రసంగించి యది వినినదియైనను
నేమి తద్విషయంబున కొక్కయతిహాసంబుగలదు చెప్పెద విను మని పలికి యని
మిషనదీనందనుండు కుంతీనందనాగ్రజుతో ని ట్లనియె. 408

— * తిలదానవిషయకయమబ్రాహ్మణసంవాదము * —

- సీ. మధ్యదేశమునగ్రామంబు విద్వజ్జన,బహుశ మై యొక్కటి శ పర్ణ శాల
ఘనుపేరు నొప్పారునందుల విప్రుని, శర్మినామునిఁ బ్రీతి శ జముఁడు పిలువఁ

బనిచి దానముల కెల్లను దిలదాన మె, కుడు తిలలకుఁ బితృకోటి వేడఁ
సేయుఁ బాపంబులు శ సెందవు తిలభక్షి, బుణ్యకర్తృత్వంబు శ బుద్ధిఁ గోరు
తే. దేనిఁ దిల లెప్పు విప్రుల శ కిమ్ముభక్తి, ననియె వత్త్రుదీపము లీగి శ యతులదాన
మనఘ చీరల దివియలనమరపితృన, మర్చనము సేత పరమధర్మ మని చెప్పె.
వ. అని యిట్లు యమబ్రాహ్మణసంవాదంబు వినిపించి శాంతనవుం డమ్మహీకాంతు
నాననంబు సవిశేషాదరంబున నాలోకించి. 410

క. విను పృథివియును సరస్వతి, యును గోవును దానవిధికి శ నొక్కంతలు గా
విని యుండుదు వీనిం బో, లినదాతవ్యములు నోండు శ లే వని విందున్. 411

ఆ. రాజముఖ్య తగుసరసస్వతి శిష్యున, కొసంగ భూమిదాన శ మూర్జితముగఁ
జేసినట్టిఫలము శ సిద్ధించు భేచువు, నిచ్చుటయును భూమి శ నిచ్చినట్లు. 412

క. అనయముఁ గొంచెపువెలకుం, గొన వచ్చును సారభూత శ గోవును దానం
బున ఫల మధికము దానము, గొనినాతఁడు సుఖము దానఁ శ గొనుఁ జేసేతన్. 413

ఆ. దేవపితృసమర్చనావాసములు గోశ, కృత్ప్రలేపనమునఁ శ గీర్తనీయ
శుచితఁ బడయు ననిన శ సువ్రత గోవుల, భూరిమహిమ వేఱ శ పొగడ నేల. 414

తే. కుడుపునకు ముంద రొడ్డులశ్శగోవునకు స
మంచితగ్రాసముష్టి నిశ్శత్రుంబు సేడు
గాల మిచ్చిన నతఁ డెల్లకామ్యములును
బ్రాహ్మణుల కర్థి నొసంగినఫలము వడయు. 415

క. గోదానవిధము సుపథగ, మై దాతకు నెల్లమేలు శ నాపాదించున్
వేదప్రియ యది దురితో, త్వాదక మగు నాతనికి విశఫగత మైనన్. 416

—♦ నృగచరిత్రము ♦—

తే. దుష్ట మైనగోదానంబు శ కష్టవృత్తి, దెచ్చె నృగనాముఁ డగుజగత్పీఠిభునకు
నత్రైతం గితిహాస మై శ యవనిఁ బరఁగు, వినుము సెప్పెద దాని విశవేకధుర్య.

క. ద్వారవతి నొక్కనూతం, దోరపుడను వక్కజ మగుతొండ నొకటి న
చ్చేరువ మెలఁగుజనులు గని, నీ రిది గలఁగించు నిట్ల శ నిలిచెనయేనిన్. 418

క. అని భలుమోకులు వేగమ, కొని వచ్చి తగిల్చి లావుగొని తిగువఁగ నా
ఘనజంతు వచలితం బై, యనికికి విస్మయము నొందునల్లంబులతోన్. 419

తే. కృష్ణపాలికిఁ బోయి యక్కిట మున్న, తెఱఁగు సెప్పినఁ జని దానిఁగిదిగెవెడల
నమృతహస్తం డెఱింగియ్యనర్థితోడ, నడుగ నది యేనున్మగుండఁ జుమ్మనియెననఘ.

వ. అనిన విని యద్దేవుండు నీ వనేకగోసహస్రంబుల విప్రజనంబుల కిచ్చి తన విందు
మిట్టిదుర్జనంబు నీ కేల వాటిల్లె ననుటయు నమ్మనజవల్లభుండు. 421

సీ. ఉత్తమబ్రాహ్మణుం శ షోకనికి నొక్కనాఁ, షోకగోవు నిచ్చిత శ నుల్ల మలర
నతఁడును గొనిపోయె శ నది మేత కర్ణిమా, కదుపులలోపల శ గలసి వచ్చె

- గోవుల మఱియును శ్రీ గోపాలకులు దాన,విధికి నై తెచ్చుచో విధివశమున
వానిలో నదియును శ్రీ వచ్చిన నెఱుంగక, దానంబు సేసితి శ్రీ దాని మున్ను
- ఆ. గొనినయతఁడు దడవి శ్రీ కని యిది నాదుగో
వనియెఁ బిదపఁ గొనినయతఁడు పెనఁగి
నాకు నృపతి యొనఁగె శ్రీ నా నిద్రఱకును వా
దైన నన్నుఁ గాన శ్రీ నరుగుదెంచి. 422
- వ. తమముందటి తెఱఁగఁ గెఱింగించి. 423
- క. ఇచ్చినవారల శ్రోనఁగా, వచ్చిన నడ్డంబు గలదె శ్రీ వసుధాధిప యం
చిచ్చుఁ గడు నొచ్చి పలికిరి, వెచ్చనినిట్టూర్పు లడరవపు లిరువురున్. 424
- వ. మఱియుం బాడముమాటల నమ్మొదవుపోకడ నాకుఁ దెల్లం బగుటయు. 425
- ఉ. దానికి నేను జిత్తమునఁ శ్రీ దాపము నొందుచు మున్ను గొన్నయ
మ్మానితవిపు వేడికొని శ్రీ మంచివి గోవులు నీకు నూఱు వే
యెనను నిచ్చెదన్ విడువవయ్య మహీసురవర్య నెమ్మి న
దేనుపు నన్న నాస్యమున శ్రీ దీనత దోఁపఁగ నాతఁ డిట్లనున్. 426
- తే. పాలుగఁడుఁబెక్కుదాని¹నభాములెస్స, పెయ్యకర్ణిగలదుమృత్ప్రియసుతుండు
పాల కేడ్చినయపుడ చ శ్రీ న్పట్టనిచ్చు, నేది ప్రొదెన నట్టిగో శ్రీ వెందుఁ గలదు.
- క. శ్రీవోలె నింటిలో నా, గో వుండంగఁ జూతు గాని శ్రీకోటి మొదవులుం
గావు సరి దాని కని భూ, దేవుఁడు వోవుటయు నేను శ్రీ దీనత దోఁపన్. 428
- చ. కనకము ధేనువుల్ మణినిశ్కాయము లిచ్చెద నేమి యైనఁ ద
క్కును మది కిష్ట మైనయది శ్రీ గోరుము గోవున కంచుఁ జేరి త
క్కినధరణిసుపర్వనకుఁ శ్రీ గీడ్పడి యెమ్మెయి వేడికొన్న నేఁ
గొన భవదీయరాజ్యమును శ్రీ గుత్తితవృత్తికి నియ్యకొందునే. 429
- తే. అనియెఁ గాని నామాట గ్రైకోనఁడ యాతఁ,డట్టియెడఁ గాలవశగతియూవహిల్లి
యమునికడ కేఁగ నాతోడ శ్రీ నతఁడు వికచ,నలినలోచన యిట్లని శ్రీ పలికెఁ బ్రీతి.
- చ. జనవర పుణ్యకర్మము లగ్రసంఖ్యము లీ వొనరించి తొక్కవి
పునిధన మజ్జతం గొనుటఁ శ్రీ బొందె సకిల్పివభావ మల్పు మి
ట్లొనరినరెంట నయ్యెదుమృహోన్నతిదుర్గతులందు మున్ను నీ
చనునెడ యెద్ది నావుడు ²నశసౌఖ్యపుఁజో టని సమ్మతించితిన్. 431
- ఆ. అట్లు లియ్యకొనినయూక్షణమాత్ర ము, స్తకము క్రిందుగాఁగ్రధరణిఁ బడఁగ
వలసె నపుడు వింటి శ్రీ నలఘుకృపార్ద్రవ,ర్ణాలికలిత మైనయమునిపలుకు. 432
- వ. అది యెయ్యది యంచేసి. 433

- తే. వాసుదేవుఁ డనేకసంక్రమత్యరముల, కధిప నీయున్నచోటికి శ నరుగుడెంచి
యుద్ధరించు నిన్నట నిత్యసిద్ధసౌఖ్య, మైనలోకమునకుఁ జను శ దనఘ సీపు.
- వ. ఇట్లు వినుచు నిలాతలంబునం బడి కృకలాసత్వంబు నొంది చరియించు చుండి
నేడు దైవదత్తం బయినచిత్తవర్తనంబునంజేసి యిక్కా-పంబునకువచ్చిన యపర
క్షణంబునం గృకలాసంబులకు లేనిమేని పెంపావహిల్లిన నుల్లంబు సవిస్మయంబగు
చునుండ యమప్రసాదంబున నెప్పుడును మాయనిపరిజ్ఞానంబువర్తిల్ల నున్నంతం
బరమయోగీంద్రభావ్యం బగుసీభవ్యసన్నిధి దొరకొనియె నని పలికె నప్ప డప్ప
డమితేనికీఁ బూర్వాచరితపుణ్యకర్మానురూపం బగురూపంబావిర్భవించినదానికిం
బ మోదభరితుం డై యతిండు. 435

—* నృగుడు శ్రీకృష్ణవలనఁ బాపవిముక్తుఁ డై పుణ్యలోకమునకుఁ బోవుట. *

- తే. దేవ సీ దగు కారుణ్యదృష్టి యమృత
పూరమునుబోలె నామీఁడఁ శ బాలయుటయును
దీనదశ వాసె భవదనుశ్చానిరూఢి
నేను జనియెద నంచితశ్చానమునకు. 436
- క. అని సవినయప్రణామంబున నారాధించి వృష్టిపుంగవుఁ డగ వీ
ఁగొని యా నృగుడు విమానంబున నుత్తమలోకమునకుఁబోయె నరేంద్రా. 438
- వ. ఇవ్వధంబున.
- క. భరితానందుఁ డగుచు నృగుఁ, డరిగిన లోకహితకారి శ యై కృష్ణుఁడు ని
ర్భరమధురతాతిహృద్యా,క్షరంబుగా నిట్లు లనియెఁ శ గౌరవముఖ్యా. 439
- క. ధరణీసురధనహరణము, దురితతమము నృపున కధికశ్రదోషము నృగగో
హరణముక్రియ విప్రస్వా,హరణము భూపాలవరున శ కాపద దెచ్చున్. 440
- వ. అనియె నివ్యాక్యంబులు నీకుం జెప్పవలవ దైన నితిహాసావసానవర్తి యగుటం
జేసి వినిపించితి నని చెప్పి యప్పండవాగ్రజాతో భీష్ముండు వెండియు. 441
- క. సత్సంగతి సజ్జనులకు, నుత్సవ మొనరించు నృగున శ కున్నతిఁ ద్రిజగ
ద్వత్సలుఁ డగుకృష్ణుండు స,ముత్సుకతం జేరఁ జనుటయొనఁగినమాడ్కిన్. 442
- వ. అని పలికి మఱియును. 443
- క. దానము సమగ్రఫలదము, భూనాయక గోవునెడ విశ్రబుద్ధత్వము గీ
డైనది గావున గోస,మూనన మేమఱక యుండు శ మది నేప్రాద్దున్. 444
- వ. అనిన విని ధర్మజుండు గోవులయెడ విరుద్ధాచరణంబున నయ్యెడుదురితంబు తెఱం
గఱింగించితి గోదానఫలవిశేషం బింకను వినవలతుం జెప్పవె యనుటయు నని
మిషనదీనందనుం డివ్వీషయంబున నైనది యొక్క యతిహాసంబుగల దాకర్ణింపు
మని యతని కి ట్లనియె. 445

—♦ గోప్రభావవిషయకం బగు నాద్వాలక్తిపుత్త్ర చరిత్రము. ♦—

- సీ. ¹అనఘుఁ డాద్వాలక్తియను మహాముని, దనతనయునిఁ బిలిచి యిర్యధ్యములు దర్శి
కట్టయు జలపూర్ణకళశంబుఁ బువ్వులు, మఱచి వచ్చితి ²నేటికముడఁ గుమార
కొని రమ్ము వేగంబ౪చని యన్ననాచి కే, త్యాహ్వయుం డగునతండ్రుగునంత
వాహిని పొంగిన శ్ర వణ్ణోడి యవి వోయెఁ, గానక యాతండు శ్ర గ్రమ్మఱంగ
- ఆ. నరుగు దెంచి కాన శ్ర ననుటయు నాఁకలి, దనదుకర్మవైకృతంబు సైఁడఁ
జాల కలిగి యోరి శ్ర జముఁ జూడఁ బొమ్మని, శాప మిచ్చెఁ దండ్రిభూపవర్య.
- వ. ఇట్లు శపియించిన నబ్బాలకుండు గేలు మోడ్చి ఫాలంబున మోపికొనుచుం
బ్ర సన్నుండ వగుమని పలుకు వలుకఁగాఁ జేతనారహితుండై పడుటయునమ్ముని
వరుండు. 447
- క. కనుఁగొని పశ్చాత్తాపం,బున నుల్లం బెరియ నిట్లు శ్ర పుత్త్రకు నే నే
పనికై చేసితి విగతా,నునిఁ గా నని మూర్ఖ మునుఁగుశ్రుచుం బడియె ధరన్.
- వ. పడి యొక్కింతసేపునం దేటి శితనయుం దేటిచూచి యశ్ర లాలుక నబ్బాలకు
నురంబున మొగంబు మోపి చేప్త దక్కి యుండ నద్దినశేషంబును నయ్యామిని
యనుం జనియె సూర్యోదయసమయంబున. 449
- ఆ. అతని కన్నునీర శ్ర నాల్పుతం బైనయా,శవము చేతనించి శ్ర చలన మొంది
యెలమి నత్తపస్వి శ్ర యీక్షించుచుండఁగ, దైతీచె నిట్లు మగుడ శ్ర దెలివినొంది.
- క. తనుఁ గనుఁగొనియెడినుతుతో, మునిపతి యిట్లనియెఁ బుణ్యములప్రకృపు నీ
వనఘు చని పుణ్యలోకముఁ, గని మత్పుణ్యమున రాక శ్ర గలిగెను మగుడన్.
- క. నీ దగుతనువునదివ్యా,మోదము సాంద్ర మయి సోడు శ్ర ముట్టెడు నత్యా
హ్లాదమహాశ్చర్యము, తాపది యగుచు నీగతాగతములం జెపుమా. 452
- వ. అనిన విని యమ్మునిపతికిం బ్రణమిల్లి యక్కుమారుం డిట్లనియె. 453
- సీ. నీయాజ్ఞఁ జని కమనీయవిశాల మై, మణిమయత్వంబునశ్రమహిత మగుచు
వెలిఁగెడుననువర్తికొలుపుకూటముఁ బ్రవేశించితి నాతండు శ్ర సేరఁ బిలిచి
యంచితాసనము వ్రేట్టించి భవద్గార,వాతిశయంబున శ్ర నర్ఘ్యముఖ్య
పరిపూజనముల సంభావించె నతనితో, నేలోకమున వసియించువాఁడ
- తే. ననఘు యానతి యమ్ము నా శ్ర కంటి ననిన
నీవు సావపు నీతండ్రి శ్ర నిన్ను జముని
జూడఁ బొమ్మని పనిచినఁ శ్ర జూచి తంద
యరుగు మమ్మునివగ పేద శ్ర ననియె నతఁడు. 454
- వ. అనుటయు నట్లకాక మగిడి పోయెద నీకడకు వచ్చితి ధర్మమయుండ వగునిన్ను
దర్శించితిం బుణ్యలోకంబులు దర్శింప వేడ్క వుట్టెడుఁ జూపవేయనివిన్నవించిన.

1. గ. చ.జ. శ్వేతశీతుం డనుట ప్రతముని. 2. ఆ. నేటిమడుగునోరఁ. 3. చ. తనయుఁడనంబా.

ఉ. అంచితవాహనాకలితశ్రయానముఁ దేరఁగఁ బంచి నన్ను నె
క్కించి సహాధిరూఢుఁ డయి శ్ర కేల్ దనకేల నమర్చి సత్కథా
సంచయవ ర్తనుం డగుచుఁ శ్ర జారుముఖాబ్జవికాస మొప్పు వ
ర్తించుచుఁ బుణ్యలోకములు శ్ర పీఠి యెలర్పఁగ నాకుఁ జూపినన్. 456

తే. నయనములకుఁ జిత్తమున క్కానంద మొసఁగు
నట్టిమణిగేహవాపికోశద్వాసములును
బరమభక్త్యభోజ్యాత్మకశ్రగిరులు హృద్య
దుగ్ధపుత్రమయఘనసర్వత్తులను గంటి. 457

వ. మఱియు గంధమాల్యదివ్యాంబరాభరణప్రముఖులు లగుభోగయోగ్యపదార్థం
బులు మహారాసు లై యుండ నాలోకించితి నీలోకంబు లేపుణ్యంబులు సేసినడను
ల కనుభావ్యంబు లని యడిగితి నడిగిన ధర్మరా జిట్టిట్టివారివని యెఱింగించి యిం
దధికవిభవంబు లై నయట్టిమానసీయస్థానంబులు గోదానంబు లాచరించినవారల
యవి భక్త్యభోజ్యగిరులును దుగ్ధపుత్రనదులును వారివ యని చెప్పి వెండియు. 458

క. మానితపాత్రము సదను. వ్రానంబును బ్రీతిభ క్తిరసంపన్నతలున్
ధేనువు మేలిమియుం గల, దానముఘల మిట్టి దనఁగఁ శ్ర దరమె యజునకున్. 459

తే. బలము లేఁబ్రాయమును రూపుఁ శ్ర గలుగునట్టి, గనపయెద్దు సద్ధర్మవిశ్రునకునిచ్చి
నతఁడు సద్విధిగోదాన శ్ర మాచరించి, నతనిపడసినగతిఁ గాంచు శ్ర ననఘచరిత.

క. గోవులు సూర్యునియుజ్జ్వల, గోవులు య ట్లగుటఁ జేసి శ్ర గోదానపరుల్
భూవిమతా సూర్యసదృశు, లై వెలుఁగుదు రిట్ల చెప్పన్ శ్ర నాగమఘణితుల్. 461

క. అని పలికి వీడుకొలిపిన, మునివర యజ్ఞమునిచరణశ్రముల కెఱఁగి ముదం
బున వచ్చితి ననె జనకుని, మన మానందరసపూర్వమయతం బొంగన్. 462

— * ఇంద్రునకు బ్రహ్మ పెప్పినగోదానవిషయకవాక్యములు. * —

వ. అని చెప్పిన విని కుంతీతనయాగ్రజండు గోదానక ర్త లందేని వసంతంబు రాలోకం
బెట్టి దెఱింగింపు మనిన సన్నర దేవునితో దేవప్రతుండు దీనికి బ్రహ్మవాక్యంబులు
గల విట్ల యింద్రుం డడిగిన నతనికి బ్రహ్మయిట్లనియె. 463

ఆ. అడిగి మేలు సేసి శ్ర తాలోక మెవ్వరు, నెఱుఁగ కునికి దెల్ల శ్ర మేను సుప్ర
తాత్ములై నమునులు శ్రనతులపాతివ్రత్య, సతులు నెఱుఁగుదుము విశ్రాలచి త్త. 464

క. విను మయ్యెడఁ గాలక్రమ, మును డప్పియు రోగములును శ్ర ముదిమియు లే వ
విద్వినుతస్థానం బవ్యయ, మును గేవలసారసంప్ర మోదకరంబున్. 465

వ. దానిపేరు గోలోకంబు. 466

క. గురుశుశ్రూషకులును స, త్యరతులు శ్రమదమవినిర్మలత్ములు దుర్భ
క్ష్యరహితులు నిల్తు రను, త్తర మగునచ్చట గోప్రదానపరులతోన్. 467

వ. అని వెండియు. 468

ఉ. దాయధనంబు సంగరవిశ్రాంతముపారితమున్ సధర్మకో
పాయసమాహితంబును శుభప్రతిపాదనలబ్ధమున్ మరు
న్నాయక వెండియుం గలుగునాయపుణ్యోష్ణలసామ్ములం దగున్
గోయజనార్థసత్క్రియలశకుం బెఱసామ్ముల నైన గీ డగున్. 469

క. విను గోలోకంబును గడ, చినలోకము గలుగ దూది శ చెప్పెదఁ బుణ్యం
బును గోప్రదానవిధి షిగి, లినయట్టిది వత్స యెండు శ లేదరయంగన్. 470

తే. ఆగమాధ్యయనంబు వ్రతాభిరతియు
నై జకర్మశీలము గురుప్రూజనంబు
మాతృపితృరక్షణముఁ బాత్రమహిమ లప్ర
తర్క్యఫలదాయయైనగోప్రదానవిధికి. 471

క. అని నిర్దేశించిన న.వ్యవహారసంభవునిదివ్యవక్త్యంబులు నె
మ్మనమున నిడి గోయజ్ఞము, లనూనవిధి నడిపె నిందుఁ శ డమలచరిత్రా. 472

క. నీవును నవధానముతో, గోవుల మన్నింపు పాత్రకోటి కొనఁగు స
త్సేవితపుణ్యచరిత్రము, లావెరవునఁ బోల వెన్ని శ యైనఁ గుమారా. 473

క. అని యిట్లు గోవిశేషము, లనేక భంగులను బాండవార్తజునకు శం
తనుసుతుఁడు సెప్పెనన విని, మునివర యేభంగి వాక్యమును మఱి చెల్లెన్. 474
వ. అని యడుగుటయు. 475

శా. ధర్మాధర్మ విమూరనీతిపరవిశ్వాచ్చిత్తయోగీ జగ
న్నిర్మాణస్థితితంత్ర సంహరణధూర్నిర్వాహరాగీ మహా
శర్మాపాదనపాదపద్యసుతపత్రసాన్వధ్యాయసదా మనోం
తర్కద్రాలతికాఫలత్వలసితా శ దాంతిస్సుటోద్భాసితా. 476

క. ప్రమదవిషాదాదిద్వం, ద్వమలాపిహితాంతరంగరవాసా విశ్వా
గమవేద్యసముల్లాసా, శమరమ్యవిభాస నియమజనితవికాసా. 477

మాలిని. అకలుషహృదయాంతర్యాగసంసిద్ధిమూర్తి
వికృతిదశకపట్యస్వీకృతిప్రేథవర్తి
సకృపలసదపాంగోత్సాహస్వరూపాశ్చితా త్రి
సకలనిగమచూడాకారరంగైకవర్తి. 478

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునయానుశాసనిక పర్వంబు
నందు ద్వితీయాశ్వాసము. 479

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్రమహాభారతము

అనుశాసనికపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

మహిమదానకరుణా

భూమోద్భాసి¹బహునామ శ్రీ పుణ్యస్థానమా

రామహృదయధామ విత

ర్కా-మేయవిభూతినీమ శ్రీ హరిహరనాథా.

1

— * ధర్మజనకు భీష్మం డనుష్ఠేయంబులఁ జెప్పట. * —

వ. దేవా వై శంసాయనుండు 'జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు గోవుల మహానుభావంబు విని పాండవాగ్రజుండు భీష్మునితో ధర్మంబులు దెటపడ ననుగ్రహించుచుం బుయిలోట వాపి నన్నుం గలిపికొని కృపకు భాజనంబుగాఁ జేయుటంజేసి కొంకక యింకను నడిగెదఁ దాత్పర్యంబున ననుష్ఠింపవలయునని యెయ్యవి యెఱింగింపవే యనుటయు నతనితో నతండు.

2

నీ. విను నియమంబును శ్రీ వేదపాఠంబుఁ ద, ధర్మణంబు దమము నశ్రద్ధాపనంబు నప్రతిగ్రహమును శ్రీ నాత్మీయకర్మనిష్ఠయు సకలేంద్రియశయము సత్య నిరతియు శ్రుతదానశపరతయు బ్రహ్మచ, ర్యముఁ బితృశుశ్రావణమును మాతృ శుశ్రూషణము గురుశుశ్రూషణము నను, కంపయు గోవ్రతశసంపదయును

ఆ. వత్స యాచరింపవలయునట్టివి యని, పలుకుటయును నాన్మరపాలవరుండు గోప్రదానవిధి యశకుంతితకృప నాకు, నెఱుంగఁ జెప్పవే సమిద్ధబుద్ధి.

3

వ. యని యడిగిన యక్కురుపతికిం గురుపితౄమహుం డిట్లనియె.

4

— ♦ బృహస్పతి మాంధాతకుఁ జెలివినగోదానవిధి ప్రకారము. ♦ —

ఆ. తనియ మేసి నీరు శ్రీ ద్రావి మందకు వచ్చి
సౌఖ్య మెసఁగఁ బనులు శ్రీ శయన మొంది
యుండ సచట నియతి శ్రీ నుండి మాంధాత్మండు
పరమభక్తి నమరశగురునిఁ దలఁచి.

5

- వ. ఇట్లు యడుగంగలవాఁడై కరంబులు మొగించి బహువిధంబులం బ్రస్తుతించిన నా పురుషూతపురోహితుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు నప్పడమితేఁ డమ్మహాత్ముని పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి యడిగిన నదేవగురుం డన్నర దేవోత్తమున కిట్లనియె. 6
- ఆ. పుణ్యదినమునందు శ భూసురానుజ్ఞతో, నుపవసించి గోవు శ లున్నమంద కరిగి పరమనియతి శ నయ్యహోరాత్ర మ,గ్లోష్ఠమున వసించి శ నిష్ఠఁడ. 7
- వ. మఱునాఁడు. 8
- ఆ. సంగమాభిధానశస్త్రాఽలమునఁ దన,యిచ్చుగోవుఁ బేర శ నెలమిఁ బిలిచి యజ్ఞఁడు కరుణఁ జెప్పినట్టియవ్యాకృత,త్తముఁ బఠించునది యుక్తదా త్తచరిత. 9
- ఆ. తల్లి గోవు వృషము శ దండ్రి గర్భప్రదే శంబు దివము ధరణి శ సంప్రతిష్ఠ యని పఠించి యోగ్యుఁ శ డగువిపు నర్పించి పలుకవలయు నీగీతకలిమి దెలియ. 10
- వ. తదనంతరంబ. 11
- క. సారము లగుగోవులు మ,ద్వోరసకలకల్మషములఁ శ ద్రుంచును సౌమ్య త్వారూఢంబుగ శాశ్వత,సారోదారపద మిచ్చి శ సౌఖ్యముఁ జేర్చున్. 12
- క. అని పలికి గోవు నిచ్చితి, ననుచు నుదకధారఁ బ్రీతి శ నవ్విపుకరం బునఁ బోయ వలయు నర్హుం, బని చెప్పడు రజ్జలంబు శ నాదిమనీంద్రుల్. 13
- క. విను శిష్యుఁడు వ్రతశీలుం, డనఘుఁడు శాంతుండు దాంతుఁ శ డక్రోధనుఁ డీ వినుత ప్రదానవిధికిని, జననాథవర్ణ్య యెఱుంగు శ సత్పాత్రంబుల్. 14
- ఆ. ఇవ్విధమున గోవు శ నిచ్చినమూతండు, చంద్రలోకవసనశసౌఖ్య మొందు నని సురేంద్ర మంత్రియమ్మహీపాలుతో,నాదరమున నిట్లు శ లనియె మఱియు.
- ఉ. మానవుఁ డోపి యాశ్వయుజశమాసము రెండవునష్టమిం దగం బూని దిన త్రయందు పరిపూజితగోష్ఠతలంబునకా వ్రతా ధీనతఁ బెండ యన్నమును శ ధేనువునూత్రముఁ బాలుఁ బానముం గా నియతిన్ వసించి బహుకామ్యఫలంబులఁ బొందు భూవరా. 16
- వ. అని చెప్పినట్లు బృహస్పతి నిర్దేశించిన తెఱంగున మాంధాతృండు మహీసురులకు గోవులనిచ్చి యుభయలోకంబులను వినుతుండయి వెలింగెనవ్విధంబెఱింగిగోప్ర దానపరులైనభరతదిలీపధీరధదాశరథిప్రభృతి భూపతులుపుణ్యలోకంబులువడ సిరి పాండవాగ్రజా నీవును దేవగురూపదిష్టంబు లగునివ్యాకృత్యంబులు భాగవతం బులు సేసికొని గోవిషయవిధిజ్ఞుండ వై విప్రోత్తములకు నుత్తమగోప్రచయంబుల ని మ్మనిన నమ్మనుమండు తాతకుం బ్రీతిం బ్రణామంబు సేసిన నమ్మహాత్ముండు వెండియు నవ్విభున కిట్లనియె. 17
- క. రేపకడ నీరు దావక, మేపు గొనకమున్న గోవు శ మిక్కిలి భక్తిన్

- భూపాల యిచ్చునది ది, వ్యాపారసుఖింబు బడయ శ నాత్మఁ దలఁచినన్. 18
- క. మొదవులలో నెల్లఁగపిల, మొదవు వరిష్టంబు రాజ్యముఖ్యనియతిమై
నది విప్రున కిచ్చుటరయఁ, దుది దానంబులకు నజకు శ దురితాటవులన్. 19
- వ. అనిన విని కొంతేయాగ్రజండు కపిలగోవున కీవిశేషం బెట్లు గలిగె నెఱింగింపవే
యనుటయు గాంగేయుం డతకి కిట్లనియె. 20

—◆ గోవులకుఁ గపిలత్వంబు సిద్ధించినప్రకారము ◆—

- సీ. దేవతలాఁకొని శ దేవతాజ్యేష్ఠునిఁ, గానంగఁ జోవ నాశకమలజన్మఁ
డమృత మిచ్చిన ముద్రమారఁగాఁ ద్రావఁ ద, తుస్సరభిశ్చసంపద శ సురభి పుట్టె
నది సారభేముల శ నధిప యుత్పాదించె, నొకయిష్ట హిమగిరియుపరితల మ
లంకరించుచు నవి శ శంక యించుక లేక, యున్నెడ వానిలో శ నొకటి లేఁగ
తే. చన్ను గుడువఁ దదాస్యనిశ్చ్యందమాన, మైనదుగ్ధఫేనము పవనమాననిహతిఁ
దూలి తప ముగ్రముగఁ జేయ్యశూలిహాళిఁ, బడిననద్దేవుఁ డధికకోపంబుగదుర. 21
- క. చిచ్చుక న్నదరు లెగయ, విచ్చినఁ గపిలత్వ మొందెఁబిబుధప్రకరం
బచ్చెరు వందుచుఁ గన్గొన, నచ్చేరువసారభయు శ లమలచరిత్రా. 22
- క. అవి బిట్లు బెదరఁ దక్కటి, యవియు నదరి బెదరెనిట్టులగ్గోవులు వా
తెవెనను సోమునిపాలికి, నవనీశ్వర దాని నెఱిగి శ యజుఁ డేతెంచెన్. 23
- సీ. ఏతెంచి నిభృతిమ్రోసినీశ్వరుచరణంబు, జములకు నెఱిగిహస్తములు మొగిచి
యమృతసిక్తుఁడ వైతి శ వషలేశ గోవుల, కెంగిలి లే దిందుఁ శ డెట్లు లమృత
మొసఁగు నట్టుల గోవు శ లొసఁగు దుగ్ధంబులఁ, దద్వత్సపీతదుగ్ధంబు శుచియ
కాన కోపము దక్కినకరుణింపు మని యొక్క, కమనీయవృషభంబుఁగప్పసుచ్చె
తే. శివుడు ప్రియ మంది దానిఁ గ్రేతువును వాహ
నంబుఁగా జేసి నకలజగ్రనంబు నెలమి
వృషభకేతనుఁ డనియును శ వృషభవాహ
నుం డనియుఁ బేర్కొనఁగ నొప్పి శ యుండె నధిప. 24
- వ. ఇట్లుప్రసన్నుం డయి గోసంచారం బెందునుం గలుగునట్లుగా ననుగ్రహించిన
నాసారభేయీసముదయంబు మగుడ నన్నగంబునకువచ్చి విచ్చిలవిడి వర్తింపం
జూచి తనచూపునం గపిల లయినగోవులకుం దక్కినవర్ణంబులగోవులకంటెనుత్త
మత్వంబు గలుగ వరం బిచ్చి విరించిని వీడ్కొలిపెనట్లు గావునం గపిలగోవు
దానంబు గోదాన ¹కల్పంబున కంతకు నధికం బని చెప్పి. 25
- క. ఈకపిలాఖ్యానము సుశ్లోకము దీనిపఠనంబు శ శ్రుతముఁ గలిమలో
క్షేత్రంబుఁ బొచి సుతుల న, నేకధనంబులను బెంపు శ నిచ్చు నరేంద్రా. 26
- వ. అనిన విని ధర్మపుత్త్రిండును దమ్ములును సమ్మాదంబు నొంది భీష్మునకుంబ్రణ

మిల్లి గోప్రదానంబులు విధిసంపన్నంబులుగాఁ జేయువారై మనంబులం బూని రప్పితామహులం డప్పాండవాగ్రజు నుద్దేశించి వెండియు నిట్లనియె. 27

సీ. సౌదాసుఁ డనఁగ నిశ్చయ్యోకుకులంబున, జనియించె నాతఁడు శ్రీ మునివరేణ్యుఁ డైనవసిష్ఠుని శ్రీ నాత్మపురోహితు, వినతుఁడై యడిగెఁ బ్రవిత్ర మెద్ది యని దాని కాదరశ్రమతిశయిల్లఁగ నమ్మ, హాత్ముఁ డిట్లనియెఁ బుత్రాత్మవినుము గోవు పవిత్రంబు శ్రీ గోవు హవిర్జన్మ, భూమి గో నగయఁగా శ్రీ భూతములకు

తే. నెల్ల నాధారభూత మౌనసిద్ధ్యవస్తు, వతులలక్షికి మూల మశ్రవ్యంతదురిత జలనిధికి నోడ నిర్జరశనద్యమునకు, ననఘ నిచ్చెన సురలకు శ్రీ మనికిపట్టు. 28

వ. అని చెప్పి మఱియును. 29

క. పదియును నూఱును వేయును, మొదవులు గలవారు దానశ్రములుగా నొకటిం బదియింటి నూటి నిచ్చిన, నదియు నదియు నదియు సద్వశ్రమగు ఫలము నెడన్. 30

క. విను గోవులను బ్రభాతం, బునఁ దలంచుట సద్గణములు శ్రీ వాగడుట భక్తిం గనుఁగొనుట యధికపుణ్యము, లని యెఱిఁగించు జనములకుఁ శ్రీ నాగమఘటితుల్.

ఆ. కిల్బిషంబు గోశశక్తృన్మాత్రముల కేవ, పడుట సకలమాంసభక్షి కై న ఘోరపాప మండుశ్రీమాంసభక్షణ, మజ్జసంభవాదు శ్రీ లై నసురలు. 32

క. జనములు దుస్స్వప్నంబులు, గని గోకీర్తనము సేయఁ శ్రీ గాఁ దద్దురితం బునఁ బారయరు గోమయయుత, వినుతాంబున్నాన మతిప్రవిత్రం బనఘా. 33

చ. సురభులు సౌరభేయులును శ్రీ సుస్థితి నాకడ నుండుఁగాత మేఁ గరము వినీతి గోగణముఁ శ్రీ గన్గొను చుండెద నర్థి గోసము త్కరమును నన్ను నెట్లు గనుఁ శ్రీ గావుత మం చెద గోవులం దలం తురు బుధబోధితుల్ భయము శ్రీ దోచిన చోటులఁ దత్ప్రశాంతికై. 34

వ. అని నిద్రేశించి వెండియు నమ్మునీంద్రుండా నరేంద్రున కిట్లనియె. 35

క. అరుణధవళ మేచకధూ, సరవర్ణాకలితగోవిందయదానంబుల్ ఖరకరసురపాగ్నిపవన, వరలోకసుఖముల నిచ్చు శ్రీ వసుధాధీశా. 36

క. విను తక్కినవర్ణంబులు, జనవర గంధర్వసిద్ధశాధ్యాదినివా సనితాంతసౌఖ్యదము లగు, ననిమిష యోషిత్ప్రియత్వ శ్రీ మన్నియు నిచ్చున్. 37

క. ధేను ప్రమాణ యగుతిల, ధేనువు నిచ్చిననరుండు శ్రీ దీప్తుం డగుఁ బుత్రానూనలోకసంవా, సానందోన్నతిఁ జరించు శ్రీ న ప్రతిహతుఁ డై. 38

క. బహురూపవిశ్వరూపక, మహితసురూపత్వదివ్యమహిమ గలుగుగో మహనీయమూర్తి మన్మతి, సహిత యగుంగాత మనుట శ్రీ సంపద లొనఁగున్. 39

క. అనిముని పెప్పిన సౌదా, సనరేంద్రుండు గోప్రదానశక్తాత్ముండై యనితరసులభావ్యయసుఖ, జనకస్థానంబు వడసె శ్రీ జనసంస్తుత్యా.

క. అని గంగాపుత్రుండు గో, వినుతమహిమ దెలియ జెప్పరవిని ధర్మసుతుం

డనఘచరిత్రా యి ట్లుం,దునె గోవులపెంపు నావుశుం దగ మఱియున్. 41
వ. అమృహాత్ముం డమ్మహిపతితో గోవిశేషం బింకను విను మని యి ట్లనియె. 42

—* వేదవ్యాసముని శుకునకుఁ జెలిపినగోప్రభావప్రకారము. *—

సీ. సర్వజ్ఞుఁ డగుపరాశరనందనునిపాద,పద్మంబులకు దృఢభక్తి నెఱంగి
1యతనినందనుఁడు సకమంచితమతియును, నపుశుకుం డెల్ల వశస్తువులకంటె
నధికతమంబును శ్ర యజ్ఞమూలంబును, నగునది యెయ్యది శ్ర యతులకరుణ
నా కెఱింగింపవే శ్ర నాపుడు నమ్మహి, పాత్ముఁ డివ్వధముమహానుభావ
తే. మనఘ యెందు నెక్కాలమునన్యవస్తువులకు లే దరయంగ గోవులకుఁ దక్కి-
బుణ్యతమతయు యాగవిశ్రభూతిమూల, కారణత్వంబు వానికకక కలవె. 43

క. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లను, విను గోవులు పరమనియతి శ్ర వేధఁ గొలువ నె
మృత మలర నతఁడు గనుఁగొని, మును వానికి లేనిశృంగములు గల్పించెన్. 44

వ. అట్లు గొమ్ము లొసంగి సురమునిలోకంబు నాలోకించి. 45

చ. పరమపవిత్రముల్ యజనశ్రభాజనముల్ దము విన్నఁ జూచినన్
దురితచయంబులం దొలఁగఁ శ్ర ద్రోవగఁ జాలుఁ బ్రదానకర్త కు
త్తరగతిలాభవై భవము శ్ర తంగటిజున్నగఁ జేయు గోవు లె
వ్వరు దగ వీనిఁ గొల్తు రనిశ్వారణఁ జొత్తురు వారు నాకమున్. 46

వ. అనియె గోవులపావనత్వంబు విశేషించి చెప్పెద వినుము. 47

సీ. అమలాత్మ గోవుమూత్రముఁ బాలు నేయిని, బానార్హమగుపెండ్రతోన వరుస
2మూఁడుదినంబులుకమునద్రావి మఱిమూఁడు,దివసంబులందు వాఙ్మయపుభుజించి
యవలు నుగ్గుగ ధేనునివహంబుఁ ద్రొక్కించి, వెలువన తైఱఁగునూతకలన కాచి
నెలలు మూఁ డత్యంతశ్రమియతి నాహారంబు,గొన బ్రహ్మహత్యఁ బోలినవియైనఁ
తే. బాఱుఁబాపముల్ దివిజు లీరపావన క్రి,యావిభాసంబునన కా దెయసురగణము
గెలిచి రావులనేయి విశపులకు నీగి, దాని వేల్పుటద్రావుటకదా త్తతరము. 48

క. విమలాంబువుల నుపస్పర్శము నిర్వర్తించి గోప్రచయమధ్యమునన్
దమయతముగ గోమతి చి, త్తమున జపించిన శుచిత్వార్ధన మొడఁగూడున్. 49

తే. అగ్నిసన్నిధి గోనిచక్రయంబునడుమ, బ్రాహ్మణులపాల గోమతీపఠన మాచ
రించిననువిన్నఁ గోర్కె సిరద్దించు గోవుఁ, గడచినట్టిది లేదు జగత్త్రయమున. 50

క. అని యిట్లుపన్యసించిన, జనకవచనరచన గల్గునార మఖలముం
గని శుకుఁడు గోసమారా,ధనతత్పరచిత్తుఁ డయ్యె శ్ర ధర్మతనూజా. 51

వ. అనిన విని పాండవాగ్రజుండు బ్రహ్మ విశ్వంబునకు విభుండు తదీయస్థానంబునకు
మూఁడు గోలోకం బని విందు నట్లుగా గతింబేమి యని యడుగుటయు నాపగా

1. చ. జ. యతనినందనుఁడు నం ♦ చితమతియును నగు,శుకుఁడెల్లపుణ్యవ ♦ స్తువులకంటె. 2. గ. మూఁడేనిదినములు; చ. మూఁడేనిదినములు. 3. గ. టుత్తరకములు.

తనయుం డతని నాదరభరితుం డగుచు నాలోకించి వినుము వివరించెద విశ్వకర్మ
తపోనియతుండయియజ్ఞార్థంబును మోక్షార్థంబునుంగా నమృతమయమూర్తియుఁ
గామరూపిణియు నగు సురభియను కన్యకం దనమనోవృత్తిం గల్పించి మహాతేజో
మయుం డగునొక్కపురుషుని సృజించిన దేదీప్యమానుం డగునాతండతిమనో
హరాకృతి యగుసయ్యతివంగనుంగొని కామమోహితుం డయి యూర్తినొందు
టయు నఖిలలోకపాపనుం డైనచతురాననుండు సన్నిహితుండై మార్తోభవయని
పలికి యతనియూర్తత్వం బుడిపి తనపల్కు కారణంబుగా మార్తాండనామం
బొసంగియన్నారీరత్నంబునిచ్చియిన్నిలంతకును నీకునుజనియించినయపత్యంబులు
యాగాపవర్గార్థక్షీరజనకంబులై మదీయలోకంబునకు నుపరిభాగంబున వర్తింప
వరంబిచ్చితననియె నట్లొందినయయ్యిరువురకునుం బ్రభవించినసారభేయీకులం
బాకమలాసనునిద్దేశించినట్టి దై సురాసురప్రముఖనిఖిలజనంబులు నమస్కార్యం
బును సపర్యాభాజనంబును నయి రాజిల్లు నని చెప్పి వెండియొగడు 52

క. అది కారణముగ గోవులు, దుది ముట్టినపెంపు గలిగి యదురితః సనాకపితా
స్పదమయి తమ్ము సభక్తిక, హృదయులగుచుఁ గొలుచువారిభక్తియైతొనఁగున్.

క. అని చెప్పినఁ బాండునృపతి,తనయుఁడు మార్తాండసురభిరదాంపత్యమునకొ
మును పుట్టిన ప్రజ యెయ్యది, విన వలతు మహాత్మ చెప్పవే నా కనుడున్. 54

వ. భీష్ముం డిట్లనియె. 55

తే. తపముపెంపున సురభి మార్తాండువలన
ధరిణినాథ మేకాదశాత్మజులఁ బడసె
నిగమనంకీర్తనీయులు య నిఖిలలోక
పతులు వారు బ్రాహ్మణులకుఁ య బ్రకృతి సుమ్ము. 56

వ. వారల నేకాదశరుద్రులంగా నెఱుంగుము. 57

తరు. అనఘాత్మయజపాదుఁడన నహిర్బుధుఁ య డనఁ గడువిలసిల్లిత్ర్యంబకుఁడీతఁ
డనఁగ వృషాకపి యన నొప్పి శంభుఁడనువేరిపెంపున య నమరి కపాలి
యనఁగ రైవతుఁ డన యతలులానుభానమతిశయిల్లఁగ హరుఁడన బహురూపుఁ
డనఁ గీర్తి గనియుగ్రుఁడన విశ్వరూపుఁ య డనంబెర్చి యా రుద్రులర్చితులైరి.

వ. తడనంతరంబసారభేయీప్రచయంబు ప్రభవించె నగ్లోకులంబువిశేషం బాకర్ణిం
పుము. 59

నీ. అననంబునను జగహ్వాను శృంగముల బల,వైరి రంధ్రంబుల య మారుతుండు
కకుదంబునందు శ్రీకంఠండు పదముల,యందు మరుద్గణ య మనఘ కుక్షి
నహ్నిచన్నులసరస్వతిపెండఁ బంచిత,మున లక్ష్మీయునుగ్గమమున
రుధిరంబునందుఁ జంకద్రుఁడు హృదయంబున, భగుఁ డనుదేవత య పాల వేధ

తే. వెండుకలయం దనుష్ఠానశ్చవితతి దోఁక
ధర్మ డక్షుల సూర్యుండు శ్చ చర్మమునఁ ద
పంబు సిద్ధి తేజము సంధిశ్చపల్ల సిద్ధు
లునికి గలదటె గోవు నే శ్చ మనఁగ వచ్చు.

60

వ. మఱియు నొక్కటి యక్కజం బగునది గోమహానుభావప్రకటం బయినయితే
హాసంబు సెప్పెద వినుము.

—* సుమిత్రుఁ డనుమునిచేఁ బోషింపఁబడినగోవుల ప్రభావము *—

తే. త్రిశిఖరం బనువేరిధాశ్చ త్రిధరము ను, పాంతమున రుద్రకల్పితంబైనకూల
హాభిధానకల్లోలిని శ్చ శోభితోఽపకంఠ యై యొప్పుఁ దత్తీరశాననమున.

62

వ. భృగువంశసంభవులగుసంయమిశ్వరులు గొంద తాశ్రమంబులు గావించుకొని
తపఃపరు లై యుండుదు రందు సుమిత్తుం డనువేరం బరఁగి పరమాచార
భవ్యం డగునొక్క భార్గవునకు నంగిరసుం డనునొక్క మహాద్విజుండు సఖ్యంబు
నను సౌజన్యంబునను గోశర్కర యొసంగిన నమ్ముని తనగోవు నయ్యోషధి
మేపిపోషించిన నదిసుపుష్టయునుస్వరయు సురూపియునై యొక్కవృషభంబు
పొందు వడసి గర్భిణి యై మిథునంబు నీనిన.

63

క. అమృతము బహుసంతా, న మృత్యుం బెరిగి క్రమమునను గోనిచయం
బిమ్మెయిఁ బెక్కుసహస్రము, లమ్మునికిం గల్గె గోవు శ్చ లతఁడును వానిన్.

64

తే. వేడ్కఁ జూచుచు నెప్పుడు శ్చ వెనుకఁ దిరిగి
మేపు నీరును గలచోటి శ్చ కోపే వెలిచి
పాలు గ్రేవులు గుడువ నశ్రమదుఁ డగుచుఁ
దాను గోస్తన ఘనంబు శ్చ ద్రావి యుండు.

65

క. దాననచేసి యతనికిన్, ఘనపుఁ డనునామ మెనఁగఁ శ్చ బ్రయమున మునిన
మృనితుఁ డగుశాతుముఁ డి, ట్లా నిర్మలబుద్ధి గోసకమారాధకుఁ డై.

66

వ. వర్తిల్లుచుండ నొక్కనాఁడు కామరూపిణు లగుగోవులు గొన్ని కాంతాకారం
బులు గైకొని కమనీయం బగుకొలన జలక్రీడలు నలుపు చుండఁ దోడిధేనువు
లచ్చట మెలంగి కనుంగొని మీ రెవ్వ రని మానుషభాషణంబుల నడిగిన
నయ్యంగనాజనంబులు.

67

తే. ఏము గోవుల మనవుడు శ్చ నిట్టియద్భు, తానుభావంబు మీ కెట్లు శ్చ లావహిలై
ననిన విని వానితోఁగ న్రయ్యతివ లిట్లు, లనిరి మాతెఱఁ గేర్పడ్రవినుడుమీరు.

వ. హవ్య కవ్యంబులకు నతిథిపూజనంబులకు నిజాహారంబులకు సద్విజావలి సంతో
షింప నిం పారుపాలు వారికిం గురియుదుము కృష్టిక్రియాసర్వనిర్వర్తనంబులకు
మాపుత్తులం బనుతు మాసుకృతంబుల నవ్వేశేషంబులుగలిగె మాకునుగోలో
కంబు సులభంబు మీ రాసుకర్తంబులు సూచి యసూయ సేయుదురుగావున.

క. క్రేపులు దో రా దుర్గతి, బ్రాపింపఁగలార యిట్టిభావిచరిత ము
ద్వీపితబోధమునం గని, మీపై కృపఁ జెప్పవలసె శ్రీ మీకుం దెలియన్. 70

వ. అనుటయు నగ్గోవులు దీనానన లై. 71

క. గోవులకును గోవులు గతి, గావున మీ రరసి సుగతి శ్ర గలుగు తెరువు మా
కేవిధి నై నను జెప్పఁగా వలదే యనిన నట్ల శ్ర కా కని వారల్.

తే. రంతిదేవుండు వేవత్సరములు సేయు
నధ్వరమునకు బశువులై శ్ర యరుగు డతఁడు
విశేసనము సేయ గోలోకశ్రవిభవ మొందఁ
గాంతు రని నెమ్మిఁ బల్కిన శ్ర సంతసిల్లి. 73

సీ. అగ్గోవు లవిభుశనధ్వరంబునకుఁ బో, సుత్సహించుటయు నం శ్ర దొక్కగోవు
మనము సుమిత్తునిశ్రధన మాతఁ డనుమతి, సేయక యెట్లు వోఁ శ్ర జెల్లు ననిన
నాతనిఁ జంపుడ శ్ర మతఁడును గోలోకమున కేఁగుదెంచుఁగా శ్ర కని కడంగి
చని మునిఁ దేటి చూడను జాల కంతంత, నతిభీతిఁ గ్రమ్మఱియరుగుటయును

తే. గొన్నికపిలధేనువులతిశ్రకూర చిత్త, లేము వధియించెదము మాకు నేమిమేలు
సేయవారలు దగ మీరు శ్ర సెప్పఁ డనిన, నన్ని మొదవులు నేక వాక్యత్వ మొంది.

ఆ. సకలనర్ణధేనుశ్రసమితికి నెల్లను, గపిలగోవు శ్రేష్ఠ శ్ర గాఁగఁ గపిల
సీగి గోశతంబు శ్ర నిచ్చినయట్లుగా, వరము మీకు నిచ్చువార మనియె. 75

వ. అనిన విని కరంబుప్రియంబు గామరూపిణు లై నయగ్గోవులు రూపాంతరం
బులు గైకొని యా భృగువంశవర్యుపాలికిం బోయి యేము గోమాతలమునీడగు
గోసమారాధనంబునకు మెచ్చి వరం బిచ్చువార మై వచ్చితి మిష్టం బెయ్యది
యడుగు మనుటయు నమ్మచి యిప్పటియట్ల యెల్లప్పుడును గోవులవలన భక్తి
స్నేహంబులు గలుగనిండునియె నమ్మాటకు నవి యట్ల యయ్యెడుఁగాక యని
పలికి వెండియు నిట్లనియె. 76

క. ఈలోకం బేటికి మన, గోలోకంబునకు రమ్మ శ్ర కులవర యనుడుం
జాలుదునే మద్గోర, త్నాలి విడిచి యందు రాక శ్ర కని ముని వల్కెన్. 77

క. విని యాధేనువు లాతని, తను వాకసమునకు నెత్తి శ్ర తమయోగబలం
బునఁ జైతన్యముఁ బాపి య, వనిమీఁదఁ గ శేబరంబు శ్ర వైచి రయమునన్. 78

క. కొమ్ములఁ గాళ్లం బిండిగఁ, గ్రమ్మి మగిడి పోయి పూస శ్ర గుచ్చినగతి మున్
దమ్ముం బనిచినగోవుల, కమ్మనితెఱఁ గెల్లఁ జెప్పి శ్ర హర్ష మొనర్చెన్. 79

వ. గోలోకంబునకు ముఖ్య లగుగోమాతలంతయు నెఱింగి తమకడకుం జనుదెంచిన
సుమిత్తు నాదరించి సుదత్తులై విహరించినగోవులు మొదలు గా సకలగోవుల
తెఱంగు సతని కెఱింగించి నీకు నిది మేల కాక యని పలికి యతనిం బీతునిం

జేసి బ్రహ్మసూతిక లయినయన్నిగోవులకును మీవంశం బశుచిహదనం బయ్యెడు మని శాపం బిచ్చిన నాధేనువులు రంతిదేవునికడకుఁ బోయి సుగతివేడి తమ్ములం బశువులుగా విశేసింపు మని మానుషభాషణంబులం బ్రార్థించుటయు. 80

క. మిమ్ముఁ దేగఁ జూచి నద్గతి, కెమ్మెయిఁ బోవంగ నేర్తుననే నని వినయా ర్థముగ మ్రొక్కుచుఁ బలికినఁ, నమ్మానవఃపతికి నిట్లు శ్రువు నగ్గోవుల్. 81

క. జ్ఞానుల యీషనికై నినుఁ, గానఁగఁ బుత్రైంచి రట్లు శ్ర గావున సుమనో మానితగతి నీకును నగు, భానునిభా నీయశంబు శ్ర బరఁగు జగములన్. 82

క. నావుడు మీలోపల నొక, గోనైనను మోహవశతఁ శ్ర గూరుటయు మఖం బావేశఁ బరిసమాప్తము, గావలయును వినఁడు సమయశక్తులైన దెలియఁ. 83

క. అని యన్విభండు నలికిన, విని గోవులు సమృత్తింప శ్ర విశేసించుచు వే త్పై నతఁడు యజ్ఞానమున, ననేకగోచయములం గ్రహమాకలనమునన్. 84

క. ఒకనాఁడు గో వొకటి లేఁగకుఁ జన్నిచ్చుచును దానిఁ శ్ర గనుఁగొని నీ విం కకటా యెక్కడఁ జేరెద, వక్తవులు వచ్చెదరు సంపదనని వల్కుటయున్. 85

—* గోవులు రంతిదేవుని యజ్ఞపశువులై గోలోకంబునకుఁ బోవుట *

వ. మహానుభావుఁడు గావున నప్పలుకులు విని రంతిదేవుం డయ్యాగంబు సుప్రయో గంబుగా సమాప్తంబు గావించెఁ గొన్ని గోవులు గడమవడిపుడమిన నిలిచెనధ్వ రోపయోగంబు వడసినగోగణంబులు గోలోకంబునకుం బ్రమోదంబునంబోయె దదీయచర్మాస్థిశ్శేణులు తటంబు లైతనరం బ్రభూతరక్తమేడిఁ క్లేదంబు లేతై పాటి చర్మణ్యతి యను పేరంబరఁగె నారంతిదేవభావతీయును యజ్ఞసమృద్ధుండై వృద్ధశ్రుతితోడిసఖ్యంబునం బాలించి యక్షయనాకంబున సుశ్లోకుండై యుండె ఘనపాఖ్యండును గోలోకంబున శాశ్వతుండై వసించె నని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు. 86

సీ. మానవనాథ యీశఘనపాఖ్యానంబు, బదరికాశ్రమమున శ్ర బాదరాయ ణుండు పీఠి నారాయణునకుఁ జెప్పిన నమ్మ, హాత్ముండు గోయజ్ఞనార్థియగుచు నిది గొనియాడంగ శ్ర విదిత మై జగమునఁ, బరఁగెఁ బుణ్యతమంబు శ్ర పావనంబు దీనిఁ బరించిన శ్ర వీనుల నించిన, దురితవర్గంబులఁ శ్ర బొరయ వలదు

తే. పూరున్మపకులభూషణ శ్ర పూతచరిత, నీవు నతిధైర్వీక్తిగలుగుము శ్ర గోవులందుఁ బరమనియతి నీతంత్రంబు శ్ర పతనవిధియు, నేతదాకర్ణనంబునునెవుడుఁ జలుపు.

క. అనిన విని యట్లు చేసెద, ననఘా గోమహిమ యిట్లు శ్ర లాకర్ణింపం గనియును దనివి ననదు నా, మన మింకను జెప్ప నీవిమలవాక్యములన్. 88

క. అని ధర్మతనయుఁ డడిగిన, ననయంబుఁ బ్రియంబుఁ బొంది శ్ర యమరనదీనం దనుఁ డిట్లును సత్యవతీ, తనయునివాక్యములు సెప్పెదను వినుము నృపా. 89

ఆ. గోవిశేష మర్థి శ్ర నీవు న న్నడిగిన, యట్లు శ్రుకుండు దండ్రి శ్ర నడిగె దాని

- కాత్మః బ్రహ్మముః బాంధి శ్రీ యామహాసంయమి, యాసుబుద్ధి కిట్టుకలనియెనధిప.
- సీ. స్థావరజంగమాశ్రయక మైనభూతజా, తంబుసుస్థితి గోగ్రణంబునాశ్రయమునన తత్సంభవమును గోవులయంద, యని మూలసంతానశ్రమజున కట్లుగాక సిద్ధులసాధ్యగణములమాత లిట్లుగుట యెఱింగినశ్రయతఁడు బ్రహ్మలోకగోలోకాది¹లోకాంతరములకుఁ, దనయింటి కరుగుచందమున నరుగుఁతే. బరమగతిఁ గోరువారలు శ్రీ పాదముష్టి, యష్టివాక్చిత్తముల గోవుశ్రవణభవింపకుండ వలయు నివ్వద్వయ బ్రహ్మాద్యభవుండు, సెప్పెనదియాత్మపావనశ్రీప్రసేవ్య. 91
- క. పావన మని శ్రుతి సెప్పిన, యేవస్తువు నాశ్రయించి శ్రీ యెక్కు- డయిరి భూతావలులకు సుర లట్టిది, గోవు తదీయ మగుమహిమ్యకున్ గుఱి గలదే. 92
- క. వీణాకాహణవేణు, క్వాణప్రతిమములు ధేనుశవర్గధ్వను లక్షీణసుకృతంబు నిర్మల, వాణి తదాకర్ణనంబు శ్రీ వర్ణనవిధమున్. 93
- క. క్షీరము దధియును ఘృతము ను, ధారూపము లగుట దేవతాప్రీణనయజ్ఞారంభంబులు విమలా, నారా గోదోహనై కశ్రసాధ్యము లయ్యెన్. 94
- ఆ. శ్రుతులు నౌషనిషద్రసూక్తులు గోస్వరూపంబు లని సరోజభవుండు సెప్పెధర్మపరత పరమ్యతపము మహాధ్వర, మనఁగఁ బరఁగు గోస్వమర్చనంబు. 95
- క. ఈ వాక్యంబులు భూదే, వావలినన్నిధిఁ బఠించునాతఁడు పుణ్యంజ్ఞై వెలయు విన్నవారల, పావనగుణ తత్తణంబు శ్రీ పాతు రఘుములన్. 96
- తే. గోఘృతంబు ప్రాశించియు శ్రీ గోకరీషసువిహితస్నానం డయ్యు భూదేవిజుఁ డధికభక్తినిత్యంబు గోమతీశ్రవణ మాచరించియును గల్మషముల నిర్జ్ఞించు ననఘ. 97
- చ. అనిమిషులుకొ మహామునులు శ్రీ నయ్యయి పెంపులు గోమతిం బఠించినసుకృతంబునం గనిరి శ్రీ శ్రీయును శత్రుజయంబుఁ బేర్చియుం దనయనమృద్ధియుం గలుగుఁ శ్రీ దత్తవరనంబున బగధుకోటి బంధనమునఁ బాయు మార్గమునఁ శ్రీ దప్పు మృగార్తియుఁ జొరబాధయున్. 98
- వ. అనిన విని యమ్మునిపతికి శుకుం డి ట్లనియె. 99

—♦ వేదవ్యాసముని కుమనకుఁ జెప్పినకపిలగోమహానుభావము ♦—

- క. తమజాతికి దగుకర్మ, క్షమతలు లే కున్నయట్టిజనములు కపిల సమధికపూజనతద్దా, నము లొనరింతు రవి వాచు శ్రీ నాదురితములన్. 100
- సీ. అనుటయు సంధియుం శ్రీ బది యేల కపిలఁ బూ, జించినఁ బ్రీతి నిచ్చినను జెడనియఘములుఁ గల్గునే శ్రీ యనియెఁ బరాశర, తనయుఁ డవ్యాకృతంబు శ్రీ విని తదీయతనయుండు కపిల కంఠతటిపెంపు రాఁ గతం, బేమి నావుడు నమ్ముకనిశ్చయండు.

- విను మని యిట్లను శ్రీ ననిమిషసంఘంబు, నొకకారణమునఁ బ్రావకుండు మొఱింగి
- ఆ. యిరిగి తనదుగుప్తి శ్రీ యర్థించి గోవుల, నాశ్రయించె నవియుశనగ్నిగోప
నంబు సేసె నవ్యవధంబున శిఖ యున్ని, సుర లెఱింగి రెల్లనోట నరసి. 101
- వ. ఎఱింగి కూడుకొని గోవులకడకు వచ్చి వానితో నగ్ని దాచుట యఖిలజగజ్జనం
బులకు, నహితంబు సేయుట గాదె చూపకుండుట దగ దని పలుకుటయుబుయి
లోడి గోవు లప్నా వకుంజూపిన నాసుపర్వులు సంశోషించి వానికి వరంబీవలయు
నని యవ్వాయునఖం బ్రార్థించిన నతండు దా నగ్గోవులయందు డాఁగియుండనవి
కపిలచ్ఛాయం బ్రాపించి యునికిం గనుంగొని గోవుల కెల్లను గపిల యెక్కుడగు
టయుం దదీయారాధనంబునుం దద్దానంబునుం బుణ్యతమంబు లై దురితంబుల
దమియించి యుత్తమలోకంబుల నిచ్చుటయు వరంబులుగా నిచ్చె నని చెప్పి
వెండియు. 102
- తే. కపిల యిచ్చినవానిన శ్రీ కాదు నిజమ, కొన్నవానిని బుణ్యాత్మకకుండుగఁ జేయు
సీవుఁ గపిలాసమర్చనానిరతమాన, సుండవగు తెంతయును మేలుకనుప్రతాత్మ.
- వ. అని చెప్పటయు నప్పరమమునీశ్వరుతో నమ్మునికుమారవరుండు కపిలాలక్షణం
బెఱింగింపవే యనిన నతం డతని కీ ట్లనియె. 104
- తే. కర్ణశృంగాక్షిఖురనాసిశ్రకాపుటములు
కపిలములు గుత్తుకయును ముగ్ధములు గవిల
పట్టు లొందు నెం దే నొకశ్రపట్టు కపిల
మైన గపిలాత్మగుణమున శ్రీ కదియ చాలు. 105
- క. మే నెల్లఁ గపిల మైనను, దానిం జెప్పంగ నేల శ్రీ తగదు కపిలలన్
మానితగుణ విదికి కుడువఁ, గా²నేబలి కై నఁగాక శ్రీ కట్టఁ బెఱికకున్. 106
- ఆ. కాలఁ గేలఁ గోలఁ శ్రీ గపిల దండించిన, నరకవాసమునకు శ్రీ నరుగవలయుఁ
బూరి నీరు లెస్స శ్రీ యారసి యగ్గోవు, సత్కరింప సుగతిసంభవించు. 107
- క. అనఘ కపిలాప్రదానం, బునకు ఫలం బిట్టి దనఁగఁ శ్రీ బోలునె కమలా
సనుండు మహానందప్రద, మని వెఱచుచుఁ జెప్పె దానిశనట యేమందున్. 108
- వ. అని వెండియు. 109
- క. పసుథామరగాయత్రీ, వసంతములు సత్యగోశునవర్ణంబులు సే
కసముద్భవంబు లని తా, పసవర్ణులచేత విందుఁ శ్రీ బావనచరితా. 110
- క. కావున భూమియుఁ గనకము, గోవును దానార్హవస్త్రుగోటికి నెల్లకా
ధీవినుతా యెక్కుడగుట, నీపమలోదాత్రబుద్ధి శ్రీ నెలవుకొలుపుమీ. 111
- క. అని మునిపతి సెప్పినఁద, త్రనయుండు ప్రియ మందె ననుడు శ్రీ ధర్మసుతుం డే
విని యుండుదు సిరి గోమయ, మున నుండుట దానికెద్ది శ్రీ మూల మగునొకో.

—♦ గో శ్రీసంవాదము ♦—

వ. అనుటయు గాంగేయుండు గోశ్రీసంవాదం బనునితిహాసంబు విను మయ్యర్థంబు
దేటపడు నని పలికి యిట్లనియె. 113

సీ. సిరి ధేనువులలోని శ కరిగిన నెవ్వత, వని యవి యడిగిన శ నమ్ముహాత్మ
శ్రీనేను మీలో వ్యసింపఁగా వచ్చితి, ననవుడుఁ జంచల శ వైననిన్ను
నొల్లము మాలోన శ నునుపఁగా ననియె న, గ్గోవులు దాని కశద్దేవి వగచి
యేను బాసిన సర్వదానచకులముఁ గీ, డప్పడియెఁ బొందినసురలో శ ప్రభుతనొంది
తే. రేను వచ్చుట గోరి కార్యదేతపంబు, లాచరింతురు నన్నిట్లు శ లభిభవించు
టుఱవె మీకన్ననధువ్రత మొల్లమనఁట, యభిభవమెనీకుఁ బోలినశయచటికరుగు.

క. అని గోవులు వలికిన సిరి, విని మీచే నిల్లు పరిభ్రమింపఁగఁబడి యే
జనిన నను నెవ్వరునుగై, కొనరు శరణ మగుఁడు వేడికొనియెద మిమ్మున్. 115

తే. మీసమీపమునం దున్ని శ మేలు దాని, నిండు నా కని యడిగిన శ నెంతయేని
నాదరంబున నగ్గోవు శ లంతవట్టుఁ, గూడి యిట్లను లక్ష్మీకిఁ శ గురువరేణ్య. 116

క. మామూత్రపురీషంబులు, భామా వేదంబు లెఱుఁగురూపావనములు నీ
వీమేలివస్తువులు ప్రియ, ధామములైయుండు మింపు శ దలకొన మాకున్. 117

తే. అనుటయును సిరి నాదుపుణ్యమునఁ జేసి
కంటిఁ బడయంగ మీయనుగ్రహము ననుచు.
నట్లు వసియించె నది గోమతయ ప్రభావ
మూల మిట్టిది గోవునశమోఘమహిమ. 118

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 119

ఆ. సురభి తపము సేయ శ సరసిజాననుడు ప్రత్యక్ష మైమనోరథంబు సెప్ప
మిచ్చుకొతుకమున శ వచ్చితి ననవుడు, నిట్లు లనియె నది మరహిశవర్య. 120

క. మీరిట్లు ప్రసన్నమతే, గారవమున వచ్చెనంతకంటెను మే లే
గోరంగ వలయునట్టిది, కారుణిక ప్రథమగణ్య శ కలదే నాకున్. 121

వ. అనిన నత్యంతసంతృప్తస్వాంతం డై సురజ్యేష్ఠంబు సురభిం జూచి సురలోకాది
దివ్యలోకంబుల కెల్లను గోలోకంబు మీఁదుగా వరం బిత్తుంగాక యని తలంచి
యవ్వీశేషంబు మున్న తనవలన సిద్ధం బగుట సంస్మృతిగోచరం బగుటయు. 122

తే. గోవులకు మేలు సేయంగఁ శ గోరునాడు, చిత్తమున మద్వరంబునశిద్ధ మైన
లెఱుఁగ యెలసెదైవికమయిరదీనిపెంప, యావహించెద నని యిచ్చెనవ్వరంబు.

క. వనరుహసంభవుఁ డత్రైఱ, గున దమలోకంబుకంటె శ గోలోకము స
జ్జనవినుతచరిత మీఁదై, యనికి వెలుఁగఁ జేసెనది మరహాజ్వల మయ్యున్. 124

వ. అని చెప్పి. 125

క. గోవిషయవాక్యపతన, శ్రావణసంశ్రవణములు ధర్మరావర యాయు

శ్రీవిభవకీర్తిసుగతిస, మావహములు తత్పరుండ శ్రవగు మిక్కధలన్. 126

వ. అనిన విని కొంతేయగ్రజండు శాంతనవునితో మహాత్మాగోవులమాహాత్మ్యంబు
దేలపడం బెక్కుభంగులం జెప్పి నన్నుంగృతార్థుం జేసితి సర్వయజ్ఞంబులందును
దాతవ్యం బత్యంతంబు సువర్ణం బని విందు వేదంబులు 'సువర్ణదక్షిణేతివై' యని
చెప్పెడు భూమియు గోవులుఁ గాంచనంబును నీవిషయంబు లైనదానంబులు
నుత్తమంబు లని వేదవ్యాసువచనంబులకలిమి నీవ సెప్పితి సువర్ణవిశేషంబు విన
వలతుం జెప్పవే యనుటయు నతం డతని కిట్లనియె. 127

❖ ❖ ❖ భీష్మండు ధర్మరాజునకు సువర్ణదానమహిమతీకయంబు సెప్పట. ❖ ❖ ❖

నీ. శంతనునృపతి లోకకాంతరగతుడైన, విను తదీయశ్రాద్ధవిధి యొనర్చ
బూని గంగాద్వారమున కేగి మాతల్లి, గంగ సాహాయ్యంబు శ్ర గారవమున
నాచరింపంగఁ గ్రీయకలాపంబెల్ల, నడపఁ బిండ ప్రదానంబునమయ
మగుటయు దర్శవిన్యాస మొనర్చ నం, దంగళియకకంకశాంగదములఁ

ఆ. గాంత మైనయొక్కకీకరము వొడమి యఱచేయి సాచుటయునుశ్రుతి మద్భు
తంబుఁ బొంద దానికదప్పక చూచి యయ్యధిపుబాహునగుటగ్రనాత్మ నెఱిగి.

క. జనకుఁడుఁవేడుకఁ జే సాచినయంతన సంతసిల్లి శ్ర చేతం బిండం
బనుమానింపక యే బెట్టిన శాస్త్రవిధానగతి ఘటించిమి వచ్చున్. 129

తే. పితృకరంబునఁ బిండంబు శ్రవెట్టు మనదు
శాస్త్ర మంచిత మగుకుశాశ్రస్తరణమునన
వెట్టఁ జెప్పు నట్లగుట నే శ్ర బెట్టఁ చేత
నని మనంబునఁ దలఁచి వంశచనము సేసి. 130

క. అమలం బగుకుశసంస్తర,ణమునం బిండంబు వెట్టినం దోచినహ
స్తమదృశ్యమయ్యె మత్పితృ,సమితిముదముమోములం ద్రేసఁగఁ బొడసూపెన్.

క. పొడసూపి ధర్మమార్గం, బెడపం నీ విట్లు శ్ర పిండమిడుటకు హర్షం
బడలినఁ జనుదెంచితి .మెక్కుడుతృప్తి బొందితిమి ప్రగ్గుణ్యచరిత్రా. 132

వ. అని పలికి వెండియు. 133

క. భూమికి గోవులకును నై, హేమ మిడుట యస్మదీయహితమును దేవ
స్తోమప్రియముంబావన,తామహనీయంబుఁజుమ్ము శ్ర ధర్మవిధిజ్ఞా. 134

క. పావనము సువర్ణము వంశా,వలికిం దనకు నిర్మలత్మత నిచ్చున్
నీ వది యెఱిగి నకలయ,జ్ఞావసరములను సువర్ణయాజవ యగుమి. 135

క. అని చెప్పి చనిన నా దగు,మనము సువర్ణప్రదానమహిమ కెలయఁద
ద్వినుతానుష్ఠానపర,త్వనిరూఢుండ నైతి నేను శ్ర ధర్మ తనూజా. 136

వ. అని పలికి యా భూవల్లభునితో భీష్మండు వెండియు నిట్లను నిది యేను గనినది

సువర్ణదానంబుమహిమ మఱియును వినినదియునుం గల దాకర్ణింపుము. 137

సీ. పరశురాముండు గిన్నె శ నిరువదియొక్కమా, రదయుఁ డై రాజుల శ వెదకివెదకి
వధియించి కృప వుట్టిత వాజమేధంబు ప్రా,యశ్చిత్తముగఁ జేసి శ యంతఁ దనివి
సనక వసిష్ఠాదిశ్రమునివరేణ్యులఁ గూర్చి, కల్మషపంకంబు శ గడిగి పురుషు
నత్యంతవిమలుఁ జేయంగ నెయ్యది యోపు, ననిన వసిష్ఠుఁ డి శ ట్లనియె నతని

ఆ. కనఘ విను సువర్ణ శ మగ్నిమయంబు దే,వతలు నగ్నిమయత శ నతిశయిల్లు
వారు గావునను సువర్ణదానంబు దే,వతల నీగియట్ల శ శ్రుతులు సెప్ప. 138

క. కావున సువర్ణ మనదృశ,పావనతాస్పదము దాని శ భక్తిమెయి వి
ప్రాలి కిచ్చినయతనికే, బావనతం గొఱత గలదె శ పావనమూర్తి. 139

—* వసిష్ఠుండు పరశురామునకుఁ జెప్పిన సువర్ణమహిమము. *—

వ. ఏను బ్రహ్మముఖంబున వినినది సువర్ణవిషయం బైనవిశేషంబొక్కటి యెఱింగి
చెద నవహితుండ వై చిను మని పలికి యమ్మునిఁగి యమ్ముహాత్మునకి ట్లనియె.

క. గిరిజయు గిరిశుండును నొం,డొరువులకై తప మొనర్చి శ యొకఁగు లొకళ్ళ
బెరయం బడిసి పరమసుఖ,భరితాత్మకు లైరి జగము శ ప్రమదం బందన్. 141

వ. కొండాక కాలంబునకునయ్యాదిమగృహస్థుని తేజంబాపరమగృహిణినిమి త్తంబుగా
రేతోధాతురూపంబునం బ్రసన్నంబై యమ్మహేశ్వరుమానసవృత్తింజేసియగ్ని
యందు నిలిచియుండ న త్తఱిందారకుం డను నొకరక్కసుచేతం బెక్కువిధంబుల
బాధలం బడి యనిమిషులును మునులును గమలయోనిం గానం జని యద్దాన
పుండు దమ్ముం బఱచిన పా తెల్ల నెఱింగించిన నద్దేవుండు వారితో దీని నెఱింగి
యేను మున్న మీకు శోభనం బయ్యెడు తెఱంగు సమకట్టినవాడ మీరగ్నినాశ్ర
యించి మాకు శుభంబు సేయవలయు నని సంప్రార్థనంబు సేయునది యతండు
కర్తవ్యం బెఱుంగు నరుగుం డని నియోగించిన సంతోషించి యట్ల చేసెదమని
యవ్విధాత వీడ్కొని వార లగ్నికడకుం బోవ నుత్సహించి. 142

సీ. ఆతని యున్నెడ శ యారసికొని చను,నప్పుడాతండు నిద్రాతిశయము
నూని ప్రచ్ఛన్నుఁ డై శ యుండుట వారలు, గానక యున్నంత శ గప్పయొకటి
యగ్ని పాతాళంబునం దునిగి యెఱింగింప, నప్పావకుండు డాగి శ పిప్పలమున
కేగెడునెడ శాప శ మిచ్చె జహ్వస్ఫూర్తి, లేక రసావిభవేక మెడలి

తే. యుండెడును గప్పలని బొక్క శ లెండ నెండి

చచ్చియును నీరు వచ్చినఁ శ జావు బాంకు

సేసి యెలుంగులు సెలఁగఁగఁ శ జెలఁగ వరము

వారు గప్పల కిచ్చి రవార్యతేజ.

143

వ. ఇవ్విధంబున విబుధులు మునులు నమ్మండూకంబుమఱుకున యుడిపి మఱియును

క. అసలుని నన్వేషింపఁగ, వనగజ మొక్కండు రావి శ వలను చతురతం

గనుగీటిచూపవార,వ్యసన్నతింజేరఁజనఁగఁగవారనియలుకన్. 145

వ. అయ్యగ్నిదేవుండుగజంబులకుజిహ్వాదిరుగంబడశపించుచుశమీగర్భనివాసీయయ్యెనదిమొదలుగానగ్నికిశమీగర్భంబునందుత్పత్తిగలిగెనద్దివిజులునుదాపసులునుగజంబులుబ్రతీపజిహ్వాంబులయ్యునుసర్వరసజ్ఞానంబుగలిగిమానసీయంబులగువరంబులంజేసిరాజితంబులగునట్లుగాననుగ్రహించియగ్గజంబువిషాదంబుమాన్విర్భుతనొక్కశుకంబెఱింగింపశమీగర్భంబుననగ్నియునికియెఱింగియందఱుంగ్రంధుకొనంగడువేగంబునంబూదివికొనిననిదురసెఱుటకుంగోపించి. 146

ఆ. జిహ్వామరలఁబడఁగఁగజలుకలనగ్నిశ,పించెసురలుసెపులఁగించునట్టిపలుకువానికొనఁగఁగచిలుకనానందింపఁ,జేసియాకృతానుఁగజేరఁజనిన. 147

వ. అతండువారి నాలోకించిమీవచ్చినకార్యంబేమియనియడిగినవారుఁదారకదైత్యుచేయుబాధలెఱింగించివాఁడేమియుపాయంబునందెగటాఱునత్రైతంబాగాదంపుమనినిన్నుంబ్రార్థింపవచ్చితిమనిపలికివెండియు. 148

క. మాకుం గుశలముగోరుము, నీకును, మేలివ్విధంబుఁగీనీదుమహిమయీలోకంబులెల్లమనములఁ,జేకొనికీర్తించునట్లుఁగీసేయుముకరుణన్. 149

సీ. అనినఁబ్రసన్నతఁగీనట్టులుసేసెద, నూఱుమండనివారిఁగీనూఱడించితనయందువెలుగుశంభునివీర్యమిడియెగం,గాగర్భరూపంబుగఁగనాతఁడదియతిపరివృద్ధఁగీమగుటయుధరియింప, నోర్వకనిర్జరఁపర్వతంబుతటమునశరవణ్యస్థంబుగాగంగయు,త్సృష్టమొనర్పనాశిఖరిసతరు

తే. నల్లరీగుల్మకముగసుశవర్ణమయత, వెలుఁగబాలుఁడైవెలిఁగెనగ్రవీరగర్భమచ్చటికివచ్చిక్రొత్తికలొత్పరునుమ,దీయపుత్రికుఁడనుచునెత్తికొనిరనఘ.

వ. ఇత్రైతంగుననొక్కటనెత్తికొనుటయునక్కుమారుండువణ్ముఖుండైయొక్కపెట్టనకలత్పత్తికాస్తన్యపానంబాచరించెనల్లగ్నిసంభవగాంగేయకార్తికేయత్యంబులొందినయయ్యిందుమాళితేజంబుపదంపడిబ్రహ్మాదిదేవతలంపూజింపదేవసేనాధిపతిత్వంబునంబేర్చియర్చిర్మహితయయినమహాశక్తిందారకుంబరిమార్చిబృందారకమునిబృందంబులకానందంబొనర్చెననియిట్లప్పరమమునిపరశురామునకుంజెప్పిపురహరుండుగునప్పరుషుండుహిరణ్యయుండుగుటయునద్దేవదేవుండుగానతనూభవుండైతోచుటయుందధావిధరేతోధారణంబునవహ్నిహిరణ్యత్యకరేతోమూర్తియైహిరణ్యరేతుండునంజనుటయునతండుతద్రేతఃఖలనంబునందన్మయుండుగుటంజేసిపురహరునకువహ్నిరేతుండునునభిధానంబుగలుగుటయుండేటపఱచియవ్విధంబునరూపవంతంబైనదిగావునసువర్ణంబుజాతరూపనామకంబైనపరఁగుటయునెఱింగించి. 151

క. మహితాత్మకయేతాదృశ,మహిమంబుసువర్ణమదిసకమంచితతేజో

మహాసీయము తద్దానము, మహాత్వ మూశివ్రుడ యెఱుంగు శ్రీ మాకుం జూడన్.

వ. అవ్వితేషంబున నశేషకల్పపంబులం బాసి నరుండు విధూమత్వంబున వెలుంగు
శుచియునుంబోలె శుచిత్వసంపద సాం పారం బెం పారు నని యుపదేశించె నవ్వ
సిక్తమునివరు వచనంబు లూది యమందాదరవర్ణనీయుం డై సువర్ణదానపరంపర
లాచరించి. 153

క. ఆ-రాముండు శుచిత్వ, శ్రీరాజతుండయ్యె నట్లు శ్రీ సేయుము సీవుం
గౌరవముఖ్యా యది భవ, పారావారఘనయానశ్రా త్రముసుమీత. 154

క. అని యనిమిషతటిసి ప్రియ, తనయుండు సెప్పటయు ధర్మశ్రుతనయుండు హృదయం
బునఁ బ్రమదము నిండార న, తనితో నతిభక్తివివర్యభామం బగుచున్. 155

వ. పితృయజ్ఞప్రకారం బెఱింగింపవే యనుటయు నక్కురువరుఁ డన్నరనాథున
కిట్లనియె. 156

క. పితృపూజ సమగ్రము దై, వతపూజనమునకు మనుజునల్లభ పితృదే
వతలఁ గొనియాడుదురు దే, వత లాదిగఁ గల్గునెల్ల శ్రీ వారును భక్తిన్. 157

వ. విశేషించి మనుష్యులకుఁ బితృసమారాధనంబు సర్వశుభసాధనంబు. 158

—♦ భీష్ముండు ధర్మజనకుఁ బితృపూజావిధానం బెఱింగించుట. ♦—

క. అమవసనమవసఁ బితృయజ్ఞముఁ దగఁ బిండ ప్రదానశ్రుతిముగా భ
క్తిమెయిం జేయునతఁడు ని, త్యముఁ జేసినవాడ యగు నశ్రమంచితచరితా. 159

వ. పితృయజ్ఞంబునకుఁ దిథివిశేషంబు సెప్పెద. 160

సీ. పాడ్యమిఁ బితృయజ్ఞశ్రవణంజ్ఞేనఁ జారుకాం, తాపతి విదియఁ గాంతలకుఁదండ్రీ
దదియను జనితిని శ్రదా¹వాజిధనకుండు, పశుభాగి పంచమి శ్రీ బహుస్తుతుండు
షష్ఠి²భానాత్ముండుశ్రుప్తమిఁ గృషిభాగి, యప్తమి వాణిజ్యశ్రుప్తమి³డు వసు
గజధర్మవిష్ణుచిత్రజతిథులం దేక, శఫజంతువులును గోశ్రవయముఁ గుప్య

తే. ముల్గును దగ బ్రహ్మవర్చస్విశ్రుత్త్రీకులును

ధనము గలవాఁడు విను చతుర్దశి రక్షక

. భాగి పున్నమ నమవస శ్రీ భవ్యసర్వ

కామ్యఫలభాగి యగుఁజువ్వె శ్రీ కౌరవేంద్ర. 161

క. అపరం బగుపక్షంబును, నపరాహ్ణము మేలు పితృసమర్చనమున కా
ద్యపుఁదిధి దశమి చతుర్దశి, నృపవర యప్తముననుశ్రనింద్యతఁ బొరయున్. 162

క. అవిన విని ధర్మసూనుం. డనఘా యెద్దానఁ బితృసమర్చన మేనరిం
చిన నధికఫలం బగు న, వ్యవసౌధ్రవ్యములఁ జెప్పరవే తెలియంగన్. 163.

వ. అనుటయు భేవ ప్రతుండతని కిట్లనియె. 164

1. క. వందిజనకుండు 2. చ. హీనాత్ముండు, 3. చ. జ. దురక, ధర్మశివార్చిత్రజతిథు.

క. తిలపాయసఘృతములు పితృ, కలనములకు ను త్తమములు శ్ర గవ్యంబు మహా
ఫల మెద్ది యైన మత్స్యం, బులు మాంసము విహితవిధిఁ బ్రభూతఫలంబుల్. 165

తే. గోతీయనంజుడు ఖడ్గంబునఁజూచి గండ, మృగమునందలిపలంబు మేఁక మాంస
మొక్కఁ డొకటికి ఫలముననెక్కు డండు, పితృసమర్చనవిధులై నశ్రవెద్దలధిష.

వ. నక్షత్రవిశేషం బాకర్ణింపుము. 167

సీ. ¹కారై బైత్తుక మగుకర్మ మొనర్ప ని, శ్శత్రుిత రోహిణిఁ శ్ర బుత్త్రులబ్ధి
శశితారకముననోజుఁపాప్తి యార్ద్రఁ గ్రూ, రపువర్తనము పునశ్రవ్యసుపునందుఁ
గృప్తిఫలదయ మనిమిమగురుతార సు, పుష్టి యాశ్లేష సుత్రాష్టవీర
తనుజలాభము మఖఁ శ్ర దనకులమునపెంపు, పుబ్బ సాభాగ్యవిశ్రాంతిసిద్ధి

తే. యర్యమునితారఁ బెక్కఁపత్యములపుట్టు, హస్తమునఁ గర్మసఫలత్రయపులతార
సుందరాకారయుతు లగుసుతులకనుట, యనిలతార వాణిజ్యవర్ధనముగలుగు.

సీ. వినుము విశాఖ సశ్రుతనయబహుత్వ మ

నూరాధ రాజాధికార మైంద్ర

మునఁ బ్రభుత్వముపెంపు శ్ర మూలఁ బూర్వాషాఢ

నారోగ్యమును నుత్తమాతిశయము

నుత్తరాషాఢ శోకకోదయరహితత్వ

మభిజిత్తునందు విశ్వాభియుక్తి

శ్రవణకాలమునఁ బరమగతిసిద్ధి ధ

నిష్ఠ రాజ్యము జలశనిధిపతార

తే. మొదలుగాఁ దారకంబులు శ్ర మూట నగద

కార్యఫలములు సదజావిశేషములు గోవు

లపులమూటను గుప్యవృత్తిధ్వశ్వకాయ

పులు శుచిశ్రాద్ధకర్తకుఁ శ్ర గలుగు నధిష. 169

వ. అనిన నప్పడమితేఁ డప్పురుషవరునిం బితృపూజనంబులకుఁ బాత్రంబు తెట్టివిగా
వలయు నని యడిగిన నయ్యమరనదీనందనుం డిట్లనియె. 170

క. దైవికకృత్యంబులకును, భూవర భూసురుల సూక్ష్మముగ శోధింపం
గా వలదు గాని పితృపూజావిధికిఁ బరీక్ష వలయు శ్ర సమ్యగభంగిన్. 171

వ. కావున నీ వడిగి మేలు సేసి తాకర్ణింపుము. 172

తే. క్రులవయోరూపశీలవిద్యల నుదాత్తులనఁగఁ దగువారు పంక్తిపావనము తద్గు
ణమ్ము లారయ లేనిజనములు పంక్తి, దూషకులు పైత్తుకమునకు శ్ర దోషదూర.

వ. మఱియునుం బంక్తిదూషకులం జెప్పెద నాకర్ణింపుము.) 174

సీ. జూదరి గరదుండు శ్ర వేదంబు సదువని, వాఁడు వడ్డికి నిచ్చునవాఁడు గాయ

1. క. చ. కర్త్య. 2. గ. ధృతిశయాయ. 3. ఈకుండలీకరణములోనిది కొన్నిప్రతులఁ గానిపింపదు.

కుండు గ్రామముపనిగగుడుచునాతఁడు గృహ,దాహి కుష్ఠము గలతనువునాతఁ
డఱుఁదెవుల్ గొన్నాతఁ శ డఖిలవస్తువులును, నమ్మిడునతఁడు సోమమ్ము విక్ర
యించినయతఁ డభిరసంచారలాభోప,జీవకుం డుర్విశ్రసేవకుండు

తే. భార్యయును దాను బుత్తులఁ శ బంచికొన్న

వాడు పసులఁ బెక్కిటి నేలుశవాడు కపట

కృత్యముల ముచ్చిమిని శిల్పకృతుల బ్రదుకు

వారు పం క్తిదూషకు లండు శ పౌరవేంద్ర.

175

వ. అని చెప్పి వెండియు.

176

క. తలఁ జీర సుట్టియును జె,ప్పలు దొడగియుఁ జేసినట్టిభోజనముఫలం

బలఘుచరిత పద్మజఁ డను,రలభాగం బని విధించె శ బ్రకటఫణితులన్.

177

తే. పలు దెఱంగులవంటకంఠబులఁ బ్రమాద

జాత మై యశుచిత్వంబు శ సంభవించి

నప్ప డసురలు గొండు క్రియాఫలంబుఁ

దిలలు పైఁ జల్ల నశుచిత శ దొలఁగు నండు.

178

క. శాంతుఁడు సు వ్రతశీలుఁడు, దాంతుం డధ్యాపకుండు శ దయ గలవాఁడ

త్యంత ప్రభోధసంప,ద్వంతుఁడు పావనులు భూష్యవర పంక్తులకున్.

179

క. వ్యాకరణధర్మశాస్త్రవి,వేకములుఁ బురాణజాతశ్రవేదిత్వము బ్ర

హ్మైకత్వబోధనము నధి,పా కలిగినవారు పం క్తిపావనులు గడున్.

180

తే. మేలిగుణములు గనియు నశమి త్రిజనము

శ్రాద్ధపాత్రంబుఁ జేయంగఁ శ జన దమి త్రి

దత్త మైనది భస్మభూతంబుఁ జౌట

నిడినవిత్తునుబోలె నై శ చెడు నృపాల.

181

క. మునుముట్ట నెఱిగి శ్రాద్ధం,బునకు గైకొనుట మేలు శ భూసురునిం గై

కొని యరసి కాఁ డనిన నా,తనియుమ్మలికంబు సెఱచు శ ధార్మికు నైనన్.

182

క. ఈతెఱఁగు లెల్ల నెఱిగి సు,నీతంబుగ శ్రాద్ధ మధికశ్రనియత్తి నడపుని

ర్భూతదురితుండు నడచుఁ బ్రి,యాతిశయం బెసఁగ దేవశ్రయానమున నృపా.

183

వ. అని చెప్పి శాంతనవుండు గాంతేయాగ్రజతో మఱియు నిట్లను బ్రహ్మమానస

పుత్తుం డగున త్రిమునీంద్రువంశంబునకుం దొడ వగుదత్తాత్రేయనందనుండు

నిమినామధేయుం డగుసంయమికొడుకు శ్రీమంతుం డనువేరివాఁడు మృతుం

డగుటయు.

184

క. నిమి యక్కుమారునకు శ్రా,ద్ధము సేయుచు నుండి భక్తి శ దలఁచినఁ గృప న

త్రిమునీంద్రుండు వచ్చి క్రియా,సమీక్షణముసేసె మది నోసఁగునర్మిలితోన్.

వ. అట్లు పావక క్రియాకలాపం బనుసంధించి యా సంయమివరుండు.

186

— అత్రమహాముని నిమి కఙింగించినశ్రాద్ధక్రియావిశేషము. —

- ఆ. పరిగృహీతు లైన్యబ్రాహ్మణుల్ పంక్తిపా, వనవరిష్ఠు లగుటశ్రవారి కిడిన
దర్భవిష్టరములుగదక్షిణావర్తంబు, లగుటఁ గ్రియలు తిలనశ్రమగ్న లగుట. 187
- క. అమలినతరదర్భన్యా, సము లెందును దక్షిణంబు శ్ర సాఁగ నిడినయ
గ్రములు గలిగి యుండుట మం, త్రము లయ్యైవిధుల కంచితముగ నడచుటన్.
- ఆ. 'మునగ యుల్లి యడవిశ్రమునగ దుర్మాంసము, లానుగమ్ము మలిన శ్ర మైనయుపప
కఱియజలకఱ్ఱకఱివేము 'కురుజి'యిం, గున ప్రవర్జనీయశ్రోటి యగుట. 189
- క. శునకంబు రజస్వల యగు, వనిత పతితుఁ డంత్యజాతిశ్రవాఁ డా క్రియప
ట్టన శే డిరువులఁ జేరక, చనఁ జేయుట నుగ్గడించి శ్ర సంభావించెన్. 190
- క. కావున శ్రాద్ధక్రియలకు, భూవల్లభ యట్టిభంగి శ్ర పూజ్యత నిచ్చుం
దా వినిపించె బిత్తుడే, వావలి నత్రి నిజవంశుఁ శ్ర డగునిమికిఁ దగన్. 191
- వ. అత్రైఱం గఙింగించెద నత్రినిమితో నిట్లను శ్రాద్ధంబున నర్యవరుణసోమాగ్ను
లకు భాగంబులు బ్రహ్మ గల్పించె విశ్వ లగు దేవతల పితృదేవతలతోఁగూడం
దత్తియోపయోగ్యతం దోతురు వారలకును భాగకల్పనం బొనరించె దేవతల
యందుఁగొండఱూపృతపు లయినమహాభాగులంబితృత్యవిద్యేతంబున నేర్పరించెనవ్వి
రించి వివరించిననామంబులు సెప్పెదవినుము బలుండు ధృతి విపాపుండు పుణ్య
కృత్తు పావనుండు పార్షణ్ణిక్షేముండు సమూహుండు దివ్యసానువు వివస్వతుండు
వీర్యవంతుండు హ్రీమంతుండు కీర్తిమంతుండు కృతుండు విద్యుద్వర్చసుండు
సోమవర్చసుండు సూర్యశ్రీ సోమపుండు సూర్యసావిత్రుండు దత్తాత్రుండు పుండ
రీయకుం డుష్ణిన్ భుండు నభోదుండు విశ్వాయువు దీప్తి చమూహరుండు సురే
శండువ్యోమారి శంకరుండు భవుం డీశుండు కర్త కృతి దక్షుండు భువనుండు
దివ్యకర్మ కృత్తు గణితుండు పంచవీర్యుండాదిత్యుండు గళిమంతుండు సప్తకృత్తు
సోమపూర్వుండు విశ్వకృత్తు కవి యనుగోప్త సుగోప్త నప్త యీశ్వరుండు జితా
త్ముండు మునివీర్యుండు దీప్తరోముండు భయంకరుం డనుకర్ముండు ప్రతీతుండు
ప్రదాత యంశుమంతుండు శైలాభుండు పరమక్రోధి ధీరోష్ణిభూపతి స్రజుండు
వజ్ర పరి వీరలు భాగార్హు లని చెప్పి వెండియు. 192
- క. గిరివనదుర్గములందును, సరిదు తరణంబునవుడు శ్రాద్ధవిధిసమా
చరణసమయమున వీరిం, బరికీర్తించినయతండు శ్ర వడయు శుభంబుల్. 193
- ఆ. పూరిపంట స్రాలు శ్ర నారుగబియ్యంబు, జంబువునఫలంబు శ్ర శ్రాద్ధకృతికి
గావుతుమ్మనేడ్వోశ్రాదుశ్రాద్ధక్రియా, చరణసమయములఁ బ్రశాంతివలయు. 194
- వ. అనియునుం జెప్పెనని చెప్పి సరిత్సానుండు ధర్మజాతో మఱియు నిట్లనియె. 195

- సీ. ఒకతటి మునివద్యులొక్కటఁ బెక్కండు, శ్రాద్ధముల్ సేయభోజ్యములు పెక్కు-
లనుభవించుటఁ దమ శ్ర కఱుగమి పుట్టుట,యును బిత్తదేవతల్ శ్ర సనిరి సోము
కడ కట్లు సని తమశ్రకాఠీయ సెప్పిన, నతఁడు పద్మజుపాలి శ్ర కరుగుఁ డనియె
వా రట్లు కా కని శ్ర భోరన నరిగి ప,ద్మజునిఁ గాంచి యజ్జీర్ణదశ యెఱుంగ
- తే. విన్నవించినఁ దనయొద్ద శ్ర వెలుఁగు చున్న
యగ్నిఁ జూపి యిక్కిడితఁ శ్ర డపహరించు
ననిన నగ్ని మత్సహితు లై శ్ర కొనిన నఱుగఁ
జేయువాఁడ నాహారముల్ శ్ర సిద్ధమిదియు. 196
- క. అని పలికినఁ బిత్తదేవత, లనలుఁడు ముఖ్యుఁడుగ నెప్పుడు శ్ర నాహారంబుల్
గొని సుఖజ్ఞర్యాసందం,బు నొందుదురు సూచె భరతభూపవరేశ్వర. 197
- క. కావున సాగ్నికుఁ డయి తగ, నేవాఁ డొసరించు శ్రాద్ధమిష్యం బది సం
భావించురు పెద్దయుఁ బిత్త,దేవత లనురులకు రాదు శ్ర తేజీయుఁ జూడన్. 198
- ఆ. అనఘ పితృపితామహ ప్రపితామహ,పూజనములు శిష్టపూర్వకముగఁ
జేయవలయు నియత్రదాయ దొడ్డినజన్ని,దంబుతోడ భ క్తిభామమగుచు. 199
- తే. పిండసంబంధమునఁ బాయుఁ శ్ర బ్రేతభావ
మది సుగతి నిచ్చు గయఁ బిండ శ్ర మట్లు గాన
యరుగునో గయ కొక్కడైన శ్ర సని కదా య
నేకపుత్తులఁ గోరుదు శ్ర రిద్దచరిత. 200
- క. గౌరి యగుకన్య వరదా,నారూఢం జేత నీల శ్ర మైనవృష్ణభమున్
గారవమున విడుపు ముదం, బారంగాఁ జేయఁ బిత్తచరయముచి త్రములన్. 201
- క. శ్రాద్ధంబుప్రకారంబును, వృద్ధాచార్యోక్తభంగి శ్ర వివరించితి-నీ
బుద్ధిం దోచినదాని స,మిద్ధగుణోదార యడుగు శ్ర మెయ్యది యైనన్. 202
- క. అని నిర్జరాపగానం,దనుండు వలుకుటయుఁ బ్రియము శ్ర దళుకొత్తఁగఁ బాం
డునృపాలునగ్రనందనుఁ, డనూనవినయమున నమ్మకహామతితోడన్. 203
- క. తప మని యార్జ్యులు సెప్పుదు, రుపవాసవ్రతము నదియొకయొండు గలదొ సా
రపుఁడపము తెఱఁగు నాకుం, గృహనెఱిగింపుమువిధాతశక్తిబ్బిషయనుడున్. 204
- ఆ. అమృహాత్ముఁ డిట్లు శ్ర లనుఁ బెక్కుదివసంబు
లుపవసించి యానికి శ్ర తపముచొప్పె
దాస విను తపస్వి శ్ర గౌ నేరఁ డదయాత్మ
ఘాత మగుట నరుండు శ్ర కౌరవేంద్ర. 205
- క. సత్త్వంబు! బ్రహ్మచర్యము, నిత్త్యశుచిత మాన మతుల్యనియమము దయ శు
ద్ధత్రాగంబుఁ దపస్సం,పత్ర్యాకృతు లండు బుధులు శ్ర పౌరవముఖ్య. 206
- వ. అనిన విని కురుపతి కురుపితామహునితో మహాత్మా దానశీలుని యప్రతిగ్రహ

కునివిశేషం బెట్టివి యెఱింగింపు మనవుడునా దేవవ్రతుం డీవిషయంబునకున ప్రతి
వృషాదర్శిసంవాదం బనునితిహాసంబు గలదని చెప్పి యమృతముజపతి కిట్లనియె. 207

—* సప్తర్షి వృషాదర్శిసంవాదం బనునితిహాసంబు ప్రకారము. *

తే. కశ్యపాత్రి విశ్వామిత్ర శ్చ గౌతములును
విను భరద్వాజ జమదగ్నుశ్చలును వసిష్ఠః
డును జగంబుల నెల్లఁ 1 బ్రేర్కనినఋషులు
వారి సప్తర్షి గణ మండు శ్చ కౌరవేంద్ర. 208

వ. వసిష్ఠునిదేవి యగునరుంధతి యెందును నతనితోడన తిరుగు నయ్యందఱకుం బరి
చారిక యై 2 గండ యనుచేడియవ ర్తించు తద్వల్లభుం డగుపశుసఖుండును వార
లకుం బరిచారకత్వం బాచరించు నప్పదుండును దపశ్చరణపరులై ధరణిం
జరించు చుండ నత్యంతఘోర యగుననావృష్టి దోచి జీవనసాధనంబులగు పదా
ర్థంబులు దుర్లభంబులై జనంబులకుఁ బ్రాణంబులు రక్షించికొనుట దుష్కరం
బై చెల్లెం గశ్యపాదులు నతిక్షుధార్తులై యాహారం బన్వేషించునెడ శిబిసూనుం
డై నయాజ్యనామధేయుండు దొల్లి యజ్ఞ దక్షిణార్థంబుగాఁ దనకొడుకు నీలుండను
వాని ఋత్విజ్ఞనంబుల కిచ్చినం దద్వశగతి నుండి కాలంబగుటయుమృతినొందినం
దదీయశవంబు. 209

క. సౌదమై నుండఁగ వారలు, పదుండునుం జూచి దాని శ్చ భక్షింపంగా
మదిఁ గోరి చేరి చుట్టుం, బొదివినసమయమునఁ గాత్రీపాంత తెరువునన్. 210

ఆ. వేల బోయి మరలశ్రీభుఁడొక్కరుఁడు వృషా, దర్శినాముఁడతలదానపరుఁడు
పోయి పోయి కాంచిత్రపావక నిలిచి య, మృత్యునలతోడ నధికశ్రవినయ మెసఁగ. 211

క. మీరాఁకలిపెల్లన నా, హారంబుగ శవముఁ గొనుట శ్చ కడరితి రిట్లే
లా రం డిచ్చెద మీ కా, హారంబులు వలసినట్టి శ్చ వని తా మఱియున్. 212

క. బహువిధములధాన్యములును, బహురసవర్గములు మీకు శ్చ భక్తి నొసఁగెదన్
బహుతురగశకటగోగణ, బహుశబహుగ్రామములును శ్చ బహుమతినిత్తున్. 213

వ. అనిన వార లతని కిట్లనిరి. 214

తే. రాజవ రాజుడెసఁ బ్రత్యగ్రహము విషముఁ
గల్లుఁగా జూతు మిట్టులు శ్చ గాంచి యున్న
యట్టిమాకు నీ విచ్చెద శ్చ ననుట మావి
ధం బెఱుంగమి యింతియ శ్చ తప్ప గాదు. 215

క. అనుడు విషాదముతోడం, జనికృత్రి మవనఫలములు శ్చ సమకట్టి తగ్గ
జనపతి మంత్రుల ఋషులకు. గొని పొం డని పంప వారశకుంతితభ క్తిన్. 216

- వ. వానిం దెచ్చి యమ్మహాత్ములకు సమర్పించిన. 217
- ఆ. వారు పట్టి చూచి శ్రీ వాని ప్రేగున హేమ, గర్భకంబు లగుట శ్రాంబి¹నవ్వి పుచ్చుకొనక యున్న భోయి భూపతికి న, తైఱు గమాత్యకోటిరయెఱుంగఁజెప్పె. 218
- క. విని యతఁడు రాజసంబునఁ, గనలు వొడమి కృత్తి వేల్వఁగఁదగువారిం బనిచిన నప్పుడ హోమంబున రాక్షసి యోర్తువుట్టె శ్రీ భూపవరేశ్వర. 219
- వ. పుట్టి యప్పుడమిజేసిముందట నిలిచి పనియేమి వనువుమనిన నతండు స్త్రీతుండై కశ్యపాదులం గనువుగొట్టు మని పనిచిన నది వార లున్నెడ రోసి పోయె నంతకు మున్న వారు వనంబున మూలంబులు ఫలంబులు వెదకి తిరుగు చుండ శున స్సఖుం డనుపరివ్రాజకుండు వచ్చి వారిం గని వందనంబు సేసిన వార అభినం దించి రతండు నమ్మునులం గలసి యేకార్థుండై సంచరించె నట్లు చరించునమ్మ హాత్ము లతిక్షాధాన్యితులై తామరతూండ్లు పుచ్చికొని నమలుటకై యొక్క నలినాకరంబునకు సత్వరగతి నరుగుచు నున్న నారక్కసియొక్కలని కడ్డంబుగాఁ బోయి పొడసూపి నిలిచిన. 220
- క. ఈకమలవనముచేరువ, నేకార్యము సేయఁ జూచె శ్రీ దీ వెవ్వత వం చాకొలను సారఁగనమ్ముని, లోకము సేరుటయునమ్మెఱుఁత యెఱుఁగెనఁగన్. 221

—* వృషాదర్శి పుత్రెంచినకృత్తి శునస్సఖునిచే మృతిఁ జొందుట. —*

- వ. ఏనెవ్వతనైతి నేమి యొక్కలనికావలియున్నదాన ననుటయు నమ్మునులు వెల్ల నై యాఁకట నలందురి యుపజీవింప నొండేమియు లేమింజేసియు సరోవరంబున బిసంబులు వెఱికికొని భక్షించువార మై వచ్చితి మనిన నవ్వనిత మీమిప్పేళ్లు సెప్పి మఱి పద్మవనంబుఁ బ్రవేశించువారని పలికిన నప్పరమమును లన్నాతి యాతుధాని యగుటయుం గృత్తి యగుటయు వధింప వచ్చినది యగుటయు నెఱింగి కశ్యపాదు లగుపదుండును దానికి దుర్బోధత్వంబు తోచునట్లుగా నిర్వ చనసహితంబుగాఁ దమ నామంబులు సెప్పి రహస్యవర్తన వెఱఁగుపడి యుండ శునస్సఖుండు దనయభిధానం బభివ్యక్తంబుగా నుగ్గడించిన గృత్తి నీవేరు దెలియఁజెప్ప విది యేమి యనవుడు నతండు దేటపడం జెప్పియుండం జెప్ప వనియెద విల్లంబ దప్పు గాదె యిట్టియుద్దండపు మత్త్రిదండంబుపాలు వడు మని బ్రహ్మాదండనిభం బగునిజహస్తగతదండంబున దానిశిరంబు బెట్టు వ్రేయుచుఁ బాపకర్మరాలా పడుము భస్మంబ వగు మని నిష్ఠురాక్షరంబుగా నిర్దేశించిన దుర్దశ యగుచుం బడి యారక్కసి భస్మీభూత యయ్యెనప్పు డప్పదునొకండునుం బ్రమోదంబునం బయోజపండంబు సొచ్చి. 222

తే. బిసము లాదట నందఱు శ్రీ బెఱికి రొంపి.

హోవ నీటఁ ²దేమల్పి మోశ్రవుగ నమర్చి

తీరమునఁ బెట్టి నియమముల్ శ దీర్పఁ జొచ్చి

తీర్చి యాకలి ¹దముఁ గోసి శ తినఁగఁ గూడి.

223

క. కొలను వెడలి బిసము లిడిన, నెలవునకుం బోయి యచట శ నిగిడించినచూ

ఝుల కవి దోఁపక యున్నను, గలయం బరికించి యెట్లుఁ శ గానక తమలోన్.

వ. ఒండొరుల శంకించి శపథంబులు వలుకుదము గాక యని నిశ్చయించి శున
స్సఖుని వినువానింగాఁ జేసికొని రప్పు డత్రి యి ట్లనియె.

225

తే. మొదవుఁ దన్నుట రవియభీముఖత దనకుఁ

గలుగ మూత్రపురీషమోక్షణము సేత

యధ్యయన మనధ్యయనమునందు నడపు

టగు బిసంబులు ముచ్చిల్లినట్టు లై న

226

వ. అనుటయు వసిష్ఠండు.

227

క. శ్రుతి సదువమి సన్న్యాసస్థితిఁ గాముకుఁ డగుటఁ గుక్కఁ శ జేకొని తిరుగఁ

మతి రోయమి నయ్యెడుదుర్గతి దూఁడులు ముచ్చిలించుశకవృన్దకు నగున్.

228

వ. అని వెండియు.

229

క. సుత నమ్మికొనుట శరణా, గతుఁ జేకొన కునికి నిచ్చుకారుణికుదరి

ద్రతఁ జూచియు వే డుటనగు, గతి బిసములు దాచికొనుటశల్లినఁగల్గున్.

వ. అనియెఁ దదనంతరంబ.

231

చ. పలవృథోపభుక్తి ²సభఁ శ బక్షముఁ బల్కుట దుష్టదాన ము

గ్మలి దివసంబునం గవయుశకవృత్త విప్రజనంబు లుబ్ధతా

కులితముఁ జేత యెల్లసరకుం గొని యమ్ముట కాదె తూఁడుతీఁ

గలపొది ముచ్చిలించు టని శ కస్యపసంయమి వల్కె భూవరా.

232

వ. పదంపడి.

233

క. జ్ఞాతులయెడ గోవులయెడ, ³గోతులయెడ ధర్మ మెడలి శ క్రూరుఁ డగుట కా

ర్యాతురవిప్రోపేతౌ, నీతి బిసము లపహరించుగ్రనిపుణత యరయన్.

234

క. అని పలికి భరద్వాజుం, డను మఱియు హవిస్సు గ్రంప్రయగ్ని నిడుట యొ

జ్జ నధఃకరించి చదువుట, యనునివి సరి యకా బిసాప్రహరణంబునకున్.

235

వ. అని పలుకుటయు.

236

తే. ముట్టునను భార్యఁ గవయుట శ మూత్రమును బు

రీషమును నీర విడుపు విశ్లేషయుక్తి

యోషిదుపజీవనము మృత్యాశోక్తరంబు

ముచ్చిలుటఁ బోలుకల్మషములె తలంప.

237

క. అని జమదగ్ని మఱియు ని, ట్లను సన్యోన్యాతిధిత్వ శ మసహాయపువై

- రనిరూఢి పాడిమొదవుం, గనలి యడుచుటిడె బిసనికరచోరతకున్. 238
- వ. అనవుడు గౌతముండు. 239
- క. ధృత వేదత్యజనానల, వితతివృథాత్యాగసోమశ్రవిక్రయవృషలీ
పతితా¹దుర్గామాజీ, వితలు బిసస్తేయకష్టశ్రవృత్తికి నెనయే. 240
- వ. అని నిర్దేశించిన విశ్వామిత్రుం డి ట్లనియె. 241
- క. తగుభృత్యులఁ బోవ కునికి, దగనిభటులఁ బోవు కపటభారితకవృత్తికొ
జగతీపతిఁ గొల్చుట లె, సంగఁ బోలఁగ నేర్చునే బిరససైన్యంబున్. 242
- వ. నావుడు నరుంధతి యల్ల నవ్వచు. 243
- క. సతతంబు నత్త దూఱుట, బతియెడ దుశ్చిత్త యగుటఁబరమాన్నము నొ
క్కత సేవించుట నగుదు, రగి బిసములు దాచికొన్నకష్టకుఁ గలుగున్. 244
- సీ. అనుడు వంటకము సేసినయింతిదా మున్న, గుడుచుటపనియెడఁగగుటిలయగుట
బొంకులు వలుకుట శ్ర వృత్తిక వెల గొని, యిచ్చుట సుజనుల శ్ర కెగ్గుసేత
యెట్టిదుర్గతిఁ దెచ్చు శ్ర నట్టిద కల్లు బి, సావలి మ్రుచ్చిల్లిశనట్టు లైన
నిట్లు గాకయుఁ బుట్టు శ్ర వెల్ల దాస్యంబు నీఁగక పోవు నక్కీడు శ్ర గలనికృష్ట
తే. యనియె ²గండ యసంతానుఁ శ్ర డగుట గర్భ
దానుఁ డగుట దరిద్రత్వశ్రవృత్తు డగుట
చెందుఁ దూడులకట్ట మురచ్చిలినకష్ట
నరుని కని పల్కెఁ బశుసఖనాముఁ డధిప. 245
- వ. అని యి ట్లందఱుం దన కభిముఖు లై పలికిన వారితో పునస్సఖుం డి ట్లనియె.
- క. ఛందోజ్ఞున కైనను దన, నందన నధ్వరధురీణునకు నైనను నా
నందముగ నిచ్చుటం బో, లుం దూడులకట్ట ముచ్చిల్లుట దలపోయన్. 247
- తే. అనిన నయ్యందఱును బుణ్యమైనకర్మ, మనఘ శపథంబునకు విషయముగనీవు
పలికి తటు గాన బిసలతాశ్రవృత్తి నపహ, రించినాఁడవు మమ్ము గాఢరింపకీమ్ము.
- సీ. అనిన నిక్కంబిది శ్ర యందఱు నొండొరు, నే మనియెదరొ పి శ్ర రీబిసముల
పొది యేను దాచి చూరచెదనని దాచితి, నిదె కోనుఁ డని దానిరనిచ్చి మీకు
నలిగి వధించుట శ్ర కై హోమవహ్నిఁ బుట్టించి వృషావర్భి శ్ర పంచె గృత్తి
నది మున్న కాంచి రక్తాంధి నై వచ్చి యా, రక్కసిఁ జంపితి శ్ర నిక్కమునకు
- ఆ. వాసవుండ లోభశ్రవణముఖభవ, తన్మద్యములఁజేసి శ్ర శాశ్వతంపు
నెలవు గలిగె రండు శ్ర నెగయుండు పుణ్యలో, కముల కని సమాద శ్ర రమునఁబలికె.
- వ. అట్లు వలుకుటయు. 250
- చ. అనయముఁ బ్రీతిఁ బొంది మును శ్ర లిట్టుల చేసెద మంచు నింద్రుప
జ్జన తగ నేఁగి దేవపరిషత్పరిపూజ్యపదస్థు లై వెలిం

1. క. జ. దుష్కృప... బిస సైన్య కష్ట 2. గ. c జండ. 3. క. గ. లట్లన చేసెద.

గి నిఖిలలోకనిత్యపరి శ్రీ కీర్తితమూర్తుల నొప్పి రింతయు
న్విను మపరిగ్రహంబుమహానీయత నైనదిసూపె భూవరా.

251

క. కావున లోభము విడుచుట, కేవలము సరి కావు గుణము శ్రీ గుణము మహి
దేవునకు వలయుఁ బెద్దయు, నీవిధమున కమరసంఘ శ్రీ మంతయుమెచ్చున్. 252
వ. అని చెప్పి భీష్ముండు వెండియు. 253

ఉ. ఈ యితహాస మార్యసభ శ్రీ నెవ్వఁడు సమ్మతిఁ జెప్ప వాఁడు దీ
ర్ఘాయువు శ్రీయు ధర్మము సకమంచితకీర్తియు వృద్ధి బొంద సా
ఖ్యాయతనాత్ముఁ డై మను సుకరావలియుం బితృకోటియుం బ్రియ
శ్రీయలరారఁ గీ డతనిఁ శ్రీ జెందక యుండఁగఁజేయు నెయ్యెడన్. 254

— ఉపానద్ధానవిషయకమార్యజమదగ్ని సంవాదము —

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనుపుత్తులతోఁ బితృకార్యాదులయందు గొడు
గులుఁ జెప్పలు నిడుట యుత్తమ ప్రకారం బని చెప్పదురు వానివిశేషంబుతెఱుం
గఱింగింపవే యనుటయు సమ్మహాత్ముం డమ్మహిపతి కిట్లను సూర్యజమదగ్ని
సంవాదం బనునితిహాసంబు వినుము దాన నీయడిగినయది దేటపడు జమ
దగ్నిమహాముని క్షీడాద్ధి యై శరాసనంబు ధరించి రేణుకాదేవి బాణంబులకట్ట
గొని తనతోడం జనుదేర నివాసంబు వెడలి యొక్కబయల నయ్యుంపబొదినిలువ
వైపించికొని దూరాపాతనం బొచరింప నక్కు సుమకోమలి సని యమ్ముతేరికొని
వచ్చి యిచ్చుచుండు. 255

తే. ఇవిధమున వినోదింప శ్రీ నినుండు గగన
మధ్యగతుఁ డయ్యె నప్ప డశమ్మగువ యమ్ము
లేటి తేరంగఁ బోయి యొక్కెంత దడసి
యరుగుదెంచిన నాతఁ డశయ్యబలతోడ. 256

క. లోలాక్షి యచట నిమ్మరి, యేల తడసి తనుడుఁ బేర్చుననిను తేజమునన్
నేలకు వేడిమి దనికెనఁ, జాలన వెసఁ ద్రొక్కఁదలయుఁగజాలఁ దపించెన్. 257

క. ఇమ్మెయి నలంగి యొకవృక్షమ్మున క్రీనీడ నిలిచి శ్రీ చనుదెంచుట నా
కిమ్మరి దడయ వలసె నని, యమ్ముద్దియ సెప్పెఁ జెమట శ్రీ యడరఁగ మేనన్.

క. విని యేమేమీ నొంచెనె, యినుండు నినుం దత్ఫలంబు శ్రీ నిష్పడ కుడువం
గనియెడుఁ గా కస్తూరీనలమునఁ బొదివెద నతని ననియె శ్రీ ముని కోపమునన్.

ఉ. దాని నెఱింగి భూసురతఁ శ్రీ దాల్చి వెసం జనుదెంచి యర్కుండ
మ్మానితసంయమిం గని యశ్రమత్సరభావము దోప రోషమున్
మానుము నావుడుం పలుకు శ్రీ మానుము నీ వటు వాయు మేసెదన్
భానుని నేలఁ గూల సని శ్రీ పల్కె మునీంద్రుండు శోణితాక్షుఁ డై. 260

చ. పలికిన బ్రాహ్మణుం డొందుఁగఁ శ్రీ బాఱక నిల్చి మునీంద్రయట్టు లి

- ట్టల మగుకూరవృత్తికి గడ్డంగుదురే సవితృండు రశ్మలన్
జల మొసంగంగ నోషధులనంపద¹ హవ్యమహత్త్వ మొంది వే
లులకు బలంబు నిచ్చు నది శ్రీ లుప్తము గాదె యతండు నొచ్చినన్. 261
- చ. అనినను శాంతి లేమికి భ్రయం బెదఁ గూరఁగ మ్రొక్కి యాతఁ డే
నినుండ సహింపు నావలన శ్రీ నెగ్గులు గల్గెనయేని నీకు నె
మ్మనము దయామయం బని సకమ స్తజగంబులు సంస్తుతింపఁగా
విని ముద మందుడు² శరణు³వేడెదఁ గావుము నన్ను నీశ్వరా. 242
- చ. అనిన బ్రశాంతుఁ డై తపను శ్రీ నాభృగుముఖ్యుండు శ్రీతి గారవిం
చినఁ బ్రమదంబున⁴ గొడుగుఁ శ్రీ జెప్పలు మానసవృత్తిఁ దెచ్చి య
మునికడఁ బెట్టి యత్తరణి శ్రీ మున్నివి లే వని పత్ని దీన మైఁ
దనుకదు వీనఁ బొదములఁ శ్రీ దాడదు నా దగువేడి యేమియున్. 263
- మ. నయ మిట్లారఁగ నాతపత్రము నుపానద్వంద్వముం జూపి చె
ప్పి యపూర్వం బగుసృష్టిఫలనమునం శ్రీ బెంపారునవ్వస్తువుల్
దయ సద్విప్రున కీగి యైహిక సుఖాదాత్మ్యంబు నాముష్మిక
శ్రీయమున్ దాతకు సుస్థిరంబులుగఁ గల్గింపుచు⁵ మునింద్రోత్తమా. 264
- మ. అనినన్ మో మలర⁶ దినేశ్వరునిఁ దా శ్రీ నామంత్రితం జేసి య
మ్ముని శార్దూలుండు వల్ల భాసహితుఁ డై శ్రీ మోదంబునం దేలుచుం
జనియెన్ నాండు జనంబు లెల్లను బ్రహ్మార్షం బందుచున్ వానిఁగై
కొని రవ్వస్తువు లిట్టి వేర్పడఁగ నీశకుం జెప్పితి⁷ భూవరా. 265
- చ. దినకరచిత్తస్పృహములు శ్రీ దివ్యమునీశ్వరలాలితంబు లీ
వినుతపదార్థముల్ కరుణ శ్రీ విప్రులకు⁸ యతిసాధువృద్ధస
జ్జనులకు నిమ్ము నీ వది సుకసారపుధర్మము సూపా దానఁ గ
ల్గును విను గోకులకలితశ్లోకము లో నగుపుణ్యలోకముల్. 266
- క. దానప్రవణ యుపాన,ద్దానంబును నాతపత్రదానము సురస
మ్మాననభాజనము లగుట, నానాబుధజనులచే విశనంబడు నెపుడున్. 267
- క. అనిన విని పాండుభూవర,తనయోత్తముఁ డిట్టులనియె శ్రీ దాతకు శూద్రుం
డనఘా యెమ్మొయిచరితం,బున నిహపరపరమసౌఖ్యములఁ జెందఁ గనున్. 258
- వ. అనుటయు నతం డతని కిట్లనియె. 269

—♦ శూద్రున కభివ్రామ్యయం బైనభర్మంబు నిరూపించుట. ♦—

- క. లోకహితార్థంబుగ ముని,లోకోత్తముఁ డాత్మశిష్యులలోకమునకు సు
శ్లోకుండు పరాశరుండు ధ,ర్మాకారము లెఱుంగఁ జెప్పె శ్రీ నంచితచరితా. 270
- వ. అవ్యాకృతంబులు సెప్పెద నందు భవత్ప్రశ్నవిషయం బయినయర్థంబు నవగతం

1. గ. వ్యమయత్వ. 2. క. గావున సమ్మనీశ్వరా. 3. క. బెంపారి యవ్వస్తువుల్.

బగు నాకర్ణింపుము.

271

సీ. కరుణాఘ్నఁ డగుపరాశరమునివరుఁడు శిష్యులకు నిట్లను నింద్రియోత్కరంబు
గెలిచి యంతశ్శత్రుకుల మైనకామాది, వర్గంబు నోర్చి గర్వంబు వదలి
త్రైవిర్ణికులయెడ శ్ర భావంబు భక్తిమయంబుగా శుశ్రూష్యయాచరించి
శూద్రుఁ డైహికసుఖశుగతులఁ బడయు వేదాధీతితపముల శ్ర నాచరించె

ఆ. నేని నుభయలోకకృహీనాత్ముఁడగు భూమి, సురన్మపాలవైశ్యశూద్రులకును
నధ్యయనము బలనగుగ్రత వాణిజ్య, మనుచరత్వ మధికకృధనము లరయ. 272

క. ఇవి శాస్త్రదృష్టమార్గము, లవనినుర ప్రభృతు లీస్యదాచారంబుల్
సువిహితములుగా నడపిన, భువనద్యయమునను బడయఁబోలుం బెంపుల్. 273

తే. ఇట్లుగా కాత్మధర్మంబు శ్ర లెడల విడిచి
వర్ణములు నాలుగింట నేర్వార లైనఁ
దొలఁగ ద్రొక్కినఁ బాటిల్లు శ్ర దుష్టగతులు
మన్నకాలంబు పదపడినచన్నయపును.

274

వ. అని పలికి శౌచవిధి యెఱింగింపం దలంచి యిట్లనియె.

275

క. మూత్రపురిషోత్సృష్టికీ, రాత్రి పగలు దక్షిణోత్తరదిశాముఖతా
సూత్రణము వలయునది సంధ్యాత్రయమును కుత్తరంబ శ్ర యగు నప్పనికీన్.

క. పలుకవలదు శౌచక్రియ, సలుపకమును సలుపునపుడు శ్ర జలములు దొడలం
జలుకుట యొప్పుదు మృత్తిక, వలయు నపానంబునం ద్రివారంబు లిడఁ. 277

క. గుదతలము నొవ్వఁ దోమినఁ, గదురును రోగంబు లేపగంధాపగమ
ప్రద మగుకొలఁదిన శౌచము, సదురుగ నాచెప్పినట్లనచలుపఁగ వలయున్. 278

తే. అంబరంబున శౌచజ్వలంబు వడుట, చెట్టశౌచ మల్లలన శ్ర చేత మేలు
వామకరశుద్ధి దొల్లఁ ద్రివారమృత్తి, కాకలనమునదద్దచేయంగ వలయు. 279

క. కుడిచేతఁ బిడప డాచే, గడిగి పొరిఁ సప్తమృత్తి కాకలనమునం
గడుగునది కరయుగము మఱి, కడుగ వలయు గుహ్య మల్పకమృదాకలనన్.

క. ఇమ్మొయి గుహ్యతలము శుద్ధముగ నొనరించి కేల్ పృథంపడి/జలభౌ
తముగఁ జేసి సముత్థానముపిడపఁ బాదశోధనము సేయఁదగున్. 281

క. జనములుసూచుచు నుండఁగ, జనదు మలము మూత్రమును విసర్జింపఁగ న
ప్పునులకు శౌచాచరణంబునకు నవశ్యంబు నోలకములు గావలయున్. 282

క. ఆపత్సమయంబున శౌచాపాదన మిట్టిభంగి శ్ర నబ్బమి మలసం
లేపనగంధము వోవఁ గ్రి, యాపరుఁ డై చేయునది మృదాకలనంబున్. 283

సీ. బుద్బుదవిరహితంబుగ వారిఁ గరమున

¹గానకొని పొరి డెంద్రమునకుఁ జేరు

నట్లుగ నిశ్చభ్రమై యుండ ముమ్మాట
ద్రావి యినాటా తిర్యగ్విధమున
నాస్యంబు దొడసి నీ రంఘుల శిరమునఁ
బ్రోక్షించి యోషసంపుటము ముట్టి
నాసికాపుటములు శ నయనముల్ సెవులు మూఁ.
పులు హృదయము నాభిరతలము మహాభి

- ఆ. ముట్టవలయు హస్తములు పాదయగమధ్య, గతములుగ నుదఙ్మూలఖత్వమొండెఁ
బ్రాఙ్మూలఖత్వ మొండెఁగ బ్రాపించి యిమ్మెయి, నాచమనము సేయురటార్యమతము.
సీ. ముమ్మాటిజలపానమున నోలి ఋగ్యజు, న్నామవేదంబులు శ సంతసిల్లు
దొలితొలి వక్త్రంబు శ దొడయ నధర్వహ, రంబును రెండవనారి ధర్మ
శాస్త్రతోపేతిహాస ప్రమోదపురాణ, సంప్రీతులును గల్గుఁజరణయుగముఁ
బ్రోక్షింపఁ బుండరీకాక్షుండు ప్రియమందు, నయనంబు లంటిననలినహితుండు
తే. సమ్మదంబునఁ దేలు నాశచమనసంప్ర, యోగ మిట్టిది వస్త్రయశ్శోపవీత
ధరణముల నన్నపానతంత్రముల మున్ను, సేసిపదపను నిది యనుశ్రింపవలయు.
తే. ఆస్యశుద్ధి యొనర్చినశయపుడు వోక, భక్ష్యభోజ్యలవంబులు శ్రవండ్లనడుమ
నిలిచి పదపడి పోవుటగలిగెనేని, నాచమన మాక్షణంబు చేయంగ వలయు.
వ. శౌచవిధి సమస్తవర్ణసామాన్యధర్మంబు శూద్రునకు నాచమనం బోష్ఠపుటం
బాకమరి పోక్షించుకొనుటయు దానిం గరంబున నడ్డం బాకమరిదొడయుటయు
నింతియ.

287

- క. తాను శుచిత్వం బేమిట, నైనను సేమఱక నియతి శ నతులితశుశ్రూ
షానీరతుం డై శూద్రుండు, మానితవి పులకు నోడి శ మనఁగా వలయున్. 288
సీ. అవసీసురుండు జపయజ్ఞుఁ డధ్యయనోప, జీవి తఃశ్శోభి శ భూవరుండు
ప్రారంభయజ్ఞుండు శ పరమదండోపజీవకుండు పావనశోభి శ వైశ్యుఁ డమల
హవ్యయజ్ఞుండు విక్రయాజీవి యాతిధ్య, పరిశోభి శూద్రుండు శ పరిచరత్వ
యజ్ఞుండు శుశ్రూషణాజీవి దక్షత్వ, శోభి యట్టులు గానిశచోష్ణ లభల
ఆ. వర్ణజాతులకు స్యవశ్యంబు నాలవ, వాని కెమ్మెయిం ద్రివర్ణభక్తి
వలయు నడప యతుల్యవలన విశేషించి, నిత్యభజనపరత శ కృత్యమరయ. 289
క. యతి సర్వాశ్రమచరణ, స్థితులకు సుత్కృష్టఁ డతనిశ్చ తెరు వూఁచిన శ
క్తత గలిగినవారు శ్రుతి, స్మృతివిహితాచారు లగుట శ మే లరయంగన్. 290
సీ. ప్రియవాదికయును శాంతియును దాంతియు ననా, లస్యంబునతులశీలంబుఁగలిగి
నా కిది వలయు దీక్షన సుదు స్తరంబును, ఘోరంబు నైనసంసారజలధి
గడతు నే నని భిక్షుకజనంబులకు నెవ్వి, హితము లప్పునులు సంరతతముఁజేయు

చడుగు లొత్తుచు ¹నిష్ఠ శ్ర మడుంగుచు నీచత, ననుచరించుచు ధర్మశ్రమున నుపార్జి

ఆ. తంబు లై నముట్టిద్రవ్యసంచయములఁ, దృష్టి సేసి దేహశ్రమి నడపి
పగలు రేయు నాకశపరిచర్యలొనరించి, శూద్రుఁ డిహపరములశ్రమమునడయు.

క. దానోపవాసముల, సన్మానితగతి లేదు శూద్రునకు యతిదేన స
మ్యాననమునఁ దత్పూజా,ధీనరతిం గాని యెన్ని శ్ర తెరువులఁ జూడన్. 292

తే. తెరువుఁ దప్పి తూఁగాడుచు శ్ర నరుగుదెంచు
యతిఁ గనుంగొని మనమున శ్ర ²నడలు వాడమ
నెదురుకొని డప్పి దీర్చి సకమ్మదము సేత
శూద్రునకు ధర్మవిధి యని శ్ర శ్రుతులు సెప్ప. 293

చ. యతి రుజఁ బొందినం దొఱంగ శ్ర నౌషధ కృత్యముఁ బథ్యమై సమం
చిత మగునట్టి భోజనము శ్ర సేర్పుటయు³ మలమూత్రముల్ జగు
ప్పితములు గానిభంగి గలశ్రచిత్తముతో జలకార్య మోపి వ
ర్ణితముగఁ జేతయుం గలచర్యిత్రము శూద్రున కిచ్చు సద్గతిన్. 294

క. ఏవిధమున నోపిన యతి,భావముదుఃఖంబు వాపురపని సాదరచే
తోవృత్తిఁబూనిచేయం,గా వలయును శూద్రుఁడది సుగతి నొందించున్. 295

— సర్వవర్ణసామాన్యధర్మ నిరూపణ ప్రకారము —

వ. అని చెప్పి సర్వజాతిసామాన్యంబు లగుధర్మంబు లెఱింగించునాదరంబుననమ్ముని
వరుం డిట్లనియె. 296

సీ. పరధనంబుల కాసృపడక యొడ్లను దన,యట్ల కాఁ జూచుచు శ్ర నఖిలవస్తు
వులుఁ దోఁచునడఁగువీర్యచలచందమునమెఱుం, గులభంగి నని కనిశ్చకొనుచునెందు
నాసక్తిలేక భూతాలిపై దయ గల్గి, నడచుట హితము దోశ నడచుఁ జేసి
నది మేల చేయుట శ్ర చదురు గీ డవశతఁ, దొడరఁ బ్రాయశ్చిత్తదోహలమున

తే. వేగ తొలగించుటాపైడుశ్రవెరవ యెమ్ము,లేని జంతువుఁజంపి త్రిశ్నానములను
ద్వాదశప్రాణసంయమిశ్రనాదరమున, నొక్కయుపవాసమునఁ బాపయుక్తివాయు.

ఆ. అస్థి గలిగి హీనశ్రమగుజంతువైన ద,ద్విగుణవృత్తి వలయుఁ శ్ర బ్రగుణజంతు
వునకు నలుముడించుశ్రకొనునది నరమాత్ర,హింస యష్టగుణకృతీహఁబాయు. 298

క. హీననరునట్లు గుఱ్ఱము, నేనుఁగును మనుష్యవధ మ్రనేకాబ్ధికభి
క్షానిరతి ప్రభృతీసుక,రాన్మన్యపానములఁ గాని శ్ర యఱుగ దలఁతులన్. 299

తే. కల్లు ద్రావుట గురుతల్పగమన మధిక,పాతకము లివిప్రాణముల్ శ్ర వాయఁజెట్టి
చేయు ప్రతికారములఁగానిశ్రచెడవు గోధ, రాద్యధికదానములనై నశనఱుగవండ్రు.

క. ఇవి యెఱిగి యెపుడు బరలో,కవిభీతి మనంబునందుఁ శ్ర గల్గి సకలభూ
తవిషయదయ నూనినయ,ట్టివాఁడు గీ డెల్ల బో నశ్శడిచి మే లొందున్. 301

- క. ఈ నెటిఁ గనికొని శూద్రుం, డైనను గ్రమవృత్తి నవ్యాయంబగుపదముం
గానం బడయుట గల్గును, వానికి నియమములతోవ శ్ర వలవక యునికిన్. 302
- వ. అని నిద్దేశించి యరిష్టంబు లెఱిగింప ననుకంప పుట్టుటయు. 303
- సీ. పురుషు హిరణ్మయ శ్ర నరుఁ డెవ్వఁ డుత్తర,మునఁ గాంచుదక్షిణశ్రముఖత నుండ
నతనికి వర్ష త్రయమున మృత్యువు వచ్చు, రవిమండలంబు నిశ్చిభముగాఁగఁ
గనిన రెండేడులఁ శ్ర గౌముది దననీడఁ, దూఁటు నూచిన నొక్కశయేట నది వి
మాళియై యున్న మగ్నాసమాత్రంబునఁ గర్ణముల్ కరములఁ శ్ర గదియమూసి
- ఆ. కొనినపుడు మోత శ్ర వినకున్న నెలనాళ్ళఁ, గర్ణములును నాసి శ్ర కయునుబట్టు
గదల వికృతవర్ణ శ్ర కత పండ్లఁగన్నులుఁ, గలుగనాడ మరణ మొలయు నంధు.
- వ. అట్లు వ ర్తిల్లునరిష్టంబులం దెయ్యని దోచినం గలంకం భారయనియంతరంగంబు
తోడఁ దృష్ణాకలితంబైనసంసారంబునందలియాసంగంబు వదలి హృదయం బేకా
గ్రంబుగావించి మునీంద్రనిర్దిష్టనిర్మలధ్యానకర్మంబులం దగిలియుండేనేనింగాలాం
తక ప్రసాదంబునవడయుం దెలివికొఱంతం గాలగోచరత్వంబునొందివైశ్యరాజన్య
విప్రకులంబులం దత్తద్విధసంపత్సమృద్ధంబులుఁ బ్రబుద్ధంబులు నగు వంశంబులం
గ్రమంబున జన్మించి. 305
- క. అయ్యైకర్మంబులదెస, నెయ్యం బెసలారఁ గలిగి శ్ర నియమనిరూఢుం
డియ్యన యన సుకృతంబుల,నయ్యెడు సౌఖ్యంబునిహమునందుఁబరమునన్. 306
- తే. అనుభవించుచు గమనంబు శ్ర నాగమనము
నాచరించుచు బ్రహ్మస శ్ర భాంతమైన
పుణ్యలోకసికాయంబుఁ శ్ర బొంది యెల్ల
నెఱిఁగి యూహించి యిట్లని శ్ర యెడఁ దలంచు. 307
- క. ఇవి యెల్ల నశాశ్వతములు, భవమరణాకలితములును శ్ర బటుసంసారో
ద్భవదుఃఖయు క్తములు సుఖ,లవయుతములు వీనియందు శ్ర తాల్యం బేలా. 308
- వ. అని తలంచి యపునర్భవకారీయు ననధికంబును నచలంబు నగు ధర్మంబునుగోరు
చుండు నకృతకర్మఫలంబు నొందను గృతకర్మఫలంబు దొఱంగను నెవ్వరికివశంబు
గామి ధ్రువం బగుటండేసి కృతకర్మవిశేషంబున నతండు వాసవాదివర్జితహవా
సంబున వ ర్తించి. 309
- తే. పుణ్యఫలకాలమునయంత్రమున నితాంత
సంప్రబుద్ధజనంబువం శ్ర శమునఁ బుట్టి
బ్రహ్మసంస్కారముల నెల్ల శ్ర బడసి యతిధి
దేవపితృకోటులకుఁ బరితృప్తి సేసి. 310
- తే. భార్య పుత్రు లాదిగఁ గలకపాశసంచ
యంబు నిరసించి యతిధర్మ శ్ర మాచరించి

యెల్లు వెడలి గురుశుశ్రూష శ్రీ నలఘసాంఖ్య
యోగశాస్త్రరహస్యైకయోగ మొంది.

311

3. పుణ్యంబు లై నతయరణ్యంబులను శూన్య, గృహముల దేవతాగృహములందు
గుహలను నిలుచుచుఁగడుపు భిక్ష నొనర్చి. యొకచోటమరగకతయెల్లమి.యును
వలపును నెడలి నిర్ద్వంద్వత వాటించి, మమత యహంకృతిమాని నిత్య
తృప్తాత్ముఁడును జనాభీషితర్షిహితుండు, నై గమ్యదిశ యొక్కఁ శ్ర ద్ధనఁగ లేక
4. మెలగుచుండి పక్ష్యఫలము దొడిముఁ బాయు, పగిది గుణచయంబుఁబాసియత్తు
యంబు నచలమును నిశ్రామయంబును నగు, పదముఁ జెందు శుద్ధభావ మెనఁగ.
5. అని చెప్పి.

313

6. భిక్షకుఁ డిమ్మెయి నీడముఁ, బక్షి విడుచునట్లు మాయఁ శ్ర బాసి యభేద్యం
బక్షర మనుత త్వంబును, సాక్షాత్కృతిఁ గూర్చి నిలుచు శ్ర శాశ్వతపదవిన్. 314
7. అమృహానుభావుండు సంసారసాగరంబు గడచుటయ కా దాశ్రితులనుం గడపం
జాలి యుండు.

315

8. కావున భిక్షుఁ జెంది ప్రియశ్రకారిత శూద్రుండు గొల్చునేని సం
భావితంఁ జైనయాతనికృతపారస మాని తదీయసంగవి
ద్రావితకల్మషం డయి చిర్రక్రమవృత్తిత నూయి గ్రొచ్చి నీ
ర్వావిరి గన్నయట్టాలు శిరవం బగుత త్వము గాంచు నెమ్మెయిన్.

316

- తే. అఖిలజనులకుఁ బరమపరదాభిలాష
వృత్తి సామాన్య యది యొందుఁవెంట శూద్ర
జనములకు నెట్లు వొరలిన శ్ర సఫల గాదు
దాని భిక్షుక సేవ సత్ఫలతఁ గూర్చు.

317

—♦ పరాశరమునిప్రణీతధర్మవిశేషంబు భీష్ముండు ధర్మజునకు జెప్పట. ♦—

- తే. వర్ణముల కెల్ల నింద్రియశ్రవ్యాప్తి నిగ్ర
హంబు వలయు నియ్యది గన్నశ్రయంతఁ దృప్తి
బొంది యొం డానపడ కున్న శ్ర నొందు సాధు
జనులు వెదకుననామయశ్రనత్పదంబు.

318

- తే. పరమ మైనయీధర్మంబు శ్ర పట్టి పాప
యోను లగుకామినులును వైశ్యులును శూద్రు
లును సుగతి గాంతు రనిన స్రజ్జనతఁ బరఁగు
బ్రాహ్మణులకు రాజులకును శ్ర బ్రాతె సుగతి.

319

9. అని చెప్పి వెండియు.
నీ. బోధ మక్షీణపాశ్రవునకుఁ గల్గదు సద్గురుండు సెప్పంగ సంశ్రుతము లైన
పనులఁ బాపంబులు శ్ర వాసిన నిర్మల, జ్ఞానోదయం బగు శ్ర దాన గర్వ

320

ముదయింప వచ్చిన శ్ర నుడుపంగ వలయు గ,ర్వంబున గురుసమాశ్రాధనంబు
వదలిన నాబోధ్యవైభవ మెడలిన యంతటఁ బోక కీ శ్ర డావహిల్లుఁ

ఆ. బరమబోధమునకు శ్ర ఫల ముపశాంతిగా, నెఱిగి యెంతబోధ శ్ర మెక్కు డయ్యె
నంతశాంతుండగుచు శ్ర ననవరతంబును, గురుని గొలిచిమేలు శ్ర పురుషుడొందు.

సీ. రక్షించునది యుద్యరంబు శిశ్నము ధృతిఁ, బాణిపాదములు దృఢకృత్పటవములు
వినుఁ డింద్రియంబుల శ్ర మనమును మనమున, బుద్ధిఁ, నిఘ్నెనఁ బ్రబోధవికచ
హృదయస్థుడై ధూమ్రమెడలినశిఖివోలె, వెలుఁగుదేవునిజూచునెరవుగలుగు
యొక్తుండు గా కేలయొదవు మహేశ్వరుఁ, గనుటయుక్తాత్ముండు శ్ర గనుసుభక్తి

తే. నట్టిభంగికే జాలినయట్టిఁ డైన
వికృతిపోడశకంబును శ్ర బ్రకృతిసప్త
కంబు మూల ప్రకృతిఁ జిత్త శ్ర కలన నరయ
వికృతియును బ్రకృతియుఁ గానిశివునిఁ గాంచు.

322

క. ఇది సాంఖ్యానము దీనిని, మది కలవడఁ జేసికొనుచు శ్ర మఱవక గురు ని
ర్మదుఁ డై కొలువఁగఁగేవల,పదము నతనికరుణ చెంపుర ప్రకటముసేయున్.

323

తే. భిక్షుభావంబుఁ బొంది యాశిక్ష యూఁది
మెలఁగున ర్హత త్రైవర్ణ్యకులకుఁ గలదు
శూద్రునకు భిక్షుసంసర్గ్యసులభ మమల
పదము వానికి భిక్షుతఁ శ్ర బరఁగఁ జనదు.

324

క. పరమజ్ఞానులయొద్దను, బరఁగిన నజ్ఞుడును బోధశ్రవరతుం డగు నిరం
తరమేరుసమీపస్థితి, హిరణ్యురుచిఁ గాక మెసక శ్ర మెసఁగినపగిదిన్.

325

క. గురుశుశ్రూషామహిమం, గరుణఁ జతుర్వర్ణహితముగ్గా నిమ్మాడ్కిం
బరివర్ణితంబు సేసెం, బరాశరమునీశ్వరుండు శ్ర పౌరవముఖ్య.

326

వ. అనిసకలధర్మోపదేశధుర్యుం డై నభీష్టుండుపరాశరమునివర్యువాక్యసంచయంబు
సెప్పినం బరితుష్టుండయి పరమవినయంబునం బొండవ్రాగజండక్కురుకులాగ్ర
గణ్యుతో నరులు సురలకు వంద్యు లగువారును గల రని విందు వారలవర్తనం
బెట్టి దెఱింగింపు మనిన నతం డతని కేట్లనియె.

327

సీ. ఇట్లు మాతలి యమశ్రేంద్రుని నడిగిన, ధర్మార్థకామముల్ శ్ర ధర్మచరిత
వర్తనఁ జెల్లించునవారు వామాక్షులు, గోరఁగాఁదగురూపశ్రగుణసమ్మద్ధి
గలిగియు వర్ణితకాము లయ్యెడువారు, విద్యాధనైశ్వర్యవిషయగర్వ
విరహితు లగువారు శ్ర విజితేంద్రియులు నిజ, దారత్వపులుఁ దపోధనము గాధ

తే. తత్పరతఁ గూర్చునులు సత్త్వవతులును
బరమశౌచులు బహుకార్యపరత లేని

గూఢధర్మములు సన్యాసశ్రోవిదులును

దనకు నభివంద్యులగుట యశ్రుతండు సెప్పె. 328

వ. అనిన విని ధర్మతనయండు తటాకనిర్మాణరూపం బగుధర్మంబువిశేషంబు వినవల
తుం జెప్పవే యనుటయు ననిమిషనదీనందనుం డాదరభరితుం డై. 329

— * భీష్ముడు ధర్మజునకుఁ దటాకనిర్మాణఫలవిశేషంబు సెప్పట. * —

సీ. దేవతీర్యజ్ఞురశ్రద్ధావర్జితము తటాకంబు విను మట్లుఁ శ్ర గాక యందు
గోకులంబులు నీరు శ్ర గొని ధానిక ర్తకులము నెల్ల బుణ్యలోకమున కనుచు
సీలోకమున శ్రీయు శ్ర నెక్కుడు క్షీర్తియు, నతనికిఁ జేయు వ్యర్థమును
సీతున వేసవిఁ శ్ర జెఱువులో నీ రున్న, నగ్నిహోత్రాదిమయజ్ఞవాజి

ఆ. పేయఫలము లోలి శ్ర నాయన కగుఁ గట్టఁ, దగినతరువు లిడిన శ్ర సుగతి గలుగు
నిహనుఖంబుఁ బొందు శ్ర విహగాదిబహుభూత, వాససౌఖ్య మతఁడు శ్ర సేసెఁ గాన.

క. సలిల్లాశయములు సేసిన, నలఘు ప్రియమందుఁ బితృచక్రయము లూర్ధ్వగతుల్
గలుగును దానం దమ కను,తలఁపున నది గోరుచుండు శ్ర ధర్మతనూజా. 331

తే. ఛాయ నతిధివర్గంబుఁ బుష్పముల సురగ
ణంబుఁ బండులఁ బితృనివృహంబుఁ బ్రభుద
మందఁ జేయు వృక్షంబు ల శ్ర ట్లగుట వృక్ష
రోహణక్రియ మేటిధర్మమువు కుమార.

332

క. అనిన విని ప్రితుం డై యజ్ఞనవిభుండు గృహస్థధర్మశాకల్యజ్ఞా
ననిరూఢి నాదుచి త్తం, బున నొలయింపు భవదీయశ్రుణ్యఫణితులన్.

333

క. అనవుడుఁ దాత యలరి య, మృనుమనితో నిట్లు లనియె శ్ర మహియును విష్ణుం
డును జేసినసంవాదము, విను మది నీకోర్కెఁ దీర్చు శ్ర విశ్రుతకీర్తి.

334

తే. నన్ను నీ వడిగినయట్లు శ్ర వెన్నుఁ డర్థి
బుజ్జనంబులు మున్నుగ శ్ర భూమిదేవి
నడిగె దానికిఁ బ్రియ మంది శ్ర యమృహాను
భావు డిట్లని చెప్పెఁ దదాభావ మలర.

335

క. దేవా హుతవహావరిచ, ర్యావిధి యొనరించి బలిసమాచరణము భ
క్త్యావేశంబునఁ జేయఁగ, దై వతసంఘంబు సమ్యక్దంబునఁ దేలున్.

336

తే. అన్నమున దుగ్ధమునఁ బండ్ల శ్ర నైన మూల
కోటి నైనను దను పారునీట నైన
నిత్యమును జేయునది పితృకృత్య మోపి
నై శ్వదేవ మవశ్యనిర్వాహ్య మనఘ.

337

క. ఆచేతపిదప దానం, బాచరణీయంబు శక్తి శ్ర కనుగుణముగ భి
క్షాచర్య సేయువిప్రుల, వేచి యిడఁగ వలయు నెపుడు శ్ర వేగమ భిక్షల్.

338

తే. అప్పటికి వారు తే కున్న శ్రీ¹నగ్ర మగ్ని
ముఖమూనం దైన నిడునది శ్రీ సఖుల బంధు
జనుల నతిథుల గురుల భోజనవిధాన
తృప్తులుగఁజేసి బలివిధిఁ శ్రీ దీర్పవలయు.

339

వ. బలు లుభయప్రకారంబులువానియందు²ధర్మాధర్మార్థాపధివనరతోజనాదివిషయం
బైన శ్రౌతబలి యేను మున్ను నిద్దేశించినది యిప్పుడు సెప్పినయది పశుపక్షి
చండాల ప్రభృతిగోచరం బగుస్మార్తబలి యని నిద్దేశించి వెండియు.

340

ఆ. విను గృహస్థధర్మవిధ మిది యీ భంగి, నడపి పిదప భోజననంబు సేయ
వలయు విప్రుఁ డిట్టివాఁ డొందు నిహపర, సౌఖ్యసంపదలఁ బ్రశస్తచరిత.

341

క. అని చెప్పినఁ గృష్ణుఁడు నె,మ్మన మరల గృహస్థవిధిసమాచరణము ని
ష్ఠ నడపెఁ గర్మశ్రద్ధా, ఘన సీవును నట్ల నడపు శ్రీ గార్హస్థ్యంబున్.

342

క. అది దురితనిరాసము న,భ్యుదయానందంబుఁ జేయుఁ శ్రీ బుణ్యయశస్సం
పద నిచ్చు నూర్ధ్వలోక,ప్రద మగు దానిఁ గొనియాడు శ్రీ భరతవరేశ్వర.

343

వ. అని యిట్లు భీష్ముఁడు భీష్మాగ్రజనకుఁ గృహస్థధర్మప్రకారం బెఱింగించె నని
చెప్పటయు నప్పొరవకులో త్తములసంప్రశ్నిత్తరంబులు మఱి యెత్తెఱంగునం
జెల్లెం జెప్పవేయనుటయు.

344

చ. అపగత కామరోషహృదయంతరభేలనకల్య నిర్జపా
జపమహిత వ్రతైకపర్యసంగధురాధికతాల్య చంద్రమ
స్తపనమయాక్ష కౌస్తుభనితాంతరుచిస్సురితాస్థిదామదీ
ప్తిపటలచారువక్ష మునిశ్శిష్యులభావిత దేవసీవితా.

345

క. సత్త్వాధిష్ఠాన కృతశుభ త్వప్రకటాభిధాన శ్రీ భక్తాధీనా
తత్త్వంపదార్థరూపా, తత్త్వసదనదీప భూతశ్చైత్యాటోపా.

346

మాలిని. జగదవనవినోదా శ్రీ సత్యజాత ప్రమోదా
సగుణవిగుణభంగీ శ్రీ సంయమారామసంగీ
విగతవికృతమూర్తీ శ్రీ విశ్వభూత ప్రవర్తీ
సుగమగహనభూమా శ్రీ సోమఘించాభిరామా.

347

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రై కొమ్మనామాత్యపుత్రై బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యానుశాసనికపర్వంబు
నందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

348

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్రమహాభారతము

ఆనుశాసనిక పర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

పరమమహిమనిశ్చల
తాపాదన కేళికౌతుకకాతిశయమనో
వ్యాపారనిరూఢస్తు
త్యాపాంగవిలాసలలిత శ్రీ హరిహరనాథా.

— * ధూపదీపనైవేద్యంబులఫలవిశేషము భీష్మఁడు ధర్మజానకుఁ జెప్పెట. * —

- వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2
- తే. అట్లు గృహమేధిధర్మతత్త్వావగమము
దనకుఁ గలుగంగఁ జేసివశ్రతాత కెఱిగి
మనుమఁ డూర్జితభక్తియు శ్రీ వినయగౌర
వంబు సమధికతావైభవంబుఁ బొంద. 3
- వ. మహాత్మా సుమనోధూపదీపనైవేద్యంబులు త్రమంబు లగుపూజాసాధనంబు లని
వానిం గొని దేవతలం బూజింతురు తద్వితేషంబెఱింగింపవేయని యడుగుటయు
నతం డాదరభరితుం డయి దీని శుక్రండు బలిదానవేండ్రునకు బలి మనువునకు
మనువు సువర్ణం డనుతపోధనునకు సువర్ణండు నారదునకుం జెప్పి రప్పరమ
ముని నాకుం జెప్పె నత్రైతంగు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి యప్పడమి
తేని కిట్లనియె. 4
- సీ. ఓషధు లమృత మశ్రయ్యుత్తమవస్తుసం,తతిలోనఁ బుష్పవంతములు మేలు
పుష్పముల్ గొని సురశ్రపూజ లొనర్చిన, మానవులకు మంచితమనసు గలుగు
నట్లు గావున సుమనోభిధానము పుష్పముల కయ్యెఁ దద్ద్రవ్యశ్రపూజ లిచ్చు
నరులకోర్కులు సుమనస్కుతఁ దీర్చుట, నమరులు సుమనస్కు శ్రీ లనఁగఁ జనిరి
- ఆ. కంపు రూపుఁ డెలుపుఁ శ్రీ గలిగి యకంబక, భూరుహాదులందె శ్రీ బుట్టినట్టి
పుష్పముల బ్రియంబుఁబొందికై కొండుని,ర్జునులు పూజనములఁగగురువశేణ్య. 5

- క. నలినంబులు జాజులునుం, దులసీదళములుఁ బ్రభూతశతోపము గీర్వా
ణులకుం జేయును యత్నో,దులకు జలోద్భవము లెల్లఁ శ్రదుష్టి యొనర్చున్. 6
- క. అరుణంబులును సకంటక, తరుభవములుఁ గలుకగంధశ్రధామములు నొన
ర్తురు శాస్త్రవాభిచారిక, కరణమున నధర్వమాంత్రికతఁ గుసుమంబుల్. 7
- తే. భూతరక్షోగణములకు శ్ర భూపవర్య
త్తిక్షగంధపుష్పంబులు శ్ర తృప్తిజేయు
నలంప దీపు¹ వలచి పరిమళసుకాంతి
భరితములు నగువువ్వులు శ్ర నరులమెచ్చు. 8
- క. విను దేవాలయమునఁ బితృ,వనమునఁ బుట్టుకుసుమములు శ్ర వలదు వివాహం
బునకు శాంతికపాష్టిక,వనితాజనరంజనాదిశ్రవ ర్తనములకున్. 9
- తే. కుసుమములగంధమున దేవశ్రోటి వాని
దర్శనంబున యత్నలు శ్ర తదుపభోగ
మున భుజంగ ప్రతాన మీశ్రమూడు దేహిం
లను మనుష్యులు ప్రియ మందు శ్ర టనఘ కలుగు. 10
- క. దేవత ల్పర్లకుసుమపూ,జావిధిఁబ్రియ మంది యపుడ శ్ర జనులయెడల సం
భావించి వారికోర్కులు, గావించురు సఫలములుగఁ శ్ర శౌరవనాథా. 11
- తే. సల్లకీజాతనిర్వాస శ్ర మెల్లదేవ
తలకు మే లంతకంటె² గుశ్గిలము లెస్స
యగరు గంధర్వయత్రోరశ్రగాదులకుఁ బ్రి
యంబు భూపదానమునెడ శ్ర నధిపవర్య. 12
- వ. భూపదానంబులయందు నధికతరంబు కర్పూరధూపం బని చెప్పి మఱియును. 13
- క. సమధురమును గలుపును దీ,క్షము నగుగంధములధూపశ్రకలన వరుసహృ
ద్యములు సురయత్నరక్ష,స్సమితులకును దత్ప్రకారశ్రజాతులకు నృపా. 14
- తే. తగినయట్టి భూపము శ్రేవ్రతలకునిచ్చి
పరమపుష్టియు నాయువుఁ శ్ర బడయుఁ గర్త.
యత్నగంధర్వపన్నగశ్రరాక్షసులును
భూపమున మెచ్చి కోర్కు లిశ్రేతురు కుమార. 15
- క. మలయజము నగరు మఱియుం, గలుగుసురభిస్తువులు. నిశ్రకామప్రియదం
బులు వై హారికధూపం,బులయెడ మానవులచి త్రములకు నరేంద్రా. 16
- ఆ. ³దైవతార్చనపుడు శ్ర తామసభూతర,క్షోముఖంబు లైనకుశకుత్స్థితంపు
జాతు లెల్ల దీపశనన్నిధి నడఁగు న, ల్లగుట దీపదాన శ్ర మధికఫలము. 17
- క. ఆలోకదాన మన భూ,పాల పరఁగు దీప మీగి శ్ర భావము సద్ధ

- రాలోకనశీలం బగు, నాలెస్స యొనర్చినట్టియతనికి నధిపా. 18
- తే. ఘృతము సాలమి వర్తి నికృష్ట యగుట
దగ సమర్పించి బెంచుట శ్రధరణినాథ
కానియవి దీనదానవిధానమునఁ బ్ర
కాశవస్తువు దృఢదీప్తికముగ వలదె. 19
- వ. అని వెండియు. 20
- క. ఒరుల్చిచ్చినదీపం బపహరించి తత్పాతకమున శ్రనంధుం డగు భూ
వర రథ్యాసభ గుడిపై, గిరి దీపం బిడి విభూతికిం బాత్ర మగున్. 21
- తే. ఆలనేయి ముఖ్యము మహిపాదిమేష
జనితఘృతములుఁ దైలంబు శ్రమనుజనాథ
మధ్యమము లగు మేదోస్థిమాంసరసము
లరయ నింద్యముల్ దీపనశ్రమర్పణమున. 22
- క. జ్యోతిస్సాలోక్యకులో, ద్యోతనమహిత ప్రకాశత్రయోగంబులు పు
త్తా తేచ్చు దీపదానము, దాత కొనఁగు నమరపూజ్యతసుఖత్వంబున్. 23
- క. దేవతలకు నగ్రపునం, భావన నుపహార మిచ్చి శ్రపదపడి కుడువం
గా వలయు నట్లు సేయని ధీవిరహితుఁ డసుర యగుడ శ్రద్ధెల్లం బధిపా, 24
- వ. కావున. 25
- క. తనయింటఁ గలుగునన్నము, మును దేవతలకు నివేద్యముగఁజేసిప్రణా
మనియమసహిత సమర్పణ, మునఁ గృతకృత్యుఁడుగ వలయుఁబురుషుండనఘా. 26
- వ. పూజకుండు శక్తిసంపన్నుం డయి యొనర్చిన. 27
- క. తిలపిష్టము దధిదుగ్ధంబులు మఱియును ధూపములును శ్రబుణ్యపరిమిశం
బులు నగుపదార్థములు విబుధులకుంబ్రియ మొనఁగు బలివిశ్రధులఁ గురుముఖ్యా.
- క. ఉపహారసమర్చకుఁ డగు, సుపురుషు గృహదైవతములుశ్రుభములఁ గూర్చున్
నృపవర తత్కర్మరహితుఁ, గృప లేక నితాంతవిఫలకృత్యుం జేయున్. 29
- ఆ. రక్తమాంససహితశ్రధక్తిపిండముల ను
ల్లసితలోహితాక్త్రలాజములను
సురను బలి యొనర్ప శ్రనురగయతౌసుర
ప్రముఖభూతములు శుశ్రధంబు లొనఁగు. 30
- క. సామ్యా సామ్యబలులు విను, సామ్యాసామ్యప్రకారజనకృత్యంబుల్.
సామ్యనృపోత్తమ యయ్యె, కామ్యముఁ దత్తే ప్రపూజ్యకరణిం జేయున్.
- క. అగ్రప్రదాయి వర్ణసమగ్రుండు బలయుతుండు బుద్ధిమంతుండు లోకా
నుగ్రహపాత్రము శాత్రవ, నిగ్రహశక్తుండుఁ దత్త్వనిష్ఠుండు నగున్. 32
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్రుతో సుమనోధూపదీపబలిప్రదానం

బులఫలవిశేషంబు లింకను వినవలతుం జెప్పవే యనుటయు నప్పురుషవరుం
డా కురువంశవరున కిట్లను నహుషువృత్తాంతంబున నది విస్పష్టం బగు వినుము
చెప్పెద. 33

—◆ భీష్ముడు ధర్మజునకు నహుషునిధూపదీపదాననిశేషంబు నెప్పుట —◆

సీ. నహుషుండు భూపాలశ్రవము నేయు చుండి రా,జన మించుకయు లేకన త్వన్విష్టం
బుష్పంబులను ధూపశ్రముల దీపముల నివే,ద్యంబుల నమరుల శ కర్ప లిచ్చు
బిత్పనంతతికి వీనఁ శ్ర బ్రీతి యొనర్చు రా,క్షనయక్షభూతభుజంగమాది
తర్పణంబులు నర్హతానిరూఢములుగా, నివి గొని యొనరించునట్లు నిత్య

తే. నిరతిఁ జెల్లించి తత్ఫలశరణతి ప్ర

దీప్తతేజోవిశేషసంప్రాప్తదేవ

రాజ్యం దై సురమునిగణ్యపూజ్యభావ

మహిమఁ బొందియు దీనిఁ దా శ్ర మఱవఁ డధిప.

34

క. సురలఁ బితృదేవతలఁ ద,త్పరతను ము న్నెట్లు లట్ల శ్ర పన్నుగ నమ్య
కృరితృపులఁగాఁ జేయుం, బరమకుసుమధూపదీపశ్రబలిదానములన్.

35

తే. దానఁజేసి తదీయమశ్రహానుభావ, మంతకంతకు నగ్గల శ్ర మగుటకతనఁ
దగియె మునివరవాహనశ్రత్వంబు నమ్మి, హాద్యుతికి వేయు నేల యశ్రవద్యరహిత.

క. విను మనుజేంద్రుల కెవ్వరి,కిని లేనివిశేష మతనిశ్రికిం గలుగుట గ

ర్వనిరూఢి నొంది దుర్వ,ర్తనపరుఁ డైయాతఁడజగత్తత్వముఁ బొందెన్.

37

వ. అట్టియెడనుబూర్వంబుననుం జేసినపుష్పాదిదానపుణ్యవిశేషంబులమహానుభావంబు
వలన నవ్వసుమతీశ్వరు శపించినముసీశ్వరుండు సదయుం డయి శాపమోక్షంబు
నిర్దేశించెఁ దత్ఫలవిశేషంబునన యశేషదోషనిరసన నిపుణుండ వగునీవప్పణ్యాను
ష్ఠానంబున కొదవి తని చెప్పి వెండియు.

38

తే. పాండవా గ్రజ నహుషుండు శ్ర బ్రహ్మసభకు

నాత్యగృహమున కరిగినశ్రయట్ల యరిగె

నట్టిపెంపును జనవిధుం శ్ర డవ్వెళిష్ట

దానఫలమునఁజూపె పొందంగఁ బడసె.

39

క. అని పలికి భీష్మ డిట్లను, విను మెందును దీపదానశ్రవిధి మేలనిశం

బును జేయ నూర్ధ్వలోకం,బును గ ర్తకుఁ బరమదివ్యశ్రబోధము నిచ్చున్.

40

క. ఎన్నినిమిషములు దైవత, సన్నిధి వెలుంగంగఁ జేయు శ్ర జనుండు ప్రదీపం

బన్నిసురవత్సరములు సు,ఖోన్నతి సన్నుతుల నాతఁ శ్ర డొప్ప దివమునన్.

41

క. అనిన విని ధర్మజుండు శం,తనుతనయునితోడ విప్రధనము నపహరిం

చినయాతఁ డేగతిం జను, ననుటయు నతఁ డిట్లు లనియె శ్ర నన్నరపతికిన్.

42

క. దురితము లనేకములు గల, వరయంగ లోకమున వానిశ్రయన్నిటికంటె

- ధరణీసురధనము పాపపు, దెరువునఁ గొను టధిక మండు శ్ర ధీరవిచారా. 43
- క. భూసురధనాపహరణము, సేసినఁ గులనాశ మగుట శ్ర సిద్ధము దానం
జేసి యగును జండాలు, ¹త్యాసంగము నపరభవమునందు నరేంద్రా. 44
- వ. ఒక్కయితిహాసంబు పెప్పెద నాకర్ణింపుము. 45
- ఆ. ఊ త్రబంధుఁ డనఁగఁ గలఁ శ్ర డొక్కనరపతి, యతఁడు మాలవానిశ్ర నధికదుఃఖ
భాగిఁ గాంచె గాలిఁబ్రజచువిప్రజ్ఞేత్ర,తలము రేణువునకుఁదలఁచి చనఁగ. 46
- క. కని యీధూళికఁ గడు రో,సినకారణ మేమి యనుడుఁ శ్ర జెప్పె నతని కి
ట్లని యమ్మాలఁడు దొలుబా,మున నే నొకవిప్రుకొడుకశ్రమునులు నుతింపన్. 47
- ఆ. పరమనిష్ఠతోడ శ్ర బ్రహ్మచర్యవ్రత, మాచరింతు భిక్షితాన్న మొక్క
నాఁడు వేడ్కఁబుణ్యనదితీరమున భుజిం,పంగఁ దలఁచి చనఁగఁ శ్ర బాప ²మడరి
- క. ధరణీదేవజ్ఞేత్రము, పరాగపటలంబు బహుళశ్రవనంబుగతిం
బరగి నరనాథ నా దగు,కరంబునన్నమునఁ బట్టె శ్ర గడు సాంద్రముగన్. 49
- క. ఆ ధూళితోడఁ గుడిచిన, నీదుర్జన్మంబు వచ్చె శ్ర నిది యెఱిఁగెఁడునం
వేదనము పూర్వపుణ్యఫ,లోదయమునఁ గలిగె నిన్ను శ్ర యొకకల గంటిన్. 50
- వ. దానిం జెప్పెద నవధరింపుము. 51
- క. ఒకవిప్రవరుఁడు ననుఁ గని, యకటకటా యనుచు నిలిచి శ్ర యడలకు మీదుః
ఖకలాప మెల్లి నాయును, సకలంబును ఊ త్రబంధుశ్రసంవాదమునన్. 52
- క. అనియె నని చెప్పి వీడ్కొని, చని మృతుఁ డై తొంటిబహుళశ్రసత్కర్మంబుల్
దను ను త్తమపదమునకుం, గొనిపోయిన నిత్యసౌఖ్యశ్రకుండై యుండెన్. 53
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు గంగాపుత్రుతో నాకలోకం బేక ప్రకారమనోహరి
యైయుండునో బహుప్రకారప్రమోదియై వెలుంగునో యెఱింగింపవేయనుటయు
నతండు పుణ్యకర్మంబు లనేకవిధంబులు గావే కావునం ద త్తదనురూపానేకస్థానం
బైనాకంబు నిశ్శోకంబును నస్తోకసుఖకరంబును నైకరం బొప్పుచుండు గౌతమ
శతక్రతుసంవాదం బనునితిహాసంబు విను మది భవదీయప్రశ్నంబునకు బ్రాదేశ
విశదీకరణం బగును త్తరంబై యుండెడు గౌతముం డనుమహాద్విజుండు వనంబు
నం దపంబు సేయుచుండి శుండాలశిశువుం దల్లి లేనిదాని నొక్కెడం గని
కారుణ్యంబు వొడమిపుత్తునింబోలెఁ బెనిచె నయ్యేనికొదమ కాలక్రమంబున
మేటియేనుం గయి మెలంగుచుండె నక్కలంబున భూపాలనంబు సేయు ధృత
రాష్ట్రం డనురాజునాకారంబు దాల్చి నాకపతి యయ్యెడకు వచ్చి యవ్వారణ
పతిం బట్టి తనకుం గొనిపోవువాఁడై దీని నా కిమ్మని యమ్మునిపతి నడుగుటయు
నతండు. 54
- తే. ఇధమములు దెచ్చియిచ్చునేరనిచట లేని,సమయమునఁ గాచు నీపర్జశాల. మ ర్వ

బుద్ధియుత మిది యీ దంతిఁ శ్రీ బుద్ధుబోలెఁ, బెనిచినాఁడ సీకేజాలశ్రమనుజనాథ

— ♦ ఇంద్రునకు మతంగమహామునితో నైనసంవాదము ♦ —

వ. అనుటయు నాకృత్రి మజనవిభండు.

56

చ. మునులకు నేనుఁ గేటికి నశ్రమాల్వపుగోవులఁ బుచ్చికొమ్ము వే
యనఘ పసిండి నీవలసినంతయు నిచ్చెద నన్న తైశవం
బున నిది దల్లి లే కునికిఁ శ్రీ బుట్టిన యక్కటికంబు పెంపునం
బెనుచుటఁజేసి దీనిపయిఁ శ్రీ బ్రేమము నామదిఁ గల్గు భూవరా.

57

క. కావున నొల్లను, బదివేల్గోవుల నిచ్చినను నిష్కర్మకోటి యొనఁగినం
బోవయ్య యేను మొల యిడఁగా వావిరిఁ గొనగఁ దగునెశ్వరిపతి నీకున్.

58

క. అని మునిపతి పలికిన నజ్ఞనపతి వాహనము గాఁగ శ్రీ సామజముం గై
కొనఁ దగదె రాజులకు నిట్లనఁ దగునే నీకు విడువు శ్రీ హస్తీ బ్రయమునన్.

59

వ. అని రాజసంబు దోఁపం బలుకుటయు నప్పరమద్విజుండు పుయిలోట దక్కియ
ట్లనియె.

60

తే. పుణ్యకర్ములు హర్షంబుఁ శ్రీ బొందఁ గనుట, పాపకర్ములు శోకార్తిపాలుపడుట
యెచటఁ గల్గు నజ్ఞమునభక్తకేగుదెమ్ము, దంతి నచ్చట నిచ్చెదశ్రధరణినాథ.

61

వ. అనుటయు నతండు.

62

సీ. వినుము నాస్తికు లగుజనులుఁ బాపాత్మకులును గాక యేనువశ్రుత నె ముసీంద్ర
యచటికి నన్న నశ్రయ్యముండు పుణ్యండు తదీ, యాదరం బొప్ప దేయనియెవిప్రు
డమాట కవ్వభుం శ్రీ డప్ప బ్రోచునతండు, దల్లికిఁ దండ్రి కశ్ర త్యంతభక్తి
గలవాఁడు నమ్మేలు శ్రీ గను నందు రా. నొల్ల, నని పల్కెఁ బల్కిన శ్రీ సత్తపస్వి
తే. రమ్మ మందాకినికిఁ దత్త్రటమ్ముపొంత, హస్తీ విడిచెదననుమాలశ్రయాడ నాత
డతిథిశిష్టాన్నభోజులున ప్రతిగ్ర, హలును గండ్లది సరకు నేయదునెయచటు.

క. అనినను ముని మేరువనంబున నీ కొప్పింతు గజముఁ శ్రీ బోద మనుడు న
జ్ఞనాథవరేణ్యం డా,తనిమోమునఁ జూడ్కి నిగుడ శ్రీ దరహాసముతోన్.

64

క. మృదువులు సత్యోపేతులు, సదయులు భూతహితు లందుఁజనజనములు నా
కది యేల వేడ్క నిదె వ,చ్చెద నొండొకమంచుచోటు శ్రీ సెప్ప మనువుడున్.

65

క. నారదమునినాయకునివి, హరస్థల మైనవనమునం దిచ్చెద నీ
వారణము నచటు కిన్నర,ధీరమ్యం బప్పరోమశ్రతిప్రియ మనఘా.

66

సీ. అనిన శాతముపల్కు శ్రీ విని గీతనృత్యాది, చతురులై దేవతాశ్రమముసీంద్ర
హర్షంబు గావించునట్టివా రచ్చటి, కరుగుదు రే నొల్ల శ్రీ నచ్చటనియె
నరపతి యుత్తరకరుభూము లనిమష,కమనీయములు సర్వశ్రామ్యవర్షి
యగు నందు వాసపుడట వచ్చి కరి నొప్పఁ, గొనుమనిపలికె నశ్రమ్మునివరుండు

తే. కామహింసారహితులకుఁ శ్ర గాక నాకుఁ

దరమె తత్ప్రదేశం బని శ్ర దర్పభణితి

నాడెఁ బతి దాని కాభానుశ్రాగ్రగణ్య

డిందుగృహమున నిత్తు ర శ్ర మ్మిథము ననుడు.

67

క. దానరతులు సక్షము లా, దానవిముఖు లందుఁ బోవుతరముజనులు నా

కానెలవు సెలవు లే దని, మానవపతి వలుక ముని సకమధురవచనుడై.

68

వ. అన్నరనాథుతోడ.

69

సీ. రవిచాల నిచ్చెద శ్ర రమ్ము కుంజరముఁ జే

కొనుటకు ననిన నశ్జనవిభుండు

నుతతపస్వాధ్యాయశ్రతులకు గంతవ్య

మచ్చోటు నా కేల శ్ర యనుడు వరుణు

పురిఁ గుంభిఁ శ్ర గైకొనుపొద మన్న మునిఁ జూచి

యగ్నిహోత్రము నిష్ఠిత్రయజనములును

గలవా రరుగుదురు శ్ర గాక యన్నెల వొల్ల

నని యాడె భూపతి శ్ర యతని కాతఁ

తే. డిందుకడ మర్త్యకోటికి శ్ర నిష్ఠ మచట, గౌరు నీ కిత్తునని చెప్పె శ్ర శూరయాజి

వేదిశతవర్ష పురుషులు శ్ర వోడు రందు, దాని నేఁ గోర నని వల్కెశ్రధరణివిభుండు.

వ. పలికిన నప్పరమతపోధనుండు.

71

క. రదిఁ గొను మచ్చోటను వే, పొద ప్రాజాపత్యలోకశ్రమున కనవుడు నా

కది యేల యశ్వమేధుల, పద మనియెంబతి తపస్వీపతి యాతనితోన్.

72

చ. అపగతమోహశోకమగుశ్రనట్టిది గోగణలోక మిత్తు మ

ద్విపవరు నందు నీకనినశ్ర దీర్ఘనిషేవులు గోప్రదానపు

ణ్యపరులు బ్రహ్మచర్యనియశ్రమాధ్యులు నచ్చటి కేఁగువారు దా

నిపయిఁ బ్రియంబు నాదుమది శ్ర నెక్కొన దక్కడ కేల వచ్చెదన్.

73

సీ. అని భృతరాష్ట్రుఁ డాశీన ముని శీతోష్ణ, సుఖదుఃఖమిత్రాఁగ్రిముఖములైన

బహువిధద్వంద్వముల శ్రపరఁగవు బ్రహ్మలో, కమున నయ్యెడ సామశ్రజము హరింతు

గాని రమ్మునుడు నశ్రమానవపతి యనం, గులుఁగృతాత్ములు వ్రతాశ్రచలితమతులు

నధ్యాత్మనిరతులు శ్ర నందుఁ బోదురు గాక, యచ్చటు గాన శశ్ర్యంబె నాకు

తే. నవనిసురవర్య యన రాజు శ్ర నతఁడు సూచి

మునిమహాత్తరుఁ డే నిన్ను శ్ర ననిమిషేంద్రుఁ

గా నెఱింగితి నెల్ల లోకములఁ దిరుగు

దెచట నైన బొందదు గదా శ్ర యెగు నిన్ను.

74

- చ. అనవుడు మ్రొక్కి యింద్రుడు మృహాత్మ మతంగజహేతువాదవ
ర్తను నను బంపు నీవనువు శ్రీ దక్కొని చేసెద నన్ను బుత్తుఁ డీ
వనకరి నాకు సాధుజనశ్రవత్సల యిమ్ము కరంబునెమ్మి దీ
ని ననియె సాంత్యనంబుగ మునిప్రవరుండు కులప్రదీపకా. 75
- వ. అనిన విని యింద్రుం డిట్లనియె. 76
- తే. కరి సెలంగి నీమీఁదఁ బుష్కరము సాచి
మూరుకొనియెడు నడుగులశ్రమాల నిల్చి
ముద్దు ¹గురియుచు బలుమఱు శ్రీ మ్రొక్కు నిట్టి
దాని నిన్నేల పాపుడు శ్రీ మానసీయ. 77
- మ. నను నే డాచెద నన్న నేబుధులుఁ గానం జాల రక్షణబో
ధనసంపత్తి నెఱింగి తేర్పడ మునీంద్రా రండు నీవు భవ
త్తనయుం డీకరియున్ నితాంతసుఖనిశ్చయం బైననాకంబునం
దనవాయస్థిత మత్సఖత్వమునఁ బెంపారం బ్రవర్తింపఁగన్. 78
- ఆ. అనుడు సంతసిల్లి శ్రీ యెల్ల కాకనిన న, మునివరుండుఁ గరియు శ్రీ మున్ను గాఁగ
నేగ దివమునకు మృహేంద్రుండు సమ్మాద, భరితుఁడగుచు గురువృత్తపాలవర్య. 79
- క. అనిన విని భీష్ముతో న, జ్ఞనపతి యిట్లనియెఁ దపము శ్రీ సారపుధర్మం
బని యూఁది మీరు సెప్పుదు, రసఘాలేకుండునే తదధికం బాకఁడున్. 80
- వ. అనుటయు నాదేవప్రతం డా నరదేవోత్తము నర్మిలి నాలోకించి. 81
- * భగీరథునకు బ్రహ్మతో నైన సంవాద ప్రకారము *—
- నీ. వినుము ధర్మము లెల్ల శ్రీ వినుతకృత్యంబుల, తప మెన్ని యెన్నఁగ్యాధర్మ మెందుఁ
గలదు తపం బనఁగ నయితాశన, త్వము భగీరథుండు పశ్చద్భజనినభకు
నరిగిన నతనితో ననద్దేవుఁ డిందుల, కతులనిర్మలతపశ్రమాచరింప
కరుగుదేరంగ నెవ్వరికిని రా దెట్లు, వచ్చితో యనిన నశ్వసుమతీశుఁ
తే. డేను గోదానములును భూదానములును
గన్యకాదానములుఁ దీర్థకలనములును
రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరములుఁ బెక్కు
సేసినాఁడ వచ్చుట దానఁజేసి కాదు. 82
- మ. అవనీదేవత లొక్కెడంగ్రతువిధివ్యాసక్తులై యుండఁ ద
త్ప్రవిఘాతంబులు దోచె నేను రణసంభంభంబునన్ వారికు
త్సవ మొందించితి వానిఁ బాపి ముద మందన్ వారు నన్ బ్రహ్మపా
లవరిష్టావ్యయసౌఖ్య మొందు మని లీలం జెప్పినన్ వచ్చితిన్.
- తే. ఆకలియు నీరువట్టును శ్రీ నాదరింప 83

కేను విప్రులపని సేసి శ్రయిట్టి మహిమఁ

గంటి నియతాశనత్వమ శ్ర కాక తప మ

నంగ వే తొండె ధర్మాభిరనంద్యహృదయ.

84

చ. అనుటయు బ్రహ్మ యవ్యభున శ్ర కర్పన లిచ్చి తగంగ గారవిం

చె నధిప నీవు విప్రుల భశజంపుము సంయమితాశనుండ వై

యని దివిజాపగాసుతుఁడు శ్ర సాదరభాషణవృత్తి జెప్పిన

నిర్వని ముద మంది ధర్మజుఁడు శ్ర నెమ్మి దలిర్పంగ నమ్మహాత్ముతోన్.

85

క. పురుషుఁడు శతాయు వను శ్రుతి, పురుషవరా బాలురైన న శ్ర బొందుదురుమృతిం

జర మగు నేమిట నాయు వ, చిర మగు నెద్దానఁ దెలియఁ శ్ర జెప్పము కరుణన్.

వ. అనుటయు నయ్యఖిలధర్మవేది యవ్యభున కిట్లనియె.

87

తే. అనఘ యాచార మాయువుఁ శ్ర బెనుచు నదియ

కాదు శ్రీయును గీర్తియుం శ్ర గలుగఁజేయు

విను దురాచారుఁ డాయువుఁజెనువుఁ బొందఁ

డతని సర్వభూతంబులు శ్ర నభిభవించు.

88

క. కావున నాచారపరత, భూవర మేల్ సాధుజనులు శ్ర వోవుతెరువు సం

భావించుట యాచారము, దా వర్ణాశ్రమసమర్పణతం బరఁగు నృపా.

89

ఆ, గురునిమాట సరకు శ్ర గొనమి దుశ్శీలత

పిట్ట పుడుక గోరు శ్ర పిసుకఁ ద్రుంపఁ

గఱవ మరగు టుదయశ్రకాలాస్తమయసమ

యముల భానుఁ జూచు శ్ర టాయు వడఁచు.

90

క. విను క్రోధంబును హింసయు, నన్యతంబును లేమి సంధ్య శ్ర లైనం దదుపా

సగము సురపూజనము రే, పొనరించుట చిరతరాయు శ్ర వొనరించు నృపా.

91

క, పరదారగమన మొప్పుదు, పురుషున కది యెల్లపాపములకంటె నరే

¹శ్వరవర యాయుస్సంక్షయ, కరంబు తద్వర్జనంబు శ్ర గడు మే లరయన్.

92

క. ²పరదారలయందును సఖి, గురువృద్ధనృపాలబౌళకులబాంధవభూ

సురవైద్యభృత్యబుధనా, గరకులసతు లాయువునకుఁ శ్ర గడుఁ జే టనఘా.

93

వ. అని చెప్పి.

94

క. మే లివి గీ డివి యని భూ, పాలక యేఁ జెప్పినట్టిరపను లెఱుఁగుము నీ

వోలిన యాయువుఁ బెనుపం, జాలు ననియు నవహరింప శ్ర శక్తము లనియన్.

తే. తగనియది యెద్ది యైన వ్రతంబు పూని

మాన నోపిన నాయువు శ్ర మాల్పకుండు

నంతటన బోవ దాయు నశత్యంతవృద్ధిఁ

- జేయుఁ దగినది సేసినఁ శ్ర జెప్పనేల. 96
- వ. అని పరిభాషించి. 87
- క. దేవగృహముకడ వీధిని, గోవాటమునందు రచ్చకొట్టముపొంతన్
భూవర సస్యములను వి,ష్టావిస్మజన మొప్పు దండ్లు శ్ర చారిత్రవిదుల్. 98
- ఆ. ప్రాజ్ఞుఖండు నార్ద్రాశ్రపాదుండు నై భోజ
నంబు సేత మే లగ్నంగ విందు
నిలిచియుండి కుడుపు శ్ర నింద్య మమ్రెయి మూత్ర
సర్జనంబుఁ బాపశరణి యండ్లు. 99
- క. అనలము గోవును బ్రాహ్మణుఁ, జన దెంగిలితోడ ముట్టఁ శ్ర జంద్రార్కులఁ జూ
డను నమ్రెయిఁ దగ దాసన,మును గాంస్యము ననఘ భిన్నములు వర్జ్యంబుల్. 100
- ఆ. వృద్ధు వచ్చునపుడు శ్ర విను బాలుప్రాణంబు
తెగయఁ జూచు నతని శ్ర కెదురు లేచి
ప్రణతిఁ జేసేనేని శ్ర ¹బాదునఁ బడి యవి
దొంటియట్ల నిలుచు శ్ర దురితదూర. 101
- తే. అధ్యయనమున మస్తకం శ్ర బంటుటయును
నిద్రయును నశుచితతోడ శ్ర నింద్యకోటి
శిరము గ్రోతంగఁ దగ దిరుశసేత మస్త
కంబుతైలంబుఁ బూయఁగాఁ శ్ర గాదు మేన. 102
- సీ. వైరనిర్బంధంబు శ్ర వలవదు గురునితో, నతఁడు కోపించిన శ్ర ననుసరించి
తేర్చుట మేలు నింకదించుట గురునెడ, ననృత మాడుట యాయుశ్శపహరించు
విప్రగోక్ష త్రియశ్వద్ధదుర్బలభార,వహగర్భిణిలకు నీ శ్ర వలయఁ దెరువు
మాన్యభూదేవుని శ్ర మంగలంబుల వన,స్పతులను వలగొని శ్ర చనఁగ వలయఁ
- తే. బంశదళినిఁ జతుర్దళి శ్ర బద్మమిత్ర
వసుతిథుల జన్మతిథులందు శ్ర వలయు బ్రహ్మ
చర్య మడుగు లాంఛాంటితోఁ శ్ర జనదు తోమ
దోషములు గొండియముఁ గూర్తభాషణంబు. 103
- తే. అంగహీను దరిద్రు విగ్రహ్యావిహీను, రూపహీనునిఁ దెగడుట శ్ర పాప మండ్లు
వేదదేవతానిందలు, వేతనార్థకముగ జోస్యంబు నడపుట శ్ర కల్మషములు. 104
- సీ. దంతభావన మూత్రపురీషసర్జనం,బులు మాని యై చేయశవలయు నుభయ
సంధ్యల నిద్రింపఁ శ్ర జనదు తండ్రికి రేపు, మ్రొక్కి యాచార్యవిశ్రపులకు వరుస
మఱి మ్రొక్కునది వీరికెఱుగుట దక్క దే,వార్చనంబునకు ముగ్ధన్నన్యకడకుఁ
జనఁ గాదు గర్భిణీసంయోగ మొప్పును, పరిణయంబునకు ముగ్ధసురతసుఖము

- తే. ననుభవించిన నవకీర్తి శ్రయండు రట్టి, యథుము వోవుఁ బ్రాయశ్చిత్తమాచరింప
ను త్రరము పడమర దలఁయుఁగ శయింపఁ, దగదు శీర్ణతల్పంబునిశ్చయమును గీడు.
- క. సితపీతంబులు ధార్యము, లతులమతీ కుసుమకోటిశ్రయందుఁ గృతస్నా
నత రే పాపము శుచితా, చ్యుతుఁడగు సున్నాతుఁడేని శ్ర నొడలు దొడసినన్.
- తే. నీశ్వ నాడక మును పూత శ్ర నిందితంబు, సీర తడితో విదిర్చుట శ్ర సెట్ట యెరులు
గట్టివిడిచినవస్త్రంబు శ్ర గట్ట రాదు, మడత మార్చు టాపుదు ¹కడుశ్రమాపుడైన.
- క. వలవదు వలపిప్పలముల, ఫలములు నమలంగ మేడిశ్రపండ్లును దగ దా
పుల మేకల నెమిళులయెఱు, చులుఁ గానివి యవిహితంపుఁగజోటుల నధిపా. 108
- క. విను ²మొరుమాచిన మూచూ, చినభోజ్యము నింద్య మన్యశ్రచి త్రముతోడం
గొనఁదగ దాహారము పో, త్రునఁ గుడుచుట యథుము గూడుశ్రమాపించు యున్.
- క. చేతఁ గొని యుప్ప ³నమలుట, రాతిపయిని నుప్ప గొనుట శ్ర రాత్రి దధిమధూ
పేతంబుగఁ గుడుచుట ధ, ర్మేతరములు రేయి సక్తు శ్ర వేగ్గు నరేంద్రా. 110
- క. ఒకభులు సూచినయది వా, రికి బెట్టక నమలుటయును శ్ర బ్రీతిం దనపం
క్తికి దెచ్చినచుట్టలు వే, తొకభంగింగుడువ గుడుపు శ్ర నుఱు విషభుక్తిన్. 111
- క. నేయి మధువు సక్తువు దధి, పాయసము జలంబు భుక్తశ్రపరిశిష్టము భూ
నాయక యేరికి నిడఁ దగ, దాయువు పెంపారఁ గోరు శ్ర టాత్మఁ గలిగినన్. 112
- తే. అంగుళాగ్రముల్ సిటికెనలందు మొదఱు
లనఱు దేవరి తీర్థము శ్ర లనఁగఁ బరఁగు
వరుస వల కేలియుప్పలశ్రవాయి పైతృ
కంపుతీర్థంబు తర్పణశ్రకార్యమునకు. 113
- క. ఆచమనపూర్వకంబుగ, నాచరణీయంబు సర్వ శ్ర మగుతర్పణము
వాచఃపరుషత కోధం, బాచారవిధిజ్ఞు లఘుము శ్ర లండు కుమారా. 114
- క. దినమునసురతం బెయ్యెడఁ, జనదు చెడిపఁ గన్యఁ గవ యశ్రజనదు పతిత నం
టనిదాని నగ్నఁ జూడం, జన దుమిసిన వార్ష కునికి శ్ర నక్షతుఁ డైనన్. 115
- ఆ. అట్టియెడలఁ దనకు-శ్ర నాచమనము దొర
కొనక యున్న సూర్యుఁ శ్ర గనుచుఁ బ్రణవ
కలనతోడఁ గూడ శ్ర వలచెవి ముట్టుట
శుచిత నిచ్చు నండు శ్ర సూరి జనులు. 116
- ఆ. భగిని గురుని మిత్తుఁ శ్ర బండితు ⁴వంశజు, బేదవడినఁ దెచ్చి శ్ర ప్రియముతోడఁ
దనగృహమునకల్మి శ్ర కనురూపముగఁబోవు, పెనువు సేయునాయువునకు సిరికి.
- క. పారావతములు శుకములు, శారికలును బుష్పలతలు శ్ర జనవర పసిండి
దారమున నైనముట్టులు, నారయ గృహమంగళంబులదర్శములున్. 118

- తే. స్రువ్య గ్రద్ద దివ్యారువుఁబ్రువ్వఁ గూబ
యిల్లు సొచ్చిన శాంతి సేయింప వలయుఁ
జదువుఁ గుడుపును సందెలఁ శ్ర జనదు రాత్రి
యైన బిత్తుకార్యములు సేయు శ్ర టఘముఁ జేయు. 119
- క. కులమును రూపము శీలముఁ, గలకన్య వరించి యందుఁ శ్ర గనినయపత్యం
బులకుఁ దగ నడపునది మం, గళములు కృతదై వవైతృశక్ క్రియుఁ డగుచున్. 120
- తే. వలయుఁ బ్రాజ్ఞుభోదజ్ఞుఖ్యత్యముల నొకటి
తారకంబులుఁ దిఘలును శ్ర వారములును
జోస్యు లెఱిగించినవి మేలు శ్ర సువ్రతైక
లోల మంగలివనికిని శ్ర దైలమునకు. 121
- క. వినుము సపిండికరణ, మ్మున నేరోద్దిష్టమునను శ్ర భోజనవిధి వ
ర్జన మొప్పు నామతింపక, చన దామెతఁ గుడువఁ బోవ శ్ర సజనవినుతా. 122
- క. తల్లికిఁ దండ్రికి సుతులకు, నెల్లవిధంబులను వలయు శ్ర హితములు నెప్పన్
మల్లకుఁడు గాక కర్జము, ¹సల్లభ్యము గాఁగఁ జూచి శ్ర సౌజన్యనిధి. 123
- సీ. ఊత్రియుం డశ్వంబురగజమును రథమును, నెక్కు నేర్పులు గడుతబెక్కుగఱచి
నానాయుధాభ్యాసనైపుణంబునఁ బొల్చి, యుద్ధతంత్రములకు శ్ర నోహటింప
కుండెడుమదిఁ బెర్చి శ్ర దండనీతికి బాధ, కం బగునట్టిశాస్త్రంబు మొదలు
గాఁగ గాంధర్వంబుఁ శ్ర గామతంత్రంబు లో, నుగ శాస్త్రముల నెల్లఁదగినభంగి
- ఆ. నలవరించి మున్న శ్ర యధ్యయనంబునఁ, ²జొరవు గలిగి ధర్మచరణవేది
యై ప్రజాభిరక్ష శ్ర యధ్వరకరణంబు, వలను మెఱసి నడవవలయు నధిప. 124
- క. విను వర్ణాచారంబుల, ననఘ యిచటఁ దెలుపఁ దొడఁగ శ్ర నై నను మునులీ
పను లాయుర్వృద్ధికరము, లనుటకతన వలసె నీకు శ్ర నై చెప్పంగన్. 125
- సీ. లధిప రజస్వల శ్ర నంటుట కల్మష, మాచరితస్సాన శ్ర యైనసతిఁ జ
తుర్ధదినంబున శ్ర దోహసమయమునఁ, జెందంగఁ దగు నరద్రుగ్గొండ తాఱ్య
తేనవనాడొండ శ్ర నింతియు షష్ఠాహ, మునఁ బొంద మగవాఁడుఁబ్రుట్టు వినుము
మఱియును సమవిషమము లగుదివసంబు, లం దోలిఁ బురుషుండుశ్రనంగనయును
- తే. సంభవించు రిట్టులు పోడశ్రశంబుదాఁక, నెల్లనాఁడును ఋతుశక్తియొడలకుండ
నెట్టికార్యము గల్గిన శ్ర ఋతుమతీస, మాగమము దప్ప నీకున్ననాయు వెక్కు.
- క. నిను మాచార మవశ్యంబును నడపఁగ వలయు ధర్మమున కది మూలం
బనఘా ధర్మం బాయువుఁ, బెనుచును లక్ష్మీని యశంబుఁ శ్ర బెం పొందించున్.
- తే. ఇన్నియాచారములలోన శ్ర నెక్కు డండు
సకలభూతంబులందును శ్ర సదయుఁ డగుట

యాది మును లట్లు గావున శ్రీ నఖిలవర్ణ
ములకు దయకల్పి పెద్దయు శ్రీ వలయు గుణము.

128

క. ఈయాచారాధ్యాయం, బాయుశ్రీకీర్తికారి శ్రీ యగు బాపంబుల్
వాయం జేయును బృథివీ, నాయక సద్భక్తికి జదివినను దగ వినినన్

129

తే. అనినఁ బ్రీతుండై పాండునృపాగ్రతనయుఁ
డమరతటిసీతనూజుతో శ్రీ నన్నదమ్ము

లేమివిధమునఁ దమలోన శ్రీ నెనచి నడచు

వార లెఱిగింపు మనుటయు శ్రీ గౌరవమున.

130

వ. అతం డతని కిట్లనియె.

131

క. విను భక్తియు వెఱవుఁ గలిగి, యనుజన్ములు పెద్దవాని శ్రీ నారాధింపన్
జనవర యతండుఁ దమ్ములఁ, గొనియాడన్ సిరికిఁ బట్టగుదు రుజ్జ్వలు లై

132

క. అనుజుఁ డొకఁడు వెంగలి యై, నను దప్పెడుఁ గాని పెద్దనకు గార్యజ్ఞు
ననిరూఢి లేక తక్కిన, ననుజన్ములు సిక్కువడుదు శ్రీ రవసీనాథా.

133

చ. జనవర యన్నదమ్ములు ప్రసన్నమతిం గలకల్పి పంచికు

డ్చిన వినుతించు లోకముచు శ్రీ శ్రీయుఁ బారింబారిఁ బెంపు నొందు లో

భనిరతిఁ బెద్దకాసపడి శ్రీ పాడి దొఱంగిన బ్రాణగొడ్డవుం

బను లగు నవ్విధంబు మనోపడ్డది గాదె జగం బెఱుంగఁగన్.

134

తే. తండ్రిప్రిమ్మట నన్నయ శ్రీ తండ్రి పిన్న, వారలకు నెల్ల నాతనినవనిత దల్లి
దల్లి గడచన్న నని చెప్పితాత మఱియు, మనుమనికినట్టులనునభిమన్యుపాత్త్రు.

క. మానవనాయక యగ్రజుఁ, డైనను ననుజన్ముడేని శ్రీ నన్యాయంబుం

బూని సహోదరులకుఁ గీ, డైన నతఁడు దండు్య డందు శ్రీ రవసీపతికిన్.

135

వ. అని సహోదర ప్రకారంబు సెప్పి వెండియు.

137

క. విను మప్పఁ దల్లియట్లుగఁ, గొని నడపఁగ వలయుఁ జన్ను శ్రీ గుడిపి పెనిచె నె
వ్వనిత యదియు నాతనికిని, జనసీసమ యంద్రు బుధులు శ్రీ సౌజన్యనిధి.

138

క. జనకుం డధికుఁ డుపాధ్యాయనకుం బదిమడుగు లెక్కు శ్రీ డుర్వీనాథా

జనకునకు దశగుణంబులు, జనని గురుత్వమున నిది ప్రశస్తము శ్రీతులన్.

139

క. జనసీజనకులచే నగు, జననం బాగమము తనువీరమయ మని చెప్పన్

విను మాచార్యువలన నొందినపు ట్టజరామరంబు శ్రీ దివ్యంబు నగున్.

140

వ. కావున గౌరవంబున నాచార్యుండు సర్వాధికుండు.

141

క. అని యిట్లు సుప్రసంగం, బున గురుజనతారతమ్యములు సెప్పినఁ దా

విని శంతనుతనయున కి, ట్లనుఁ బాండునృపాగ్రతనయుఁ శ్రీ డతులితభక్తిన్.

142

క. భూసురులకు నృపులకు నుప, వాసము దగుఁ గాని యన్యవర్ణులకు దదీ

యాన క్తిగలిమి పెద్దయు, దోసం బని విందు ధర్మధుర్యస్వాంతా.

143

—* భీష్ముడు ధర్మరాజున కుపవాసవిధివిశేషంబు సెప్పట. —

వ. ఉపవాసవిధియోగ్యతయును దత్తులవిశేషంబును వినవలతుం జెప్పవే యనుట యు నప్పురుషవరుం డప్పడమిజేసితో దీని నీవు న న్నడిగినట్ల యేనంగిరసు నడిగిన నమ్మునివతి నాకుం జెప్పె నత్తెఱంగు నెప్పెద నాకర్ణింపు మని పలికి యిట్లనియె. 144

క. రాత్రిత్రయంబు బ్రహ్మ, ¹క్షత్రియులకు నుపవసింపఁ శ్ర జనుఁడ దధికమున్ గాత్రస్థితిఁ దప్పింపని, మాత్ర ²సయిన మేలు కురుసకమాజవరేణ్య. 145

క. విను వైశ్యులకును శూద్రులకును నాలుగుగుడువు లుడుగుకొలఁదికి మిగులం జన దుపవసింప నుపవాసనిరూఢత పెంపు కల్మషము వారలకున్. 146

ఆ. పౌర్ణమాసిఁ బూర్వపక్షౌష్టమీచతుర్దశుల నుభయపక్షవశత వచ్చు పక్షిఁ బంచమిని సుతనిష్ఠమే నుపవాసమున్న వివిధశుభములొలయునండు.

సీ. ఏకభుక్తవ్రత శ్ర మెంతయు నిష్ఠ మా,సం బెల్ల నడపిన శ్ర సద్విజండు సుభగాకృతియు రూపకౌభితాంగనయు స,త్సత్తులును ధనధాన్యతతులుభోగ ములు సద్గుణంబులు శ్ర భూరియశంబును, మొదలైనబహుశుభంబులకుఁ బాత్ర మగు నేడుగాలమశ్రయ్యతుల వ్రతమునల్పి,యఖిలభూలోకసౌఖ్యములుఁ ద్రిదివ

తే. మోదమును గండ్లు రెండును శ్ర మూఁడు నాల్గు నీక్రమంబున నోపిన శ్ర ట్లెక్కినట్టి దినము లెడపెట్టి కుడుచుచు శ్ర ధృతి నొకేడు నడపువారల తేఱఁగు తేర్పడఁగ వినుము. 148

క. ఎక్కుడుదినముల శుభములు, నెక్కు నఖిలవైభవములు శ్ర నెక్కుదినమునం దక్కఁక యుండెడుకాలము, నెక్కు మహాత్మతయు నెక్కు శ్ర నిభవురనాథా. 149

తే. వత్సరం బెల్లఁ బఱిష్కారవాసనియతిఁ గడపినతనికిఁ బుణ్యలోకంబు లెల్ల వాసభూములుమాసోపవాసవృత్తి, యైన బ్రహ్మలోకంబుసౌఖ్యంబుగలుగు. 150

ఆ. ఎంతనిష్ఠ గలిగెననియు మాసంబు, లోనియెంద యెక్కు శ్ర డైనదినము లధిప యుపవసింప శ్ర నగుఁ గాని మాసాధి,కోపవాసవృత్తి శ్ర పాప మండు. 151

వ. యుగసామర్థ్యంబుననుం బురుషుమహానుభావవిశేషంబుననుంజేసి యుపవాసవ్రతంబు మహాధికకాలకృతం బయినను గీడుం జేయక యత్యంతఫలప్రదం బై యుండు. 152

తే. మాతకును వేదమునకు ధర్మరంబులకును బరము లగుగురుశాస్త్రల్యాభములు లేవు తపము లేదుపవాసవ్రతంబుకంటె నధిక మైనది యండు మహాత్ము లనఘ.

153

- తే. పావనంబులలో నెల్ల ధృవార్థముండు, పరమపావన మను శ్రుతి ధృవార్థము
యట్లు గావున భూదేవతార్చనంబు, భక్తిసంభృతముగ నడపంగలయు. 154
- వ. అప్రసక్తం బైనను నీయర్థంబు వినవలయునట్టిది గావునం జెప్పితి నని పలికి
వెండియు. 155
- చ. అనశననిష్ఠఁ జేసి సుర ధృవార్థమునుల్ మహితానుభావు లై
రసఘ సహస్రవర్షసమృతరకల్పిత మైనయేకభు
క్తనియమతంత్రమున్ నడిపి ధృవార్థమునూజుండు బ్రాహ్మణత్వముం
గనియె మహాపవాసములఁ ధృవార్థములు లేవు భూవరా. 156
- క. కావున నుపవాసవ్రత, సేవనము శరీరమునకుఁ ధృవార్థమునకుం
బావన మైహికమహిమయు, దేవనిలయసుఖము నివ్వెధిక్ సమకూరున్. 157
- క. పర మగునీవ్రతమున కం, గిరసుండు దర్శకుండు తత్పురీతవిధమున
నరు లెవ్వరు దర్శకు లగు, దురు వారిం బొరయ వేమిదూఃఖములు నృపా. 158
- క. ఈ తంత్రంబు పఠించినఁ, బ్రీతి వినిన, బాయు బహుదుర్భరములు తిర్య
గ్జాతులభాష లెఱింగెడు, నాతెలి వగు నపరభవమునందు నరులకున్. 159
- వ. అనిన విని ధర్మజుండు సర్వధర్మజ్ఞానమాననీయునితో యజ్ఞ కర్తయగుట మే లని
మీరు పెక్కెడలం జెప్పితిరి యజ్ఞంబు ధనధాన్యవిభవసహాయసంపన్నులకుం
దక్కందక్కటివారలకుం జేయ శక్యంబు గామి దెల్లం బెల్లవారికి ననుష్ఠింప
నయ్యెడునట్టిపుణ్యకర్మం బెయ్యది యుపదేశింపవే యనుటయు నమృహిపతికి
నమృహితాత్ముం డి ట్లనియె. 160
- క. నరవర యర్థంబులునుం, బరివారము లేకయును శుభధర్మిఁ జేయన్
1 దొరకొని యుండుట గని యం, గిరసుం డుపవాసముం బ్రకీర్తిం చెద దగన్. 161
- క. ఉపవాసాయాసంబును, నృపముఖ్యా దుస్సహముగనీవు దలచి య.
జ్ఞపరత్వము దుర్లుట మను, నెవ మిడి యిట్లడిగి తని మృనీషం గంటిన్. 162
- వ. అనశనవ్రతంబులందును జులుకని తెఱం గెఱింగించెద. 163
- చ. పగలును రేయుఁ గుడ్చి జలశ్రవానము లోనుగఁ గుడ్చునట్ల తు
ష్టిగ నొనరించి మర్త్యుఁ డొక్కటిన్ సడుమన్ మఱి యెట్లు నంట కే
మిగతిని బాపముం బొరయ్యమిం దలకొల్పుచు హామకార్యముం
దగుమెయి జేయుచున్న విను ధృవార్థము న్నగు సూర్యలోకముల్. 164
- వ. ఇది మేలితెఱంగు గొందఱు దుష్కరంబుగాఁ దలంతు రట్టివారలు దమ
యోపనభంగుల నంగిరసుం డుపదేశించినయుపవాసవ్రతవిశేషంబు లనుష్ఠించు
వా రని చెప్పిన నప్పొరవోత్తముం డయ్యుత్తమబోధనిధికి నమస్కరించి
యధ్యాత్మకవిద్యాబోధక ప్రకారంబు లగువాక్యసంచయంబులు పెక్కెడలం

గృష్ణద్వైపాయనాదిమునీంద్రులును గృష్ణుండును నాకర్ణింప నుపన్యసించితిరి
 1 కృష్ణశ్రోతృత్వంబు మహర్షాతమంబు కృష్ణనియున్నరూ పెఱుంగుటయు సత్యంత
 సంభావనీయంబు. 165

అ. ఎవ్వఁ డెఱుంగఁబడిన శ నెఱుంగఁగఁ బాలివి, యైనయెల్ల యవియుగ్గనవగతంబు
 లగుట యీ పరాశరరాత్మజఁ డాశ్రితఁడోటి కర్థిఁ గృష్ణుగృహిఁచి చెప్పె. 166

క. కావున నధ్యాత్మకవా, క్యావలికిం జేరుగడ మహామహిమపదం
 బై విలసిల్లెడుఁ గృష్ణుండ, యే వినఁగా వలతు నమృతహితవాక్యంబుల్. 167

వ. అని పలికి యింకను సధాత్మ విద్యావివరణంబు లగువాక్యంబు లనుగ్రహింప
 వలయు నని సంపాదనంబు సేసిన సప్సార్థివాగ్రగణ్యుతో నక్కురువరేణ్యుండు
 హరసనత్కుమారసంవాదంబు సెప్పెద నది యధ్యాత్మవిద్యోపకార ప్రకారంబు
 లై నయుపన్యాసంబుల నొప్పి యుండు విను మని యిట్లనియె. 168

—* హరసనత్కుమారసంవాదప్రకారము. *

చ. హరుండు సనత్కుమారుకడ శ కర్థి మెయిం జనుదేర నమ్మునీ
 శ్వరుఁ డుచితాసనాదు లుపశ్చారవిధిజ్ఞతఁ దా నొనర్చి యీ
 దరభరితాత్ముఁ డై యభిమతం బగుకార్య మనుగ్రహింపు త
 త్పరమతి నిర్వహింతుఁ దగ శ దానిఁ ద్రిలోచన మృత్యుమోచనా. 169

తే. అనిస నీతోడిగోష్ఠికి శ నర్థి పుట్టి
 యరుగుదెంచితిఁ దమ్ముండ శ యని ప్రమోద
 మెసఁగఁ బల్కి యప్పరమేశుఁ శ డిట్లు అనియె
 నఖిలలోకార్పితం డగునతనితోడ. 170

క. ధ్యానమున దర్శనీయం, బైనది యేవస్తు వెన్ని శ యనఘచరితస
 మూనితత త్త్వంబులు నం, ఖ్యానము యోగంబు నెట్టిశతలం జెల్లున్. 171

వ. చెప్పము మఱియు నధ్యాత్మవిషయంబు లగువిశేషంబులును వివరింపు మనుట
 యు నయ్యంభోజసంభవుం డయ్యభవున కిట్లనియె. 172

క. అరయఁగఁ ద త్వము లనునవి, యరువదినా ల్లండ్రు గొండ్రణిభదనపజహరా
 యరువదిమూఁ డనుటయుఁ గల, దిరువదియే నండ్రు వానిశనే యెట్లనినన్. 173

క. ఇరువదిమూఁ డనువార, ల్లిరిజేశ్వర ప్రాకృతుల్ మృతీమసవిధ ము
 తెరువు మనోబుద్ధులువా, రరయఁగ నొక్కండ యండురది యట్లుండెన్. 174

క. ఇరువదినా ల్లనువారలు, నరసి మనశ్శుద్ధి బుద్ధియనుకాన్పున న
 ప్పరుసునఁ బలికెద రేఁ గను, తెరువున విను త త్వవిధము శ దేవస్తుత్యా. 175

తే. పంచవింశ మధిష్ఠానశ్రావ మొంది, విలసనము నిచ్చుఁ దగఁ జతుర్వింశతికిని
 దన్నకని తనయంద డిందంగఁ జేయు, దాన నప్పిండు గలయది శ లేనియదియు.

వ. చతుర్వింశ త త్వంబులు వివరించెద.

177

తే. అవధరింపుము భూతంబు శ్ర లయిదుఁ దద్దు
ణములుఁ బదియింద్రియములు మృగంబు బుద్ధి
యును మహేశ యహంకారమును బ్రకృతియు
నాగ ద త్వంబు లిరువదిశనాల్లు వాలుచు.

178

వ. ఆచతుర్వింశతి త త్వంబుల నధిష్ఠించి యుండుత త్వంబు నిర్దేశించెద.

179

క. ¹దేహం బనియెడ నెరవున, నూహించును బుధుండు దాన శ్ర నుండుం గాఢ
స్వాహా ప్రియు క్రియఁ బురుషుండు, సోహమనినకాన్పురు ద్రయతనిగనుటగున్.

క. ఈ నెఱి నిలుచుట గలుగదు, మానేర్పావంతు లై నశమానపులకు ని
ష్ఠానూనతపోవ ర్తకు, లై నను గార్హస్థ్యబహుముఖాత్మకు లగుటగున్.

181

వ. శ్రుతి పురుషు నమృతార్థత త్వం బనియు బ్రహ్మం బనియు నిర్దేశించి.

182

తే. అన్ని త త్వంబులకు నమృతార్థత త్వ
మెక్కు డది యాశ్వరంబు నశనీశ్వరంబు
సత్యపాకంబు నతిరహస్యంబు దానిఁ

గనిన మృత్యుజాలముచిక్కు శ్ర గడవ వచ్చు.

183

క. అనఘ యనులోమమునఁ దోఁపును బ్రతిలోమమున లయమునొందుటయును గ
ల్లును సర్వత త్వముల కవి, యెనయక బ్రహ్మమును గలయుఁజేకత్వమగున్.

తే. ఉత్తమ శ్రద్ధ లేకున్నఁ శ్ర జిత్త మేక, ముఖముగాకున్న నింద్రియములజయింప
కున్న వేదంబు నడువక శ్ర యున్న నతని, కీపరిజ్ఞాన మీఁదగ శ్ర దిద్దచరిత.

185

వ. అని చెప్పి తదనంతరంబ యధ్యాత్మకంబుల నధిభూతంబుల నధిదైవతంబుల
నుపన్యసించె నా ససత్కుమారుండు తత్ప్రపంచంబునారదునకుం జెప్పట యేను
నీకెఱింగించి యప్పరిచాటి నిన్ను మున్న వినిపించితి ధర్మనందనా యమ్మునిపతి
మఱియు నప్పశుపతితో నిట్లనియె.

186

అ. సకలజంతువులకు శ్ర సామాన్య మధ్యాత్మక, మాది గాఁగఁ గల్గునంతవట్టు
నిట్లుగాఁగ నెఱుంగుటెరుగుట యొండుమై, గనుట యెఱుక గాదురకామదమన.

క. విను మధ్యాత్మకప్రభృతులు, గనిరే ము న్నమరదనుజగంధర్వులునుం
గనుటయుఁ గల్గునె బ్రహ్మం, బునయున్ననిజంబు తత్ప్రబోధం ¹బసదే.

188

క. ఓంకారవాచ్యమది యన, హంకారనిరూఢభావనారాధ్యము ని
ష్పంక మశీత మనుష్టము, శంకర మఖిలంబునకుఁ దృప్తమాహారము శివా.

189

తే. అప్రమేయ మవిజ్ఞేయ శ్ర మచల మాది, విరహితంబు నితాంతంబువిమల మవ్య
యంబు పుండరికాక్ష మశనక్షవిషయ, మచ్యుతము సదసత్పర శ్ర మైక్యభాసి.

190

క. అది నారాయణుఁ డొకనికి, విదిత మతనివలన సురలు శ్ర వివిధమునులు ని

- రత్నదసిద్ధసాధ్యగణములు, మొదలగునర్హులనుబోధములపొల మయ్యెన్. 191
- వ. అట్లయిన నాతత్త్వంబుదృశ్యంబు నిరూఢంబు గా దెట్లనిన వినుము బంధ విముక్తుండు గదా కనువాడు. 192
- చ. స్మరహర పొందు నింద్రియసమాజయుగంబుమనంబు బుద్ధియుం బరువడిమై నహంకరణబంధము వాసినజీవుఁ దత్సము త్కరసహితంబుగా నతఁడుశ్రదాఁ బరతత్త్వమునందు లీనతం బారయును దాని నెవ్వరు ప్రభోధముగాఁ గనువారు సెప్పమా. 198
- క. భూతము లన్నియు నడఁగిన, యా తఱిఁ దనుఁదాన కనుచు శ్ర నంజనరహిత త్యాగిశయ మెసఁగ వెలిగెడు, నాతెలి వాతత్త్వమునకు శ్ర నమరు మహేశా. 194
- ఁ. అని సనత్కుమారుఁడభవుతో మఱియు ని, త్లనియె దేహవర్తు శ్ర లై నదైవ తముల నెల్ల నాదశ్రమను నాకర్ణింపు, మేర్పరింతు యోగహితము గోరి. 195
- సనత్కుమారుఁడు శివునకు దేహంతర్గతదైవతములం చెబుచుట.
- సీ. జిహ్వా సోముఁడు వాణిశిఖి ప్రాణమున గా డు, దానంబునందు శ్రతప్రదావలి వ్యానస్తనాంతరవర్తు లై పఞ్చన్య, గగనముల్ బలమునఁ శ్ర గాశికుండు మతి నపానమున స్రమానంబునందు నీ, శానమిత్రాస్పరశస్సమితు లఱి లందు సూర్యుఁడు మేనశ్ర నంఘ్రిలఁ జెవి భూమి, ధరణీధరుండు దిశక్తతియఁపథ తే. మునఁ బ్రజాపతి బుద్ధియం శ్ర దనఘ బ్రహ్మ యుండు నింతను బుధ్యమాశ్రనుం డనంగ వెలుఁగు నాత్మ యధిష్ఠాత శ్ర విను ప్రబుద్ధుఁ డన సబుద్ధుండు నా నొప్పు శ్ర నతఁడు మఱియు. 196
- క. ఈ దైవతముల నన్నిటి, నాదరమునఁ గనుచు యోగి శ్ర యచలితనిష్ఠా¹ వేదమయా మూర్ధగతుం, డై దక్షతపేర్చి నిలువుఁ శ్ర బ్రాణము లచటన్. 197
- తే. అపుడు బుధ్యమానునిఁ గనునవ్వరిష్ట తత్త్వ మవ్యక్త మంద్రుత్పద్ధర్మి యగుఁబ్ర బుద్ధుఁ డాతని నతని నశ్రబుద్ధుఁ డెఱుఁగు చుండు నివి యాత్మదశ లతః శ్ర షోకఁడ యనఘ. 198
- క. ఇవిధము గాంచుయోగికి, నెవ్వరు సరిగారు యతు లశనేకు లచలు లై యవ్యస్తపు. గోరుదు రది, దవ్వారులకు యోగితతికిఁ శ్ర దక్కమహేశా. 199
- ఁ. క్షరుండు నక్షరుండుఁ శ్ర బరుండును నందు ర, వ్వినుతదశల, బంచశ్రవింశకుండు ప్ర బుద్ధనాముఁ డతఁడశ్రబుద్ధునిఁ² గనుఁబురు, పవిధము గను ప్రకృతిశ్రసంగ మెఱుఁగు. 200
- క. విను పడింఘం డబుద్ధుం, డనఁ జను వాఙ్మనసములకు శ్ర నందక యునికిం దనుఁ గా నాతత్త్వంబుం, గనిన ప్రబుద్ధుండు యతఁడుశ్రామధ్వంసి. 201

క. వేఱుగఁ గనినం బ్రకృతికే, జూట విడిచినట్ల తనదుశ్శుజ్ఞానము న
కొఱువిడిచి తనకంటెను, మీఱ నొకటి లేమి గాన్పు శ మెయికోసవలయున్.

వ. అనిచెప్పి. 203

తే. సత్త్వమునఁ గల్గుమూఁడవశస్థలను డెల్ల
ముగ భవద్భవ్యసన్నిధి శ నిగదనమునఁ
గూర్పు టఖలేశ నీ వెఱుంగుటయు నాకు
నెల్లయోగిజనంబులు శ నెఱుగు టయ్యె. 204

వ. అని పలికి మునిజనకృత్యంబులు వివరించెద నవధరింపు మనుమాటయు సు
వ్యక్తంబుగా నాడి యాక్రీడాతపస్వికి నప్పరమయశస్వి యి ట్లనియె. 205

క. ముని వనమున శూన్యాలయమున నైన గుహాని కేతశముననేనిని నా
సనబంధధీరుఁ డై మనమునఁ గొని యింద్రియమువిషయశమునఁ బెడబాపున్.

క. గురునుపదేశము నడపుం, బురహర విఘ్నాత్రవేగముల నాఁకలితోఁ
బొరయం డయ్యభ్యసనము, గురువుగ నాహార మెపుడుఁ శ న్నినఁ డేచవులన్.

క. కుడిచినయప్పుడ యోగము, దొడఁగుటయును వలదు మనసు శ దూలకయుండన్
మృడ వినుము బుద్ధిఁ గొని యెక్కుడునిష్ఠను వలయు దానిశ్శుద్ధియింపంగన్.

క. అది గుడిసిన విజ్ఞానము, గదలక నిర్వాతదీప్యకాంతియఁబోలెం
బొదలును జిత్తంబును నుపలదశాసంప్రాప్తి నిశ్చలం బగు దానన్. 209

తే. అనఘ నిర్జననిశ్శబ్ద శ మైనయట్టి
చోటు హృదయస్థుఁ డగుదేవుఁ శ జూచుపనికి
వలయు లే కున్న శబ్దసంశ్కలితమేని
సజ్జనాన్వితస్థల మార్యసమృతంబు. 210

క. విను తమము నిస్తమముఁ జే, తనారహితచేతనాసుశ్శామయతాస్థా
ననిరూఢము నగుతత్త్వము, గను నిన్నియుఁ గలుగుయోగిశ్శరణామూర్తి. 211

క. మదనహరా యోగనిరతు, లది గని దుఃఖములఁ దొఱఁగి శ యజరామరతా
స్పదమగు నెలవున నిలుతురు, పొదలుదు¹రణిమాదిచయవ్యభూతిపదమునన్. 212

వ. మఱియును. 213

తే. యక్షగంధర్వసిద్ధసాధ్యాదిభూత
శోటికంటెను మిగిలి యోగిగులు నిజేచ్ఛఁ
బరఁగుదురు భవ్యయోగతత్త్వరుల మేము
నిట్లు లగుట యోగీశ స్వయెఱుంగుపనియ. 214

వ. అని నిజసహజన్మృ లయినసనకసనందన సనత్కుజాతులం దలపించినవాఁ డయి
వెండియు. 215

తే. యోగధర్మంబుకంటెను శ్ర ను త్తమంబు
 గలుగ నేరదు ధర్మ మొక్కటియు నవున
 రాగమం బగుపదమున శ్ర కరయ నిదియ
 మేటినిచ్చెన సంయమికోటి కెల్ల. 216

క. యోగంబు తెఱఁగు సెప్పితి, భోగివరాభరణ సాంఖ్యమును జెప్పెదఁ ద
 ద్భాగు లగునై ప్తికులు భవ, సాగరముం గడతు రై క్యసంజోధమునన్. 217

—♦ సనత్కుమారుఁడు రుద్రునకు సాంఖ్యయోగంబు తెఱం గెఱింగించుట. ♦—

వ. కావున నత్యాదరంబున నాకర్ణింపు మని పలికి యి ట్లనియె. 218

ఆ. ఇంద్రియములకంటె శ్ర సీతాన మన మహం, కారత త్వ మంతశ్రకంటె దాని
 కంటె బుద్ధి బుద్ధిశ్రకంటె బ్రకృతి యెక్కు, డన్నిటికిని బురుషుఁడెక్కుడరయ.

తే. అంబరాదిభూతములు శ్రబ్దాదిగుణము
 లింద్రియము లిరు దెఱఁగు బాశ్రేందునకాళి
 మన సహంకారబుద్ధు లి శ్ర ట్లనరి ప్రకృతిఁ
 గలయఁ ద త్వచతుర్వింశత్య మొందు. 220

క. చేతనకు డగుపురుషుని ని, శ్చేతన యగు ప్రకృతి వొంది శ్ర చేతనతాప్ర
 స్థిత యగుం బెఱత త్వము, లాత త్వం బనుమహాభ్యయందలితరఁగల్. 221

క. గుణముల బొందఁడు పురుషుఁడు, గుణమహితా ప్రకృతియిచ్చుగుణముల¹కేమే
 గుణములు దానను గుణు లై, గుణిత్య మానిర్లుణాత్మకకున కొలయించున్. 222

తే. నీని నెల్ల నసత్కోటిఁ శ్ర గా నెఱింగి
 కొనుచుఁ బ్రకృతి నుపేక్షించి శ్ర తనకుఁ దాన
 కాని యొం డెద్దియును లేమి శ్ర గాంచినపుడు
 పురుషుఁ డపగతభూమాగ్నిఁ శ్ర బోలి వెలుగు. 223

తే. అట్లు గాక యహంకార శ్ర మావహిల్లి
 బ్రకృతి దా నని సృష్టికిఁ శ్ర బ్రళయమునకుఁ
 గర్త యైన వికారాత్మకత్య మొందుఁ
 బ్రకృతివికృతులు గానియా ప్రభువు²నవుడు. 224

క. ధృతి పూనమిఁ బ్రకృతికి వశ, గతుఁ డగుచుఁ దమోమయత్వకలితం బగున
 వ్యతతాసుఖత్వమును సుఖ, మతి పురుషుం డనుభవించు శ్ర మదనధ్వంసీ. 225

క. నేరిమి దాని నుపేక్షం, జేరువ పడ్డింశ భావసిద్ధి బారయు గా
 రీ రమణ పంచవింశుడు, సారామలనిపుణమతిఁ బ్ర శ్ర సన్నాత్మకు డై. 226

క. ³సత్త్వాశ్రయమునఁ బురుషుఁడు, తత్త్వాశ్రయమునను సత్త్వతత్త్వముల వివే

1. చ. కలమిన్ 2. జ. నడపు 3. జ. సారామలనిపుణతా ప్ర ♦ సన్నా. 4. క. సత్త్వానాశ్రయ
 పురుషుడు. సత్త్వాశ్రయమునను ససత్త్వ ♦ తత్త్వము లైన.

- కిత్వా లేప త్వములన, విత్వము జిత్వంబు నొందు శ్విశ్వాధారా. 227
1. నానాత్వైకత్వము లజ్ఞానజ్ఞానజము లనవశ్యము కండ్లు బుధుల్
వాని సవిద్యయువిద్యయు, గా నివి విను పంచవింశతకస్తావస్థల్. 228
1. విద్యామయ షడ్వింశతుఁడు, విద్యావిద్యావిభేదశ్విరహితుఁ డజరుం
డాద్యుఁ డనంతం డచ్యుతుఁ, డద్యతనుఁ డనాది కేవలత్మకుఁ డరయన్. 229
2. అని యుపన్యసించి శ్చ యమ్మునిపతి యను, శంభుతోడ మఱియు శ్చ సాంఖ్యయోగ
శిష్టమూనసుల కశ్రుష్టపరిజ్ఞాన, వైభవాతిశయము శ్చ వలసి యుండు. 230
3. ఎ ట్లనిన దృష్టారిష్టవికృతు లయి యాసుకృతు లవిచ్ఛిన్నాత్మానుసంధానంబునం
దదీయదురవస్థం ద్రోవం జాలుదు రరిష్టంబు లవధరింపు మనుషుకు వలికి వాని
నెల్లను వివరించెద నవి పరాశరసంయమీశ్వరుండు శిష్యుల కుపదేశించినవిధంబు
లై యుండు నంతవట్టును మును నీ వాకర్ణించి తని యమ్మునిపరుండు మరియున
మ్ముహాదేవుతో నరిష్టంబులంగాంచియోగిజనంబులుసర్వాంగధారణసహితంబును
బరమహితంబునునగుననేకత్వాకలనకృత్యంబునమృత్యువు జయింతురనినిర్దేశించి.
4. జలమున మీను నుదుంబర, ఫలమున మశకములుఁబోలె శ్చ బ్రకృతిం దా ని
మ్ముల నునికి దెలిసి వేర్పా, టలనఱిచినపురుషుఁ డవ్యత్యయత్వముఁబొందున్. 232
- తే. కమలదళమున నున్న జలమువిధమునఁ
బ్రకృతి నుండి తదీయసం శ్చ బంధవికృతి
లేనితనుఁ గని వెలుఁగు నిశ్లేపనిశ్చ
లాజరామరపదవి జీవాహ్వాయుండు. 233
2. ప్రకృతి నిట్లు వాసి శ్చ పంచవింశండు షడ్వింశభావ మొంది శ్చ విమలశివని
రంజనస్వరూపుఁ శ్చ డై వెలుఁ గొందు న, త్తైఱిఁగు ముక్తి యండు శ్చ దేవదేవ.
3. ఈ పరిబోధం బభవా, కాపిల మస్మద్గురుండుశకపిలుఁ డతనిశి
తౌపరిణతి బహుశిష్యులు, స్థితవిజ్ఞాను లైరి. శ్చ దృఢనిశ్చయతన్. 235
4. ఏనును శిష్యుల కీవిజ్ఞానము షెక్కండ్రకుం బ్రసన్నమతిని గా
ధానూనంబుగఁ దెలిపితి, మానిత మిది దివ్యమునిసమాజముచేతన్. 236
5. గార్గ్యగౌతమకాత్యాయనాదులు దీవనచేసి దీప్తబోధు లయి వీతాంతకులును
విష్వారులును నిశ్లేపులును నిర్భరానందులును నైరని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె.
6. సంగము బంధ మఖిలని,స్సంగత మోక్షంబు బహువిధచారము లేలా
పింగజటాజాటకలిత, గంగా బాలేందుమహితశ్చగోరీసహితా. 238
7. అని యిట్లు శివునకును న,మ్ముని విజ్ఞాపించి గగనశ్రమున కెగసి వెసం
జనియె శివుండును నిజది,వ్యనిరర్గళచి త్తక్షణవిశహారుం డయ్యెన్. 239
8. అని చెప్పిన భీష్మున కి, ట్లను ధర్మతనూజుఁ డెక్కు శ్చ డై నశుచిత్వం
బొనరింపఁ జాలుతీర్థం, బనఘా యెఱిగింపవే దశయం దెల్లముగన్. 240

- సీ. అనవుడు నాతఁ డశమ్మనుజవల్లభుతోడ, వినుము తీర్థము లెల్లవియును మేల
సత్యాభిధాన మై శ్ర శౌచాతిశయముఁ జేయఁగ, జాలు మానసంశ్చలై నతీర్థ
మది ధృతి యనుమహాశ్రవదమున శోభిల్లు, దమము రజస్సును శ దటియఁద్రోచి
కొనుచునత్యము నూత్రగొనిచొచ్చియాచరి, తన్నానుఁడై శుచిత్వమున వెలుఁగు
- ఆ. పరుఁడు వీతరాగ్రపరిహృతేంద్రియదృఢ,¹ వ్రతలసద్వివేకు శ్ర లతిశయిల్లు
విమలతీర్థములు సగవినయత వారల, జెందుటయును దీర్ఘసిద్ధి యధిప. 241
- క. దమమును దపము నహింసయు, శమమును దీర్ఘముల వానశౌచాతిశయం
బమలగుణ కలుగు రిత్తజ, లములం దోఁగిన శుచిత్వశ్రలాభము గలదే. 242
- వ. అని వెండియు. 243
- క. దొరకొనినదానిఁ గోరక, దొరకొనినందును మమత్వశ్రుత్వహృదయతం
బొరయక విగతస్పృహులగు, పురుషులు శుచు లేలతీర్థములు వారలకున్. 244
- క. అనినఁ బ్రియ మంది తాతకు, మనుమఁడు ప్రణమిల్లి బోధశ్రమహితా యేవ
ర్తనమున నుత్తమపదముం, గను నండ్రది యెఱుఁగ జెప్పకరుణదలిర్పన్. 245
- వ. మృతుండు మేను విడిచియెయ్యది సహాయంబుగాఁ జను నదియును వినవలతు
నని యడిగిన నమృహానుభావుండా భూవల్లభున కిట్లనియె. 246
- క. సీయడిగినగూఢము లగు, సీయర్థము లెఱుఁగ జెప్ప శ్ర నింద్రగురుఁడు గా
కేయెడల నొరుఁడు గలఁడే, యాయన యిట వచ్చునిపుడ శ్ర యడుగుముక్తిన్. 247
- క. అనుసమయంబున నయ్యెడ, కనిమిషగురుఁ డరుగు దెంచె శ్ర నతనికిఁ గుంతి
తనయాగ్రజండుఁ దమ్ములు, జనవతులును గేశవుండు శ్ర సద్భక్తిమెయిన్. 248
- వ. ఎదుర్కొని ప్రణామపూర్వకంబుగా సముచితోపచారంబులం బ్రీతాత్మ్యం జేసి
యాసీనుం డై యున్నెడం గురువతి యగ్గురునిం గురుపితామహు నడిగినయట్లు
యడిగిన నతం డతని కిట్లనియె. 249

— ♦ బృహస్పతి ధర్మజానకు ధర్మవిశేషంబులు పెప్పట. ♦ —

- ఆ. తనకుఁ దాన కలఁడు శ్ర జననంబునప్పుడు, మరణమునకు సుగతి శ్ర నరకమునను
దల్లి దండ్రి దక్కుశ్ర నెల్లబంధులు శరీరంబు ననుగమించి శ్ర క్రమ్మఱుదురు. 250
- క. ఉత్తమపథంబు ధర్మా,యత్తము ధర్మంబు మృతుల శ్ర కథిప సహాయం
బెత్తెఱుఁగున ధర్మక్రియఁ, జిత్తంబునఁ జేర్పవలయు శ్ర జీవించుతఱిన్. 251
- క. అది లేనివాఁడు నరకా, స్పదుఁడగు నటు గాన ధర్మశ్రవఁడగుటయు యొ
ప్పిదము మనుజునకు నేఁ, జెప్పెద మఱియును వలయువానిఁ శ్ర బ్రీతి నడుగుమీ.
- వ. అనిన నజనపతి శరీరంబు విడిచి చనియెడుజీవుని ధర్మం బెట్లనుగమించు ననుట
యు నయ్యాంగిరసుండు. 253
- తే. భూతపంచకశక్తులు శ్ర బుద్ధియును న

ధర్మకంబుగ జీవులొక ధర్మని యరుగు

ననుడు రేతః ప్రకార మే ధర్మనియె నృపతి

యతని కి ట్లని చెప్పె నశ్మయ్యమరమంత్ర.

254

తే. దేహగతభూప్రభృతిపంచతదేవతలును, మనసు నన్నసంతృప్తి బాంధవనృపాల కల్లు రేతస్సు పురుషుండుఁ గామినియును, బాంధవగానదిగర్భత్వ మొందుజువ్వె.

ప. అనిచెప్పి మఱియును.

256

తే. పుణ్యపాపానుగుణభంగిరబుట్టిసౌఖ్య, దుఃఖమయసంసరణమునందొడఁగు నరుండు వినుము కేవలధర్మనశ్చర నుపైక, భాజనత నొందు ధర్మైకకళపరత మేలు.

257

క. జనవర కృమిగర్భభముఖ, జననంబులఁ బొంది నరకకళసంవాసముఁ జెం

దు నధికపాపాత్ముం డగు, మనుజుండు కర్మసవిశేషమహిమఁ దెలిచెదన్.

258

క. జనసీజనక గురులయెడ, నొనరించినమేలుఁ గీడు ధ నొదవించుసుఖం

బునకును దుఃఖమునకు నిం, తని కొలఁది యడఁగ వశంబెయజునకునైనన్.

259

క. మాతృపితృగురులు దక్కఁగ, నేతెరువునఁ బాప మొలసెనేనియు దానిం

బాతురు ప్రాయశ్చిత్త, స్థితులు తద్విషయ మైనఁ ధ జెడ దల్చుచులన్.

260

క. కొలు చపహరించునన్నరు, డెలుకయుఁ బందియును నై నశ్మయ్యదుర్జననం

బులఁ బొందు, నంత పాపము, వాలియక యాతనికిఁ గుక్కఃపుట్టువుఁ గల్గున్.

క. పరదారగమనదోషము, వరుసన వృక కంక గృధ్ర ధర్మముఖ శివభు

క్తిరతంబు లైనభవములఁ, బొరయించుం గృమియుఁగాగఁగబుట్టించు దుదన్.

సీ. తనయ నొక్కని కిచ్చి ధ మనసు మరలఁబడి, యన్యన కిచ్చినశ్మయ్యటివాడు

కృమి యగు దేవకార్యము నేసి మఱిపైతృ, కంబు నేయక భోజ్యనంబు నేయు

నతఁడు కాకం బగు ధ నన్నఁ దిట్టినఁ గ్రొంచ, మై పుట్టు బ్రహ్మకులభిజాతఁ

గవసి శూద్రుండు నరకపుగుంటపు ర్వగు, నంతకుకింకరు ధ లంటఁ బట్టి

తే. కట్టికొనిపోయి కోసియుఁ ధ గాల్చియును గృ

తఘ్ను నుగ్రకంటకసముదయముమీఁదఁ

గ్రుంద నదిమియు మఱియు దుఃఖములఁ బెట్టు

తెఱఁగు లెన్ని యన్నింటను ధ జఱుతు రధిప.

263

క. ధనవాంఛ నిరాయుధుఁ జంపిన గాడిద మొదలు గాఁగఁ ధ బెక్కులు తిర్య

జ్జననంబులఁ బొందును శ, స్త్రునిహతిఁ దోడ్తోడ మరణోదశ వాటిల్లున్.

264

సీ. అడుదానిఁ జంపినతఁ డేకవింశతి, మావ్యనరకవాసదుఃఖ మొందు

నన్నదధిపయోఘృతాపూపహరణముల్, మఱి కాదికీటమయత సేర్పు.

265

తీ. ఫలము వినుము వెండి ధ బసిడి ముచ్చిలికొన్నఁ

గ్రోతి వాయసంబు ధ గ్రువ్వ నీచ

కృమియు నగు సదంబరము హరించిన శశ

జనన మొందు నరుడు శ్ర మనుజనాథ.

266

తే. నమ్మి యిల్లడ వెట్టినసాము గొనిన

మీను లో నగునీచవురయోనులందు

బుట్టు గంధవస్తువులు గొనన్నట్టివాడు

వినుమా మఱుపుట్టువునఁ జంచుతనము నొందు.

267

తే. వనిత లీచాపములు నేసి శ్ర వానివాని, పత్ను లై జని యింతురు శ్ర పాపభీతి

దెరువు దప్పక నడచిననరులు సౌఖ్యమందుదురు రెండులోకంబులందు నధిప.

వ. అని చెప్పి యిట్లనియె నేనుం గొన్ని దెఱంగు లెఱింగించితి మఱియు ననేకపదా

ర్థాపహరణంబులకు బహువిధంబు లగుఫలంబులు వాటిల్లు వాని నెల్లను శాస్త్రాం

తర శ్రవణంబున నెఱింగెడు గాక యనిన విని యక్కురుపతి బృహస్పతితో

బాపంబులం బాపికును తెఱం గెఱింగింపవె యనుటయు నతం డతనికి ట్లనియె.

క. విను దానంబులఁ బాపము, లనఘా చెడు దానములకు శ్ర నన్నిటికిని స

జ్జనసేవ్య యన్నదానము, మునులధికం బండ్లు పాపములఁ బాపునెడన్.

270

క. న్యాయార్జిత మగునన్నము, వేయింటికిఁ బెట్టవలయు శ్ర విప్రజనము హ

ర్షాయ త్తంబుగ దానం, బాయనిపాపములుఁ గలవె శ్ర పౌరవముఖ్య.

271

తే. తిరిసియేనియు నన్నంబు శ్ర దెచ్చి శిథిల

లైన విప్రులయాశలి శ్ర యపహరించు

పురుషుఁ డూర్వలోకంబులపురుషవరుల

కర్పనీయుఁ డై వెలుంగుచు శ్ర నంద యుండు.

272

క. వేదాధ్యయనార్థప్రతి, పాదమున విప్రవరుడు శ్ర బ్రహ్మవిషయన

ద్భూదానంబుల నరపతి, యేమరితము లైనఁ గౌరవేశ్వర పాచున్.

273

తే. నేర్చియలజడిఁ బడినవ్యాణిజ్యవిధులఁ, బడసి వైశ్యుఁ డన్నంబిడికడయు సుగతి

సచ్చునంతలు వడి సిరి శ్ర దెచ్చికొని చ,తుర్థు లన్నంబువెట్టి కాంతరుదివంబు.

తే. దినము వంధ్యంబు గా కుండఁ శ్ర దివిరి యన్న

పానదానంబు లొదవినశ్రధంగిఁ జేసి

మఱి భుజించుటఁ బోలెడుశ్రమహితధర్మ

కార్య మొం డొకఁ డెందును శ్ర గలదె యరయ.

275

తే. అన్నదానంబు ధర్మధర్మలన్నిటికిని, ముఖ్యమింతయెఱుంగుఁ గురుశ్రముఖ్యయనుడు

ననిమిషాధపమంత్రీకినమ్మహీశుఁ, డి ట్లనియె భక్తివినయంబు శ్ర లెనక మెనఁగ.

క. భ్యానం బింద్రియవృత్తుల, మానించు టహింస గురుశ్రమక్షనవిధిని

త్యాగపానము తప మను, వీనఁ బరమసేవ్య మెద్ది శ్ర వినఁగా వలతున్.

277

వ. వినిపింపు మనిన నమ్మహాత్ముండు.

278

క. ఈ యాఱును మంచి తెరువు, లైయుండు నహింస యున్నర్యయైదిటికిఁ బని
త్రాయతన మట్లు గాకయు, నేయు త్తమధర్మములను శ్ర నిది వెలిగించున్. 279

వ. అని పలికి యామంత్రణంబు నేసి వాసవమంత్రి యమరనగరంబునకుం జనియెఁ
దదనంతరంబ. 280

ఆ. ధర్మనందనుఁడు పితృతామహుతో సర్వ, దేవతలునుభూమి దేవతలును
మునివరులు నహింసశ్రగొనియాడుదురు. దాని, తెఱఁగు సెప్ప నాకుఁ దేటపడఁగ.

వ. అనుటయు నమృహసీయుం డమృతుజపతిం బరమాదరంబున నాలోకించి. 282

— ♦ భీష్ముండు ధర్మజానకు నహింసాస్వరూపనిరూపణంబు నేయుట. ♦ —

ఆ. దంతియుడుగులోనఁ శ్ర దక్కినజంతుచ, యంబునకుగు లెల్ల శ్ర నడఁగియుండు
నల్ల ధర్మకోటు శ్ర లన్నియు లోనగు, నిధగుణ యహింస శ్ర కింత నిజము. 283

వ. అదియును. 284

క. అరయఁగ నాలుగువిధములఁ, బరఁగు జతుష్పాదవృత్తిఁ శ్ర బరఁగినగోవుక
దొరయుచు నం దొకఁ డెడలిన, నరవర సద్ధర్మవర్తనము గుంటువడున్. 285

తే. మనసునను వాక్కునను గాయమునను హింస
నడవు మాంసంబు దినుటతో శ్ర నాలు గయ్యెఁ
దెఱఁగు లవిసువ్వెహింస వశ్చ ర్తింపఁ జేయుఁ
గాన కడుఁ గీడు మాంసభక్షణము దలఁప. 286

క. ఈనాలుగుదెఱఁగులఁ దగ, మానుట యే జెప్పినట్టిశ్రమహితాహింసా
నూనచతుర్విధములు మాం, సానేకరుచి ప్రమగుడు శ్ర డది యె ట్లుడుగున్. 287

క. కావున మాంసముపైఁ దగు, లేవిధమున నుడుగుటయ యశహింసారూపం
జైవజలుఁజుమీ భూవర, నావుడు నక్కురువిభుఁడు విశ్వయమయుఁ డగుచున్.

వ. మాంసంబు పితృదేవతలకుం బ్రియంబు శ్రాద్ధంబు మాంసముఖ్యంబుగా నడప
వలయు నని చెప్పదురు వధింపక మాంసలాభం బెట్లుగలుగు ననుటయు ననిమిష
నదీనందనుం డా నరనాథున కి ట్లనియె. 289

తే. వాజమేధంబుకంటెను శ్ర బూజనీయ
కర్మ మందురు మాంసభక్షణమువిడుపు
వినుము సంపుటయును జంపఁ శ్ర బనుచుటయును
గల్మషంబుల కెల్ల నశ్గలము లధిప. 290

క. పితృకార్యయజ్ఞముఖముల, శ్రుతిచోదితహింసఁ గీడు శ్ర సార నేరదు వి
శ్రుతగుణ మాంసముచవిగో, రి తినం బ్రాణి దెగటారుక్రియఁ బాప మగున్.

క. తను నమలినవాని నమలు, నని మాంసము తెఱఁగు సెప్పనాగమములు గా
వునఁ దద్భక్షణ ముడిగిన, ననఘ తపంబునకుఁ జాలు శ్ర నది యొక్కండున్. 292

క. జనవర మాంసముచవిఁ గడ, చినచవు లరయంగ లేమిఁజేపి చవి యెఱిం

- గినవాఁడది యుడిగిన నా,తని దేవసమానుఁ డండు శ్ర ధర్మవిధిజ్ఞుల్. 293
- ఉ. మ్రానను తాతనుం గలదె శ్ర మాంసము ప్రాణులమేనఁ గాక య
మేత్రినుల నొంచునపు డమశ్రమేనులు సోకినమాత్ర నెట్లుగన్
దానిఁ దలంపఁగా వలదె శ్ర తా నది మానిన హింస లన్నియున్
మానవె యంచు నుత్తముఁడు శ్ర మాంసము మాను దయార్ద్రచిత్తుఁడై. 294
- ఆ. మాంస మా న కునికి శ్ర మనుజేశ ప్రాణివ,ధాభిరతి చొఱంగు శ్ర టగుటఁజేసి
యట్టివాని కభయ శ్ర మఖిలభూతంబుల,వలన నెపుడు నెందుఁ శ్ర గలిమి నిజము.
- క. స్వాయంభువుఁ డనుమనువును, నీయర్థము సెప్పె లోకశహితముగ మార్కం
డేయాదులు మాంస ముడుగు, టాయశ్శీరూపకారి శ్ర యగు నని రధిపా. 296
- క. విను మాంసము గోరునరుఁడు, దనుజుఁడచూవె మును దేవతలు మాంసంబుం
దను టుడిగి కాదె దానవ,జనితభయముఁ బోవఁ ద్రోవఁ శ్ర జాలిరి వత్సా. 297
- క. దానము ధర్మము తప మి,జ్ఞానివృత్తి యనంగఁ గల్గునత్పియై లెల్లన్
మానవనాథ యహింసా, నూనాకృతు లండు శ్రుతుల శ్ర నూనిన పెద్దల్. 298
- క. శతవర్ష దుష్కరతపః,కృతి నంజుడు దినమి నగు సుశక్తత మవి రెండున్
మతిఁ దలఁప నొక్కరూ పని, శ్రుతివేదులు సెప్పుమరు కురుక్షితినాథా. 299
- క. తపముల దానంబుల బ్ర,హ్మపురినివాసంబు దప్ప శ్ర దన రాదు జనా
ధిప మాంసము నమలనిపు,ణ్యపురుషునకు. సులభ మందుశ్రానెల్ వాఝ్యుల్. 300
- తే. అధిప యాషాఢముఖ్యంబు శ్ర లైననెలలు
నాలుగింటను మాంసంబునవల కుడుగు
టాయురారోగ్యబలకీర్తు శ్ర లనుఫలములు
నాలుగింటిని నిచ్చు నశ్నరున కండు. 301
- ఆ. సగరనదిలీలనృగభగీరథముఖ్య,నృపులు వార్షికంపురనెలలు నాల్గు
మాంసభక్షణంబు శ్ర మానుట నుభయలో,కంబులందుఁ బెంపురగాంచి రండు.
- వ. అనిన విన యుజాతశత్రుండు శంతనుపుత్తుతో నిమ్మెయి మహాసీయం బయిన
మాంసవర్జనంబు వాటించి తక్కినయపూపాదులు ఫలప్రభృతులు నగుభక్ష్యంబు
లాచరించి మేల వర్తింప రెల్లజనంబులుననుటయు. 302

—* మాంసభక్షణమందలిరుచివిశేషంబు మానుట దుష్కరం బని చెప్పట. *

సీ. అతనికి నతఁ డిట్లు శ్ర లను మాంసములచవి, మరగినవారికి శ్ర మాన వశమె
యట్లు గాకయు సురతానక్తునకు బల, మొలయు నధ్వశ్రాంతం శ్ర డుల్గిసిల్లు
క్షుతము శీఘ్రమున 1^{లో}శపిత మగుఁగృశునకుఁ, బుష్టి వేగమ శచ్చుభూపవర్య
విను మాంసభక్షణంబున నపూపఫలాదు,లం దవ్వితేషంబు శ్ర లరయఁగలవె
తే. మాంస మానినదోషంబు శ్ర మహితదాన

విధులఁ బాయు దివిఃపితృవిధివిశిష్ట
మైనయెఱచి గీ డొలయదు శ్ర యజ్ఞములకుఁ
బశువిధానంబు వేదంబుననువు గాన.

304

వ. ఇట్లు గాన సంజుడు నమలుటయు నధికదోషంబులు గానియెడలునుం గలిగి
యుండు నగస్త్యుండు రాజులకు వేఁట విధించెం గావునం గుతూహలంబుఁ
గోపంబు ననియెడుభావంబులం బొరయక లోకరక్షణార్థంబుగాఁ గూరమ్మగ
వధంబును స్వహస్తవిక్రమార్జితమాంసంబున దేవపితృప్రీణనం బొనర్చుటకుం
గాఁ బక్షిమ్మగమారణంబును జేయుభూనాయకుండు దురితంబులం బొరయకుండు
విశేషంబు వినుము.

305

ఆ. అన్యమాంసమున నిశ్చారంగమాంసంబుఁ బో
షింతు ననుటకంటెఁ శ్ర జెట్ట లేదు
మాంసభక్షణంబు శ్ర మానుటకంటెను
మేలు లేదు కర్మజాలకమున.

306

తే. మాంసభక్షణదోషంబు శ్ర మాను దాన
మహిమ ననుటయు మాంసంబునమఱి భుజింప
కున్నఁ జూవె ధర్మము లెవ్వోయును దలంప
దయకు సదృశంబులే కుచుధరణినాథ.

307

తే. ఆత్మ సదృశత ప్రాణభయంబునందుఁ
బ్రాణులకు నెల్లఁ గని మాంసభక్షణంబు
మాను దయ నార్ద్రమానసుం శ్ర డైనపురుషుఁ
జాతనికి బ్రహ్మలోకాదు శ్ర లాటపట్టు.

308

క. భూతముల కలుగునతనికి, భూతము లఖలములు నలుగు శ్ర భూతహితార్థి
భూతముల కభయ మిచ్చిన, పూతాత్మున కభయమిచ్చు శ్ర భూతావలియున్

ఆ. దానమును దపంబు శ్ర ధర్మంబు యజ్ఞంబు, శౌచమం త్ర తంత్ర సత్యములును
బుధు లహింసరూప్యములు గాఁగఁ జెప్పట, నెల్లకల్మిసు మ్మహింసకలిమి.

310

క. నరనాథ యహింసాగుణ, పరిగణనము గొంతమాత్ర శ్ర బలికితి ధర్మో
త్తర యగునహింస మేలిమి, యరయం గడుఁబెద్ద దాని శ్ర నలవఱపు మదిన్.

311

ఆ. అనిన సంతసిల్లి శ్ర యమ్మహిపతి దాత, కధికభక్తి మొక్కి శ్ర యస్మదీయ
సంగరంబునందుఁ జచ్చినవారల, కేది గతియొ నాకు శ్ర నెఱుంగఁ జెప్ప.

312

క. బ్రదుకును జావును సుఖదుఃఖదములుగా జంతుకోటి శ్ర కరుణామూర్తి
మదిఁ దలఁచు బ్రాణలాభము, వదలు టరిది గాన యట్టివారి నడిగితిన్.

313

క. అనుటయు లెస్సగఁ దలఁచితి, విను మొకకీటంబునకును శ్ర వేదవ్యాసం
బున లోకహిత మొనర్చిన, మునికి నయినసత్కథనము శ్ర మునినుత చరితా.

314

- వ. దాన నీయడిగినయర్థంబు దెల్లం బగు నని పలికి భీష్ముం డిట్లనియె. 315
- క. శకటపథంబునఁ గీటం, బొకటి వెను బాటఁ గాంచె శ్ర యోగిండుఁడు జం
తుకలాపమానసదశా, ప్ర కారసంవేది బాద్యరాయఁడు డధిపా. 316
- వ. కాంచి నిరూపించి యా కృష్ణద్వైపాయనుం డక్కిటకంబుతో నీవు భయంబున
రయం బెనఁగం బాతెదవు కారణం బేమి యని యడిగిన నది యమ్మునీందున
కిట్లనియె. 317
- తే. తెప్ప దెరలంగ బండు లేతెంచు చున్న
యవి మహాత్మ తన్నేమిజాతారవములుఁ
గడఁక నెడను దఱిమ రొత్తెప్పెనురాలి
యలివు విని యుల్లమునఁ గడుశ్రుములుకు వుట్టి. 318
- వ. బ్రతుకును జావును బరమసుఖంబును నత్యంతదుఃఖంబునుం గాదె కావున. 319
- క. క్రందున మేను సిదియు నను, కొండలపా టొంది ప్రాణగొడ్డ మగుటఁ డ
ప్పం దొలఁగఁ బాతెదను ముని, బృందారక ియసదె ప్రాణభీతి దలంపన్. 320
- చ. అన విని దాని కిట్లు లను శ నమ్మహితాత్మకుఁ డెంతలెన్న నీ
మనికి దలంప నిం ద్రియసమాజసుఖంబులఁ బొందఁ గీటము
ల్లను టది లేదు దుఃఖబహుశ్రవం బిది యీ యొడ లేల చావు నీ
కనయము సౌఖ్యకారి యగు శ నత్రైఱఁ గీవు దలంచి చూడుమా. 321
- వ. అనుటయు నక్కిటంబు. 322
- తే. అనఘ కీటంబులకు విషయజము లైన
సౌఖ్యములఁ బొంద లే దనుశ్రవదువు గలదె
వినుము దమతమ తెరువుల శ ననుభవింపఁ
గలదు చావును భీతికిఁ శ గారణంబు. 323
- వ. నీవు నామనం బరసి తింతియ కాక యంత యెఱుంగవే యది యట్లుండె నా
తెఱుం గవధరింపు మేను దొలుమేన నొక్కశూద్రుండ ధనవంతుండ. 324
- నీ. ఆచారహీనత. శ యతిలోభ మన్యధ, నాపేక్షక్రూరత శ యవినయంబు
మొదలై నదుర్గుణాంబులకు నెల్లను నెల, వై యుండి మాతకు శ నధికభక్తి
బ్రీతి యెప్పుడునొనరెంతుబ్రాహ్మణమాత్రుఁడతిథియొక్కరుఁడొకశ్రయప్పుడరుగు
దెంచిన నతనిఁ బూజించితి నది కార,ణముగ జాతిస్మరణంబు గలిగె
- తే. ఘంచికర్మము సుఖము నొందించు టివుడు, గాన వచ్చె మునీశ్వరశ్రవణనాకు
నత్రైఱం గెఱిగింపవే శ యతివిశదము, గాఁగ ననవుడునాతండుశ్రగారవమున. 325
- వ. ఆ జంతువుం గనుంగొని నీవు నెప్పనేల దుష్కర్మకోటివలనంగీకంబ వగు
ఁటెంగితి భవదాచరితంబు లైననతకర్మంబులుం గాంచితి నమ్మేలునకు సంతో

మించి కాదె నీతో సంభాషించితి మదీయతపోవిశేషంబుననీదయినకీటత్వం బపన
యించెద వివాదం బపనయింపుము తపోబలంబును గగచినబలంబులుం గలవే
మనుష్యజన్మంబు నొంది మే లొనర్చెద ననుకోర్కీ నీకుం బుట్టుట మేలు మాన
వులకుం గర్మభూమి కృతంబు లైనసదసత్కర్మంబులం జూపె దేవతలును గీటంబు
లు నగుట వాటిల్లెడు నని పలికి వెండియు. 326

క. సుకృతము లమ్రెయిం గల్గుట, నకట జనిస్మృతియుఁ గల్లె ౧ నస్మత్సంద
ర్శకతయునీకు నొదవెనో,డకు మున్నతోపదము నిచ్చుటకు మెయి కొంటిన్. 327

వ. అత్తెఱం గాకన్గింపుము. 328

—* వేదవ్యాసుఁడు కీటంబునకు నుత్తమజన్మములు గలుగ ననుగ్రహించుట. *

ఆ. నీచశూద్రవైశ్యవృషజన్మములఁ గ్రమవృత్తి నొందు మెపుడుఁజ్జన్మమునకుఁ
బుట్టు వెఱుఁగునట్టిపోడిమి నొసఁగితి, ధర్మపరుఁడ వగుదు ౧ దానఁజేసి. 329

క. అని సాత్యవతేయుడు కృప, నెనసి సుధాధారఁ బోలునీక్షణముం ద
త్తనువున నిగిడించిన న,మ్మునిపతిఁ గీర్తించె భూతములు ప్రీతములై. 330

క. అక్కిటంబును భక్తిన్, మ్రొక్కి శిరం బతనిపాదముల మోపి మనం
బెక్కుడు ప్రమోదమునఁగడుఁజొక్కఁగఁదదనంతరమ యశసువులం దొఱఁగెన్. 331

వ. కారుణికత్వధుర్యుం డగు నప్పారాశర్యుం డట్లవలీల మేలొనర్చి కీటంబుఁ గృతా
ర్థంబుం జేసి నిజేచ్ఛం జనియె నదియు నమ్మహానుభావునిద్వేషించిన తెఱంగునఁజని
యించుచు ననేకపుణ్యంబు లాచరించుచు నృపజన్మంబునం బూజ్యంబైన రా
జ్యంబు నొంది. 332

నీ. ఏనుంగు నెక్కి పెక్కినుంగు లిరుగడ, రాఁ దురంగంబుల¹రమణ యొప్ప
గొనుగులుం ²బడగలు ౧ ముడివడ గాయక, వందిపాతకులర్యవంబు లెసఁగ
భూవణంబులరత్నపుంజంబుదీపులు, చిక్కుల నెల్లను ౧ దీటుకొనఁగ
సామంతక విజనశ్రీమంత్రిసీముఖ,పరివారవై భవస్ఫురణ మలర

తే. దేవపతివోలె సాత్యవతేయు,నాశ్రమమున కేతెంచి తత్పాదకముల మాత్ర
ముకుటసంగతముగఁజూగి³మ్రొక్కఁగరుణ, సాతఁడె త్తితన్మస్తకశ్రమకు⁴సేర్చె. 333

వ. ఇట్లత్యాదరంబున సంభాషించి శిష్యజనంబు నియోగించి. 334

క. రాజన్యసముచితం బగు,పూజావిధి యాచరించి ౧ పురుషోత్తమ నీ
వీజన్మంబున సన్ముని, రాజకి వేఱఁ గగుతపశ్చరణ మొందవనా. 335

క. గోవులకై యొండెను వి,ప్రావలికై యుండె నిర్భరరాహవకేలీ
ప్రావీణ్యము మెఱసి విడువు, నీ వసువులు దాననధికశిర్యలత యగున్. 336

వ. ఇట్లు నిష్కల్మషత్వంబు సిద్ధించిన. 337

క. ధరణీసురజననమహిమ, దొరకొను నీ కని విధించి ౧ దుర్దాంతరిపు

1. క. రవణ మొప్పు. 2. క. నుదరిండు.

స్ఫురణహరణపరిణతు న, న్నరపతి వీడ్కొల్పె మునిజ్ఞనంబులు మోగడన్. 338
 తే. అతఁడు నానందసంభర్యతాంతరంగుఁ, డగుచు దండప్రణామంబు శ్రీ లాచరించి
 యరిగి యమ్మునిచెప్పినశ్రయల్ల వేసి, భూమిసురజన్మలాభంబుఁబొందె నధిప. 339
 వ. ఇవ్విధంబున నద్విజుం డై. 340

క. పుణ్యస్థలముల నెల్ల న, గణ్యము లగుయాపములు ప్రకాశములుగఁ గ
 ర్మణ్యతయు వివిధరత్నహి, రణ్యాదికదానములను శ్రీ బ్రస్తుతి కెక్కన్. 341

తే. అధ్వరంబు లనేకంబు శ్రీ లాచరించి *
 యతఁడు మఱియును బాదరార్యయణునిఁ గాంచె
 సదయచిత్తత నప్పరార్యశరసుతుండు
 వీడుకొలుపంగఁ జని యశోశ్రవిభవ మెసఁగ. 342

క. వ్రతశీలతఁ బరఁగి తూర్తి, శతమఖునకు నగ్గలంపునఘండై యమరా
 ర్చితసంస్తుతభవ్యపద, స్థితి నవ్యయపరమసౌఖ్యశిద్ధిం దనరెన్. 343

వ. అని చెప్పి భీష్ముండు. 344

క. మనుజేంద్ర కురుక్షేత్రం, బున నద్భుతఘోరసమర్థమున నమ్మాడ్కిం
 దనువులు దొఱఁగిననృపులకు, ననంతసుఖగతులుగల్గుటనుమానంబే. 345

వ. భవవీయబంధు లందఱు నూర్వలోకప్రాప్తుల నీ వేమియు ననుమానింపకు మని
 పలికినం బాండవాగ్రజుండు పరమసంతోషభరితాంతఃకరణంపై సురసరిత్సూ
 నుతో విద్యాతపోదానంబులలో నెయ్యది విశేషం బెఱింగింపవే యనుటయునమ్మ
 హిపతి గౌరవంబునం గనుంగొని. 346

తే. వ్యాసమైత్రేయపుణ్యసంభవాద మనఘ, వినిన నీ ప్రశ్నమున కది శ్రీ విశదమైన
 యుత్తరంబగు నేకాగ్రచిత్తవృత్తి, వగుమ నీ వని పల్కి యిట్లనియెనధిప. 347

—* వ్యాసమైత్రేయసంభవాదము భీష్ముండు ధర్మజ్ఞునకుఁ జెప్పట. *

నీ. వ్యాసమునీంద్రుండు శ్రీ వారణాసీపురి, కరిగి ముక్త మైత్రేయుఁ శ్రీ డచట నునికి
 నాతనియున్నెడ శ్రీ క ప్రకాశతఁ జన్న, నెఱిఁగి యమ్మహితాత్మకృతఁడఁగిభక్తి
 బూజించి యుత్ప్రప్రభోజనంబునఁ దృప్తు, నేసిన నధికవిశ్రాంతరచిర
 ముఖంపై నయమ్మహామునిఁజూచిమోదమ, గ్గలమయిమీయందుఁ గానఁబడియెఁ

తే. గారణం బేమొకో యని శ్రీ గౌరవమున, నాతఁ డడిగిన నతఁ డధికాదరమునఁ
 దపము శ్రుత మాదిగాఁ గల్యధర్మకోటి, లోన నెల్లను నధికంబు శ్రీ దాన మనియె.

వ. అని మఱియును. 349

క. దానార్హవస్తువులలో, మానిత మన్నంబ యన్నకమ యము లనువులున్
 మేనుఁ దదీయబలంబును, గాన బుధులు దానిఁ దద్ద శ్రీ గై కొంద్రు మదిన్. 350

క. తపముల్లముకల్మషముల, నపగతములఁ జేయు విద్య శ్రీ కాస్పద మగు నా
 తపసి మహితదానంబున, నుపచిత మగువిద్య తపము శ్రీ సుతర్పింతున్. 351

- క. కాన తపంబును విద్యయు, దానాదా త్యప్రవర్ధితంబులు విద్యా
నూనత్వం బచ్చుతుం గను, దానికి దీపంబు సద్వ్యక్తప్రవణులకున్. 352
- ఉ. కావున నన్నదానమునఁ శ్ర గా కెటు లుండు మహాప్రమాద ము
త్యావలచిత్తుఁ డైనను మహా త్రరదానమునక విశుద్ధన
ద్యావత నొందు నిక్క మని శ్ర పల్క నరేంద్ర తపంబు విద్యయున్
దై సతపూజనీయములు శ్ర దానము వానికిఁ బోషకం బగున్. 353
- క. అని శాంతనవుఁడు సెప్పిన, విని శాంతేయాగ్రజుండు శ్ర విమలమతీ యం
గనలసమాచారంబులు, వినంగ నే వలతుఁ జెప్పువే తెలియంగన్. 354
- వ. అనిన సతండు కై కేయికాండిలీసంవాదంబున నిది దెల్లం బగుం జెప్పెద విను
మని యి ట్లనియె. 355
- తే. సుమన యనియెడు కై కేయియమరపురము, నందు శాండిలింగని భవ్యమైనదివ్య
పదవి యేవ ర్తనమునఁ జొరప్పడియె నీకు, సతివ చెప్పము నా కనియడిగె నధిప.
వ. అని యడిగిన యాయమ కయ్యంగన యి ట్లనియె. 357
- సీ. మామకు నత్తకు శ్ర మూర్ఖుల దేవపితృ తిథిపూజనములయందు సాలయ
1 నిలువాడి దలవాకి శ్ర లెప్పుడు నెఱుంగక, పెలుచ నవ్వక శుద్ధి నెలయ విప్ర
భిక్షు² యోషిక గల్గి శ్ర పెట్టుచు వ ర్తింతు, వలయుకార్యములకుఁ బెరిచి ముడఁ
బతి వచ్చునప్పుడు శ్ర భక్తియు వేడ్కయు, బాదల నాసనపాద్యములను సుముఖ
ఆ. భావమునను నేవ శ్ర వాటింతు బిడ్డల, శిక్ష వదలఁ దిట్టఁజెట్టఁ గనియు
నాకు వేఱ ప్రియ మనంగ లేదు పతిమెచ్చు, వంటకముల చవిగ్రవండియిడుదు.
చ. వరుఁ డొక వెంట నెన్నఁడు ప్రవాసగతుం డగు నాటఁగోలె న
ప్పరుఁడు వచ్చునంతకును శ్ర బూవులు పూతలు మేలిచీర లా
భరణము లెక్కుడుంజవులకాకవిశేషము లాదరింప నె
ప్పరునున³ గొల్చుఁ గూడురువశబంధులకుం దగ నెమ్మి సల్పుదున్. 359
- క. గోవులు మొదలగుతిర్యగ్జీవులనుఖవృత్తు లరసి శ్ర చెల్లింతు గృహ
శ్రీన ర్తనంబునకుం బతి, భావము సంకటపడంగఁ శ్ర బలుక నొకటియన్. 360
- తే. అగ్ని యోపి రక్షింతు రశహస్య మైన
దాని వెలిఱుచ్చ గర్భంబు శ్ర ధాల్చి యన్న
యపుడు వాచపు లెల్లను శ్ర సవులఁ బెట్టి
దాని కెయ్యది పథ్యముల్ శ్ర వానిఁ గొందు. 361
- క. అని చెప్పి యట్టి చందంబున నడచిన సతికి లోకములు రెండును సా
ఖ్యనిరూఢి యొనఁగుఁ బాగ డొందు నరుంధతివోలె నవ్వగూటి నరేంద్ర. 362
- క. నృప యీ యాఖ్యానము పర్యవర్తనమున భక్తి జదువునవారలు విను పు

1. అ. ఇలవడి 2. క. లెక్కటియెనఁ పెట్టుచు. 3. జ. గొల్చి గూడుగురుబంధు.

ణ్యపురుషులును నాయుశ్శ్రీ, లపరిమితము లొంది యమరు శ్ర లగుదురు పిదపన్.
 వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు సర్వశాస్త్రసారం బై శ్రేష్ఠం బగుననుష్ఠేయం
 బెయ్యది పితామహా యనుగ్రహింపు మని యభ్యర్థించిన నాపగేయుండు కృపా
 విధేయుం డై నారదపుండరీకసంవాదం బాకర్ణింపుము దాన నీ యడిగినయర్థంబు
 దెలియుచు దీర్ఘపరుండును జపతత్పరుండును బుండరీకాభిధానుండును నైనమహా
 ద్విజుం డొక్కయెడ నారదమహామునిం గనిభక్తిం బ్రణతుం డైయి త్రైటంగునన
 యడుగ సతం డతని కే ట్లనియె. 364

— * నారదపుండరీకసంవాదం బనుపరమేతిహాసప్రకారము. * —

నీ. పరమేష్ఠి సెప్పినశ్రవరమధర్మం బల్ప, ఫణితి మహార్థంబు శ్ర భవ్యమతికి
 శ్రోతవ్యమును బరిశ్రాంతవ్యమును దాని, విను ప్రకృతికే బర శ్ర మనఁగఁబడిన
 యిరువదే నగుతత్త్వ శ్ర మరయంగ జీవాత్ముఁ, డాతండ సర్వభూతాత్మకుండు
 నరుఁ డన వెలుఁగు నశ్రప్పరుషునివలనన, కలిగి నారము లన శ్ర వెలసినట్టి

తే. యన్యతత్త్వంబు లతనికి శ్ర నయన మగుట

నతఁడు నారాయణుం డన శ్ర నతిశయిల్లు

విశ్వమును దనయంద యావర్భవింప

విలయ మొంద నద్దేవుండు శ్ర విభుతఁ బొల్పు. 365

క. పరమబ్రహ్మం బనగాఁ, బరతత్త్వం బనగఁ బరమశ్రవద మనఁగా నీ

శ్వరుఁ డనవిష్ణుఁ డన జగ, ద్భరితత నారాయణుండు శ్ర దా వెలుఁ గొందున్. 366

అ. అతఁడు వాసుదేవుఁడన నాత్మయనఁగ వే, దాంతవాక్యబోధ్యుఁ శ్ర డై వెలుంగు

నగుల కప్పదములు శ్ర నామాంతరంబుల, రాంతరంబు లేనిశ్రయట్టి వనఘ. 367

ఆ. సర్వశాస్త్రవాక్యశ్రవమితి నాలోకించి, మఱియు దృఢవిచారశ్రమహిమఁ దెలిసి

నిశ్చయింపఁబడియె శ్ర నిష్ఠ నారాయణ, నెపుడుఁ దలఁపవలయు శ్ర నిదియొకండ.

వ. కావున.

369

క. పరమానుష్ఠేయం బిది, సరోత్తమా నీవు నెపుడు శ్ర నారాయణుఁ ద

త్పరతఁ దలఁపు సారకు సవి, స్రశాస్త్రార్థములక్రందుఁడదలపోతలకున్. 370

క. విను మొకయింతుకనే పై, నను నారాయణునిఁ దలఁచిశ్రవను సుగతిఁ గనుక

మనుజుఁ డనినమది నెప్పుడు, నుచినయఁతనికి బ్రాతే శ్ర యు త్రమధిషణ. 371

క. ప్రణుత యగునమోనారా, యణాయ యనునక్షరాలి శ్ర సంతఃప్రాప్తి

క్షణమున జిహ్వకుఁ దెచ్చినఁ, బ్రణవార్థం బైనపదము శ్ర బడయుదురు సరుల్.

క. నారాయణపదవాక్యం, భారయ బ్రహ్మంబు దాని శ్ర ననిశము వినియున్

సారమతిం దలఁచియు నిం, పారఁగఁ బొగడియు రమించు శ్ర టతులహిత మగున్.

తే. విండు నారాయణపరాయణుండు పాత, కములశెలిచి వెలుంగుట శ్ర కాదుదన్ను

నాశ్రయించినవారికి శ్ర నతుల మైన, వెలుంగునొసఁగంగ, బాలుట్యవేధచేత. 374

- క. చతురాశ్రమములలోపల, నతులమతీ యెందు నిలిచినతనికి భక్తిన్
మతిఁ గేశవుఁ గూర్చక సద్గతి పెఱకర్మముల నేల శ కల్లఁగ నేర్చున్. 375
- క. కను టరిది యొండుమెయి విష్ణుని భక్తిం గనుము నీవు శ సువ్రత యద్దే
వుని వినుముభక్తవత్సలుఁ, డనునామముగలిమిదృఢ్యుడగు భక్తులకున్. 377
- క. అని నారదుఁ డుపదేశించిన నానైష్ఠికుఁడు నియతశ్చిత్తుండైవి
ష్ణుని నర్పించు సభక్తిక,మననవిశేషమున నెపుడు శ మనుజాధీశా. 377
- తే. శంఖచక్రగదాధరు శ ¹శార్ఙ్గిఁ బుండ,నీకదళసన్ని భాక్షుఁగిరీటకుండ
లాభిరాము శ్రీవత్ససంశోభిషక్షుఁ, గొస్తుభోజ్యులు, గలలోనఁ శ గనునతండు. 379
- క. చిరకాలంబున సాక్షి,త్కరణంబును గల్గు దానఁ శ గాననిదమము
బారయనిశుభముం గలవే, కురువర నీవు నతిభక్తి శ గొలుపుము విష్ణున్. 379
- క. అనిన విని హర్ష పూరం,బునఁ జిత్తముచేల ధర్మశ్చిత్తుండౌశం
తనుసుతునకుఁ బ్రణమిల్లెం, దనువునఁ బులకాంకుర ప్రతతిబాడుకొనన్. 380
- వ. ప్రణమిల్లి యతనితో దానప్రియవచనంబుల రెంటియందును నధికరంజనం
బెమ్మది సెప్పెవే యనుటయు నద్దేవవ్రతుం డన్నరదేవోత్తమున కిట్లును
రెండును మంచితెఱంగుల యెదిరిచందం బెఱింగి నడవునది దానంబు రంజకం
బగుట దెలుప వలవదు సామవాదంబుగుణంబు దెల్లం బగునట్టియతిహాసంబు
వినుము సెప్పెద బుద్ధిసంపన్ను డగునొక్క బ్రాహ్మణుండు విజనం బగువనంబు
నం గార్యవశంబున మెలంగఁ దన్మాంసం బాహారంబు గొనుటకయి దారుణం
డగుదానవుం డతని బట్టికొనిన సాంత్యనభాషణంబులు ప్రయోగించువాఁ
డయి యవ్విప్రుండు గలంకయుఁ గొందలంబును లేనిడెందంబుతో నద్దానవు
నాననంబు గనుంగొనిన నాదైర్యధుర్యుం గనుంగొని తదీయం బగునుదాత్త
త్వంబునం జిత్తంబు రంజిల్లి యద్దనుజుం డద్ధరాదివిజునితో మదీయం బగు
ప్రశ్నంబునకు సదుత్తరం బిచ్చితేని నిన్ను విడిచెద ననుపలుకువలికినతనశరీరంబు
డయ్యుటకు వెనుకంబాటుటకుం గారణం బేమి యని యడిగిన నమృహీసుర
వరుండు వేగిరపడక కొండాక నీవు విచారించి మహాపురుషా నీయట్టికృపాపరం
డడుగందోచినతెఱంగులం జెప్పుట మేలు గాదె యాకర్ణింపుమని సాముఖ్యంబు
నొంది. 381
- సీ. చుట్టాల నీదగుశ్చెట్టతనంబునఁ, బాసి పశ్చాత్తాపప్రపరుడ వగుట
లేమి గల్గిన దుర్లభామేయధనములు, గోరుట మొగమోట శ గూరి యొరుని
చేఁ బడ్డనిన్ను గెల్పితి నని యాతఁడు,బుట్ట కృప నుపకారమునకుఁ బాత్ర
ముగ నీవు నేసినఁ శ బురుషుఁ డామేల్ దన,యలఘుపౌరుషమునఁగలిగె ననుట

- ఆ. కుమతిజనులు నీదుగ్గుణములు గొనియాడ, సిగ్గువడుచు బుధులగ్రజేతఁ బొగడు
గాన మరగు చునికి శ్రీ వీనిలో నొక్కటఁ, గార్భ్యపాండురత్నలు శ్రీ గలుగుననఘ. 383
- వ. అని వెండియు.
- సీ. ఉచితంబుగా నెఱి శ్రీ సుగ్గడించినమాట, సభ యియ్యకొనమి వశ్యుభకునీదు
తప్ప తల్లం బయి శ్రీ తాపంబుఁ బొందంగ, దేర్పంగ నేరకత్ర త్రిప్పి కొనుట
నీసొమ్మునకు నొరుఁ శ్రీ డాసించు చుండంగ, దానికి, దగరక్ష శ్రీ దలఁచు చునికి
దులువ. పిమ్మట నిన్ను శ్రీ దూపించుపలుకులు, కులజులు నిజముగాఁగొనుటనీవు
తే. మానుషంబుల నడవంగగ్రమాయకానిఁ, గాఁగఁ జెలులుగాంచుట వగతః లిమిషేర్పి
దాని వెలివుచ్చునోపమిరవీన నొకటఁ, గార్భ్యపాండురత్వంబులుగలుగు ననఘ. 385
- వ. అని మఱియును.
- సీ. భార్య పుత్రైకుఁ డల్లుఁడార్యవృత్తములేమిఁ, గ్రుమ్మరించుట జనకకుండు దల్లి
సోదరుల్ నవయుట శ్రీ యుర్వీసురుని గోవుఁ, దొలుమేనఁ జంపుటగ్రద్దబుద్ధి
భూసుర దేవార్థములు పుచ్చుకొనుటయర్థము గోలుపోక బాంధవులచావు
బాలిష మొగమోటఁ శ్రీ బనిగొనఁగాఁ దన, యశమున కంతరాయంబు గలిమి
తే. పెద్దకాలంబు యత్నసంక్రషిడనొంది, చెల్లఁ జేసినపని యొక్కరపల్ల వగళు
చే నసిద్ధతఁ బొందుట శ్రీ వీన నొకటఁ, గార్భ్యపాండురత్వంబులుగలుగు ననఘ. 387
- క. అని యిట్లేర్పడఁ జెప్పిన, విని యద్దనుజపతి మెచ్చి శ్రీ విడిచెం గుంతి
తనయాగ్రజ భూసురు సాం, త్వన మిట్టిది యడుగు మిక్ శ్రీ వలసినదానిన్. 387
- వ. అనిన నజాతశత్రుండు గంగాపుత్రువదనంబునం జూడ్కి నిలిపి మోడ్చినకరంబులు
శిరంబునం గదియించి. 388
- తే. మమ్ము సంసారవార్ధి పాగరమ్ముఁ జేర్చు, యానపాత్రంబు నీకరుణాతిశయము
యఖిలకల్మషములఁ బొపునట్టిదాని, వినఁగఁగోరెదనొకపురార్థవృత్తమనఘ. 389
- క. మునిమనుజపతులసన్నిధి, నిను నీకృష్ణుండు మానసనియచరిత వే
డ నుపాసించుచు నున్నాఁ, డనుత్తమప్రీతి దాని శ్రీ నాకర్ణింపన్. 390
- క. సమ్మోదమమ్మన నేనుం, దమ్ములునుం దేల సత్కథాకథనవర
త్వమ్మాదరింపు మునివ, ర్గమ్ము నృపచయముఁ బులకశ్రరాజి వహింపన్. 391
- వ. అనుటయు భీష్ముండు. 392
- క. పుణ్యం బగునితిహాస మ, గణ్యగుణా నీకుఁ జెప్పఁ శ్రీ గమసుకృతముఁ గా
రుణ్యనిధి సర్వలోకశే, రణ్యండు కృష్ణుండు వినువశ్రంబుఁ బడసితిన్. 393
- క. పారాశర్యాదిమునులు, సీరాజన్యులును వినికి శ్రీ యెంతకు లేది
గారాము నాకుఁ బరమో, దారపదాపాప్తి గాదె శ్రీ ధర్మతనూజా. 394
- వ. నీయడిగినయట్టిదానికి నొకయితిహాసంబు గల దది యుమామహేశ్వరసంవాదం

బనం బరంగు బారవోత్తమా యప్పురాన్వత్తంబు ప్రవర్తించుటకుం గతంబైన
కథ మున్ను సెప్పి మఱి దానిం జెప్పిన నొప్పి యుండుం గావున నప్పరిపాటిం జె
ప్పెద నవిధానపరుండ వయి యాకర్ణింపు మని పలికి హరికిం బరమ భక్తిం బ్రణ
మిల్లి యప్పాండవముఖ్యముఖచంద్రికం దనవిలోచనచకోరంబు లాన నమ్మానవ
పతికి నమ్మానసీయమతి యిట్లనియె. 395

—♦ భీష్ముండు ధర్మజునకు శ్రీకృష్ణునిచిత్రచరిత్రంబు సెప్పట ♦—

- క. తనయుని బడయుటకై తప, మొనరింపంగ రుక్మిణీయు సమముత్సుకవృత్తిం
దనతో రాఁ దుహినాద్రికిఁ, జనియెం గృష్ణుండు మునులృతసంతస మందన్. 396
- వ. ఇట్లు సని ద్వాదశవార్షిక వ్రతక్లిష్టుండై యన్నకృష్ణుం గాన మునీంద్రులు నా
రదపర్వతవ్యాసవాల్మీకిదేవలకాశ్యప ప్రభృతులు శిష్యవర్గంబుతో వచ్చినవారలం
బాద్యాసనాదినముచితార్చనంబుల సంభావించిన వార లద్దేవునిం బరీక్షింపించి పు
ణ్యగోష్ఠి నడుపుచున్న సమయంబున 397
- తే. అతనిముఖమున వెడలి మ్రహాగ్ని యమ్మహీధరిమువిపినంబుల శ్రవేర్చె బట్టి
మృగయుతంబుగ సిద్ధసాధ్యగణములుస, మాకులత్వంబుఁబొందఁ బెల్లడఁచియధిప.
- క. ఆ కృష్ణుండు నిజసామ్రా, లోకనమున నాశిఖి మ్రలుగఁ జేసెం బూ
ర్వాకారత నవ్వనము ని, రాకులతం బాలెచ్చ నది మ్రహాద్భుతే మయ్యెన్. 399
- తే. దానికమ్మునలెల్లఁ జగ్రత్తమున భయము, విస్మయంబును బెనఁగొన్గ వెఱఁగుపాలు
గదిరి చిత్రరూపంబులకరణి నుండ, వారి గన్గొని రుక్మిణీవల్లభుండు. 400
- వ. మీ రీయనలంబు తెఱం గేమిగా నెఱింగితి రున్నరూ పెఱింగింప వలయు ననుట
యు వారలు సభక్తికంబు లగుచి త్తంబులతోడ. 401
- క. దేవా విశ్వము గలుగుట, నీవలనన యడంగుటయును శ్రవీయంద భవ
ద్భావాధీనమ సకల, స్థావరజంగమసమాహితత్వం బెల్లన్. 402
- తే. నీవు మమ్ము బోధింపఁగా శ్రవేర్తుగాక, యమ్మహానలస్ఫురణంబు శ్రవితీ దనఁగ
నేము నేర్తు మె యేమియో శ్రయెఱుగ కునికిఁ, గాదె నివ్రేఱపడితిమికమలనాభ.
- వ. అనుటయు భవదీయచేతఃప్రసన్నత గాదె జగంబులవర్తనంబులకు నాధారంబు.
- క. కావున మీకుం బ్రియముగ, నీవహ్ని తెఱంగు దెలియ శ్రవణింగించెదఁ జి
త్రావిలత విడుపుఁ డని కమ, లావరుఁ డిట్లనియె వారశకుఁ గురువర్యా. 405
- క. ఒకదానవుండు జగన్నా, శకుఁ డిత్తఱిఁ గలఁడు వానిఁ శ్రవంపుట కేఁ బూ
నక యునికి గలిగె వాఁడ, త్రుకళావిదుఁ డగుట నాశ్రయంబున నగుటన్. 406
- క. కడుఁ గ్రొవ్వి వాఁడు లోకము, నుడుకులఁ బెట్టంగ వినివి శ్రయగ్రతపమునం
గొడుకుఁ బడసి యద్దనుజుని, బాడవడఁగింపం దలంచి శ్రభూరివ్రతములే. 407
- చ. నడప మదాత్మ యగ్ని యయి శ్రవావదనంబున నిర్గమించి యె
క్కుండువడి పద్మగర్భకడకకుం జనె నమ్మహితుండు మనస్తథుం

గొడుగుగఁ బంచి వే తను ¹మృగుడ్వంగ వచ్చెఁ గడంగి పోవున
 ప్పడు వన మేర్చె నేను గృహం బూర్వవిధం బూడఁగూడఁ జూచితిన్. 409
 వ. ఇది యద్దహనంబు తెఱంగని చెప్పి యప్పరమపురుషుం డమ్మునివరులతో మఱి
 యును. 409

సీ. లోకత్రయంబున శ్రీ మీకు నవిదితంబు, లేదు త్రికాలసంప్రేమలూర
 యుత్తమం బగుపురావృత్తంబు సెప్పి కృతార్థుఁ జేయుండు నశన్ననిన వారు
 సవినయంబుగఁ గృతాంశులు లయ మ మ్మిత, పెద్దసేయుదే నీవుఁ పెద్దలకును
 బెద్దవయత్నసంభృతజగ త్ప్రియుఁడవు, విశ్వప్రకారసంగవిదుఁడ వేము
 తే. నీయెఱుంగనియితిహాసం శ్రీ మేయుగమున, నెఱిగి చెప్పదుమనవుడుఁ బ్రజలుతనగవు
 మోమునకుఁ జెన్ను సేయ నశమ్మరహరుండు, వారలకు నిట్టులనుఁగురువంశవర్య.

క. మానుషయోని జనించితిఁ, గాన మదీయ మగుబుద్ధిగౌరవము తదీ
 యానుగుణత్వోపహితము, గా నెఱుంగు. డు మీరు సెప్పకత వినుటసదే. 411

చ. అనుటయు వార లందఱుఁ బ్రియంబున దానికి నిమ్మకొన్న నె
 మ్మనములతోడ నీపనికి శ్రీ మాన్యచరిత్రుఁడు నారదుండ త
 క్కిన పెఱవారు సాలకు ప్రకీర్త్యవివేకుఁడు కృష్ణుఁ డర్థితో
 వినఁగఁ బురాతనం బయినవృత్తము నిమ్ముని సెప్పటా ప్పగున్. 412

చ. అని తగ నేకవాక్యతఁ బ్రియంబున శ్రీ నాతనితోడ నీవు ముక
 గనినది విన్నయట్టిది ప్రకామకుతూహలచిత్తుఁ డైనకృ
 ణ్ణుని వినిపింపు నావుడు మృనోజ్ఞ కథాకథనంబునందు వే
 డ్కనిగుడ నమ్మునీంద్రుఁడు విశ్వాసమునన్ మొగ ముల్లసిల్లఁగన్. 413

— * ఉమామహేశ్వరసంవాదం బనునీతిహాసము. * —

క. నారాయణసౌహార్దో, దారత్వవిభూతి మున్న శ్రీ తనకుఁ గలిమి న
 న్నారాయణునిమనోరథ, మారం బూరించె శంకరరాంబికలకథన్. 414

వ. అతైఱంగు వివరించెదనట్లు సమస్తసంయమసంఘంబును బ్రస్తుతిపూర్వకంబుగా
 నియోగింపం బ్రియంబునం బురాతనకథాకథనంబునకుంబూని యద్దేవముని య
 ద్దేవకీనందనునకు వందనం బొచరించి తదభివందనంబు వడసి యవ్వీభున కి
 ట్టనియె. 41

తే. తీర్థభజనంబునకు నెందుఁ శ్రీ దిరుగు చుండి, యిత్తుపాగనగంబున శ్రీ కేను వచ్చి
 కంటి రమణీయ మగుకేశ్వికావనంబు, సకలతరువల్లరీగుల్మచారుతలము. 416

క. కోకిలకులగంధర్వా, సీకధ్వసు లెనసి బెరసి శ్రీ నిగుడఁగ నమరీ
 లోకభ్రమరీమండలి, కాకలకలనాదములును శ్రీ గలసి చెలంగన్. 417

వ. ఒప్పునవ్వనంబునం గనకస్థలంబున శార్దులచర్మవసనభుజగాభరణభసితాంగరాగ

విరచితాలంకారచారుదివ్యదేహుండగుమహాదేవుండుసురసిద్ధసాధ్యవిద్యాధరముని
పుంగవభూతగణపరివృతుండయున్న నప్పేరోలగంబున నేనును సముచితప్రకా
రంబున నయ్యనిరూపణీయప్రకారుం గొల్చి యుండితి నట్టిసమయంబున. 418

సీ పుణ్యాంగనాకారములు దాల్చి పుణ్యనదీనివహంబులు శ్ర దితలు గొల్చి
చనుడేర శంకరశనదృశపరిష్కార, కల్యాణతను వైనశకారి వచ్చి
వెనుకదిక్కున మెలుకపునఁ జేరి మోమున, కలఁతిన వ్వినుమడిశఁచెలువు నొసఁగఁ
దమ్మితోకుల నుల్లస మూడుతనమృదు, కరయుగ్మమునను శంకరునినేత్ర

ఆ యుగ్మ మల్ల మూసి శ్ర యున్నంత లోక మ
నర్కచంద్రతారకాగ్ని యై మ
హంధగారమగ్న శ్ర మగుటయు సంక్షోభ
మందె భూతసముద్రయంబు తెల్ల.

419

ఉ. అప్పుడు ఫాలలోచనము శ్ర నపురమేళుండు విచ్చె విచ్చినం
గప్పె దదగ్నిజవ్వలు నశగం బఖలంబును గారిదేవి య
ట్లాపుమి దండ్రి కైనఁ గని శ్ర యుల్లము బెగ్గిల సేసునంఘ్రిలం
గప్పఁగ మాళిభూషణముకాంతి ప్రణామము సేసెఁ జేసినన్.

420

ఆ. హరుండు కరుణఁ జూడ శ్ర నాహిమవన్నగ, దాహ ముడిగి శోభితత్వ మొలసె
నార్య పరమవిస్మయముఁబొంది యా సర్వ, భువనక ర్తతోడనవినయముగ.

421

సీ. నిటలంబుకను దెఱచుటకుఁ గారణ మేమి, సర్వేశ్వ యిది రహస్యంబు గాక
యున్నేనిఁ జెప్పవే శ్ర యన్న నద్దేవుండు, కాంత నీ కెఱిగింపఁ శ్ర గానియట్టి
పని యెందుఁ గల్గునే శ్ర వినుము లోకాత్మకత్వము నాకుఁ గల్గుటశలనఁజేసి
నన్నేది వొందిన శ్ర నన్నిలోకంబుల, నది వొందుఁ గాన నాశ్రయంబకములు

తే. నీవు మూయంగఁ దిమిరంబు శ్ర నిఖిలలోక
చయముఁ గప్పిన భూతముల్ శ్ర భయముఁ బొందె
నీకరంబులు ద్రోవక శ్ర చీకటియును
జెఱచుటకు ఫాలనేత్రంబు శ్ర దెఱవ వలసి.

422

వ. అనిన విని యంబిక దనకు నడుగవలయునట్టివి యడుగుటకు నది యవసరంబుగాఁ
గనికొని యక్కపర్ది కి ట్లనియె.

422

క. నాలుగుముఖములు నీకు, స్థూలనయన కలుగఁ గారణం బేమి మధు
శ్రీలాలిత్యాస్పదవా, క్యాళికలనమన నాకు శ్ర నానతి యీవే.

424

వ. అనిన విని యమృతదేవికి నద్దేవుం డి ట్లను దైత్యులు సుందోపసుందులన
నిర్వూరు గలరు వార లవార్యభుజపీఠ్యశౌర్యసంపన్నులు నత్రుశస్త్రావధులు

నై యుండుదురు వారలవినాశంబునకై మయుండు లోకంబులం గలయొప్పలం
దెల్ల నుత్తమసారంబులు తిల ప్రమాణంబు లాహరించియొక్క కామినింగావించి
తిలోత్తమ యనుపే రిడి నాకడకుం దెచ్చిన నచ్చెలువ నాకుం బ్రదక్షిణంబుగా
వచ్చునెడ నే నిది దేవకార్యంబు సేయ నోవు బా మ్మనుతలంబుతోడనత్తరుణి
దిరిగినదిక్కున కొక్కొక్క మొగంబు దాల్చి దానిం బరిక్షించితీ నాటంగొలె
జత్తుగ్గులుండ నై యుండుదు.

425

చ. అన విని గౌరి నీకు భవనాధిప కంఠమనందుం గప్ప గ
ల్లినకత మేమి నాకు నెఱిగింపుము నావుడు దేవదైత్యులం
బునిధి సుధార్థ మై తరువం శ్ర బుట్టి విషంబు త్రిలోకభీకరం
బనితరసాధ్య మై యొదవిన త్తఱి దాల్చితి దానిం గుత్తుకన్.

426

తే. అట్లు కంఠంబునంద మరహవిషంబు, దాల్పు నీలత గల్లిన శ్ర దానఁజేసి
కమలజాదిసురులు నీలకంఠుడవచ్చు, నన్నుఁ గొనియాడిరప్పడునలినవదన.

427

వ. అని చెప్పి శంకరుం డింక నేమి యడుగ వల తమగు మనుటయుఁ బినాకం బెల్ల
యాయుధంబులకంటె మెచ్చి పట్టుదు దీనికిం గతం బెయ్యది యని యడిగిన నా
మృదుం డామృడాని కి ట్లనియె.

428

సీ. ఆదియుగంబున శ్ర నబల కణ్వుం డను, సంయమి తపము నిశ్ఠానిరూఢి
మెయిఁ జేయఁ బెరిగె వశ్రీకంబు తనువు ¹ము, నుంగ నప్పట్ట వేణువును బుట్టె
విన లోక సామాన్యోఘనత గా కుండ మ, హద్భ తాయామంబు శ్ర నధికి మైన
పరిణాహమునుగల్గెబ్రహ్మయమ్మునికీఁ బ్ర, త్యక్షమైవర మిచ్చె శ్ర నతనిమీఁదఁ

ఆ. బెరిగియున్న వెదురు శ్ర గర మర్థిఁ దాఁ బుచ్చి, కొని జగదితంబునగోరి చేసె
నాకు విష్ణునకుఁ బీనాకశార్దూలము లగ్ర, ఖండమున నొనర్చెగంఢివంబు

429

వ. ఇవ్విధంబున విండ్లు మూఁడు గావించి లోకహితం బాచరించి యవ్వీరించి య
మూఁడవవిల్లు దాఁ గైకొని తనలోకంబునకుం జనియె నిది పినాకంబుసంభావ
నీయం బైన తెఱం గని చెప్పిన.

430

క. విని గిరితనూజ పెఱవా, హనముల నొల్లక వృషంబు శ్ర నఖిలేశ్వర నె
ఘ్రునమునఁ గైకొని యెక్కుదు, వినఁగా నే వలతుం జెప్పవే కారణమున్.

431

వ. అనిన నద్దేవుం డమ్మహాదేవి కి ట్లనియె.

432

సీ. హిమవన్నగంబునం శ్ర దేను లోకహితార్థ, మైనమహాతప శ్ర మాచరింప
గోవులు సుట్టు దేవులవ నెడి తిరిగి నక, సంకటపెట్టిన శ్ర బంకజాషీ
కొఱించి చూడ సంభాపాకులత్వంబు, భాందె గోకుల ఘృతవిందభవుడు
నమఱుల్లు జనుడెంచి శ్ర ప్రార్థించి వృషము గా,నిక యిచ్చి కరుణ జననింపఁబలికి

తే. నాకు గోపతి యనియెడునామ మిచ్చి
రపుడు గోబాధ మాన్చి రశ్యమలవృషము
వాహనముఁ గేతువును గా శ్రవప్రచార
మాచరింతు నెల్లడ నది శ్ర యాది గాఁగ. 433

వ. అనుటయు నంబిక యప్పరమేశుతో నీవు పరమశుచులును రమణీయంబులు నగు
నివాసంబుల వసియింపక యశుచియుఁ గేశాస్థికపాలదుర్గంధదుర్దర్శంబునైనశ్రీశా
నంబున నునికికిఁ గతం బేమి యనిన నతం డీ ట్లనియె. 434

— ♦ శ్రుండు పార్వతికిఁ దనశృశానవాసిత్వం గారణంబు సెప్పట. ♦ —

ఉ. క్రూరపుభూతముల్ జనుల శ్ర ఘోరవిధంబుల ముట్టి యెప్పడు
మారణ మాచరింపఁగనశ్రమ స్తజనంబులు నాశ మొందఁగా
వారిజసంభవుం డెఱిగి శ్ర వచ్చి ననుం దగఁ గాంచి తత్ప్రీతి
కారము సేతకై వినయశరారవ మొప్పుఁగ వేడె వేడినన్. 435

వ. నిశ్చితంబుగా నొక్కెడ నుండి లోకంబులు రక్షింప వలయుననితలంచితి నట్టి
యెడ. 436

తే. మోక్షపరులు శుచిస్థానముగఁ బ్రశంస, సేయుదురు విజనత్వవిశేష మెఱిగి
కాన యింపై శ్రీశానంబు శ్ర మానసమున, నొలసెఁగావున నయ్యెడఁగనుభిగలిగె.

చ. అచటనయుండి లోకముల శ్ర నన్నిటి నాత్మఁ దలంచి రక్ష సే
యుచు విహరింతు భూతచయ శ్ర మొక్కటఁ గూడి చరించు చున్నికిం
బ్రచురకుతూహలుండ నయి శ్ర రాగముఁ బొందుదు నట్లు గాన నా
కచటు నివాస మయ్యె విను శ్ర మన్యతలంబులు దానిఁ బోలునే. 438

తే. అనిన భసితాంగ రాగంబునస్థిభాధ, రాభరణములుఁ బరశుశూలాయుధములు
నై మహాగ్రత భీకర శ్ర మైనరూప, మభవ యేల కైకొంటివీరవనియె గిరిజ. 439

వ. అనుటయు నమ్మ హేత్వరం డాపరమేశ్వరితోడ. 440

సీ. లోకస్వరూపంబు శ్ర లోలాక్షి రెండువిధములు శీత ముశ్ణము నాఁగ
జనునివి రెంటునుసకలంబు గ్రథిత మై, యుండు సామ్యాగ్నేయయోగకలిత
మఖిలజగంబు సోమ్యము విష్ణుఁ డాగ్నేయ, మేనువహింతు మశ్యురుఁడెఱంగు
సెనయుటఁ గొని భరియింతు నే విశ్వంబుఁ, గావున నాగ్నేయభావరూఢ

తే. యైనయాకృతి లోకహితార్థముగ, వహించినాడ నిం కెయ్యదియీవునన్ను
నడిగెదడుగుము నావుడునార్య సోముఁ, దలఁ బ్రియంబున నేటికిఁదాల్చితనియె.

చ. అనవుడు దక్షయజ్ఞమున శ్ర కల్గిననాడు సురాలి కేను బీ
డన మొనరించుచోట వికటంబుగ సోమునిమేను ద్రొక్కఁగా
నన్ను శరణంబు వేడిన మగనంబున నక్కటికంబు వుట్టిచే
సినదురితంబు సోము నిటు శ్ర సేయక పోదని మాళిఁ దాల్చితిన్. 442

- చ. అన విని కొల్చి యున్నమును శ్రీ లండఱు నీశుదయావిశేషము
 స్మనముల మెచ్చి పొంగి యభిరసందనపూర్వము గాఁ గ భక్తియుక్
 వినయము నుల్లసిల్లఁ బదిశ వేలవిధంబులఁ బ్రస్తుతించి ర
 య్యనుపమధాము గౌరి సమశయం బిది నా కని మోక్షుఁ గేలితోన్. 443
- తే. లోలలోచనదీప్తులు శ్రీ బాలచంద్ర, భూషణునినదనంబునఁ శ్రీ బాలయ మునుల
 మానసంబులు సంప్రీతి శ్రీ నూన సాంత్య,నస్వరంబున నిట్లను శ్రీ నలిననాభ. 444
- క. వర్ణాశ్రమధర్మము లభి,వర్ణింపుము వేదనిరతశ్రవత్సల యవి నా
 కర్ణములతో నఖిలజన,కర్ణంబులఁ బొంది పుణ్యశ్రీకర్తృత యొసఁగున్ 445
- వ. అనియె నని యిట్లు గౌరి లోకహితార్థంబుగా వర్ణాశ్రమధర్మంబులు పరమేశ్వరు
 నడుగుటయు నారదమునికృష్ణునకుం జెప్పిన తెఱంగు భీష్ముండు ధర్మజనకుం జెప్ప
 ట యుపన్యసించిన నాకర్ణించి. 446
- క. మునివర నా దగుచిత్తంబునఁ గౌతూహలము సాల శ్రీ మొలతెంచె తలి
 ర్పున ¹నలరారెడు నేర్పడ, వినిపింపుము మీఁదికథ స్రవిస్తారముగన్. 447
- వ. అని యడుగుటయు. 448
- మ. ²స్ఫుటతత్త్వోదయసంభృతైకమధురా శ్రీ భూతైకరత్నాధురా
 తటినిపింఛమనోజ్ఞ మాళిలలితా శ్రీ దాంతాత్మసంకీలితా
 త్పరితాతత్త్వసమున్న తాశితజనా శ్రీ దూరాంజనా సువ్రతో
 త్కటశీలావనలోలదివ్యహృదయా శ్రీ ధర్మప్రసన్నోదయా. 449
- క. దేహభిమానసంభృత,మోహతమోనిరసనాభిముఖభూరివివే
 కాహీనమహాతత్త్వస,మాహితచిన్మాత్రరూపశ్రమధురిమసుభగా. 450
- మాలిని. త్వరితవిహితగాఢశ్రద్ధాయినమోదవాదా
 స్ఫురదరిద్రృఢశూలశ్శూర్తిసంశస్తహస్తా
 తరణిశశిమయత్వోదారతాచిత్ర నేత్రా
 పరమనియతినిష్కారభవ్యహృత్పద్మసదాత్మ. 451
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
 తిక్కినసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబునయానుశాసనికపర్వంబు
 నందుఁ జతుర్థాశ్వాసము. 452

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్రమహాభారతము

ఆనుశాసనికపర్వము, పంచమాశ్వాసము

కాళీత్వాదరసు

శ్లోకాలోక సవిలాస¹సుస్థిరభవనా

శోకముదాద్యవధూతి

వ్యాకోశవివేకభవన శ హరిహరనాథా.

1

—♦ శివుడు పార్వతికి వర్ణాశ్రమాచారంబుల తెలుం గఱింగించుట. ♦—

- వ. దేవా వై శంషాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె. 2
- తే. అట్లు గంగాత్రజుండు ధర్మాత్రజునకుఁ, జెప్పి యి ట్లనుఁ గౌరవశ్రేష్ఠ పద్మ
నాభతో నవ్విధంబున శ నారదుండు, పార్వతీదేవి ప్రశ్న ముకపన్యసించి. 3
- వ. ఇ ట్లనియె నప్పర్వతరాజపుత్రి ప్రార్థించిన నప్పరమేశ్వరుడు పరమాదరభరి
తుండై. 4
- సీ. అజుడు ముక్ లోకహితార్థంబుగా బ్రాహ్మణులను సృజించి రాక్షసులనువైశ్య
లను శూద్రులను గ్రమంబునరంగఁగల్పించె, నాజాతులకు నోలినతని ముఖము
బొహులు నూరులుఁ శబదములు సంభవ, స్థానంబు లగుటయుఁ శ దారతమ్య
భాగిను లగు నని శ పార్వతి కాతండు, తత్తదాచరణీయధర్మములును
- ఆ. వినుము విస్తరించె శ విప్రులు లోకధారకులు వారియెడఁ బరారాధవంబు
సేత యెల్ల చేటుఁ శ జేయు సమ్మానదా, నములు సకలశోభనము లొనర్చు. 5
- చ. ప్రియ మణి యజ్ఞసేనియు దశరిద్రునిసేనియుఁ విప్రుఁ గండఁ జే
త యుభయలోకసౌఖ్యములు శ దవ్వగఁ జేయుఁ దదీయ మైననిం
దయు నను బెట్టు దిట్టుట యధర్మత నాతనిసాముట వుచ్చికోం
టయును మదర్థముం గొనుట శ డాపక చెప్పితి ²నిక్క మింతయున్. 6
- వ. అని పలికి యి ట్లనియె. 7

- సీ. అధ్యయనంబును శ్రీ యజనంబు దానంబు, నధ్యాపనంబును శ్రీ యాజనముఁ బ్రతిగ్రహంబును బ్రతాంతియుఁ దపస్సత్యశ్రేణి, చంబులు విప్రధర్మంబు లాపదలఁ దక్కు నతనికి శ్రీ వలవదు వాణిజ్య, మగ్నికార్యంబు శూన్యద్రాక్షవర్జనము నిజదారసంగమనియమంబును, నిరుపొద్దు గుడుపును శ్రీ హింస తేషు
- ఆ. యును నివాసశుద్ధియును నతిథిప్రియ, త్వంబు బ్రాహ్మణులకు శ్రీ వలయుఁ దపము వేర్నిసాధనముగ శ్రీ ధర్మమూలముగ వా, రల సృజించెఁ గాదోనలినభవుఁడు. 8
- ఆ. ఊత్రియులకు విప్రసంరక్ష ముఖ్యధర్మంబు ధరణి వారీరక్షణమునఁ గాని బ్రదుక దమ్యహానుభావులపాల, నంబు సేయ శోభనంబు నొందు. 9
- క. రమణీ యధ్యయనము యజ, నము దానము సాధుపోషణము దుర్జనులకాదమియించుటయు సముత్సాహముకల్పియు ధృతియు నృపులకగుధర్మంబుల్.
- తే. శత్రుజీవికయును సర్వవృత్తభాగ, మాహరించుటయును భృత్యునరయుటయును బ్రజవివాదంబు వినుచోటఁ బక్షపాతి, గామియును రాజులకుఁ గృత్యకర్మకోటి.
- సీ. వణిజులు లోక ప్రవర్తనంబుల కెల్ల, నుపకారులు కృషియును ననేక భంగి బేహారంబురబనులఁ బెంచుటయుఁ గృత్యంబులు వారల శ్రీ కధ్యయనము యజనంబు దానంబు శ్రీ నర్తకర్మంబులు, త్రైవర్ణికద్విజ్యత్వముకలసే నాతిథ్యములు విధేయములు వారికిఁదిల, గంధరసముల విక్రయము దగదు
- తే. మూఁడుజాతులశుశ్రూషకమూలకార్య, గతి తదుపయుక్తిశూద్రులకలిపి నడచు వారు శుశ్రూషకులు విప్రవందనంబు, విషయ మక్రూరులగుట తృద్విహితకృతులు.
- క. తనతనవర్ణంబునకుఁ ద, గినమూచారంబు నడపి శ్రీ కేల్పిపరహితుం డనఁ బరఁగు నెల్లవారికి, విను ము న్ననుజన్మశ్రేణిభవము గల్గున్. 13
- వ. ఇవి వర్ణధర్మప్రకారంబు లింక నాశ్రమధర్మంబులు వివరించెద నాకర్ణింపు మని పలికె పార్వతికిఁ బరమేశ్వరుం డిట్లనియె. 14
- సీ. బ్రహ్మచర్యవ్రతపరమనిష్ఠయు గురు, నాశ్రయించుటయు నశ్రద్ధయనకృతియు నగ్నికార్యంబు గుర్యర్థసంచారంబు, భైక్షచర్యయుఁ గమరలాక్షి బ్రహ్మచారిధర్మంబు లాశ్రమముల కెల్ల నా, శ్రయణీయ మై గృహస్థత్వ మొప్పు శ్రేణిచంబు నిజదారసంతుష్టియును బంచ, యజ్ఞంబులును నిగ్రహాభిరతియు
- తే. దానహోమదయాతిథిమానసములు, వలయు గృహమేధికిని వనశవాసవన్య భోజనబ్రహ్మచర్యజటాజినప్ర, ధారణములు వాన ప్రస్థధర్మకోటి. 15
- చ. కినియమి సంగవర్జన ముకీంచనభావము చాలికి విప్రవాసనము ప్రశాంతి యార్జవము శ్రీ శ్రేణి సద్వృత్తినిష్ఠ భైక్షభోజనమిల నిద్ర సేత కృప సంతతతత్త్వవిచింతనంబు మానిని యతిధర్మముల్ స్రుతి గ్రహించినభంగిన యేను జెప్పెతిన్. 16
- వ. అని యిట్లాశ్రమధర్మంబులు సెప్పిన విని యప్పురమేశ్వరుతోఁ బారగతి తపంబు

తపం బనుచు మునిజనంబు లాచరింతురు దానితెఱుం గఱింగింపవే యనిన నద్దేవుం డి ట్లనియి.

17

—* శివుఁడు పార్వతికిఁ దపస్వరూపంబు సెప్పుట —

సీ. భోగార్థు లై తపంబునకుఁ జొత్తురు తపం, బనఁగ వానప్రస్థు శ్ లాచరించు ధర్మంబు లింద్రియశక్తిని గ్రహముతో, నుభయకాలమునను శ్ యోగ సేవ ఫలకాంక్షఁ జేత తపస్వరూపంబుగా, నడపి కాలంబైన శ్ నాకమునకు నరిగి తదోగంబు శ్ లనుభవించువు పుణ్య, మవసిత మగుడు మత్తర్వత్వమొంద తే. వత్తు రధికనియతి నుపశ్వాసములను, జపముఁ బంచాగ్నిమధ్యవ్యాసంబుఁ గలుగు తపముఁగలదప్పుఁ ప్రియత్వంబొనర్చుఁగ రక్తదివాఁడుఁడుదివచ్చుఁగానిమరలి.

వ. అని చెప్పి మఱియు.

19

ఉ. దారయుతంబుగా నడచు శ్ తాపసముఖ్యు లహింసపేర్చికై కారుణికత్వ మగ్గలము శ్ గల్గి తలంతురు సర్వజీవులుం దారును నొక్కరూపుగఁ బ్రదంపడి పుత్ర కళత్రయుక్తిఁ బెం పారుదు రూర్ధ్వలోకమున శ్ నజ్జనము మఱి వచ్చుఁ గ్రమ్మఱన్.

20

వ. అనిన భవాని వనవాస వ్రతవిశేషంబులుం దదీయఫల ప్రకారంబులు నేర్పడనాన తీయవే యునుటయు నభవుండు భరితాదరుం డై.

21

సీ. ఉపవాసములు మాన శ్ ముర్వీశయత్వమా,నన మూర్ధ్వబాహుక శ్ స్థాపనంబు నియమితాహారత్యనిష్క్రమంబున, శశమరుద్యక్షవ్యాసముఁ నిలుపు గంధర్వదేవనాగస్థానముల నున్కి,యును బహుసౌఖ్యసంయతము గాఁగ నానాసహస్రబ్రహ్మనానియంబుగఁ, గావించు సంక్షేపగణనఁగొన్ని

తే. మహితనియతులు సెప్పితమఱియునేమి,వ్రతముసలిపినఁబాపనిశ్చరణమగుటఁ బుణ్యగతికల్పి దప్ప డ్రరణ్యవాసి, కడుగు మింకను వలసినయట్టి ననుడు.

22

క. యాయావరుల సమరవం,ద్యా యేర్పడఁ జెప్ప మనియె శ్ నంబిక దేవుం డాయమ కి ట్లనుఁ దీర్థప, రాయణు లుపవాసవిధిసమధికులు వారల్.

23

వ. అది యె ట్లంచేని.

24

క. నానాతీర్థసతతసు,స్నానంబులఁ బల్ల లై నశ్రజడలును భిక్షా నూనోపవాసకృత మగు,మేనులు నై వారితపము శ్ మిక్కిలి మెఱయున్.

25

క. మానోపవాసవిధులం, జేసి తృణాంధాన్యభుక్తి శ్ సెల్లించురు వా రేసురలకు లేనిసుఖా,వాసములఁ జరితములను శ్ వఱలుదురు దుదిన్.

26

వ. అనిన విని యవ్వనితారత్నంబు వైఖానసులవిధంబు వివరింపు మనుటయు న వివరపాఠిండు.

27

సీ. వైఖానసులు ఖరవ్రతు లెట్లు లంచేని, శీలఁ దృణాంధాన్యముల్ శ్ సిదుక సడిచి

కొందఱు పండులఁ శ్ర గొఱికి కొందఱు¹గన్నగుఱుములగువ్వలశ్రతెఱఁగు దోఁపఁ
నప్పటికప్పటి శ్ర కాననంబున వైచి, కొని కొంద రాకు లెండ్రినవి యేటి
కొని కొందఱుంబువలె శ్రగొనికొందఱుంబు, గొందఱు తాహారంబు శ్రగొందురట్లుఁ
తే. గాక యాహారపరులును శ్ర గలరు వార

లిందునకుఁ బూజనీయులై శ్ర యెక్కు డైన

పదవిఁ జిరకాలబహుసౌఖ్యభాగు లగుదు

రని మహేశ్వరుఁ డుమకు ని శ్ర ట్లనియె మఱియు.

28

వ. ఇవి యెల్లను వానప్రస్థసనియమనిపాఠేదంబులు తపంబు తపం బని మును లాచ
రింతురు దానితెఱం గెఱింగింపు మని నీవు దొల్త నడిగి (నవ్విధంబు) నందొడంగి
నాచెప్పినవిధంబు లన్నియుం దపం బనుశబ్దంబున కర్థంబులై యుండు నని చెప్పి
యంగుష్ఠప్రమాణదేహులు మృగాజనవసనులు నిర్ద్వంద్వములు నై వాలఖిల్య
లనుపేరం బ్రసిద్ధి లగుమునులు దినకరదీప్తులతోడం గూడి వర్తించుచుండుదురు
వారలతపోవైభవంబునం గాదె జగంబులు సుస్థిరంబు లై యున్నయవి యెండు
మెయి దుర్లభంబు లైనట్టివి తపంబున సులభంబు లగుం దపంబు గడచిన
ధర్మంబుఁ గలదే యని పలికి యాదరాతిశయంబున శివుండు వైలేంద్రతనయతో
ధర్మంబులు మఱియు నెఱింగించెద నవహితవై యాకర్షింపు మని యి
ట్లనియె.

29

ఉ. అంబుజసూతి యేర్పడ గృహస్థసమర్థముగాఁ బ్రవృత్తిధ
ర్మంబు నొనర్చె నార్యజన్మమాన్యము దాని తెఱంగు సాల సూ
క్ష్మం బతికాంక్ష లేక తగు శ్ర కాలమునన్ సమచిత్తవృత్తిని
త్యంబును ధర్మముఖ్యముగ శ్ర నర్థముఁ గామముఁ జల్పు టొప్పుగున్.

30

చ. అతఁడు నివృత్తిధర్మము ప్రయత్నమునన్ వివరించె మోక్షణో
ద్యత మది తత్ప్రకారములు శ్ర దాంతియు భూతచయంబు పైదయా
రతియును సత్యద్విష్టియు విర్రాగత యింద్రియకోటికిఁ దృప్త
స్థితముగఁ జేసి యోగనిరతం బరిశాంతి యొనర్చికొంటయున్.

31

వ, అని మఱియును.

32

తే. క్షుత్తిపాసలచేఁ గడుఁ శ్ర గుండినట్టి, యతీధి వచ్చిన బ్రియమున శ్ర నతనిడప్పి
వోవునట్లుగ సముచిత్రభోజనంబు, వెట్టుటెల్లపుణ్యంబులకుఁ శ్ర బెద్ద దలఁప.

క. దీనికి నఖిలాశ్రమసువి, ధానంబులకును గృహస్థతయ నెల వగుట
దానిపదాఱవ పాలిన, మానము గా దరయ నాశ్రమం బెయ్యదియున్.

34

క. అన విని గృహస్థునకు నే, పని ముఖ్యం బనియె గిరిజ శ్ర పశుపతి జననీ
జనకారాధన మతనికి, ననుత్తమంబైనధర్మ శ్ర మని రూపించెన్.

35

- వ. అద్దేవుండు వెండియు. 36
- క. పతిభక్తి ముఖ్యధర్మము, సతి కనవుడు దేవి నరుండు శ్ర జననీజనకుల్
మృతు లైనను నాతి విగత, పతిత్వ మొందినను జేయుకపను లెయ్యవియో. 37
- వ. అనుటయు నధవుండు వారివర్తనంబు లెఱింగించెద విను మని యిట్లనియె. 38
- క. దేవాతిథిపితృపూజలు, గావించుట భావశుద్ధికలిమి నరునకున్
దేవీ వలయును నారికి, నేవిధమున బ్రహ్మచర్య శ్ర మేమటమి దగున్. 39
- వ. అని నిర్దేశించి మఱియును. 40
- ఆ. పంచపర్వసురతశ్రపరిహృతితో నిజ, దారతృపుఁ డగుచు శ్ర ధాన్యకోటి
పక్షి యెలుక దినినశ్రబ్రదుకుఁ గా కనుగృహ, పతికి నశ్వమేధశ్రఫలము గలుగు. 41
- వ. అని చెప్పి. 42
- ఆ. ఎచట మెలఁగె నేమి శ్ర యెట్లుండె నేమి దా, నేమి నేసె నేమి శ్ర యెల్లసంగ
ములును విడిచి కుడుపుకవలన నియతి గల్గుయతికి మోక్షవీధియూపట్టు. 43
- వ. అనిన విని సంప్రీతయై శైలరాజపుత్రిపురహరునితో రా జనువానికి భూజనం
బులయట్ల శరీరంబును భోజనాదులును నట్ల యుండియు నతం డెల్ల వారలచే
మొక్కుకొని గొనుటకు నిగ్రహానుగ్రహంబులకుం జాలి సర్వాధికత్వంబున శోభిల్లు
దానికిం గారణం బేమి యెఱింగింపవే యనుటయు నీశానుం డిట్లనియె. 44

—♦ శివుండు పార్వతికి రాజత్వమహిమాలికాయంబు నెప్పట. ♦—

- సీ. లభికపుండ్రపమున శ్ర నైనది రాజత్వ, మట్లు గావునఁ బేర్చి శ్ర సతిశయిల్లు
జనములచే మొక్కుకొని గొనుటకు నిగ్రహంబునకు ననుగ్రహంబునకు శక్తుఁ
డై యుండు నతండు తృదీయసునీతియ, విను ముదమున రాజు శ్ర వినయపరునిఁ
జేసి యెల్లజనంబు శ్ర శిక్షించు నింద్రియ, జయమును నరివర్గజయముఁ బడయు
తే. నెఱిఁగి యుపధావిశుద్ధుల శ్ర నిడు నమాత్య
పదవి కనురక్తసారవశద్బలముఁ బోచు
హితపరుల మిత్రులుగఁ గొను శ్ర నిలకు మే లొ
నర్చు దుర్గంబు రక్షించుఁ శ్ర గూర్చు ధనము. 45
- వ. ఇవిధంబున సప్తాంగసంపన్నత్వంబు నొంది. 46
- క. చేయఁ డపాత్రవ్యయములు, సేయుం బాత్రవ్యయంబు శ్ర సేయున్ నిజర
తొయత్న మెల్ల తెఱఁగులఁ, బాయక ధర్మంబు సేయుఁబాపము దొఱఁగున్. 47
- ఆ. ఆచరించు దండ శ్ర మక్రోధకాముఁ డై, చారదృష్టిఁ జూచు శ్ర శత్రుకృత్వ
ములను నాత్మదేశశ్రపురపరివారవి, ధముల సత్యభాషణముల నెగడు. 48
- క. ఉద్యోగము ప్రియవాదిత, విద్యాపరినిష్ఠ సంధివిగ్రహవివాతా
నద్యత దీనానాధవి, పద్యాపన మాజ్ఞవెరపు వాఱించుఁ దగన్. 49

- ఆ. కయ్యమునకు నెవుడు శ్ర గాలుద్రవ్వడు ద గ, వై నరణము శూరుఁడై యొనర్చు
యజ్ఞ దానవిధిపశ్రాయణుఁడై యుండు, నితైఱంగువృత్త శ్ర ము త్తమంబు. 50
- క. ఈ నీతులకు విరుద్ధము, లై నపనుల నరకములకు శ్ర నరుగు నృపతి పా
పానీతదుఃఖ మొకతఱి, మాను నొరుల కతని కెపుడు శ్ర మానక యుండున్. 51
- ఆ. భావశుద్ధి గలిగి శ్ర యీ విసీతులఁ బూని, ప్రజల కెవ్వఁడతులశ్రక్షణంబు
సేయు నట్టివిభుఁడు శ్ర సీరియును గీర్తియుఁ, గాంచు బుణ్యలోకశ్రగతియుఁబడయు.
- క. అనుటయు ధర్మరహస్యము, వినఁ గోరెద ననిన శాంభ్రవికి శంభుం డి
ట్లనియె నహింస రహస్యం, బనఁ బరఁగును ధర్మజాత శ్ర మఖలమునందున్. 53
- వ. అనిన విని యా జగన్మాత యవ్వేశ్వధాతతో హింసావరణం బేజనులకుం జెల్ల
దని చూచెద నహింస తైఱం గెఱింగింపవే యనిన నద్వేవుం డది నీతలంచినట్ల
నేలం బిప్పికా ప్రముఖంబుల నాకసంబున మశకాదుల మఱియుం బేను నల్లి
సీరపేను లో నై నజంతువులం జంపక యెవ్వరికి మాన రా దట్లు గావున. 54
- చ. ఫలము దళంబునుం దొడిమఁ శ్ర బాయట రాలినవానిఁ గొంచు నాఁ
కలి కెరసేసి గోరసముశ్రకార్యము నట్టుల నిర్వహించి బు
ద్ధులు వెలి తేక నిశ్చలతఁ శ్ర దోయజపత్త్రనిభాక్షి చిత్రరూ
పులాకొ యనంగ నుండుశమశ్రపుణ్యులు సూవె యహింసనాత్మకుల్. 55
- తే. అదియ శ్రుతిచేత ధర్మరహస్యమనఁగఁ, బడియెనని చెప్పిమఱియునుశ్రభవుండు దేవి
కిట్టు లను నట్లుఁగాక యశ్రహింస తైఱగు, గలదువినుము విశేషించిశ్రకమలనయన.
- తే. విధివశంబున మృతిఁ బొందుశ్రవివిధజంతు,నిచయ మం దనహంకారశ్రనిష్ఠుడైనఁ
బురుషుఁ గల్మష మేమియుఁబొంద నేర, దెట్టు లంటేని విను మదిశ్రయేర్పరింతు.
- సీ. దివియలోఁబడు బ్రువ్యుడిదియయె త్తినవారిఁ, బాపంబు వొందునేఁయోపి దున్న
నాఁగేటిమొనఁ జచ్చు శ్ర నానావిధప్రాణు, లన్నరుఁ బొందునే శ్ర యశుమువారు
దమపనుల్ సేయ విశ్రధాత్మవశమున నా,యువు దెగినట్టిజంతువులు సచ్చు
నేము సంపిఠి మని శ్ర యించుకేనియు నహం,కారంబు వారికిఁ శ్ర గలుగ దట్లు
- ఆ. గాన చూవె వారిఁ శ్ర గల్మష మొందదు, పుణ్యపాపములకు శ్ర బుద్ధి మూల
మని శీవుండు మఱియునను హింసవోలెనై, యధికధర్మ మైనశ్రవిధము వినుము.
- క. దైవగతిఁజేసి తమకుం. జావ వలసి గోవు లొండునా వొల్లక స
ద్భావమున రింతిదేవుని, కావించుమఖమునఁ బశుతఁ శ్ర గైకొని నెమ్మిన్.
- వ. అనేకసహస్రంబు రరుదెంచి. 59
- క. తము విశేసించుట కాభూ,రమణుని వేడంగ నతఁడు శ్ర రాజీవాక్షి
కృమమున విశేసింపఁగఁ జ,ర్మములు దరులు గాఁగఁబాత్రశ్రక్తము నది యె. 61
- క. ఆ చర్మణ్యతి యనునది, గోచరమే వర్ణనమునకుంబ్రయ మగుకం
పై చవి చేయం బాలించి య,నీచమహితసలిల మయ్యె శ్ర నెత్తురు సుదతీ.

- క. స్నానమునఁ బానమున నా, కానందము నేయు నమృతహాసదీ గోసం
తానము దివికి నరిగె న, మూనవపతిఁ జెప్పనేల శ్ర మధురాలాపా. 63
- క. పరబలము పైనఁజర్చి నెత్తురు వట్టులు వారఁ జంపురదురు దురమున న
పురుసఁడనంబును బుణ్యో, త్రర మని వేదములు సెప్పఁగదనుతరమధ్యా. 64
- క. పోరుల యందలిమరణము, మారణముం బుణ్యలోకమహితమహిమకుం
గారణ మెఱుంగు మహింసా, కారంబిట్టిదని నీవ శ్ర కమలదళాక్షీ. 65
- సీ. అని చెప్పి వెండియు శ్ర హరుండు పార్వతితోడ, నిట్లను వేలకు శ్ర నెలయుటఘము
గాదు సస్యములు మృగములచేత నశించు, జగ మెల్ల నిర్మనుష్యంబు గాఁగఁ
గోరు మృగము శ్ర లది కారణంబుగ మృగ, హతి రాజులకు ధర్మమయ్యెనట్లుఁ
గాక మృగములకు శ్ర గలుగు నదతి రాజు, చేమృతిఁ బొందినఁజేలువ వినుఘ
తే. దండ్యు దండింప కుండు ట్రదండ్యు దండ, నంబు గూర్చుటవిపు మ్రనంబునొచ్చు
నట్టివని నేత నపరాధి శ్ర యైనయతని, తనువు నొంచుట నూహింప శ్ర ధరణివతికి. 67
- ప్ర. అని బోధించి.
- క. భూసురుల కలుక పుట్టం, జేసి నహుషముఖ్యవృత్తులు శ్ర సెనుట ప్రసిద్ధం
బాసురపతి విప్రునలుక, గాసిఁ బడఁడె తెలచి పడసె శ్ర గాదె నయనముల్. 68
- క. కావున విప్రారాధకుఁ, డై వెలయు విభుండు రాష్ట్ర శ్ర మతనిధనము పై
న్యావలి బంధుత విప్రుల, దీవనలం బాదలు నింత శ్ర డెల్లము డేవి 69
- వ. అని నిర్దేశించి కపర్దిగారితో వెండియు. 70
- ఆ. పరమమంత్రవిధులఁ శ్ర బశువులు యూపంబు, లండుఁ గట్టఁబడి మ్రహాశుచిత్వ
విధవమొందువిహితశ్రవిశసనక్రియ మేను, విడిచి దివ్యసఖమునఁడయుఁ బాలితి. 71
- క. హోమవిధులఁ దస్మాంసము, లామిషములు గాఁగ నొసంగి శ్ర యమరుల నగి
ప్రోమాదులఁ బ్రోవఁగ, బర, మామితసౌఖ్యములు గల్గు శ్ర యజమానులకున్. 72
- క. శ్రుతివిహితహింస హింసగ, మతిఁ దలఁపఁగ రాదు మునిసమాజం బిది దు
ష్కృతతతిఁ బాపెడుపరమసు, కృత మనికొనియాడుఁ గాన శ్ర గీర్వాణుతా. 73
- ఆ. అని యహింస తెఱఁగు శ్ర లన్నియు నెఱిగించి, యింక నేమి వినఁగనొచ్చునేనె
దనిన రుద్రునడిగె శ్ర నద్రిజ జనులజీ, వనము తెఱఁగు తెల్లవనజనాభ. 74
- సీ. అడిగిన నదేవి శ్ర కదేవుఁ డిట్లనుఁ, గాంత మానుష్యంబు శ్ర కర్మభూమి
సుఖదుఃఖములముల్ శ్ర సురతిర్యగాత్మక, త్వంబు లట్లగుటవిశ్రత్తంబు వలయు
మనుజుల కెట్లన్న శ్ర విను ధర్మ కామముల్, విత్తసాధ్యంబులు శ్ర విద్యవార్త
సేన కారిత యర్థ శ్ర సిద్ధికి మూలముల్, విద్యవానికి ననన్వద్యతయును
- ఆ. గర్వకునకు నేల శ్ర కాల మెఱుంగుట, జటికాని కేడి శ్ర సంభవించె
నందుఁబిలువమొదలనగు లాభమును నెడ, వ్యయము గల్గుటయు శ్రవ ప్రదములు.
- క. పుణులం బాలించునతఁడు, విసువక యేమటక వానిశ్రవిధము లెఱిగి ప్రో

చి సమర్థుం డగు వెరవునఁ, బసఁ గనుసేవకుఁడుధనముఁబడయుఁ బొగడుతోన్.
క. వంచనయును జాడ్యంబును, నించుకయును లేక ప్రభువునెప్పు మెఱిఁగి తాఁ
బంచినపని వెరవునఁ గా,వించినకర్మకరుఁడొందు శ విపులధనంబుల్. 77

వ. అని వెండియు. 78

క. ¹పరధనపరచారల నప,హరింపమియు దేవపితృసమారాధనముం
గరుణయు నతిథిసపర్యయు, గిరితనయా యెల్ల వారికిం గృత్యంబుల్. 79

—♦ శివుడు పార్వతికి వర్ణకర్మపరిపాకంబుల తెఱంగెఱింగించుట. ♦—

వ. అనిన విని యపర్ణాదేవి వర్ణంబులకర్మంబులుపాకంబుఁ బొందు ప్రకారంబుసెప్పు
మని యప్పరమేశ్వరు నడిగిన నతం డిట్లనియె. 80

చ. తమతమకర్మముల్ దెరువు శ దప్పక చేసినవారు దేవలో
కమున సుఖంబు నొందుదురు శ క్రమృతీ వచ్చియుఁ బూర్వజాతిజ
న్మమున మహర్ధిఁ బొందుదురు శ మానిని యిమ్మెయిఁ దప్పి యెట్టికృ
త్యములఁ జరించి రజ్జునల శ కట్టికులంబునఁ బుట్టి వాటిలున్. 81

క. ఎంతెంత మేలు సేసిన, నంతంతియ కులము నెక్కు శ డైననుకూరుం
గాంతా విప్రుఁ డయిన న,త్యంతానంద మగులోక శ మతనికిఁ గలుగున్. 82

వ. అని చెప్పి మఱియును. 83

ఉ. ఆపదఁ దూలపోక సిరి శ నంది మదింపక శౌర్యవృత్తిమైఁ
బావుల గెల్చి యార్జవము శ బంధుజనాలికి నార్యశోటికిం
జూపును దీనులం గరుణఁ శ జూచి తగం గలమాత్రభ్రామచుం
గోపము లేక మన్ని గలుగగున్ దివిజాంశమునన్ జనించినన్. 84

క. అనిన విని గౌరి గొందఱు, మనుజులు సంపద సుఖించి శ మనఁ గొందఱు లే
మినలంగి దుఃఖపడుదురె, వినవలతుం గారణంబు శ వినిపింపు శివా. 85

చ. అనుటయు శంభుఁ డిట్లున దశయన్ బలి భిక్షము వెట్టి లేమిఁ గుం
దినచెలి జట్టముం బిలిచి శ దీనత వాపి యపాపవృత్తి జె
ల్లినతొలుబాము గల్గునరు శ లెన్నగ మించు విధాత నిష్కృపా
త్ముని నతిలోభదూషితుని శ దుర్గతి దుఃఖతుఁ జేయుఁ బూర్వశ్రీ. 86

క. విను మలుకయుఁ గూర్మియు లే,ననవద్యా యెజ్జనంబుకలందును విధికిన్
మును సేసినకర్మముఫల, మనుభవగోచరము సేయు శ నంతియ తఱితోన్. 87

వ. అని యెఱింగించి వెండియు. 88

ఆ. ధనము గలిగి యుండి శ ధవళాక్షి కుడువక, కట్టకుండుపరమశక్తవృజనము
లొరువు లొత్తిచెప్ప శ నుపకారులై తొలు,పుట్టువందు మనినశ్రయట్టివారు. 89

ఆ. తమకు ధనము లేక శ తగుభోగముల కెవ్వరైన నడప మనుసుఖాభ్యజనులు

- దొల్లి పేదవార శ్రుల్లు మర్థుల కెప్పుడ, బెట్టఁ గోరుచుండి శ్రనట్టివారు. 90
- సీ. ఆయాసపడ కుండ శ్ర నర్థంబు సేరెడు, వారు పాత్రజనంబుఁ శ్ర దార పిలిచి
తొలుమేనఁ బెట్టినయలఘుదయాధ్యులు, ధనసిద్ధి బహులయ్యత్నమునఁ గలుగు
మనుజులు పూర్వజన్మయన నర్థులు దమ్ము, ¹నడుగ దాఁపక యిచ్చిశ్రనట్టివార
లాయాసమునను వి శ్ర త్రాగమం బెడలెడు, జనులు ముందటిపుట్టువునఁ గృపావి
తే. హీనులై యాచకుల నలశ్రయించి పిదప, నిడనిలోభులు ముదిసి ధర్మనేఁడు డగున
రుండు ప్రియంబునాఁ డీకశ్రగండఁడంగి, తొంటిభవమున నీగికిఁదొడఁగినతఁడు.
- తే. కలిగి యుండు యుఁ దెవులకత్తన భోగములు భుజంపఁగ లేనిమర్త్యులుగిరింద్ర
తనయ తొలుమేన రోగముల్ శ్ర దనికి చచ్చునపుడు దానంబు సేసినయట్టివారు.
- తే. అధిక సౌందర్యములు గలయట్టిజనులు
దొల్లి మాంసభోజనములు శ్ర గొఱఁగి యున్న
వాటో రూపవిహీనులు శ్ర దారు రూపు
గలగి తొలుమేనఁ గొనటులఁ శ్ర బలికినారు. 93
- క. విను సౌభాగ్యసమేతుఁడు, మును నిజదారైకపరుఁడు శ్ర ముందటిజన్మం
బున భార్యకు బ్రీతి యొన, ర్పనిమనుజుఁడు సుభగతావిగ్రహితతఁ బొందున్.
- క. అమితజ్ఞానము విజ్ఞానముఁ గలిగియుఁ బేదయైననరుఁడు సనిన జ
న్మమున వినికి గలిగియు దానము తెరువునఁ బోనివాఁడు శ్ర నలినదశాక్షి. 95
- క. తగుబుద్ధి లేక సంపద, మిగులఁ గలుగువాఁడు దొంటిశ్రమేనగరుణమై
విగత ప్రజ్ఞం డయ్యును, దగ దీనులఁ బ్రోచినతఁడు శ్ర దళితాబ్జముఖ. 96
- సీ. మేధావి యై విన్ని శ్ర మిగిలి విద్యలఁ బొల్పునరుఁడు దొల్బామునశ్రగురునకధిక
భక్తుఁ డై తన దై నశ్రపాండిత్య మొరులకుఁ, గావించువేడుక శ్ర గలుగుసుజనుఁ
డభ్యసింపంగ విద్యాయుక్తి లేకుండు, నాతఁడు దొల్లి విద్యాధికత్వ
మున గర్వియై శిష్టజనులకు సభ భంగ, మొనరించి కుండఁ జేసినయతండు
- తే. భార్యయును బిడ్డలును దాను శ్ర బహుధనముల
భోగులై రోగములు లేక శ్ర పొల్చువార
లమలినాచారపాత్రదానములు సత్య
కరుణలును దొంటిభవమునఁ శ్ర గలిగినారు. 97
- ఆ. ఆలు బిడ్డ లొఱటు శ్ర లై లేమిఁ గుందుచు, దెవులుచేతఁ బడుచుగ్రనవయుజనులు
మున్ను శ్రోధలోభముల నాస్తికతఁ బర, పీడనరంబు సేసి శ్ర పేర్చినారు. 98
- సీ. కాంతజాత్యంధుడు² గన్నులు సెడువాఁడు, దనయొప్పుమొఱయుచుఁడగిలియొరుని
వనితఁదొల్తెనఁ జూచినవాఁడు కర్ణరో, గార్తుండు కలుక వాక్యములఁ దొల్లి
శిష్టు నొప్పించినశ్రక్తుండు గడుపున, దెవు లై నతఁడు పూర్వభవమునందు

- గరదుండు కోశ మ్రశక్తిరినిశర్కరను బా,ధితుఁ డగునరుఁ డన్యత్రనతిని గన్య
- ఆ. మహిషి గోవుఁ దురగ్గిమదనాతురత మున్ను,గవిసినాఁడు శోషిదివిరి యొరువు
లనుభవింపఁ దెచ్చుకొనినమాంసము దొంటి,పుట్టువున హరించినట్టిసీచు. 99
- ఆ. ఉలుము గొన్నవాఁడుగదొలుమేన నాఘాత,బంధనముల నొరుల౯ ప్రన్నదనము
సెఱచినాఁడు పంగు ౧ వొఱవఁగఁ గాలుసే, విఠిచి సాధుజనుల౯బఱచినాఁడు.
- క. తిలకాదులఁ 2గంతులచే, నలమటఁ బడువారు బడియ ౧ నడిచియు ముప్పిం
జలమునఁ బాడిచియు సాధులఁ, దొలుబామున నొంచినట్టిగదప్పచరిత్రుల్. 101
- ఆ. పాదరోగు లశుచి౯పదముల దేవాల,యములు మెట్టుటయును ౧ ననదువారిఁ
దప్ప లేక కొవ్వి ౧ తన్నుటయును దొలు,పుట్టువండుఁ గలిగినట్టివారు. 102
- చ. జ్వరమున గుల్మపీడ నతి౯సారమునం బలుపుండులన్ మహా
దరమున వాతపి త్తక౯భద్రదారుణోగముల౯ నిరంతరా
తురు లగువారు నిర్దయతఁ ౧ దొల్లి వినోదము గాఁగ జీవులం
దర మిడి ౩చంపినారు గురుఁ ౧ దల్లడ పెట్టినవారుభార్యతీ. 103
- తే. గూనివాఁడునుబిచ్చుక౯కుంటు౯గుజ్జఁ,గొలుచులమ్ముచో౯గ్రచ్చులుగలిపినరకు
దూచిబెట్టెడుచోటులం౯దూన్నిదరపి,పూర్వభవమునలాభంబు౯బొందినారు.
- సీ. వెఱులు దొలుమేన ౧ వెడ్డున సాధుజ,నము మోసపుచ్చి ధనంబు గొన్న
జను లనపత్నులు ౧ విను తొల్లి పిత౯కార్య,దూరులు బాల౯సూతులును జువ్వె
పొలతి నవుంసకుల్ ౧ పూర్వభవంబున, నెద్దుఁ బట్టినవారు ౧ నేమితప్పఁ
బారయ కుండఁగఁ గోప౯మునఁ ద్రికచే౯దంబు, గాపించినారున౯ గామసుఖము
- ఆ. విఘ్నపఱచినతులువలు ౧ విధవ దొంటి
జన్మమునయందు భర్త౯వంశచవ మొనర్చి
ధనము గూర్చినయదియు మృదంబు పేర్చి
సోర్తుమగని హరించిన౯యగ౯లియును. 105
- తే. ప్రయతు లై పుట్టి యేవంపు౯బనులు గడుపు
బోచికొనువా రహంకార౯మునను గర్వ
మానమదదంభములఁ దొల్లి ౧ మాన్యజనులఁ
బరిభవించినతుచ్చులు ౧ పద్మనయన. 106
- సీ. జానత్వ మొంది య౯దల్పులఁ దిట్టుల, నాటులఁ బడుచుండు౯నట్టిసీచు
లప్పాలఁ దొలుమేన ౧ నతిగర్వు లై ప్రల్ల,దమ్ములఁ బెక్కండ్రఁ ౧ దప్ప లేక
తిట్టియు నడచియుఁ ౧ దిరిగిన వార౯లా, పొలువలపై గృప ౧ గలిమి మేలు
భుజిగ౯హవ్యా౯మునఁ బ్రతిహరి ద, మూఁగంగ నుండి దై౯న్యమున దుఃఖ

1. గ. వఱవంగఁజ.వొఱవెన-గాల్వెయి...బఱచినాఁడు 2. క. గ. జ. గ్రంతులచేరి.గ.సొంచి నారు. 3. క. గ. చ. (గుడుకు) 4. గ. జ. గ్రంచులు.

- తే. పడుజనంబులు భోక్తృకృపరతఁ దొల్లి, మానసియుల కవసర శ్రమినివారు
రాజదండితుఁ డకృతాప్యరాధుఁ గూర, డండదూషితుఁ జేసినశతండునూవె. 107
- క. విను నష్టసకలధను లగు, జనములు నిక్షేప మిడినశరకులు దొలుబా
మున మగుడ నీక నెప మిడి, కొనినట్టియసత్యలోభకృతులతివా. 108
- క. తమబంధులుఁ దారును నొక్కమరియ తెగటాటువారు శ్రకరుణారహిత
త్వమునఁ దొలుమేన వెడపఁగ, నమేయనరవధము సేసికనట్టిదురాత్ముల్. 109
- వ. అని యెఱింగించి యీశ్వరుం డీశ్వరితో నిట్లనియె. 110
- నీ ఇంతి నాచెప్పినయిప్పావకర్ము లం, దఱకును నరకంబు శ్రదప్ప దందుఁ
బడుపాటు లెల్లను శ్రబడి వచ్చి నరులైన, యస్వమ వాటిల్లునట్టితెఱఁగు
లివి యట్లు గాకయు శ్రనెక్కుడుగాని పాపంబుల మానుమృతవము గలుగు
నిట్లైన నమ్మెన శ్రనేకర్మమునఫల, మైనను మానవు శ్రలనుభవింప
- ఆ. రోసి మునులు దేవశయోనులు నత్తను, వునన తపముఫలము శ్రలనుభవింతు
రనిన దేవి యెఱుఁగనయ్యెమీదయఁ బెక్కు, లర్థములు కృతార్థమైనైతిననియె.
- వ. అని వెండియు నద్దేవునితో మనుజు లపరజన్మంబున గాని కర్మఫలంబు లను
భవింప రంటిరి తప్పు సేసిననరుల నరపతు లిట్టితప్పన కిట్టిదండం బనునిరూపణం
బున దండించెదరది యక్కర్మంబుఫలంబప్పుట్టువునన యనుభవించుటగా దెయనిన
గారికి గంగాధరుం డిట్లనియె. 112
- నీ. జనపతుల్ దమరాజ్యసంబున దండించి, నారు గా నొల్లక శ్రనరులతప్పు
లకుఁ దగుదండంబులన వారిఁ బఱతురు, తక్కిరు తెవ్వరు శ్రదప్ప సేయ
వెఱచుటకై యట్టివిధి మూడు టది పూర్వ, కర్మంబువలనన శ్రకాని యపుడు
గల్గినతప్పనఁ శ్రగా దన్న నాదేవి, యవనీశదండితుఁ శ్రదైననరున
- తే. కఘము వాయునొ పాయదో శ్రయనిన నీశ్వ
రుండు నృపదండితుండు యమశ్రదండమునను
బడఁడు లేనితప్పన నరుఁ శ్రబఱచినతనిఁ
బఱుప కున్నాతనిని యమశ్రబాధ వొందు. 113
- వ. అని నిర్దేశించి వెండియు. 114
- క. విను తమచేసినకర్మంబునఫల మెవ్వరికిఁ ద్రోచిపుచ్చుఁగ రా దె
ట్లును గుడువక పోదది యన, విని పార్వతి యిట్టులనియె శ్రవిభునకుఁ గృష్ణా. 115
- తే. కర్మఫలములు గుడిచినఁగాని పోవ, వంటి వానిఁ బ్రాయశ్చిత్త శ్రమపహరించు
నందు రశ్వమేధంబున శ్రనఖిలపాప, ములును జెడుననఁగా విందుశ్రభూతనాథ. 116
- వ. అని పలికియది యెట్లాకో యనుటయు భవుండు. 117

- ఆ. అతివ కామకృతము శ్రుతై నకర్తృంబుల, ఫలము లనుభవింప శ్రవలయు విను మ
కామకృతము పెడుటగలుగుఁబ్రాయ్శ్చిత్త, మాచరింప సంశయంబు వలదు.
- క. కావునఁ గుడువక పొలియదు, దేవాసురమునుల కైన శ్ర దేవీ కరోత్తి
దాభివతఫల మీయర్థము, నీ వలవఱపుము భవన్మృతసింఁ దెరముగన్. 119
- వ. అని చెప్పి యప్పరమేళుడు వెండియు. 120
- క. సుకృతముల నరుడు నాకము, నకు జను నవి గొంచెమైన శ్ర నరుడ యగునువా
నికి దివి కేఁగి డిగినయత, నికి మానుషవైభవములు శ్ర నెఱయం గల్గున్. 121
- వ. అని నిద్రేశించి యుద్దేశరూపంబునం గర్మంబుల తెఱం గెఱింగించి యింక నేమి
యడుగ వల తడుగు మనిన నంబిక కర్మకరణంబు జంతువశంబు గ్రహవశంబు
నా రెండుదెఱంగులం జెప్పదు రగ దెయ్యది దృఢం బని యడుగుటయు మృడుం
డి ట్లనియె. 122
- తే. నాతి విను గ్రహచారంబు శ్ర హేతువులుగ
నశుభములు శుభములు నరుఁ శ్ర డాచరించు
గ్రహము సేయించునే తాన శ్ర కాక చేత
కొడయుఁ డటె గాన ఫలములు శ్ర గుడువ వలయు. 123
- వ. అనినఁ జా వనునది యేమి యని యమ యడుగ నేశానుం డి ట్లనియె. 124
- తే. నిత్యుఁ డాత్ముండు దేహ మశ్విత్వ మతఁడు
ముదిమిఁ దెవులున వికృతమై శ్ర యది వికలతః
బొందుటయు దానిఁ దొఱఁగి తాఁ శ్ర బోవునట్టి
దశకు మరణ మన్నే రయ్యెఁ శ్ర దనులతాంగి. 125
- క. జీవుఁడు జీర్ణశరీరము, బో విడిచి నవంబుఁ బొందఁ శ్ర బు ట్టనుపేరం
దా వెలయం దద్దశ జీవావలి వర్తించు నిటు గతాగతపర యై. 127
- వ. అనిన విని పార్వతి నీవ్వరునితో బాలురు సచ్చుటకును వృద్ధులు పెద్దకాలంబు
బ్రదుకుటకును గారణం బేమి యనుడు నతండు. 128
- తే. మేను జీర్ణముగాఁ జేయుఁ శ్ర గాని మరణ
మొందఁ జేయదు విను కాల శ్ర మొందు నరుని
పూర్వకర్మంబు లాయువుఁ శ్ర బాదలఁ జేయ
సన్నముగఁ జేయ బ్రతుకును శ్ర జావుఁ గలుగు. 147
- వ. అని చెప్పిన నాయు వేమిటం బెరుంగు నెద్దానం దఱుంగు ననిన విని యమకు
నుమాపతి యి ట్లనియె. 129
- * శివుఁడు పార్వతికి నాయుర్వృద్ధిక్షయంబులకుఁ గారణంబులు సెప్పట. *
- తే. క్షమయు సత్యంబుఁ గృపయు శ్రోతమును గురుల
వలనిభక్తియు నాయువుప్రపాలుపు నిచ్చు

నలుక బొంకు కూరత శుచితాపగమము
గురువిరోధ మాయువుఁ గడుఁ శ్ర గుండఁ జేయు.

130

తే. తపమునను బ్రహ్మచర్యవ్రతమున హితమి
తాశనమున రసాయనాభ్యాసమునను
బెరుఁగు నాయు వాక్రియలపై శ్ర నరుఁడు ప్రీతి
గలుగుటయుఁ బూర్వభవకృతకర్మఫలము.

131

క. తనలావున కధిక మయిన, పని సేయు¹టయు క్తమును నశపథ్యము నగుభో
జనములు హరించునాయువు, వనిత యవియుఁ బూర్వకర్మవశతన కలుగున్.

132

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు నెప్పెద.

133

ఆ. సుకృతు లమరలోకశ్రుచివాసులు నిట
దిగి చిరాయువులును శ్ర నగుదు రితరు
లతిచిరముగ నరకశ్రగతు లయి తుది నాయు
వల్ప మగుమనుష్యు శ్ర లగుట గలుగు.

134

క. నా విని భవాని పురుష, స్త్రీవిధములు రెండు గలవు శ్ర త్రిసయన వానశా
జీవుఁడు వ ర్తించుతెఱఁగు, నీ వేర్పడఁ జెప్పవే యర్థనియె గంసారీ.

135

వ. అనిన విని మహాదేవుండు మహీధరతనయ కి ట్ల నియె.

136

క. తాత్త్వికము లైనపురుష, స్త్రీత్వంబులు లేవు పార్వతీ జీవున కా
తత్త్వమున కహంకృతిఁగ, రిక్తిత్వ మొలసి భావ్యవిధమృమెయి కొనుచుండున్.

137

వ. అని మఱియును.

138

ఆ. కర్మములకుఁ గర్త శ్ర గాఁ డాత్ముఁ డతని స, త్వము రజస్సుఁ దమమున వాతపితృ
కఫము లెట్లు మ ర్త్యశకాయగతములగు, నట్ల పొందుఁ గర్తృలవియ చూపె.

139

తే. సత్యశౌచదయాదులు శ్ర సాత్త్వికములు
రమణి లోభసంగాదులు శ్ర రాజసంబు
లనృతహింసాపరత్వభయాలసత్వ
ధైర్యహానినిద్రాదులు శ్ర తామసములు.

140

క. ఇవి నానాముఖములఁ బురుషు వికారముఁ బొందఁ జేయుచుం. బరఁగును హై
మవతీ కావున సర్వంబు వినుము గుణకృత్య మిట్టిభోధం బొప్పన్.

141

తే. తన్ని సాత్త్విక రాజస శ్ర తామసాత్ము
లైనవారలఁ బుణ్యలోకానుభవము
మనుజభావంబు నిరయప్రీడనముఁ బొందు
మోక్షలక్ష్మి నిర్గుణునకు శ్ర మునుఁగ ముసరు.

142

వ. అని వెండియు.

143

- సీ. ఎట్టివి కర్మంబు శ్ర లట్టివ నరులశు, భాశుభసంప్రాప్తు శ్ర లట్లు గాక
పరవిప్రియమునమేల్ నడయుటయునుగల్గు, బతిభృత్యతతిఁబటుభ ర్తనముల
నొజ్జ శిష్యులఁ దర్జనోక్తుల వెజ్జ రో, గార్తుల నానావిధౌషధముల
నలమటఁ బొందింతు శ్ర రవ్వధంబులచేత, లన్నియు సుకృతంబు శ్ర తై ఫలింతు
- ఆ. నని మఱియును జెప్ప శ్ర నఖిలేంద్రియోపేత, మగు జరాయుజంబునండజంబు
నువిద చోఁకు నెఱుంగునదుజ్జములు స్వేద, జముల కదియుఁ జూపునంభించు.
- క. నరుఁడు జరాయుజములలోఁ, దరుణీ విను ము త్తముఁడు శ్రుతము లేకున్నన్
సరి నతఁడు బశువు గావున, వరిష్ఠ మగునట్టివినికి శ్ర వలయు నరునకున్. 145
- క. ఇరు దెఱుంగు విను తమము శా, ర్వరమును దేహజము శార్యరము తేజస్సం
స్ఫురణమునఁ బాయు శ్రుతమునఁ, బరిహృతమగు దేహజంబుపర్వతపుత్రి. 146
- ఆ. బ్రహ్మయాతమంబుఁ శ్ర బావుటకై తపో, వ్యాప్తి బడసె శ్రుతులునంగములును
గాన కార్యములు నశకార్యంబులును వానఁ, దెలిసికొనఁగ బుద్ధిశలఁక దేఱు. 147
- తే. క్రోధకామాదు లై నదుర్గుణము లెల్ల, వాయుహతిమేఘపటలంబు వాయుపగిది
శ్రుతముచే బాయునరులలో సురలకరణి, శ్రుతయతులు దేజరిల్లుదు శ్రుతిశయిల్లి.
- తే. శ్రుతము నరునిఁబరిజ్ఞానయతునిఁజేయు, ¹వానిసుకృతమల్పమునుననూనఫలము
నిచ్చు నజ్ఞానిసత్కర్మమెంతయైన, నఫలమగుఁగాన శ్రుతవంతుఁడగుటవలయు.
- వ. అని నిర్దేశించి సర్వేశ్వరితో సర్వజ్ఞుం డి ట్లనియె. 150
- సీ. మృతిఁ బొంది వేగ జన్మించినఁ బూర్వదై, హికములన్నియు బుద్ధి నెలయువాఁడు
జాతిస్మరుం డనఁ శ్ర జను నయ్యెఱుక ²పెద్ద, వాఁడు గాఁగాఁ జెఱుగవనిత వినుము
పుట్టెఱుంగుట కల్మిశబోధించు టగు నాస్తి, కులమును జన్మంబుగలుగు తెఱుగఁ
జచ్చిపోయినవార్యవచ్చియ త్తనువొంది, మెలఁగుటాకొకచోటఁగలిగియుండు
- తే. నట్టితెఱుగు వెంగలు లై నయమునిదూత
లారులఁ జని కొనిపోయినఁ శ్ర గరుణతోడ
నమ్మహాత్ముండు మగిడి పొ శ్ర మ్మన్న నరుగు
దెంచు టని నీ వెఱుంగు సంధియములేదు. 151

—♦ శివుఁడు పార్వతికి స్వప్నాదులతెఱుం గెఱింగించుట. ♦—

- వ. అని తెలిపిన గౌరి కల యనునది యేమి యెఱింగింపవే యనుటయునతండు. 152
- అ. స్వప్న మనఁగ సుప్తజనముమనశ్చేష్ట, ³యనియుఁగాంచుమన మనాగతములఁ
గాన కలలు సూచకము లగు భావిశు, భాశుభోదయములకనియుఁ జెప్పె. 153
- వ. చెప్పిన విని భవాని భవునితోడ. 154
- సీ. దైవంబూ కర్మవర్తనము జనంబును, తాహంబూ యనిన నశ్రుతండు దైవ
మౌషికకర్మంబు సేయుట లేదు దైవసం, కలన ఫలం బిచ్చుకగాని వినుము

1. గ. దాన సుకృత మనల్ప మనూనఫలము 2. గ. పెద్ద, వాఁడు 3. ఆ. యదియు...నొగి ననా...కనుచుఁజెప్పె.

- దేవి పూర్వకృతంబు శ్రద్ధైవనామకమునఁ, బరఁగు నప్పటిచేత శ్రపారుపంబు
కృషివోలే నుండుఁ జాతరుషగతి వర్షస,ద్వాయువులట్లు దైవప్రకార
తే. మెఱుంగు ఖననమథనములశ్రనెట్లు జలముఁ, జిచ్చుఁబుట్టు నమైయి పరుశ్చేష్టదైవ
యోగమున సిద్ధిబొందు నుశ్చద్యోగరహితుఁ, డెత్తెఱంగునదైవసమృద్ధిబడయు.
క. కావున నుద్యోగంబును, దైవంబును గారణములు శ్రతామరసాక్షీ
యేవిధమునఁ గర్మములఫలవాప్తికి దీన సంశయము వలదు సుమీ. 156
తే. అనిన నంబిక గర్భంబు శ్రనాత్ముఁ డెట్లు, సొచ్చు ననవుడు నభవుఁడునురతబీడ
రక్షదైవముల్ సూవె కాశ్రణము లాత్మగర్భసంవేశనమునకుఁగ్రమలనయన.
క. మాయారహితుఁ డహంకారాయత్తతఁ జూవె పుట్టుశ్రవను చెఱఁ బడి నా
నాయాసంబులఁ బడు నా,జ్ఞాయుతుఁ డై యాత్మఁ డింత శ్రచర్చింపుమదిన్. 158
సీ. అని చెప్పి దైవరహస్యంబు వినిపింతు, విను మని పలికి యిట్లనియె శివుఁడు
దొల్లి మనుష్యులు శ్రదోలుమేనికర్మంబు, లెఱుంగఁగాఁ జాలుట శ్రనెల్లవారు
మేలు సేయఁగ ననిమిషలోకమున నధికం బగుసందడి శ్రగాఁగ మనుజు
లమరు లై పేర్చినశ్రజఁడు వేల్పులసంకటము వాయుటకు నుపాయము దలంచి
తే. మానవుల కయ్యెఱుక కల్మిశమాన్చి కామ,రోషముల నొలయించినశ్రదోషకృతుల
వారు నరకాదిసమృద్ధకారు లగుడు, నదియుఁ గాదని చింతించి శ్రయనువుగాంచి.
క. సరిగా నా రెండెడలకు, నరులు సనుట గోరి మనమునం గానమియుం
బరలోకవిధము శాస్త్రము, వెరవునఁ గనుటయు నొనర్చెవిధి వారలకున్. 160
వ. అనినం బార్వతి పునర్జన్మంబు గలదు లే దనుసంశయంబుతోన పొట్టుపొర లగు
దురు నరులు దాని తెఱంగు నిశ్చయింపవే యనుటయునంధకారాతి యిట్లనియె.
క. కలదో లేదో యనియెడు, తలపోతయ కాని నిశ్చితము గాదు సురా
దులకుఁ బునర్జన్మంబున, కలిమియు లేమియును నరులు శ్రగానమి దప్పే. 162
క. కల దది యూరక కానఁగ, నలవియె శ్రుతివాక్యసమిత్యయర్థంబులపై
నిలిచిన శ్రద్ధంగ్రమమునఁ, దెలి వొందినఁ గాక యెట్టిభీమంతులకున్. 163
వ. అనిన విని శౌరి గంగాధరున కిట్లనియె. 164
క. మృతు లైనవారలు నిరా,కృతులై యుండుదురు వారిఁ శ్రగీనాశభట
ప్రతతి గొని చనుట యా పితృ,పతి శాసించు టవి యెట్టిభంగులు దేవా. 165
వ. అని యడిగిన నద్దేవుం డిట్లనియె. 166
సీ. తఱి యైన మనుజులఁ శ్రదనువులు విడిపించి, మాయాశరీరసమన్వితులుగ
నొనరించి దూతలు శ్రగొని పోదు రందును, ధర్మనర్తుల సుగంధంబు మృదువు
నై నమూర్తమున ముగ్ధపువారి నిర్బాధ,సరణిఁ జాపాత్ములఁ శ్రబరునఁధనము
ముఱికియుఁ గలపథంబున నడపింతు రి,ప్పురుసునఁ జని పితృపతికే జూష
ఆ. నతఁడు పుణ్యలోకగతియును మానవ,త్వంబు ఘోరనరకశవాసమును వి

ధించి వుచ్చు వారిఁ శ్ర దెలిచి మన్నించి భ,ర్జించి వరుసతోడఁ శ్ర జిగురుబోఁడి.
వ. అని చెప్పినన గేంద్రతనయ చంద్ర శేఖరునితోడ. 168

క. నరకం బెట్టిది కల్రుష, కదులక జముఁ డెట్టిభంగిఁ శ్ర గాటియఁ బెట్టున్
వరదా చెప్ప మనుడు న, పురహరుఁ డి ట్లనియె వృష్టిపుంగవ ప్రితిన్. 169

సీ. రౌరవం బనఁగ ధశరాస్థలి క్రింద మ, హారౌరవం బనశ్ర నవుల దాని
కానల విను కంటక కావనం బన నుండు, గ్రమవృత్తి బేర్చు దుఃఖములుగలిగి
యగ్నికుండంబు నాశ్ర నట పంచకష్టంబు, నాఁ గల ని ట్లున్ననరకతలము
లైదందుఁ బాపక్రియారతవృంబు, లూహించి యంతకుండనుప బనుచు
తే. దగినయెడలఁ బాపాత్ములఁ శ్ర దదృటాలి
దహన క ర్తనబంధనశ్రతాడనములఁ

బలుప వారలఁ గుక్కలు శ్ర గఱచుఁ గ్రిములు

దొలుచు గద్దలు నొప్పించుఁ శ్ర దుండనిహతి.

170

వ. మఱియును యమదూతప్రాతంబు నానావిధవేదనలం బెట్టి దండించుచుండు. 171

ఉ. అమ్మయిఁ బాపముల్ వొలియునంతకు దుఃఖము లంది కీటజ
స్వమ్ములఁ బక్షియోనులఁ గ్రమంబునఁ బొంది మృగత్వమానుష
త్వమ్ముల నోలిఁ బొందుదురు శ్ర వా రిను మెంతయుఁ గ్రాఁగి కల్రుష
త్వమ్ము దొఱంగుమాడ్కి నవశ్రతామరస ప్రతిమానలోచనా. 172

వ. అనిన విని పార్వతి పాపంబు లచునవి యెట్టివి యెఱింగింపవేయనుటయు నీశానుం
డి ట్లనియె. 173

—♦ శివుఁడు పార్వతికి మానసవాచికకాయకము లనుశ్రవిధపాపములఁ బల్కుట. ♦—

సీ. మానిని త్రివిధముల్ శ్ర మానసవాచిక, కాయకంబులఁ బాతకంబు లందుఁ
బరధనాపేక్షణపాపానుమోదధ, ర్మద్యేషముఖములు శ్ర మానసంబు
లనృతదారుణభావశ్రాదులు వాచిక, ములు వధంబును బంధశ్రమును నభక్ష్య
భక్షణంబును నవ్యభిచారతము మద్య, పానంబు మొదలై నశ్రపాపకృతులు
తే. కాయకంబులు విను మధిరకం బవేయ

పాన మది దుష్కృతంబులలోన నెల్లఁ

బానమున నిందతో వచ్చుఁ శ్ర బ్రాణగొడ్డ

ములును జేటులు నరకాభి శ్ర మునుఁగుటలును.

174

క. లోకము నిర్మర్యాద, త్యాకుల మై చెడదె సజ్జనావలి మధుపా
నాకాంక్ష దొఱఁగ కున్న గుణకల్పా యేమి సేయ శ్ర దక్కిడు నరున్. 175

క. కావున సేవిధమున సుర, సేవింపక యుడుగు టాపనఁ శ్ర జెలువ సకలవ
ర్ణావలికి దానఁ గీర్తి, శ్రీవైభవపుణ్యగతులు శ్ర నేర్చికొన నగున్. 176

క. అన విని యంబిక సుకృతము, లనునవి యెట్టి వని యడుగ శ్ర నద్దేవికి ని

ట్లనియెం జంద్రార్థధరుం, డనుమోదోల్లాసి యగుచు శ్ర నంబుజనాభా.

177

తే. బౌపరమికాభిధానంబు శ్ర నంబుజాక్షి

నిరుపకరణాఖ్యమును సోపకరణనామ

కంబు నయి లోకమున సుకృతంబు పరఁగుఁ

ద్రివిధముల వానిఁదగ వివశరింతు వినుము.

178

సీ. బౌపరమిక మనునది పాపవర్జన, మకట కానఁగ నేర శ్ర రజ్జుజనులు

యత్నంబువలదు 'వ్యాయంబేమియునులేదు, పరలోకభీతి బాహ్యముల దొఱఁగి

నంతన సుగతిస్సాక్ష్యం బొడఁగూడెడు, నదియు నాత్మాధీన శ్ర మట్టిదాని

సుకరత్వ మెఱుంగక శ్ర చొత్తురు నరకంబు, వెరవరుల్ శ్రుతమునశ్రవణయోగ

తే. మునను ధృతికల్మి నింద్రియవినిమయమున

నది డమకుఁ గలిగింతురు శ్ర యమ్మ మనంగఁ

బరఁగు నది దాన నాకంబుఁ శ్ర బడయ వచ్చు

ననినఁ జెప్పంగ నేల ధర్మాభియుక్తి.

179

ఆ. నిరుపకరణమనఁగఁ శ్ర బరగు శౌచంబు స,త్వంబు శాంతి దాంతి శ్ర యార్జవంబు

వ్రతనిరూఢి సముపశనానంబు బ్రహ్మచర్యంబుకల్మనియమృతమంత్రుదాని. 180

సీ. అభ్యంతరంబు బాహ్యముననఁగా శౌచ, మిరు దెఱఁగై యుండు హృదయసుకృత

మాభ్యంతరము విను శ్ర మాహారశుద్ధియు, సంగశోధనము బాహ్యంబు సత్య

మన్నది గన్నది శ్ర వన్నది యున్నరూ, వన నుక్త మగుట యంతభోజవదన

శాంతి బుద్ధింద్రియసన్నివారణ దాంతి, కర్మేంద్రియముల యోగ్యప్రవృత్తి

తే. యార్జవము కుటిలఁడు గామి శ్ర యగు వ్రతంబు

మంచిపని పూని నడవుట శ్ర యంచితోప

వాస మశననిగ్రహ మనవద్య మైన

బ్రహ్మచర్యంబు కామునిశ్చారఁ బడమి.

181

ఆ. నాతి తీర్థసేవనంబును నియమవి, శేష మగుట దానిఁ శ్ర జెప్ప వలయు

సకలనదులఁ దీర్థసంజ్ఞలు గల వల్లి, కరుగునట్టి విచ్చు శ్ర నధికఫలము. 182

తే. వానియందును మునిపద్రమానసీయ, దేశములు నభిసంయోగదేశములును

జెలియు మనోవ్యసంగమదేశములును, బరమతీర్థంబు లగుఁ బద్మకృత్రనయన.

క. వనధి మహాతీర్థం బం,దును సంయమివరులచేతఁ శ్ర దొల్లి ప్రియమునం

గొనియాడఁబడినచోటులు, విను ముత్తమతీర్థములు విశ్వేశాధరణా.

184

క. వెలి శుచి యై మఱితీర్థం,బులు సొచ్చుట మేలు నియమములు దీర్చి తగ్గ

వెలలినయెడ దేవార్చన,ములు విప్రార్చన లవశ్యమును గృత్యంబుల్. 185

క. చేరువతీర్థముకంటెను, దూరపుఁదీర్థంబు మేలు శ్ర తోయజవదనా

- శారీరాయాసము త, త్కారణ మై వేదవాక్యగతి యిట్లుండున్. 186
- క. విను సోపకరణ మనునది, ధనధాన్యాదిక సమగ్రతను గృహమేధుల్
గొనియాడు తెఱఱగు దానంబున వైదికవైత్తికాదిశ్రుత్యక్రియలన్. 187
- సీ. న్యాయార్జితం బైనశ్రయర్థంబు వేదవి, త్తము శాంతి మొదలగుశ్రవరగుణములు
గలవిప్రునకుం బుణ్యకాలపావనదేశ, కలితంబుగా భక్తి శ్ర గలిగి యీ గి
మేలిదానము శ్ర క్తిమిగులుట శక్తికి, దగుట దానికి గమ్యదగమి యు త్త
మము మధ్యమము సధోమము నగు దానివి, ధానంబు విను మిట్లు శ్ర దైవికంబు
తే. బైత్తికంబును లోనైన శ్రవణముల దాను, వేడ్క సేయువస్తువుల గొనుకొని
కనుగుణం బగునదియు నుగ్రనిచ్చు, టధికతర మైనఫలమిచ్చునంబుజాక్షి. 188
- తే. చేయు తెంతయుమేలైన శ్ర జేసి పిదప, వగచినట్టిదానము దను శ్ర బాగడికొన్న
దానవిధి నిష్ఫలంబులు శ్ర గాన రెండు, నుడుగుదాత మహాఫల శ్ర మొందఁగాంచు.
- వ. అనుటయు దాతయణి దాతవ్యంబు లెయ్యవి సెప్పు మనిన భవుం డిట్లనియె.

—♦ శివుడు పార్వతికి దానఫలవిశేషంబుల నెఱిగించుట. ♦—

- సీ. అన్నంబు దోయంబు శ్ర నఖిలజరతువులకుం, బ్రాణముల్ గాన యశ్రవరమవస్తు
వుల మేలు దాతవ్యములలోన నెల్లను, నతిథుల కవి యిచ్చు శ్ర టమరలోక
చిరమహాసౌఖ్యంబుల జేయుం గాంచన మగ్ని, యగుట నద్దాన మత్యంతపావ
నము సర్వకామప్రదము గోవు నద్విపు, నకు సీఁగి తదోమ్యవికరసంఖ్య
- ఆ. వరుస నాకలోకశ్రవాసంబు గావించు, నందుం గపిల నిచ్చునాతఁ డిరువ
దొక్క తరమువారి శ్ర నూర్ధ్వలోకమునకు, ననుప జాలు వికచక్రవనజవదన. 191
- క. విను భూమిదానకర్తకు, ననిమిషలోకమున నిలువ శ్ర నగు సౌఖ్యంబుల్
దనరుచు నుండఁగ నెఱవెంపున భూమి గలంతకాలమును గిరితనయా. 192
- ఆ. భూమి నఖిల మగువిభూతివిశేషజాతంబు గలుగుం గాన శ్ర తత్ప్రదాన
మెల్లవస్తువులును శ్ర నిచ్చినయిట్లగు, దానం బోనిపాపశ్రమము లేదు. 193
- క. అతివా కెన్నియ నిచ్చినఁ, బితృపతి ముద మందు సురలుఁ బ్రీతు లగుదు రం
చితగతి కర్తకు దొరకును, నతితేజశ్శ్రీయశస్క శ్ర మగు నబ్భవమున్. 194
- తే. విద్య యిచ్చుటసత్ప్రతివీషయ మైన, నవ్యయానందపదముఁ జేయంగఁజాలు
దగఁగదక్షిణయిచ్చి వేదలకువిద్య, యీనియోగించుటయుఁదత్సమానకృత్యము.
- సీ. తిలరాశి యిచ్చినఁ శ్ర గలుగు నగ్నిప్రో మ, ఫలము వాసోదానశ్రఫలము చిరత
రాయువు గొడు గీఁగి శ్ర యఖిలపీడలఁ బాపు, దానదాసీజనశ్రదానమహిమ
కర్మవిమోక్షంబు శ్ర గలిగించు దీపదా, నముఫల మాత్మాతీవీమలభావ
మంబు ప్రవాహంబు శ్ర సధిగమింపఁగఁ జేతఁ, నిఖిలవ్యసనముల శ్ర నిస్తరింపఁ
- ఆ. జేయుఁ దెరువు లెన్న శ్ర సేయుట సంతాన, మిచ్చు నౌషధంబు శ్ర నిచ్చు తెల్ల
తెవులుఁ బాపుసాదుఁడెరువరి కునికెపట్టానగుఁటానగుఁడనుసుఖోదయములు.

- వ. అనిన విని యజ్ఞంబుతెఱం గెఱింగింపవే యని పార్వతి ప్రార్థించినం బరమేశ్వరుం డీ ట్లనియె. 197
- సీ. విను మింతి వై దికంబును తాకికంబును, నన రెండు దెఱంగులయజ్ఞవిధులు
వర్ణయోగ్యాభివర్ణనాంబితధన, ధాన్యముల్ గొని దేవతలకుం దృష్టి
యగునట్లుగా ఋత్విగర్చన మొప్పంగా, గావించునది వైదికంబు దేవ
తలకు మహోత్సవంబులు నేయుటయు గీత, వాద్యవృత్తము లనవద్యములుగ
- ఆ. సంఘటించుటయును శ సద్గంధమాల్యధూ, పప్రదీపభోజ్యభక్ష్యములు స
మాదరంబుతో నిశేదించుటయు తాకికంబు రెండు నమర్యగణహితములు.
- తే. ధర్మములు దానములును సకర్మతచయంబు
సదృశములు గావు వినుము యజ్ఞమున కరయ
యజ్ఞకర్తలతో తరుం శ డతని కిచ్చు
టతనిచే గొను టధికపుణ్యములు చెలువ. 199
- ఉ. మానసకృత్యముల్ సురసకమాజ మెఱుంగగగఁ జాలుఁ గావునన్
మానస మెక్కడేని జన శ మంచిగఁ జేసిరయేని యజ్ఞమున్
దానము నాదియైనసుకృతంబులు లగ్గ ఫలింప నీడు త
ద్ధ్యానపరత్వపూతసుకృతంబులకున్ ఫల మిచ్చు మెచ్చుచున్. 200
- క. అని చెప్పిన హిమవద్గిరి, తనయ త్రిపురవైరితోడ శ దైవికవిధు లే
వినఁ గని సంతోషించితి, వినిపింపుము పైతృకంబువిధము వృషాంకా. 201
- సీ. అనిన నాసర్వజ్ఞుఁ శ డదైవి కి ట్లను, గయ కురుక్షేత్రంబు శ గంగ యాది
యగుపుణ్యదేశంబు శ లలిఫలదంబులు, మాఘభాద్ర పదాఖ్యమాసములు బ
హుళపక్ష షష్ఠరాష్ట్ర శ ముగ్ధులి యమవస, తేరసి నవమాద్యతిథులుఁ దుష్టి
బిత్తదేవతల కిచ్చు శ గుతపదాహిత్రతి, లలు నితాంతపవిత్రములు పితృక్రి
- తే. యలకు శౌచ మక్రోధ మశ్వగ్రభావ, మర్హములుశుక్లపక్ష పూర్వాష్టాయుగ్మ
దివసజన్మదినములు నిర్వదితము లాద్య, ముద్గపాయసాపూపమంబు శ ముఖ్యకోటి.
- క. శ్రోత్రియు లోగోగు లవికల, గాత్రులు పాత్రములు పైతృకములకు సచ్చా
రిత్రత్వము ముఖ్యంబు స, గోత్ర మృతకళత్రునన్యకులుఁ గొన రతివా. 203
- ఆ. గంధపుష్పమాలికాధూపదీపవ, శ్రుముల నర్చ లిచ్చి శ తగఁగ భోజ
నములు నిర్వహించి శ క్రమవృత్తిఁబిండ ప్ర, దానవిధి యొనర్చుచును మెత్తు.
- వ. అని యెఱింగించిన మేనకాత్మజ మృడునితో ని ట్లనియె. 205
- క. మృతఁ బొంది పునర్జన్మము, నతరగ్యగుణ జంతుకోటి శ యష్టాడ పాండుం
బిత్తపూజన మని యెవ్వరి, కితవుగఁ జేయుదురు దీని శ నెఱింగింపు శివా. 206
- ఆ. అనుడు నచట నున్నతమునిజను లెల్లను, నగతనూజ నాత్మక శ బాగడి యభవుఁ

డిచ్చును త్రరంబు శ్రీ నేర్పడ వినువేడ్క, గదుర నుండిరపుడు శ్రీ కంసదమన. 207
 సీ. అంబిక కిట్లను శ్రీ హరుడు సందేహింపఁ, దగునది యిది గుహ్యతమము వినుము
 దివిజులట్లు పితృదేవతలును దేవ,బృంద ముత్తరదిశఁ శ్రీ బిత్వచయంబు
 దక్షిణదిశ నుండుఁ శ్రీ దత్తుజనంబులు, వరుసన హవ్యకవ్యంబు లంద్రు
 సచ్చినవారికి శ్రీ శ్రాద్ధంబు సేయఁగా, నా పితృసంఘంబు శ్రీ హర్ష మొంది
 తే. యాయువును శ్రీ యుగ్గీ ర్తియశనాదియైన, యైహికంబులునుగతియై శ్రీ నాదరమునఁ
 గర్త కొనఁగు సురాసురగరుడయక్ష,తతులకును బూజనీయంబుపితృగణంబు.
 వ. అని సిద్ధేశించి వెండియు. 209

క. తమతమనారములకుఁదగఁ, గమలాక్షి చేయుదానశ్రకల్పనలవిశే
 షము నొక్కరూప యగుఁ ద,త్ప్రమాణరూపణము సేసి శ్రీ పలికెదఁ దెలియన్.

క. విను మొకకుంచెడుధాన్యము, తన కాయతి గల్గునతఁడుశ్రదాన నొసఁగినకా
 ధనకోటి గల్గువాఁ డ,ధన మొసఁగిన నొక్కరూప శ్రీ తత్తత్ఫలముల్. 211

క. పరుషత్వము లే కంతః,కరణంబున శుద్ధి సాలఁ శ్రీ గలిగి ప్రియము పొం
 పిరివోవఁ జేత దానము, పరమోత్కృష్టంబు పద్మపత్త్రనిభాక్షి. 212

క. అని చెప్పి కొన్ని ధర్మము, లనఘా యెఱింగింతు నీకు శ్రీ నవధానముతో
 విను మని పలికి శివుం డిట్లను విశదము గాఁగఁ గూర్చి శ్రీ యంబుజనాభా. 213

చ. తెవులు గొన్నవారి కవి శ్రీ దీటుట కౌషధ మీగి దుర్గతుల్
 దవులుజనాలిఁ బ్రోవు సుపథంబుగఁ దైర్చికకోటి నన్ను బాం
 ధవరహితత్వదీనశనశదాహము దుఃఖతు లైనవారిఁ దే

ర్ప వెరవు నోర్పుఁ గల్గియును శ్రీ బ్రస్తుతి కెక్కినమేటి ధర్మముల్. 214

వ. అని పలికినఁ బార్వతీదేవి పరమప్రియంబు నొంది.

—◆ శివుడు పార్వతికి ధర్మవిశేషంబుల తెఱంగఁజింగించుట. ◆—

సీ. ధర్మంబు నానావిధంబులఁబరఁగు నం, డ్రవి యెఱింగింపవేయనుడు హరుడు
 వితతంబు లగుశ్రుతిస్మృతులచేఁ జెప్పఁగాఁ,బడిన తెఱంగులు శ్రీ పడఁతి వినుము
 జాతిధర్మములు దేశభేదధర్మములుఁ గుల,ధర్మంబులును గణ్యధర్మములును
 గాఁనుంబువికృతులఁ శ్రీ గాలపర్యయముల, వచ్చునాపద్ధర్మశ్రవ ర్తనములు

ఆ. గాఁగ నిట్లు ధర్మగతు లైదు గల వని, చెప్పటయును గారి శివునితోడఁ
 బుణ్యలోకకలితభోగంబు లెట్లుండు, ననిన నిట్లు లనియె శ్రీ హరుడు కృష్ణ. 216

సీ. ఎల్లపుష్పంబులు శ్రీ నెక్కాలమును దద్ద, విలసిల్లుఁ గల్పకవృక్షజనిత
 మనులేప మాహార శ్రీ మమృత మంబరములు, నిత్యామలినములునరుపమాన

భంగి దీప్తంబులభరణముల్ వాన ర,మించుచు ననోన్యస్యమిత్ర భావ
 మొప్పంగ మేనులయొప్పును మనముల,మార్దవంబును గుణ్యమాన్యతలును

తే. గలిగి పురుషులుఁగాంతలుఁగామహర్ష,లీల లెనఁగఁ గ్రోధాదులులేక రుజయు

- జరయు నెఱుంగక నలిఁ జరింతురు దివంబు, నందు సంతతనిర్భరాశ్రనంద మొంద.
- వ. అనిన విని హైమవతి సుగతిదుర్గతులకుం జనం గలవారింజూచి పీఠిటివారని నిశ్చయింప వచ్చుట రామి యెఱింగింపు మనవుడు మృదుండు విను మని యిట్లనియె. 218
- చ. జనులకుఁ గీడు రోయక యశస్రము ధర్మరతిం జరించి న
జ్ఞనగురుపూజనంబులును శ సత్యహితోక్తులు దీనపోషణం
బును నతిథిప్రియత్వమును శ భూరిదయార్ద్రాతయుం గలట్టివా
రనిమిషలోకగాము లని శ యాత్మ నెఱుంగుము మేనకాత్మజా. 219
- చ. పరుసనిపల్కు బాంకు లగుపల్కులు నన్యధనాభిలాషముం
బరవనితావిలోలతయు శ బాంధవసజ్జనవిప్రియంబు దు
శ్చరితులతోడిమైత్రియును శ సంతతధర్మరతాభ్యసూయయుం
గరినిభయాన ఘోరనరకంబున కేఁగెడివారిచిహ్నముల్. 220
- క. అని చెప్పిన విని హిమగిరి, తనయ వృషధ్వజనితోడ శ ధర్మంబులు పె
క్కనుపమమూర్తి పరమం, బనఁ జాలెడుధర్మ మెద్ది శ యన్నిటిలోనన్. 221
- వ. చెప్పు మనిన నప్పరమేశ్వరుం డిట్లనియె. 222
- క. రమణీ వర్గత్రయధర్మము లిచ్చు సుఖములు దుఃఖ్యమయము లచిరముల్
గమనాగమకరములు నిత్యమహాసాఖ్యంబు మోక్షధర్మం బిచ్చున్. 223
- సీ. కావున విను త్రివర్గంబుకంటెను మేలు, దలపోయు మోక్షంబు శ దానిఁ బడయు
తెఱఁ గెఱింగించెదఁ శ దెఱవ గృహస్థధర్మంబున నిల్చి ఋణంబు లెల్ల
బాచి వనమునకుఁ శ బరమశాంతత నేఁగి, సద్గురుముఖమున శ సాంఖ్యయోగ
విదుఁ డగునది పంచశతశత జ్ఞానంబు, సాంఖ్యంబు ధర్మవిశ్చలత యోగ
- తే. మాసమాచారయుగళ మేకాధికరణ, మస్థలితముగ మది నది శ యలవరించి
ధ్యానపరుఁ డయి శీతోష్ణహర్షశోక, ముఖము లగువివిధద్వంద్వములదొఱంగి.
- ఉ. శౌచము బ్రహ్మచర్యమును శ శాంతియు లఘుశనంబు నై యిళిం
జూచుచు సంతరాత్మునెడ శ సాచ్చినవిఘ్నవిశేషముకా ధృతిం
ద్రోచుచు భక్తియుక్తికి గుర్రుండు. ప్రమోదమయండు గాఁగఁ ద
ద్గోచరతం జరింపఁగ నశకుంతితమోక్షసుఖంబు సొప్పడున్. 225
- తే. అది సదాభ్యాసకలన నశ్రవ్యంతనిర్మలంబు నవ్యయమును నచరలంబు ఘనము
నై జరావ్యాధిమరణజన్మాదిదుఃఖ, బహుళసంసారచక్రంబుఁ బాప నేర్చు. 226
- వ. అని యుపదేశించి వెండియు. 227
- క. విను సంసారమునకు విను, వనిమర్త్యుండు శోకమోహాశ్రవణగతుఁ డై మో
క్షనిరూఢిఁ బడయనేరఁడు, మనము విరక్తముగ వినివీరమఱి ముక్తిగనున్. 228
- వ. అట్టిదశ చింతావివర్జనంబునను భూతాస్థిరత్వపరిజ్ఞానంబునను దృష్టారాహిత్యం

బునను గాని కలుగదు గావున వానిభంగులు ప్రకటించెద.

229

సీ. ధనములు పెడిన బాంధవులు సచ్చినఁ దదీ, యములగుగుణములయందు మనసు
వెట్టకయున్నది శ యెట్టన వగచిన, దాపంబు వొందుట శ దక్క నొండు
గలుగునే సుఖము దుఃఖంబును దోడివ, యవి మార్చి వచ్చునునగుచుండుఁ
గేవలసుఖము లే శ దావాసవున కైనఁ, జేటు దృశ్యములకు శ సిద్ధ మగుట
శే. మున్నకనియున్న వగచి త్రేమున జనింప, దరయఁ గీడు పరిగ్రహమది సమగ్ర
మైనతడు పొత్తినులిపురవ్వట్ల తాన, తనకు బంధంబు గావించిశ్రకొనులతాంగి.

ఆ. విను ధనార్జనంబు శ ధనరక్షణంబు ధ, నవ్యయంబు ధనవిగ్రహశనముఁ బ్ర
గాఢదుఃఖదములు శ గావున దుఃఖభా, జనము ధనము గాల్పునమనఁగవలయు.

క. రమణీ తృప్తాసమదుః, ఖమును బరిత్యాగసమసుఖము గలవే కా
యుము ముదిసిన ముదియదు ప్రా,ణము గొనిపోఁజాలు తెవులనం జనుఁదృష్టన్.

క. కామములు భోగములఁ దెగు, నే మెలఁతుక నేత నాట్రనే చిచ్చు ధృతిం
గామములఁ దొఱఁగుసౌఖ్యము, నేమెయిసౌఖ్యములుఁ బోలునో యరయంగన్.

క. విచ్చలవిడి నింద్రియముల, నెచ్చటి కైనను జనంగ శ నిచ్చిన నరకం
బచ్చుపటుఁడ గుదియించినఁ, దెచ్చు సుగతి నరున కది స్రవణిమాళిమణి.

234

తే. కామరసమున నతితృప్తుఁ శ డై మనుష్యుఁ, డర్థతృప్తాపరితాంతరంగుఁ డైన
గొఱియు నడవిలో నెత్తెడుశ్రకోలుపులియుఁ, బోలెమృత్యువాతనిఁ గొనిరహివుడేవి.

వ. అనిపలికె జరామృత్యువుల ద్రోవం జాలుమే లెయ్యది యంచేనిఁ జెప్పెద
నాకర్ణింపు మనుషలుకు నలికి యిట్లనియె.

236

తే. ధనములును దానములుఁదపోధనము వాజి, పేయరాజసూయంబులు శ వేయనోపి
చేయుటలుగావుమోక్షదశ్శ్రీత్వమొకఁడ, మందుజరకుమృత్యువునకుఁగనిందువదన.

తే. జాములును దివసములు మానసములు నేండ్లు
నైనకాల మాయువుఁ గొని శ యరుగు చుండు
నెల్లి సేయుపనులు నేడ శ యింతి మా పొ
నర్చుపని రేపచేయుట శ నామతంబు.

238

తే. మేలు గడు వేగ చేయరుకాలపాశ, బద్ధు లై యేమటుటఁజేసి శ పడఁతి మనుజు
లింత యెఱుఁగుటసంసారశ్రమెడలఁద్రోచు, నట్టివిసువులఁ బుట్టించునది హితంబు.

వ. ఇవ్విధంబున,

240

క. ఈతెరువు లాదరింపఁగఁ, జేతోగతికిని విమర్శసిద్ధి యొదవుఁద
జ్ఞాతవిరక్తియు ముక్తికి, నాతెరువ సమీపవర్తి శ యచలేంద్రసుతా.

241

క. వైరాగ్యుండు ప్రశాంతికిఁ, గారణము ప్రశాంతి ముక్తి శ గను మోక్షానం
దారాము జరామృత్యువు, లేరూవునఁ జేర నేర శ విధచరిత్రా.

242

క. అవి చెప్పి మఱియు శివుఁ డి, ల్లను హిమగిరిసుతకు సాంఖ్యమమలినహృదయా

విను వివరించెద సంస్మృతి, యనురోగంబునకు వైద్యశ మది యరయంగన్. 243

— శివుడు పాఠ్యతికి సాంఖ్య ప్రకారంబు చెలుపుట —

ఆ. జ్ఞానమున విముక్తికై సాంఖ్యులు వడయుదు, రరసి చూడఁగా నిర్వృత్తంబు
ఘోరతరము నంపు శారీర మైనత, పంబుఁ బంచవింశతభజన మూఁది. 244

సీ. ప్రకృతి కవ్యక్తనామకముచు గల దందు, మహదహంకారతనూత్రలును మ
నమునింద్రియములు భూతములు జన్యములుగా, నోలిన యరువదిగనాలుగయ్యె
బంచవింశకత త్వరభావితక్షేత్ర మా, తత్త్వసంతానంబు శ సత్త్వమును ర
జస్సుఁ దమస్సు నాశ్రజనునిజగుణములఁ, బ్రకృతిదాఁ గరణరూపములు గాఁగఁ

ఆ. గొని స్పృశించు లోకకోటి నయ్యన్యక్త, మణువు నిత్య మేక శ మక్రియంబ
మోతుకంబు చక్షుర్రాదుల కగ్రహ్య, మది ప్రధాన మనఁగనతిశయల్లు. 245

తే. సాంఖ్యతుష్టి ప్రకాశముల్ శ సాత్త్వికములు
మోదఘోదాదికద్వంద్వములు లతాంగి

రాజసముల ప్రకాశసంతానమోహ

ములును దంద్రయుఁ దామసములుగ నెఱుఁగు.

246

క. ధృతివిజ్ఞానశోద్ధలు, నతివ యసమ్మాహమును దశయయు హర్షము నం
చితస త్వవృద్ధిఁ బరివ, ర్ధితంబు లగు సత్త్వ మరుగఁ శ దేరలుం దారున్. 247

తే. క్రోధలోభకామానృత్యదోహచింత, తాపములకు రజోభివృద్ధనము వృద్ధిఁ
జేయు వానికి నెల్ల సంక్షీణభావ, మావహిల్లు రజఃక్షయ శ మావహిల్లు. 248

తే. సంశయంబు విషాదంబుఃపడత నిద్ర, విను తమస్సు వర్ధింపఁగార్జెనువు నొందు
నది విహీనతఁ బొందిన శ నవియు హీన, భావ మొందు పికస్వరకపక్షినియన. 249

సీ. ఒక్కఁ డొక్కనిచేతనెక్కుఁచుఁదఱుఁగుచు, ద్రిగుణంబులును బ్రవృత్తించువీన
జనితంబు లగుప్రీతికసంతాపమోహాదు, లొదవినఁ ద తద్భ్రుణోదయములఁ

గని యుపేక్షించుచు శ మనము నూనఁగనీమి, కార్యంబు ధర్మార్థకామములకు
నమరమనుష్యత్యర్జగనములకు, మూలముల్ సత్త్వాదు శ లోలి నెఱుఁగు

తే. బుద్ధి యనఁగ మహాత్తత్త్వమునకు నామ
మది పివేకవిజ్ఞానచిహ్నంబు భూత

జని యహంకారమునకు లక్షణ మహంక

రణము దొఱుగుట మోక్షకారణము దేవి.

250

ఆ. అన్నియింద్రియములనడరింప మగుడఁ జే, మంగ మనసు సాల్కనవియునదియు
భూతతద్వికారములును దేహము తద, న్యుండు దానఁ బరిగ్రయండు దేహి. 251

క. విను దేహియు దేహము వే, ఆనునిశ్చయదృష్టి గల్గునాతడు సాల్క
మనసు మగిడింప నది నిర్మనస్కతఁ బొనర్చి మోక్షమార్గముఁ జూపున్. 252

వ. అప్పుడు ప్రకృతిదొఱంగి పంచవింశకుండు వెలుంగు నాత త్వంబుపరమహంసుం

- డనం బరఁగుఁ దద్విజ్ఞానంబుశాంతిసాధ్యంబునుబరమశాంతి ప్రదంబు నైయుండు.
 మ. రసగంధాదిగుణాలిగామి నవికారత్వంబునన్ సర్వసం
 వసనవ్యాప్తి నణుత్వభంగిని మహాత్వస్ఫూర్తిఁ జక్షుఃప్రభృ
 త్యసమూలంబితఁ దేజరిల్లుపరమాత్మాఖ్యంబు పడ్వినశకం
 బు సమత్వంబునఁ జూచుశాంతుఁ డతివాక్య పొందున్ విమోక్షస్థితిన్. 254
- వ. ఇది కపిలాదిపరమర్షి సేవితంబైనసాంఖ్యధర్మంబు యోగ ప్రకారంబు వివరించెద.
 సీ. విను మింద్రియంబులుశ్రమననును బుద్ధియు, నాత్మండు నొక్కటియగుటఁగాన్పు
 యోగపరిజ్ఞాన శ్రమగృలి యగ్నిస, మారాధనంబును శ్రవధికవాగ్వి
 వర్జనంబును సత్త్వవత్త్వంబు దానాధ్య, యనములు శౌచసత్త్వములుఁబాప
 ములుఁబాపుఁబాపనిర్మక్తుక్తుడై మఱియోగ, మాచరింపఁగయోగ్యుడగునరుండు.
- తే. మనసు వట్టుట ముఖ్యపురటనువు దాని
 కామిషము గాలగాని కె శ్రట్లట్ల పుచియు
 నజనమును నగుచోట మృతద్వాసనమునఁ
 గాయమున కార్జవముభంగిఁ శ్రగలుగ నుండి. 256
- క. మనమున నేదింద్రియములు, నునిచి మనం బాత్మ నల్ల శ్ర నొదిఁగింపఁగ నె
 క్కొని ప్రాణంబు నపానం, బును వశ్యత నిలుచు యోగమునసిద్ధికి నై. 257
- తే. అవహితుం డయి తద్దశ శ్రయనుభవింపఁ, గానపానమిశ్రప్రాణశ్శ్రికి మూర్ధ
 మతివ యమైయి నెలవగునతఁడచూ వె, జీవుఁడనఁ బరమాత్మండునా వెలుంగు.
- వ. అని వెండియు. 259
- ఉ. ప్రాణ సపానునందునునరపానునిఁ బ్రాణనియందు నిల్పి ని
 ర్వాణము గోరి చిత్తము దిశరంబుగఁ బట్టగఁ బ్రాణసంయమా
 ళీణత దేహమధ్యశిఖఁ శ్రజమ్మగఁ దత్త్రయ మొంది మూర్ధపా
 రీణతఁ గోర్కి సల్పు నపశరిచ్యుతిఁదద్గతుఁ డైనయోగికిన్. 260
- వ. అని చెప్పి వెండియు. 261
- చ. అలసతయున్ విచిత్తయు శ్ర సత్యశనాదరణంబు రోగముం
 గలయును లోభమున్ భయముఁ శ్ర గామముఁ గ్రోధము లౌల్యమున్ విరో
 ధులు విను యోగసేవకు నశదుష్టతఁ బేర్చిన యోగ మిచ్చుని
 ధ్ధ లెనిమిదింట నప్రతిహాతుం డయి యోగి చరించు నెల్లడన్. 262
- ఆ. నిద్ర పెంపు నిద్రగ్రిగ్రహించుటయును, గొలఁది మీఱుకుడువుఁడగుడువమియును
 యోగి కొప్ప వతఁడుశ్రయుక్తవర్తనుడైన, నువిద దుఃఖహారియోగ మొందు.
- వ. ఇట్టిది యోగధర్మం బనిన నంబిక సాంఖ్యయోగశ్రవణంబునఁ బరిజాతపర
 మార్థ నైతి భవదీయసాయుజ్యంబు భక్తులెట్టిపరిచర్యం బడయదు రెఱింగింపవే
 యని యడిగిన మృదుండు మృడాని కిట్లనియె. 264

—* కవుడు పార్వతికి నాత్మసాయజ్యప్రాప్తిసాధనంబులు దెలుపుట *—

- క. విను మవిచింత్యుండ సురలకు, మునులకు నేనియును యోగమునుసాంఖ్యమునా
యెనరించినయవి యీశుండ, సనాతనుండ నవ్యయుండ శ స త్యాత్ముండన్. 265
- క. ఏను బ్రసన్నుండ నైనం, గానిది లేదర్చకులకుఁ శ గావున మత్పి
ధ్యానస్తుతివందనముఖ, నానాభజనముల వలయు శ నైష్ఠికత శివా. 266
- ఆ. నాలుగాశ్రమముల శ నలువురు విప్రుల, కఠిన పాశుపతమృహావ్రతంబు
తెఱంగు లేను దొల్లి శ దెలిపితి శిష్యప్ర, శిష్యసరణినదిప్రసిద్ధ మయ్యె. 267
- క. మంగళరక్షాశుచితా, లింగార్చనయోగ్యతలు ఫలించుటకై భూ
తిం గావించితి దల్లి, ప్తాంగులును గపాలధరులు శ నై శాంతిమెయిన్. 268
- తే. బ్రహ్మచర్యభిక్షాశనశ్రవరత గలిగి, జటితయెండె ముండితయెండె శ సంభరించి
మనసు నాయంద తిరముగా శ నునిచి యొండు, వస్తువుల దెస నొల్లమిశ్రవ ర్తిలంగ. 269
- క. చరియించుభక్తజనులకుఁ, బరమానందైకతానుభవ మెసంగుదు న
వైరపున మత్సాయజ్యము, దొరకొను వారలకు వికచశ్రోయజవదనా. 270
- వ. ఇది సాయుజ్యవాప్తిప్రకారం బని చెప్పి వెండియు. 271
- క. శివలింగస్థాపనముఁ ద్రి, భువనములం బరమహితమృహంతుం గరుణన్
ధవళాక్షి చేసితిం ద, త్ప్రవిమలలింగమున నన్ను శ భావించు టుఱున్. 272
- చ. కలమెయిఁ బాల నేత నుద్రకంబులనేని వరాభిషేకమం
గళము నొనర్చి భక్తిరతి శ గంధము మాల్యము ధూపదీపం
కలనములున్ నివేద్యమును శ గాఢసమర్పణ మొందఁ జేసి లిం
గలసితమూర్తియందు ననుఁ శ గాంచి భజించిన ముక్తి సేకుఱున్. 273
- క. అని పలికి సీవు దేవాం, గన లాదిగఁ గలత్రిలోకశాంతలకును మ్రొ
క్కునకుం బాత్రం బగుపద, వనజంబులు గల్గి యొప్పువరసతివి శివా. 274
- క. చతురపు వివేకవిభవో, న్నతచి త్తవు ప్రతవిధానశ్రైష్ఠికతాసం
యుతమతివి లాకికజ్ఞా, నితామహిమసహజమతి వశనిందిత వరయన్. 275
- క. కావునఁ గాంతాధర్మము, సీవలనందెలియువేడ్క శ నెమ్మనముననా
కావిర్భవించెఁజెప్పం, గా వలయునుదాని వికచశ్రకమలదళాక్షి. 276
- ఆ. అనిన సిగ్గుతోడ్రయలఁతిన వ్యోలసిన, చెన్ను మొగము వింతశ్చెలుపు దాల్చ
పాంచి యెత్తి శౌరి వరునితో నిట్లను, నేను మీకుఁ దెల్ప శ నెంతదాన. 277
- క. ఖనను మీరడిగిన మ, న్మానసబోధంబుకొలది శ మగువల తెఱంగుల
పూని వినిపింప కుండుట, దాన తగదు గాన చెప్పెదను సర్వజ్ఞా. 278
- క. అని పలికి మఱియు నిట్లను, నను నెప్పుడుఁ బాయ కుండు శ నదు లెల్లను న
వ్యవితలతోడ సమాలో, చన మెనరించి మఱి చెప్పఁ శ జను నిత్రెఱంగున్. 279
- వ. అని విన్నవించి గంగ యమున గోదావరి కాశికి కావేరి కృష్ణ వేణి, చెన్నునర్మద

బాహుద రేవ తమస) మొదలైననదులు మున్న తనతోడన వచ్చియున్న నన్నా
తులగురించి యీశానుం డిట్లడిగెడు నెట్లు సెప్పద మనిన గంగాదేవి నీ కంటెనే
మెఱుంగుదుమె నీ వెఱింగిన తెఱంగున నంగనాధర్మం బెఱింగించి పతింబ్రీతుని
జేయు మేము భవదీయవాగమృతంబు వీనుల వినిచెద మనుటయుఁ బార్వతి పృ
సన్నచి త్త యై వల్లభువదనంబునం జూడ్కి నిలిపి. 280

- క. దేవా నీదు ప్రసాద, శ్రీ వచ్చినయెఱుక సుందరీవిధము భవ
ద్భావంబునకుఁ బ్రియంబుగ, సేవాధర్మంబుఁ దెలియఁజెప్పెద ననియెన్. 281
తే. అనినవిని సురల్ మునులు ప్రియంబుఁబొంది, రమరగంధర్వసిద్ధసాధ్యాంగనాజ
నంబు వినువేడ్క-వచ్చియ, న్నలినవదన, వెనుక దెసనుండె దెవక్వతనయ యపుడు.
వ. అని చెప్పి యప్పురుషోత్తమువీనులు వికసిల్లు చుండ నారదుం డిట్లనియె. 283

—♦ పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రతాధర్మంబుల తెఱం గఱింగించుట ♦—

- క. వనితలుఁ బురుషులుఁ బ్రియమునఁ, దను వినుతింపంగ తైల్రతనయ సమాక
ర్ణనకౌతుక యగుసిశా, నునితో మృదురీతి నిట్లననుం గమలేశా. 284

- సీ. ఋతుమతి గాక శుద్ధతయుఁ గల్గినయింతి

కన్య తత్పరణయశ్రకరణమునకు

నొడయులు విను తల్లియునును దండ్రీయును దండ్రీ

తోఁబుట్టినతఁడు మాత్రులుఁడు సోద

రుండును యోగ్యవ్యరునిఁ జూచి వారిలో

నెవరైనను బ్రీతి శ్ర నిచ్చువారు

పతి యంతనుండియుఁ శ్ర బ్రభువు దానికి నట్లు

గావున నాతండ శ్ర దైవ మనుచు

- తే. సతిసమతి మూఁది దేవతాశ్రపితృసమర్ప, నములు సతిధిపూజనమాసశ్రన్మతినమాచ
రించుచును బతిహితమువ్రాటించి నడపు, సతి పతివ్రత యిహపరశాఖ్యమహిత.

- వ. ఏతద్విషయం బయినయొక్క-నిదర్శనం బవధరింపుము. 286

- సీ. బ్రాహ్మణుఁ డొకనికి శ్ర భార్య లిద్దఱు గల, రం దొక భామిని శ్ర యతని హితము
నడ పెడునవధాన శ్ర మెడలి యాతఁడు పంప, కయుఁ దాన సురపితృకార్యపరత
నడచుఁ దక్క-టియింతి శ్ర నాథుఁ బాటించుచు, దన్మతంబునఁజేయ్యధర్మవిధులు
వారు మువ్వరు విధివశమున నొక్కట, మృతిఁ బొంది రాపతివ్రత వరుండు

- తే. ననినసుగతికిఁ జనె బెఱవనిత జముఁడు

నీకుఁ బోలేదు మరలుము శ్ర నీశరీర

మునక యని యాగెఁ నది శోకశ్రమున సభాష్ట

యైనఁ గన్గొని యతఁడు దశయార్ద్రుఁ డగుచు.

287

- క. పతిమతము గొనక ధర్మము, సతివ నడపుటాష్ట దింక శ్ర నైనను, బతికి

- హితము లగువానిఁ జేసిన, నతనిఁ గలయు దనినఁ జనియె శ నదియును మరలన్.
 వ. కావునం బతికి ననువ్రత యగుట గృహిణికి ధర్మం బని పలికి వెండియు. 289
 క. లలన యిలు వాడి నాథుఁడు, వలచినచవివంటకములు శ వండి యిడి తనం
 గలయఁ దలంచిన మెయికోని, యెలమిం గై నేసి హృదయ శ మీ వలయు శివా.
 తే. పనులయెడ మాటు వలుకక శ యనవధానుఁ, డైనపతిఁదలఁపించి ధర్మార్థకలిత
 కృతులు నడపుచు సవతి గర్భిణిను బోలి, తంబు లేకొక్కటైయున్గొదగవుసతికి.
 క. సవతాలికిఁ బతి వలచిన, నవుఁ గా కని యతనియిచ్చకనురూపముగాఁ
 దివిరి నడచుసతి దై వము, శివ యది దగు నెల్లజనముచే మ్రొక్కు గొనన్. 292
 క. తనచేతికి నిచ్చినవ, స్తునికాయము నిల్లిరువుననొప్పన మగుడం •
 గొన వచ్చి భార్య పతి దె, మ్మనినప్పుడ యిచ్చుటొప్ప శ నకపటవృత్తిన్. 293
 క. పతిదనకు నేమి యిచ్చిన, నతిముదమునఁ బొందవలయు శ నాత్మజుడైనన్
 మతిఁ గొంకక యేకాంత, స్థితి నేకానత నున్గి శ సెట్ట ప్రమదకున్. 294
 క. ధని యధనుఁడు రూపసి యొ, పునివాఁడు వివేకి మూఢభావుఁ డరోగుం
 డనుగతరోగుఁ డనక యం, గన పతిఁ బాటింప వలయుఁ శ గామధ్వంసీ. 295
 క. బలి భిక్షము గడప కిడ, న్వలయును దేవపితృపూజనంబులకాలం
 బులఁ బతి శుభ మందుటఁ ద, త్ఫలంబుగాఁ గోరు టొప్పిదము సతికి శివా.
 క. గతి బతియచువ్వె భార్యకు, నతనిఁ గడచినట్టిసత్పరా యణము కృపా
 యుత కలదే కావునఁ దా, నతనికి భక్త యగు టిచ్చునఖలశుభంబుల్. 297
 వ. అని చెప్పి యపురమేశ్వరునకుం బార్వతి భార్యలయధర్మంబుల వివరించు
 నది యై యి ట్లనియె. 298

—→ పార్వతి శివునకుఁ బతివ్రత కన్దంబు లగుధర్మంబులఁ దెలుపుట. ←—

- నీ పరమేశ యాసురి శ పైశాచి రాక్షసి
 యనుపేళ్లు గల వధర్మాంగనలకు
 వ్యభిచారతత్పరత్వంబు వారికి నెల్లఁ
 గల దసురాంశజ శ క్రూర్యనిరత
 దనయిచ్చు బాలియించు శ ధనధాన్యములు చల
 హృదయ భోగపరాత్మ శ యీర్ష్యగలదు
 పైశాచి క్రోధన శ భర్తృపుత్రులయందు
 నిఃస్నేహ గృహకార్యనిపుణ గాదు
 తే. కలహశీల రాక్షసి సయికంబులేదు, బొంకు వల్కు— నెప్పుడు నిద్రవోవువీత
 లజ్జ యిందలు నాథుకులంబువారి, దురిత మొందించి పోదురునరకమునకు. 299
 ఆ. ఎఱుక గలిగి పిదపనేనియుఁ బతిభక్తి, గలిగి ధర్మమోపి శ చలిపి శాంతి
 గలిగి యున్న మున్నగుగలపాపములు వాసి, పురుషుతోడ దివికిఁబోవఁగండు.

- ఆ. అట్లుఁ గాక పతులశ్రయంతిమసమయంబు, నందుఁ జింత దక్కియనుమరణము
సేసిరేని సుగతి శ్ర సిద్ధించుఁ బతిసమే, తంబు గాఁగ సన్నితంచినులకు. 301
- క. ద్విజభామినికి నధర్మము, ప్రజఁ గాంచినపిదప నయ్యోపత్యము శోకో
ద్విజితయుఁ బతిభక్తయు నై, త్యజించి యనుమరణనియత శ్ర మగుట మహేశా.
- క. అని చెప్పి గౌరి పతి కిట్లను నాదగుచాపలమున శ్ర నఖలేశ్వర నిన్
వినిపించితి నేఁ గొన్నివ, చనముల నీతప్పు నాకు శ్ర నైపుము కరుణన్. 303
- క. అని సిగ్గునఁ జెన్నగునా, నన మించుక వాంచి యెత్తునగతనయ శివుం
డును మునులును మునిపత్నులు, వినుతించిరి మధురవాక్యశ్రవిభవం బెసఁగన్.
- క. సురగంధర్వఖచరకి, న్నరకింపురుపోరగాదిశనాశనముల్
పరమప్రీతిని బాగడిరి, పరమేశ్వరి నెలుఁగు లడఁర శ్ర బంకజనాభా. 305
- క. అని చెప్పి నారదుం డి, ట్లను నగ్గోవిందుతోడ శ్ర నప్పుడు ప్రియ మా
ననమునఁ బాదలఁగఁ బార్వతి, గనుఁగొని సర్వేశ్వరుండు శ్ర గారవ మొప్పన్.
- క. నానీసంవాదము శుచి, యెనైష్ఠికజనుల కెవ్వ శ్ర డాదర మెసఁగం
గా నలినాక్షి చెప్పను, వానికి నిత్యామరత్యవైభవ మొదవున్. 307
- క. మనసంవాదం బెవ్వరు, వినిరి నియతి నజ్ఞులకు శ్ర విభవముఁ దేజం
బును గీర్తియు నాయువు శ్రీ,యును నారోగ్యంబుఁ గల్గునుత్పలనయనా. 308
- క. అని నిర్దేశించి శివుఁడు, సనియె శివయుఁ గొలుపుతోన శ్ర చనె నిద్దెసకుం
జని రన వశమే యద్భుత, మనిరూప్యం బప్రతర్క శ్ర మది శ్రీ రమణా. 309
- క. అని పతికి నారదుఁడు నా,వినినకనినయద్భుతంబు శ్ర వినిపించితి నీ
కనియెం గృష్ణున సభ్యుల,మనంబు లానందపూర్వమగ్నము లయ్యెన్. 310
- వ. అని యిట్లు భీష్ముం డుమామహేశ్వరసంవాదం బనువుణ్యకథ సెప్పిన ధర్మ
తనయుండు సోదరసహితంబుఁగాఁ బ్ర మోదరసభరితుం డై 311

— భీష్ముండు ధర్మజానకుఁ బరపాప్తిహేతుభూతం బగుజపవిశేషంబు చెలుపుట. —

- సీ. అతనికిఁ బ్రణమిల్లి శ్ర యనఘ పరస్తాప్తి, యెద్దాన సమకూరునెఱుఁగఁ జెప్పు
మనిన నతండు నాశ్రయణధ్యానపూ, జాస్తుతితత్కథాశ్రవణనిరతి
యమ్మేలు గావించు శ్ర నధిప విద్వజ్జన, సంరక్షణము కల్మషములఁ బాపు
వేశ్యయొక్కతదొల్లివిశ్వాంసు నొకరుని, ముచ్చిని తలవరుల్మోఁడ జూచి
తే. యితఁడు మావాడు మీరిదియేటి కాగ, డంబుసేసెద రని మోక్షకణంబు సేసి
యాసుకృతమున బ్రాహ్మణ్యమై జనించె, దగఁగ నర్చింపు మీపు విశ్వాంజ్ఞముల.
- వ. అనిన విని యధిష్ఠిండు దారిద్ర్య వ్యాధిశోకంబులకు శాంతి సంపాదింపం
జాలుజపం బెయ్యది సెప్పవే. యనుటయు ననిమిషనదీనందనుండు బ్రహ్మవిష్ణు
మహేశ్వరులను వినాయకవిశాఖవహ్నివాయుచంద్రాదిత్యులను శక్రవరుణ
యమకుబేరులను సురభిని సముద్రంబులను గంగాదిహవహనదులను మరుదశ్వ

ననురుద్వాదిదేవతలను బిత్వదేవతలను వాలఖిల్యాదిసిద్ధులను వేదవ్యాసవాల్మీకి
నారదాగస్త్యగౌతమకశ్యపాత్రికణ్వాదిమహామునులను రంభాద్యప్సరః స్త్రీలను
ధర్మతపస్సత్వములను సహారాత్రంబులను దారాగ్రహంబులను సశ్విన్యాది
తారకంబులను మాసర్తువత్సరంబులను వైనతేయకాద్రవేయులను గాశీక్షేత్ర
కురుక్షేత్రాదిపుణ్యక్షేత్రంబులను నైమిశారణ్య దండకారణ్యాదిపుణ్యారణ్యంబు
లను మేరుహిమవత్సైలాసాది ప్రభూతశైలంబులను దిక్షభూభూములను బుణ్య
భూరుహంబులను భూసుకులను జక్రవర్తులను రాజులను బరమభక్తిం దలంచి
కీర్తించి నమస్కరించి యీసమూహం బంతయు నన్ను రక్షించి నాకు నాయు
రారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధి పరమానందంబు లభినందనపూర్వకంబుగా నిచ్చుగావుత
మని యిచ్చు గోరి యో న్నమో భగవతే వాసుదేవాయ నమః పురుషోత్తమా
య నమ స్సర్వలోకగురువే నమ స్సర్వలోకపిత్రేనమ స్సర్వలోకపితామహాయ
నమ స్సర్వలోక ప్రపితామహాయ నమ స్సర్వలోక ప్రధానాయ నమ స్సర్వ
లోకేశ్వరాయ నమ స్సర్వలోకవిశిష్టాయ నమ స్సర్వలోకసుఖ ప్రదాయ నమ
స్సర్వలోకకర్త్రే నమ స్సర్వలోకభక్త్రే నమ స్సర్వలోకహర్త్రే నమ స్సర్వ
లోకనిధయే నమ స్సర్వలోకనిధానాయ నమ స్సర్వలోకహితాయ. నమ స్సర్వ
లోకహితకరాయ నమ స్సర్వలోకోద్భవాయ నమ స్సర్వలోకోద్భవకరాయ
నమో విష్ణవే ప్రభవిష్ణవే యని పఠించుట మహాజపంబు.

313

క. పాపంబులును భయంబులు, నాపదలుం బాయు నిమృతహాజపమున ధా
త్రీపాలోత్తమ శుభములు, ప్రాపించును ధర్మతత్పరత సిద్ధించున్.

314

వ. అని యిట్లు గంగాపుత్రుం డజాతశత్రునకు సర్వసిద్ధిరం బయినయిమ్మహాజపం
బుపదేశించె నని చెప్పి తదనంతరసత్కథ లాకర్ణింపు మని పలికి జనమేజయునకు
వైశంపాయనుం డిట్లనియె.

315

తే. మనుజనాథ యశేషధర్మములు సర్వ
పాపనములు శాంతనవుఁడు ॥ బహువిధములఁ
జెప్ప నిమ్మొయి విని యుధిర్మైరుఁడు భక్తి
నమ్మహాత్ముని నిట్లని ॥ యడిగె మఱియు.

316

చ. అతఁ డొకరుండు లోకముల ॥ కన్నిటికిన్ మహానీయ మైనదై
వతముఁ బరాయణంబు ననుభవైభవ మెవ్వని కొప్పు నర్చన
స్తుతిరతి నెవ్వనిం గొనిచి ॥ శోభన మెందు జనంబు మేలు నా
నతిశయ మొంది నీకు మత ॥ మై చను నెయ్యది ధర్మకోటిలోన్.

317

తే. జపములం దెల్ల నుత్తమజపము నాఁగ, సంచితం. బయి తన్ను జగపించు జంత
వునకు జన్మసంసారబంధనము లోపి, పాపు నెయ్యది యెఱింగింపు ॥ పరమభా

వ. అని యడిగిన నా భూపతికి భీష్ముం డిట్లనియె.

—♦ భీష్ముడు ధర్మజానకు విష్ణుమంత్రధ్యానం బవశ్యానుష్ఠేయం బని చెప్పెట. ♦—

సీ. అఖలజగత్ప్రభు శ్ర వగుదేవదేవు న,నంతనుని బురుషోత్తరమాభిధాను
నంచితనామసగ్రహ స్ర కంబున సంస్తు,తించుచు సంతతోత్థితమనస్కుఁ
డై యజమానుఁ డశ్వయుఁ డైనయాతని, నర్చించుచును దృఢశ్రద్ధానసితఁ
డగుచు నమస్కృతి శ్ర యాచరించుచు ననా,ద్యంతం నవ్విష్ణు సగ్రధ్యక్షు నెల్ల
తే. లోకములకు బ్రహ్మణ్యుఁడై లోకకీర్తి,వర్ధనుని సర్వధర్మజ్ఞు శ్ర వరేదు లోక
నాథు భూతభవోద్భవునమిత్తి భక్తి, గొలిచి సర్వదుఃఖంబులఁదొలఁగఁద్రోచు.
తే. ప్రస్తుతులఁబుండరికాక్షుఁడబరమభక్తి, దలఁచియర్పించుటయ నామశ్రతంబుసర్వ
ధర్మములకును సమధిక్రతమును నైన,ధర్మ మింత యెఱుంగుముగ్రధర్మతనయ.

సీ. పరమతేజంబును శ్ర బరమపదంబును, బర మైన బ్రహ్మంబు శ్ర బరపరాయ
ణముఁ బవిత్రంబులు శ్ర నాఁ దగువానికి, నెల్ల బవిత్రంబు శ్ర నెల్లమంగ
ళంబులకును మంగళంబును నెల్లదే,వతలకుఁ బరమదైవతము భూత
సమితికి నవ్యయశనకుండు నగునట్టివాఁ డెవ్వఁ డెవ్వనిశవలనఁ దోచు
తే. నాదియుగమునాగమమున శ్ర సంత్యవేళ, నడఁగు నెవ్వనియందుఁ జరఁచరములు
విశ్వలోక ప్రధానుఁ డశ్రవ్విష్ణువేయు,భవ్యనామంబులును బాపశభయహరములు.

తే. భూరిగుణయోగవిఖ్యాతములును ఋషీన
మాజపరిగీతములును నై శ్ర మహిమఁ దనరు
నమ్మహాత్మునినామంబు శ్ర లధికతరవి
భూతికై చెప్పెదను విను శ్ర భూపవర్య. 323

వ. అని పలికి విశ్వంబు విష్ణుండు వషట్కారుండు భూతభవ్యభవత్ప్రభువనునివిమోద
లై రథాంగపాణి యక్షోభ్యుండు సర్వప్రహరణాయుధుండనియెడు నవి తుదగాఁ
గలసహస్రనామంబు లుపన్యసించి. 324

ఆ. కీర్తనీయుఁ డైనశ్రకేశవుదివ్యనా,మంబు లివి భవద్ధీతంబు గోరి
తరతరంబ కీర్తితంబు లయ్యె నశేష,భంగి వేయుఁ గురున్మౌళాలవర్య. 325

—♦ భీష్ముడు ధర్మజానకు విష్ణునామప్రభావంబు చెలుపుట. ♦—

సీ. విష్ణునామంబులు శ్ర వేయును నిత్యంబు, నినినఁ బఠించినశ్రమనుజుఁ డిహము
నందుఁ బరమున శ్ర నశుభంబు నొందక, యత్యంతశుభముల శ్ర ననుభవించు
విప్రుండు వేదాంతశ్రవిదుఁ డగు రాజు వి, జయ మొందు వైశ్యుఁ డశ్రక్షయధనంబు
పడయు శూద్రుండు సుఖశ్రభాగిత వెలయు ధ,ర్మార్థకామప్రజాభ్యర్థితములు

తే. గాంతు రయ్యె తెఱంగు లేకాంతభక్తి, శౌచి యై విని కీర్తించి శ్ర సారయశము
నచలలక్ష్మీయు వంశవశ్రవతయు మేలి, పెంపుసాంపునుగలిగిశోభిల్లునరుడు. 326
పురుషోత్తమునినామములువేయుఁగీర్తించు,నాతఁడొక్కఁడనుభయంబుఁబొందఁ

- డమితపీర్వమునఁ దేజమునఁ గాంతిని బల,రూపగుణంబుల శ్రీ రూఢి కెక్కు-
రోగబంధాపదార్థర్తులకుఁ బతనమాత్ర, నయ్యయిదురితము శ్రీ లడఁగు వాసు
దేవాశ్రయఁడు వాసుదేవపరాయణుండును నగుమర్త్యుఁ డశ్వినుతనామ
- ఆ. కము లుపన్యసించి శ్రీ కల్మషంబుల నెల్లఁ, దొఱఁగి దుర్గతులకుఁ శ్రీ దొలఁగిజన్మ
మరణములకు రోగశ్రజరలకు నందని,పరమ మైన బ్రహ్మశ్రవణము నొందు. 327
- క. స్త్రోతీసాఖ్యతొంటి శ్రీ,ధృతికీర్తులు గలుగు దుర్మతియుఁ గ్రోధము లు
బిడయును మాత్సర్యము లే, వతిపుణ్యత విష్ణుభక్తు శ్రీ లైనజనులకున్. 328
- సీ. చంద్రార్కనక్షత్రసహిత మైననభంబు
సచరాచరోర్వియు శ్రీ జలనిధులును
సురదైత్యగంధర్వగరుడయక్షోరగ
ప్రజములు హరివశేవ ర్తనములు
బుద్ధియు నింద్రియములును మనంబు స
త్త్వంబును బలముఁ దేజంబు ధృతియు
క్షేత్రంబుఁ దద్గతక్షేత్రజవస్తువు
లరయఁగా వాసుదేవవాత్మకంబు
- తే. లాగమోదితాచారమయంబు ధర్మ
మచ్యుతుండు తత్ప్రభువు సాంశ్ఘ్యమును యోగ
తంత్రమును శిల్పవేదశాస్త్రములుఁ గర్మ
ములు జనార్దనువలన సకముద్భవించె. 329
- ఆ. విష్ణుఁ డొక్కరుండ శ్రీ విను మహాభూతంబు, దక్కుభూతతతులశ్రవెక్కు గలవు
సరిఁ ద్రిలోకములను శ్రీ బరఁగి విశ్వంబు భూ,తాత్ముడడమృహాత్ముఁ డనుభవించు.
- ఆ. వ్యాససంప్రణీత శ్రీ మైనయ్యావిష్ణుస్తవంబు సకలశోభనంబులను సు
ఖములుఁ గోరువురువుం శ్రీ డమలినబుద్ధి బ,రింపవలయు భక్తిశ్రవణపుతోడ.
- క. అజు విశ్వాధీశ్వరు స,ర్వజగత్ప్రభవావ్యయప్రవర్తనకరు నం
బుజలోచను నెవ్వారలు, భజింతురు పరాభవమునఁ శ్రీ బడ రప్పణ్యుల్. 332
- క. కావున విష్ణునిచేళ్ళగు, ¹సీవేయుఁ బరింపు నీకు శ్రీ నెప్పడు నాయు
శ్రీవిభవారోగ్యంబులు, భూవర సిద్ధింఁచుఁ బరమభోధముఁ గలుగున్. 333
- క. అని యిట్లుపదేశించిన, విని మోదము నెమ్మనమున శ్రీ వెల్లిగొనఁగఁ బాం
డునియగ్రసుతుండు గాంగే,యుని కభివందన మొనర్చియుచితవినయుండె. 334
- వ. పూజానమస్కారంబులకు నెవ్వరు భాజనంబు లెవ్వరికిఁ జెట్టి సేసినం జేటు
వాటిల్లు నెవ్వారలు సంతోషించిన శుభంబులు సొప్పడుం జెప్పవే యనిన
నతం డతని కిట్లనియె. 335

1. క. చ. జ. 'సీవేయుఁ బరింపునీవు నిచ్చులు'.

❖ బ్రాహ్మణపూజానమస్కారంబులు పరమార్థోష్ణంబు లని చెప్పట. ❖

సీ. పూజానమస్కారములకుఁ బ్రాత్రములు బ్రా
హ్మణులు వారలకుఁ గీ శ డాచరించి
వాసపుండును జెడు శ వారినంతసమున
నఖిలశుభంబులు శ నావహిల్లు
ధర్మ సీతువు లోకశ్రధారకం బఖిలశా
స్త్రుప్రవర్తకము విశ్రుప్రజంబు
తపమును వాక్కును శ ధనము విప్రుల కొక్క
కుడుపుమాత్రన పాపకోటిఁ బాతు

తే. రమ్యహాత్ములు సొప్పరు శ లఖిలమార్గములకు వినుచేవలెలు దేవతలకుబాలుఁ
డజ్ఞుఁ డన లేదు పూజకు శ నర్హులనిన, నధిప వృద్ధులఁ బ్రాజ్ఞుల శ నడుగ నేల.

వ. అనిన విని యజాతశత్రుండు బ్రాహ్మణులఁ బూజించుటవలన విశిష్టం బయిన
శుభం బెయ్యది దృష్టం బయ్యు వారలయందు వర్ణసీయం బగువర్తనం బేమి
గానంబడియు నీ విట్లు వారలం గొనియాడె దెఱింగింపవేయనుటయు నాపగావు
త్తుండు పవనార్జునసంవాదం బనునితిహాసంబు విను మది భవత్ప్రేక్షంబునకు
సదుత్తరం బై యుండు నని పల్కి యజ్ఞనపతి కిట్లనియె.

387

—♦ పవనకారపీఠ్యార్జునసంవాదంబు భీష్ముండు ధర్మజానకుం జెప్పట. ♦—

సీ. అధిపసహస్ర బ్రాహ్మణులఁ జేడుదీపులు నేలి యద్భుతభలపరాక్ర
మములఁ దనర్చి మశ్రేయము లెవ్వరును నెందు, లే రని యత్యవశేషయుక్తి
నాడిన నొకభూత శ మాకాశమున నుండి, యెఱుంగక పలికెద శ వెల్లవారి
కధికులు గారె ధర్మరామరు లనవుడు, నతఁడు వారలు రాజ్యనాశ్రయించి

తే. నడపికిందురు మనుగడ శ పుడమఱేని, కంటె నెట్లుక్కు డై రట్లు శ గాకయేను
మనుతుఁగూర్చినఁజెఱుతునశ్రునిసమస్త, భూతములనన్న వెఱచియార్యభూతమరిగె,

వ. అట్టియెడం బవనుండు గగనంబున నుండి త న్నెఱింగించికొనియన్నరపతితోడ.

సీ. భూదేవశక్తి న శ కాదె రాజులు ప్రజా, రక్ష యొనర్చుట శ బ్రాహ్మణులకు
నధికులు గలరె యశ్రహల్యకై యింద్రుండు, గౌతముఁ డలిగిన శ గాసింబడఁడె
కుంభసంభవుచేత్రనంభోధి యడఁగ దె, యనలుండు భృగుశాపకహతుఁడుగాఁడె
యన విని మఱుమూటకయాడక యున్నయర్జునునకుఁ బవనఁడికల్గనియెమఱియు

తే. హంగిరసవంశసంభవుం శ డగునుచఘ్నం
గోరి నిడవుత్రి సోముండు శ గారవమున
నిచ్చె నాదంపతులు దమకయిచ్చ దనము
నందు వసియించి మునిహృదయంబు లలర.

340

వ. వర్తించు నెడ నొక్కనాడమ్ముని యమునానదీన్నానంబునకుంజనుటయు మున్న

యవస్వనితం గామించి వేచి తిరుగువరుణుండు.

341

క. ఎత్తికొని పోయి తనపురి, నత్తామరసాక్షి నునిచె శ్ర నమ్మునికడకున్

మెత్తన చని నారదముని, యత్తైఱి గెఱింగింప నాతఁ శ్ర డాతనితోడన్.

342

తే. తాన దిక్పతి దన కిట్లు శ్ర దగునెయ్యెరుల, భార్యఁగొని పోవనివేఁగి శ్ర పలుకుమిట్లు
యనినఁజని నారదుండు సెప్పిననువిడువఁ, డయ్యెగామాంధుఁడై సతిశనిభివిభుఁడు.

వ. విడువ కున్న నమ్ముని యుచధ్యుకడకు మగడి వచ్చి.

344

సీ. ఇంతిఁ దావిడువనియంతియ కాదు నక, బెడతల వట్టిత్రోవించె నరుణఁ

డని చెప్పటయు నల్లి శ్ర యతఁడు సర్వజలంబుఁ, ద్రావిన వరుణపురంబుధూళి

మయ మైన భయ మందిమానినిఁ గొనివచ్చి, యొప్పించి ప్రణమిల్లితప్ప వాపి

కొని మునికృప గాంచి శ్ర చనియె నాదిక్పతి, ధరణీశ రాజులోధరణీసురులొ

ఆ. యెక్కు డనిన వినియు శ్ర నక్కిళ్లు వడి యన్న, యతనితోడ ననిలుఁడమరు లసుర
సమితి కోడి వచ్చి శరణు సొచ్చిన నగ, స్తుండు విజయలక్ష్మీశ్రనాసఁగుటయును.

వ. గంగాతీరంబునం గ్రతువు లొనరించుగీర్వాణులం బూర్వగీర్వాణులు గాసి చేసిన
వసిష్ఠునికడకు వారలు వరియం బాటుదేగం గోపించినయత్తాపనోత్తముని
రోమానలజ్జాలలు ¹సాకారంబు లయి యా దైత్యలోకంబు నేర్పుటయు
జెప్పి యక్కుంధసంభవుండును వసిష్ఠుండును శ్రేష్ఠు లగుట రాజుల కొడఁ
బాటు గాదో కదే యనిననుం బలుక కున్న యన్నరపతితోడం బవమానుండు
మఱియు నిట్లనియె.

346

— * పవనుడు కార్తవీర్యార్జునునకు సత్రిప్రభృతులమహిమ నెప్పుట. * —

సీ. ఒకతఱి దేవతలకు దైత్యులకు మహా, రణ మయ్యె నప్పొర శ్ర రాహునత్త
సమితిచే నర్కుండుఁడంద్రుండు సొలసిన, వెలుఁ గడంగుడుఁ దమశ్రమొలసి వెగడు
పడినయద్దివిజల శ్ర వడి నంటఁ దాఁకి య, య్యసురలు నొప్పింప శ్ర నత్రికడకుఁ
బాటి మమ్ముం గావు శ్ర పరమదయాత్మక, యనుడు నతండు చంద్రార్కతనువు

ఆ. లక్షతములు సేసి శ్ర యసురసైన్యము రూపు, మాపె నిజకటాక్షమాత్రమునన
యతని నృపులకం బ్రసాధికుండంద మొ హీనుఁ, డందమో నిజంబ్రయధిపచేపును.

సీ. అనిన నూరక యున్నయర్జునుతోడ స, దాగతి యిట్లను శ్ర ధరణీనాథ
సురపతి యాశ్వినుల్ శ్ర సోమపానంబున, కర్ణులు గారన్న శ్ర నాశ్రయంబు
వాటించి వారికై శ్ర భారవచ్యవనుండు, దనమంత్రములబల్కి శ్ర ననిమిషులకు
నెగ్గు సేయంగ నశ్రయింద్రుండు వోటున, వ్రేటున నాతని శ్ర గీటడంచు

తే. బుద్ధి నొకశైలమును వజ్రమును రయమునఁ

గొని మహాగ్రతఁ గవియ నశ్రమ్మునివరుండు

జలము సల్లినశైలవశ్రములుఁ దాను

¹ముడుగబడి యబ్బలారాతి శ్రీ మూర్ఛవోయి.

348

వ. ఒక్కంతసేపునకుం దెలిసె నంతకునమ్మునివరుండు మడుం డనువాని శతయోజన దీర్ఘ సహ స్రదంతుని సృజించి పంచిన.

349

ఆ. వాడె సురగణంబు శ్రీ వాసవుఁ గబళింప, వారు శరణుశరణు శ్రీ వరమునీంద్ర యనిన వారిఁ గాచె శ్రీ సమ్ముని వారిచ్చి, రపుడు సోమపాన శ్రీ మాశ్వీనులకు.

350

క. నీ వాచ్యవనుండును ధా, శ్రీ వరుసరి గామి యెట్లుఁ శ్రీ దెలుప కుడుగుదే నావినియు నొక్కమాటయు, నావిభుఁ డాడండ దాని శ్రీ కలయక మతీయున్.

351

వ. వాయుదేవుం డన్నర దేవువలనికరుణంజేసి యతనిచేటోర్వనివాడై.

352

సీ. అకట దత్తాత్రేయునకు భక్తి శుశ్రూష, సేసి కాదె యివ్వ్యశిష్టబలప రాక్రమంబుల నొంది శ్రీ రాజుల కెల్లను, నెక్కుడై తాకృత శ్రీ మేల మఱవ

విను మీ వొకండవే శ్రీ యనిపాదినమస్తభూతంబులును వృద్ధిబొందు టవని దివిజులకృపన యీర తేజఁ గెల్ల జనములుఁ నెఱిగినపని శాంతిఁ శ్రీ గొఱలి విప్ర

తే. కులముదైవస్వరూపం బ్రగుట మనంబు, నందుదృఢముగనిల్పిత్రదాశ్రయమున వెలయువాడవై నను మేలుగవినుమునాదు, బుద్ధియనవుడునతఁడు ప్రభోధ మొలసి.

క. నీపనుపు సేసి బ్రతికెద, నేపు నహంకృతియు విడచి శ్రీ యెల్లవలన మే లాపాదించుచు విప్రుల, శ్రీ పాదము లాశ్రయించి శ్రీ చెందెద శాంతిన్.

354

ఆ. అనిన సంతసిల్లి శ్రీ యనిలుఁ డానృపు బుద్ధి, గలగి బ్రదుకు మనుచుగారవించి వీడుకొల్పి చనియె శ్రీ విప్రులపెం పెట్టి, దని యెఱుంగు కురుకులగ్రాగణ్య.

355

—* భీష్ముండు ధర్మజానకుఁ గృష్ణుని ప్రభావం బపన్యసించుట. *

వ. అనుటయు నవ్విభుండు బ్రాహ్మణమహానుభావం బింకను వినవలతుం జెప్పవే యనుటయు నప్పడమితేనికి భీష్ముండు దనకు నిద్రియంబులును వాఙ్మనసం

బులును నపుడు దుర్బలంబు లగుట యెఱింగించి యనుండు దక్షిణాయనంబు తుది సేరుచు వచ్చె దేహన్యాసంబు తడవు లేమి దోచు చున్నది. కృష్ణుండునీకు

విప్రజనవిశేషంబు వివరించునాఁ డని పలికి యిట్లనియె.

356

తే. ఏను గృష్ణు నెఱుంగుదు శ్రీ మానవేంద్ర, యిత్రై గ్రీ డావరాహమైకయద్ధరిత్రి నిది యొకండును జెప్పఁగోనల కృష్ణు, లీలఁ గాచె భూమ్యాదిభూతాలి గలిగె.

వ. కృష్ణుండు.

358

తే. భాష్టుతామరయం దొక్కత్రపురుషుఁ డుద్భ, వించునట్లుగఁ ²జేసిత్రద్విరచనాని భమున నఖిలచరాచరప్రభవ మయ్యె, నరయ సామాన్యమే కృష్ణుశ్రవణమలీల.

క. విను మెత్తటి ధర్మంబులు, దనుజులచే బాధఁ బొందుఁ శ్రీ దత్తమయమునన్ జనియించి యద్దురాత్ములఁ, దునుముం గృష్ణుండు ధర్మకృధుర్యులఁగాచున్.

360

క. శూలియునుం దాన దిశా, పాలురునుం దాన విశ్వరూపతియును గురుభూ

- పాలవరతానకృష్ణుడు, కాలముదిక్కులును దానశ్రకలఁడఖిలములన్. 361
- ఆ. అరయఁగృష్ణఁడధ్వరరాత్మకుఁడఖిలాగ, ¹మోక్షమంతతంత్రయుక్తినతనిఁ
బ్రస్తుతించి మేలుశ్రవణముదురధ్వర, కర్తలైనజనులు శ్రకౌరవేంద్ర. 362
- క. చయనంబులఋగ్వేదం, బయమహితసువర్ణనాముఁశ్రడగుకృష్ణగుణో
దయమువినుతించు యజ్ఞ, క్రియానిరతులైన సురలు శ్రప్రీతింబొందన్. 363
- క. వినుఋగ్వేదము, కృష్ణుని, వినుతించుట యటదె యఖిలవేదంబులుఁద
జ్జనితవిలాసంబులు వేదనిరూపితవస్తువుననఁశ్రదానకుమారా. 364
- అగులును యజమానుఁడు శ్రనాశుతులును
యాగఫలరూపమును గృష్ణఁశ్రడనియెఱుంగు
మినశశాంకతారకముల శ్రనెనఁగుతేజ
ములును గృష్ణమయంబుల శ్రభూషవర్య. 365
- క. పరమజ్యోతియనఁగ నిర్వరామరపదంబనంగ శ్రసత్వంబనభూ
వరయమృతమనఁగ దేవకి, వరసుతుఁడు వెలుంగు వేద్యవర్ణముతుదలన్. 366
- క. అని యిట్లుదేశించిన, విని మోదమునొందు పాండుశ్రవిభునగ్రసుతుం
డనిమిషతటిసిసుతునకు, వినతుండై నెమ్మనమున శ్రవేడ్కదలిరన్. 367

—♦ కృష్ణుడు ధర్మరాజునకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు సెప్పట. ♦—

- వ. కృష్ణునకు బ్రణమిల్లి దేవా భూదేవమాహాత్మ్యంబు విన వలతు నానతీయవే
యని వినయసంభృతుం డగుచు బ్రార్థించిన నప్పార్థివునిమీఁదఁ గరుణామృతమ
యంబగునాలోకనంబాలయ నదేవుం డాదరభరితుం డై యిట్లనియె. 368
- క. ననుఁ బ్రద్యుమ్నుం డవ్వధ, మున నడిగిన వాని కేను శ్రముద మందుచు నా
తనిహితము గోరి కుంతీ, తనయ్యగ్రజ యున్నరూప శ్రతగ నిట్లంటిన్ 369
- సీ. వర్గత్రయము. నపశవర్గంబు సాధింప, నమరపితృప్రీతు శ్రలాచరింప
నైహికస్సుఖములూపార్జింప వలసిన, వారికి విప్రుల శ్రచేరుగడలు
దివిజుల కైననాశయువు శ్రీయుఁ గీర్తియుఁ, దనరుట తత్ ప్రసాదమునఁ జూపె
యలిగి భస్మము సేయ శ్రవలచి పెం పొనఁగంగ, నవసిసురులు శ్రక్తులట్టు లగుట
తే. వారిఁ గోపింపఁ జేయక శ్రవారలకుఁ బ్రి
యంబుఁ జేయుచు వారు ప్రహర్ష మొందఁ
దనకుఁ గలభంగి నిచ్చునశ్రతండు రెండు
భవనములయందుఁ బెంపును శ్రబొగడుఁ బడయు. 370

—♦ దుర్యోనుడు కృష్ణునిమనశ్శుద్ధి పరీక్షించి యనుగ్రహించిన ప్రకారము. ♦—

- వ. నాకనినయాశ్చర్యంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము స్వతంత్రప్రవర్తనం డగుదుర్వా
సుండు మనమందిరంబునకు వచ్చి మందహాసంబు సేయుచుఁ గోపించుచు నుము

ఖండగుచు విముఖత్వంబు నొందుచుఁ గుడువనొల్ల ననుచుఁ బెక్కండ్రకుంఁగావించినకూడుగూర దా నొక్కరుండ భుజించుచు సెజ్జనిద్రించుచు భూమి శేయనించుచు నెంచేసిం బోవుచు మరలి పచ్చుచుఁ బ్రవర్తించు చుండి యొక్కనాఁడు కృష్ణా నాకుం బాయసంబుమీఁద వేడుక వుట్టెడుఁ బెట్టింపవే యనఁ దత్తణంబ కావించినం గొంత గుడిచి కొంత దనయొడలం బూయుమనినం బూసితినచ్చేరువ నున్నరుక్మిణిం జూచి కొంత యక్కాంతమేనన్ దాన పూసి రథ్యరూపంబుగా రథంబున నప్పొలఁతిం బూన్చి రథారోహణంబు సేసి వీధికి వెడలి యమ్ముద్ది యనుములుకోలం బూడుచుచు రథంబు నడపింప నాకుం గోపంబు నీర్వయ నించుకయ జనియింప కుండె నేనుం జూచుచుం దోడన నడచితి నప్పుడు యాదపు లాశ్చర్యకోపభయాయత్తచిత్తులై యనేక ప్రకారంబులం దమలోఁబలు కుచుం జేయునది లేక కెలంకుల వచ్చు చుండ.

371

ఆ. రథము దివిచి డస్సి శ్ర రమణి మేదినిమీఁద, మ్రొగ్గతిలఁగఁ బడిన శ్ర డిగ్గ నుటికి దానిమీఁద భూలి శ్ర దాఁ జల్లి వెసఁ బాతె, నమ్మునీశ్వరుండు శ్ర యామృదిశ్రకు.

క. పాతిన నాతనివెనుకన, పాతీతి సంప్రార్థనా ప్రభావణములతోఁ దేటి మరలి యమ్ముని మిముఁ, గాతీయ వెట్టితిఁ గదే యశ్రకట యనుచుదయన్.

వ. నన్నుం గనుంగొని నీవు కోపంబు జయించితి నీకు వరం బిచ్చెదఁ గైకొనుము.

ఆ. ఎల్లవారుఁ దమకు శ్ర నెంత గూర్తురు నీకు, నంత గూర్చి నిన్ను శ్ర ననుసరించు వారుగాత లోకశ్రవంద్యుండవై యెందు, మాటు లేక యతులశ్రమహిమనుము.

వ. అని నిద్దేశించి మఱియు ని ట్లనియె.

376

క. నాయంగంబుల నెల్లం, బాయస మతిభక్తిఁ బూసి శ్ర పాదతలమునం బూయపు గావునఁ గలుగు న,పాయం బటకాల నీకు శ్ర నవిలంఘ్యం బై.

377

క. విను పరమపదప్రాప్తికి, ననుగుణ మై యుండుఁ గాన శ్ర యదియును నశుభం బన రాదు నీవు బ్రాహ్మణ, జనములయెడ నడపు మిట్టిశ్రచందమ యెపుడున్.

378

వ. అని పలికి రథవహనపరిశ్రాంత యగుమీఁతల్లి జూచి నీవు సౌందర్యసౌభాగ్యం బుల నప్రతిమాన వై మానసీయత్వంబునం గృష్ణునిపొడశసహస్రాంతఃపుర కాంతలకంటె నెక్కు డగు మని దీవన యిచ్చి యమ్ముని యంతర్హృత్తుండయ్యె.

ఆ. రుక్మిణియును నేను శ్ర రుచిరసంపద నప్పు, దతిశయిల్లునస్మృతదంగకములఁ జూచికొనుచు మిగులఁజోద్యమండుచుఁ బ్రియ, మెడఁదనెలకొనంగ్రనింటికరిగి.

ఆ. అందు వస్తుచయము శ్ర ముందటికంటెను, బహుశమును మనోజ్ఞభంగికంబు నగుటఁ జూచి యద్భుతాయత్తచిత్తుల, మైతి మిట్టివార శ్ర లవనిసురులు.

381

క. కావున వారికి భక్తుండ, వై వెలయు కుమార యనిన శ్ర నతఁ డట్టిఁడ యై తా వెలసె నీవు గట్టిఁడ, వై వెలయఁగ వలయుఁ గౌరవవాన్వయముఖ్యా.

382

వ. అనిచెప్పినం బ్రముదితమానసుం డగుచు నమ్మానవనాథుండు మాధవుతో
దుర్వాసుండు శర్వాంశసంభవుం డని విందు శర్వునిమహిమ వినవలతుండెప్పవే
యనిన నప్పరుపోత్రముండు భరితాదరుం డై. 383

—* కృష్ణుండు ధర్మరాజునకు శివునిమహిమ నెప్పుట. *

ఆ. అడుగవలయుదాని శ్రీ నడిగితి నీవు న, న్నధిప నామనము ప్రీయంబుఁ బొందె
శివునిదలఁచి మొక్కిశివుదివ్యమహిమ నె, ప్పెద నితాంతవిమలశ్రవృదయకమల. 385

వ. ఏకాగ్రచిత్తుండ వై యాకర్షింపు మని ధర్మజున కిట్లనియె. 385

క. శతరుద్రీయము నేనరుఁ, డతిభక్తిని శివుని మనమునందు నిలిపి యం
చితమునఁ బఠించు సులభం, బతనికి సర్వంబు నిందు శ్రీ నందు నరేంద్రా. 386

వ. అని వెండియొ. 387

సీ. అమరు మహాదేవుఁ శ్రీ డనుపేరు శివునకు, నప్పరమునకు మీఁ శ్రీ దరయ లేదు
తత్కీపద్యకీల శ్రీ ధర్మవిరుద్ధపు, జాతుల నెల్లను శ్రీ సమయఁ జేయు
దేవతల్ మునులు నశతిప్రయత్నంబునఁ, గావించుదక్షయోగమున శివుని
మఱచిన నయ్యజ్ఞ శ్రీ మఱపఱలై పోదె, భగవేత్రనాశ మోదిగ ననేక

తే. భంగములు రావె వారి కార్యప్రభువుచేత, శరణు వేడినఁ గావఁడోకరుణనట్టి
వారి నీశుడెం పే మన శ్రీ వచ్చుమఱియు, వినము తద్దివ్యలీలలు శ్రీ మనుజునాథ. 388

సీ. ప్రబలదైత్యులు పుర శ్రీ త్రయనాయకులు జగ, త్రీయును నప్రతిమప్రతాపలీల
బాధింప దివిజులు శ్రీ ఫలలోచనుఁ గాంచి, కావుము కృప దేవదేవ మమ్ముఁ
బశువుల మగువారిఁ శ్రీ బశుపతి వైననీ, వనుచు మహాశ్రోత శ్రీ మాచరింప
నప్పరంబులు మూఁటిసత్ప్ర మొక్కటన భ, స్మముగాఁగఁ జేసి యశ్రమార్గణంబు

తే. నంకమున నిడ నది బాలుఁ శ్రీ డైన నీతఁ

డవ్వఁ డని సూప వెఱఁ గంది శ్రీ యెల్లసురలు

వినుతి నేయ బ్రాహ్మణమూర్తి శ్రీ వెలుంగునతని

కిడియె ¹దుర్వాసుఁ డనునామ శ్రీ మీశ్వరుండు. 389

తే. అతఁడు సూర్యమాయంతికినరుగుదెంచి, యంత సేసినాఁ డనవుడునచ్చెరువును
భక్తియునుమదిచిరిగొనఁ బొందునగ్ర, సుతుండు నిభృతమై దేవకిసుతునితోడ.

క. శివముఖ్యనామములు ప్ర, స్తవనకృతి భోగమోక్షదము లగునని విం
దు విమలబోధ యెఱింగిం, పవే వాని నిరుక్తి ననినఁ శ్రీ బరమప్రీతిన్. 391

వ. అతం డిట్లనియె. 392

క. శివదేవు ముట్టఁ గొల్వఁగ, నవనీశ్వర యతనిపేళ్ళయర్థ మెఱిగి సం
స్తవనకృతిఁ గూర్చ నా కై, న విధాతకు నైన నరిది శ్రీ నామది జూడన్. 393

వ. అయినను. 394

క. నీవిట్లు నన్ను నడిగితి, గావున నాయెఱిగినట్టిగతిఁ జెప్పెదన
ద్వేవాదిదేవువరనా, మావలి విను మచల మైన శ్రయవధానముతోన్. 395

ఆ. అగ్నివాయువానశ్రవాదిత్యవసుమరు, దాదితేనతామశ్రయాత్ముఁడైన
శివునిమహిమఁ బ్రీతిఁ శ్ర జెప్పట వినుట స, స్వార్థసాధకంబు శ్ర లగునృపాల.

—♦ శ్రీకృష్ణుండు ధర్మజునకు శివనామనిర్వచనంబు చెప్పట. ♦—

క. వినుము నరేంద్ర మహాత్మ్యంబున నుండను నీశ్వరత్వశ్రమున నఖిలమహా
మునిజనములును మహేశ్వరుఁ, డని కొనియాడ హరుఁడొప్పునప్రతిముండై.

నీ. ఉగ్రత్వము బ్రత్యాపొన్నతి రుద్రనా, మముఁ దాల్చి దేవసంక్రమమున కెల్ల
మహతి నాఁ బాలు పారుమహనీయదేవత, గావున విను మహాదేవుఁ డయ్యె
నఖిలసత్కర్మఫలకారకుభములు, నేయువేడుకకల్పి శ్ర శివుఁ డనంగఁ
జనియె సుస్థిరతేజమున వెలుఁ గొందుట, నంచితస్థానసమాఖ్యఁ బరఁగె

తే. జంగమస్థావరాత్మకకనకలభూత
రూపబహుత నొందుట బహుశ్రూపనామ
ధేయుఁడై యొప్పె ధూమ్రపుణ్యజాయజటల
వలన ధూర్జటి యనుపేరు శ్ర వశలె హరుఁడు. 398

ఆ. వినుము విశ్వ లనఁగఁ శ్ర జనుదేవతలు దన, యంద పొడమి రట్లు శ్ర లగుట విశ్వ
రూపనామకమున శ్ర దీపితుండయ్యె నా, త్రిపురమర్దచుండు శ్ర నృపవరేణ్య. 399

నీ. బహునేత్రములు మేనఁ శ్ర బ్రజ్వరిల్లుట సర్వ, తశ్చక్షురాహ్వయోదాత్తకీర్తి
బరఁగు భూతము లెల్లఁ శ్ర బశువులు దాఁ బతి, గావున బసేపతి శ్ర నా వెలుంగు
విషమస్థుఁడై యున్మిశ్రవృషవాహనుఁడుమృత్యు, వనఁజనుఁబ్రాణపాలాఖ్యసమత
నొంది వహించు వేదోక్తాభిధానముల్, మఱియుఁ బెక్కులు వానిశ్రమహిమవేద

ఆ. వేత్త లైనవారు శ్ర వివరించి యన్యోన్య, బోధకత్వమునఁ బ్రభూతసౌఖ్య
లగుచు సంతతము శివారామతానిరూ, ధాత్ములై చరింతు శ్ర రధిపముఖ్య. 400

క. ఈ నామనిర్వచనములు, మానవుఁడు పఠించినను సమాహితమతి యై
వీధుల నించినసౌఖ్యము, నానందము నిందు నందు శ్ర నతనికె గల్గున్. 401

వ. అని చెప్పి మఱియును. 402

క. వ్యాసమహాముని లోకహి, తాసక్తిని శివునివిషయ శ్ర మై పఠ్యముగాఁ
జేసె నుపసాన మొకటి, యా సమధికపుణ్యవాక్స్యయము విను మధిపా. 403

నీ. సర్వజగన్నిత్యసాక్షి లోకైకశు, భావహమూర్తి నిశ్రరామయుండు
బ్రహ్మభూతములకుఁ బ్రభుమతమంబు ను, దాత్తంబు నైనభూతంబు శివుఁడు
దనముఖంబుననగ్ని శ్ర జనియించెదను సభ, క్తికసమారాధనశక్రతుల నియతిఁ
బాటించువారికి శ్ర భవమోక్షణంబు గా, వించువేడుక నుది శ్ర వించువాఁడు

తే. వితతచతురాత్మకత్వవిశ్రుతి వహించి, కరుణఁ దత్తశ్చదస్థిరాశీకలనకల్కు
లగుసపర్యారతులకు నశయ్యైవిధంబు, సిద్ధ్యపదవుల నొసఁగుమః పేశ్వరుండు. 404

తే. ఈ యుపస్థాన మచలితశ్చదయవృత్తి
నరుండు శివలింగ సన్నిధ్యానమువ వాఙ్మి
రూఢముగఁ జేసి యాయురారోగ్యసకల
కామ్యవైభవైశ్వర్యముల్ గలిగి నెగడు. 405

—* భీష్మఁడు ధర్మజునకు ధర్మసూక్ష్మప్రకారంబు సెప్పట. *

వ. అనిన విని యత్యంతసంతోషంబు నొంది కుంతీతనయాగ్రజుండు శాంతనవుతో
ధర్మంబులు బహుప్రకారంబులు గలవు పరమానుష్ఠేయం బగు ప్రకారం
బెయ్యది దాని నెఱింగింపవే యనుటయు నజ్ఞనపతికి జహ్నువీనందనుం డి
ట్లనియె. 406

తే. ధర్మములకు సంజ్ఞ గ తద్వేదు లగుమహాత్ములు దగంగఁ జెప్పగమరు నశేంద్ర
వినుము కాలపాకమున నది యన్యథా, త్వంబు గలిగి యవిశ్రద్ధత్యమొందు. 407

వ. ఎ ట్లంచెని. 408

క. అనఘ యధర్మము ధర్మం, బనుమతిఁ బుట్టింతుఁ దృణసమావృత మై ప్ర
న్ననితలముచందమునఁ దోఁచిననూయుంబోలె సూక్ష్మశ్చిత్తత లేమి. 409

క. తప్పక కాన్పఁగ లేమిం, జెప్పెడువారలును దద్విశేషము దప్పం
జెప్పఁగ ధర్మంబు తెరువు, దప్ప నది క్రియాపరులకు దైన్యము దెచ్చు. 410

వ. కావున ధర్మంబుసూక్ష్మప్రకారంబు. 411

క. శ్రుతముఁ బరిత్యాగముఁ గల, మతిమంతుల నడుగు లోభశమదమోహసమా
వృతబుద్ధులు గానిసమం, చితచరితులవలవఁ దెలియు గ శీలనిరూఢా. 412

క. కామార్థంబులు మోహోద్దామతకృత్యంబు లని యోదంగని ధర్మ
స్తోమమునఁ దగులుజనముల, చే మేలుగ నెఱిగికోనుము గ సిద్ధవివేకా. 413

తే. అనఘ యంచితస్వాధ్యాయమునను యజ్ఞ
మునసమాచారమున నిష్ఠ గ పొనుఁగుపడక
యండు నెవ్వారలకు వార గ లోపి నడవు
నదియ కనుము ధర్మముసూక్ష్మప్రదవి గాఁగ. 414

క. అన విని యుష్మిరుండు నా, మన మిప్పుడు మీకు సెప్పగమాటల సందే
హనిరూఢ మయ్యె ధర్మము, గనికొనవలయుటకు బహుముఖత్వముకల్పిన్. 415

క. పారంబు లేనిధర్మాచారంబున మునుఁగుమాద్యశోభ్యుద్ధులకుం
దీరగ బిట్టిది యని తెలి, వార భవాదృశుల తగుదు గ రర్థిలిఁ జెప్ప. 416

తే. ఆగమోక్తవిధంబుఁ బ్రత్యక్షమును స, మాచరణముఁ బృథగ్విధగ్రన్థాకులములు
ధర్మసూక్ష్మత యిమ్ముటఁ గ దధ్యమిట్టి, దనఁగ రానియట్లున్నదియనఘచరిత.

- వ. అనిన నాపగేయుండు కౌంతేయాగ్రజాతో నిట్లనియె. 418
- క. ఇవి మూడు దెఱంగులు ధర్మపునాక్షుత నిశ్చయింప శ్రీ ముఖ్యపదంబుల్
దివిరికొని యివియ చూచుట, యవనీశ్వర పూర్వమునులభయందుఁ గలుగుటక.
- క. అనుమానింపకు మంధుండును నిశ్చంకాత్ముండును జగదుండునుబోలెక
జననాథ యేను బల్కెద, వివి దృఢముగ నూచు మింక శ్రీ వేయును నేలా. 420
- క. విమలాత్మ యహింసయు దానము సత్యముఁ గోధవర్జితమును విను ము
త్తమధర్మ రాశి యిది ధర్మమునపరమసీమ దీని శ్రీ మరపుము మదికిక. 421
- తే. బ్రాహ్మణారాధనమునఁదత్పరుడవగుము, తక్కు మొండు విచారముల్ శ్రీధర్మపుత్ర
యనిన మానస మానంద శ్రీ మంద నాతఁ, డతని కతిభక్తి వందనంబ్రచరించి.
- వ. ఎవ్వరు ధర్మంబునెడ నసూయ సేయుదు రెవ్వరు దానిని నుపాసెంతు రెఱింగింపు
వారి వారిపొందుగతులను వినవలతుం జెప్ప మనిన నప్పొవోత్తమునకు న
ప్పురుషసత్తముఁ డిట్లనియె. 423
- సీ. వినుము రజస్తమోఽవికృతులఁ దగిలిన, మానసంబులు గలమానవులకుఁ
గలుగు ధర్మద్వేషకలంబు వారలు, నరకపాపార్థులు శ్రీ ధరణినాథ
సత్త్వపరాత్ములు శ్రీ సతతంబు ధర్మ ము, పాసెంతు రూర్ధ్వలోకాధివాస
మునకు వారు క్తులు శ్రీ మునుమును పుట్టిన, సుతుండు ధర్మము పద్మ శ్రీజనకుదాని
తే. పాకసంపద సుమతు లుత్సారితగ ను, పాసనము సేయుదురు తీయ్యకపంటిపరున
మాదరించి తమపచార శ్రీ మాచరించు, పెరపు గలయట్టిజనములవిధము దోష.
- వ. అనినం గౌంతేయాగ్రజుండు శాంతనపుతోడ సాధులు నసాధులునన నెట్టివారు
సెప్ప మనుటయు నమృతహాత్ముం డిట్లనియె. 425

—◆ భీష్ముండు ధర్మజనకు సాధ్వసాధుజనుల నిరూపించి చెప్పట. ◆—

- సీ. తమయంత నెఱుంగరు శ్రీ ధర్మంబు సదుపదే, శమునను గాన రత్నసాధుజనులు
ధర్మబోధం బివ్విత ధంబులు రెంటును, గలిగెడువారు సాధులు తదీయ
చరితంబు విను విడువరు మలమూత్రంబు, లర్హంబు గానిచో శ్రీ నధిప యతిధి
భోజనశిష్టాన్నభోజులు దెరు విచ్చి, తగినవారలకుఁ బ్రదక్షిణముగ
తే. నరుగుదురు నడుపుదురు సత్కార్యర్థములు
శరణు సొచ్చినఁ గాతురు శ్రీసురతగుప్తి
పరులు నిజదారత్వపులు శ్రీ గురువిసేతు
లమరహృదయులు సంతోష శ్రీ మారఁ గలరు. 426
- వ. అని వెండియు. 427
- తే. సాధు లింద్రి య విభ్రాంతి శ్రీ సంహరింతు
రఘుము దెలిసి ప్రాయశ్చిత్త శ్రీ మాచరింతు
రప్రకాశంబుగా ధర్మ శ్రీ మాచరింతు

రఖలభూతదయాభుత్వ శ్ర మారం గలరు.

428

వ అనిన విని యజాతశత్రుండు శంతనువుత్తుతో నప్రయత్నులకు నర్థంబు సిద్ధించుట గలుగు ధర్మపరులను నీతివిదులునైన బలవంతులు బహుమార్గంబు లగునదు పాయంబుల నర్థంబు లాకాంక్షింప సిద్ధింప కుండెడు గొండఱకు సిద్ధించియు నవి భోగంబుల కుపయోగ్యంబులుగా కుండు శిక్షలు పెద్ద లేకయుం గొన్నిచి త్తంబు లందు విద్య లలవడు శిక్షితు లయ్యును నిర్విద్యులగుటయునుం గలుగుఁ దెవుళ్ళ నోసియుం బోట్లం బడియును గొండఱు సావరు పూరిపుడుక దాకే బలాధికులు సచ్చుట చూచెద మిట్లు గాఁగతం బేమి యెఱింగింపవే యనుటయు నమృహీపతి కమ్మహాత్ముం డిట్లనియె.

429

— శుభాశుభంబులు పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపంబులచే గల్గు నని చెప్పట —

క. మొలవం బెట్టనియట్టిది, మొలచునె తొలుమేనిదానశ్రముల నానార్థంబులు సిద్ధించుఁ బ్రయత్నంబులు లేకయు నింత నిజము శ్ర భూషవరేణ్య.

430

తే. అలఘుతపములు దొలుమేనఁ శ్ర గలిగెనేని

వెదకికొని వచ్చు నన్నరు శ్ర విపులభోగ

ములు పురాకృతవృద్ధసేవల ఫలించు

బుద్ధికలిమియు విద్యలఁ శ్ర బొలుచుటయును.

431

క. తొలుమేన నహింసారుచి, గలిగిన దీర్ఘాయు వొందుఁ శ్ర గారణభూతం

బులు భూవర యివి యీ గుణములు లేమియ కీడులకును శ్ర మూలం బరయన్.

వ. కావున.

432

తే. వినుము దానంబుఁ దపమును శ్ర వృద్ధసేవ

నము నహింసయు నియతకృత్యములు సర్వ

జనుల కిమ్మహాగుణములు శ్ర మనమునందు

దృఢముగా నిల్చి నడపుము శ్ర ధీరవర్య.

434

వ. అని యుపదేశించి యాపగానందనుండు వెండియుఁ బొండవార్గజన కిట్లనియె.

సీ. ఎప్పుడు ధర్మంబునెడ నాదరము గల, వానికిఁ గాలంబు శ్ర దాన యిచ్చు

ధర్మతత్త్వప్రబోధముఁ బరిస్ఫుటముగాఁ, గావున సుస్థిరభావశుద్ధి

నహితతపశ్శ్రుతిశ్చానదానజపంబులను దేవతాపూజలను నమోఘ

కాలుండై వర్తింపఁగా ధర్మయోగంబు, సమకూరు ధర్మంబు శ్ర సాధనత్వ

తే. మొంది చేయించుకొని చెప్పఁ శ్ర బొందు నిర్మ

లాత్మకుండు సంసారపాశరాత్మకంబు

సత్యమజరామరము బోధశ్రుతి మచ్చు

తము పరానంద మగునప్యదంబు ననఘ.

436

వ. అని నిర్దేశించి మఱియును.

437

తే. కనువెలుంగు వేదవ్యాసమునివరుండు
నధిప కృష్ణుండు నీకుఁ బ శ్రరాయణంబు
చింత దిగఁద్రావి పాలింపు శ్ర శాంతవృత్తిఁ
బ్రజల సర్వంబునందును శ్ర విజయి వగుము.

488

క. అని యిట్లుపడేశించిన, యనిమిషతటినితనూజనతులవచనముల్
విని మో మలరఁగఁ బులకలు, తనువున జాదుకొన నొప్పైధర్మజుఁ డధిపా. 489
సీ. అవుడు వీక్షించి స్రవ్యవతీసుతుండు శం, తనునందనునితోడ శ్ర ధర్మజుండు
దెలి వొందె భవదుష్టదేశామృతంబున, ననుజులుఁ గృష్ణుండు శ్ర నాస్తనకల
రాజన్యులును ధృతశ్రరాష్ట్రుండుఁ దానును, దగ ని న్నుపాసించి శ్ర దయకుఁబాత్ర
మయ్యెవేడ్కొలుపుమిశ్రయ్యవనీశుఁడటితోడఁ, గ్రమ్మట నితఁడు నీకడకు వచ్చు
ఆ. వాఁడు గాక యనిన శ్ర వాత్సల్యముననార్ద్ర, మైనచూడ్కి నమ్మకహాత్ముఁ డతని
జూచి పురికిఁ జనుము శ్ర శుభపరంపరలకు, భాజనంబ వగుముశ్రరాజముఖ్య. 440

—♦ భీష్ముండు ధర్మజు నూడించి కరిపురంబునకుఁ బంపుట. ♦—

వ. అని యనుజ్ఞ సేసి వెండియు.

441

సీ. నీబుద్ధి ధర్మైక్యనిష్ఠ గావుతమ స, మగ్రదక్షిణబహుశ్రయజ్ఞములు య
యాతీచందమున శ్రద్ధాన్వితంబుగఁ జేయు, రాజధర్మంబుగఁ శ్ర బ్రకృతిరంజ
నము లాచరింపు చుట్టములను జెలులును, బండినవృక్షంబుఁ శ్ర బక్షికులము
లెట్లట్ల నిన్నాశ్రయించి సుఖించువా, రర్కునియు త్రరాశయణము వచ్చు

తే. టరసికొని యుండి నాకడ శ్ర కరుగుదెమ్ము
పొమ్ము తల్లియుఁ దమ్ములు శ్ర భూవరుండు
నీవు సుఖుల రై యుండుండు శ్ర వృషపరేణ్య
యనుడు నానంద మొంది ధర్మరాత్మజుండు.

442

వ. అట్ల చేయువాడ నని సవినయంబుగాఁ బలికి దేవవ్రతునకు ధండప్రణామం
బాచరించి యిట్లు వీడుకొని.

443

క. మును లనుపఁగఁ గృష్ణాదులు, జనుదేరఁగఁ దోడఁ బురికిఁ శ్ర జనియెముదితు లై
జను లెదురుకొనఁగఁ బుణ్యాంగములును విప్రులును వచ్చి శ్ర కని దీవనతోన్. 444

క. సేసలు సల్లఁగ మహిమో, ద్యాసితుఁడై యిట్లు వోయి శ్ర ధర్మజుండు నిజా
వాసంబు సొచ్చి గాంధా, రీసంభావన మొనర్చి శ్ర ప్రియము దలిర్పన్. 445

ఆ. తల్లి కెఱిగి ముదము శ్ర ద్రాపది కొనరించి, సకలపారజనుల శ్ర జానపదుల
నెలమి యొలయ వీడుకొలిపి భూసురులకు, దానవిధుల సమ్మోదం బొనర్చి. 446

వ. విపతు లై నసతులకు సమగ్రధనంబు లొసంగి ధృతరాష్ట్రునిం బ్రభూతపూజా
కరణంబునం బరితుష్టునిం జేసి.

447

తే. తమ్ములును గృష్ణుండును బ్రమోదమునఁ గేల

సమృహీశ్వరుఁ డపుడు రాజ్యాభిషేక
మంగళము నొందినట్లు నెఱమ్రుది దలంచి
గట్టి యైనయాటటపెంపుఁ శ గాంచి పొలిచె.

448

వ. అట్లు శోభిల్లి వారల నుచితప్రకారసమాచరణంబులకుం జన నియోగించి య
భ్యంతరమందిరంబున కిరిగెనట్లజాతశత్రుండు ¹సమృగంగీకృతసామ్రాజ్యండు
జనసంపూజ్యం బగుచరితంబున సంప్రవర్తిల్లు చుండఁబంచాశద్వాసరానంతరంబ
వాసరపతి యుత్తరాయణగతుం డగుటయు.

449

— ♦ ధర్మజుడు కృష్ణదులఁ కోడొని భీష్మునియొద్దకుం బోవుట. ♦ —

సీ. అక్కొరవేశ్వరుం శ డప్పడు గదలి గాం, ధాని ధృతరాష్ట్రధరణివిభుని
గొంతిని మున్నిడుకోని కృష్ణుఁ దమ్ముని, దనతమ్ములను విద్యురునియుయుత్సు
సంజయులను గృహాచార్య ధౌమ్యుల మంత్ర, కోవిదు లగుయాజ్ఞకులను దోడఁ
గొని వస్త్రుచందనాగరువుష్పఫలఘృత, కుండముల్ వట్టించుకొని యనేక

తే. రత్నములుఁ గాంచనంబుఁ దో శ రాఁగ నగ్ని

యంచితంబుగఁ దా సంఘటించి యోగ్య

జనసమాసీతముగఁ జేసి శ సకలపరిజ

నంబుఁ గొల్వ మహావిభవంబు మెఱయ.

450

వ. చని భీష్మునివీరశయనస్థానంబున కనతి దూరంబునం దేరు డిగ్గినం గృష్ణాదులును
రథావతరణంబులు సేసిరి తానును వారును బారాశర్యనారద దేవలప్రభృతివగమ
సంయమిసముపాస్యమాన్యుండగునమ్మానసీయుం జేర నరిగి మునిజనంబులకు విన
తుం డయి తదభినందితుం డగుచు నాధర్మనందనుం డయ్యమరనదీనందనునకు నభి
వందనం బాచరించి సమ్మీచీనధ్యానతత్పరుం డైనయద్దవప్రతు నుద్దేశించి.

451

తే. అనఘ వచ్చితి ధర్మనందనుండఁ బ్రణతి, యాచరించెద నాపలు శ కవధరింప
నవనరంబేనివిను సమయంబు వార్చి, యగ్ని మొదలుగఁ దే దగునట్టివాని.

452

సీ. తెచ్చితి ఋత్విజల్ శ వచ్చిరి హరియు నీ, తనయుడు ధృతరాష్ట్రుడును సమస్త
బంధులుఁ గలమహీశవతులు విప్రులుఁజౌర, జనులు నేతెంచిరి శ సదయహృదయ
వీరిఁ జూడుము కనుకవిచ్చినావుడు నమ్మి, హాత్ముఁ డందఁజూచియూ నృపాలు
కేలు దెమల్చుచు శ మేలు సేసితి దైవ, యోగంబు గాదె నీ శ వాదవుటరయ

ఆ. మనుజునాథ ²మాఘ శ మాసంబుశుక్లపక్షంబు నామనమున శ సంప్రమోద

మావహిల్లఁ జేసె శ నని యభినందించి, యతని కధికహర్ష శ మావహించె.

453

వ. తదనంతరంబ ధృతరాష్ట్రునితో నిట్లనియె.

454

తే. వేదశాస్త్రపరిజ్ఞానవృద్ధసేవ, నములు గలిగి యశేషధర్మములు నెఱిగి

- వ్యాసమునిపతి దేవరతహస్య మర్థి, జెప్ప విని నిష్కళంకతనోప్పి తనఘ. 455
- క. కావున భవితవ్యములకు నీ, వడలఁగవలదు పాండుశ్రవ్యపుత్రులు స
ద్భావమునఁ జూడ నేర్చిన, భూవర తగ నీవు గన్న శ్ర వుత్తులు గారే. 456
- క. వీరిం బరిచాలింపుము, వీరలఘశూఙ్గఁ జిత్తవృత్తి ముదమునం
గూరఁగ ధర్మసుతునిపైఁ, గారుణ్యము గలిగి పనులు శ్ర గఱపుము నెమ్మిక్. 457
- తే. ఏ నెఱుంగుదు నితఁడు నీశయెడఁ బ్రియంబు
భక్తియును గల్గి యక్రూరభావుఁ డగుట
నీవు వత్సలత్వమున నీశవృషతిఁ బంచి
పనులు గొనుము కౌరవకులభారధుర్య. 458
- క. విను నీతనయులు దుర్యోధనాదు లవిసీతిపరు లధర్మజ్ఞులు క్రో
ధను లతిలుబులు వారల, మనమున నిడి వగవలదు శ్ర మనుజాధీశా. 459
- వ. అని పలికి కృష్ణు నాలోకించి. 460

—* భీష్ముఁడు శరీరంబు విడుచుటకు శ్రీకృష్ణుననుజ్ఞ గొనుట. —

- తే. దేవదేవ జీవాత్మక శ్ర దేవవంద్య, శంఖచక్రగదాఽద్యుచారుహస్త
వాసుదేవ త్రివిక్రమ శ్ర వరద పరమ, పురుష ప్రణతి యొనర్చెదఁగరుణఁజూడు. 462
- వ. అనుచు నమస్కరించి. 462
- ఆ. బలము నీవ నాకు శ్ర భక్తుండ నీయెడ, లాలు బిడ్డ లేనియట్టివాఁడఁ
గావు నన్ను నధికీకారుణ్యమున ని మ్మనుజ్ఞఁ గమలదళమశ్రనోజ్జనయన. 463
- వ. అని వెండియు. 464
- నీ. మాధవ పాండుకుశమారవర్గమునకు, గతి నీవ రక్షింపు శ్ర కరుణ మెఱయ
దుర్బుద్ధి యొనయాదుర్యోధనునితోడఁ, గృష్ణుఁ డెక్కడ నుండుగెలుపు గలుగు
నక్కడ కంటి నేఁ శ్ర బెక్కుమాటులు నట్లు, సెప్పఁగా నాపంపు శ్ర సేయ కతఁడు
దమవారి నెల్లను శ్ర సమయించి తానును, సమసేని న్నెఱుంగుదుశ్రనమితమహిమ
తే. నరుఁడు నారాయణుఁడు ననుశ్రవరమమునులు

జగము రక్షించుటకుఁ గేలీశనమ్మ మొంది

సంచరించెద రని పర్యాశరసుతుండు

నారదుండును జెప్పేరి శ్ర నాకుఁ దొల్లి. 465

- వ. అనిన విని వాసుదేవుండు దేవవ్రతువదనం బత్యాదరంబున నాలోకించి. 466
- ఆ. కీ డాకప్తు లేదు శ్ర కృతపుణ్యుండవు తండ్రి, వలనిభక్తిపెంపు శ్ర గలవు దానఁ
గాదె బంటుఁబోలెగొంగేయ మృత్యువు, నీవశమున నిలిచెనెర్భరముగ. 467

—* భీష్ముఁడు శరీరంబు విడిచి నాకలోకగతుం డగుట. *

- వ. నీకు నే ననుజ్ఞ యిచ్చితి వసువులం బొందు మనినం బరమానందంబునం బొంది
పాండునందనులను ధృతరాష్ట్రునిం దక్కటివారలనుం గనుంగొని మీ చేత

సనుజ్ఞాతుండనకదా యని పలికి యందఱుం గొంగిలించుకొని యాన్వశంస్యంబును సత్యంబును నిత్యంబులుగాఁ బాటించి బ్రతుకుండని చెప్పి తాను దొల్లిరాజుల గెల్చి తేచ్చిన ధనంబులు విప్రసంబుల కీచ్చి ధర్మతనయుంజూచి యెల్లబ్రాహ్మణులును బూజనీయులు ఋత్విజులు నాచార్యులు వృద్ధులు విశేషించి పూజంప వలయువా రని నిర్దేశించి యూర కుండి ఛారణానుక్రమంబున సమహితాత్ముండయి వాయువుల సన్నిరుద్ధంబు సేసిన నవి యూర్ధ్వగతిం గైకొనియెనమ్మహాత్ముండనయవంబులం బ్రాణంబులు వాపికొనుచు వచ్చునయ్యెచోట్లు శల్యరహితంబులగు చుండె నట్లగుటం గాంచి కృష్ణాదు లగునఖలజనంబులునాశ్చర్యభరితాంతః కరుణ లగుచుఁ గీర్తించి రా సంయమచతురునిచే సర్వాయతనసన్నిరుద్ధం బై యాత్మ మూర్ధంబు భేదించి మహోల్కాకారంబున నాకసంబున కెగసి కొంత దవ్వరిగి యంత నంతర్వీతం బయ్యె నప్పడు పుష్పవృష్టి గురిసె దేవదుందుభులు మొరసె నంబరంబున సిద్ధులు సాధ్యులుంబొగడుచుం బ్రమోదంబు నొందిరిట్లు దేవవ్రతుండు దివంబునకుం జనుటయు.

468

—♦ పరలోకగతుం డైన భీష్మసకు నగ్ని సంస్కారంబు సేయట. ♦—

సీ. ధర్మపుత్తుండును శ్ర దమ్ములు విదుర యు, యుత్సులు నగురు కార్యక్షాత్కరంబుఁ జందనదారుసంఘచయమును గొని సమ, స్థలి సమంచితచిత్తి శ్ర యలఘుభంగి విరచించి రయ్యుధిశ్ఠిగుఁడును ధృతరాష్ట్రుండును నమ్మరున్నదీశ్రతనయుపుణ్య గాత్రంబు సుస్నాన శ కలితంబు విహితాను, లేపంబుఁ బుష్పదాశ్రమోపశోభి

తే. తంబును త్రమక్షేమావృతంబునుజ్వ, లాభరణభూషితంబుఁ గా శ్ర నధికభక్తిఁ జేసి రప్పడు సామంబు శ సెలఁగ హోమ, మాచరించి రీయాజకు శ్ర లగ్నియలర.

క. కనకములు మణులు భూసుర, జనసంఘంబున కజాత్రశత్రుఁడు శ్రద్ధా వినయప్రీతియుతంబుగ, ననేకములు వేడ్క నొసఁగె శ్ర నవహితమతియై.

వ. తదనంతరంబ.

క. తలదిక్కు గవలుఁ బాదం, బులదెస ధృతరాష్ట్రపాండుభూపాగ్రతనూ జారుఁ బట్టి యధిక విభవో, జ్వల మగుపాడెవయి నిడిరిశనరత్నంబున.

వ. అమ్మెయి నన్నలుపురును నహించి భీమసేనాజ్ఞులును ధవళచామరంబు లిడిరి యుయుత్సుం డు త్రమచ్చత్రింబు వట్టె వృద్ధ లగుకౌరవస్త్రీలాలవట్టంబులు వట్టిరి ధౌమ్యుండు క్రియాకలాపంబు నడపె నట్లు సోద సేర్చి దేవవ్రతుని దేహంబు శ్రౌతాగ్ని కాహుతి సేసి బహుకుండంబు లెత్తిఘృతంబు ప్రయోగించి ప్రజ్వలింపఁ జేసి రివ్వధంబునం బితృమేధంబు విభవమహితంబును విధి నిహితంబునం గా ననుష్ఠించి యక్కొరపు లపసవ్యంబుగాఁ దిరిగి కృష్ణ ద్వైపాయన నారద దేవలప్రభృతు లనుగమింప భాగీరథికిం జని సర్వభరత

470

471

472

భార్యసమేతంబుగా నగ్గంగేయనకుఁ దిలోదక ప్రదానంబు లాచరించి రట్టి
సమయంబున. 473

— * పుత్రశోకాతురయైనగంగాదేవి కృష్ణాదులం గనుంగొని దుఃఖించుట. *—

నీ. ఉదకంబులందుండి శ్ర యుత్థితయై శోక, విహ్వలత్వంబున శ్ర వికలగమన
యగుచు నెమ్మొముపై శ్ర నశ్రులు, గ్రమ్మఁగాఁ, జనుదెంచి కౌరవశసమితియెదుర
నిలిచి భాగీరథి శ్ర యలఘుండు దనకొడు, కిలఁ బరికింపఁగా శ్ర నెట్టిభంగి
వాఁ డయ్యెఁ జరితంబునప్రోడిమి మీరెల్ల, నెఱుఁగుదు రైనను శ్ర నేను గొంత
తే. సెప్ప వినుడు దృఢ వ్రతశీలుఁ డమల,బుద్ధి రాజవృత్తాఢ్యుఁడుభూరికృపుఁడు
కార్యసంపేది పితృ భక్తిధుర్యుఁడార్యఃసమృతుండువిద్యాపరిశ్రమఘనుండు. 474

తే. కాశిరాజకన్యకలకుఁ శ్ర గాఁ బెనంగి, వానిచే గాసి యైరి భూవరరులు ఫలువు
రంబకై పూని వానిమహాబలంబు, జామదగ్న్యుండుఁ డెరలుఁడ్రజాలకరిగె. 475

వ. అని విల్పాపంబు సేసి వెండియు. 476

తే. అంతవాఁడు శిఖండిచే శ్ర నట్టు లగుట
గనియుఁ బెక్కులు పటియలు శ్ర గాక యునికి
కతనఁజేసి వ జ్రమయంబు శ్ర గాఁగ నోపు
నని తలంచెద నాడెంద శ్ర మన్నలార. 477

వ. అని వగచిన గంగాదేవికి దేవకీనందనుం డిట్లనియె. 478

— ♦ పుత్రమరణదుఃఖిత యగుగంగను గృష్ణద్వైపాయనం డూఁడించుట. ♦—

తే. నీవు శోకంబు దక్కుము శ్ర నీసుతుండు, పరమగతి నొందె శాపసంప్రాప్తిజేసి
వసువు మర్త్యుడై వ ర్తించెననదృశప్ర, భావుఁ డాతఁడు వగ వేల శ్ర దేవీనీకు.

చ. అతని శిఖండి యేల యమకరాధిపుఁడున్ సమయింపఁ జాలునే
యతఁడు నిజేచ్ఛఁజేసి నరునంచితదివ్య శరంబు లంగసం

తతములు సేసి పాన్పుగ సుకృష్ణస్థి మృత్యువు మాన్చి యుండి కీ
ర్త్యతిశయ మొంది తా వలచినసప్పుడు వోయె విపాద మేటికిన్. 480

వ. అని యూరడిల్లం బలికెఁగృష్ణద్వైపాయనమునివరుండునుబరమాదరణీయతత్పర
వచనంబుల నజ్ఞాహ్నవీదేవికినానందంబాపాదించెదదనంతరంబయాత్మీయసలిల
సాంగత్యంబు నొందునమ్మందాకినిచేతం గృష్ణాదులు నందఱు జనపతులును నను
జ్ఞాతులు నాశీర్వాద ప్రీతులు నై మునులునుందోడ నడవ నది వెడలిరని యిట్లు
భీష్మునివృత్తాంతంబు వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుం జెప్పెన నప్పుడమితేఁ
డిత్రైఱంగున నత్తాతకు వలయువిధానం బాచరించి చరితార్థం డైనయస్పార్థివ
ముఖ్యుండు మఱి యెట్టిచందంబునం బ్రవ ర్తించె మునీంద్రా యెఱింగింపవే యని
యడుగుటయు. 481

చ. సకరుణదివ్యచిత్త ఫరిశాంతమహాత్మ్యవిధానవిత్త ని

ద్వికృతవిలాసహృద్య శ్రుతిశ్చైవ స్తరవిస్ఫురణైకవేద్య పా
వకబహుభవ్యనామ పరివర్ధనసంక్షయదూరధామ వి
శ్వకలితతోషణా సుభగశసాత్యవతేయచోవిభూషణా.

482

క. ¹సత్సేవ్యచరణ సమచ, ద్వాత్సల్యాభరణ ధర్మతత్త్వోద్ధరణా
హృత్సంగతభక్తికదురి, తోత్సారణధుర్యధృజ్జ్రయాఖవిసరణా.

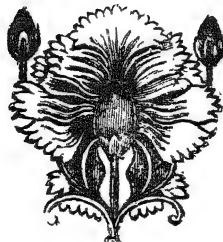
483

మాలిని. స్త్రీయవిరహితపూజ్యా శ్రమంత్రగీతాధిరాజ్యా
నయనహిమగుసూర్యా శ్రవైష్టికక్షేమధుర్యా
దయితభవనరతౌ శ్రదాంతిసంపద్యతాతౌ
నియమనికటవర్తీ శ్రనిష్కళానందమూర్తీ.

484

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్తనసోమయాజి ప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభారతంబునయానుశాసనికపర్వంబు
నందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము. 485

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
యానుశాసనికపర్వము సమాప్తము.

1. క. సత్సేవ్యచరణ సమద్వాత్సల్యా. 2. గ. దాంతి-సంవిత్సమతౌ - జ. దాంతి సంవత్సమతౌ
దాంతిసిద్ధ్యత్సమతౌ.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

అశ్వమేధపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

నామక పార్వత్యభి

ధానకమాధుర్యధుర్యతత్వాశ్లేషో

పానీతనిరంతరసాం

దానందస్థావితాత్మ శ హరిహరనాథా.

—* శోకమగ్నం డగుధర్మజునిఁ గృష్ణులు ప్రబోధించుట *

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె న ట్లమరనదీనందనున కుదక కర్మం బాచరించి ధర్మనందనుండుధృతరాష్ట్రపురస్సరంబుగ భాగీరథి యు త్తరించి త త్తీర దేశంబున. 2

ఉ. ఉమ్మలికంబునం బొగులనల్లముతోఁ బొరి లోచనంబులం గ్రమ్మగ నశ్రువారి ధృతిగౌరవ మేద మహోగ్ర బాణపా తమ్మున మ్రొగ్గునేనుఁగువిర్రధమ్మున నేలకు వ్రాలఁ బట్టె వే గమ్మ వృకోదరుండు మురళిసుమరుపంపున నమ్మహీశ్వరున్. 3

అ. పట్టి యతఁడు దనదుకపైచీర యాస్తర,ణంబు సేసి భూస్థలంబునందుఁ బట్టె మానసములు శ పెద్దయు నలఁచురి, యర్జునాదిసోదరరాని వొదివె. 4

వ. కృష్ణుం డుచితవచనంబుల నాభూపాలుం బ్రబోధించె నప్పుడు ధృతరాష్ట్రుండు గదిసి కూర్చుండి యక్కురుపతితోడ. 5

సీ. కృత్తిధర్మంబునఁ శ గైకొంటి మేదిని, యుమ్మలికింపక శ లెమ్మ వత్స యనుజవర్గము నీవు శ ననుభవింపుము శోక, కాలంబు గాదిది శ యేల వగవ నని పల్కి విదురహితాలాపములు దన,వినకుండుటయు సుయోధనునికీడు నదుషబుద్ధి దా శ ననుసరింపఁగ ధర్మ, మెడలినకతమున శ నింత వుట్టె

ఆ. ననియుఁ దెలియనాడితనకు గాంధారికి, వగలు మిగులఁ బొగులవలయుటయును నుగ్గడించి మమ్ము శ్ర నొంటివగ్గులఁ గనుం, గొనుము వంత దీర్పు శ్ర మనియెనధిప.
వ. అనిన విని యూరకున్నం గని శౌరి యక్కొరవపతితో బంధువులుశోకంబునొం దిన మృతకోటికిం బరితాపంబు వాటిల్లు నట్లుం గాక భవదీయజ్ఞాతులు సమరం బున ననివర్తులై యూర్వలోక వర్తులైరి వారికి శోకింపం బని యేమి శోకిం చిన వారలు మగిడి వత్తురే యని పలికి వెండియు. 7

క. విన వలయువాని నెల్లను, జననాయక వింటి వీవు శ్ర శాంతనవునిచే వనట యుడుగు మింక దుర్మతి, యునుబోలెను వగచు చుండు శ్ర టుచితమె నీకున్.

వ. వ్యాససారదాదులును నిన్ను బోధించిరి వారివాక్యంబు లూహింపుము. 9

చ. అతులితదక్షిణాన్వితమృహధ్వరకర్తవు గమ్ము దేవతా పితృనివహంబులం గరముశ్రీతియు భక్తియు నుల్లసిల్ల న ర్చితములు సేయు ముర్విఁ బ్రజఁ శ్ర జేకొని రక్షుటంపు బంధును స్థితా లొనరింపు మెట్లు నత్యధివ్రజపూజ లొనర్పు భూవరా. 10

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు సాత్యవతేయుమొగంబు గనుంగొని దేవా భవదీయ దయాప్రేమంబులు నాపై నెప్పడు నత్యంతగాఢంబులై యుండు నన్నుఁ బెక్కు భంగుల రక్షించితి రిటపూఁద వనంబున కరుగ ననుజ్ఞ యిచ్చుట నాకుంబ్రయం బరుగనియ ట్లయినం బితామహకర్ణులం జంపినకూర్కరక్తునకు శాంతి యెట్లు గలుగు నమృహాకల్మషుల బేమిటం బాయు నయ్యనుష్ఠానంబు విధియింపుం డని పలుకుటయు నాధర్మధుర్యునకుఁ బారాశర్యుం డి ట్లనియె. 11

సీ. నిష్ఠించి యిబ్బంగి శ్ర సీ కేమి సెప్పిన, వాక్యంబు లెల్లను శ్ర వఱదఁ గలసి పోయెనే నీ దగుభ్రమద్ధి యిం తొప్పదో, కాక మర్త్యుండు గాఁడు శ్రకర్త యీశ్వ రునినియోగమున మేళును గీడు నొనరించుఁ, గాన నీమదిఁ బాపకర్మశంక గలిగెనేనియును యోగముల దానంబుల, నది వాపికొన రాదె శ్ర యశ్వమేధ

తే. మధికదక్షిణాన్వితముగ శ్ర ననఘ చేయు మంతతో భవదీయచిత్తానుతాప మంతయును బాయు రఘురామ్యనట్లుఁ బూరు భరతులునుబోలె దానతత్పరుండ వగుము. 12

చ. అన విని యమ్మునీశ్వరున శ్ర కాన్తవుఁ డి ట్లను నశ్వమేధయా గనిరతి భూమిపాలు గతశకల్మషుఁ జేయఁగఁ జాలు నాఁగ ము న్నును వెడ వింటి సజ్జనమృనోజ్జవచోమహాసీయ సీవు సె ప్పినపలు కూఁది యాక్రతువు శ్ర ప్రీతి నొనర్చెద నెల్లభంగులన్. 13

వ. అని పలికి మునీంద్రాయొక్క విన్నపం బవధానంబుతో నవధరింపు మశ్వమేధం బధికదక్షిణాన్వితంబు గావలయు ననుట దెల్లంబుగా మీరు నాన తిచ్చితిరి నా

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

నామకపార్వత్యభి

ధానకమాధుర్యధుర్యతత్వాశ్లేషో

పానీతనిరంతరసాం

ద్రానందప్లావితాత్మ శ హరిహరనాథా.

—* శోకమగ్నం దగుధర్మజునిఁ గృష్ణులు ప్రబోధించుట *

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయుఁ డిట్లనియె నట్లమరనదీనందనున కుదక కర్మం బాచరించి ధర్మనందనుండుధృతరాష్ట్రపురస్సరంబుగ భాగీరథి యుత్తరించి తత్తీరదేశంబున. 2

ఉ. ఉమ్మలికంబునం బొగులగ్రనుల్లముతోఁ బొరి లోచనంబులం గ్రమ్మఁగ నప్రవారి ధృతిగౌరవ మేద మహోగ్ర బాణపా తమ్మున మ్రొగ్గునేనుఁగువిధమ్మున నేలకు వ్రాలఁ బట్టె వే గమ్మ వృకోదరుండు మురఘస్మరుపంపున నమ్మహీశ్వరున్. 3

ఆ. పట్టి యతఁడు దనదుకపైచీర యాస్తరణంబు సేసి భూస్థలంబునందుఁ బట్టె మానసములు శ పెద్దయు నలఁచురి, యర్జునాదిసోదరరాలి వొదివె. 4

వ. కృష్ణుం డుచితవచనంబుల నాభూపాలుం బ్రబోధించె నప్పుడు ధృతరాష్ట్రుండు గదిసి కూర్చుండి యక్కురుపతితోడ. 5

సీ. శ్మత్రీధర్మంబునఁ శ గైకొంటి మేదిని, యుమ్మలికింపక శ లెమ్మ వత్స యనుజవర్గము నీవు శ ననుభవింపుము శోక, కాలంబు గాదిది శ యేల వగవ నని పల్కి విదురహితాలాపములు దన, వినకుండుటయు సుయోధనునికీడు నదుషబుద్ధి దా శ ననుసరింపఁగ ధర్మ, మెడలినకతమున శ నింత వుట్టె.

ఆ. ననియుఁ దెలియనాడీతనకు గాంధారికి, వగలు మిగులఁ బొగులవలయుటయును నుగ్గడించి మమ్ము శ్ర నొంటివగ్గులఁ గనుం, గొనుము వంత దీర్చు శ్ర మనియెనధిప.

వ. అనిన విని యూరకున్నం గని శౌరి యక్కొరవపతితో బంధువులుశోకంబునొందిన మృతకోటికిం బరితాపంబు వాటిల్లు నట్లుం గాక భవదీయజ్ఞాతులు సమరంబున ననివర్తులై యూర్ధ్వలోక వర్తులైరి వారికి శోకింపం బని యేమి శోకించిన వారలు మగిడి వత్తురే యని పలికి వెండియు.

7

క. విన వలయువాని నెల్లను, జననాయక వింటి వీవు శ్ర శాంతనవునిచే వనట యుడుగు మిఁక దుర్మతి, యనుబోలెను వగచు చుండు శ్ర టుచితమె నీకున్.

వ. వ్యాసనారదాదులును నిన్ను బోధించిరి వారివాక్యంబు లూహింపుము.

9

చ. అతులితదక్షిణాన్వితమశ్రహాధ్వరకర్తవు గమ్ము దేవతా పితృనివహంబులం గరముశ్ర ప్రీతియు భక్తియు నుల్లసిల్ల నర్చితములు సేయు ముర్విఁ బ్రజఁ శ్ర జేకొని రక్షఘటింపు బంధును నీతూ లొనరింపు మెప్పు నతిశ్రద్ధి వ్రజపూజ లొనర్చు భూవరా.

10

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు సాత్యవతేయు మొగంబు గనుంగొని దేవా భవదీయ దయాప్రేమంబులు నాపై నెప్పుడు నత్యంతగాఢంబులై యుండు నన్నుఁ బెక్కు భంగుల రక్షించితి రిటమిఁడ వనంబున కరుగ ననుజ్ఞ యిచ్చుట నాకుంబ్రియం బరుగనియి ట్లయినం బితామహకర్ణులం జంపినకూర్కర్యునకు శాంతి యెట్లు గలుగు నమ్మహాకల్మషుఁ బెమిటం బాయు నయ్యనుష్ఠానంబు విధియింపుం డని పలుకుటయు నాధర్మధుర్యునకుఁ బారాశర్యుం డి ట్లనియె.

11

నీ. నిష్ఠించి యిబ్బంగి శ్ర నీ కేమి సెప్పిన, వాక్యంబు లెల్లను శ్ర వఱదఁ గలసి పోయెనే నీ దగుబుద్ధి యిం తొప్పదో, కాక మర్త్యుఁడు గాఁడు శ్రకర్త యీశ్వరునినియోగమున మేలును గీడు నొనరించుఁ, గాన నీమదిఁ బాపకర్మశౌంక గలిగెనేనియును యాగముల దానంబుల, నది వాపిగొన రాదె శ్ర యశ్వమేధ

తే. మధికదక్షిణాన్వితముగ శ్ర ననఘ చేయు మంతతో భవదీయచిత్తానుతాప మంతయును బాయు రఘురామునట్లుఁ బూరు భరతులునుబోలె దానతత్పరుఁడ వగుము.

12

చ. అన విని యమ్మునీశ్వరున శ్ర కాన్పపుఁ డి ట్లను నశ్వమేధయా గనిరతి భూమిపాలు గతశ్రకల్మషుఁ జేయఁగఁ జాలు నాఁగ మున్నున వెడ వింటి సజ్జనమశ్రనోజ్ఞవచోమహనీయ నీవు సెప్పినపలు కూఁది యాక్రతువు శ్ర ప్రీతి నొనర్చెద నెల్లభంగులన్.

13

వ. అని పలికి మునీంద్రాయొక్క విన్నపం బవధానంబుతో నవధరింపు మశ్వమేధం బధికదక్షిణాన్వితంబు గావలయు ననుట దెల్లంబుగా మీరు నాన తిచ్చితిరి నా

కర్ణంబు లేదు కయ్యంబున మృతులయిననరపతులనుతులు శిశువులును శోకా
క్రాంతలునుం గావున వారలవలన ధనాహరణం బత్యంతాకరణీయంబును దుర్గ
భంబును నైనది దొల్లి దుర్యోధనుండు మాతోడియీసునంజేసి పెక్కండ్లు
రాజులను ముక్కడిమూఁకలనుం గూడఁ బెట్టి ధనంబు వ్యయపెట్టి భూమియు
బండారంబునుం బాడు చేసె నివ్విధంబున నిర్ధనత్వంబు వాటిల్లె ధనార్జనంబునకు
నొండొక వెరవు దొరకొన దిట్టిది కర్తవ్యం బనియెఱుంగ కున్నవాడ మంత్రుల
రై నాకుఁ గార్యం బెఱింగింప వలయు ననిప్రార్థించిన నమ్మహాత్ముండమ్మహీపతిం
బరమాదరంబున నాలోకించి కొండొక విచారించి.

14

సీ. అనఘ మరుత్తుండు శ్రయజ్ఞంబు సేసి మహాధనరాసుల శ్రవనిసురుల
కిచ్చె వారవి గడుశనెక్కుడై యుండుటఁ, ద్రవ్వితండంబులు శ్రదమగృహముల
నిడికొని పెరిగిన శ్రమెల్లను నిధియుఁ గా, నిమ్రై ననెలవున శ్రనిడుచు నుండి
యందఱు నేకవ్యాకృత దీని నెవ్వరు, గనినను నిది వారిధనమ యనిరి

ఆ. మానవేంద్రయమృతహానిధానము దెచ్చి, వలసినట్లు నీవు శ్రవ్యము సేయు
మనిన ధర్మతనయుఁ శ్రడతఁ డెట్లుప్రార్థించె, సంతకాంచనము మహాత్మచెపుమ.

క. అనుటయు నాసత్యవతీ, తనయుండు మరుత్తువుణ్యతరచరితంబున్
వినఁ గోరుట మే లెంతయు, వినిపించెద మీను లలర శ్రవినుము సరేంద్రా.

16

వ. అని పలికి యిట్లనియెఁ గృతయుగంబున దండనీతి ప్రవర్తకుం డగుమనువునకుఁ బ్ర
జాని యనుతనయుం డుదయించె సతనికి డుతుం డుద్భవించె నాతనికి నిత్య
కుండు ప్రభవించె నా భూపతికి నూఱ్వురు సుతు లుదయించి రం దగ్రజుం డగు
వింశనకు వివింశం డుదయించె నష్టాడమిఱ్ఱెనికిం బదియేవురు గొడుగులు వుట్టిరి
వారిలోనం బెద్దవాఁ డగుఖనీనేత్రుం డధికబలశౌర్యుండును సకార్యపరుండును
నే సోదరులం గలిపికొని నడవక పదునలుపురం జెఱచి సామ్రాజ్యంబుఁ గైకొని
యుండి.

సీ. మంత్రవిద్యేషంబు శ్రమాన్యపరాభవంబును బ్రజాపీడనంబులును గలిగి
మొక్కలీఁ డగుటయు శ్రముచ్చిలి మంత్రులతనిఁ బాపి యతనినన్యదనునిరాజ్య
మునకుఁ బట్టము గట్టికొని రక్కుమారుండు, దమయయ్యచేటుచిత్తమునదలఁచి
సచివ ప్రభృతు లగునర్హజనంబుల, యాత్మల ననురాగమావహిల్ల

తే. సత్యమును బాడియును నొప్ప శ్రనిత్యధర్మ, పరత వర్తిల్లె నమ్మహీశ్వరుండుసతత
దానతత్పరుఁ డై కలగధనము లెల్ల, విప్రులకు నిచ్చి దారిద్ర్యవికలుఁడయ్యె.

18

క. దానఁ గడు డస్సెనాతని, సేన యరాతు లది యెఱిగి శ్రచెచ్చెర బలసం
తానముతోడంబైకొని, యానరపతి జెఱచి రాతఁ శ్రడాపులుఁ దానున్.

19

క. వనమునకు నేఁగె సంయమి, జనములు నచ్చెరువు నొందునచందంబున న

జ్జనవిభుఁడు నియతి నట తప, మొనరించి మహాప్రభావ శ్ర మొంది కడంకన్. 20

క. అమలమతిఁ గరముఁ గ్రోలఁగ, నమరిచి మానితతపోమృతాధికశక్తిన్
ధమనక్రియ యొనరించిన, సమితగుణా చెప్పఁ జిట్ట శ్ర లయ్యెను దానన్. 21

వ. ఆకర్ణింపుము. 22

క. భటతురగసామజరథో, ద్భటసేనాసముదయములు శ్ర బహుళరుచిసము
త్కటకాంచనరాసులు న, చ్చటఁ బొడమెం జూడ నక్కడం బగుభంగిన్. 23

వ. ఇట్లు బలంబును ధనంబునం గల్లుటయును. 24

క. ఆ నరపతి రయమున రిపు, భూనాథులమీఁద నడచి శ్ర పోరుల వారిన్
సేనాయుతముగఁ జంపియు, గానలకుం దోలియును బ్రశకాశత నొందెన్. 25

క. కరధమనంబున నాతఁడు, కరంధముఁడనంగ బరఁగి శ్ర శారవమున వి
స్ఫురణము విభవము శౌర్యము, గరుణయు ధైర్యంబు వెలయుఁగా నిలయేలెన్.
తే. శమము దమమును సత్యశ్రవములుఁ గలిగి, యజనశీలత నశ్వమేధాధ్వరంబు
లంగిరసుఁ డుపదర్శకుండై నయింపఁ, బెక్కినరై లోకములు సంతప్రీతిఁబొగడ.

—* వేదవ్యాసమునీంద్రుండు ధర్మజానకు ముత్తునిచరితంబు నెప్పుట. *

క. అతనిమనుమడు మరుత్తుం, డతులయశుఁడు విష్ణుసదృశుఁ శ్ర డనఁ దగు నాగా
యతబలుఁడు ధర్మతత్త్వస్థితివిదుఁడు సమిద్ధబహుళశ్రతేజం డధిపా. 28

ఉ. అమృతజేశ్వరుండు విభ్రవాతిశయంబు వెలుంగ నశ్వమే
ధమొనరించు చుండి వివీధస్ఫురితాలయముల్ ప్రదీప్తభాం
డమ్ములు సత్పదార్థము ల్రిడం దగుతక్కును గల్గునిద్ధపా
త్రమ్ములసంఖ్యముల్ పసిఁడిఁ శ్ర బ్రస్తుతి కెక్కిఁఘటించె భూవరా. 29

వ. అట్లు సమకట్టి యతండు. 30

చ. హిమగిరినాను దేశమున శ్ర నెక్కుడువైభవ ముల్లసిల్ల య
జ్ఞము దగఁ జేసి భూమిసురశంఘము లెల్లను దృప్తి బొంద హే
మ మొసఁగెఁ గుప్పఁగూరలు సక్రమగ్రకుతూహలుఁ డై కనత్సున
ర్ణమయగృహక్రియోపకరణప్రకరంబులు నిచ్చె భక్తితోన్. 31

వ. అని నెప్పి యిది మరుత్తునియాభిజాత్యంబును దదీయవిత్తవిశేషంబును నెఱిం
గించుట యవ్విత్రం బతనికి దొరకొనిన నెఱింగును నెఱింగించెదఁ దదంచితక్రతు
క్రియాప్రకారంబును జెప్పెద విను మట్లు కరంధముఁ డనం బరఁగి మనువంశ
దీపకుండై పేర్చినయా భూపతి నిజతపఃప్రభావంబునను మహానుభావుం డగు
నంగిరసుండు దన కుపద్రష్ట యయి యనేకాశ్వమేధంబులు సేయించుటంజేసి
యావహిల్లినమాహాత్మ్యంబునను మహిపతు లెల్లఁ గొలువం బూజ్యసామ్రా
జ్యం బనుభవించి తనవలచినయప్పుడుతనువుతోడనయూర్ధ్వలోకంబునకుంజనియె
నమృతుజపతితనయుం డవీక్షిన్నామధేయుండు ధరాభారథోరేయుండై యతనిన

పోలి ప్రజలం బాలించె.

32

చ. అతనినుతుండునూనె మనుజాధిపన త్తమ యమ్మరుత్తుఁ డా
పతి దనతండ్రి పిమ్మటఁ గృహరతుఁ డార్యుఁడు దండనీతివి
శ్రుతమతి దానశిలుఁ డన శ్ర రూఢికి నెక్కితదీయరాజ్యసు
స్థితి వెలుఁ గొందె వాసవుని శ్ర జీరికిఁ జేకొనఁ డీసుపెంపునన్.

33

క. వాసవుఁడుచు నవ్విభునెడ, నీను గలిగి తన్ను మిగులనీ నని తచ్చిం
తాసక్తుం డై మంత్రిని, వాసమునకుఁ జనియెఁ బూర్వవంశ ప్రవరా.

34

వ. చని యతనితోడ.

35

నీ. అనఘ మరుత్తుండు శ్ర నిను వరింపఁదలంచుఁ, దనయజ్ఞమున కుపద్రష్ట గాఁగ
నమరాధిపతి యగునట్టినాకును జేసి, యుపదర్శనం బింక శ్ర నొక్కమర్త్య
నకుఁ జేత నీపెంపునకు హాని కాదె నన్, విడిచి యాతనియజ్ఞ్యవిధులు నడపుఁ
డాతనిఁ దొఱఁగి మరదాప్రత మెఱయు పె, కాడంగ నేటికి శ్ర ననుడు నతని

తే. పలుకులకునవ్వియా బృహస్పతి మహాత్మ, యెఱుంగ నే నిన్ను నన్నునీరవితసెప్ప
నేల సర్వలోకముల కశ్రధీశుఁ డైన, నీగురుం డొరు నాశించుననే మహేంద్ర.

36

వ. అని వెండియు.

37

ఆ. అగ్నిసల్లనై నశనబ్జమిత్తుఁడు మైల, పడ్డ సుర్వి వొరలఁ శ్ర బడిన మేరు
నగము సంచలించినను బాంకు వొరయునే, నాదుపలుకు నెమ్మనముననమ్ము.

38

క. అన విని ప్రమదంబునఁ దే, లినచిత్తముతోడ సమదశ్రీలం జనియెం
దనమందిరంబునకు సుర, లనురాగముఁ బొంద నింద్రుఁ శ్ర డమలచరిత్రా.

39

నీ. అది యంతయును విని శ్ర యమ్మరుత్తుఁడు త్రిద, శాచార్యుకడ కేగియతనితోడ
నీకు నెఱింగించి శ్ర సీపంపునన యేను, సంభారముల నెల్లనంఘటించి
యజ్ఞాచరణమున శ్ర కమరి యున్నాడ నీ, వుపదర్శనంబు సేయుటకు రమ్ము
నావుడు నింద్రుండు శ్ర ననుఁ దనయాగము, నకు మున్ను వరియించినాడు నాకు

తే. నెల్లు రావచ్చుననియెన్ద్రాయంద్రమంత్రి, యెల్లు వలికిన మాతాత్మకనఘనీదు
తండ్రిసంప్రీతితో నుపద్రష్టయయ్యె, నట్లకృపసేయు మని పల్కెనవ్విభుండు.

చ. విని ధిషణుం డమర్త్యులకునవిన్నను వొప్పఁ గ్రతుప్ర యోగముల్
మనము దలిర్పఁగా నడపి శ్ర మర్త్యునియాగమునొజ్జఁ గాఁగఁ జా
ల నిది నిజంబ యింక ననుకూలాప మొనర్పక పొమ్ము వేఱ యొ
క్కని నుపదర్శనంబునకుఁ శ్ర గైకొను మారసి నీపు నావుడున్.

41

వ. అజ్ఞనపతి లజ్జతుండై మగిడి వచ్చి యెదుర నారదుం గని వినయం బెసంగ
వినతుండై నిలిచిన సమ్మని యతనిం గనుంగొని యెట వోయి వచ్చె డేల
విన్న నై యున్నవాడవు నీతెఱుం గెఱింగింపు మెవ్విధంబున నైన నీవిషాదంబు
మాన్వేద ననుటయు నమ్మనుజవరుండు మదీయాధ్వరంబునకు నాంగిరసు నుపా

ధ్యాయంగావరియింపం వోయితి నద్దేవగురుండు నన్ను దూషించి పరిత్యజించె
నింక నేటి బ్రదుకని పలికిన సప్తరమసంయమి యష్టశమితేనితో బృహస్పతిని
నొల్లకున్న నేమి యంగిరసుని పిన్నకొడుకు సంవర్తుం డాధిపతుచేత ధిక్కరింపం
బడి సకలంబును విడిచి వెడలి వైరాగ్యంబుపెంపున దిగంబరుం డయి తిరుగు
చున్నవాఁడతనిపాలికి నరుగు నమ్మహాత్ముండు భవన్మఖంబునకు నుపదర్శనంబా
చరించు ననవుడు సంతసిల్లి యా భూవరుం డి ట్లనియె. 42

క. మునివర బ్రదికితి సంవర్తుని నెచ్చటఁ గాంతు నెప్పురుసునం దగ నా
డిన నతఁడు దోపు సేయక, ననుఁ గైకొను నెఱుంగఁజెప్పరానాసుం గరుణన్. 43

వ. అని ప్రార్థించినయప్పార్థివో త్తమునకు నత్తపోధనసత్తముం డి ట్లనియె. 44

సీ. భూపాల యతఁడు క్యాశీపురిఁ బాయక, వర్తించు నున్మత్తవర్తనమున
నతని నెఱింగెడునట్టియుపాయంబుఁ వినుము పురద్వారమున శవంబు
నిడికొని నీ వుండు శ్రమేతెంచి చూచి ని,వర్తించువాని సంశయంబు గాఁగ
నెఱుంగుము మరలి యశ్లేఁగంగ వెనుకన,పొమ్ము నిశ్చలభక్తిపూర్వకముగ

ఆ. నెచట నైన నీకు శ్రనేకాంత మొదవిన, శరణు సొరుము వినయభరితవృత్తి
నాదుగుఱుతు సెప్పినా రెవ్వరనినను, జెంద నారదుండు శ్రసెప్పె ననుము. 45

—* మరుత్తఁడు సంవర్తుని, దవయజ్ఞమున కుపద్రష్టగా వరియించుట. *

సీ. ఇప్పుడు నారదుం శ్ర డెం దున్నవాఁడని, యడిగినయట్లైన శ్ర నతఁడు నాకు
ని న్నెఱింగించి యగ్నిప్రవేశము సేసె, ననుము శంకింపక శ్ర యనుడు నమ్మ
హీపతి వారాణసీపురంబున కేఁగి, దిక్కుమాలినపీఠం శ్ర గొక్కచోటఁ
బడి యున్నఁ గని దానిఁ శ్ర బట్టించికొని పుర,ద్వార ప్రదేశంబు శ్ర సేర నరిగి
తే యచట నక్కుఁగపము నిడియంతనంతి, వేచికొనియుండఁగా నొక్కవెట్టివాఁడు
వచ్చి శవముఁ గనుంగొనిశ్రవాటువడ్డపసరమునుబోలెఁ గ్రమ్మతీరపాఱుటయును.

వ. వాని సంవర్తుంగా నెఱింగి యజనపతి యతనిపజ్జన చనం జన నతఁడు మరలి
చూచి పైఘాళి సల్లి మరజ్జనీయు వేఁదుఱుచెందంబు భావింప నా భూ
వల్లభుండు. 47

క. వినయముతోఁ గేల్ మొగుచుచు, ననుగమనం బుడుగ కరుగనాతండును ని
ర్జన మగు ప్రదేశమునకుం, జని యొకవటవిటపిసిడఁ శ్ర జదికిలఁ బడియెన్. 48

వ. డప్పి భావించుకొని యమ్మహాత్ముం డట్లు గూర్చుండుటయు. 49

సీ. ఆ రాజు సేరి సాగ్రష్టాంగ ప్రణామంబు,సేసి నిల్చిన ననుఁ శ్ర జెప్పి నిన్ను
ననఘ పుత్తెంచినశయతనిపే రెఱిఁగింపు, నిజ మైన సిద్ధించు శ్ర సీమనోర
థంబు బొంకగునేనిఁదలయేఁడు వ్రయ్యలై, పడు దని యమ్మునిశ్రపలుకుటయును
నారదుఁ డెఱిఁగించె శ్ర నాకు నిమ్మని నిజ, మాడిన సంవర్తుం శ్ర డాతఁ డెచట

తే. నేమి తెఱంగున నున్నవాఁ య డెఱుంగ వలయు

జెప్ప మనుడు మీ తెఱఁ గెల్లఁ య జెప్పి నన్ను

నిందు బుత్తెంచునపుడ యశ్శయ్యాడ్యధర్మ

పరుఁడు సొదఁ జొచ్చె నని చెప్పె య నరవరుండు.

50

వ. చెప్పిన నప్పరమముని యష్పడమితేనియాననం బాలోకించి.

51

క. ననుఁ గానఁగ నీవచ్చిన,పని యెయ్యది యనిన నాన్యకపతి నాయజ్ఞం

బునకుఁ గృప మీర లుపద,ర్శనముం జేయంగ వలయు య సంయమినాథా. 52

వ. ఏను మరుత్తుం డనువాఁడ భవదీయజనకుం డుపాధ్యాయుండుగాఁ గ్రతుకర్త

యైనకరంధమునిపాత్రుండ ననుటయు సంవర్తుండు సంప్రీతి నాతనితో నీవు

నీకార్యంబు నాకుం జెప్పితి నాతెఱంగు వినుము మాయన్న యగు బృహస్పతి

దనతపోబలంబున నన్ను నవమానించిన మదీయగృహధనాదివస్తువు లెల్లను

విడిచి యిట్లు దిరిగెద ననుబోఁటిపీనుంగు నీ కుపద్రష్టయైన నయ్యెడు పెంపునుం

గలదె యమ్మహాత్ము నీవు వరియింపు మట్లు గాక యేన కావలయు ననుతలంపు

గలదేని.

53

ఆ. అన్న నాకు మాన్యుఁ య డాతండు పనుపంగ, నాచరింతు నీదేయాగమునకు

నొజ్జతనయు వేగ య ముర్వీశ యగ్గురుఁ, గని యనుజ్ఞ వడయుమనిన విభుఁడు.

నీ. ఆతని కడకు ము య న్నరిగితిఁ గృప వుట్టఁ, బలికితి నతఁడు నాకపలుకు సరకు

గొనక యమర్త్యయాగజనము ననుష్ఠించు, నేను మర్త్యునియొజ్ఞ య నేల యగుడు

ననియె నాతోడియ్యాశనున వాసపుఁడుగురు, నుడిపినకలమునఁ య గడఁగి గురుఁడు

నను ధిక్కరించె నింకనశు యందే మని, పోదు మీమాహాత్మ్యముననువాస

ఆ. వుని నతి క్రమింతు య నని నమ్మి యున్నాడఁగై కొనంగ వలయుఁగరుణ వెలయు

ననిన మునియు నట్ల య యయ్యెడుఁ గా కని, పలికె మఱియు నాన్యకపాలుతోడ.

వ. ఏను నీయధ్వరంబున కుపదర్శనంబు నేయు చుండ నద్వినస్పతియు బృహస్పతియుఁ

బ్రద్వేషించి రోషంబు వాటింతురు దానికి న్నల్లకి నీవు సంచలించిన మదీయశా

పంబునం గీడువచ్చు నింత దలంచి సుస్థిరనిశ్చలనేయపు గావలయు విచారించుకొ

మ్మనిన నమ్మహానీయునితో నమ్మహీనాథుండు.

56

—* సంవర్తుండు మరుత్తుని యజ్ఞమున కుపద్రష్ట యగుట. *

నీ. నీకృప గాంచితి య నాకు నిం కొండువి,చారంబు లేటికి య సంయమింద్ర

యా దినస్పతియు బృహస్పతియును నేల, పశుపతి విద్వేషకపరతఁ గలఁచె

“తే. అయ్యెడుం గాక యిపుడు నీ య కనుచు నీవు, సంచలించినయష్పడ య కాప మిత్తు

నీకుఁ గీడును బాటిల్లు య నింత దలఁచి, సుస్థిరండవు గావరె య నుజనవర్మ”.

ఈపద్యము 55 వ పద్యమునకుఁ దర్వాత్ ముద్రితగ్రంథములొ నున్నది. చాత్రప్రతులందుఁ

క పట్టు. ప్రక్షిప్తం బని లోఁచెడిని.

నేనియుఁ గలఁగుదునో యని పలికి మీ, సంగతి వాసిన శ సరసిజాప్త
చంద్రతారకకులార్చనములు గలయంత, కాలంబుఁ బుణ్యలోకములు లేక

తే. పోవు నని శపథము శుద్ధభావవృత్తిఁ
బలుకుటయు మెచ్చి యమ్మునిశపతి మహేంద్రు
కంటె నిను ధనవంతునిఁ శ గా నొనర్చి
క్రతువు నడపుదు నని చెప్పి ప్రముద మెనఁగ.

57

వ. మఱియు నిట్లను నెత్తెఱంగున నేను ధనవంతుడ నగుదు సంటెని వినుము
హిమవంతంబును తరభాగంబున ముంజవంతం బనుపర్వతంబు గలదందు శివుం
డు శివాసహాయుండై సురసిద్ధగరుడ గంధర్వాది సమస్తభూతజాలంబు సేవింప
విహరించుచుండు.

58

క. మరణజరారోగము ల, ¹గ్గిరియేడిరువులను లే వశఖలగుల్మలతా
తరువులఁ గుసుమఫలంబులు, గర మొప్పచు నుండు నెల్ల శ కాలములందున్. 59
తే. ఆ నగంబుపార్శ్వంబులనరుణకిరణు, రుచివితానంబు ననుకరించుచు వెలుంగు
శుద్ధకాంచనమయశిలార్థస్థూలవాలు, కాప్రభాజాల మాశ్చర్యకారి యగుచు. 60

వ. మన మయ్యెడకుం బోయి.

61

సీ. శ్రీకంఠు రుద్రుని శ శివుఁ బూషదంతఘ్ను, హరునిఁగవర్ది శంకరుని నంత
కాంతకు వరదుని శ నాదిదేవునిఁ ద్రిలో,చను, సహస్రాక్షుని శ శాంతమూర్తిఁ
²జీతవాసుని ధన్వి శ సిద్ధు దండధరు మృ, గవ్యాధు సుష్టిషిఁ శ గనకబాహుఁ
బశుపతి వృష భూతశపతి మాతృభక్తుని, నజ నగ్నివక్త్రుని శ నభవు భవుని

ఆ. భక్తిఁ బ్రస్తుతించి శ ప్రణతులఁ దేల్చి తత్కరుణ వడసి పసిడి శ త్రివ్వితండ
ములు నృపాల పెక్కుమోపులు దెత్తము, రమ్ము భారవహులఁ దెమ్ముచాల. 62

క. అని పలికి యమ్ముహాత్ముఁడు, గొనిపోవఁగఁ బోయిశివునశకుంతితకరుణం
గనక మసంఖ్యముమోపులు, గొని వచ్చె నతండు మంచుకొండయివులకున్. 63

వ. ఇట్లు మహాధనవంతుండై మరుత్తుండు సువర్ణమయంబులుగా యజ్ఞవాటంబును
భాండప్రముఖసకల క్రియాసాధనంబులును శయ్యాసనాదులుం గావించుకొని
తత్ప్రదేశంబున నతిమానుషం బగువిభవం బెసంగ యజనంబున కుపక్రమించు
టయు బృహస్పతి యంతయు నెఱింగి యంగంబు కృశంబై వెలలువారునట్టి
వగం బొందిన సంక్రందనుండు నూచి యవ్వాచస్పతి కి ట్లనియె.

64

ఆ. తెలివు వొంది యున్నదయె నీదుచిత్తంబు, సురల బ్రదుకు తెరువు శ లరసి నడపు
చున్నవాడవే స్రముత్సాహమున వారు, నీకుఁ బ్రియ మొనర్చి శ నేర్పి మండ్ర.

వ. అనుటయు నాచార్యుండు సర్వంబు సంపన్నంబనియనిన ననిమిషపతి యతనితోడ.

క. నీయెడలు డస్సి వెలువెల, నై యన్నది నీకు నిట్టియధికపువగవుం

1. క. గ. చ. జ. గ్గిరియం చెయ్యెడల. 2. క. గ. జ. ట. 'జీతవాసుని ధన్వి + బిసదంతు సిద్ధుమృగ.

జేయఁగ వెఱవనిసీచులఁ, జేయుదు దండితులఁ గాఁగఁ శ జెప్పుము వారిన్. 67

వ. అనవుడు నాచార్యుం డట్టిది లేదు మరుత్తుండు మహానీయం బగుమఖం బానరింప నుద్వేగించినవాఁ డతనికి మద్విరోధి యగు సంవర్తుండు యాజకుం డయి యది నడపువాఁ డయ్యెనని వింటి మద్విషాదంబునకు మూలం బిది యట్లు గాకుండం జేయవలయు నజ్ఞననాయకు నియమించి సంవర్తుని యాజకత్వంబు నవశ్యంబును మూస్సునది యని పలికినం బాకశాసనుండు పార్శ్వంబున నున్న యగ్నిదేవు నాలోకించి సీవు మరుత్తుపాలికిం బా మృతండు క్రతుకరణంబున కుత్సహించిన వాఁడు తదీయం బగు నుపదర్శనంబు బృహస్పతి యాచరించువాఁడు గా సం ఘటించి రమ్మని నీయోగించిన. 68

ఆ. అట్లు సేమువాడ శ నని యగ్ని నిజతను, స్ఫురణ మతిశయిల్ల శ నరుగుటయును సుల్ల మచ్చెరువున శ నూన మరుత్తుండు, ప్రణతి యాచరించి శ భ క్తితోడ. 69

—* అగ్నిదేవుం డింద్రసందేశము మరుత్తున కెఱింగింప వచ్చుట. *

సీ. సంవర్తుఁ బిలిచి యాశసనపాద్యముఖ్యోప, చరణముల్ నడపించి శ పరిసరమున నున్న నయ్యనలుఁ డశ్శయ్యుర్వీశ్వరునితోడ, బలవైరి వసుప సీరపాలి కనఘ యరుగు దెంచితి దూత్యనై యున్న నవ్యభుం, డవ్యాసవుండు సౌఖ్యమున వెలుఁగు చున్నాఁడె యమరస్యముత్కరం బతనిఁకి, బ్రియ మాచరించి వశ్శర్తించుచున్నె.

ఆ. యాదరంబు గలదె శ నాదెన నాసహ, న్రాక్షి నెమ్మనంబునందు హవ్య వాహ యనుడు నతఁడు శ వసుమతీపతికి ని,ట్లనియెఁ గౌరవాన్వయగ్రగణ్య.

క. సురనాథుండు దద్దయు సుఖ, సుర లాతనికిం బ్రియంబు శ సాలయక యొనరిం తురు సీదెన నాదర మ, ప్సరుషవరున కగ్గలంబు శ భూపవరేశ్వర. 71

వ. నావచ్చినపని సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 72

క. నీజన్మమునకు ధిషణుడు, యాజకుడై మర్త్యు నిన్ను శ నమరత్వదశా బ్రాజిష్ఠుఁ జేయు నమ్మెయి, రాజితముగ నాచరింపు శ క్రతుకార్యంబున్. 73

వ. ఇది యింద్రుండు నీతోడం జెప్పు మన్న కార్యం బనుటయు నమ్మనుజనాథుం డమ్మహాత్ముతోడ. 74

ఆ. అనఘ యేడుమ్రొక్కుశ్రలాబృహస్పతికిమ్రొ, క్కెద నతండు నన్నునదయవృత్తి నపహసించి తాను శ యాజకత్వమునకు, నెల్లుఁజొరకయున్ననీను బోయి. 75

క. అనుజుం డతనికి ననుజెను, పానరినసంవర్తుభక్తి శ నొడఁబఱచి తగం గొని వచ్చితి మత్క్రతుయా,జన మీయోగీశ్వరుండ శ చాలుం జేయన్. 76

ఆ. అనిన నగ్నిదేవుఁ శ డమరగురుం డుపద్రష్ట యైన వజ్రధరుండు సీకు నలఘువుణ్యలోకములు సులభ్యములుగ, లీలఁ జేయు నట్లు శ మేలు గాదె. 77

క. అనవుడు సంవర్తుండు గడుఁ, గనలి యనలుతోడ నిట్టి శ గతి నీవింకా

డిన మద్దారుణదృష్టిని, నినుఁ గాల్తు మగుడు మిప్పునికిఁ దిరుగకుమీ. 78

చ. అనుటయు భీతి నగ్ని యమరరాధిపుపాలికిఁ బోయి యే మరు
త్తునిఁ గని నెమ్మిసీ దగు క్రతుక్రియకుఁ గురు యాజకుండు గాఁ
గొను మని చెప్పితిఁ విని యశకుంతిలనిశ్చయుఁ డైనయవ్యభుం
డనిమిషమంత్రీకిఁ వెఱతు శ నాతనితమ్మునిఁ గోరి తెచ్చితిన్. 79

వ. ఈ యోగీశ్వరుండు మదీయాధ్వరంబునకు యాజకుం డనుపలుకుపలికి సంవర్తుం
జూపె నే నంతనిలువక పురుహూతునకుం బ్రియం బొనరించిన నీకుం బుణ్య
లోకంబులు సిద్ధించు నట్లు సేసిన మే లని తఱిమి చెప్పినను నప్పడమిఱేఁ డొడం
బడండ. 80

చ. అని విని యింద్రుఁ డీ ట్లనియె శ నగ్నికి నిమ్మరి వోయి చెప్ప మ
జ్జనపతితోడ నాపలుకు శ సమ్మతిఁ జేయక తక్కెనేని నేఁ
బనిచెద వజ్రముఁ జమునిరపాలికి నన్నరనాథు వేగమే
యనుచుట కింతయెల్లదమె శ యాతనికిన్ మనయాజ్ఞ యారయన్. 81

వ. అని పలుకుటయుఁ బావకుండు పాకశాసను నాలోకించి. 82

సీ. ఇంక వచ్చిన దారుశేషేణదగ్ధుఁ గా, వింతుఁ జుమ్మా యని శ విపులకోప
మూర్తియై పలికె సంశవర్తుండు గాపున, వెఱతు నే నట వోవ శ వేటొకండు
పోవుఁగా కనవుడు శ దేవేంద్రుఁ డన్యుల, నీవు దహింతు గా శ కేవిధమున
నోరులు నిన్ను దహింతురొ పేదమాట యిట్లాడు దేయనుటయు శ నగ్నివలుకు

ఆ. మూఁడులోకములును శ వాఁడిమగంటిమి, నేలు చున్నవాని శ నెట్లు వృత్తుఁ
డాక్రమించె నిన్నునదియును గాక పర్జన్య మఱియు వినుముబ్రహ్మబలము. 83

సీ. సమ్యాతి క్రతువున శ నయ్యాశ్వీనుల సోమ, పానంబు నీ కొడోబాటు గాక
పాయంగఁ బెట్టిన శ భార్గవచ్యవనుండు, వారికిఁ గా సురశవర్గసహిత
ముగ నిన్ను బాధితుండుగఁ జేసె నిజమంత్ర, బలమున దాని కీ శ వలిగి వజ్ర
మేఢైఱఁ గొని యమ్మునీశ్వరు ¹సాధింపఁ, గడఁగిన నగుచు బె శ ట్టడఁచెఁగాడే
తే. యతఁడు పుడిసెఁడునీరనశయప్ప డతనిఁ, దెలచి సోమమ్యాశ్వీనులకుఁ గలుగఁజేసి
తరయ నెందును బ్రహ్మబ్రలాతిశయముఁ, గడచినట్టిబలంబులుగలవె యనఘ.

క. అనవుడు బ్రహ్మబలము గడు, ఘన మగు పెఱుఁగుదు మరుత్తుఁ గాఱియఁబెట్టం
జనదే నా కని శక్రుఁడు, పనిచెను గంధర్వలోకశపతి ధృతరాష్ట్రున్. 85

వ. పనుచునప్ప డతని కిట్లనియె. 86

తే. నీవు వోయి మరుత్తుని నెమ్మిఁగాంచి, గురునీకుయాజకుండుగఁ గొనఁగవలయు
నట్లచేయక యున్న వృత్తాగ్రి శ్రోధ, దీప్తుఁ డై కులిశంబుఁ బుత్రైంచు ననుము.

వ. ఈ మాట సంవర్తునిసన్నిధిన యాడు మని పలికిన నా ధృతరాష్ట్రుండియ్యకొని

చని సంవర్తసహితంఁడై యున్నమరుత్తునిం గని తాను గంధర్వుం డనియును ననిమిషపతిపంపున వచ్చితి ననియునుం జెప్పి యప్పుడమితేనితో మఱియు నిట్లనియె. 88

చ. వినుము మదీయబుద్ధిపృథివీవర యాజకుఁ గాఁగ నీమఖం
బునకు బృహస్పతిం గొనుము శ పూర్వదిశాపతి కవ్విధంబు ప్రి
తి నొనఁగు నట్లు సేయ-కవ్యధీరణ చేసితియేని వజ్రముం
బనుచు నతండు నీపయి సశభాసదులున్ వినఁ జాటి చెప్పితిన్. 89

సీ. అనిన మరుత్తుఁ డత్యయమరగురుండు నా,యాగంబు నడపుటకాత్మ రోసి
రా కున్న సంవర్త శ బ్రార్థించి తెచ్చితి, నింక నట్లులు సేయకెట్లు వచ్చు
ననఘ మి త్రిద్రోహాశ్రమధికపాపముగాదె, యిది నీవెఱుంగుదయిందుఁ డెఱుంగు
సిద్ధసాధ్యాదిప్రశస్తిధులు నెఱుంగుదు, రిమాట గురునకు శ నియ్యకోల
తే యనుడు గంధర్వుఁ డ దె వినశనయ్యె వజ్ర
ఘోరనాదంబు నీ కోర్వఁ శ గొలఁది యగునొ
కాదొ నీవ యెఱుంగుదు శ మేదినిశ
యనుటయును నృపుఁ డాలించి శ విని భయమున. 90

వ. సంవర్తన కెఱింగించి. 91

క. కులిశము వచ్చుచు నున్నది, యలుకొందెడు నామనంబు శ ననఘచరిత స
భ్యులు సంత్రాసము నొందిరి, తలకొని రక్షింప వలయు శ దయ మమైల్లన్. 92

వ. అనిన విని యమ్మహాయోగీశ్వరుండు. 93

సీ. ఇంద్రుని దేవ భయంబించు కేనియువల, దతఁడు న న్నెఱుంగఁడేయధిపవినుము
సం స్తంభవిద్యాప్రశ శ్రవై భవమున, వజ్రంబు నతఁడు సశవాసనాది
దై వతంబులయాయురధంబులు నాచేతఁ, బ్రతిహతిం బొందు దురష్టవనచండ
వృష్టిప్రముఖమహాశక్తివికృతులబాధింతు,ననుడు మ్రోయుచుని ద్రేయరుగుదెంచె

ఆ. భిదుర మెవ్విధమున శ భీతి దొఱుంగుదు, ననియె నృపతి యాతఁడల్ల నగుచు
దాని సరకుగొనకు శ తగువర మడుగు నా,తపమునేర్పి నిత్తుధరణినాథ. 94

చ. అనిన మరుత్తుఁ డిట్లనియె శ నాతనితో భయ మెల్లఁబాసె నే
నిను వర మర్థి వేడెద మనీష విరోధము దక్కి యధ్వరం
బున కేట వచ్చి దై వతవిభుండు నిజోచితహవ్యభాగముం
గొనియెడునట్లు గాఁగ మునిగ్రకుంజర చి త్తమునం దలంపవే. 95

క. తమభాగంబులు దక్కిన, యమరులునుం బ్రీతిఁ గొనఁగ శ యాగంబు ప్రయో
గము సుప్రణీత మయి లో,కమనోజ్ఞము గాఁగ వలయుఁ శ గారుణ్యానిధి. 96

క. అనుటయును మదాహ్వనం, బున నిందుండు సోమపానమున కేతెంచుం
జనుదెంతు రతనితోఁ ద,క్కినయమరులుఁ దొడఁగు యజ్ఞశ్రుతికి నరేంద్ర. 97

—* మరుత్తునియజ్ఞంబున హవిర్భాగంబులు గొన నిండ్రాదులు వచ్చుట. *—

వ. అని పలికి దవ్వలన యవ్వజ్రంబు వారించి గంధర్వనకు వీడుకోలు సేయించి యయ్యోగీంద్రుండు దేవేంద్రుని దేవతలనుంబిలిచె నమ్మహాత్మునిమహానీయమంత్ర శక్తి నాహూతు లైనయష్టరుహూత ప్రభృతిబృందారకులు ప్రియంబున నరు గుదేర నమ్మునిపతి యజ్ఞపతి వారల నెదుర్కొనుతెఱంగు నడపి తానునుగూడ నడచి వారికి నవ్యసాధ్యాదిపూజనంబులు విధివిహిత ప్రకారంబునం జెల్లించె నమ్మరుత్తుండును మరుత్పతికిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవునిజయుంచేసి నాజన్మంబుసఫలంబు సేసితి కృతార్థుండ నైతిం గృపాధామ నామీదియలుక మాని నన్నుం జల్లనిచూడ్కిం జూడు మని ప్రార్థించి సంవర్తుం జూచి యిత్రాపసపతి బృహస్పతి స్వరూపంబు కావునం గ్రతుయాజకుండుగాఁ బ్రతిగ్రహించితినివిన్నవించుటయు ననిమిషనాథుండు నీవలనం బ్రీతిం బొందితి నీతం డయ్యమరగురుననుజుం డతని యట్లగుటకు సందియంబేమి యనుచు వికచవదనుం డై కనుంగొనిన నమ్ముని వరుం డా దివిజవరునికి ట్లనియె.

98

ఆ. అఖలలోకభర్తృ వమరేంద్ర నీ విట్టు, లాదరమున వచ్చు ౧ టరయ నాత పంబుఫలముగాడె, పావనమూర్తియీ, రాజకృతువుఁ బుణ్యరాశి యయ్యె.

చ. సకలవిధానదక్షుడవు ౨ సర్వము నారసి చేయఁ బంపు నీ సకృపవిలోకనంబులను ౩ సార్థము లై కృతుమంత్రతంత్రముల్ వికలత లేక చెల్లు జననవిశ్రుతిఁ డీ నృపుఁడు ౪ భవద్దయన్ సుకృతులలోనఁ బెంపు గని ౫ చూడఁ గనుం దగఁ బుణ్యలోకముల్.

100

వ. అని యిట్లు నిభృతుం డై యభివర్ణనపూర్వకంబుగా సంభాషణం బాచరించిన.

నీ భూరిహర్షంబునఁ ౧ బొంది పురందరుం, డమృతాశనులఁ గలరయంగఁ జూచి యజ్ఞవాటం బుదాత్రాభిరామంబుగఁ, జేయింపుఁ డప్సరస్ స్త్రీజనంబు నాట గంధర్వలృపాలఁ జెల్లింపుఁడు, నావుడు వారట్ల ౨ నడపి మఱియు సకలకర్మములకు ౩ సాహాయ్య మాచరిం,పంగ వేఱొకయగ్నిభంగి వెలిగి

తే. లసితసముచితపీఠ మృలంకరించి, వేడ్క సంవర్తముని హవిర్విధి యొనర్ప యాగముజ్వలమును సుప్రయోగకంబు, నగుచు నొప్పారె భరతకులగృగణ్య.

తే. ౧ ప్రితిఁబేర్వరఁ బిలిచి చేసేత సోమ, యమ్మహాయోనియంది మిశ్రనమ్మిబాష్ప మాచరించి సహస్ర నేత్రాదులైన,యమరు లానందమునఁ దేలి ౨ రధిపముఖ్య

వ. ఇట్లు మరుత్తుండు మరుత్పతికిం బరమత్మప్తి గావించి యామంత్రణంబు సేయ నయ్యందఱు సభినందించి నిజనివాసంబులకుం జని రజ్జననాథుండు.

104

చ. యజనము సెల్లుకాలము సకమాప్తతఁ బొందిన నాఁడు దద్దయ క్కజ మగుభంగిఁ బ్రస్ఫురిత్రకాంచనరాసు లనేకముల్ బహు

ద్విజులకు భక్తియు క్రియును శ్ర వేడుకయున్ వినియంబు నొప్ప సం
భజనపరాత్ముఁ డై యొసఁగె శ్ర వారవవంశపయోధిచంద్రమా.

105

తే. అంతఁ బోవక హేమమృత్యుమహిత, యజ్ఞవాల్మభాండాదిపదార్థములును
బ్రాహ్మణావళి కిచ్చె నశ్వాట నతఁడు, హిమగిరిప్రాంతమునఁ గ్రతుశ్రవెలమిఁజేసి.
వ. సంవర్తునిచేత ననుజ్ఞాతుం డై నిజపురంబునకు నరుగుదెంచి వార్ధి వేష్టితవసుంధ
రావలయంబుం బుణ్యపరత వెలయం బాలించె బ్రాహ్మణులుఁ దమయోపినంత
యుం బసిండి ద్రవ్వి తండంబులు దెచ్చుకొని తక్కినదానినచ్చట నొక్కేడనిధిగా
నిక్షేపించి దీనిం గాలాంతరంబున నెవ్వరేనిం గని రిదియక్కనినవారిధనంబ యని
రమ్మహాకాంచనసంచయంబు గొని వచ్చి విచ్చలవిడి నశ్వమేధయాగంబున సకల
దేవతలం దృవులం జేయు మనియె నట్లు వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు సెప్పినవచనం
బుల వినియును బంధువిషయశోకంబునం గ్రమ్మఱుం దెలివి నొందియు నొందక
ధూమంబు వొదవినయనలంబునుంబోలె నున్న పాండవా గ్రజంగనుంగొని కమల
నాభుండు.

107

తే. వంక యైనతలం పెల్ల శ్ర వసుమతీశ, యరయ మృత్యుపదం బగు శ్ర నార్జునాన్వి
తంబు బ్రహ్మపదం బింత శ్ర తధ్య మేల, యీతాతాతలంపులభీటువాఱ.

108

క. కర్మానుష్ఠానంబును, నిర్మలముగ నడపఁబడదు శ్ర నీచే విను మో
ధర్మతనూభవ వగయును, నిర్మలము సేయ విది మనసిష కలిమియే.
వ. వగ ¹నిర్మలము సేయమి యెట్లంటేని నీ వంతశ్శత్రుల నెఱుంగవు గాదె కావున
నేతద్విషయం బైనయొక్క యతిహాసంబు గల దాకర్ణింపుము.

110

—* శ్రీకృష్ణుడు ధర్మరాజునకు మనస్తాపోపశమంబు సేయట. *

సీ. అవని యెల్లను వృత్రుఁడ౯క్రమించి తదీయ, గుణ మగుగంధంబు శ్ర గొనిన వజ్ర
వానిపై వజ్రంబు శ్ర వైవఁ గ్రమంబున, నంబు తేజఃపవనాంబరముల
యందుఁ బ్రవేశించి శ్ర యందులరసరూప, సంస్పర్శశబ్దముల్ శ్ర చండవిక్ర
ముం డైన యతఁడు స్రముద్ధతిఁ గొనఁ గొనఁ, దోడ్తోడనమ్మ హేంబ్రదుండుకులిశ
ల. నిహతి వెలువరింప శ్ర నిర్భరవేగుఁ డై, యతినిలోను సొచ్చె శ్ర నసుర దాన
మూర్ఖులొయె దివిజ్రముఖుండు బోధితుఁ, జేసె మం త్రవిధి వశస్థిఁడతని. 111
వ. ఇట్లు వసిష్ఠప్రయు క్తమం త్రశక్తిం బ్రబుద్ధుండైనవృద్ధశ్రవుండుశరీరాంతర్గతుం
డైన వృత్రునదృశ్యం బైనవజ్రంబును వధియించెనవ్యాసవుం డీధర్మరహస్యంబు
తెఱింగు మునుల కెఱింగించె మునులు నాకుం జెప్పిరి మానవేశ్వర దీని నీవు
దెలిసికొను మని పలికి యప్పాండవా గ్రజునితో నప్పండరీకాక్షిండు వెండియు
నిట్లనియె.

112

సీ. శారీరమును మానసంబును నారెండు, దెఱఁగు లై వ్యాధి వశ్ర్రించు నందు

- వినువాతమును బిత్తమును శ్లేష్మమును సమ,త్వంబుఁ బొందినయపుఁడ్యస్థుఁడగున
రుం డవి మూఁడు నొక్కఁం డైన వికృతి నొందినశరీరవ్యాధి శయనఁగఁబరఁగు
సత్త్వరజస్తమస్సమత స్థితి విష,మత మనోవ్యాధి యీర్ష్యాద్వితయమునకు.
- ఆ. నొంటి దోఁచు తెవుడు శ నొదవ దనోన్యసం,జనకజన్యభావశత్రుజేసి
వికృతికాల మొకటనొకటి దోఁచు నది వా,తాదులందు గుణములందు నధిప.
- వ. ఇది సూక్ష్మకర్మానుష్ఠానప్రకారంబు దీని నీ నలవరింపవు గావునం గర్మానుష్ఠానం
బును నిర్మలంబుగా నడపంబడ దంటి నని పలికి మఱియును. 114
- క. వాతాదులందు గుణములు, నీ తెరువునఁ దక్కు వగుట శ యొక్కఁడగుట నీ
చేతఃప్రశక్తి దోఁచి నృ,పా తెలియఁగ వలయు సమతృపరశాంతికినై. 115
- సీ. అమ్మెయి గాక వాతాదులు సత్త్వము,ఖ్యములును దివిచినఁ శ గలఁగు దేని
నది నీన్వభావ మే శ మనఁ గల దింకను, జెప్పెద నవధాన శ మొప్పు వినుము
సభ కేకవస్త్ర రజస్వలఁ బాంచాలిఁ, గొని రాక మఱపు కాననములోన
నిడుమలు గుడుచుట శ నెడఁ జెట్టుకు జటా,సురసైంధవాదులగదురితకృతులు
- తే. దలఁపకుము మాత్యువురమున శ దైన్యపడుట, బుద్ధిసేయకు భీష్మాద్వియుద్ధతంత్ర
మారయంగ యుద్ధంబు గాదందుఁ బుట్టు,కీడుమే లేమియును జత్తగింపకుండు.
- వ. దాని నెట్లు యుద్ధంబు గా దనియె దంటేని నది మిథ్యాయుద్ధంబు సత్యయుద్ధం
బాకర్ణింపుము. 117
- ఉ. అమ్మెయి బంధుమిత్రులస్యహాయతకల్మి ప్రయోజనంబు లే
దమ్మహాసీయయుద్ధమున శ కాత్మయ తోడు మనంబు శత్రుఁ డీ
వెమ్మెయి నైన శాంతి ఘటియింపుము లో పగఁ దీర్చు మందు శాం
తమ్మచుమీ మనోవిజయశ్రతన్ వెలు గొందుము శాంతబుద్ధి వై. 118
- తే. అంతరం బగునిక్కయ్య శ మధిప గెలువ, కిట్ల యేగతిఁ బోయెదోయెఱుంగ దీని
నీవ కనిగొని నద్బుద్ధినిశ్చయప్ర, వీణుడవు గమ్ము మాటలు శ వేయు నేల. 119
- వ. అని చెప్పి కౌంతేయాగ్రజనితోఁ గృష్ణుండు వెండియు నిట్లను రెండక్షరంబులు
మృత్యువు మూఁడక్షరంబులు బ్రహ్మం బవి యెయ్యవి యంటేని వినుము మమ
యనునవియును నమమ యనునవియును నై యుండు భూతంబులచేతం గానంబడక
యాబ్రహ్మమృత్యువులు వోరు చుండు. 120
- క. తత్త్వ మనశ్వర మశరీర తత్త్వంబునఁ దరఁగు భూతశరాశి నియతనా
శితత్త్వంబు హింసకత్వము, తాత్త్విక మై లేదు దేహదళనమున నృపా. 121
- క. శరధిపరివేష్టితక్షీతిఁ, బరిపాలించినను దానికపై దృఢమమతం
బారయక వర్తించిన న, పురుషుని దురితంబు లెట్లు శ పొందఁగ నేర్చున్. 122
- క. వనమున వన్యాహారం,బున వర్తించిన, బదార్థములపై మమతన్

- మనమున విడ కుండిన న,మృనుజుడు మృత్యుముఖవర్తి శ్రమనుజాధీశా: 123
- క. వెలిపగఱగెలుపు గెలుపే, యలఘుమతిన్ గెలువవలయు శ్ర నభ్యంతరశ
త్రులఁ దద్విజయము మోక్షము, నలవఱుపం జాలు నొంట శ్ర నమ్మేలగునే. 124
- క. విను మంతశ్శత్రులలో, ఘనుఁ డగుఁ గాముఁడు నిరస్తకామం బగువ
ర్తనము విరళ మధ్యయనయ,జనదానంబులును గామ్యసహితములు గదా. 125
- వ. ఇవ్విషయంబునం గామగీత లనువాక్యంబులు గలవు వాని నాకర్ణింపుము
కాముండు లోకంబు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 126
- క. అనపాయుం డగునెవ్వం,డును నను బాధింపఁ జాలఁగడు ప్రయత్నము నా
ధన మగునె వేదవేద్యుం,డ నయి పరఁగుచున్ననామ్రోడను విపాతికి నై. 127
- క. ధృతి నెవ్వఁడు నన్నుం బ్రవి,హతుఁ జేయఁగఁ జూచు భావ శ్రమగుదునతనికే
నతఁ డది యెఱుఁగడు గాన వి,హతి బాంకై పోవఁగా జగయము లేకుండున్. 128
- క. ననుఁ దపమున, బ్రహరించెద, నని యెవ్వఁడు దొడఁగు నతని శ్ర కాతపముఫలం
బునఁడెనఁ గోరిక నై యే, జనియింతుం జెఱవఁగా వ్యశమె యెవ్వనికిన్. 129
- క. నను మోక్ష మూఁది చెఱచెద, నని యెవ్వఁడు దలఁచు వానిశ్రయం దే మోక్షో
ర్థనమై యునికి నవధ్యుఁడ, సనాతనుఁడఁ ద్రోవ నొకఁడుఁ జాలఁడు నన్నున్. 130
- క. అని యివ్విధమునఁ గాముఁడు, దనుఁ జెఱవఁగ రామిఁ జెప్పకతలఁపొందిన జె
ప్పినభంగి నెదను దోచెను, విను మవధానమునఁ బాండ్యవేయప్రవరా. 131
- చ. పనివడి పూచి పట్టమి సుబంధురధైర్యము నిర్వహింతు నే
ననుమతి సొన్న కుండుట సమగ్రతపంబునతత్ఫలేచ్చ లే
కునికి విమోక్షతృప్త భర శ్ర మొందమి కాము నడంనుఁ గాన యి
య్యనపులు లేమి సువ్రే యనకపాయత గా నతఁ డాడె భూవరా. 132
- క. విను పెక్కు లేల గోరిక, మనమునఁ జొరసీక యున్న శ్ర మడియుం గాముం
డనవద్య యశ్వమేధం, బానరింపుము గోర కుండు శ్ర మొక్కటియు మదిన్. 133
- ఆ. అశ్వమేధమఖముగనం దట్ల యనఘ య,లోలుపత్వగుణవిశాలబుద్ధి
శాలి వై ఫలాభిరసంధి లే కక్కాము, ధర్మకాఁగఁ బొనర్పు శ్ర ధర్మతనయ. 134
- క. చచ్చినబంధులఁ గొని రా వచ్చునె తలఁపకుము నీవు శ్ర వారిం గ్రతువుల్
విచ్చలవిడిఁ జేయుము నిను, మెచ్చు జగంబు సమకూరు శ్ర మీఁదనుగతియున్. 135
- వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు సెప్పె బారాశర్యుండు బోధించె దేవస్థానుండు నారదుం
డును హితవచనంబు లుపదేశించిరి భీమాదులు నలువురును ద్రౌపదియును దగిన
మాటలు సెప్పిరి శాస్త్రచక్షుర్మహితు లైనమహీసురులు యోగ్యవచనంబు
లుపన్యసించి రివ్విధంబున నందఱవాక్యంబులు నాకర్ణించి శోకంబు విడిచి
యా భూకాంతుండు ధరణీపాలనాధ్వరకరణంబుల కియ్యకొని యశుచిత్వనివృత్తి

కై గంగాతీరంబునఁ గొన్నిదినంబులు నిలుచువాఁ డయి మునివర్గంబునకుఁ బ్రద
క్షిణంబును బ్రణామంబునం జేసి. 136

క. మీకారుణ్యంబున నాశోకం బంతయును బాసె శ్ర సుమనస్కృత సు
శ్లోకాత్మలార కలిగెన్, నాకున్ విచ్చేయుఁ డింక శ్ర ననుమఱవకఁడీ. 137

— ♦ వ్యాసనారదాదిమునులు ధర్మజా పీఠ్కొని స్వస్థానములకుఁ బోవుట. ♦ —

వ. అని పలికి విశేషించి వేదవ్యాసమునివరుపాదంబుల కెఱుగి భవత్ప్రసాదంబునం
గందువ గనిన కనకమ్ము మిమ్ముం బురస్కరించుకొనిపోయి చేకొనం గలఁవాడ
నప్పటికి సన్నిధి సేయవలయు నప్పెన్నిధికి నాశ్రయంబై నహిమగిరి మహీధరం
బులలోన నెల్లను బరిమాశ్చర్యనిధి యని సవినయంబుగాఁ బ్రార్థించి నాపై
బెక్కులు కల్యాణకరణకల్యంబు లగుమాట లాడితిరి మహాభాగ్యవంతులకుఁ
గాక యిట్టివారికారుణ్యంబు దొరకొనునె మీకరుణయ నన్ను భాగ్యవంతుం
డని తెలిపెడు నని ¹బహుప్రకారంబులం బ్రస్తుతి సేసె నట్లమంత్రితులై
యమ్మహాత్ము లందఱుఁ గృష్ణార్జునామంత్రణంబు గైకొని యంతర్ధానంబు సేసిరి
పదంపడి భీష్మనకుం బరలోక క్రియలు ధృతరాష్ట్రసహితం డై యాచరించి
కర్ణప్రభృతికురు ప్రకరంబునకు నూర్వలోకసాంద్రసౌఖ్యసిద్ధ్యర్థంబుగా నానా
విధదానవిధులు నిర్వర్తించి కృతకృత్యుండై కతిపయదినంబుల కచోట్టు గదలి
పాండవాగ్రజండు పాండునృపాగ్రజ నగ్రైసరుం గావించుకొని కరినగరం
బున కరిగి యతనిం బూజించి తదనుజ్ఞాశోభితం డగుచుఁ గృష్ణుండును భీమా
ద్యునుజులును మోదంబు నొంద జనులు నభినందింపఁ బెం పారి²వసుంధరాపరి
పాలనధురంధరుం డయ్యె నని చెప్పిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున
కి ట్లనియె. 138

— ♦ ధర్మజుడు ధరణిం బాలించునపుడు కృష్ణార్జునుల వర్తించువిధము. ♦ —

తే. ఇవిధంబున ధర్మజుం శ్ర డెలమి ధరణి, పాలనము సేయుఁగాఁ గృష్ణార్జునులై ట్టి
తెఱుగువారలై యెచట వశ్రర్తించి రెఱుంగఁ, జెప్పవే నాకు సజ్జనశ్రవేనీయ. 139

వ. అని. యడిగిన వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 140

సీ. ధర్మజుం డిమ్మొయి శ్ర ధరణిఁ బాలింపంగ, ననఘ యింద్రప్రస్థమున వసించి
కృష్ణుండుఁ గ్రీడియుఁ శ్ర గ్రీడాపరత సరి, తాననపరవ్రతసానుడే
ములఁ జరించుచు విప్రపూజలఁ బుణ్యక, ధాత్ర వణముల సకతావ్యగోష్ఠిఁ
బ్రాద్దు పుచ్చుచుఁడమరపూర్వవృత్తములై న, సమరతంత్రప్రముఖములఁ జెప్పి
తే. కొనుచునుండుడు రాత్రియశ్రవణయ నరుడు, దలఁచివగచినశోకంబునదలఁగునట్టి
నాక్యసంతతి నావృష్టివరుడు డేర్చు, సముచితోక్తుల ధర్మజాశాంతి వొగడు.
క. ³విను మయకృతసభఁ గ్రొత్తగఁ, గనియచ్చో నొక్కయెడ సకకాతుకనానా

1. క. నూనృప్రస్తుతి సేసె. 2. ట. పృథివిం బాలించె నని చెప్పినది. 3. విను మామయునధ

- జనపరివృత్తులై యుండుదు, రనూనవిభవమునఁ బ్రమద శ్ర మారంగవారల్. 142
- వ. ఒక్కనాఁ డప్పండరీకాక్షుండు గాండివితో ని ట్లనియె. 143
- సీ. సమరంబు ధర్మవిశ్రయపరిశీర్త్యంబు, గాఁ జేసి భూమి నిశ్చలకముగఁ
బాలించుచున్నాఁడు శ్ర ప్రజ ప్రీతి నొందంగ. విద్యజనంబులు శ్ర వివిధసుఖము
లనుభవించుచుఁ దన్ను శ్ర వినుతింప నెగఁజెడు, శాంతియు సమతయునకలజనము
గొని యీడు సిద్ధులు శ్ర మునులు సేవించురు, ధర్మనందనుఁడి ట్లుదాత్తుఁడగు నె
తే. యతని కున్నతి గావించి శ్రరనిలజుండుఁ, గవలు నెంతయునీచేత్రిగాండివంబు
లీల గల్గి మహాధర్మశ్రాళి సత్య, నిత్యుఁ డమృహీపతి కృతకత్యుఁ డయ్యె. 144
- వ. అని యగ్గించి యతనియాననం బాలొకించి. 145
- ఉ. నీవలనన్ మహాత్మ విను శ్ర నిర్భరచిత్తుఁడ నైతిఁ జూడఁగాఁ
బోవుతలంపు వుట్టెడుఁ బ్రభూతగుణున్ బలదేవు వత్సలన్
దేవకి నార్ద్రచిత్తు వసుధదేవుని మధతరాగనాంద్రస
ద్భావుల సర్వయాదవులఁ శ్ర బార్థ ననుం దగ నన్ని పుచ్చవే.
- క. ద్వారకకుఁ బోయి వచ్చెదఁ, గౌరవపతి కితైటంగు శ్ర ¹కార్యజ్ఞానో
దారుఁడ వగునీ వొది, త్యాగూఢము గాఁగఁ జెప్పు శ్ర మగుసమయమునన్. 147
- తే. అవ్వీభుఁడు వోయి వత్తు గాకనక పోసు
మేనుఁ బ్రాణంబుఁ దనయులు శ్ర మి త్రగణము
బంధులును నర్థచయము నశ్చార్ధి వేంద్రు
సొమ్ము తదనువర్తనము వ్రతమ్ము నాకు. 148
- వ. కావున. 149
- క. మనము కరినగరమునకుం, జని పుణ్యాత్ముని నజాతశత్రుని నెలమిం
గని తగునవసరమున ని, ప్పని విజ్ఞాపించి యతనిశ్రపనిచినభంగిన్. 150
- క. నడతము పోదమనుడుఁ గ, వ్వడి గొండాకవడి విచార్యవన్మానసుఁడై
కడు మేలటు సేయుద మని, యొడఁ బాటుంబలుకు వలికి శ్ర యొయ్యనపిదపన్. 151
- వ. అగ్నుహాత్ముతో ని ట్లనియె. 152
- చ. అనికిఁ దొడంగునప్పడు మరదాత్మ గలంగినఁ గొన్ని త త్వబో
ధనమహాసీయవాక్యములుదాత్తకృపం దగ నీవు నెప్పితే
మనమున వానియర్థములు శ్ర మాధవ నిల్పఁగఁ జాలనైతి న
వ్వినుతవచస్సుధారసము శ్ర వీనుల నిం కొకమాటు నింపవే. 153
- క. అనిన నగుచు నొకకేల న, తనిఁ గాఁగిటఁ జేర్చి బుద్ధితత్వవిహీనుం
డును శ్రద్ధారహితుఁడు నై, తని దూటి ముకుందుఁ డిట్టులను నాతనితోన్.
- తే. ²బ్రహ్మపదవేదనమునకుఁబరమ హేతు

భూతములు నాటివాక్యముల్ శ బుద్ధిఁ దనన్
హార్థములు నిల్పవైతి శక్యంబె యింక
నవ్వచనములు సెప్పంగ శ నలఘుశౌర్య.

155

— శ్రీకృష్ణం డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానస్థిరీకరణము సేయుట —

వ. తద్విషయం బగునది యొక్కయితీహాసంబు గల దాకర్ణింపుము నాకడకు నొక్క-
విప్రోత్తముండు వచ్చిన నేనును దత్త్వజ్ఞానము తెఱిం గుపడేశింపవే యనుటయు
నతండు కాశ్యపనామధేయుం డగునొక్కధరామరుం డొక్కెడ విజితేంద్రియుం
డును జ్ఞానవిజ్ఞానశాలియుఁ ద్వక్తసంసారపరిగ్రహుండును బ్రబుద్ధసేవితండును
నగునొక్కసిద్ధునిం గాంచి సంభృతవినయుండై శిష్యత్వంబున భక్తి నాశ్రయిం
చిన నమ్మహాద్విజునకు నమ్మహాసీయుండు సెప్పినవాక్యంబులు సెప్పెదనవధానం
బుతో విను మని పల్కి మదియవదనంబునం జూఁక్కి నిలిపి యిట్లనియె. 156

ఆ. అట్లు భక్తిఁ దన్ను శ నాశ్రయించిన శుచి, త్యాధికుండు నిర్మలలాత్మకుండు
నతులవినయపరుండు శ నగువిప్రవరుని వీక్షించి యిట్లులనియె శ సిద్ధవరుండు. 157

సీ. పుణ్యంబు లగుకర్మముల నెప్పుడును జేసి, యింపారు చుండునైశ్చికుసుఖంబుఁ
ద్రిదివంబుఁ బడసితి శ ధీముత యత్యంత,యత్నలబ్ధం బైనయట్టిపదము
పదపడి యొకమాత్ర శ భ్రంశంబు నొంది కా,మక్రోధముఖచిత్తములవిశేష
ములఁ బోరిబారి జన్మమును మరణంబును, గలుగంగ నేను దగ్ధులను దంధ్రు

తే. లను సహోదరులను బుత్రులను ననేక, జాతికలితులఁ గాంచితిఁ శ జన్మజ్ఞానాలు
వివిధభంగులదానిఁ ద్రావితే సుహృద్వి,యోగధననాశదుర్దశ శ లొండె బెక్కు.

క. మానసశారీరము లగు, నానావేదనల వివిధనరకగతుల దుః
ఖానేకత్వ మొనర్చుచి, మానసవధబంధన ప్రమద్దనకృతులన్. 159

వ. అనుభవించుచు నుండి విసివి లోకతంత్రంబు పరిత్యజించితిఁ బదంపడి యాత్మ
ప్రసాదంబున నిట్టిసిద్ధి వడసితి నింక లోకంబుల నాలోకింప నాకుం బ్రజాసర్గంబు
గలయంతకాలంబును శుభంబ నిరంతరం బై కలుగుచుండు నే నంతకంతకు
నెక్కుడుతెన్న యగుదశలన పొందుదు బ్రహ్మానందంబు సులభంబ యని పలికి
మఱియును. 160

ఉ. ప్రీతుఁక నైతి నీదేనఁ బ్రరిస్ఫుటభంగిని జెప్పఁ మెద్ది నా
చేత నుపాస్తిమైఁ బడయఁ శ జేరితి నీ కది గల్గునట్లుగాఁ
జాతు నవశ్యమున్ వినయశుండర నన్ను నెఱింగి వచ్చి తీ
వీతెలి వస్మదీయమతి శ కించిన నిన్నుఁ బరిగ్రహించితిన్. 161

క. అనుడు నతఁడు హర్షించుచు, ననుఁ బరతత్త్వప్రబోధనమునఁ గృతార్థు
త్తునిఁ జేసి జన్మమృతిదుఃఖనిరాస మొనర్ప పరమృతకారుణ్యవిధి. 162

వ. అనుచుం దచ్చరణంబులు గరంబుల నవలంబించి ప్రణతి యాచరించి కేలు
మొగిచి యున్న నయ్యుర్వీసురోత్తముతో నాసిద్ధసత్తముండు నీకుం బరిపాటిం
జెప్పెద సావధానమానసుండ వై యాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 163

ఆ. ధర్మసాధనంబు శ్ర దనవు ధర్మము పరిజ్ఞానదాయయట్లు శ్ర గాన తనువు
నోమ వలయు మర్త్యశ్రదేమిట నేమట, కాత్మహితము గోర్థియనఘచరిత. 164

వ. ఏమటుటల తెఱంగు వివరించెద. 165

సీ. తనసత్త్వమును బలంబును దన కయ్యెడు, కాలంబు నారయ్యగఁ దలంపఁ
డాహారములు గొను శ్ర నవియును నగునవి, గానివి యనువివేకంబు బుద్ధిఁ
జొనుపఁడు బహుళభోజన మొకమరి నేయు, నొకమరి దున్నిష్ఠ శ్ర నుపవసించు
గతకాలమును నప్రకృంబును గురుదుష్ట, విషమవిరుద్ధము శ్ర విపులరసము

తే. నైనయన్నము దా సర్యయక భుజించు
గుడువుపై గుడ్చు దిననిద్ర శ్ర గూరు సురత
పరత నొందుఁ బెల్లాయానశపడు విమూఢుఁ
డతని బాధించు దోషత్రయంబుఁ గెరలి. 166

వ. అని చెప్పి. 167

—♦ శ్లేష్మాదిరోగవికారంబుల నిరూపించుట. ♦—

ఆ. అర్హకర్మలోప శ్ర మవచయ మొనరించు, ననఘ దేహమున కశన్వ వేగ
ధారణములు రోగశ్రతి జనింపఁగఁ జేయు, గామరోపములన్మగ్నాయ మెడలు.

క. అత్యంత ప్రబలంబులు, పైత్యవికారములు రేఁగి శ్ర ప్రాణములకు శీ-
ఘ్రాత్యయముం జేయు మహోద్ధత్యంబున నెలవు వెడలఁదఱిమిసుచరితా. 169

తే. అవ్యికారంబు లెక్కు డై శ్ర యడరి యెచ్చ
తెచటు భిన్నంబు నేయు న్యయ్యెడలు మర్మ
నామకంబులు మర్మభిన్నత్వ మెట్లు
నేయ కుండుఁ బరిచ్యుతి శ్ర జీవమునకు. 170

క. వినుము తెలియంగ శ్లేష్మం, బనుదోషం బారఁ బరఁగి శ్ర యవయవములు బా-
డ్యనిరూఢంబులుగాఁ జేయును లోపలిబయలు లెల్ల శ్ర నొయ్యన కప్పన్. 171

వ. పడంపడి. 172

క. కుత్తుకకు నడ్డపడు నూ, ర్పొత్తిలి పోనీక యాఁగు శ్ర సూర్వశ్వాసం
బెత్తఁగఁ జేయును జీవుం, డత్తనువున నుండ నేర శ్ర కంతట వెడలున్. 173

క. స్తోతోమార్గంబులఁ జూ, వే తమ కర్మంబు లై నశవిషయంబులఁ బ్ర-
స్థితమతిం జాతుర్యో, వేతము లై యింద్రియంబు శ్ర లేనును బుట్టున్. 174

క. స్తోతోమార్గములు కఫము, చేత విరుద్ధంబు లై నఁ శ్ర జెడు నింద్రియజా

- తాతతశక్తులు దానను, వీతము లగుఁ జేష్టితములు శ విను మచుజులకున్. 175
- తే. వాయు వంగంబులందు దుర్వ్యాప్తిఁ గదిరి
నొప్పుఁ దెవులును బుట్టించుఁ గ్రొప్పు సెఱచు
సందు లెడలించుఁ గ్రమమున శ నెందుఁ బరఁగి
తనువు ¹మానుగఁ జేసి జీవుని వెలార్చు. 176
- క. నాలుక యాడుట గేలుం, గాలు ముడుఁపఁ జాఁప నగుట శ కాయంబునయం
దీలీలలు వాయుగతుల్, ²మే లే నివి గలుగుఁ దక్కుఁమే లమలాత్మా. 177
- క. ఎక్కటి యిట్టివి దోషము, లొక్కొకమరి రెండుమూఁడునొదవిబెరయుఁ దా
నక్కీడు సన్నిపాతం, బక్కజముగఁ దనువుఁ బావునది శ జీవాత్మన్. 178
- క. ఈ విధమున వెడలి చనిన,జీవుఁడు నిజకర్మజాలశ్రేద్ధగతులకుం
బోవుం దద్భవసుఖదుఃఖావేశముఁ బొందు చుండు శ నయ్యెయెడలన్. 179
- క. కృతకర్మఫలము దెగఁ గుడిచి తనకుఁ దగినట్టిపుట్టు శ సెందు మగుడ ని
ట్టి తెఱంగున జీవాత్ముఁడు, గతాగతము లనుభవించుఁ శ గల్గవరహితా. 180
- క. పాపాత్ములు నరకముఁ బుణ్యోపేతులు దివము విధినిశ్చయ క్రిన్వతతం
బ్రాపింతురు గావున ని,ర్లేపం బగు మోక్ష మొంద శ లే రట్టిజనుల్. 181
- తే. ఊర్ధ్వగతి కేఁగుమానవు శ ంకునట్టి, నెలవు లార్యులు శాస్త్రసుశిశ్నయమున
గని యెఱింగింతు రవి నీవునవినుము నీకుఁ,దెలియునట్లుగఁ జెప్పెద శ ధీసమగ్ర.
- తే. సోముఁడనఁ దారకములనశ్రుత్యుఁడనఁగఁ,గలుగు తెజస్విమూర్తులనెలవులందు
ధర్మపరులుండుదురు తారతమ్యములకు,మనసులెరియునట్టివి గడుశ్రమంచినగునె.
- క. అదియును గాక ఫలంబులు, దుది ముట్టఁగఁ గుడిచి వెడలఁ శ ద్రోవఁ బడుదు ర
ట్టిది సౌఖ్యమగునె శాత్వతఃపదంబు మోక్షంబ కాక శ భవ్యవిచారా. 184
- వ. అని చెప్పి గర్భావాప్తిప్రకారం బెఱింగించెద వినుమనిపలికిసిద్ధుం డా భూసురున
కి ట్లనియె. 185
- తే. అశుభములును శుభములు శ నైవకర్మములఫలంబులు గుఱునకశ్రపోవఁ గాదు
మన్యువశకతమైనయోగత్వకు నుదాత్త,చరిత యదికారణమునువ్వోజనమమునకు.
- క. ఎనయఁగ శుక్లముశోణితమును బెరసి వెలందిగర్భమున నెలకొను న
ప్పని బ్రహ్మతక్తి బీజ,త్వనిరూఢిం బానరు నవి వోదలుఁ బిండం బై. 187
- క. విను మాబీజము పిండము, తనువునఁ జైతన్యరూపతం బరఁగి శిరం
బును గేలుఁ గాలు నుదరం,బు నురము వెన్ను ననునంగ్రముల నేర్పఱచున్. 188
- వ. అని చెప్పి. 189
- క. జననార్హవేశ వెలువడి, తనతోల్లిటికర్మములకుఁ శ దగిన వివిధవ
ర్తనములఁ బొందు నవి దెగినఁ,జని మఱియుం బుట్టుఁ గర్మసంతతికిదగన్. 190

క. నరుఁ డెంతకాలమేనిం, బరమం బగుముక్తిపదముఁ శ్రీ బడయక యందుం
బురుషవర యంతకాలముఁ, బొరిఁబారి నిబ్బంగిఁ జావుఁబుట్టువు నొందున్. 191

సీ. కావున ముక్తికిఁగారణం బగుదాని, నేర్పడఁ జెప్పెద శ్రీ నెఱిఁగిగొనుము
దానంబు శమమును శ్రీ దమమును బ్రహ్మచర్యంబును వ్రతపరిశ్రేక్షణంబు
దయయును బరధనశ్రదారవర్జనమును, నియమయమేంద్రి యశ్శనిగ్రహములు
జనసి జనక గురుజనపూజలును దేవ,తాతిథి పితృదేవతార్చనములు

తే. సత్యమును శౌచమును శుభశసంవిధాన
నిరతియును ధైర్యమును శాస్త్ర్యనిరసనము
గలిమి పుణ్యవృత్తం బిది శ్రీ గలుగునరుఁడు
మొనయు దీసి నూతగఁ గొని శ్రీ మోక్షమునకు.

192

క. పదపడ్డి ధర్మాచరణము, వొదలుం దత్సూక్ష్మవిధము శ్రీ బుధజనులకడం
గదలకన్మిలిచి యెఱిఁగికొన, విదితం బగు వారిశీలవృత్తములఁ గడున్.

193

క. వారలు సెప్పెడిశాంతో, దారవచనసమితి వినఁగఁ శ్రీ దద్గతబహుగం
భీరార్థము లంతఃకర,ణారూఢము లైన బోరయ శ్రీ వాపద లెందున్.

194

సీ. వ్రతపరిష్కమై శ్రీ వర్తించు చుండియిం, ద్రియవిజయమును శాంతియును గలిగి
బ్రహ్మైకభజనతత్పరుఁ డగు చుండెడు, నతనికి బ్రహ్మంబు శ్రీ హుతవహుండు
సంస్తరంబును యోగ్యసమిధలు జలమును, మంత్రంబు గురుఁడు బ్రహ్మంబయిట్టి
సచ్చరణంబు సూక్ష్మబ్రహ్మచర్యంబు, దీనియందు త్తమస్థిరతగలుగు

తే. వాఁడు హర్షశోకోద్దామశ్రవాయుహతుఁడు
గాఁడు మేదురమోహంధశకారమున వె
డంగువడఁడు సంసారనిశస్సంగసిద్ధిఁ
బొందుఁ గాలక్రమమున నశ్వపురుషవరుఁడు.

195

వ. అని చెప్పి మఱియును.

196

—♦ తత్త్వజ్ఞానవిశేష ప్రదర్శనము. ♦—

సీ. అదిస్మష్టిఁ బ్రధాన శ్రీ మనుతత్త్వ మంబుజా, ననుఁడు గల్పించి చేతన మొనర్చె
క్షర మంద్రు దానిఁద్రతృర మగుతత్త్వంబు, నక్షర మనియును శ్రీ నమృత మనియు
నార్యులు సెప్పదు శ్రీ రమిథునంబున, యందు సంపన్నంబు శ్రీ లఖలభూత
జాలంబులకును సంశజనకంబు లై నబీ,జము లిది శ్రీతివాక్యశసంభృతార్థ

తే. మతఁడు గలిగించె గమనము శ్రీ నాగమనము
జీవరాశికిఁ గావున శ్రీ నావిధమున

నిది భ్రమించుచు నుండుఁ బుణ్యైతిశయము

కతన జీవాత్ముఁ డొకఁడు దన్ శ్రీ గాంచినపుడు.

197

క. విను సుఖదుఃఖము లచిరము, లనియుం దను వశుచి యనియు శ నఖిలపదార్థం
బును నశ్వర మనియుం గ, ర్మనిరూఢత జాడ్య మనియు శ మదినుహించున్.

క. ఊహించి తన్నుం గప్పెడు, మోహవేశంబు ద్రోచి శ మోక్షపదస్రా
ప్తీహను సంసారాబ్ధ్యస, గాహనముం జేయ కుండు శ గతకల్మషుడై. 199

వ. అని పలికి వెడియు. 200

క. కనిరుగ్రరామరణములు, గని ప్రకృతివిధంబు లెస్సగా నెఱుంగుటఁ ద
జ్జనితక్షేత్రమునకు విసి, వినమర్చులు పరమపదము శ వెదకుదు రనఘా. 201

సీ. అట్టివా రిట్టివా శ రగుట మేల్ గనుకొని, యజనంబుఁ బూతంబు శ నైనచోట
నాసీనుఁ డై హృద్రయంబున నొకచింత, యును లేక యూఱడియొండి యడరి
తోఁచుతోపుల నెల్లదోడ్తో నడంచి ని, రాలంబనుం డై నశ్రయతఁ డొకండు
సర్వమిత్తుండును శ సర్వసహుండును, నిర్జతేంద్రియుండును శ నిర్భయుండును

తే. గామకోపహీనుఁడు శమ్యఘనుఁడు నైన
యతఁ డొకండు మానాభిమానాపగమము
సర్వభూతాత్మకత్వదశ్శనముఁ గలుగు
నతఁ డొకండు వీరలు గందు శ రనఘ ముక్తి. 202

సీ. ఒలయులాభాలాభములుఁ బ్రియద్వేషంబు, లునుసుఖదుఃఖములును సమంబు
లై యుండు నెవ్వని శ కాసవాటును నవ, జ్ఞతయు నెందును లేక శ సర్వధర్మ
తంత్రలోలుండును శ ధర్మశీలుండుఁ గాఁ, డెవ్వఁడు గూర్చువా శ రొవ్వకుండు
వా రని తనకు నెవ్వరును గల్గక త్రివ, గ్లేచ్చ యెవ్వనిచేత శ నీడ విడువఁ

తే. బహు నకర్మభావంబుఁ దాశప్రయాప
గమము వై రాగ్యసుస్థిశత్రవమును గల్గు
నరయ నెవ్వనియందేని శ నతఁడు నతఁడు
నతఁడు నతఁడును గందు రశ్వయపదంబు. 203

క. అసమాలంబ మశబ్దము, రసగంధస్పర్శరూపశ్రవహిత మగుణ ము
ల్లసితగుణ మగువెలుగు న, భ్యసననియతిపరుఁ డొకండు శ వడయుంబుత్తా. 204

తే. సర్వసంకల్పవర్జనశాలి యగుచు, బరమశాంతి చి త్తంబునఁ శ బట్టుకొల్పు
నతఁ డనింధనానలమునశ్శల్లఁ బొందు, వికృతవర్జితయైననిశ్చయతి కృతాత్మ. 205

వ. అని నిర్దేశించి యోగిజనానుభావ్యంబైననెల వెఱింగించెద నని పలికి యోగులు
దాని నాత్మదర్శనానందంబు నొందుదు రవధానంబున నాకర్ణింపు మని యి
ట్లనియె. 206

ఆ. అనఘ ముంజగర్భ శ మగునిషీక నిదర్శనంబు గాఁగఁ గనుఁగొనంగ వలయుఁ
దనువు ముంజ మాతృ శ తనిషీకనిష్కర్ష, విధము సుమ్ము యోగశవిదుని వెరవు.

క. తనవునలన నిష్కర్షం, బొనర్చి జీవాత్మఁ గాంచు శ యోగివరుండ

- య్యను వొదని యట్లు దన్నుం, గనినప్పడు జననమరణ్యగతులం దొఱంగున్. 208
- క. ముక్తుండు జరామరణవి, యుక్తుండై హర్షశోకశయోగ మెడలి న
దృక్తులకును నప్పద మీ, శక్తుం డగుఁజువ్వె బ్రహ్మశ్రచర్యము పేర్చిన్. 209
- ఆ. ఒడలుయస్థిరత్వ శ్ర మూహించి యాత్మయం, దధికనిష్ఠ గలుగునతఁడు సకల
భూతకోటివలనఁ శ్ర బొందఁడు భయము రా, గాదిదుఃఖములకునగపడండు. 210
- క. వినుయోగము క్తునకు శ్ర, త్రుహతి జలబాధ యగ్నిరదాహము మొదలై
చనునవ్వికారములు లే, వనఘ నతఁడు గోరఁ డైంద్రమగుపద మైనన్. 211
- క. తనయంద తన్ను లెస్సగఁ, గనుటం గడచినసుఖంబు శ్ర గలుగదు లోకం
బున నెందు దాని కయ్యెడు, వినుతానుష్ఠానమునకు శ్ర వినువమివలయున్. 212
- వ. అయ్యనుష్ఠానం బెట్టి దనిన. 213
- క. తనయెఱిగిన తెరువున నె, మైన మంతర్వర్తి కేసి శ్ర మఱి బాహ్యగతిం
జననీ కుండఁగ నది యెం, దనువునఁ బడు నిలుప వలయు శ్ర నచ్చట దానిన్. 214
- వ. అది యెట్లనిన. 215
- తే. దంతములు జిహ్వ గుత్తుక శ్ర తాలుతలము
కంతనాళంబు హృదయంబశ్రగణ్యచరిత
మఱియు ¹లోపల నెచటికి శ్ర మనసు మెలఁగెఁ
దాఁ గదల్చక యచటన శ్ర యాఁగవలయు. 216
- వ. అని చెప్పె నని నాతో శిష్యుం డని మఱివునంబలికే తలంచుకొని కొండాక
నవ్వుచు నవ్విప్రుండు నామొగంబునూచి యచ్యుతా యా సిద్ధుం డనువాఁడనేన
కదా నీయెఱుంగనిదియెదియునుం గలదెమఱియు నక్కాశ్వపనామధేయుండడిగిన
తెఱుగు దానికి నుత్తరంబు నాయచ్చినవిధంబును విను మని యిట్లనియె. 217
- ఆ. కేలు మొగిచి వినయశ్రాళి యమ్మేధావి, విశదకరుణఁ జెప్పరవే మహాత్మ
పరమమోక్షకరణ్యపరిణతం బైనయు, దాత్తసూక్ష్మసుకర్యధర్మ మనియె. 218
- వ. అనిన నవహితుండ వై యాకర్ణింపు మని పలికి యిట్లంటి. 219
- ఆ. పాలకడప పెక్కుశ్రవసులలోడించిన, యాతఁ డెట్లు దాని శ్ర నరసికొనుచు
నుండునట్లు లోన శ్ర నునిచిమనసు నేమటక యాత్మ వెదకుతెఱుగు మేలు. 220
- క. ఈతెఱుగున నుద్యుక్తుం, డై తెలి వొందినమనంబు శ్ర నతులవివేక
ఖ్యాతి మరగించి శశ్వద్వ్యోతిత మగుబ్రహ్మముం జగతురయోగి గనున్. 221
- తే. అయ్యనాదిత త్వముచక్షురదాదికంబు, లైన యింద్రియములకు గ్రాహ్యంబుగాదు
సకలమలనిరాసాజ్యప్రసన్నతరమ, నబ్రహ్మపంబు తద్దర్శనం బొనర్చు. 222
- క. కలయంగ నెల్లయెడలం, దలలును లోచనములును బ్రదంబులు హస్తం
బులు వై యాతత్త్వం బుజ్జ్వలభంగి వెలుంగ యోగ్యవంతుఁడు గాంచున్. 223

క. తను నేర్పరించి కేవలమును శాంతము నైనతత్త్వమును సంతతముం
గనుచున్న దన్న నెఱుంగం, గను జీకటిఁ బాపువెలుంగు శ గలుగుం బుత్తా.

వ. బ్రహ్మవిద్యారహస్యంబు సర్వంబు నీకుం జెప్పితి నీ వింక సుఖవి గమ్యుపొమ్ము
నేనుం బోయెద నని యామంత్రణంబు సేసిన నపాస్తసంశయం డయి యా
శిష్యుం డరిగె నిట నిన్ను దర్శింప వచ్చితి నని పలికి యమ్మహాద్విజుం డంత
ర్హి తుం డయ్యెఁ బరమహితం బైనయావాక్యసంతానంబు సమవధానంబున వినం
బఱియేనే పాండవమధ్యమా నాఁడు రథస్థుండ వయిన నిన్ను నేతదీయం బయిన
యర్థజాతంబు వినిపించితి నని యప్పరుషవరుతోడం బురుషోత్తమండు వెండియు
ని ట్లనియె.

225

నీ. వ్యామిశ్రమతి యగునతనికి నకృతాత్ముఁ, జై నవానికి నవశ్రధానరహిత
చేతస్కునకు నిది శ సెప్పఁగా డే దొల్లి, చెలియంగఁ జెప్పితి శ దేవతలకు
గాండివి నీవు దక్కఁగ నిది మర్త్యులా, కర్ణింపఁ దగువారు శ గలరె యొరులు
పరమరహస్య మీశపరిపాటి దీన న,య్యమృతవస్తువు గని శ యఖిలదుఃఖ

ఆ. ములుఁ దొఱంగి నిత్యము కృత వెలుఁ గొందు, నరుఁడు వైశ్యులై నశనాతులైన
శూద్రులైన గంధ్రునువ్వెయిమ్మెయిము క్తి, బ్రాతె బ్రాహ్మణులకుర్రాజులకును.

క. వినిపించితి నిను బోధం, బునకు నుచాయంబు ఫలనముద్రయము మోక్షం
బును సౌఖ్యనిర్ణయము ని, క్కునుట గడవ సుఖము లొండుశ గలవే యరయన్.

ఆ. శ్రద్ధగలిగి లోకశ్రసం గ్రహసంగంబు, నీడ విడిచి యెవ్వఁ శ డీ యుచాయ
ముల భజించువాఁడు శ మోక్షలక్ష్యికి బతి, యగు నొకింతసందిశయంబువలదు.

క. చెప్పం గలయది యెల్లను, జెప్పితి నీకింత గడవఁ శ జెప్ప నొకఁడు తే
దిప్పట నెలల నాటిటఁ, జొప్పడు యోగంబు నియతిశుద్ధాత్మనకున్.

229

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు జిష్ణునకు నధ్యాత్మవిద్యావిషయంబు లగువాక్యంబులు
సెప్పె నని చెప్పిన వినియన్నరనారాయణులు మఱియు నెవ్విధంబున వ రించిరని
యడుగుటయు.

230

చ. గుణసమతానుభూతిహృత్రికోవిదసారవివేకభవ్య చా
రణసురసిద్ధసాధ్యఖచర ప్రముఖాఖిలభూతసేవ్య వీ
క్షణకలనాకృతార్థమునిశ్చితార్థబహుస్తుతివాక్యరత్నభూ.
షణమహనీయఫలన నిశ్చరగ్రహకృతలోకపాలనా.

231

క. నవ్యత్వపురాణత్వద, శావ్యపనయదుర్నిరూపశాందర్యా వే
దవ్యాసవాక్ప్రశంసిత, దివ్యధురాధుర్య యోగిరధీనతాక్ర్యా.

232

మాలిని. భువనభవనదీపకసూర్తితేజోవీలాసా
సవితృశశిమయత్వసార్వచక్షుర్వికాసా

వివిధనిగమవిద్యారవేద్యసూక్ష్మప్రభాసా
పవనవిజయలీలారాప్తాభిరేంద్రానివాసా.

233

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభారతంబునయశ్వమేధపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

234

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధమహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

సుఖనిష్పాదనకే

లీన కృపదారవిందశ్రీలా సతతా

భ్యాసవికాసినమాధిన

మాసాదితశాంతిలోల శ హరిహరనాథా.

1

—♦ బ్రాహ్మణగీతలు ♦—

౪. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె.

2

ఆ. అట్లు శౌరి పార్థ శ నంచితబ్రహ్మవి, ద్వాప్రభోధకంబు శ లై నయట్టి
వినుతవాక్యములు స్రవిస్తరముగ విని, పించి యతనివలనిశ్రీతిజేసి.

3

వ. వెండియు నిట్లని బోధించు.

4

సీ. భర్తృభాద్యాకృతశ్రభవ్యసంవాదంబు, నభయనామకము నై శ యతిశయిల్లు
నట్టిది యొక యిత్రహాసంబు పిను పార్థ, జననుతనమధికశ్రజ్ఞానవర్ణి
తాత్మకుఁ డైనమరహాద్విజాఁ డొకఁడు వి, విక్తప్రదేశేవితృనిరతి
నున్నెడ నల్ల నాశనన్న యై వినయంబు, భక్తియు నెసఁగఁ దశ్చత్పి ప్రణతి

తే. యాచరించి మహాత్మ యశ్రద్ధాత్మబోధ, భరితఁగాఁ జేయవే నన్నుఁగరుణ పల్ల
వింప నని దయ వుట్టంగ శ వేఁడుటయును, మందహాసవిభాసియై మగువఁ జూచి.

క. ఈ మాటకుఁ జారుముఖి, నామది ముద మందఁ గాన శ నాతికి నిది యే
లా మేటితలం పనుత్రో, పేమియు లే దోపి వినుము శ హితవచనంబుల్.

6

న. నాయెఱింగినభంగిఁ జెప్పెద నని పలికి యయ్యతుల వ్రతుండా పతివ్రత కిట్లనియె.

సీ. వినను గానను జేయ శ వెర వై నయవికర్మములు వానిఁ గర్మకర్తలు సమస్త
సిద్ధిప్రదము లని శ చెప్పుదు రజ్ఞాన, తిమిరాంధులై విను శ ధీరచిత్త
జగమున లేదు నిశ్చూర్మత్వ మెందేనిఁ, గలిగ నేనియును మా శ ర్థముగ దాని
నిందింతు రెక్కుడునెల వది యాత్మ నేఁ, గందు బ్రహ్మంబు నిశ్చలత నందు

తే. వెలుంగు నగ్నితో సోముండు శ్ర గలసి మిథున

ధర్మమం దెట్లు నడపి భూతములఁ దాల్చు

నజాడు మొదలుగ నక్షరోపాస్తి యందుఁ

జేయుదురు శాంతి నిందియశ్రేష్ఠ మొంది.

8

వ. అక్షరంబు తెఱం గెఱింగించెద.

9

సీ. స్పర్శంబు రసము రూపంబును శబ్దంబు, గంధంబుఁ గా కున్కి... శ్ర కారణముగఁ
ద్వక్కున జిహ్వనేత్రమున శ్రోత్రంబున, ఘ్రాణంబునను బర్శిగ్రహవిధాన
మాచరించుటకు లో శ్ర నై యుండ దాత త్వ, మమలినబుద్ధ్యవగమము దానిఁ
బ్రాపించుఁ బ్రాణాదిశపంచవాయువులును, విను దానివలన వ్యర్తనముఁ బొందు

తే. నంద డిందుఁ బ్రాణంబు నశ్వాసమును స

మాననామకవ్యాసమృధ్యమున నడచు

మెలఁగుచుండుఁ బ్రాణాపానములకు నడిమి

దెస నుదానంబు శ్రుతి యిట్లు శ్ర దేటపఱిచె.

10

క. నెలకొని ప్రాణాపానంబులఁ బురుషుండు సు పుండైనఁ శ్ర బాలఁతి విలీనం

బు లగు సమానవ్యాసంబులు యోగులు సంశయంబుఁ శ్ర బొందరు దీనన్.

11

క. విను తెలియంగ నుదానంబున సు పుండైనఁ బ్రాణము నపానంబున్

వనజనిభలోచనా పురుషుని విడువపు యోగిజనులశ్రమాపి ట్టుండున్.

12

—♦ అంతర్యాగప్రకారంబు నిరూపించి చెప్పట —

వ. ఇవ్వాయువు లేనును మనంబును బుద్ధియుం గూడ నీయేడును వైశ్వానరునకు
జిహ్వలు వైశ్వానరుం డనఁ బ్రాణులదేహంబులం దగ్నిరూపంబున వెలుంగుచున్న
యాత్ముండు ప్రేయంబును భక్ష్యంబును దృశ్యంబును స్పృశ్యంబును శ్రావ్యం
బును మంత్రవ్యంబును బోధవ్యంబును నగుసిన ప్తసంఖ్య సమిధలు ఘ్రాతయు భ
క్షయితయు ద్రష్టయు స్పృష్టయు శ్రోతయు మంతయు బోధయు నయిన యీ
యేడువరును వరుసను ప్రేయాదు లయినహవిస్సు లేడింటిని వేల్చుబుత్తిజ్జ లిది
సప్తహోతృవిధానప్రకారంబు వైశ్వానరువదనంబులు పదియు దిగ్వాయు
సూర్యచంద్రపృథివీవావక శక్ర విష్ణుప్రజాపతిమిత్రాతృకంబులు శబ్దస్పర్శరూపరస
గంధవక్తవ్య క్షర్తవ్యగంతవ్యవిసర్గానందంబులు హవిస్సు లీపడింటిని గ్రమంబున
నాహుతులు సేయుహోతలు శ్రోత త్వచ్ఛృద్భిహ్వఘ్రాణవా క్షాణిపాదపాయూ
పస్థంబు లయినదశేంద్రియంబులిత్రెఱంగు దశహోతృవిధి యీరెంటిని నెఱింగి
యిం దేవిధంబుననేనియు జీవాత్ముండుపద్రష్టగా నంతర్యాగంబు నడపుయోగీ
జనంబులు జననమరణవిముక్తులగుదురు బహిర్యజ్ఞపరులు గమనాగమనభ్రమణం
బులం బాఠదు చుండుదు రని చెప్పి వెండియు.

13

- క. విను ప్రణవాదికరూప, త్వనిరూఢిం బుట్టు వాక్కు శ దాని వెనుచనున్
మనము పురుషార్థబుద్ధిం, ¹బనుపడి యని చెప్పె సతికి శ బ్రాహ్మణుఁ డనఘా. 14
- క. విని యా విప్రునితో ని, ట్లను నయ్యెలనాగ మన మశనఘు ప్తే రేపం
గ నెగయు వాక్కు తదనువ, ర్తనము మనంబునకు నెవ్వ్యధంబునఁ గలుగున్. 15
- వ. అనవుడు నతండు. 16
- చ. మనసు నుదానవాయువును శ మానిని గూడి వెలార్చు వాక్కు నా
త్మునివలనన్ భవద్వచనశ్రమున్ జనతానుభవంబుచొప్ప యై
నను విను కార్యమున్ గుఱిచిత్తం దగ వాగనువర్తనంబు సే
యన వలసెన్ మనంబునకు శ నెమ్మెయి గల్గుట నట్లు సెప్పితిన్. 17
- వ. అని పలికి మఱియు నమ్మహీసురోత్తముం డి ట్లనియె. 18
- క. మనసును ²వాక్కును మాలో, ననఘచరిత యెక్కు డెవ్వ శ రని యంభోజా
సను నడిగిన నతఁ డెక్కుడు, మన మనవుడు వాణి యక్కశ్రమలభవుతోడన్, 19
- వ. ఏను నీకుం గామదోహిని నయి యుండ న న్నెట్లు దక్కువగాఁ బలికి తనిన
నతండు స్థావరంబును జంగమంబును నన నాకు రెండుమనస్సులు గల వందు
స్థావరంబు నాయొద్దను జంగమంబు నీకడను నిలుచు భవద్గోచరత్వంబునం
బరగువర్ణంబు మంత్రంబు స్వరంబు జంగమమనస్సుగా నెగడు దానికంటె
నీ వెక్కుడు నీకంటె నెక్కుడు స్థావరమనస్సు గావున నిమ్మాట యాడం గల
దానవు గా వని నిర్దేశించె. 20
- క. విను మమ్మెయినిర్దేశం, బున నవ్వాద్దేవి మూర్ఛ శ వోయినయ క్లే
మిని బలుక కుండి పదపడి, వినయంబున నజని శరణు శ వేడె లతాంగీ. 21
- వ. అనన బ్రాహ్మణి పతితో బ్రహ్మనూటకుం గొఱవోయినవాణి యేమిటం దేత
నని యడిగిన బ్రాహ్మణుం డి ట్లనియె. 22
- క. ప్రాణాపానంబులయెడ, వాణి నిలుచుఁ గాన ప్రాణావాయు వొదవి త
తీ ణత్వ ముడిపె నదీ గీ, ర్వాణజ్యేష్ఠప్రభావశాసిత యగుటన్. 23
- వ. ఇట్టి వని వాఙ్మనసప్రకారంబు తెఱుంగుట మోక్షంబునకు మూలం బింకను
వాణీమనస్సుల తెఱుంగు సెప్పెద వినుము. 24
- తే. ప్రాణుఁ బొదువుట వాణి యశ్పానుఁ జెంది
తా నుదానభూతాత్మయై శ తనువు విడచి
వ్యానచేట్టిత సర్వసం శ వ్యాప్తి నొంద
మనసు సుస్థితి నొందు సమానునందు. 25
- వ. మనసు సుస్థితిం బొందుట ముక్తికిం గారణం బని చెప్పి వెండియు. 26
- సీ. ఘోషిణి నాఁగ నశ్రఘోషిణి యన రెండు, దెఱుగులు గలిగి వ్యాగ్దేవి వరఁగు

నం దఘోషిణి గర్భియసి యు త్తమరసంబు, గోవుచందంబునఁ శ్ర గురియుచుండు
నవ్యయరూపదిశ్యప్రభావోజ్జ్వల, బ్రహ్మవాదిని యిట్లుబ్రాహ్మివిధము
గనుట మహానందకర మని చెప్పి య,వ్యభుండు మఱియు నశ్వేలఁదితోడ

తే. వినుము ఘాణాదికము లైదు శ్ర మనసు బుద్ధి

యొక యధిష్ఠానమున నుండియును నెఱుంగ
వబల యొం డొంటివిషయంబు శ్ర నలమిగొనఁగ
ననిన వివరింపు మా తెఱం శ్ర గనియె నింతి.

27

వ. అనుటయు నయ్యవనీదేవుం డయ్యవిద కి ట్లనియె.

28

సీ. గంధంబు ఘాణంబు శ్ర కాని తక్కినయాఱు, నధిగమింపఁగ నోప శ్ర వధిగమించు
రసము జిహ్వయ యిత్రరము లాపనికిఁ గావు, రూపంబుఁజక్షుస్సత్రయోపునెఱుంగఁ
బెఱయవి యెఱుంగవు శ్ర తెఱవ సంస్పర్శంబుఁ, గాంచుఁజర్మంబు తక్కుటివిగానఁ
జాలవు శబ్దంబుఁ జాలుఁ బట్టంగ శ్రో; త్రంబ యన్యమును ద్రత్కిరణమునకు

తే. వెరవు లేవు సంశయితసంప్రవేదనంబు

మనసుకృత్యంబ యిక్కార్యమునకు నొండ్లు
సొరవు నిష్ఠ బుద్ధిన యగుఁ శ్ర జ్ఞాఁగ నేర
వితైఱంగున కపరంబు శ్ర లెఱిఁగినుము.

29

—* ఇంద్రియమనఃపరస్పరసంవాద ప్రకారము *

వ. అని చెప్పి మనస్సునకు నింద్రియంబులకుం దొల్లి గలిగినసంవాదంబు సెప్పెద
నాకర్ణింపు మింద్రియంబులు మనస్సుతో నేము నీవు నొక్కరూప యనుటయు
మనస్సు వాని కి ట్లనియె.

30

చ. చన దిటు లంట గం వెఱుంగఁ శ్ర జాలదు నాసిక జిహ్వయుం జవుల
గాన వెర లేదు రూపు గనుఁగొంటకుఁ గన్ను వలంతి గాదు సోఁ
కు నెఱుంగుశ క్తి చర్మమునశకుం బ్రభవింపదు శబ్దజాతము
న్విసఁ జెవి కల్ప మేనియును శ్ర నే ర్పొడఁగూడదు నేఁ దొఱంగినన్.

31

వ. నిజంబుగా నేను దొఱంగితినేని.

32

ఆ. అప్రయోజనంబు శ్ర లై యుండు నాఱిన, నిష్పలట్లు శూన్యనిలయములును
హోలె మిన్వరూపములు గాన మనలోన, నెక్కుడేన చూచె శ్ర యింతనిజము.

వ. అనిన విని యింద్రియంబులు మనంబున కి ట్లనియె.

34

సీ. ఇంతవ ట్టిట ద శ్ర యిట్లైనయంతన, కలుగు నేర్చునె యధికత్వ మేము

వెలి గాఁ గ నీ వొకవిషయంబునేనియు, ననుభవించితిమేని శ్ర నధిక మగుట
గానంగవచ్చు మార్గలో నొకం డడఁగిన, ననుభవింపుమ తదీయార్థ మట్లు

- గాకఁ ఘ్రాణంబున శ్ర గంధంబ జిహ్వ, ర,సంబ చక్షువున రూపంబ వినుము
 ఆ. చర్రశక్తీజేసి శ్ర సంస్కర్మవిషయంబ, శ్రోత్రయుక్తి శబ్దమాత్రకంబ
 కాని యెంట నొంటిఁగ బళింపఁజాల వె, ట్లధికతానిరూఢి శ్ర కాసపడితి. 35
- క. మును మే మాలంబించిన, వెనుకఁ గదా నీకు ననుభవంప వశం బో
 మనసా ¹నీ వెంగిలి కా,దనుమా యవ్వీషయ మెక్కు శ్ర డయ్యెడు మనలోన్. 36
- క. నీ వడఁగిననుం బ్రాణము, గావఁగ మాయంద బోధకం బగుద్రవ్యం
 బావ ర్తింపఁగఁ జేయుట, గావించును నీకుఁ దెలివు శ్ర గనికొను మిదియున్. 37
- నీ. అట్లు గా దిట్లనియనుశాసనము సేయఁ, గడునేర్చుశిష్యులకడకుఁ బోయి
 వినిపింపఁ దొడఁగి యశ్వవినుతార్థములు వార, లుగ్గడింపఁగఁ గనుకనొజ్జవోలే
 మముఁ గొని విషయోత్క్రమము నీవు భోగ్యంబు,గాఁజేసికొందు నీకలలుగన్న
 యప్పుడు మాలేమి శ్ర నవ్విషయంబు బొం, కైన వాకిలి లేనియాలయంబుఁ
- ఆ. జెంది మరలినట్లు శ్ర సేడ్పాటు వారయుదు,గాక సత్యభుక్తి శ్ర గలదె నీకు
 నింతవట్టుఁ గాన్పు శ్ర మేమును నీవును, గలసి పరఁగ భోగకలన గల్గును. 38
- వ. అని యివ్వధంబున మనంబును నింద్రియంబులును సంవాదంబు సేసె నని య
 ప్పరుషవరుం డావరవర్ణినితో వే తొక్కరుండు విను మని యి ట్లనియె. 39
- నీ. ప్రాణప్రభృతు లగుశ్రవణు లంభోరుహ, గర్భుని నొక్కటఁ శ్ర గానఁ బోయి
 యెక్కుడు మాలోన శ్ర నెవ్వఁడు నావుడు, నవ్విభుం డెవ్వార శ్ర లడఁగ నడఁగు
 దురు పెరివార లెవ్వరికిఁ బ్రవర్తన, మొందిన నెల్లవారను జరింతు
 రధికు లందఱకును శ్ర నట్టివారలు మీరు, ననుఁ డని పలికినఁ శ్ర జనక నిలిచి
- ఆ. ప్రాణు డాది గాఁగ శ్ర నందఱుఁ దమతమ,వలన నవ్విధంబు శ్ర గలుగఁ దెలుప
 నాతఁ డే నెఱుంగనాయది యట్టిద, వినుఁడు మీవిశేషవృత్తిభంగి. 40
- తే. ఎప్పు డెవ్వరివలన నేవోప్పు గలుగు
 నపుడ వా రెక్కు డగుదు రశ్రనోన్యమిత్త్ర
 భావమునఁ దాల్చుఁ డొండొరుం శ్ర బవనులార
 పొరిఁ బరస్పరభావనాశ్రవరుల రగుండు. 41
- వ. ఇత్రైఱంగున మీకు భద్రం బగుం బొం డని వుచ్చె నట్లుపదేశించిన బ్రహ్మ
 వాక్యంబుల వాయువులు సమత నొందె నని చెప్పి వాయువిషయం బైన యది
 నారద దేవమతసంవాదంబు సెప్పెద నాకర్ణింపు మని బ్రాహ్మణుండు బ్రాహ్మణి
 కి ట్లనియె. 42
- తే. దేవమతుఁడనువిప్రుండుదేవమునివ, రేణ్యుఁ డగునారదుని నొక్కశ్రపుణ్యభూమిఁ
 గాంచివినతుఁడై యాతనిశ్రకరుణ వడసి,భక్తిరసమువొంగారంద్రతాప్రితమునకు.
- నీ. అల్లనఁ జన నాతఁ శ్ర డాదరంబున నిందు,రమ్ముండు మనుచుఁ గర్రమునఁజూపు

నెడ సమాసీనుఁ డై శ కడు వినయంబున, హస్తముల్ మొగిచి ద్రయాసమగ్ర
యెఱింగింపు పవనంబు శ లేనింటియందును, జాయమానం బగుజంతువునకుఁ
దొలితొలి యెద్ది దాఁ శ దొడఁగు వ ర్తింపంగ, ననవుడు నారదుండుడతనితోడ
తే. వాయు వెయ్యది గర్భసంశ్వాసమునకుఁ, జొనుపు జీవునిఁ దజ్జంతుజననవేశఁ
దొలుత దాని కనంతరశక్తితమైన, మారుతంబు ప్రవర్తించుమఱియు వినుము.
తే. పురుషునందు సమానంబుఁ శ బాలఁతయందు

వ్యాసమునుజువ్వె పొడమించుఁ శ వరుస ననఘ
శుక్లమును శోణితంబును శ జాలు గల్లు
నయ్యుగంబును విధిచెయ్యినమరఁ బొంద.

45

క. విను సృష్టశోణితంబున, బనుగొనుశుక్లంబువలనఁ శ బ్రాణుడు దగ వ
ర్తన మొందుఁ బ్రాణశుక్లము, లనూన హేతువులుగా న్యపానుఁడునడచున్. 46

క. చనుఁ బ్రాణు డధోగతి నూ,ర్ధ్వనిరూఢి నపానుఁ డివ్యోధము గలయీరెం
టను నగ్నిమయోదానంబును వ్యానంబును సమాన్యమును వర్తించున్. 47

ఆ. పావకుండు సర్వదేవాత్మకుండు ప్రాణంబునకు నపాన్యనామమునకు
నంతరమున వెలుఁగునా భవ్యమూర్తియు, దానరూప మంద్రుత్తద్వజనులు. 48

సీ. విను మహారాత్రంబులును శుభాశుభములు
సత్యాన్వితంబులు శ సదసదాహ్వా
యములును నైన ద్వంద్వములు ప్రాణాపాన
ములకు నామాంతరంబులు తదీయ
మధ్యవర్తిత నొప్పుమహానీయవహ్ని యు
దానంబు దాని నిర్ద్వంద్వభావ
మాంతరయాగవిశ్వాప్రవీణులు గండు
పరమశాంతి యనంగ శ బ్రహ్మ మనఁగ

తే. నరయ భేదంబు లే దన్నయట్లులుండు, నమ్మహావస్తువును నుదానాకృతియ య
నంగఁ జెవి యార విందుమునలినగర్భు, చేతనిదిదివ్యముని యిట్లు సెప్పెగరుణ.

వ. అనిచెప్పియింద్రియమహాపవనంబులభంగులు గనుంగొనుట యీత త్వంబులకుఁ
బరమం బయినత త్వంబు గనుటకుఁ గతం బైయుండు నని పలికి యధరామరుం
డా రామారత్నంబును సదయంబుగా నవలోకించి యు త్తమరహస్యంబు సెప్పెద
నాకర్ణింపు మని యిట్లనియె.

50

—* శీవాత్మ స్వరూపనిరూపణప్రకారము *—

సీ. కరణంబు కర్మంబు శ కర్త యన్నేతద్వి, రాజితకారకృత్యముచేత
నఖిలంబుసంవ్యాప్తమైయుండుఘాగ్రాదు, లునుమనంబునుబుద్ధియును బ్రవరులు
కరణహేతువు లండు శ గంధాదివిషయసం, తతియు మంతవ్యభోద్ధవ్యములును

- మును ¹ ప్రకారభేదమున నెఱిగించితి, నవి ² సదుత్తరంబులనఘులార. 125
- క. స్తోత్రస్సన ³ జీవగమన, హేతు వగుదశావిశేష శ్రమిగుణమునఁ దా
నీ తెరువు నొందు నవి కనుఁ, డాతతమతులార కరణముగ నదితోవన్. 126
- వ. గుణత్రయంబునఁ ద్రోచుటమే లది ద్రోవునడునట్టివిత్పక్షత్వంబు లే కుండునేని. 127
- క. సాత్త్వికులకు దివము రజో, మత్స్వకలితవర్తనులకు శ్రమధ్యభువనవా
సత్త్వముఁ దామనులకు నీ, చత్స్వకరాధోజగంబు శ్రమస్తాప్త మగున్. 128
- క. ధర్మార్థకామగోచర, కర్మములకు సాత్త్వికాదిక ప్రకరవిశా
రోర్ములు హేతువు లగు ని, చక్రత కేతద్విధూతి శ్రకారణము సుఁడీ. 129
- క. క్రమమునఁ బ్రాణంబు నపా, నము సత్త్వంబును ⁴ రజస్సు శ్రనాకుం జూడక
యమివరులార యదానము, తమ మిట్టల శ్రుతియు సువిద్రితంబుగఁ జెప్పన్. 130
- క. జపమును దానము యజ్ఞముఁ, దపమును గర్తృజనచిత్తదశలను సత్త్వా
ద్యుపహితములగుటనడచుం, ద్రిపథంబుల సాత్త్వికపుగ్రతియ మేలెందున్. 131
- క. వినుఁ డెక్కువ దక్కువ లే, కనయము నెనసినగుణత్రయంబునుజారే
వినుతావ్యక్తం బనఁగా, జనుసత్త్వము శివ మచలము శ్రశాశ్వతమరయన్. 132
- క. సదత్ప్రకారనిత్యం, బది దాని తెఱుం గెఱుంగు శ్రనాతఁడు విజ్ఞా
నదశావధూతగుఁ డై, యదీనగతిఁ బొందఁ గను నిశ్రామయవదమున్. 133
- వ. అని యుపదేశించి విరిచి వెండియు. 134

—* మనోబుద్ధ్యహంకారాదితత్త్వప్రకారము. *

- సీ. అవ్యక్తమునను మగహత్తత్త్వ ముదయించు, నది బుద్ధి మతి ధృతిశ్శాంతి సంవి
దుపలబ్ధినామంబు శ్రలొంది యెందును గని, విని చని కావించి శ్రవిభుత నొప్పు
దాన నహంకారతత్త్వంబునకుఁ గల్గు, బ్రభవంబు వినుఁడు త్రద్యానితాత్మ
కంటై ప్రవర్తించుఁ శ్రగార్యనీతుల లోక, మఖలంబు వర్ణత్రయ ప్రజనితు
తే. లభ్యయనమును వ్రతమును శ్రనధ్వరంబుఁ
దపము మొదలై నక్రియ లందుఁ శ్రదగిలి నడచు
తెల్లఁ దద్వ్యాప్తి జేసియ శ్రతెల్ల మింత
జగము రంజిల్లు దానితేజంబువలన. 135
- క. వినుఁ డాతత్త్వంబుల సం, జనితము లగు మేదినియును శ్రజలమును దేజం
బును వాయువు నాకాశము, ననఁగ మహాభూతములు నిశ్రతిశయమహిమన్. 136
- తే. తద్గుణంబులుసూరె గంధంబు రసము
రూపసంస్పర్శశబ్దముల్ శ్రరూఢభంగి
బరఁగునవ్యయములఁ బ్రాల్పడ్డమనను
గలుగుజంతువు మోహంధ్రకార మొందు. 137

1. గ. ప్రకారభేదముల నెఱింగి 2. గ. నుదు పురంబు 3. చ. ద్రివిధగమన. 4. గ. రజస్సునకుఁ జూడఁగ సంయమి.

- క. దీన సకలజంతువులును, లీనము లగు చుండుఁ దమమగ్రలీనస్మృతిదై
 ర్యానూనం బగునిర్మల,మానసమునఁ బారయసీరు శ్ర మహితార్వజనుల్. 138
- క. విషయంబులు నశ్వరములు, విషనన్నిభములు సమగ్రవికృతిజనకముల్
 ధిషణాగుణముల నెల్లఁ గలుషములుగాఁ జేయు మోహలోభకరములై. 139
- ఆ. మాంసశోణితాస్థిమయశరీరంబులఁ, దారు గాఁగ లగ్నతలఁచునట్టి
 కృపణజనులు వీనికేడు గానఁగ లేక, చిక్కి చెడుదు రింత శ్ర నిక్కువంబు. 140
- వ. పండితులు వీనిచేతం జెడ రని పలికి పద్మసంభవుండు వెండియు. 141
- తే. అంతరాత్మ యనంగఁ బ్రాణాదిపంచ,కమును వాఙ్మనోబుద్ధులుఁగా నిరూఢి
 గలుగు నీయష్టకంబు లోకమున కెల్లఁ, దా నుపాదానకారణాత్వము వహించు. 142
- వ. ఇవిధంబునం గనుంగొనుట బోధంబునకు నిదానంబు. 143
- సీ. విను డహంకారసంక్రజనితంబు లగుచక్షు,రాదికబుద్ధీంద్రియములుఁ బాయు
 ముఖ కర్మేంద్రియశ్రములును మనంబును, నేకాదశేంద్రియాగ్నిక మీక
 డిందినందడిఁ బడినకుండక యం దెది, యింపేని దనవంక శ్ర కిడ్వఁ జాలు
 బుద్ధితత్త్వము గల్గుశుద్ధాత్మకుఁడు పర,తత్త్వంబు గనుటకుఁ శ్ర దా వలంతి
 తే. యనియెఱింగించి మఱియునిర్మల్లను నజుండు, స్వేద ముద్భేద మండమగ్రస్వీనఁబుట్టు
 నధమమధ్యమోత్తమదశశ్రై న భూత, రాసులత్యోత్తమములుజరాయుజములు. 144
- వ. భూతతారతమ్యజ్ఞానంబు మానసియంబగుటనిట్లు సెప్పెతినధ్యాత్మాదులంజెప్పెదఁ
 దద్వేదిత్వంబు విద్యామూలంబై యుండు నవధానంబుతో వినుండు. 145
- క. అంబర మాది యనిలతే,జోంబుధరలు వరుసతోడ శ్ర నగుఁజూరె ద్వితీ
 యంబుఁ దృతీయంబుఁ జతు,ర్థంబును బంచమము భూతశ్రతతి యట్లుండున్. 146
- వ. అధ్యాత్మాదులు భూతాధిపానంబులు గావున భూతంబులమున్నుపన్యసించితి. 147
- సీ. శ్రోత్ర మధ్యాత్మంబునూ రె శబ్దం బధి,భూతంబు దితలు ప్రబుద్ధులార
 యధిదైవతము చరత్ శ్ర మధ్యాత్మ మందలి,సంస్పర్శ మధిభూతసంజ్ఞకంబు
 దానికి నధిదైవతంబు,విద్యుత్తు నే,త్రంబు దా నధ్యాత్మికంబు రూప
 మధిభూత మాదిత్యుఁ శ్ర డధిదైవతము జిహ్వా,యధ్యాత్మకము రసమామాయం
 తే. దానియధిభూత ముడుపత్రితదధిదైవ,తంబు ఘ్రాణ మధ్యాత్మంబుదలఁప గంధ
 మంచితాధిభూతము తదీయాధిదైవ,తంబు మారుతమండు విశ్వాజ్ఞసములు. 148
- వ. ఇది బుద్ధీంద్రియ ప్రపంచంబు. 149
- సీ. పాదపాయూపస్థపాణివాగ్విర్గంబు, కర్మేంద్రియములు సత్కర్మలూర
 యధ్యాత్మములు వాని శ్ర కగునధిభూతముల్, గంతవ్యమునువిస్మర్గమును శుక్ర
 మును గ్రమవృత్తిమై శ్ర వినుండు కర్తవ్యవ, క్తవ్యంబులును నధిశ్రదైవతములు
 బభ్రుమి త్రిపజ్ఞాపతిశక్రవహ్నులు, మఱి యహంకారంబు శ్ర మనసు బుద్ధి

తే. పూజతాధ్యాత్మకము లధిభూతవృత్తి
వెలయు నభిమాన ¹మంతవ్యక్తములును నిశ్చ
యంబు నధిదైవతము ²రుద్రుఁ డ మృతకరుఁడు
బ్రహ్మ మిది వేదవాక్యనిర్ణయము తెఱఁగు. 150

ఆ. ఇట్లు దెలియ నెఱిగియింద్రియంబుల యింద్రియార్థములనుభూతిసార్థమును దె
మల్చి చిట్లు కుండ ధ మనసున నొదిగించు, అనఘలూర భవనిర్రాసకంబు. 151

వ. అని నిర్దేశించి నీరజాననుం డా సంయమివరులతో సూక్ష్మభావత్వసంపాదినియు
శివయు నగునివృత్తితెఱం గెఱింగించెద ననుమాట మున్నాడి యిట్లనియె. 152

సీ. కమతంబు దనయంగ్రకములనెట్లట్లుకా, మముల విద్వాంసుండుకమరలఁ దివుచుఁ
గామంబుల మరల్పుకగా నోపుధీకుండు, విరజస్కుడై ముక్తి తెరువు గాంచు
నింద్రియంబులు పదియింటిని గుదియించు, తెక్కుడువెర వది ధ యింధనముగ
నాత్రాగ్ని వెలుఁగుభూతావలి నాత్మకాం, చిన సూక్ష్మత త్వదర్శనముగలుగు

తే. భూతపంచకజలధి రోగతిశోక, సహితభోగలవాంశకాశ్రయము దీని
విభులు కాముండుఁ గ్రోధుండుకపిరి గెల్వ, వచ్చినప్పడ యది కడకవంగవచ్చు.

ఆ. మనసు మనసునందగమడఁచి యాత్మని నాత్మ, యంద కాంచునట్టియతఁడుసర్వ
విదుఁడు సకలభూతభవితతియందును దనుఁ, గనుచు నుండు నిర్వికల్పకముగ. 154

తే. ఆత్మతత్త్వ మేకంబ దీపాంతరములఁ
³గలుగఁ జేయుప్రదీపంబుకరణి నావ
హించు రూపాంతరముల సమ్యేకమియును బు
ధుండు గనుఁగొని బ్రమయక ధ యుండు నొకట. 155

తే. ఆ పరంజ్యోతిషేభ్యు సర్వర్యముండు వరుణుఁ
డనిలుఁ డగ్ని సోముండు విష్ణుఁ ధ డజాఁడు శివుఁ డ
నంగఁ బరఁగుశబ్దములు సమృత్తులు దానిఁ.
బ్రయతు లయి భజియింతురు ధ నియతులార. 156

వ. అని చెప్పి యచ్చతురాననుం డమాననీయులతో మఱియు నిట్లను ధర్మంబునకుఁ
నహింస లక్షణం బధర్మంబునకు హింసయు దేవతలకుఁ బ్రకాశత్వంబును
మనుష్యులకుఁ గర్మంబును నాకాశంబునకు శబ్దమును వాయువునకు స్పర్శం
బును జ్యోతిస్సునకు రూపంబును జలంబునకు రసంబును బృథివికి గంధంబును
భారతికి శబ్దంబును మనంబునకుఁ జింతయు బుద్ధికి వ్యవసాయంబును దదీయ
మహత్తత్త్వస్వరూపంబునకు ధ్యానంబును నవ్యక్తంబునకు ⁴సాధుత్వంబును
యోగంబునకు ⁵బ్రవృత్తియును జ్ఞానంబునకు సన్మానగ్రహణు లక్షణంబులు
లక్షణజ్ఞానంబు పరతత్త్వపరిజ్ఞానంబునకు హేతుభూతంబు ⁶జ్యోతిమమత. 157

1. గ. గంకల్పములును 2. గ. శేషయమృతకి. 3. గ. నగఁగఁజేయు. 4. చ. సమత్వముల. 5. చ. బ్రవృత్తింబును

ఆ. జ్ఞానపూర్వమైననన్వాసకలనంబు, పరమగతి నొనర్చు శ భవ్యులార
ద్వంద్వరహితుఁడై నశ్రుతిని జరామృత్యుని, స్థరణకరణ మైనధర్మ మొందు. 148

—* అవ్యక్తనామత త్వనిరూపణప్రకారము *

సీ. అవ్యక్తనామకంబగుతత్త్వ మరయ స,లింగంబు పురుషుఁ డశ్రింగుఁ డతఁడు
క్షేత్రంబు నెఱుఁగుటశ్చక్షేత్రజ్ఞుఁడనఁ జను,క్షేత్రంబు నాంగఁబ్రకృతియనఁగ
నవ్యక్తమునకునాశ్రమాంతరంబుగూణ,ప్రభవమాత త్వమాశ్ర ప్రభువుగూణము
నెఱుఁగవు చేతనాశ్రహీనముల్ గానయ,య్యంతరాత్ముఁడు తత్త్విశ్రయాప్రపంచ

ఆ. మెఱుఁగు నిట్లు లగుట శ యెఱిఁగి గుణముల, విడిచి నిలిచి త త్వ వేది యంత
రాత్మవేశనమున శ నచలనిరామయా,వ్యయపదంబు నందు శ ననఘులార. 159

వ. అని వెండియు. 160

సీ. జ్యోతిస్సులందు వ్యర్థుఁడు రవి భూతంబు,లం దగ్ని వరుఁడు విశద్యలఁ బ్రధాన
సావిత్రి దేవతాశ్రమితిఁ బ్రజాపతి, ఘనుఁడు వేదముల ముఖ్యుంబు ప్రణవ
మనిలచయమ్మునఁబ్రాణ¹మఃగ్యముభంద,ములకు గాయత్రి యశ్శగ్గలముపశువు
లకు మేటి యజ మఖ్యలచతుష్పదములకు, ధేనువు మిక్కిలి శ మానవులకు

తే. బ్రాహ్మణుండు వరిష్ఠుండు శ పక్షులందు, శ్వేన మధికంబు యజ్ఞవిశ్రధానములకు
తంబు పెద్ద యుగములఁ గృతంబుమేలు,ధాతువర్గములోన నుత్తమము పసిఁడి.

సీ. యవ లోపధులలోన శనన్నంబు భక్ష్యభో,జ్యములందు జలము పేయములలోన
నమరాచలము పర్వతములలోఁ బ్లక్ష్యంబు, తరువులలోన నూర్ధ్వంబు దిశల
జాహ్నువి నదులందు శ సాగరంబు సరస్సు, లందు గృహస్థత్వ శ మాశ్రమముల
నెక్కు డారయ నెక్కుఁ శ డేను బ్రజాపతు,లం దచింత్యాత్మకుం శ డైన యట్టి
తే. విష్ణుఁ డెక్కుఁడు నాకంఠైశ్వనిఁడు తెలియ,నీశ్వరుఁడు దేవతావలి శ కెల్ల నెక్కు
డతఁడు నా నేననఁగ విష్ణుశ్రడనఁగ వస్తు,వాకఁడ మూర్తిత్రయంబున శ నుల్లసిల్లు.

క. నెఱయఁ బ్రధానపదార్థము, లెఱుఁగుట పరిబోధమూల శ మెఱుకల కెల్ల
మెఱుఁ గిడుట మమ్ము మువ్వర, గుఱుకొని యొకఁడుగ నెఱింగికొనుటదలంపన్.

క. దివసము రాత్రి యనుం బొరె, బ్రవర్తనముఁ బొందుచుండుశ్రవణిదిని సుఖసం
భవదుఃఖజననములు జం,తువులకుఁ గలుగు వల దుబ్బ శ²దురపిల్లంగన్. 164

తే. పొదలుఁ దఱుఁగుటకై పొడ శ³వొదవుఁబడుట

కై⁴కడను జేరుఁ బాయుట శ కై జనించుఁ

బాలియుటకు నై సుఖంబును శ బొందు దుఃఖ

మందుటకు నై పదార్థము శ లభలములును.

165

క. జ్ఞానము సవిశేషస్థితి, దానికి నాశంబు లేదు శ దానిఁ దెలియుటక

మానాహంకప్రజాశపతిఁబు, మానిననిర్మలుఁడు మోక్షమార్గముఁగార్చున్. 166

వ. అని వివరించి యాసమంచితాచారులతోడ నాక్రమ ప్రకారంబు లెఱింగించెద నని పలికి యిట్లని యుపన్యసించె. 167

సీ. గురునకుఁ బ్రియహితకరుఁ డయి వేదాధ్యయన మొనరించుచు¹నశన మమల భిక్ష² నొనర్చుచు శ బిల్వపలాశదం, డములలో నొకటి ధాత్యముగఁ జేసి స్నానశీలుఁడు బ్రహ్మచర్యపరుండును, నియమితేంద్రియుఁడును శ నిత్యశుచియు యజ్ఞోపవీతియు శ నబహుభాషియు మేఖ, లాఘ్యండు నై శయశనానప్ర

తే. చారవిధములు సముచితాశ్రోచరితములుగ, సత్యధర్మనిరూఢుఁడై శ శాంతి గలిగి వేల్చియరుపొద్దు నడపుచు³గల్గవలయు, బనుల, కెలయక వర్తించుబ్రహ్మచారి

సీ. అర్హప్రకారశమావర్తనం డయి, నిజదారనిరతుండు శ నిర్మలప్ర చారుండుఁ బంచయజ్ఞపరుండు నతిధిశి, ప్రాశియు శుక్లనశస్త్రాన్వితుండు శ క్త్యనుగుణదానశాలియు నపచలేం, ద్రియుఁడును శుచియు మైత్రీప్రరుండు స్వాధ్యాయశీలుండు శ సద్వృత్తినిష్ఠుండు, నై యాజనంబు నశధ్యాపనంబు

అ. శక్యమైనఁ జల్పి శ క్షమ గల్గి సత్ప్రీతి, గ్రహ మొనర్చి మిత్తుశ్రవహితు లనక మాటకార్యమునను శ మధ్యస్థుడై గృహ, స్థుండు నడచు దురితదూరుడగుచు.

సీ. గ్రామంబు దొఱిగి యశ్రణ్యస్థలంబునఁ

బర్ణ శాలావాసశ్రవరత నొంది

స్నానతంత్రము రెండుసంధ్యల నడపుచు

బ్రహ్మచర్యవత్రభాసి యగుచుఁ

బూరిపంటలు ఫలంబులు మూలములు శాక

సముదయంబును సశశనముగఁ గొనుచు

నజనంబు వల్కల శ మంబరంబుగఁ గొని

శయనకృత్యంబు భూతస్థి నొనర్చి

తే. యతిథులకు నెడ మిచ్చి యాశ్రమములను

భక్తి నాత్మీయములలోనఁ శ బంచి పెట్టి

యధ్యయనహోమశీలుఁ డై శ యన్ని యింద్రి

యముల గెలిచి వాన ప్రస్థుఁ శ డతిశయిల్లు. 170

క. ఈ మూఁ డాశ్రమములలో, నేమిటవర్తించువారశ్రేణియు ముక్తిం

గామించినఁ జొరఁ దగు వి, ద్యామూలాచార మైనశయత్యాశ్రమమున్. 171

సీ. సర్వభూతదయానుకంఠంబు గలిగి య, తీతవస్తువులఁ జింతింప కెద న

నాగతంబులమీఁద శ నాస సేయక వర్త, మానలబ్ధము లుపేక్షానిరూఢిఁ

గూర్చు చంగంబులఁ శ గూర్మ మెట్లట్ల యింద్రియముల లోనిక్రియగిచికొనుచు

సముచితకాలభిక్షాచర్య దొరకొన్న, యంతన నిజదే⁴వ జప్త⁵ నడపి

1. చ. నన్నమమల. 2. చ. జరించుచు. 3. గ. చారములుగ, నాచరించుచు స్త్రీ జనశత్యాగ మొంది. ప్రేల్చి

- తే. గ్రాస మాచ్ఛాదనంబు దళకంఠ నెవ్వఁ, డర్థి నెయ్యది యిచ్చిన శనఁద కేక
వారభోజి యగుచు నమరస్కారసఖ్య, నుతినిరాకృతిరహితుఁడై యతివెలుంగు.
- క. అనసూయయు నక్రోధంబును దమమును బ్రహ్మచర్యమును ఋజుభావం
బును సత్యంబు నపై శున, ము సహింసయుఁజూవె యతికి శ్ర ముఖ్యవ్రతముల్.
- తే. వృక్షమూలనదీతీరవిజననిలయ, విపినిగిరిగుహానిత్యవిక్రదేవ
సదనవాసియై కౌటిల్యశాసాధ్యవస్తు, సంచయనము లుడిగి యతి శ్ర సంచరించు.
- క. తనమేలు ప్రకాశింపక, తనుఁ గనుఁగొనునట్టిజను లుగదాసీనతమై
నునికికె దగియెడుచందం, బున వర్తించుయతి సర్వము క్తత నొందున్. 175
- వ. అని యెఱింగించి మఱియును. 176
- సీ. సన్నాస మనఁ దపశ్చరణంబుపేరు త, పోజ్ఞానము క్తిప్రబుద్ధులైన
జనము లచింత్యం బరజర మమృతంబు నా, వెలుగుతత్త్వము గంధ్రుపితతామ
సము సవధూతర్యాదసము నై శుద్ధస, త్వాశ్రయం బగుహృదయంబు గలుగు
వారు తపోవృత్తిరవలన సుక్షేమమా, ర్గంబున నడతు రేకతత్వశోభి
- తే. మహితనానాత్వ మనఁగ స్రమస్తభూత
సముదయస్థ మై యున్నతత్త్వము ప్రకాశ
మగుట నఖిలగతులఁ దోచునవిధంబు
గలుగుబుధుఁడు నిర్ద్వంద్వఁ డై శ్ర కాంచు ముక్తి. 177
- వ. అవ్యక్తప్రభవంబును బుద్ధిస్కంధంబును నహంకారవిటపంబును మహాభూతో
పశాఖంబును నింద్రియకోటరంబును ²సంతతాశాపల్లవంబును శుభాశుభఫలం
బును నై సంసారవృక్షం బొప్ప చుండు. 178
- క. జ్ఞానాసీ నది నఱకి యభి, మానాహంకారదూరమతి యగుపురుషుం
డానంత్యము ప్రస్ఫుటముగఁ, గానంగా నేర్చు విగతశకలమూలారా. 179
- ఆ. అనిమిషమైనఁ బరమశనియతి నాత్మని నాత్మ
యంద కనినఁ దెలిపు శ ³నారఁ బడసి
బోధమహితమునులభపొందునవ్యయగతిఁ
బొందఁ గంధ్ర ప్రకృతిరహిండు దోఱఁగి. 180
- ఆ. పరమనియతి యనఁగఁ శ బ్రాణసంయమనంబ, యది క్రమాభివృద్ధి శ్ర నలవరింప
గాఁ బ్రసాదసిద్ధి శ గలిమి ధ్రివం బవ్వి, శేషకలన మిష్టసిద్ధి జేర్చు. 181
- క. అవ్యక్తతత్త్వజాతము, భవ్యము తత్త్వంబుదురితశ్రవంకపూరం బై
యవ్యయ మమృత మనింద్రియ, భావ్యం బగుతత్త్వ మొందఁబ్రాకగుఁజుండీ.
- వ. కావున: 183
- తే. స త్వభావప్రజ్ఞాపత్యైకతా సమైక, కృత్య మరయంగ లేదంధ్రునిత్యవస్తు

సమ్యగధిగమసిద్ధికి శ సంయమ ప్రసిద్ధు లాగమతంత్రప్రసిద్ధులార.

184

క. వినుండి సత్త్వస్థుఁ బురుషుఁ, గనుఁగొను టనుమానకలనఁ శ గాని మనము ద
క్కినతెఱఁ గేమిట నైనఁ, గనుఁగొనియెద మనుట వెరవు శ గాకుండుఁ జుండి.

సీ. ఇట్లగు పెట్లనియెదరేని సత్యంబు, సంతోషమును నహింసయును ధృతియు
క్షమయు నార్జవమును శ సన్నాసమును బరి, త్యాగంబు విజ్ఞానయోగదశయు
సాత్త్వికంబులు గానతత్త్వవిజ్ఞనము లీ,యనుమానమునఁ బురుషాధిగమముఁ
బడయుట యొప్పెడుశపదమండ్రు సత్త్వంబుఁ,బురుషుండు నొకఁడనుశబ్ద గొంద

తే. తార్క లూఁదుదు ర శ్లేల శ యగు నుదుంబ

రమున మశకమ్ము వారి మీశనము వసించు

నట్లు సత్త్వంబునం దంతశరాత్ముఁ డుండుఁ

గాక యనియెడువారు పెక్కుండ్రు గలరు.

186

వ. అనిన విని యమ్ములమ్ముహితాత్మునితో ధర్మంబు లనేకవిధంబులువీనిలోనెవ్వం
డెయ్యది యవలంబించె నదియ వాఁడు మేలను నే మన్నింటిమీఁదనుంబరఁగిన
బుద్ధులు గలిగి యనిశ్చయదర్శనుల మయి యుండుదు మిది ప్రధానానుష్ఠేయం
బని యుపదేశింపవలయు సత్త్వపురుషసంబంధ ప్రకారంబును బ్రస్తుటంబుగా
నెఱింగింపు మనుటయు వారికి వారిజాననుం డి ట్లనియె.

487

—* సత్త్వం బవశ్యానుష్ఠేయంబుగా నిర్దాశించుట.*—

సీ. సకలధర్మములలో శ సర్వభూతాహింస, మేటి యహింసాసత్తమేతుఁ డైన
వానికి నుత్తమశ్శానోదయం బగు, నది మోక్ష మొనరించు శ ననఘలార
కోరికమెయిఁ గరట శ కారి యయ్యెడువాఁడు, పొందు గతాగతంబుల ఫలాభి
లాషంబు లేక నిర్దోషత మే లాచ,రించిన ముక్తి సిద్ధింపుర వినుడు

తే. విషయ పురుషుండు సత్త్వంబు శ విషయ మిట్లు

భోక్తృభోజ్యత్వసంబంధమునఁ బాసంగి

యుండియును బద్మపత్త్రప్రయోలవంబు

కరణి నతఁడు తత్సంగంబుఁ శ బారయ కుండు.

188

క. సత్త్వము ప్రదీప మాపర,తత్త్వముఁ గాంచుటకుఁ గాన శ తత్సాధనతా

1^తత్త్వము వదలక చిత్తను,ఖత్వాకలిత మగు నెలపుశగండ్రు కృతాత్ముల్.

189

చ. అది సదుపాయ మెందును నుపాయసమగ్రత లేమి సేర్ప ద

భృదయము దూరమార్గమునఁ శ బొందెడుధ ద్రము వాహనాధ్యుడు

నది నెఱి నుత్తరించి కనునందము నొసహితుండుఁ గాంచునొ

ప్పిదము విసాధనుం డయిన బే లెటు లొందఁగ నేర్పుఁ జెప్పఁడా.

190

ఁ. ఇట్లు లగుట యెఱిగియెఱిగియేనియును నెఱుంగ కేని బలిమిరఱుచ్చు గడిగి

- చేయుపని ఫలంబునసిద్ధింప కుండుట, కొలఁదిఁ బోక దుఃఖములును గలుగు. 191
- క. నలపథమునఁ బోతమ్ము, నలమార్గంమునందు వాహనము వినియోజ్యం
బులు గా విమ్రోయి సాధన, కలనవిభాగజ్ఞుఁ డైన శ్ర గడచు దురితముల్. 192
- వ. అని చెప్పి. 193
- తే. తటినిఁ దగ నుత్తరించునంతకును బోత
మాదరించి త కొల్లనియట్లు పురుషు
దర్శనము సంభవించునంతకును సత్త్వ
మూఁది పిదపఁ దత్సంబంధ శ్ర ముడుగుఁ డనియె. 194
- వ. ఇట్లుపడేశించి మఱియు నిట్లను నవ్యక్తంబుగుణంబు మహత్తత్త్వంబు మహ
త్తత్త్వగుణం బహంకారం బహంకారగుణంబులు మహాభూతంబులు మహా
భూతగుణంబులు శబ్దాదు లం దాకాశంబునకు శబ్దంబు గుణంబు వాయువునకు
శబ్దస్పర్శంబులు గుణంబులు తేజస్సునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులు గుణంబులు జలంబు
నకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులు గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధం
బులు గుణంబులు శబ్దంబు మృదుఖరాదిబహువిధభేదంబులు గలిగి యుండు
స్పర్శంబు శీతోష్ణముఖ్యవివిధప్రకారంబులం బరఁగు రూపంబు శుక్లకష్ట
ప్రభృతినానావిధంబులం జను రసంబు మధురతిక్తాదిప్రచురభంగుల నడచు
గంధంబు సురభిత్తిప్రయుఖానేకవిశేషంబుల వర్తించు నిట్లు పెక్కుచందంబులం
జెల్లువిషయంబులతేజం గెఱుంగుట వానిఁ దోఁజుటకుం దోడ్పడఁ జాల
నని చెప్పి వెండియు. 195
- ఆ. భూమిముఖచతుష్కమునకంటెదివి యహం, కారతత్త్వ మంతశకంటెదాని
కంటె బుద్ధి బుద్ధిశకంటె బ్రకృతి యెక్కు, డన్నటికిని బురుషుఁడధికుఁడరయ. 196
- క. భూతముల తారతమ్యము, చేతోగత మైనయట్టిశిష్టజనము ప్ర
ద్యోతితుఁ డగుపురుషుఁ గని ని, రాతంకావ్యయపదంబు శ్ర ప్రాప్తింపఁ గనున్.
- సీ. పంచభూతంబులఁ శ్ర బరఁగింపఁ గుదీయింపఁ, జాలుదక్షత వాని శ్ర నేలు ప్రభుతఁ
దనరు మనంబు రక్తధ్యముల సారథి యెట్లు, లట్టింద్రియంబుల శ్ర నాఁగ నడప
నదియ వలంతి భూతాత్మకంబును బుద్ధి, సన్నాహమును మనస్సారథికము
నింద్రియాశ్వము నై నయ్యాద్యరథంబున, నభిమతగతి నంతశ్రరాత్ముఁ డెందు
- తే. నెలమివర్తించునిట్లుగుటెఱుంగుబుధుఁడు, ఘోరసంసారమోహవ్యాగురకులోను
గాక నిర్గుణపథమునఁగ్రాలి కనున్, రామయము నవ్యయంబును శ్ర నగుపదంబు.
- వ. అని పలికి మఱియును. 199
- క. శరనిధితరంగలభంగిం, బారిఁబారి నవ్యక్తముననాశ్ర పుట్టు నడంగున్
సురసరధరణీరుహముఖ, చరాచరానేక భూతజాలము లెల్లన్. 200
- క. అవ్యక్తాదికసకలము, నవ్యయుఁ డగుపురుషుఁ డాశ్రయంబుగఁ బరగున్.

- సువ్యక్తంబుగ నిది గను, భవ్యులు వడయుదురు మోహభంధవిముక్తిన్. 201
- క. విను డక్కనుటకు మూలం, బనఘం బగుదపమ యగుట శ నతినిష్ఠఁ దపో
ధనసమ్యగ్విధసముపా,ర్జనం. బవశ్యంబు వలయు శ నన్మతులారా. 202
- సీ. భూరితపంబునఁజూరె ప్రజాపతుల్, బహువిధవృష్టినిర్వహణనిపుణు
లైరి వన్యంబు లాశహారంబులుగఁ దప, మాదరంబునఁ జేసి శ కాదె మునులు
కాలత్రయంబు లోకత్రితయంబును, గాంతురు విద్యల శ గౌరవంబు
లొదవుఁ దపంబున శ నొండువిధంబులఁ, బడయంగ రాసియొక్కడుపదంబు
తే. లచ్చ మైవతపంబున శ వచ్చు బడయ, బ్రహ్మవధమద్యపానాదిశ్రపాతకంబు
లెల్లఁ బాయు దఃశకృతి శ నిధితపము, పేర్చి సర్వభూతంబులఁ శ బ్రీతిఁబొందు. 203
- క. మమతాహంకృతినహితత, పమునఁ బ్రజాపతినమీషభవ్యపదము సం
యమి వొందు నిందు సందేహ మొకింతయు లేదు నిర్మలతాత్మకులారా. 204
- క. మమతాహంకారవిము, క్తము శుద్ధము నై నయచలితధ్యానముతో
సమవేతం బగుతపమున, యమి గను సకలో త్రరావ్యయపదప్రాప్తిన్. 205
- వ. అని చెప్పి వెండియు. 206
- క. తమము రజస్సుఁ దొఱఁగి న, త్వమునన రమియించి యగుణతత్త్వము గని స
త్త్వమును దిగవిడుచు వైరాగ్యమహితుఁ డగు మునివరుం డకలమలారా. 207
- క. పరమం బనంగ వేదాం, తరహస్యాత్మత వెలుంగుతత్త్వము నిక్కం
బరయఁగ జేత్రజ్ఞుఁడ యను, పరిణతి గలయతఁడు సర్వపదవిడుఁడునుడీ. 208
- క. వృత్తివిశేషమునఁ జనిన, చిత్తమువెనుకఁ జని యందుఁ శ జేర్చి మనసు దా
నెత్తెఱఁగునకుం దివియమి, యుత్తమపురహస్య మంద్ర శ యోగమున మునుల్. 209
- క. వినుఁ డవ్యక్తాంతం బగు,పని యెల్ల నవిద్య నొలయు శ బంధము మమతం
బనుపడిన మృత్యు వమృతం,బనఁ జనునది నిర్మమత్వ శ మారఁ గలిగినన్. 210
- సీ. కర్మముల్ మేలంద్ర శ కర్మతత్పరులు బు,ద్ధాత్ములు విద్య వశ్యత నుతింతు
రవి షోడశవికార శ యగుమూర్తిఁగల్పించు,నది నిత్యుడగ్రాహ్యుడనవెలుంగు
పురుషునిఁ దోఁపించు శ నరయంగఁ గర్మమ,యత్వంబు లేమి విశ్వామయత్వ
మతనికి నై జమై శ యతిశయిల్లుట శ్రుతి, సాటు నిత్యైఱఁగునుజ్ఞాన మే మ
తే. హాత్మునకుఁ గల్గి యుండు స్రయ్యార్యవర్ణుఁ
డఖిలసంకల్పములఁ బాచి శ యాత్మ నాత్మ
యంద కాంచి యనామయ శ మజర మమృత
మనుపదమ్ముఁ బ్రాపించుఁ గృతాత్ములార. 211
- వ. ² (అని యిట్లు కమలగర్భుండు.) 212
- క. జ్ఞానపరినిష్ఠితాత్మకు,లై నవిముక్తిపదనిర్ణయజ్ఞులచే స

1. తోఁతెంచు 2. ఈ వచనము పెక్కిటఁ గానరాదు.

- మూనిత యగుగతి యిది ¹క, రామగుతివిరక్తజనస్రమంచితసుండి. 213
- వ. అని నిద్రేశించి వెండియు. 214
- క. కోరికలకుఁ జొరక యనం, గారూఢత గలిగి యెల్లయందును సమతం
గూరినచిత్తంబులు గల, సారాత్మకు లీ పథమునఁ శ్ర జనుటకు శక్తుల్. 215
- క. చెప్పితి సర్వంబును నీ, ²చొప్పన నడవుఁ డెడ నొండు శ్ర సారసీకుఁడు మీ
రొప్పెడు తెరు విది దీనం, దప్పదు పరమపదసిద్ధి శ్ర ధార్మికులారా. 216
- క. అని యిట్లు కమలగర్భుఁడు, మునులకుఁ దత్త్వోపదేశశ్రమును జేసిన వా
రనవద్యసమాధికు లై, యనితరసులభ మగుసౌఖ్య శ్ర మందిరి వత్సా. 217
- వ. అని పలికె గురుం డా శిష్యునితోడ. 218
- క. నీవును నివ్యాక్యంబులు, భావంబున నెలవుకొలిపి శ్ర ³పరమసమాధి
శ్రీ వాటింపుము నిత్యప, దావాప్తి ఫలించు నీ కశనాయాసమునన్. 219
- క. అని గురుఁడు ప్రబోధించిన, మనమునఁ దెలి వొంది తత్సమంచితమార్గం
బున నడచి పొందె శిష్యుం, డనామయం బజర మమృత శ్ర మనియెడుపదమున్. 220
- చ. అని వసుదేవసూనుఁడు స్రమాదరమేదురచిత్తవృత్తిఁ జె
ప్పిన విని వారియుల్లములశ్రవెం పిటు లుండునె వార లెవ్వరో
వినుటకు నాడుడెందమున శ్ర వేడ్క జనించె నెఱుంగఁ జెప్పనే
యనుటయుఁ బార్థమోముఁ గృప శ్ర నమ్మహితాత్ముఁడు సూచినవృత్తున్. 221
- క. అనఘ విను మే గురుఁడ నా, మనంబు శిష్యుండ విమలమానస నీచైఁ
బనుపడు శ్రీతిం జెప్పితి, ననితరసులభాతిగుహ్య శ్ర మగునిప్పదమున్. 222
- క. విమలము నచలము నగుచి, త్తము నాదెసనేకభక్తితత్పరముగఁ జే
యుము నిత్యము నీయధ్యాత్మము ననుసంధింపు పాశ్రేదపు దురితములన్. 223
- క. సమరమునప్పుడు నీ కి, యమృతపదప్రాప్తిహేతు శ్ర వగునమ్యగోష్ఠి
ధము వివరించితి నచలత, రమింపు మిందెపుడు శ్రమధురారాధుర్యుడవై. 224
- వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు జిష్ణున కధ్యాత్మవిద్య వివరించె నని చెప్పినఁబరమగురుం
డును విశిష్టశిష్యుండును నగునప్పరుషవరులు మఱియు నెవ్వధంబునం బ్రవర్తించి
రాకర్ణించుకొతుకంబు నామనంబున నెనకం బెసంగెడు మునీంద్రా యెఱింగిం
పనే యని యడుగుటయు. 225
- చ. పరమదయావిధేయ పరిపాలితవేదకలాప ⁴పక్వని
ర్భరశమసూక్ష్మతాతనువిభాసిత పన్నగతల్పభూషణ
దరభరితా పవిత్రపద్యతామరసస్మరణా పరాపర
త్వరహిత పద్మజాదిసురవందిత పశ్చిమనాశనందితా. 226

1. గ. కర్మానుమతివిరక్తి. 2. గ. చొప్పనడవుఁ డెడఁడనొండు కి. జ. పరమసమాధిన్, 3. కి. 4. గ. పక్షనిర్భర.

సీ. పుండరీకాక్ష య్యాపుడమి యంతయును భ,వత్పాదపం క్తిసంభవ్యాస్త మయ్యో
సంబరం బెల్లను శ నావృత మయ్యో నీ,మహితసముజ్వలభ్రమ స్తకముల
సంతరిక్షము దావ్యకాద్భుతకుషీ దే,శంబులచేత సంభన్న మయ్యో
భవదీయమహానీయభావోగ్ధానిచ,యాపిహితము లయ్యో శ నన్నిదిశలు

తే. బహుచరణముల బహుశిరోభాగములను
బహుజతరముల బహుభుజాశ్రుకరములను
దేవ యిల్లు సర్వంబును శ నీవ యై త
సర్పి తిది నాదుకన్న మృనంబుఁ దనిపె.

50

వ. విశ్వరూపా యీ రూపం బుపసంహరించి నీ దగునెప్పటియాకారంబు గైకొనవే
యనిన సప్తరమేశ్వరుండు వరంబు గోరు మని యానతిచ్చిన నమ్మహితాత్ముండు
సంశ్రితార్థిహర నీమూర్తిఁ గంటి నింతకంటె మిక్కిలివరంబులును గలవే
యనుటయు.

51

క. ఆదేవుఁ డతనితో నటు, గాదు ననుం గనుట శుభము శ గావింపక పో
దేది ప్రియ మడుగు మిత్తుఁ బ్ర,మోదంబుగ నీకు ననిన శ ముని యిల్లనియెన్.

వ. అవశ్యంబును నా కట్లు గావలయు నని యవధరించితేని దేవా యిది మరుదేశం
బిచ్చుట జలంబు దుర్లభంబు నాకు జలసన్నిధి యిప్పుడు గలుగఁ బ్రసా
దించుము.

53

క. అనుటయు నంబుజనాభుండు, దనయెప్పటిలలితమూర్తి శ ధరియించి ముసీం
ద్రునితోడ నన్ను, దలఁపఁగ, ననఘా దొరకును జలంబు శ లని పలికి తగన్.

54

వ. వీడ్కొని చనియెం బదంపడి యాభృగువంశవరుం డొక్కెడ మెలంగు చుండి
తృప్తితుం డయి హృషీకేశుం దలంచిన.

55

సీ. కుక్కలు సుట్టి రా శ నొక్కమాతంగుండు, బాణబాణాసనశపాణియును ది
గంబరుండును మలినాంగుండు నగువాడు,దోచె నచ్చజలంబురదొరగుచుండు
మేనితో నమ్ముని శ వానిఁ దప్పక చూడ, వాఁ డోయుదరిక యశ్వారి డప్పి
వోఁ ద్రావుమనుడు నాభూసురాగ్రణియొల్ల,నని పల్కెఁ బల్కినశవినమునీవు

ఆ. నీరువట్టు శ్రమముఁ శ గూరిన నీమీఁది,కరుణ వచ్చినాడఁ శ గాదు నాక
యర్థి ద్రావు టొప్పు శ ననియె నాచండాలు, నలుకమెయి నదలెన్దన త్రవస్యి.

56

వ. అదల్చిన నతండు సారమేయంబులుం దాను సంతర్ధానంబు సేసె నాసంయమివెఱఁ
గుపడియొక్కింతవిచారించియిక్కపట ప్రచారంబు కృష్ణసంపాదితంబుగావలయు
నని యూహించునమయంబున నయ్యెడకుం గృష్ణం డెరుగు దెంచుటయుం గనుం
గొని యమ్మహాత్మునితోడ నమ్మునివరుండు.

57

క. జలము నినుఁ దలఁపఁగా నిటు, గలుగునె చండాలునొడలఁ శ గాతెడు నీ రే
నలఘుగుణ త్రావుదునె యే,కొలది శ్ర మంబైన వరము శ గుచ్చితమయ్యెన్.

- చ. అనవుడు గృష్ణుఁ డిట్లు లనకనాఁజింబోయెఁ బ్రయత్న మెల్ల నీ
వనఘు యెఱుంగవై తి సమరయం బాకఁ డిమ్మెయిఁ గల్గె నేర్పడ
న్వినము నిలింపవల్లభుని శ్రీ నీకయి వేడితి నే సుభారసం
బనితరసాధ్య మైనశుభ శ్రీ మయ్యెడుభూతి దొలంగె నక్కటా. 59
- వ. అది యె ట్లంచెని. 60
- క. ఏను సుధ యడుగుటయు హరి, మానవులకు నేల యగు నశ్రమ ర్యత్వము మే
లైన తెఱఁ గొండు గోరుము, దానిం దగ నిచ్చెదన్ ముగ్ధం బారంగన్. 61
- వ. అనిన నయ్యనిమిషపతియాననం బాలోకించి. 62
- క. నిను వేడుట మోఘముగాఁ, జనునే యెట్లైన నాదుకచనవు సెఱవ క
మునిపతికి నమృతరస మి, ముని ప్రార్థించిన మహాత్మ్యయాతఁడు నాతోన్. 63
- వ. సమయంబు సేసికొని వచ్చె నత్రైఱం గాకర్ణింపు మమ్మహితసాజన్యధన్యుండు. 64
- శా. మాతంగత్వము దాల్చి యే నరిగి సకమానించి యా భార్గవుం
బ్రీతుం జేసెద నట్లు లిచ్చిన సుధన్ శ్రీ హిదూపితస్వాంతుఁ డై
యాతం డొల్లక యున్న నేమి విను నా శ్రీ కన్యాయవృత్తంబు గా
దీ తంత్రంబున కీవ సాక్షి యని తా శ్రీ నేతెంచి నిన్ గానఁగన్. 65
- వ. నీవు ప్రత్యాఖ్యానంబు చేసిన నతం డంతర్ధానంబు సేసెం గానిమ్ము దాని కేమి
సేయ వచ్చు నాయుచ్చినవరంబు బొంకు గా కుండ నీకు జలం బెప్పుడుం గలుగ
జేసెద. 66
- చ. అనఘ జలంబు నీవలసినపప్పుడ మేఘము లీమరుస్థలం
బున నొనఁగూ భవద్యశము శ్రీ పొంపిరివోవ నుదంక మేఘనా
మనుతవిహారముల్ గలిగి శ్రీ మాన్యత నెప్పుడు నియ్యెడం జరిం
చును జలదంబు లింత నను శ్రీ సువ్రత దూఱకు పోయివచ్చెదన్. 67
- క. అనినం బ్రీతుం డయ్యెను, ముని యంతర్ధానకలనశ్రమునఁ గృష్ణుండుం
జనియె నని చెప్పి మఱియును, జనమేజయనృపతితోడ శ్రీ సంప్రీతిమెయిన్. 68
- వ. వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 69
- ఆ. మనుజసాధ యెప్పుడును మరుదేశంబు, నందు నియతవృత్తి శ్రీ నద్భుతంబు
దలకొనంగ నయ్యుండంక మేఘంబు లొ, కొక్క-కొక్క పుణ్యతిథులనొలసి కురియు. 70
- వ. అనిన విని జనమేజయుండు మునీంద్రా యుపేంద్రుని శపించుటకు నుత్సహించిన
యుదంకుం డేమివిధంబుతపంబున నమ్మహానుభావంబు నొందెనెఱింగింపవేయనుడు
నా విభునకు వైశంపాయనుం డి ట్లనియె.

— జనమేజయునకు వైశంపాయనుఁ డుదంకుని చరిత్రంబు నెప్పుట. —

సీ. అతనికి గురుభక్తికతనఁజొప్పడియె న, తెఱఁగు పెం పది విను శ్రీ తెలియ నతఁడు

- దనగురుం డైనగౌతమునకు శుశూప్తి, నియతిమైన జేయ స్రస్నేహభక్తి
కంబుగఁ బెద్దయుఁగలంబు ననిన నా, సంయమిపతి శిష్యసమితి కెల్ల
వివిధవరము లిచ్చి శ్ర వీడ్కొల్పి పుచ్చి యు, దంకునిదిహ్ను ను శ్ర దలఁపకుండె
- ఆ. నత్తపూపరాత్ముఁ శ్ర డతనిష్ఠఁ బరిచర్య, నమపు చొక్కనాఁడు శ్ర గడునుప్రేమ
గలుగునట్టివంటకట్టియమో పట్టు, గుదియ మోచి తెచ్చె శ్ర గురువరేణ్య. 72
- క. అటు మోచి తెచ్చియందొక, జట బెద్దయుఁ దగిలి యుండ శ్ర సరభసముగ వై
చుటయుఁ దెగి మోపుతో ముం, దట నది పడియెనుజరాసితచ్చవి మెఱయన్. 73
- సీ. దాన నన్నియతుండు శ్ర దనవయఃపాకంబు. నెఱిగి శోకంబున శ్ర నేడ్వ నమ్మ
హాముని యశ్రువు శ్ర లంజరిఁ బట్టంగ, నిజపుత్రిఁ బనిచె నశ్రన్నరజాక్షి
రయమునఁ బట్టి కర్రంబులు వేడిమి, నెరిసిన విడిచిన శ్ర ధరయుఁ దలరె
నమ్ముని యా శిష్యు శ్ర రమ్మని చేరంగఁ, బిలిచి నీ వేటికి శ్ర నలఁతఁ బొందె
- ఆ. దనిన నతఁడు శిష్యు శ్ర లంజరిఁగై గల, కరుణ మీకుఁ బెద్దరకాలమేని
మునివరేణ్య నావలన లేద దానికి, నుమ్మలింప కెట్టులుండవచ్చు. 74
- వ. అనుటయుఁ గృప చిగు రొత్తుచి త్తంబుతోడ. 75
- క. ఎలప్రాయ మిచ్చితిని నీ, కలఘమతీ యిచ్చెదను మృదాత్మజ నుల్లం
బలరఁగఁ బెండిలి గమ్మని, పనికి మఱియు నా తపస్విపతి యిట్లనియెన్. 76
- క. నీ తేజంబు సహింపఁగ, నీతామరసాక్షి దక్క శ్ర నెవ్వరికిఁ దప
స్సీతా శక్యము గా దిది, చేతోగతిఁ జూచి తగవు శ్ర సిద్ధించుటకై. 77
- వ. ఇమ్ముద్దియకును. 78
- క. తను పొండుగఁ జేసెద నది, జననాంతర మెట్టు లట్ల శ్ర సజ్జననుత నీ
వనుఃకూనము దక్కుము యశా, వనమును గైకొనుము కన్య శ్ర వరియింపు తగన్.
- వ. అధర్మము గాకుండునట్లుగా వరం బిచ్చితి నని యనుగ్రహించి యక్కన్యకా
రత్నంబునకును. 80
- చ. తనులత యొండు సేసిన నుదంకుఁడు యావనలక్ష్మిఁ దాల్చి య
వ్వనిత వివాహ మయ్యె నృప్యవర్య పదంపడి యమ్మునీంద్రుతో
ననుఁ బని గొండు మీరలు మృనంబున నెద్ది దలంచి వేడ్క సే
సిన నది దెత్తు మీకరుణఁ శ్ర జేసియ కలెడు నాకు శక్తియున్. 81
- క. అని విన్నపంబు సేసిన, విని దక్షిణఁ బ్రీతి యగుట శ్ర వే తొరులకుఁ గా
కనఘ భవదీయచరితం, బునఁజూవే నాకు ననియె శ్ర ముని మనుజేంద్రా. 82
- తే. అంత నిలువక మునిపత్నికతఁడు భక్తి, నెఱిగి తల్లిమీ రానతియిండు మీకు
వలయునట్టిపదార్థ మృవశ్యమును స, మాహరింతు నే ననుటయు శ్ర నయ్యహల్య.
- చ. వలవదు లాఁతినాడ వె భక్యవద్గుణతోపితగౌతమాంచితో
క్తులు మది నూఁడు మన్నను న్నకుంతితచి త్తత నొత్తె పల్కె న

య్యలఘటపస్వి యాసతి ప్రీయంబున మి త్రసహాఘ్నిదేవికుం

డలములు దెమ్ము నాకుఁ బ్రకటంబుగఁ బెంపువహింపు తమ్ముఁడా. 84

వ. అని యిట్లు వనిచిన నాతండు ప్రీతుం డయి యప్పనికిం జనియెఁ బదంపడి
గౌతముం డుదంకునిం బాడగాన మెచట నున్నవాఁ డని యహల్య నడిగిన
నా భృగువంశవరుం డరిగినతెఱం గెఱంగించిన నద్దయాళుం డద్దేవియాననం
బాలోకించి. 85

క. ఆ సాదాసనరేంద్రుం, డా సురచరితుండు శాప శ్ర మాతని నటు గాఁ
జేసినయది మానుషమాం,సాసత్తుం డగు పెఱుంగఁ శ్ర డమ్ముని యతనిన్. 86

సీ. ¹అకటయెట్లుగునొక్కొక్కయనుపల్కుకృపదోఁప,బలికిననమ్ముగ్ధభయముగొనుచు
నెఱుంగ నిట్లుగుట ముక్తసిశ్వర నామిఁది,దయ చిగు రొత్త నాశ్రతనికిఁ గీడు
రా కుండునట్లుగాఁ శ్ర జేకొని కావవే, యనిన నాసంయమి శ్ర యంత వెఱవ
నేల యే నతనికి శ్ర నెడరు రాసీ నని, తగ నూఱడించె నుగ్రదంకుఁ డరిగి

ఆ. మనుజర క్తసి క్తతనువును గోరమీ,సములు వృత్తలోచనములు నైన
య్యగ్రమూర్తితోడ శ్ర నొక్కశూన్యాటవి, నెలమి నున్నయన్నరేంద్రుఁగాంచె.

క. ముని యట్లు నెమ్మిఁ గాంచినఁ, గని యతఁ డాఁగొనుటఁజేసి శ్ర గాసిలి యెచ్చోఁ
గనువాఁడనొ తగుభక్త్యం, బనుచుండఁగ వచ్చితివి ప్రీయంబుగ ననుడున్. 88

వ. ఉదంకుం డతని కిట్లనియె. 89

క. గురుకార్యంబునకై భూ,వర నిన్నుం గాన నేను శ్ర వచ్చితి గుర్వ
ర్ధరతులు హింస్రులు గా రి,ట్లరయక యాడుదె యధర్మ శ్ర మగుమాట నృపా.

వ. అనుటయు. 91

క. దినమున మూఁడవయ్యామం,బునయపరార్ధంబు యోగ్యముగ నాహారం
బునకుంగల్పించిరి నా, కనిమిషు లటు గాన మాన శ్ర నాఁకలి పుత్తున్. 92

సీ. అని పల్కె సాదాసుం శ్ర డమ్ముని యట్లేని, నధిప మద్గురుకార్య శ్ర మాచరించి
వచ్చెద మగుడ నశ్రవశ్యంబు నామాట, ననృతంబు సొరదు నీ శ్ర వర్ధికోటి
కిప్తపదార్థంబు శ్ర లిత్తు పాత్రమ యేను, గురులకుఁ గాఁగ నాశ్రకోరుకోర్కి
సీవ తీర్చని కృతశిశ్చయత్వంబున, నరుగుదెంచినవాడ శ్ర ననుడు నృపతి

ఆ. యట్ల కాక యేమి శ్ర యర్థించి వచ్చితి, చైపన్ మనిన నతఁడు శ్ర చిత్త మలర
ననఘ నీదుపత్ని శ్ర యర్థిమై ధరియించు,కుండలంబు లని యశ్రతండు సెప్పె. 93

1. 'వ. అక్కట యెట్లయ్యెడునే యనుచుం బలికిన నమ్ముద్దయ భయంబు గొనుచు.

సీ. ఎఱుంగ నిట్లగుట...మనుజాశిరక్తంపుఁడనువును గోర,మీసములును వృత్తలోచనము లైన.

ఆ. య్యగ్రమూర్తితోడ ♦ నొక్కశూన్యాటవి, నెలమి నున్న యన్న ♦ రేంద్రుఁ గాంచె
ఘోరవికృతభయదఁఘోరివిరావ మై, ప్రచురమైనకోప రాశి యనఁగ."

యని పాఠాంతరము కొన్నిటఁ జూపఁబెడి.

వ. చెప్పిన విని యమ్మనుజవరుం డొరులధనం బిచ్చువారలుం గలరె కుండలంబు
లడుగ కొం డెద్దెనియు నడుగు మనుటయు నానందమి నీవు నెపం బిడి
త్రోవం గలవాడవు గా వే నన్యవస్తువు లొల్ల నని పలికిన నాభూవల్లభుం
డమ్మాట కియ్యకొని యన్నాతి యున్నచోటికిం జను మేఁ బుత్తెంచితి నని
చెప్పి నీవాంభితం బెఱింగింపు మని నియోగించిన నమ్ముని యద్దేవి యచ్చోట
నున్నయది యని యడిగిన నప్పుడమితేఁ డల్లదె తిన్నివాసప్రదేశం బని
చూపినం బోయి.

94

సీ. అద్దేవిఁ గని యతం శ్ర డట్ల చెప్పిన ముని, వల్లభనా కానకవాలు దెమ్ము
నృపుపాల ననియె నశన్నెలతె యుదంకుండు, సనుదెంచి విభు నభిజ్ఞాన మడిగె
నాతఁ డీగతి సేమ శ్ర మగు నని నిష్ఠింప, గా దిది వెలి గాఁగ శ్ర లేదు వేఱ
గతియును ననుపలు శ్ర కతివకు నాయుచ్చు, వర్ణి తాభిజ్ఞానశ్రనిర్ణయముగఁ

ఆ. జెప్ప మని సంతకసిల్లి యమ్మదయంతి, కడకు నరిగి తత్ప్రకారమునన
పలుకుటయును భర్త శ్ర పనువున నిచ్చెదఁ, గుండలములు నీకుఁగురుహితార్థి. 95

వ. అని యక్కొమ్మ యమ్మహితాత్మునితో మఱియును.

96

సీ. సురలు గంధర్వులు శ్ర సురగులు నిక్కుండ, లములకుఁ బెక్కుపాత్రయముల వేచి
తిరుగుదు రెంగిలి శ్రవారసిన నేమఱి, నీవు నిద్రించిన శ్ర నేల నిడిన
నపహరింతురు భక్తి శ్ర నర్పించి యివి దాల్పు, నాఁకలి నీరువ శ్ర ట్టగ్నిభయము
విషవికారము భూతశ్రభేతాశ్రభాధలు, వారయపు వినుము బాఠురకు నైనఁ

ఆ. బెద్దవారి కైసఁ శ్ర బెట్టిన నయ్యయి, కొలఁది నమరి యుండుఁ శ్ర గురియుఁ బసిఁడి
ననిన నప్రమత్తవృత్తిమేఁ గొని చను, మయ్యగురులు నిన్నునభినుతింప.

97

—♦ ఉదంకుండు మదయంతివలనఁ గుండలంబులు పుచ్చికొనుట. ♦—

వ. అని చెప్పి యప్పరమపతివ్రత భక్తి ప్రీతివినయములు మనంబున నంకురింప
నుదంకునకు నక్కుండలంబు లొసంగినం బ్రమోదం బెసంగ నాశీర్వాదంబు
సేసి యా సందయమివరు డబ్బామచేత నామంత్రితుండై భూమిశ్వరుపాలికి
వికాసలసితవదనారవిందుం డగుచు నేతెంచి యక్కుండలలాభంబు ప్రకటించి
దీవించి దేనా నీవలనం గృతార్థుండ నైతి నని పలికి నా కానవాలుగా నీవు
సెప్పినవాక్యం బత్యంతగూఢంబు తదభిప్రాయంబు నెఱుంగవలతుం జెప్పం
దగి యుండునేనిం జెప్ప మని యడిగిన నతం డతనితోడ.

98

సీ. బ్రాహ్మణజనముల శ్ర రాజులు పూజింతు, రటు గాన యేను విశ్రాంతనంబు
సేయుదు విప్రనిశ్చేతన యిట్లైతి, వెడదప్ప నన యొండుశ్రవెరపు నాకు
దురితంబు వాపంగ శ్ర దొరకొన దది కార,ణముగ భూసురపూజనంబు దుష్క
రము దీన మేలు గంఠదు మనంగ రాదిది, గాదన్న వేఱొండు శ్ర గలదె మార్గ

- తే. మని యభిజ్ఞానముగ మదగ్రయంతి కవుడు, సెప్పి పుచ్చితి నిట్లువిశిష్టరత్న
మయమహాకుండలము లిచ్చి మాన్తుఁగిడు, నీకతన ననుతలఁపునలోకవంద్య. 99
- వ. అనియె నాభ్యుగువంశవరేణ్యవిపుణ్యసన్నిధిం జేసి యా సాదాసనరేంద్రునకు
సంప్రాప్తసమాధాననూతనసత్త్వంబు గలుగుటకతంబునం గార్యదర్శనంబును
గుండలదానశ్రద్ధయు శాంతవచనంబునుం గలిగెఁ దదీయవచన శ్రవణానంత
రంబ యుదంకుం డతనితో మిత్త్రత్వంబు సంభాషణమాత్మసిద్ధం బగుట బోధ
వృద్ధులు సెప్పదు రేను నీవలనం గృతార్థుండ నైతిఁ బోవుచున్నవాఁడ మగిడి
వచ్చెద నని పలికితి బొంకు వడ కుండ వత్తు ననినఁ జిత్తంబు కృపాయత్తంబగు
చుండ నాభూషతి యత్తాపసోత్తమునాననం బాలోకించి. 100
- ఉ. చంపెదనట్టినాకడకుఁ సంయమివల్లభ వత్తురియ్య నీ
పెంపును నిక్కముం దెలిసెఁ శ్రీబీతుండ నైతి మదార్తినితవ
స్సంపదఁజేసి పావు మని శ్రీ సంస్తుతిఁ బల్కిన వీనులందుఁబే
రిం పొలయం బ్రసన్నత వ్యహింపఁగఁ జిత్త ముదంకుఁ డిట్లనున్. 101
- ఉ. ఏమిట నైన నొప్పుమి న్యరేంద్ర సుచిత్తులఁ బొందెనేనియున్
వేమరలున్ భవద్గుణమ శ్రీవీతకళంకునిఁ జేసె నిన్ను సాం
ద్రామలకీర్తిగౌతమమహాముని సల్లనిచిత్తవృత్తి నీ
పై మలఁగించెఁ గావలయుఁ శ్రీ బార్ధివసత్తమ పొందు మున్నటిక. 102
- క. అని పలికి మఱియు బలుదీ, వన లిచ్చి యతండు గార్యవమున నతనిమేన్
దనకరముల నివిరి ప్రియం, బాసరెచ్చ నిర్దురితుఁ డైన న్యుర్విపతియున్. 103
- వ. భక్తివినయసంభరితుం డయి యప్పరమముని బ్రస్తుతించి నమస్కరించి
యామం త్రణంబు సేసిన నమృహాత్ముండు కుండలంబులు కృష్ణాజనంబునంబది
లంబుగా ముడిచికొని గౌతమాశ్రమంబునకు రయంబునం బోయిపోయి పక్వ
ఫలంబులం బెరిగినబిల్వంబుం గని యాఁకటిపెల్లునం దదీయవిటపంబున
సకుండలం బగునయ్యజనంబు దగిల్చి యమ్మహీరుహం బెక్కి ఫలంబులు గోసి
కొను చుండె. 104
- నీ. గాలి నవ్విలప మాలోల మగుడుఁ దగు, లెడలి యయ్యజనంబువుడమిఁబడినఁ
గనియొక్కనాగంబు శ్రీ గ్రక్కునఁ జనుదెంచి, వెనఁ బుచ్చికొని కడుశ్రవేగపఱవ
గాంచి యుందంకుండు శ్రీ గ్రమ్మన దిగదాటి, వెనుకొనునంతకుఁ శ్రీ గనపపుట్టఁ
జొచ్చెనయ్యరగమా శ్రీ సువ్రతపరుఁడుతీ, వ్రముఖశాస్త్రముగొనిశ్రీ వ్యవదొడఁగె
- తే. దాని సైరింపఁ జాలక శ్రీ ధరణి దలరె, విప్రుడై వచ్చి గీర్వాణ్యవిభుఁడుగొయ్య
కోలఁ ద్రవ్వినమాత్రం బ్రాతాళయాన, మేలసిద్ధింప నేర్చు ముగ్ధసింద్రవినుము.
- వ. పాతాళభవనం బిచ్చటికి సహస్రయోజనంబుల నున్నది కుండలంబులు గొని

- పోయినభుజంగం బైరావతాపత్యం బనిన విని యమ్మునిశిష్యుండు. 106
- క. తాపాశంబున నున్నను, వే తెత్తుం గుండలములు శ్ర విను మప్పని నా
చేతం గా కున్న నను, గ్రాతము విడువఁబడు నిది ధ్రువం బని పలికెన్. 107
- చ. పలికిన నత్తపసిద్ధధరభావ మెఱింగి సుకేంద్రుఁ డొండుప
ల్కులపని నిల్పి కాష్టమునశకుం గులిశంబునఁ గల్లువాఁడియున్
బలువును నిల్పి వజ్ర సనె శ్ర బాంధవ మేర్పడ జెప్పి భీతిమై
నిల దెరు విచ్చె నమ్మునియు శ్ర నేడ్డఱు జొచ్చె భుజంగలోకమున్. 108
- వ. చొచ్చి యనేక ప్రకారప్రాకారపరిక్షితంబును బహురత్నదీప్తిజాలదేదీప్యమా
నంబును నైనయమ్ముహానీయలోకం బాలోకించి దశయోజనాయామంబును
బంచయోజనవిస్తారంబును నగుతద్ద్వారంబు గని యతండు కుండలాహరణంబు
దుర్లభం బనుతలంపున డిల్లపడియె నయ్యెడ నరుణవదనంబును నసితాంగం
బును సితవాలంబును నై వెలుంగుతురంగం బతని కి ట్లనియె. 109
- ఉ. అతత మైననాదగునశ్రవానము నూఁడు మొకింతయున్ జుగు
ప్సాతురవృత్తి నీదుహృదయంబునఁ జొన్నకు లోకవంద్యుఁ డ
గ్రాతమునాశ్రమంబున నశ్రుండితభక్తి నుపాస్తి నేసి నన్
బ్రీతునిఁ జేసినాఁడవు వశ్రిష్ఠతపోధన యట్లు గావునన్. 110
- వ. నీకుం బాడసూపి యైరాతవతసుతుండపహరించినసమంచితకుండలంబులుమగుడం
జేరెడునుపాయం బుపదేశించితి ననిన నుదంకుం డేను నిన్ను నెఱుంగ నుపా
సింతుట యెట్లు గలిగెఁ దెలుపు మనుడు నయ్యశ్వం దితనితోడ భవద్గురునకు
గురుండం బావకుండ నీవు శుచివయ సభక్తికంబుగా నిత్యంబును నన్నునియతిం
బూజించి తత్తైఱుం గెఱుంగవే యని పలికినం బ్రీతి నొంది యతండు తదీయోప
దిష్టప్రకారం బాచరించిన. 111
- నీ. ఘోటగోత్తమరోమశ్రకూపంబులం దెల్ల, నొక్కట ఘనధూమ శ్ర ముద్గమించి
కవిసి పాతాళలోకం బంతయును గప్పె, వాసుకి ప్రభృతినిశ్రవాసభూము
లుపరుద్ధభావంబు శ్ర నొందె నైరావతా, వాసంబు హాహార్యవంబుతోడ
నాకులం బయ్యె న శ్ర ట్లతిదారుణం బైన, పెనుఁబొగ నెంతయు శ్ర భీతి నొంది
- ఆ. యమ్మునీంద్రుకడకు శ్ర నహివరుల్ రయమున, వచ్చిభక్తి నర్చు శ్ర లిచ్చి వినతు
లై తదీయకార్య శ్ర మడిగి యెఱింగివే, తెచ్చికుండలంబు శ్ర లిచ్చి రధిప. 112

—* ఉదంకుండు గుండలంబు లిచ్చి యహల్యను సంతోషపఱచుట. *

- చ. అతఁడును వారిఁ బో బనిచి శ్ర యగ్నికి భక్తిఁ బ్రదక్షిణంబు నే
సి తగ నమస్కరించి విలసిల్లఁగఁ దేజము ప్రీతచిత్తుఁ డై
యతలము నిర్గమించి రయ శ్ర మారగ వచ్చి యహల్యఁ గాంచి తె
చ్చితి'నివె కుండలంబు లని శ్ర చే నిడి భూస్థలిఁ బాఁగి మ్రొక్కినన్. 113

- తే. ఆ యమయు గౌతముండు నగ్రత్యాదరమునఁ, గౌగిలించుచు దీవించి శ్ర గారవింప
నతఁడు నమ్మునిపతికినిగ్రనయ్యమకును, పెక్కు-మాఱులు భ క్తిమైశ్రమైక్కి నిలిచి.
- క. మీకరుణఁ గాక తగుమెయి, నీకుండలములు పరిగ్రహించుట నడుమఁ
వైకృత మొలసినఁ దలఁగుట, నాకొలఁదియె యనియె వినయగ్రనమ్ముండగుచున్.
- వ. అనిన విని వార లత్యంతసంతోషులై రగ్ధాతముం డతని కి ట్లనియె. 116
- ఉ. నీచరితంబు చిత్రమహాసీయము మి త్త్రసహాక్షీతీశ్వరుఁ
నీచతఁ బాప నాగ మపగ్రసీతము సేసినకుండలద్యయం
బా చతురత్వ మా బలిమి శ్ర యా దృఢనిశ్చయ మట్లు లొప్ప ధ
ర్యాచితలీలఁ దేర నొరుఁ శ్ర డోవున యేను నిజంబ పల్కి-తిన్. 117
- వ. అనియె నయ్యుదంకుం డిట్లు దనమహాతపంబుబలిమిం బరాక్రమించి యనన్య
సులభంబు లగుకుండలంబు లాహరించి గురుజనమనోరథసిద్ధి గావించె నా
భృగువంశమహా త్తరుమహానుభావంబిట్టిదనిన వినిజనమేజయుం డమ్మహాత్మునకు
వరంబాసంగి చనినవాసు దేవుననంతరవృత్తాంతంబు మునిస త్తమా యెఱింగింపవే
యని యడిగిన నవ్యభునకు వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 118
- సీ. ఆ భార్గవోత్తము శ్ర నట్లు వీడ్కొని కృష్ణుఁ, డరిగి యలంకృత శ్ర మైననిజపు
రము సొచ్చునప్పుడు శ్ర రైవతకాచల, యాత్రామహాత్మన శ్ర మఖలజనులుఁ
గొనియాడు చుండి యశ్రగ్గోవిందుసందర్శనంబున నుత్సవోత్సవ శ్ర త్తభావ
మిమ్ముడి యై ప్రమోదమునం దేలి ర, ద్వేషదేవుఁడు వసుదేవుఁ గాంచి
తే. దేవకీదేవి బలభద్రదేవుఁ దక్కుఁ, గలుగువృద్ధబాంధవులను శ్ర గని విసీతిఁ
ద త్రదుచితమనోజ్ఞవిశ్రధాసమంచి, తాచరణములు నడపె బ్రీయం బెలర్చు.
- వ. వార లందఱకు ధర్మనందనుచెప్పినచోప్పనఁ బ్రణామాదియోగ్యోపచారంబు
లాచరించె ననుజతనుజామాత్యభృత్యులు దన్నుం గనిన బ్రీతివాత్సల్యసంభా
వనాబహుమానంబులు మెఱయ నాదరించె సాత్యకిసుభద్రలం దగు తెఱంగులం
దగినవారలం గానిపించె నట్లు సకలజనప్ర మోదాపాది యైనదామోదరునత్యంత
సమీపాసీనుం జేసికొని వసుదేవుండు భారతరణప్ర కారంబు యాతాయాతజనం
బులచేత వింటిం బ్రస్ఫుటంబుగా విన వలతుం జెప్పవేయని యడిగిన నచ్యుతుం
డతని కి ట్లనియె. 120
- క. అది యతివిస్తారము పెక్కు-దినంబులు సెప్పఁ బట్టు, శ్ర గొంత దగం జె
ప్పెదనేఁ బ్ర ధానపురుషున, ముదయసమరవిధము లఘుతర్రోక్తులఁ దెలియన్.
- సీ. కౌరవసైన్య మేకాదశాక్షాహిణీ, కలితంబు దానికిఁ శ్ర గట్టె వీర
పట్టంబు భీష్ముఁ డాశ్రప్రభువున కెదు రొడ్డి, రెలమిమైఁ బొందుకవుత్తులు శిఖండి
నక్కడ సప్తసంఖ్యాక్షాహిణీక మ,నీక మిమ్మాడ్కిఁ బ్రసన్ననబలద్య
యంబును భేదరు శ్ర లచ్చెరువడఁ బోరెఁ, గాండివి దోడ్పడఁగగా శిఖండి

తే. యన్నదీనందనునిఁ బదియవుదినంబు నందుఁ గూలిచె నుత్తరాయణమువచ్చు నంతకును మృతిఁబొందకయీతఁ డుండె,నధిప శరతల్పమునఁ గురునద్భుతముగ.

క. గురుఁ డైదుదివసములు నిర్భరసమర మొనర్చె నతనిఁ శ్రీ బరిమార్పఁగ నా వెరవున నర్జునుఁజ్రావున, దొరకొనియె హుతాగ్నిభవుఁడు శ్రీ ద్రుపదసుతునకున్.

క. దండున రాధాతనయుఁడు, రెండుదినంబులు పెనంగి శ్రీ గ్రీష్మసమయసూ ర్యుండుంబోలె వెలింగెడు, గాండివధరుశరకరోమృత శ్రీ గ్రావె నరేంద్రా. 124

చ. విను మఱునాఁడు శల్యుఁ డతిశ్రవిక్రమతన్ సమరం బొనర్చి యు ద్ధినము సగంబు సెల్లఁగ యుధిష్ఠిరుచేఁ దెగుడున్ బలంబు గై కొని యని సేయఁగా శకునిఁ శ్రీ గూల్చె వడిన్ సహదేవుఁ డంతతో మనమునఁ జేవ దక్కి తనమానము డిగ్గఁగఁ ద్రావి హీనుఁ డై. 125

వ. దుర్యోధనుండు దనతమ్ముల భీమసేనుండు సంగ్రామంబునం దెగటార్చి యుండ భంగంబున కోర్చి పలపలనిమూఁక విడిచి గద చేతం గొని పాదచారి యయి యొక్కరడునుం బాఠి యొక్కమడువు సొచ్చి సీఘ్ర (పాపాణమయముగా) మంత్రించికొని డాఁగియుండెఁ బాండవు లెఱింగిపోయి పొదివికొని ఘర్మభేదంబు లగుదూషణభాషణంబుల నొప్పించిన. 126

ఆ. అతఁడు మడువు వెడలి శ్రీ యనిలనందనుతోడఁ, దగఁ బెనంగి తద్దశదా వినిహతిఁ దొడలు విఱిగి కూల్గివిడిచెఁబ్రాణంబు లి,బ్బంగి జయముగొనిరిశ్రపాండుసుతులు.

క. గురుసుతుఁడు పాండుతనయశి,బిర మారే యడరి పొదివి శ్రీ భీషణవృత్తిం బొరిగొనియెం గరిఘోటక;నరనిచయము నెల్ల నే మనం గల దధిపా. 128

వ. ఆ రాత్రి యేనును బాండుసుతులు నచ్చట లేమి నంత వుట్టె నిట్లు పడు నెనిమిది దివసంబులు సెల్లినసంగ్రామంబున నే మార్వరము సాత్యకియునుం దక్క మా దిక్కున సమస్తజనంబులు నస్తమించిరి క్రౌరవులదెసనశ్వత్థామకృపకృతవర్ములు మువ్వరు బ్రతికిరి యుయుత్సండు మున్న పాండవులు నాశ్రయించుటంజేసి చావునకుం దప్పె నిది భారతరణప్రకారంబు. 129

క. అని చెప్పెఁ గాని యభిమ,న్యునిచా వేర్పడఁగఁ జెప్ప శ్రీ నొల్లఁడ వసుదే వునకు వగ మిగులుటకు నె,మ్మనమునఁ దా నోర్వకునికి శ్రీ మాధవుఁ డధిపా.

వ. దాని నెఱింగి సుభద్ర గద్గదస్వరంబున గోవిందునితోడ నీయల్లుం డభిమన్యుండు దెగుట మీతండ్రికిం జెప్పలారం జెప్ప మన్నా యని వసుదేవుండు వినంబలుకు చుం బుడమింబడిన వసుదేవాదియాదవజనంబులు మనంబులం గదిరినక్రొత్త నెవ్వగలం బలవించినం బద్మనాభుండు వారల నెల్ల సూరార్చి వారణపురంబున సుభద్రయు సుత్తరయు నభిమన్యునిదెస నెత్తినశోకంబున నాకులత్వంబు నొందినచందంబున గొంతి దగుమాటల వారిఁ దేర్చినతెఱంగును నెఱింగించి పాండవు లేవురును వేర్వేఱ యభిమన్యునకై మఱి కాంచనగవాదివస్తువులు

విప్రప్రకరంబుల కొసంగుటయు మఱియుం దటాకకరణాదిధర్మంబులూచరించుట
యునుం జెప్పి మఱియు దురంబునం దెరలక మరలక యీ సౌభద్రుండు రాద్ర
మూర్తియై దుర్యోధన ద్రోణ కృప ద్రాణి కృతవర్మ కర్ణాదీవీరవ్రాతంబు
గలంచి యనేకనృపలోకంబు జములోకంబున కనిచి యనిమిషులు వొగడ నుత్త
మలోకంబున కరిగి సుఖ యై యున్నవాడు వానికి వగవ నేల యనియుం బలికి
యిట్లుపశాంతి గావించి. 131

ఆ. బంధులోకమునకుఁ శ్రీ బరమప్రియం బైన, యుచితప ర్తనమున శ్రీ సుండే గృష్ణుఁ
డని సవిస్తరంబు శ్రీ లగువాక్యములఁ బ్రీతి, సిగురు లొత్త నిట్లుకనెప్పి మఱియు.
వ. కరిపురంబునం బుట్టినవిశేషంబులు విను మని పలికి వైశంపాయనుండు జనమేజ
యున కిట్లనియె. 138

—* భాగ్యుండు పాండవుల నశ్వమేధయాగోన్ముఖులఁ జేయుట. *—

సీ. చుటచుటఁ దనచెవుల్ శ్రీ సూఁడినయట్లుగ, నభిమన్యుసంస్తుతి శ్రీ యైనవాక్సీ
యము ప్రసంగాధీనమై బంధుజనులందుఁ, బూడముటయును ధృతిక్రయెడలి తలరి
యు తర్క విలపింప శ్రీ నత్తన్వియలమట, గనుఁగొని పాండునంద్రులు వనటఁ
గూరిన నచటికిఁ శ్రీ గారుణ్యమూర్తి వేదవ్యాసుఁ డేతెంచి శ్రీ తగినమాట
తే. లాడి వారలవగ మాన్వీర్యశ్వమేధ, విషయవిధులు ప్రసంగించి వేగతొడఁగ్గు
డని నియోగించి వారెల్లనట్లు కాక, యనిన నాతఁ డంతర్వితుండయ్యె నధిప.

క. అన విని జనమేజయుఁ డ, ముని యిట్లు హితోపదేశముం జేసినఁ బాం
డునృపాగ్రతనయుఁ డెమ్మొయి, ననఘ తొడఁగె నశ్వమేధయాగంబునకున్.

క. అని యడిగిన వైశంపా, యనుఁ డాతని కిట్లు లనియె శ్రీ నప్పడు కుంతీ
తనయాగ్రజుండు దమ్ములఁ, గనుఁగొని యుత్సాహలక్ష్మీగనుఁగవ నొప్పన్.

సీ. వ్యాసమహాముని శ్రీ వత్సలత్వంబున, నానతి యిచ్చినమాననీయ
వాక్యంబు వింటిరె శ్రీ వసుధ యితటి వసు, హీన యై యున్నది శ్రీ దానఁజేసి
భూదేవనిహితధనాదాన మావశ్యకం బయ్యె దానిశక్త్యత్వమును హి
మాచలయాత్రాసమాచరణప్రకారమును విచారణీయములు గావె

ఆ. యనుఁడు బవనతనయుఁడతనితో నీశ్వరుఁ, బరమనియతిఁ గొలిచిశక్రుణ వడసి
ప్రమథగణము నెల్ల శ్రీ భక్తిఁ బూజించి య, తలమునందు భూత్రబలు లొనర్చి.

క. తెత్తము గాక నరేంద్ర మ, రుత్తకలిత మైనదానశ్రూపము సుమహా

దాత్తస్థితి నున్నకనక, మిత్తటి నిలదెసఁ దలంప శ్రీ నేటికి మనకున్. 138

వ. అప్పనికి సముచితసైన్యసమేతంబుగా దేవర విజయంచేయ వలయు ననిన
నర్జునుండును గవలును నట్లు పలికిరి దానికి ధర్మనందనుండు ప్రియం బంది
కృతనిశ్చయుం డయి ధృతరాష్ట్రుకడకుం జని యశ్వమేధయాగోపక్రమోత్సవ
శ్రవణంబునం బుత్తులం దలంచి శోకసంతాపసమాక్రాంతుం డయి యున్న

యన్నరపతిచరణంబుల కెఱంగి వేదవ్యాసువచనంబులు గాంధారియు వినుచుండ నతనికిం జెప్పి యతని నయ్యజ్ఞాచరణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యయ్యిరువురను దండప్రణామపూర్వకంబుగా వీడ్కోని గొంతిపాలెకిం బోయి సంతోషవికచ వదన యయి యన్నయద్దేవి యధ్వరపిథానంబునకు ననుమతిసేయం దదీయ పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి తదామంత్రితుం డై యాస్థానమండపంబునకు నరు గుఱించి యుముత్సు రావించి కార్యంబులెఱుంగెఱింగించి నీవు నగరరక్షకై నిలువు మని నెయ్యం బలర విదురసమేతంబుగా నిలిపి బలంబుల సంఘటింపం బడవాళ్ళం బనిచి నియతుం డయి సురపితృపూజనంబులు దీర్చి మహేంద్రార్చనం బొనర్చి మహితావధానుం డై.

139

క. నానావిధబహుళాంచిత, దానము లొనరించి యర్చితం బగునగ్నిన్
దానియధికారి ధౌమ్యుల, దాను బ్రదక్షిణవిధాయితం గొలిచి తగన్.

140

క. సితలేపనసితభూషణ, సితమాల్యసితాంబరములఁ శ్ర జెన్నగ సమలం
కృతుం డై సితాతపత్ర, ప్రతపిమెఱయఁబూర్ణ చంద్రకపిది వెలుఁగుచున్.

141

వ. షోడశశ్వేతాశ్వపూర్వధరధారూఢుం డై.

142

క. భూదైవతదత్తాశీ, రావదంబులు బుణ్యగానకరసములు రోదో
మేదురమంగళతూర్యని, నాదంబులుఁ జెలఁగ బుధజనస్తుతు లెనఁగన్.

143

చ. వెడలుడు నమ్మహివిభునివేడ్క యెఱింగి వృకోదరుండుఁ గ
వృడియును బిన్నతమ్ములును శ్ర వైభవ మొప్పు నలంకరించి యె
క్కుడు మెఱయం బ్రధానభటకృష్ణోటకదంతిరథ బ్రతానముల్
1 దడిగలుఁ గుంచెలుఁ గొడుగుతండములుఁ విలసిల్ల వచ్చినన్.

144

క. కని యా నృపుఁ డలఁతినగవు, నిను పారెడిచూడ్కి వారికెన్నెమ్ముగములపైఁ
దను పారుచుఁ బొలయం జనఁ, జన రాజులు గూడుకొనిరిన్వైస్వంబులతోన్.

వ. ఇవ్విధంబున నరిగి యక్కురువంశవరుండు సముచితప్రయాణంబులగిరిసరిదరణ్యం
బులు గడచి హిమశైలంబు సేరి ధౌమ్యాదిపురోహితులఁ బురస్కరించుకొని తదీ
యతలం బధిష్ఠించి యొక్కయుచిత ప్రదేశంబున విడిసె నట్టియెడ.

146

—♦ వ్యాసుడు హిమవత్పర్వతంబున నున్న పాండవులకడకు వచ్చుట. ♦—

శా. బాలార్కద్యుతిపుంజపింజరజటాభారంబుఁ బ్రావృష్టన
శ్రీలీలం బ్రహసించు నంగమును రోశచిన్ స్ఫురదండంబు ను
స్మిలన్నీలమృగాజినాంబరము నై శ్ర నిర్వాణదానక్రియా
శీలుండైనపరాశరాత్మజుడు విశ్చేసెం గృపాలోలుఁ డై.

147

వ. ఇట్లు సన్నిహితుం డయినవేదవ్యాసమునీశ్వరునకుం బాంశవులు పరమభక్తింబ్ర
ణామపూర్వకంబుగాఁ బూజించి కర్తవ్యం బెయ్యది యాన తిం డనిన సమ్మాన

నీయుం డెల్లి మీరెల్లవారును ద్వంబకపూజలు సెల్లింపవలయు నేటిరాత్రి
నియతు లై దర్శనం స్తరణంబుల శయనించునది యని నియోగించిన. 148

ఆ. రమ్య మైనచప్పరంబుల దర్శనం, స్తరణములను యోగ్యనదనమునఁ బ్ర
భాసమానము లగుపంచాగ్నులునుబోలె, నమ్మహాత్ము లుండిరధిపముఖ్యు. 149

వ. అట్లుండి యవనీసురాశీర్వాదంబుల నాదరించుచు నారేయి గడపి కల్యం బగు
టయుం గాలోచితకరణీయంబులునిర్వర్తించినర్వక్రియాకలాప నిర్వహణధుర్యం
డగుపారాశర్యుండు వనుప ధౌమ్యప్రముఖపురోహితసహాయమహానీయ సమా
చారు లగుపాండవేయులు పరమస్థండిలంబునం బార్యతీపతి నావహించి యుత్కృ
ష్టంబులును బహుళంబులు నగుగంధపుష్పధూపదీపంబులం బూజించి సమంచిత
మనోహరిభూరిపాయసాది ¹భవ్యద్రవ్యభారమహోదారం బగునై వేద్యంబునను
ర్పించి వేటువేట ప్రధానప్రమథులకుఁ దద్గణంబులకు నర్చ లిచ్చి కుబేరమాణి
భద్రప్రభృతిభూతయక్షజనంబులను సభక్తికావాహనకలితం గావించి పూజ
నంబు లాచరించి. 150

క. రక్షకరమంత్రకలన, దక్షాత్మకు లై నయట్టిధౌమ్యముఖోదా
త్తక్షోణీసురులు బెరయ, నక్షయపుణ్యుఁ డగుకౌరవసాధిపుఁ డెలమిన్. 151

క. అనుజులుఁ దానుఁ బరాశర, తనయపురస్కరముగా నిశ్ఛానస్థలికిం
జని యరుణగంధకుసుమము, లను మాంసాపూపములనుశ్లాజములఁ దగన్. 152

ఆ. భూతత్వప్రి డేసిభూరిబలాఘ్యులఁ, బరిజనము లఁ ద్రవ్య శ్ర బనుచుటయును
నతికుతూహలమున శ్ర నార్చి వారలు ద్రవ్య, రన్నిధాన దేశ శ్ర మధిపముఖ్యు. 153

క. త్రవ్వినఁ బ్రభ లెల్లదెసల, నివ్వటిలఁగ వెలుఁగుచుండె శ్ర నిధి యనిలజుడుం
గవ్వడియుఁ గవలు నలరఁగ, నవ్వసుధాధిపుఁడు దాని శ్ర కర్చన లిచ్చెన్. 154

వ. అట్లు వివిధవిద్యానిధి యగువేదవ్యాసుండు సన్నిధిసేసి యప్పెన్నిధి సాధించిననా
ధర్మనందనుఁ డాపరాశరనందనుపాదంబులకు దండ ప్రణామంబు సేసి నిలిచి కేలు
మొగిడ్చి ఫాలతలంబునం గదియించి వినయావనతుం డై యున్న నన్న రేంద్రు
నమ్మునీంద్రుం డాలింగనాశీర్వాదంబుల నాదరించి యామంత్రణంబుసేసి యంత
ర్హితుం డయ్యె నమ్మానవనాథుండు. 155

సీ. శకటఖరోష్ఠ్విఘ్నోత్పాతకకుంజరంబు ల, నేకసహస్రంబు శ్ర లెఁమి సంఘ
టించి భారంబు లెత్తెంచి భారవహత్వ, దక్షజనుల్ పెక్కు శ్ర లక్ష లర్థిఁ
గదిసి యే నే ననిరకడఁగి మోపఁగ యాగ, నిలయంబుఁ గలపయ్యగలశములును
నలఁకులుఁ గాఁగులునాదిగాఁగలభాండ, ములును బీతములు శ్రయ్యములును తోళ్ళు
తే. రోఁకళ్ళులుఁజట్టువంబులు శ్ర స్రుక్పివాజ్య, పాత్రదండకమండలు²దాత్రములును
లోనుగాఁ గల్గునస్తవ్రశల్కుధహేమ, మయము లొక్కట నడపిం చెరమనుజనాథ.

1. ట. భక్త్యుద్రవ్య భారమహోదా త్రంబగు 2. క. వేత్రములును, నివియును లోను గాఁగలిగిన యిద్ధహేమ.

చ. మఱియును సన్నిధిం గలసశ్రమంచితకాంచనరాశి బండులం
బెఱికల మోపులం గొలది శ్ర వెట్టంగఁ బెక్కగుబారువుల్ జనుల్
వెఱంగుపడంగ భేచరులు శ్ర వెక్కస మండఁగ శత్రుకోటికిఁ
వెఱ పొనరించువార్త పృథివిం బరఁగఁ నడపించె భూవరా. 158

ఆ. ఏరునేలకొలది శ్ర నెడనెడ విడియుచు, బోవ వలసి యుండె శ్ర భూరిభార
వహులడప్పి యెఱుంగు శ్ర వాఁ డగునాధర్మ, నందనునకు ధరణీనాథవర్య. 158

వ. అంత నక్కడఁ గృష్ణుండు. 159

తే. ద్వారకానగరమునకుఁ శ్ర దన్ను బుచ్చు, నపుడు ధర్మజుడశ్వమేధాధ్వరంబు
సమయమగుటప్ర తీక్షించిశ్రనకలబంధు, యు క్తముగరమ్మనినమధుర్యో క్తియూఁది.

— ♦ కృష్ణుండు సకలబంధుసహితుం డైకరినగరంబునకు వచ్చుట. ♦ —

వ. అరసికొని యుండి యప్పొండవాగ్రజుండు యాగంబున కుద్యోగంబు సేయుట
చారులు సెప్ప నాకర్ణించి కుతూహలోన్నిద్రుండై బలభద్ర నాత్యక్తికృతవర్త
ప్రద్యుమ్నచారుధేన్యసాంబాదియాదవసమేతంబుగావసుదేవదేవకీసమనుజ్ఞాతుండై
సుభద్రం దోడ్కొని కరినగరంబున కరుగుదెంచిన ధృతరాష్ట్రుండును గాంధా
రియు గొంతియుం బనుప నుత్సుకుం డై యుయుత్సుండు విదురుం బురస్కరించి
కొని యప్పొంచజన్మధరు నెదుర్కొని పరమభక్తిం దోడ్కొని వచ్చిన. 161

తే. మున్ను ధృతరాష్ట్రుకడకు నాశ్రమెన్నుఁ డేఁగి
యతని గాంధారిఁ బ్రణతిపూర్వార్వాతిమధుర
వాక్యములఁ బ్రీతి నొందించి శ్ర వచ్చిగొంతిః
గాంచి ప్రణమిల్ల నద్దేవి శ్ర గాఁగిలించి. 162

వ. పెక్కుభంగుల దీవించె బలదేవాదులుండగినతెఱంగున నప్పొండు రాజమహిషిం
గని రక్కులపాలికాతిలకంబు పులకంబులం బెరిగిన మేనితో మానసియచరిత్రుం
డగునద్దేవకీపుత్రు సంతాపించి. 163

క. ప్రమద మెసఁగ విదురుఁ బనిచి, సముచిత మగునర్చనంబు శ్ర సంకర్షణపూ
ర్వము గాఁగ నడపి యదునిక, రమునర్చలు సంభృతాదరంబున నడపెన్. 164

వ. సుభద్ర దన్నుం గనినం బరమప్రియంబున గారవించి యభ్యంతరమందిరం
బునకుం బుచ్చె బద్ధనాభ ప్రభృతు లగునాబంధుజనంబు నెల్లను నగరిచేరువ
శోభిల్లుమందిరంబుల విడియింప యుయుత్సు నియోగించె నట్లయ్యందఱు
నభినందితు లై యున్నసమయంబున. 165

ఉ. ఉత్తరపుణ్యగర్భమునశ్రనుండి భవజ్జనకుండు పూరువం
శోత్తరుఁ డాదిరాజగుణాయోగి పరీక్షితుఁ డుద్భవించినం
జిత్త మెలర్పఁ బుత్తుఁ డని శ్ర చెప్పిరి వెల్పరివారి కింటిలో
నత్తటి నున్నవృద్ధసతు శ్ర లార్చె జనం బఖలంబు నుబ్బునన్. 166

క. బాలుఁడు మృతజాతుం డని, యాలోనన యేడ్చు బెరయ శ నలమట నచ్చొ
నా లలన లుగ్గడించినఁ, దేలిరి శోకమున జనులు శ ధీరవిచారా. 167

వ. అత్తతీ రోదనధ్వనులు గలయం జెలంగిన విషాదవేదనాయ త్తంబు లయిన
చిత్తాంగంబులతో శౌరి సాత్యకి యనుగమనంబు సేయ సత్వరంబుగా గొంతి
యున్నెడకుం జనుదెంచె నప్పు డాకుంతిభోజనందనయు ద్రౌపతియు సుభద్ర
యు నార్తనాదంబు లెసంగం దనకడకు రయంబున రా నెదుర నయ్యదు
వీరుండు గాంచి శోకసమాకులమానసుం డయ్యె నప్పాండురాజపత్ని పురుషో
త్తముతో డగ్గుత్తిక నెలుంగు దగుల ని ట్లనియె. 168

—♦ పరిక్షిత్వానిదానంబునకై కుంతీసుభద్రలు గృష్ణఁ బ్రాశ్నించుట. ♦—

క. గతి సేవె నాకు మత్సం,తతికిని నీయల్లుఁగుజ్జ్వలనయుఁడు పుట్టె
మృతుఁడై కూర్చుం డగుగురు,సుతునియిష్టకాస్త్రప్రహీనజూడినకతనన్. 169

సీ. దేవకీపుత్ర సంగజీవితఁ జేయవే, యబ్బాలు నద్దారుణాస్త్రసంపా
యోగంబునపుడు కృతపాగరిష్టండ నై, చేసితీ పృతిన గాతచెద నవశ్య
మునును త్రరాగర్భజనితు నే ననిబాలు,బ్రదుకుతోడిద నాదుబ్రదుకుద్రుపద
తనయాసుభద్రలు శ ధర్మజుం డనుజు లా,శిశువు సంజీవితఁ శ జేయ కున్న

త. బ్రదుక రన్వయమున శ కుదకపిండప్రదానంబు లెడలు మత్స్య శ నందనయును
నూజుడింపఁబడియె శ నొకనాఁడు సీచేత, దానియార్తి కరుణాదలఁగవయ్య. 170

వ. దేవా సీ విక్కులంబు గలిగించినవాఁడ వింకను సీవ వీని బ్రతికింపవే యని
పల్కుచుం బుడమిం బడిన గొంతి నగ్గోవిందుం డనునయవచనంబుల నూరార్చి
యెత్తె నట్టియెడ సుభద్ర యమ్మహాత్మునితో ని ట్లనియె. 171

క. గురుసుతుఁడు భీమునకునై, పరమాస్త్రం బెత్తె దానిశఫల మందంగా
నరుఁడును దత్పత్నియుఁ గాంచిరి తుదినే నీకు నేమి శ సెప్పదుఁ బ్రభువా. 172

క. నీమఱుది యాకొడుకుపైఁ, బ్రేమం ¹బెప్పడును బెంపఁ శ బ్రేలడి మనుమం
డీమెయి వ మ్మయి పోయిన, నేమి యగునొ యెఱుంగ సీవ శ యెఱుంగుదు డీనిన్.

సీ. ధర్మజుం డెమ్మెయి శ ²ధరియించు నెవ్వగ, పవననందనుఁడును శ గవలు నేమి
వెరవున నుపశమింతురు డీని విను దేవ, యస్త్రప్రయోగంబునపుడు సీవు
గురుసుతు నదలించి శ కుచ్చిత నిను మో,ఘాస్త్రునిఁ జేసెద శ నంటి దాన
నూఱడి యుండుదు శ ముజ్జ్వలతేజ సీ, మహితానుభావత శ మాకు. నెల్లఁ

త. దెలసి యుండుఁ గాన శ ³యులుకము సత్యద, యాశ్రితాభిరక్ష లనఘు నీకు
నైజములు శిరః ప్రణాతి నేను వేఁడెదఁ, గరుణ నిక్కులంబుఁగఁచికొనుము. 174

తే. ఏవిధంబునఁ గోలుపోశసీవు సీవు, పాండవుల నీదునన్నిధిఁ శ బాపకర్మ
శీలుఁడై నయశ్వత్థామ శ గోలుపుచ్చె, వాని నే మనఁగలదు దుర్రావరతేజ. 175

వ. అని వెండియు.

176

చ. భువనము లొక్కపెట్ట మృతి శ బొందిన జీవము లావహింప నే
ర్తు వలచినట్లు. తైన గుణరూఢుడు మేనమఱిందిపోత్తుఁ జా
వ విడుతె వంతపెంపున నశవారణ నీయెదుగం బ్రలాపముల్
వివిధము లే మొనర్చితిమి శ వెట్టుల మై యిటు భక్తవత్సలా.

177

తే. అనినఁ గృపయును శోకంబు శ నగ్గలింప, వనజనాభుండు జను లర్థివినఁగఁ బిన్న
వాని బ్రతికింతు వగవంగవలవదనియె, నెలుఁగుజలదస్వనమునశ్శ్లేసక మెనఁగ.

వ. ఎల్లవారును బ్రమోదంబు నొంద నట్లు పలికి నూతికాగృహంబునకుం గుంతీ
ప్రభృతులు దోడ రా నతండు వోవునప్పు డది ధవళికుసుమసీతసర్వ పలాజపూర్ణ
కుంభ ప్రముఖమంగళవస్తువులను బ్రజ్వలితపావక ప్రదీప్తశస్త్రపిచుమందపల్లవాది
భూతపరిహారకపదార్థంబులను జతురవృద్ధాంగనాచికిత్సకడకు పరిచారికాముఖ్య
హితకారిపరివారజన్మప్రవర్తనంబులను బరిశోభితంబయి యుండెనమ్మందిరంబా
గోవిందుండు ప్రవేశించె నట్టియెడ నంతకుమున్న.

179

నీ. కడచి ద్రాపది సని శ యడలునఁ బడి యున్న, మాత్స్యనందనతోడశ్రమాధవుండు
సనుడెంచె వీడె నశ్రవినయంబుగాఁ గను, మనవుడు నుత్థిత శ యై వికీర్ణ
వేణీభరంబుతో శ వినతి యొనర్చి భ,క్తార్తి వాపులు నీకు శ నతిదృఢప్ర
తంబు కడే దేవ శ దయ వెలయంగ నీ, శిశువు సంజీవితుఁ శ జేయవయ్య

తే. నీవు గూర్తేని మేనల్లునికిఁ దదీయ పుత్తుద్రోణుని పుత్తుండు శ బాలియఁజేయు
వాడె పతిహీన యగుపాపవతికిఁబు త్త్ర, హినతయును బాటిల్లినశ్శ్లేబ్రదుకు.

180

ఉ. నందనుచావు నిక్క మయిననం జను టప్పుడ కల్లు దేవకీ

నందన యెల్లభంగి నరకనందనుపాలికి ¹నాజి కేచి పో

వం²దనతోడి తెంపునకు శ వారక యిచ్చినబాస దప్పె నిం

కం దనుఁ గన్న దెప్ప నొడిశకాఁ డని కొంకెడఁ గాని యచ్యుతా.

181

తే. పద్మనాభుండు వచ్చినశబాలుఁజంకఁ, బెట్టికొనిపోయిమ్రొక్కింతుఁ శ్రీబీతి యెసఁగ
నని తలంచుచునుండితినమ్మనోర, భంబు విఫలంబుగాఁ జేసె శ్రద్ధాణి పేర్చి.

182

వ. అని యంత నిలువనివలనంత పెంపున బాలశవంబు నెత్తికొని యంకతలంబున నిడి
కొని తదాననం బాలోకించి.

183

ఆ. తాత లోకగురుడుదామోదరుండు వచ్చి, యుండ లేది మ్రొక్క శ పుజ్వలాంగ
ధర్మవేది యైనశతండ్రికిఁ బుట్టి య, ధర్మపరుండ వగుట శ తగునె నీకు.

184

క. కను విచ్చి గొంతిఁ జూడుము, ననుఁ. జూడుము ద్రుపదనృపతనయఁ జూడుము నీ
జనకునితల్లి సుభద్రం, దనయా చూడు తల యెత్తి శ దరహాసముతోన్.

185

చ. అని పలవించి యాసరసిజానన మూర్ఛ మునింగి నేల వ్రా

లినఁ గరుణంబు పెంపున విశ్రేణితఁ బొందుమనంబులున్ సబా

ష్పనయనయుగ్మకంబులును శ్రీ బాడఱుమోములు నైనకొరవాం

గనలయలంతఁ గాంచిన పరగల్ మిగులుం బగవారి కేనియున్.

186

వ. ఒక్కొంతసేపునకుం దెలి వొంది విరాటసందన ధరాతలంబునంబడి యున్నభంగిన
ఫాలతలంబునం గేలు మొగిచి గోపాలదేవునకు మ్రొక్కుచు వెక్కుచు శరణు శర
ణని పలికిన నప్పరమకృపావరుం డోడ కోడకు మనుచుబాద ప్రత్యక్షనోపస్పర్శ
నంబు లాచరించి యశ్వత్థామ ప్రయుక్తంబును బ్రహ్మశిరోనామకంబునునగున
మృహాస్త్రం బుపసంహరించి యబ్బాలశవంబు శయ్యాతలంబునం బెట్టం బనిచి
దరోల్లసితు లైనయెల్లవారలం గలయం గనుగొని.

188

—♦ కృష్ణుడు మృతజాతుం డైనపరీక్షితు లభజీవితం జేయుట. ♦—

తే. మీఁదబొంక గుమాటయేమీరువినఁగ, నాడనిబాబులు బ్రదికింతుఁడబాడుఁ డఖిల
జనులు నిప్పుడ తేలుండు శ్రీ సంతసమున, దీని విని పాండవులు ప్రీతిశ్రువానువారు.

వ. అని ప్రతిజ్ఞ సేసి యిట్లనియె.

189

తే. పగఱయెడనైన నే బొంకువలుకనేని, సమరముఖమ్మున నెన్నఁడుఁ శ్రీ జలితవృత్తిఁ
బిడిఁది కడు గిడనేని నిశ్చిన్నవాని, యంగమున జీవ మీప్రాద్ద్యయావహిల్లు.

190

క. ధరణీసురకులమునెడం, గర మెక్కుడుప్రియము నాకుఁ శ్రీ గలదేని సధ

రత్మరతుండనయేని నియుక్తి, త్రరాసుతుండు లబ్ధజీవితత్వము నొందున్.

191

క. నరునియెడ నామనంబున, విరోధ మెన్నఁడును నేమివిధమున నైనం

బారయమి నిజమేనియు ను, స్థిరముగ నిబాబులు మేన శ్రీ జీవము నెందున్.

192

క. నిక్కపుధర్మపునస మే, నక్కంసాదుల వధించు శ్రీ టారసి చూడక

నిక్కువ మై యార్యజనుల, కెక్కెనయేని ననువర్గ శ్రీ మీశిశువు గనున్.

193

తే. మహితసత్యంబుఁ బరమధర్మంబు గాఢ, నిర్మల, బ్రహ్మచర్యంబు శ్రీ నిత్యసుప్ర
తిష్ఠితంబు లై నాయందుఁ శ్రీ దేజరిల్లు, నేని నిబాబునకు జీవ శ్రీ మిపుడ వచ్చు.

వ. అని యిట్లప్పురుపోత్తముండు వలికిన.

195

సీ. బాలునిమేనికె శ్రీ బ్రాణముల్ వచ్చిన, నల్లన కదలఁ దగ్గదంగకములు

మఱి కను విచ్చె నశ్రుతైఱఁగు దెల్లంబుగాఁ గని గొంతి మొదలైన నశ్రకొరవాంగ

నలు మనంబులు నిండి శ్రీ యలువులఁబాటెడు, నానందపూరంబులనఁగఁబొల్పు

హర్ష బాష్పములు శోభమాంచకంచుకితదే, హంబులు నై యలశ్రార నఖిల

తే. జనసమూహములునుసంతోసమునఁదేల, గగనమునదివ్యవాణి యశ్రుక్కుమలనాభు
బొగడెమీతండ్రి యున్నయశ్రుప్సాగృహము, గరముశోభిల్లనప్పడుశ్రకొరవేంద్ర.

ఉ. ఉత్తర బిడ్డ నెత్తికొని శ్రీ యొయ్యన మో మలరంగ వచ్చి య

త్యుత్తమతేజః డైన పురుషోత్తమసంఘులపాంత భూస్థలిం

1. క. యలవుల దిగఁబాటునానంద 2. గ. 'యయ్యుత్తమతేజః డైన పురుషోత్తమ'నని పెద్దప్రతులు.

జిత్ర మెల్లరగా దనదుశ్చెన్నగుఫలము సేర్చినక ముదా

యత్తమనస్కుండై యతఁడు శ సాదరభాషల గారవించుచున్.

197

క. వినుతవహురత్నవిస్ఫుర,దనేకభూషణనికాయ శ మబ్బలున కి

చ్చినఁ దక్కటియదువీరులు, జననాయక మొనఁగి రక్కశజంబగుతోడవుల్.

199

వ. అప్పుడు.

తే. ఆత్మకులము పరిక్షీణ శ మైన జనన, మొందె గాన యియ్యభిమన్యునందనునకు
నర్హ మగుఁ బరీక్షిన్నామృమనియెఁ గృష్ణు, డఖిలజనములు వినఁ జౌరశవాధినాథ.

వ. అట్లు పుండరీకాక్షుండు పాండవసంతానంబు గలిగించె నట్లప్పురమపురుషుచేతం
బ్రత్యుజ్జీవితుం డైనభవజ్ఞనకుం డేకమాసవయస్కుం డగుకొలంది నొక్కపుణ్య
దివసంబున.

201

సీ. ధర్మసతుండును శ దమ్ములు నమ్మహా, కనక మల్లెత్తించిశకొని యుదాత్త

వైభవ మెనఁగంగ శ వచ్చినఁ గృష్ణుని, యుక్తులై విదురయ్యయ్యత్సు లర్థి

గస్తూరిసిఘ్నలశకలయంపులను గప్ప,రంపు ముగ్గుల బహురత్నతోర

ణములఁ దోరపుము త్రియముల నొనర్చిన,ప్రాలంబమాలికాశపంక్తులను బ

తే. సిండిపూర్ణకుంభముల విశిష్టమరక,తప్రకరమయకదళికాశస్తంభములను

గరము దోరంబు జిత్ర రేఖంబుఁగా న, లంకరించిరి పురముఁ గుశలప్రసీప.

202

వ. సకలజనంబులుం గయినేసి కలయం బాలయ నప్పు డప్పురంబు చంద్రోదయ
ఘూర్ణమానం బయినయర్ణవంబు ననుకరించె నయ్యచ్యుతుండును బలదేవ
సాత్యకిప్రద్యుమ్నప్రముఖులు ప్రమోదంబునం బొంపిరివోవుచుం బెంపారు
నలంకారంబుల నభినవోదారచారుత్వంబు వహించి యెదురుచని పాండవు
లం గని రయ్యురుదేశంగులవారలును సౌహార్ద్రంబును సౌముఖ్యంబును సౌజన్యం
బును నత్యంతంబును మెఱయ నర్హంబు లగునాచారంబులు నడపి రట్లు కృష్ణ
సమేతు లై మీ తాతలు హర్షోల్లాసభాసమాను లగుచు నాసమగ్ర కాంచన
సంచయంబు బురస్కరించుకొని పురప్రవేశం బొచరించి.

203

క. తొలుత ధృతరాష్ట్రగాంధా,రులఁ గని మఱి గొంతిఁ గాంచి శ ప్రోస్థిలచ్చ

క్షులఁ బ్రమదసంభరితచి,త్తులు నయినయుయ్యత్సునిక విశదురునింబ్రీతిన్.

204

వ. కానిపించికొని సంభావించి సంభృతాహ్లాదు లగుచుం గృష్ణాదియాదనలోకంబు
నుం దారు నొకరమ్యమండపంబున నుండి రట్టియెడ.

205

—* వ్యాసుఁడు కృష్ణసహితు లై యున్నపాండవులయొద్దకు వచ్చుట. *

సీ. తగువారిఁ గాంచి యత్యద్భుతం బగుభవ,జ్ఞనకు తెఱంగు విశస్తార మొప్పుఁ

జెప్పిన వారలశ్చెరువాటు సంతసం,బును నెమ్మనంబులఁ శ బెనఁగొనంగఁ

బద్ధనాథు ననేకశభంగుల వినుతించి, యిట్టివి వింత లే శ యెల్లనాడు

నిట్లుల కాక మ్రా యెడ నీదుకరుణపెం, పని యభినందించి శ రట్లు గలసి.

- తే. నెమ్మిదారును గృష్ణుండు శ్ర సముదమున, నుచితవర్తనకలితులై శ్రయుండఁగొన్ని
దివసములకు సంప్రీతి నేరతెంచె బోధ, భాసితుం డైనసత్యవ్రతీసుతుండు. 206
- క. ఏతెంచిన గోవిందన, మేతంబుగ నెదురుకొని మగహితపూజాసం
ప్రీతునిఁ గావించి యతని, మితాతలు గొలిచి యుండిశ్రమృదువచనములన్. 207
- వ. సముచితగోష్ఠి నడపి రప్పొండవాగ్రజుండు మునిజనాగ్రణితో భవత్ప్రసాదం
బునం బడిసినయమ్మహాధనంబు మహనీయంబుగా నశ్వమేధయాగంబునం దుప
యోగంబు నొందింపఁ గోరెద ననుజ్ఞ యీవే యనిన సంతసిల్లి యాసంయమి
వరుండిట్లనియె. 208
- ఆ. తురగమేధ మఖిలదుష్కృతహరము నీ, వది సమగ్రదక్షిణాన్వితముగఁ
జేసి నిర్మలత్వభాసమానుండవై, వెలయు మమృతకరణకులవరేణ్య. 209
- చ. అనవుడుఁ బ్రీతి నొంది యతఁ శ్ర డచ్యుతఁ గన్గొని భవ్యమైనయి
ప్పని దగ నిట్లు సేయు మని శ్ర పన్నుము తల్లియుఁ దండ్రియున్ గురుం
డును సచివుండు నిష్టసఖుఁడుం గరుణాకర నీవమాకు నీ
యనుపమముఖ్యవృత్తి జగ శ్ర మంతటికిఁ గతి వేయు నేటికిన్. 210
- వ. అనిన విని యంబుజనాభుం డతని కిట్లనియె. 211
- ఉ. వ్యాసులు పంచినట్ల నియమాధ్యతఁ జేయుద మశ్వమేధముం
జేసి కృతార్థతం బొరసి శ్ర చిత్తమునెవ్వగఁ యెల్లఁ బాచిగా
మ్రాసుకృతంబు ధర్మనిచయప్రవరం బని యేన చెప్పి కా
దే సుగుణాభిరామ నిను శ్ర దీనికి బాన్పితి ముఖ దృఢంబుగన్. 212
- చ. అనుమతి యింక వేఱపడ్యయం దలఁ పేటికిఁ గౌరవేంద్ర న
న్నసపుము వాజమేధకరణంబున కేపని సేయువాడ నీ
యనుజులు నల్పు రే నొకడ శ్ర నధ్వరకార్యము తెల్ల సిదునె
మృతమున కెక్కఁ జేయుదుము శ్ర మాన్యచరిత్ర తొడంగు మర్థితోన్. 213
- నీ. అన విని సమ్మోద శ్ర మారినచిత్తంబు,తో నభినందించి శ్ర యా నరేంద్ర
వరుండు పారాశర్యువలను గనుంగొని, దీక్షకు నయ్యెడుదినము మీరు
నూచి యా సంస్కార శ్ర మాచరింపుండు దయ, ననవుడునమ్మునిర్యాజువల్కుఁ
జేర్కొని పైలునిఁ శ్ర బ్రీతి నెఱింగించి, వారును నేనును శ్ర వసుమతీశ
- ఆ. నడపవలయుపనులు శ్ర నడపువారముచైత్ర, మాసకలితపౌర్ణమాసి నిష్ప
డరయఁ బనుపు మేధ్యమగుతురంగముఁ దద్రజ్ఞ, లై నయట్టిజనుల శ్ర సంచితాత్మ.
- క. వేదోక్తవిధిసహితభ, వ్యాదరమున విడువఁ బడినయ్యయ్యవ్వం బీ
మేదినిఁ గలయం దిరుగును, నీ దగునిర్మలయశంబు శ్ర నెఱయ మెఱయఁగన్. 215
- వ. సర్వసంభారంబులును సమకట్టింపుము స్రుక్కువాది క్రతుసాధనంబులు గ్రౌత

- లుగాఁ కనకంబునం గావింపం. బనువు మని చెప్పిన నప్పుడమితేడు. 216
- క. తురగపరీక్షావిదు లగు, పురుషులఁ బిలిపించి యశ్వపుంగవుఁ గని తెం
డరయుఁడు మనకొదమలలో, నిరుపమలక్షణముఁ గీ ర్తనీయంబునుగాన్. 217
- వ. అని పలికి కర్మాధికారులం గలయం గనుంగొని యజ్ఞంబునకు వలయునట్టిభాండ
ప్రముఖంబు లయినసాధనంబులును స్రుక్కువాద్యుపకరణంబులును సువర్ణ
మయంబులుగా వేగంబ చేయింపవలయు నని నియోగించిన నట్ల కాక యని
చని వారును బదంపడి. 218
- క. తురగంబును సంభారో, త్కరమును గొని వచ్చి చూప శ్ ధర్మజుఁడు పరా
శరసుతునకు వాని వినయ, పరత సమర్పించె గురున్మృశాలవరేశ్వ. 219
- క. ముని యశ్వముఁ జూచి కరం, బనురాగముఁ బొంది మేధ్య శ్ మగు నిది దీనికా
వినుతవిధానమున విడుత, మనవుడు నతఁ డతనితోడ శ్ నాదర మలరన్. 220
- తే. దీని రక్షింప నర్హుండు శ్ మాననీయ, బోధ యెవ్వండు సీదు సశ్చుద్ధి నరసి
యిట్టివాఁ డని యానతి శ్ యిమ్ము నాకు, ననిననమ్మునినాఘఁడశ్చయ్యధిపుతోడ. 221
- క. దివ్యాస్త్రవిదుఁడు ధిషణ, భవ్యుఁడు శౌర్యోత్తముండు శ్ పార్థుఁడు దగు న
శ్వవ్యాపన క్రియకు నితఁ, డవ్యాహతి నాచరించు శ్ నక్కార్యంబున్. 222
- వ. భీమసేనుండును నకులుండును మనరాష్ట్రంబు రక్షించువారు భవదీయకుటుంబ
కార్యంబులు సహదేవుండు నడపువాఁ డని నిర్దేశించిన. 223

—♦ ధర్మజుం డర్జును యజ్ఞాశ్వరక్షణంబునకు నియోగించుట. ♦—

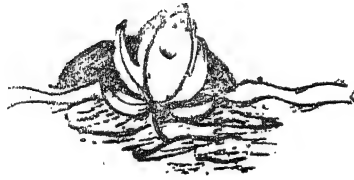
- సీ. అమృహీవల్లభుఁ శ్ డర్జునుఁ బిలిచి య, ధర్మయు క్తమైనయశ్చతురగరత్న
మనఘ సంరక్షణీయంబు సీ కొరులకు, సిప్పని శక్యంబె శ్ యెల్ల భంగి
నిక్కార్యమునకు సీ శ్ వేగంగవలయు సీ, యంచితాశ్వము చరియించుచుండ
నెడనెడ రాజుల శ్ కే నశ్వమేధదీ, క్షితుండ నై యుండుట శ్ సెప్ప ముచిత
తే. కరణనియతి నిరోధంబు శ్ గాకయుండ, నడపు మని చెప్పి భీమునినకులురాష్ట్ర
గోపనమునకు సహదేవుఁగులకుటుంబ, సమితరక్షకుఁబనిచియుశ్తాహమెసఁగ.
- వ. మఱియు నుం గలయలంతిపనుల కర్హ జనంబులనియోగించి గాంధారిధృతరాష్ట్రుల
యనుమతి వడసి కుంతీసమనుజ్ఞాతుం డయి యశ్వమేధమఖంబున కున్ముఖం
డయ్యెనని యిట్లు ధర్మపుత్రుపుణ్యచరిత్రంబు సెప్పిన సప్తరమధార్మికుండు సకల
లోకమనోజ్ఞుం బగు యజ్ఞుం బెవ్విధంబున నిర్వహించె వినువేడ్కనాచి త్తంబునం
జగు రొత్తెడుఁ జెప్పవే యనుటయు. 225
- ఉ. మానమదాదిదోషపరిమార్జననిర్మలచి త్త భ క్త స
న్మానసలోల వీతపరిమాణవిభూతివిశాల శాంతతా
హీనవిదూర విశ్వహితోహేలవీచార నిరామయావ్యయ

స్థానకసిద్ధిమంగళవిధాయక¹వేదసభైకనాయకా. 226

క. అనపేక్షితఫలతాశో, భనమహనీయక్రియావిశాకాత్మకరూ
ప నితాంతధూతసంశ్రిత, జనపాపా పరమమిత్రసత్యాలాపా. 227

మాలిని. తరుణజరభావ్యద్రావణోదారమూర్తి
హరణకరణనిర్మూలానతాభ్యంతరాత్రి
మరణజననదుఃఖోన్మాదహృత్పుణ్యకీర్తి
చరణకమలపూజాశాలిచిత్తానువర్తి. 228

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కోమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజితక్రీడనసోమయాజిప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునయశ్వమేధపర్వంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము. 229

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్రమహాభారతము

అశ్వమేధపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము

విద్యాశాంతకృతీ

ప్రావీణ్య ¹నిరూఢిగణ్య ² పాదసతతసం

సేవనతత్పరహృత్కమ

లావాసకృతప్రమోద ³ హరిహరనాథా.

1

—♦ ధర్మజుం డశ్వమేధదీక్షం బూని హయంబుం బుడమిఁ దిరుగ విడుచుట ♦—

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లశ్వమేధయాగోద్యోగ ప్రద్యోతితుం డయినపాండవాగ్రజుడీక్షకు నర్హం బయినదినంబు సంప్రాప్తం బగుటయు మాహూర్తికద త్రశుభముహూర్తంబునం గృష్ణద్వైపాయనాదులైన ఋత్విజులు వేదవిహితవిధానమహితంబుగ నక్కురుక్షితిపతి దీక్షితుం జేసి రవ్యసుంధరావల్లభుండు సంవీతక్షౌమకృష్ణాజనుండును దండపాణియు నయి ఋత్విజునంబులు బలయం బరమసంయమిపరివృత ప్రజాపతిప్రఖ్యుండును గన త్కాంచనాభరణభూషితుండు నయి బహుళ ప్రభలు నిగుడ సందీప్తపావకసన్ని భుండును నగుచు వెలింగెఁ దత్తుల్యాకల్పకల్పనంబున ఋత్విజునసమాజంబునుం దేజరిల్లె నావేదవ్యాసమహామునిచేత శాస్త్రోక్తప్రకారంబున ముక్తం బయి హయోత్తమంబు వెడలె నప్పుడు.

2

సీ. వివ్వచ్చుఁ డాగమ్యవిధివంతముగ ధర్మ,నందను నామంత్రణంబు వడసి గాండినపాణి యై ¹ కవదొనల్ ధరియించి, తేజోవిశేషంబు ² రాజితముగ నయ్యశ్వరత్నంబు ³ ననుసరింపఁగఁ బ్రజ, బాలురు వృద్ధులు ⁴ భామినులును లోసుగాఁ బటతెంచి ⁵ లోలత ⁶ సతనినా,హయమును గనుగొనునప్పు డగ్గ

తే. లంపునందడి నూహ్యజ్ఞనింప నాజ,నంబు లవ్వీరునకు దీవ్యనలఁ బొగడ్డ లను బ్రమోద మొనర్చిరివనధిరవము,ననుకరించెనయ్యులిపు నృపాగ్రగణ్య.

3

1. క. నిరూఢ గణ్యపాతపతత, 2. గ. సతని వా,హయమును గనుగొను.

వ. ఇవిధంబునం జను నా కవ్వడితోడ యజ్ఞకర్మకుశలుం డైన యాజ్ఞ వల్క్యశిష్యుం
డర్హ విభానంబులకయి మానసీయవిప్రజనసహితంబుగాఁ జనియె నప్పరమ
తురంగంబు ధరణిం బ్రదక్షిణరూపంబునం దిరిగి యుత్తరాభిముఖం బై యల్ల
నల్లన యరుగుచుండ నర్జునుం డనుసరించి పాలనపరుం డగుచు బ్రవర్తింపం
ద్రగ ర్తదేశంబునందు. 4

—♦ అర్జునుతోఁ ద్రిగ ర్తదేశాధిపతులు యుద్ధము సేయుట. ♦—

- సీ. ఉద్ధతులై త్రిగర్తర్హరాపతివుత్త్రీ, పౌత్తుర్హి లయ్యశ్వంబుఁ శ్ర బట్టువారు
గాఁ బూని తేరులు శ్ర గడురయంబునఁ దోలి, కొని యడ్డముగ వచ్చుకొలుతలకు
నలుగక నరుఁ డన్న శ్ర యానతి దలఁచియా, రాజకుమారవర్గంబుతోడ
ధర్మజునశ్వమేధంబున కపకార, మాచరించుట పాప శ్ర మదియుఁ గాక
తే. యేము మీరును బాంధవ్యమెనక మెనఁగ, నడచుటొప్పదె పగయేలనంగ వారు
సూర్యవర్మనామకుఁ డగుశూరతమకు, మారుఁ డగ్రణి గాఁగ నుత్తదారలీల. 5
- చ. కవిసిన వారితో మఱియుఁ శ్ర గవ్వడి యిట్లు లనుకొ దయాధురా
ప్రవణుఁ డజాతశత్రుఁడు తురంగమరక్షకు సంపునష్ట భూ
పవిత్రతి యెల్లనుం దెగియె శ్ర భారతయుద్ధమునందు బాలురం
దివిరి వధింపఁ గాదు కృపఁ శ్ర దిన్నఁడనం బెసఁగం జరింపుమీ. 6
- చ. అవినయవృత్తి నశ్వమున శ్ర కడ్డము వచ్చిర మేని సేవు బాం
ధవము దలిర్పఁ బల్క యనిఁ శ్ర దప్పఁగఁ ద్రోవుము కిన్న మాను మ
న్నవచనవృత్తి నా దగుమ శనంబున నెక్కొని యున్నిఁ జేసి యా
హవమున కొల్లనయ్యెడఁ బ్రియంబులు గావొకొ మీకుఁ బ్రాణముల్. 7
- చ. వలవదు పొండనంగ నిలువం బడ కేపున సూర్యవర్మ య
బృలియునిమీదఁ గూరితర్రపంక్తి నిగిడ్చినఁ ద్రుంచె జిప్పయ
మ్ముల నది యెట్టినవృత్త తనమా మనుతమ్మికి లేతయెండ యై
చెలువముచెన్ను వింతలుగఁ శ్ర జేయఁగ నావిజయుండు భూవరా. 8
- వ. అట్టియెడ. 9
- తే. సూర్యవర్మనితమ్ముండు శ్ర శూరవరుఁడు, కేతువర్మ గాండీవిపై శ్ర శాతబాణ
వృష్టిఁ గురియుచు నుద్ధర్యవేగ మొప్పు, నన్నఁ గడచిబెట్టడరిననన్నరుండు. 10
- చ. అతని నొదుంగ నేయుటయు శ్ర నాతనితమ్ముండు చండవిక్రమో
ద్ధతి ధృతవర్మ నాముఁ డతిదారుణసాయకపంక్తి సత్వరా
తతగతిఁ బర్వఁ జేయుచుఁ బృథాసుతుఁ డాకిన మెచ్చు వచ్చి య
య్యతిరథవర్మ డప్పడు తనదంగము లేయఁగ నొల్ల కుండుటన్. 11
- చ. శరములు ద్రుంప నాతఁడు వెనసన్ బలునారసముల్ నిగిడ్చె న

న్నరుపయినాబలిష్ఠుండు మశనంబునఁ గొండొక యల్క వుట్టి య

న్నరవరసూతి పేరురమునం బదితూపులు గుచ్చె దానికిం

దెరలక యక్కుమారుండును శ్ర దీప్తశరంబులఁ జేయ నొంచినన్.

12

ఆ. ముష్టి సడలి చోద్యముగను గాండివ మిలఁ, బడిన నాత్రిగ ర్తబలము దెసలు
సెలఁగనార్చె ¹నందుఁజేయంగఁగలయోధు,లక్కుమారవర్యునవులద్రోచి. 13

తే. ఇంద్రధనువుచందంబున శ్ర నెసక మెసఁగు

గాండివముపాటు గంటిరే శ్ర చండవిక్ర

మాభిరాముండు గాండివి శ్ర యన్నపలుకు

లకు మహోగ్రత సూపనౌశ్లండు గాక.

14

ఉ. నిక్క వుఁగిన్న వచ్చిన నశనిన్ నొసలం గను నూపు ²వింటిపా

టక్కట రిత్త వోవునె నృతపాత్రజాలం దెగటార్చు సీతఁ డిం

దొక్కఁడుఁ దిక్క కుండ మన శ్ర మొప్పమి సూడఁగ నేల మున్న పే

రుక్కునఁ దాఁకు టాప్ప నని శ్ర యొక్కట నర్జును నాక్రమించినన్.

15

క. అట మున్న గాండివం బు,త్కటరయమున నెత్తి కోపదహనుం డత్తు
దృఢమూర్తిఁ దాలె నన మి,క్కుట మై కడగంటికెంపు శ్ర గొమరారంగన్. 16

వ. ఆ బీభత్సుండు.

17

క. పిఠుగులు వడిఁ బెక్కిక్కటఁ, బడియెడు ననఁ దొరఁగఁ జేసెఁబటువిశిఖముల
ప్పడు మేదిని దోఁపద చె, ప్పెడుకొలఁదియె రధికవరులశ్రీసుంఁగుఁబెంటల్.

18

శా. ఆ యుగ్రోద్ధతి సూచి వెల్కుటి త్రిగశ్రరాసీకముల్ నల్లడం

బాయం బాఱెఁ దదాపు లేము దగ నీశపం పోపి నదృక్తిమైఁ

జేయంగాఁ బనిగొమ్ము పేర్కిగ మముం శ్ర జేకొమ్ము సమ్యగ్దయా

శ్రీయుక్తా యనినక ధనంజయుండు గాశచెన్ వారి నెల్లం గృపన్.

19

వ. అట్లు వెనుకొనక నిలిచి యెలుం గెత్తి వారలతో మీరిట్లు ప్రాణంబులు గాచి
కొనుండు నాపంచినపని సేయం బూని బుద్ధి గలిగి సుఖుల రై యుండుం డని
వలికి యుయ్యశ్వంబు ననుసరించె నది క్రమగతింబ్రాజ్యోతిషపురపరిసరంబునకుం
బోయిన దాని తెఱం గాకర్ణించి.

20

సీ. భగదత్తతనయుండు శ్ర బాహుగర్వంబున, బాల్యసిద్ధం బగుశ్రౌల్యమునను

బురినిర్గమించి యశ్రురగంబు వెలిపించి,కొనిపోవఁ గాంచి యశ్రునుండు గాండి

వమునజ్యముగఁ జేసి శ్ర వాలమ్ములొక్కట,నక్కుమారునిమీఁద శ్ర బెక్కుగురియ

నవ్వజదత్తుండుశ్రనౌవ్య దనిన దాని, నచ్చట దిగఁ ద్రావి చొచ్చెన బురము

తే. సత్వరంబుగనటుసొచ్చినసామజంబు, బన్నఁగాఁ బంచి వెన నెక్కిబలముఁజలము
వీఁక యును నొప్ప నన్నరుఁదాఁకి శాత,ఘనశరంబులు వరఁగించెఁగౌరవేంద్ర.

- క. నడుమన వానిం బాధుండు, పొడిగా నేయంగఁ గనలి శ్రీ భూపకుమారుం
డడరించె దోమరంబులు, గడుఁ బెక్క విమిడుతకడుపుగతిఁ గవియంగన్. 22
- ఆ. అనలశీఖలువోనిశ్రయమ్ములగమి వాని, రూపు మాపి యన్నర్రుండు వాఁడి
లేనిదొడ్డతూపుశ్రీలేనింటిఁ దొడి రాచ, కొడుకు నేనెఁ దూలిశ్రుడమిఁగూల. 23
- క. కూలియు నీడంబోవక, బాలుఁడు రయ మార దంతిశ్రుకైకిం జని దో
ర్గిల మెఱయ నరుఁ బటుశరఁజాలంబులఁ బొదివె గగనశ్రుచరు లగ్నింపన్. 24
- చ. అతఁడును దీప్త బాణముల శ్రీ నా భగదత్తతనూజుదంతి నా
వృతముగఁ జేసె నట్లు పృథివీవరనందన యేమి సెప్పదున్
శతమఖపుత్తుత్రోడ ¹దివ్యసత్ర య ముగ్రరణం బొనర్చెన
ద్భుత మెనఁగం జతుర్థదిశముం దెగునంతకుఁ బోరె ధీరతన్. 25
- వ. ²(తేగియెడుసమయంబున). 26
- ఆ. అక్కుమారుఁ డేచి శ్రీ యర్జున యర్జున, యేను గలుగ నీకు శ్రీ నెందుఁబోవ
వచ్చు వృద్ధుఁ డైననవాఁడు గావునఁ దండ్రి, సమసె నట్లు నన్ను ³సమతె బేల. 27
- వ. అని యదల్పి. 28
- క. పెనుసెలయేఱులు వారఁగఁ, దనరుగిరియుఁబోలె బహుమతదంబుల దొరఁగం
గనుపట్టుకుంజరము సింహాసీభుం డగుపార్థుఁ శ్రీ నడరం జేసెన్. 29
- క. అది ⁴పూత్కారము సేసిన, నొదవినకరశీకరముల శ్రీ సురీవర యం
బుదము క్తసలిలధారలు, వొదివినగిరివోలె నింద్రపుత్తుని డొప్పెన్. 30
- చ. కరి యిటు లేవునం గవియఁగా భగదత్తసుతుండు దీప్తని
వ్యురశరపంక్తి నాహవపక్షులుత్వము సూపిన నల్పకోపసుం
దరుఁ డగుచుం నరుండు శత్రుధారనిభం బగునారసంబు భీ
కరగతి నేయఁ గూలె నది శ్రీ కౌరవనాయక పర్వతాకృతిన్. 31
- క. కూలిన నేలకు వచ్చిన, బాలుం గని నాకలోకశ్రవతిసుతుండు దయా
లోలుం డై మార్దవహృ, ద్వాలాపము లొప్పనిట్టు శ్రీ లను నాతనితోన్. 32
- వ. ధర్మతనయుం డశ్వమేధదీక్షితుం డయి యత్తురంగంబుపజ్జ నన్నుం బుత్తెంచు
నప్పుడు. 33
- క. చంపకుమీ రాజుల నను, కంపాతిశయంబు మెఱయఁగా నడపుము నీ
పెం పనుకుసుమమునకు నా, పం పొనరించుటయ సౌరభముగ నెఱుంగుమీ. 34
- క. అనియెం గావున నీపైఁ, గినుక వొడమ దలుక విడుపు శ్రీ గీతయశుం డా
జనపతియాగంబునకుం, జనుదేరఁగవలయు బంధుజనములు నీవున్. 35
- ఆ. అధిపతనయ నిన్ను శ్రీ నామం త్రితునిఁ జేసి, పోవుచున్నవాడ శ్రీ నీవు హస్తీ
పురికిభావిచైత్రమునఁబున్నమకు ముద, మొదవ నరుగు దెంచుటాప్సఁజేయు.

క. అనిన నతఁ డట్ల కా కని, వినతుం డగుటయును బ్రీతి శ్ర విజయుం డభినం
దన మాచరించి యశ్వము, వెనుకఁ జనియెఁ బూరుకులపర్యవృత్త చరిత్రా. 37

—* అర్జునుఁడు సింధుదేశాధీశులతోడ యుద్ధంబు సేయుట. *

వ. అది సింధుదేశవ ర్తియగుటయు భారతరణహతు లయినసైంధవయోధులవృత్తి
పౌత్తులు పూర్వవైరంబు వాటించి యాటోపంబున ననేకసహస్రసంఖ్యలరథి
కులు రాజనందనులుం గూడుకొని క్రీడిపై నడచి రట్టియెడ. 38

సీ. అరుణాంబుదంబులు శ్రవరంగి పెన్నెత్తురుఁ, గండలుఁ గురిసె మాశ్రాండబింబ
మసితారుణచ్ఛాయ శ్రమయ్యె నుల్కాతతు, లెల్లదిక్కులఁ బెల్లుడుల్లె నశ్వ
సహితంబుగా సవ్యసాచిఁ జట్టును ముట్టి, యతనిపై నయ్యోధ్యధవితతి యొక్క
పెట్ట శస్త్రాస్త్రముల్ శ్రబెట్టుగాఁ గురిసిన, నప్పొండవుఁడు పెనుడప్పి సోలె

తే. నేమి సెప్పుదు నీకు నురద్రామవిక్ర
మాభిరాముండు నాఁ జనునక్కిరీటి
కరము కరము బెం డగుటయు శ్ర గాండివంబు
వడియెఁ బుడమిపైఁ గురునరకపతివరేణ్య. 39

చ. అనిమిషులున్ మునీశ్వరులు శ్ర నష్టడు శోకమునన్ మునింగి య
ర్జునజయకాంక్ష లై నియతి శ్ర శుద్ధి¹వహించి సవీర్యమంత్రనా
ధనపరులైరి తెప్పిటి యశ్రతండు ధనుర్ధరుఁడున్ సముల్లస
త్తనువిభవోజ్జ్వలండు సముద్రగ్రమనస్కుఁడు నయ్యె భూవరా. 40

వ. ఇట్లు తెలి వొంది విజృంభించి. 41

శా. నారాచ ప్రముఖాస్త్రజాలపటువిశ్రాన్యాసంబు తీవ్రత్వరా
ఘోరం బై విలసిల్లఁ జేయ సమరక్షోణీతలం బంతయున్
వైరివ్రాతశవావృతం బగుడు గీశర్వాణుల్ మునుల్ సిద్ధు ల
వీరులం బ్రస్తుతి సేయుచుం బొదలి రుద్రద్వేల ప్రమాదంబునన్. 42

వ. హతశేషం బైన యాసింధురాజకుమారసైన్యంబు దైన్యంబు నొంది నలుదిక్కుల
విచ్చియు నొచ్చియు వివ్వచ్చుండు రణధరణిం బొలిచి నిలుచుటఁ జూచి మాత్ర
ర్యధుర్యం బై మగుడం బోరికిం బూని యడరిన నప్పరందరనందనుం డందలి
రథికముఖ్యులతోడం దమయన్న సెప్పినవాక్యంబు లుపన్యసించి మీరేల్ జాలిం
బడియెదరు ప్రాణంబులు మీకింతసేఁ దయ్యనే యని పలికినను నిలువక పైపయ
వా రురవణించిన. 43

క. నవ్వుచు నానాశరముల, నవ్వీరులఁ బొలియఁ జేయ శ్ర నంతయు విని తా
నెవ్వగతో దుస్సల యా, కవ్వడిఁ బాత్రాన్వితముగఁ శ్ర గానఁగ వచ్చెన్. 44

సీ. వచ్చి కన్నీళ్ళు శ్ర వదనంబుపై వెల్లిగొన రోదనంబు నేసిన నతండు

1. గ. వహించిన. వీర్యమంత్ర.

- దయ నిలనిడియెఁ గోడందండ్ల మప్పడఁతుక, పొత్తునిఁ జూపి యిశ్బాబులు గావు
మితఁడు మీయల్లునిగ్రసుతుఁ డన్న నప్పార్థుఁ, డిష్టఁడు నాయల్లుఁడెచట నున్న
వాఁ డని యడిగిన శ్రీ వనిత వెక్కుచు నతం, డాత్మీయజనకుఁ డుగ్రహవమున
తే. ననఘసీచేతఁ దెగుట దా శ్రీ విని నితాంత, శోకమగున్మదై యుండి నీరరాక బిట్టు
వినుట బెగ్గిలిప్రాణముల్ విడిచెననుచు, నెలుఁగు గడలుకొనంగఁ ¹ బెల్లెడ్డెనధిప.
- వ. అప్పుడు శోకాక్రాంతం డయి గాండీవి వదనంబు వాంచి యుండ నయ్యుగ్మలి
యతని నుద్దేశించి. 46
- సీ. ధార్తరాష్ట్రులకీడు శ్రీ దలఁపక సైంధవు, కొఱగాము లెల్లను శ్రీ మఱచి తండ్రి
లేనియీశివుపై శ్రీ మానితం బైననీ, యక్కటికంపుఁజూ శ్రీ పడఁర జేయు
మా శ్రీతవత్సల శ్రయనుచు నబ్బాలునిఁ, జరణానతునిఁ జేసి శ్రీ శరణు శరణు
కృప నన్ను రక్షింపు శ్రీ కీర్తియు ధర్మంబుఁ, జేసిన మనవుడుఁ శ్రీ జిత్ర ² మండల
తే. రాచకొల మిదిగాల్పనేత్రకౌర్యమూల, మని తలంచుచు నాతఁడ్రయ్యతివతోడ
నధమన్వత్తిసుయోధనుం శ్రీ డంతకంఠె, నేముఁ గొఱగాము మా చేతనింతవుట్టె.
- క. అనుపలుకు వలికీ బహుసాం, త్వనముల నూరార్చి యాసుదతిమి స్తకముం
దనయక్కునఁ జేర్చి యబల, చనుము వగపు దక్కి యని ప్రసాదభరితుండై. 48
- వ. వీడ్కొలిపిన దుస్సల దనమనుమనిం దమబలంబులం గొని ప్రియంబునం జనియె
నయ్యనిమిషపతిసుతుండును గ్రతువిషయంబు లియి 'వలయుననుష్ఠానంబులు విధి
వంతంబులుగాఁ జలుపుచు' దురంగంబు వెనుకఁ దా రా మృగానుసారి యయిన
పినాకపాణియుంబోలె బోవు చుండ నదియును నిజేచ్ఛ సఖిదేశంబుల సుఖ
సంచారంబునం బ్రవర్తిల్లుచుఁ గ్రమంబున ³ మణిపూరపురంబునుపాంతంబున
కరిగిన నన్నగరంబుపతి యైవభువాహనుండు నిజజనకుండయిన యర్జునురాక
యాకర్ణించి. 49
- అ. వినయమెనఁగ నార్య శ్రీ జనసమేతంబుగా, నరుగుదెంచియతనిశ్చరణములకుఁ
బ్రీతి నెఱఁగ నక్కి శ్రీ రీతి యన్నరపతి, నాదరింప కుండ శ్రీ మేదిసీశ. 50
- వ. అట్లుండి తనయనాదరంబునకుం గారణంబెఱుంగక సవిచారుండై యూరకున్న
యక్కుమారునితో ధనంజయుం డిట్లనియె. 51
- ఉ. యోగవిముక్తమై చనుహాసయంబున కడ్డము వచ్చి పట్టి కా
కీగతి మెత్తఁబాటు దగుననే నృపధర్మవిహీనతఁ రణో
ద్యోగము లేక తక్కి భయ శ్రీ ముల్లముఁ జేరఁగ నిచ్చురాజురా
జే గుణహీన పౌ మ్మనిన శ్రీ నేమియుఁ బల్క కతండు గ్రమ్మన్. 52
- సీ. అరిగి పట్టణవిధి శ్రీ నల్లన చనుచుండ, నర్జునుం డతనితో శ్రీ నాడినట్టి

1. క. గ. చ. బెట్టెడ్డె. 2. ట. మురిలి. మరియు కి. జ. మూలమునను దెనుఁగునను 'మణిపూరపుర' మనియు 'మణిపూరపుర' మనియు రెండుపాతము లున్నవి.

తేజః కైల్లః దన దగుశ్చదివ్యభోధంబునఁ. గని భుజంగోత్తమృతనయ సదయ
వృత్తిః బాతాశంబు శ వెలువడి యన్నరా, ధివునిపాలికిఁజనుకడెంచి యేను
మీతల్లి నాగేంద్రునూతి నులూపి నా, పేరు హితంబునెరప్పెడుమనీష.

తే. నరుగుడెంచితి వినుము మీయయ్యపనుపు

దలకొనుము రాజులకు సర్వ శ ధర్మమైన

యని యొనర్చుము దనతోడఁ శ బెనఁగు టధిక

సమ్మదము సేయు నక్కురుతన త్తమునకు.

53

క. అనిన సభ క్తికముగ న, వ్యనితకుఁ బ్రణమిల్లి యాహూవము జనకునితోఁ

జనునె యొనర్చంగ నని య, పునికిఁ జొరక వచ్చితిని శుభ్రపదమూర్తి.

54

క. నీ వింత దెలిపి పలికెద, వా విభుఁడును మున్న నన్న శ ననుమతుఁజేసెం

గావునఁ దల్లి మీకుం, గావించెద నిద్దటకు నశుండప్రియమున్.

55

—* బ్రభువాహనుం డట్లునునితో యుద్ధంబు సేయుట. *

చ. అని నిజమందిరంబునకు శ నయ్యెలనాగఁ దగంగఁ బుచ్చియ

మృతుజవరుండు సాధనశ్రమంచిత మైనరథం బుదాత్తరే

ఖ నెఱయ నెక్కి యర్హపరితల్పితభూషణలేపనాంబరం

బును సమరోత్సవోద్ధతవిశ్రభూతీయు నైతనమే నెలర్చంగన్.

56

ఆ. ఎక్కి హంసకేతు శ వేడ్డెఱఁ గ్రాలంగ, నరిగి యశ్వమునకు శ నడ్డపడఁగఁ

జూచి మెచ్చి సవ్యసాచి మార్కొనుటయుఁ, గురిసెనతఁడునిశితశ్రరచయంబు.

శా. వానిం దా నవలీలమైఁ దునిమి దుశ్రావరోద్యముం డద్రిభి

త్సానుం డొక్కటనాత్మసూనునొడలం శ దూపుల్ నిగిడ్చెం బదా

తానిశ్శంకుఁడు బాహుసారమద మే శ పాఱంగ నవ్వీరు మేన్

వే నారాచము లైదునాలుగులు పృథ్వీనాథ నాటించినన్.

58

చ. మది గొనియాడి యారిపువిశ్రమర్దనుఁ డంచసిడంబు ద్రుంచియే

పొదవఁగ మేను నొంప నచశ్లోద్ధతి నాతనిజత్తు వేసె బె

ట్టిద మగునారసంబునఁ గడఁదిమగం డగుబభ్రువాహనుం

డది వడివేర్చి శోణితజ్వలార్ద్రత నొందక యుచ్చి పోయినన్.

59

క. అమ్మేటిమగఁడు దనచా, ప మూఁతగ నిల్చి సోలి శ పదపడి తెలి వు

ల్లమ్మున నొలసిన నౌరా, యిమ్ముడి యని పొగడఁ గొడుకు శ నెంతయుఁబ్రీతిన్.

తే. పొగడి యే దీప్తశరములు శ నిగుడఁజేయు

నుదతికి మంచిబంట వై శ యౌర్వ వలయుఁ

జమ్ము రా యని పలికి వాగలమ్ము లధిక

రయము మెఱయంగ బరఁగించె శ రాజముఖ్య.

61

ఆ. మొనసిపాని నతఁడు శ ముత్తునియలు గాఁగఁ, జేయ మత్సరంబు శ చి త్తవృత్తిఁ

దనికి సత్వరముగఁగదద్దా త్రమున నించె, నరుఁడు పెక్కుమెఱుంగునారసములు.
 ఉ. దానికి నీడఁబోవక యుగదగ్గపరాక్రమ మొప్పవజ్రకీ.
 లానిభతఁ మెఱుంగులవిశ్రాంతము నింగి వెలుంగ నుద్భటుం
 డై నిగిడించె బాధ్యహృదయస్థలి నారస మస్త్రీశత్రుని
 ద్యానిపుణత్వశాలి యగునన్నరపాలసుతుండు భూవరా. 63

—♦ అర్జునుఁడు బభ్రువాహనునికరంబుచేతఁ బుడమిందెక్కుట. ♦—

క. వడి నది వీపున వెడలినఁ, బడియెఁ బుడమి నర్జునుండు శ పదపడి త్రెల్లెం
 గొడుకును ము న్నతఁ డేసిన, బెడిదపుఁటలులయలంతఁ శ బృథ్వీనాథా. 64
 వ. అట్లు దనపతియును సుతుండును భండనంబునం బడుట విని శోకాక్రాంత యగు
 చుఁ జిత్రాంగద యులూపియుం దోడన చనుదేర నచ్చటికి వచ్చె నట్లు వచ్చి
 యచ్చెలువయ్యిరువురంగనుంగొనియుల్లంబుజల్లనఁడల్ల డిల్ల మూర్ఛమునింగి
 మేదినిం బడి కొంతవడికిం దెలిసి యులూపి నాలోకించి. 65

సీ. నీకతంబునఁ బతి శ నాకుమారునిచేత, ననిఁబడి యున్నవాఁ శ డతివ కంటె
 నీవు పతివ్రత శ గావె ధర్మజ్ఞువు, గానిదానవె యేమిశకారణమున
 నిది కార్యముగఁ జెప్పి శ తీపిన్నవానికిఁ, గొడుకుదిక్కున నాకు శ నడలు లేదు
 వరుఁ జూచి పొక్కెద శ వామాక్షి నీదెసఁ, దప్పు సేసినను నీరతనిఁ గృపార్ద్ర
 తే. చిత్తవై యెల్లభంగి సంగజీవితండుగఁ, జేయవమ్మ యక్కట నాధునీయఁబనిచి
 నావు సూచియు వగవప్రసాహసమున, కొలఁదిలేదు నిన్నేమందుఁగలవరేణ్య.
 వ. అని పలికి పార్థుం డేరం బోయి. 67

ఆ. మహితకీర్తిలోల శ మత్ప్రీణవల్లభ, యన్యజనుల ప్రాణ శ మరసి కావఁ
 జాలునట్టిసీకు శ నేల ప్రాణంబుల, నిట్లు వదలి పోవ శ నిచ్చియుండ. 68

సీ. నాథ నీ వెప్పుడు శ నన్న మన్నింతువు, కను విచ్చి చూడక శ యునికి దగునె
 హయమున కెవ్వరునడంబు రా కుండ, నాఁగితి వగ జూనధ్వరంబు
 వ మ్మయి పో కుండ శ లెమ్మిత్తురంగంబు, వెనుకొన వలవదే శ యనఘ సీకు
 నని యార్చి బలవించియహిపు త్రిదెసఁ జూచి, సుతుఁడెట్టులుండినఁబతికి నిమ్మ
 తే. జీవ మాండ్రురఁ బెక్కండ్రు శ జేసికొనుట
 పురుషులకుఁ దప్పె భార్యలీతైరువునందు
 నడవచే యొర్చి నీదుమనమున నింత
 యెఱిగి కలిగింపు వరు వేయ శ నేల తల్లి. 69

వ. అని యంత నిలువక. 70

ఆ. కొడుకుచేతఁ జచ్చి శ పడి యున్న యిక్కురు, కులవరేణ్యుఁ గరుణ శ గూరి నీవు
 బ్రదుకఁ జేయ కున్నఁబ్రాయోపవేశన, మాచరింతు నహికుశలాగ్ర గణ్య. 71

వ. అని పలికి పతిచరణంబులు శిరంబుసోఁగం బ్రణమిల్లి యూసీన యై యూరకుండె నట్టియెడ బభ్రు)నాహనుండు దెప్పిటి తేచి యప్పాలతం జూచి. 72

చ. ఇంచుకయేనియున్ వనట శ నెన్నఁడుఁ బొందనితెల్లి సేఁడు నా మంచితనంబునం బిలుకఁగమాలిననాథుని నుగ్రశత్రులన్ మంచు నినుండువోలెఁ బరిమాధ్యమహాబలుఁ జూచి యిట్లు దుః ఖించుచు నుండఁ జూచితి న్యకిల్చిపచిత్తున కింత పెద్దయే. 73

క. గాదిలితనయుండ నగునే, గా దన కిక్కురుకు లాగ్రశగణ్యుని నిమ్మై మేదినిఁ గూల్చితి మణికిర,ణోదా త్తం బైనమకుట శ ముర్విం బొందన్. 74

వ. అని విలాపంబు సేసి వివ్వచ్చుతోడం గూడ యజ్ఞశిరంగానుసారులై వచ్చిన యాజ్ఞవల్క్యశిష్యప్రభృతిబ్రాహ్మణజనంబులు నయనఽథప్రాప్తు లగుటయు. 75

సీ. అధ్వరహయవిషయంబుగా వీ కేమి,పని సేయువారొక్కొ శ పార్థుఁ డిట్లు వడియున్నవాఁ డని శ పలనింప జనకుని, నిట్లు సేసినపాపుఁ శ డెవ్విధమున నాచరించునొక్కొ ప్రాయశ్చిత్తమనిపల్కి, పండ్రెండువర్షముల్ శ భైక్షవృత్తి నిమ్మహాత్మునికపాశలమ్మున నడపంగ, పలయుఁ గాకొం డెద్ది శ గలుగ నేర్చు

ఆ. నని యలూపిదిక్కు శ గనుఁగొని సీవు ప,న్నంగఁదండ్రి నట్లు శ భండనమున విగతజీవితుఁడుగఁ శ దెగఁ జేసితిని నింక, నెలమిఁ బొందు భరత్యకులపవిత్ర. 76

వ. అని వెండియు. 77

క. జనకునిఁ దెగటార్చినపా,పునకుం బ్రాణంబుతోడిఁపాత్తు మనంగా మనమునఁ దాలిమి గలుగునె, చనుఁగాక యతండు సనినశసద్గతిక తగన్. 78

వ. అని యుగ్గడించిస్తావరంబులుజంగమంబులు నగుభూతంబులువినభుజంగపుత్రియు నాకర్ణింపఁ జెప్పి ²వ్రతంబు నిష్ఠం బూనెద మాతండ్రి లే కునికి నిజం బగునేని బ్రాయోపవేశంబ యు త్తమ కృత్యంబు వీరవధంబు పాపం బంతకంటెను రాజవ ధం బెక్కుండంతకంటెఁ గడునగ్గలంబు ధార్మికవధంబు జనకవధపాతకం బింతయని కొలంది యిడ రా దిట్లుండ వీరుండును రాజును ధార్మికుండును జనకుండు నైన యిమ్మహితాత్ముని వధియించినమహాపాతకుని కేతద్వ్రతానుష్ఠానంబుదక్కనొం డుమెయి నిష్క్రమితి గల్గునే దీని నడపెద నని పలికి యప్పరమనియతుండుపన్నర్య నం బాచరించి పలుకు లుడిగి కూర్చుండె నప్పుడు. 79

—♦ ఉలూపి సంజీవనమణిచేత సర్వజ్ఞం బ్రతికించుట. ♦—

ఆ. అట్లు దెంపు సేసి శ యూసీనులైన,యాతల్లిఁ గొడుకు నవనిఁ శ ద్రెల్చి యున్న విజయుఁ జూచి పాఁపవెలఁది సంజీవన, మణి దలంచె గురుశ్రమాజముఖ్య. 80

వ. తలంచిన భుజంగమంబులకుం బరాయణం బైనయమ్మణి యమ్మహాభాగహస్త

1. క. 'పాత్తున మనగా' అని కొన్ని ప్రతులు. 2. గ. వ్రతం బనుష్ఠింపం.

తలంబునకు వచ్చిన నాభామిని బభ్రువాహనునాననం బాలాకించి.

81

సీ. విజయుండు సచ్చనే శ్ర వేదులులార యింద్రునిచేత నైన నీశ్రతనికి నొక్క
ప్రియము సేయంగఁ గోశ్రియునునీకొలదియూ, రయుబుద్ధిసీతండు శ్రరణమొనర్పఁ
దలచిన నవ్వీరశ్రతలపు సిద్ధింపంగఁ, జేయుటయును నింత శ్ర సేయ వలసె
నాకుఁ గావున మోహనం బగుమాయాప్రయోగంబు నడపితి శ్ర నుజ్జ్వలాత్మ

తే. నరుడు నారాయణుడు మహాశ్ర త్తరము సువ్యయితని తేజమెవ్వరికిని నెట్లుదాని
నార్పవచ్చుమీవగ పెల్లఁ శ్ర దీర్ప నిపుడ, యుత్థితుం డగునీకొరవో త్రముండు. 82

వ. మాయాప్రయోగంబ వేటొండు గాదు నీకు మీతండ్రితోడ భండంబు సేయ
బుద్ధి పుట్టించితి నింతమాత్ర మని తత్ప్రదేశంబున నున్నయెల్ల జనంబులు నుల్లం
బున నానందంబు నొందఁ బలికి యమ్మణిపూరపురపతికరతలంబున నమ్మణియిడి
దీని నిమ్మహాత్మునిహృదయదేశంబున మోపు మనవుడు నతం డట్ల చేయుటయుం
బార్థండు ప్రత్యుజ్జీవితుం డై.

83

తే. లేచి కూర్చుండి కలయంగఁ శ్ర జూచి యెట్లు

సెరలకాంతియు దంతరుశ్చియును బెరయ

నతిమనోహరముగఁ దనశ్రుతునితోడ

మనుజనాయక కుశలమే శ్ర యనుడు నతఁడు.

84

సీ. వినయ మారంగ నాశ్రతనిచరణంబుల, కెఱఁగి భవత్పూజ్యవీక్షణమున
నఖిలంబుఁ గుశలంబ శ్ర యనిన నిజనముల, మొగములయం దెల్ల శ్ర వగపుడోచి
యచ్చెరువాటును శ్ర హర్షంబుఁ గదిరెడు, నిది యేమి సెప్పవే శ్ర యఱుఁగుదేని
నాచెప్పినట్ల రక్షణంబున కేతెంచి, తీవు చిత్రాంగద శ్ర యేల వచ్చు

ఆ. నిచ్చటికి నులూపి శ్ర యేమిటి కివుడు స

నైంచె ననుడు భక్తినిర్భరముగ

నతఁడు సాగి మ్రొక్కి శ్ర హస్తముల్ మొగిచి య

య్యహితసూజఁ జూపి శ్ర యతనితోడ.

85

వ. అంతయు నిమ్మహానుభావ నడుగుం డనిన గాండీవి యాయంతివదనం బాలా
కించి కురువంశనిస్తారకా నీరాకకుం గారణం బేమి యమ్మణిపూరపురనాథుని
దేన నావలన భవదీయచి త్రంబు ప్రసన్నం బయి యున్నయదియె యన్నరపతి
యును సేనును జిత్రాంగదయును నీకేమియు నపరాధంబు సేయము గదా
యనుటయును.

86

—* ఉలూపి యర్జునునితో వసువులకోప ప్రసాదంబుల నెఱింగించుట. —

సీ. అట్లన నవుచు శ్ర నయ్యంతి యతనితో, నాథ నీయం దొకశ్రనాడు నెగ్గు
గలదె నాపుత్రునివలనఁ గీ డెక్కడి, యది వినీతాత్మ చిత్రాంగదయును

- గినియక విను మేను శ్ర వినుతో త్రమాంగ నై, చెప్పెద నీసుతుశ్చేత నీకు
నావహిల్లె నశుభ శ్ర మాహవంబున నీవు, గంగాతమాజు శిఖండినెపము
తే. గాంగఁ దెగట్టార్చి తది పాతశ్రకంబు దాని, కనఘ నిష్కృతి సేయకృతనువు విడిచి
తేని నరకవాసమునకుఁబోవ వలయుఁ, గాన నిష్కృతి సేసితిఁగడఁగి వచ్చి. 87
- వ. అది యెట్లంటేని నాకర్ణింపు మే నొక్కనాఁడు సఖసమేతంబుగా సురనదీ
స్నానంబునకు వచ్చి యుండ వసువు లక్కడ కేతెంచి యింత నంత నొక్క
రేవునం దోచి కృతస్నానులై నిజరూపంబున సన్నిహిత యైన గంగాదేవితోడ
గాండీవధరుండు శిఖండిం బురస్కరించుకొని గాంగేయుం డేయ కుండం బరమ
సాయకంబుల నతనిం గూల్చె నట్లు కుత్సితజయార్జనం బొనర్చిన యయ్యర్జును
నేము శాపసంతాపితుం జేయుదు మని చెప్పిన నప్పురమానుభావయు దాని
కొడంబడిన పలుకు వలికె నంతయు విని తత్తణంబ. 88
- నీ. అరిగి యే దండ్రికి శ్ర నత్రైటం గంతయు, నేటిఁగించుటయు నతంశడెసక మెసఁగ
భయమున రయమునఁ శ్ర బఱతెంచి వసువులఁ, బెక్కువిధంబులఁ శ్ర బ్రియమువుట్ట
దెలిచి ప్రార్థించిన శ్ర నలుక వో విడిచి వా, రతనిలో విను సమశ్రయం బొకండు
సేసెద మనిలోన శ్ర వాసవిఁ దత్సానుఁ, డగుబభ్రువాహనుం శ్ర డస్త్రవితతిఁ
- ఆ. బఱపి కూల్చెనేనిఁ శ్ర బాయు నక్కల్పిష, మనిన మగిడి వచ్చి శ్ర యాభుజంగ
నాథుఁ డెల్లఁ జెప్పె శ్ర నాకు నిప్పని దగ, నిట్లు దీర్చితిని స్రమిద్ధ తేజ. 89
- వ. తీర్చినతెఱంగు నెఱింగించెద నని పలికి బభ్రువాహను నుపలక్షించి యి
క్కుమారుండు బోవు సమరంబు సేయ నొల్లక నీకు నమస్కరించి మరలి
మందిరమునకుం బోవు చున్ని బుద్ధిం గని సమయకార్యంబునకు నిది యవ
సరం బని యూహించి రయంబున నితనికడకు వచ్చి రణంబు మీతండ్రికి
బ్రియంబును ధర్మంబు నని చెప్పి యితనిం బోరికి బురికొల్పి యివ్వీరునియందు
వసువులు సెప్పినవిధంబు గలుగునట్లుగా విక్రమవిశేషం బావహించితి. 90
- క. అనినఁ బ్రియ మంది దేవీ, యనఘం బగునీచరిత్ర శ్ర మస్మత్కులవ
ర్ధనకారి యగుట యెప్పుడు, గనినది గాదె యని పలికె శ్ర గాండీవి నృపా. 91
- ఆ. పలికి సాదరముగ శ్ర బభ్రువాహనుఁ జూచి, మానితాగమిష్యమాణునైత్ర
మానసార్థమాసి శ్ర మహితాశ్వమేధకా,లంబు దానిదెసఁ దగలంపు గలిగి. 92
- క. నీవును దల్లులు బంధుజ,నావళియుం బరిజనములు శ్ర హస్తిసగరికిన్
రావలయు ధర్మజునిసం, భావనముం బడయు టాసఁగుఁగృబరమశుభంబున్. 93
- చ. అనవుడు నట్ల సేసెద నుదాత్తచరిత్రపురంబు సొచ్చి యి
వ్వనితలు నీవు నావలనివత్సలతన్ గొనియాడు చియ్యెడన్
మన మలరంగ నిల్చి జననమాన్యునిఁ గా ననుఁజేసి ప్రీతి నే
ననుపగ వచ్చి చేయు మనశ్రయానము యజ్ఞతురంగరక్షకై. 94

వ. అనుచుం బ్రణతుండై బభ్రువాహనుండు ప్రార్థించినం బాధుం డప్పార్థివుతో నేను దీక్షితుండ నగుట యెఱుంగవే నాకుం బురప్రవేశంబు సేయుం జనదు పోయి వచ్చెద మీరును సుఖుల రయి యుండుం డనిన నట్ల కాక యని యతం డుచితప్రకారంబునం బూజించి యామంత్రణంబు సేయ నశ్శామలచేత నను జ్ఞాతుం డై యమృహాత్ముండు యజ్ఞాశ్వంబు ననుసరించె నదియు నిజేచ్ఛ నఖిల దేశంబులం బ్రవర్తిల్లె నట్టియెడ.

95

క. రాజగృహపురముకడ న, వ్యాజి యరుగు తెఱిగి యాహవమునకుఁ బలిచెన్ రాజత్రై ర్దిధనుం డగు, నాజ్ఞుని మేఘసంధి శ్ర యసురా జధిపా.

96

వ. అట్లు లవ్వరంబువతి యగుజరాసంధపాత్మ్రుండు బాల్యంబునం దన్ను నెదిరి నెఱుం గమిం గవ్వడిం గయ్యంబునకుం బిలిచి పుచ్చి తోడన కల్పితరథారూఢుం డై వెడలి యవ్వాసవికి నడ్డపడి.

97

సీ. వనితలలోపలఁ శ్ర జనియెడుచాడున, నివ్యాజిఁ గొని యింఛుకేని శంక లేక పోయెదవు పోనీక యేఁ బట్టెద, దీని గయ్యము సేసెదేనిఁ జేయు మనుడు నవ్వమ నతం శ్ర డమ్మగధేశుతో, విఘ్నకర్తల నేను శ్ర వెరవుతోడ మాన్పింతు వినుము నామనమునఁ గిన్న లే, దది యెట్లు లనిన మగదగ్రజండు తే. ¹సామమునన కర్జము నీవు శ్ర సక్కఁబెట్టి, కొందుగాని యెవ్వరియెడఁగ్రూరవృత్తి వలన దని నాకుఁ జెప్పిన శ్ర వాఁడు గాన, యట్లు సేయుదు నీయిష్టమూచరింపు.

❖ అక్షుడు జరాసంధపాత్మ్రునితో యుద్ధంబు సేసి యెడించుట. ❖

చ. అనవుడు నేమియుం బలుక శ్ర కాన్మపపుత్తుఁడు నిర్జరేంద్ర పు త్రునిపయి నుజ్జ్వలంబు లగుతూపుగముల్ వరఁగింప వాని నె ల్ల నతఁడు శాతధల్లతత్ఫలం దునుమాడియు నొల్లఁడయ్యెఁ ద త్రను వొకబాణ మేనియును శ్ర దాఁకఁగ నేయ నరేశ్వరోత్తమా.

99

వ. అగ్రాండీవికృప యే మని చెప్పదు.

100

క. తనమీఁద మగధుఁ డేయఁగ, జననాయక రథ్యములను శ్ర సారథి నైనన్ గొనకొని నొప్పింపక యల్లన శరనికరంబు పై గగలయ నిగిడించెన్.

101

క. అది బలహీనతగాఁ గొని, మద మేసారంగ నక్కుశమారుండు లీలం గదిసి బలునారసంబులు, తదంగమున గ్రుచ్చె నతఁడు శ్ర దాన నలిగియున్.

102

వ. ఆ సహదేవపుత్తుఁగ్రాత్రంబు దాఁక కుండునట్లుగా శరంబు నిగిడించి.

103

ఉ. సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ శ్ర జంపి రథంబుఁ బగిల్చి కేతువుం జీరి శరాసనంబుఁ బొడి శ్ర చేసిన నమ్మగధుండు ధీరతో దార్గతిన్ సముజ్జ్వలగదాభ్రమణంబున బాహు వొప్ప న వీరవరేణ్యుఁడై గవిసె శ్ర విక్రమ మాకృతి దాల్చి పొల్చె నాన్.

104

వ. అట్లు గవియుటయు.

105

తే. అష్టాదును మత్సరంబున శ కతఁడు భాజ

నంబు గా కుండఁ గాన యున్నరుఁడు వెడఁద

వాడియమ్ముల గద పలుకవ్రయ్య లై మ

హీతలంబునఁ దొరఁగంగ శ నేసె నధిప.

106

వ. అ త్లేసిన.

107

సీ. సివ్వెఱపడినయ్యానృపనందనునితోడ, నయ్యతిబలుఁడు మాయన్నయొకని

ప్రాణంబునకును దశపుకు మయ్య యని ¹యాన,తిచ్చినకతన నే శ నేయ కున్న

నీ వింతవడి పోర శ నిలువఁ జాలితి విను, మది యట్లు లుండె రాజార్హ మైన

ధర్మంబు వాటించి శ తాకితి నన్నునిం,తియ చాలు నింక శాంతియ నరేంద్ర

తే. తగినయది యని పల్కెనశ్రతండు నిజము, నట్లకా కని యూహించియమ్మహాత్ము

పాదపరిసరమున భ క్తిబ్రణతుఁ డైన,గుచ్చికొఁగిటఁజేర్చియక్కరువిభుండు.

వ. వచ్చుచైత్రమాసంబునం బున్నమనాఁడు పాండవాగ్రజునశ్వమేధం బనుసంధిం

చుటకై బంధులు నీవును రావలయు ననిన నవ్వసుమతీపతి యట్ల చేసెద నని

యత్యంతవిసయంబున నవ్వజయుం బ్రియపూర్వకంబుగాఁ బూజించి యామంత్రి

తుం జేసిన నాతండు పీతుం డయి యభినందించి యమ్మగధపతిం బురంబునకుం

బోవం బనిచి యశ్వరత్నంబు ననుసరించె నదియును వంగ పుండ్ర మ్లేచ్చదేశం

బులం జరియింప నయ్యైరాజులు సెనకినం దేజోధనుం డగునాధనంజయుండు

జయించుచుఁ జన నత్తురంగంబు.

109

సీ. చేదిదేశంబు సోఁచ్చిన శిశుపాలుని, తనయుండు శరభుండు శ దనదుశక్తి

పురము వెల్వడి యుద్ధపూర్వకంబుగఁ జేరి, యమ్మహావీరున శ కర్పలిచ్చె

నతని ఏడ్వొలిపియశయ్యతుల తేజఁడు ఘోట,కము వెన్కఁజనుచుఁ డేంకణకిరాత

ముఖదేశనృపతులు శ ముట్టినఁ దగ గెల్పు, గొనుచుఁ గ్రమంబునఁగోసలులను

ఆ. గాఢులను జయించె శ గ్రమ్మటి యత్తురంగము దశార్ణదేశగౌమి యయ్యె

జిష్ణుఁ డనుసరింపఁ శ జిత్రాంగదుం డని, సేసి యోడి పూజ శ నేసె నధిప.

వ. ఇట్లు దశార్ణపతి పార్థునిం బూజించి యాతనియాధరణంబు వడసి పోయెఁబదంపడి

తురంగంబునిపాదాధీశ దేశంబునకుం జనిన నేకలవ్యనందనుండు పాకశాసననందను

మీఁద నైపాదసేనాసమేతుం డై తోఁ తెంచిన.

111

చ. అతనిబలంబుఁ గూరవిశ్రేఖార్చుల నేర్చిన బాహుసారగ

ర్వితుఁ డగునన్నిపాదపతి శ వీఁక నెడఁగొనినం గిరీటి యా

తతపటుబాణదీధితులఁడనన్మదసంతమనం బడంచె వాఁ

డతివిసయంబునఁ విసతుఁడై తగ నర్చితుఁ జేసె నాతనిన్.

112

1. గ. యప్పగించినకతన నే + గినియకున్న.

వ. అట్లేకలవ్యనందనుం దనవశంబు సేసికొని ధనంజయుండు హయంబు ననుగమించె
నది మరలి మఱియును దక్షిణాభిముఖం బయి చని తిరుగఁ జొండ్రాంధ్రద్రవిశ
శేరళకర్ణాట దేశాధీశులనాయాసంబునవశగతులంగావించికొనియెఁ గ్రమంబున
సౌరాష్ట్రంబు సొచ్చి గోకర్ణ సమీపంబునం బ్రవర్తించి పడంపడి. 113

సీ. ద్వారకానగరంబుచేరువ ఘోటక, మరుగంగఁ బ్రీతులై శయదుకుమారు
లాలపుటాలంబుననువున నయ్యంద్ర, నందనుఁ గని పూజనం బొనర్ప
నభినందనము సేసె శ్రీ నవ్వీరుఁ డపరాభి, తీరదేశంబులఁ శ్రీ దిరిగి పంచ
నదముఁజైఁ జని మాపు శ్రీ నరనాథ గాంధార, దేశంబు సొచ్చి వశ్ర్రింప శకుని

తే. నందనుఁడు బాల్యకలితదుశ్శయముపేర్చిఁ

దనదుసేనలఁ గూర్చి యుద్ధామఁగఱిగి

రీటిఁ దాఁకిన నతఁడు వాగ్దించి పాండ

వాగ్రజునియాజ్ఞ దెలుపంగ శ్రీ నంతఁ బోక. 114

క. పొదివినఁ గనుఁగవ వెడకెం, పొదవఁగఁ జతురంగముల శత్రుత్కరములఁ దాఁ
బొదివె విజయుఁ డవి నడియుం, జెదరియు సన్నంబులై నక్షత్రములోనన్. 115

ఉ. మత్సర మెక్కఁగా సుబలుశ్రమన్మఁడు దుర్దమలీలఁ గట్టి బీ
భత్సునిపై నిశాతశరపంక్తి నిగుడ్పఁ దదీయబాహుసం
పత్సముద్గీర్ణతం దనదుశ్శభావమునం గొనియాడి యెంతయుఁ
వత్సలుఁ డైనయన్నరుఁడు శ్రీ వానికి నిట్లనుఁ గారవోత్తమా. 116

క. రాజులఁ జంపకు మని మా, రా జానతి యిచ్చె నుద్ధృతత నే నని న
య్యోజ విడిచిన టైనఁ బ, రాజితుఁగా నన్ను సద్ధరపతి దలఁచున్. 117

—♦ అర్జునుఁడు గాంధారదేశాధీశుతో యుద్ధంబు సేసి జయించుట. ♦—

ఉ. కావున నేఁ గడంగ విను శ్రీ కయ్యము నీ కిది యేల తమ్ముఁడా
నావినియున్ వడిన్ శకునినందనుఁ డయ్యుమరేంద్రనందనుం
దా విశిఖంబులం బొదివె శ్రీ దానికి నవ్వచ్చు వానిశీర్షకం
బా విజయుండు బల్వేడఁద్రయమ్మున నేను బడంగ నేసినన్. 118

వ. అచ్చిత్రము సూచి యుచ్చోటం గలయట్టి. 119

క. ఎల్లజనులు నివ్వీరుం, డొల్లఁడు గా కు త్రమాంగ శ్రీ ముర్వి నిటుల జే
డొల్లగ నేయఁడె వలసిన, జెల్లంబో యితనికరుణఁ చెలు విట్లున్నె. 120

వ. అనుచు నక్కుమారుం జేరి యతనితేరు మరల్చికొని పోవంబోవ. 121

తే. దురభిమానముపేర్చి నశ్శన్నరవరుండు

మరలి నరుమీఁద నడవ మున్ శ్రీ తెరలి చనిన

బలము గ్రమ్మటి యయ్యింద్రునట్టి జుట్టు
బలసి శస్త్రాస్త్రచయములు శ పరంగఁ జేయ.

122

చ. అని నిశితాస్త్రపంక్తిఁ దునుమాడి రయం బెనంగంగఁ గప్పె నా
హవతల మంతయుం దలర శ నప్పటువిక్రమశాలి యమ్మహా
గ్రవిహరణంబునం గలఁగి శ కన్కనిఁ బాతె బలంబు లక్కమా
రవరునిఁ గాచికొంటకు ధర్మరావర మంత్రులు వానితల్లియున్.

123

వ. అర్ఘ్యంబు గొని రయంబున శరణు శరణుచు వచ్చిన నవ్వవ్వచ్చుండును నవ్వె
లంది నభినందించి మంత్రులకు మానసీయవచనంబులంబ్రయంబొనర్చి¹యబ్బలు
నితో సాంత్యనస్వరంబున నిట్లనియె.

124

ఉ. సీ విట వన్ని నాపయ నశనింద్యపరాక్రమ రాక సూచి మ
ద్భావము భేద మొందుటయు శ ధర్మజుపం పిది రాజకోటి నే
నేవిధి నైనఁ జంప నని శ యెల్లజనంబు వినంగఁ జెప్పనే
కావున నీబలంబులన శకాని నినుం దెగటార్చు కుండితిన్.

125

వ. విశేషించి గాంధారిధృతరాష్ట్రులం దలంచి నాకు నీదేస నిట్లు గా వలసియుండె.

ఆ. అట్లు లగుటఁజేసి శ యవనిశనందన, యంత ప్రాద్దుఁ బోరి శ తింక శాంతిఁ
బొందు టాప్పు ధర్మశ్రుత్తునితోడిపాం, దొప్పదయ్యనీకు శ నుదితశౌర్య.

127

వ. అని చెప్పి యాగామి యయినచైత్రంబున్ననునాఁ డన్నరేంద్రచంద్రునశ్వమే
ధయాగంబున కనురాగం బెనంగ రమియనియునుం బలికి యప్పొండవమధ్య
ముండు మేధ్యాశ్వంబు ననుసరింప నది కరిపురంబుదిక్కు మొగం బయి యరుగం
జొచ్చె నట్టియెడ నతండు వివిధదేశంబులం దిరిగిన తెఱం గెల్లనుంజారులచేతవిని
యజాతశత్రుం డప్పురుహాతవుత్తుం డశ్వరక్షణం బట్లు ధర్మప్రకారంబున
నిర్వహించుటకుం బ్రీతి వహించె నద్దివసంబు.

128

ఆ. మాఘమాసపౌర్ణమాసి యై యుండె నా,ధర్మనందనుండు శ పేర్పి వెలయు
నెలమి మిగులఁ బెద్దశక్తువున నుండి త,మ్ముల సకారవముగఁబ్రబలువఁబనిచి.

129

వ. అనిలనందనునాననం బాలోకించి.

130

క. నీతమ్ముండు తురగముఁ గొని, యే తెంచుట వింటిఁ జైత్ర శ మింకఁ దడవు లే
దీతటి మునులను వృషసం,ఘాతంబును బిలువఁ బంబఁగ వలయుఁ దగన్.

131

వ. యాగశాలయు శిల్పిజనులం గొని కల్పింపుము తగువారలకు విడియం దగియెడు
వివిధగృహంబుల నొనరింపు మని పనిచిన నతండు.

132

ఆ. యజ్ఞ వాటమును జగ్గనాధిపులకు ముని, వ్రాతములకు విడియ శ వలయునట్టి
మందిరములుఁ గనకశ్రమణిమయంబులు దా నొ,నర్చె దద్దమగుజగ్గనంబు వొగడ.

- క. ధరణీసురులను బనిచెను, ధర నెంచును దిరిగి మునుల శ్ర ధాత్రీశుల న
ధ్వరమునకుఁ బిలువుఁ డని య్యమ్మరుత్సుతుఁడు వారుఁ జని స్రమంచితభ క్తిన్.
- చ. పిలిచిన రాజులున్ మునులుఁ శ్ర బ్రీతి యెలర్ప బలోత్పరంబు శి
ష్యులుఁ దమతోడ రా మనము శ్ర లువ్వెళు లూరఁగ యజ్ఞవ ర్తనం
బులు గనుఁగొంటకై సకలభూవలయంబునఁ గల్లునట్టివా
రలు సనుదెంచినం గురుధర్మరాపతి చిత్తము వేడ్క నూనఁగన్. 135
- క. ఎదురుకొని పీడుఁబట్లకు, ముద మారఁగ దాన యనిచి శ్ర మొక్కలములు నిం
పొదవించునట్టివియుఁ గాఁ, బదార్థములు¹ ప్రజ దలమునఁ శ్ర బాటించితగన్. 136
- క. భోజనశయనాసనములు, రాజ్యలెడునట్లు గాఁగరరాజుల కెల్లం
దేజోధనుఁ డాధర్మత, నూజం డిడఁ బనుచుఁ జనవిశ్రుతసుచరిత్రా. 137
- చ. మునులకు నెల్లఁ గందములు శ్ర మూలములున్ ఫలకోట్లునుం బ్రియం
బాసరఁగఁ దాన పోయు మధురోక్తులతోడ సమర్పణంబు సే
యు నిటుల సంవిధానము లశనూనము లై విలసిల్లఁ జేయు న
య్యనిమిషనాథవై భవుఁ డ్రహంకృతివర్జనసంస్తుతంబుగన్. 138
- తే. యజ్ఞవాటంబుఁ దక్కఁటికయాలయములు
లలితభంగి రమ్యములు స్రలక్షణములుఁ
గా నొనర్చినశిల్పినిశ్కాయమునకుఁ
బసదనం బిచ్చె సంతసం శ్ర బెనక మెనఁగ. 139
- సీ. పాండవాగ్రజుఁ డట్లు శ్ర పవననందనుఁబంచి, యజ్ఞశాలాకర్యణాదు లైన
కృత్యముల్ నడపుటఁగృష్ణుండు గనుఁగొని, కడుఁబ్రీతిఁ బొందె నాశ్రగతనృపాలు
రచ్చెరు వొంది రశ్యమృతాంశువంశని, స్తారకుం డర్థిమైఁ శ్ర దేర బనుప
ననవద్యపశువుల శ్ర నఖిలజాతులవానిఁ, గొని వచ్చి రత్యంతశకుశలపరిజ
- ఆ. నంబు లన్నపర్వతంబులు నాజ్యవా, హినులుఁ గల్గి విప్రజనపరంప
రలు భుజించువేర్నియొలసి యాగారంభ, సమయమద్భుతప్రజనకమయ్యె. 140
- క. విను లక్షభూసురులు గుడి, చిన నొకమరిమ్రోయుభేరి శ్ర సెలఁగుచు నుండున్
జననాయక యెప్పుడు నే, మని చెప్పదు సశ్వమేధశయజ్ఞవిభూతిన్. 141
- చ. శరధిపరీతభూమిఁ గలనర్వజనంబును దోచె నమ్మహా
ధ్వరమున భూపతుల్ మకుట్రపంక్తులు భూషణరాజిఁ జక్కఁగాఁ
బారిఁబారిఁ ద్రోచికొంచు మదిఁ శ్ర బొంపిరి వోయెడు వేడుకం బనుల్
వెరవులు లావులున్ మెఱయ శ్ర వేయువిధంబులఁ జేయు టొప్పఁగన్. 142
- సీ. కలయంగ రాజులఁ శ్ర గనుగొని ధర్మనం, దనుఁడు భీమునిఁ బిల్చి శ్ర మనుజపతుల
కెల్లను వే పూజ శ్ర లిమ్మన్న నమ్మరు, త్తనయుండు దగఁ దనశ్రతమ్ముదోయి

నెలమిఁ గూర్చుకొని మఱిహీశుల సబహుమానంబుగఁ బూజించె శ్రీ నలిననాథుఁ
డప్పడ నీరిసాత్యకిముఖయాదవ, సహితంబు గాఁగఁ బ్రసన్నుడన

తే. కమల మొప్పంగఁ బాండవాగ్రజునికడకు
వచ్చుడును బ్రియ మలర నశ్వసుమతీశుఁ
డా బలుండును నతఁడును శ్రీ నాదిగా స
మస్తయాదవులకు సధికార్ప లిచ్చె.

143

వ. నారాయణుండు నరునిం బ్రసంగించి పాండవాగ్రజుమొగంబు గనుంగొని
ద్వారవతినుండి యాపుండును విచక్షణుండును నగువాఁ డొక్కరుండు వచ్చె
వివ్వచ్చుం డప్పరంబుపరిసరంబునఁ బోవం జూచితి ననియె వివిధసంగరంబులం
దదంగంబు కృశం బై యున్నయది యనియుం జెప్పె నప్పార్థుండు సేరువకు
నరుగు దెంచెం గాలోచితక్రియాకలాపంబునకుం దొడంగు మనవుడు నప్పడమి
తేఁ డప్పరుపోత్తమునితోడ.

144

క. నీపంపునఁ బోవుట నుద్దీపితబలశౌర్యధైర్యతేజోయుతుఁ డై
యా పార్థుండు యోగక్షే, మోపేతుం డయ్యె నడపు శ్రీ ముచితంపుఁబనుల్.

145

—* కృష్ణుండు ధర్మజానితో నర్జునుండేళంబు సెప్పట. *

వ. అనిన నవ్వారిజనాథుండు ద్వారకనుండి వచ్చినవాఁ డగ్గాండీవి దనతోడం
జెప్పె నని చెప్పినమాటలతెఱుం గాకర్ణింపుము.

146

అ. నాదువిన్నపముగ శ్రీ నరనాథునకు విన్నవింపు రాజు లెల్ల శ్రీ వేడ్కతోడ
జన్నమునకు వచ్చుచున్నార ము న్నెట్టి, వారలై నఁబూజ్యవలయు ననుము.

147

వ. విశేషించి మదీయపుత్తుండు.

148

క. మణిపూరపురాధీశుండు, గుణగణవిభ్రాజితుండు శ్రీ గురుహితుండు విచ
క్షణపరుండు బభ్రువాహను, డణుమాత్మీయుఁ గీడు లేనియట్టిం డెందున్.

149

క. మీచరణసరసిజంబులు, సూచుటకై రాక దనకు శ్రీ సువ్రతముగ మున్
వేచి యునికి వచ్చుఁ గృపా, గోచర మగుచేతకుం ద్రగును మీ కనుమీ.

150

వ. అని చెప్పెననిన విని యవ్వాక్యంబు లభినందించి ధర్మనందనుండు గోవిందుని
తోడ.

151

సీ. ఏ వింటి విజయుఁ డశ్రవేక యుద్ధంబుల, నలజడి వడుట య శ్రీ ట్లతఁడు నాఁడు
నక్కట ద్రోణభీష్మాదులతోడియె, కుండుఁబోర నిడుమలఁ శ్రీ బడియె నేఁడు
నిత్రైటంగునఁ బడియెడు నాకుఁగా నన్ని, పాటులు వడు నెయ్యప్పురమసౌఖ్య
యోగ్యదేహుండు ని శ్రీ నొక్కటి నడిగెద, నతనిమేను సులక్షణాన్వితంబు

తే. నామదికి నెక్క నీవు గ శ్రీ న్వతిపి కన్న, యిట్టికీడు తదీయంబు శ్రీ లై నయవయ
వముల నెండేనిఁ గలిగెనే శ్రీ యమితదుఃఖ, భాగి యగుటకు మూలమైపద్యనాథ.

క. తెలుపఁ దగునేనిఁ గరుణం, డెలుపుము నా కనుడు వాసుదేవుండు నీకుం

దెలుపుటయుఁ గృత్యమే విను, తెలిపెదఁ గలమాత్రవసుమతీవరముఖ్యా. 153

తే. సర్వగాత్రంబులందును శ సవ్యసాచి

కధికశుభలక్షణంబుల శ యతిశయిల్లుఁ

దనువుమాత్రకు నించుక శ ధరణినాథ

యెక్కు డై యుండుఁ జిఱుదొడ శ లిదియ కొఱత.

154

క. జలజశ్చ దీనివలనం, గలిగెడునో కాని తక్కు శ గలుగఁదరిష్టం

బలముశుభలక్షణాన్విత, విలసితతనుఁ డైన గాంధీర్వికి నెయ్యెడలన్.

155

వ. అ ట్లున్నరూపు సెప్పిననెన్నునివచనంబులు విని యవ్వసుంధరావల్లభం డతని

యాననం బాలోకించి యది యట్ల కాక యని పలికె నప్పుడు పాంచాలి పద్మ

నాభం బ్రీతిస్సీతం బగుచూడ్కి నాలోకించిన నాలోకనాథుం డది యర్జున

విషయంబైన ప్రణీతంబు తెఱంగుట యెఱింగికొనియె నట్టియెడ భీమాదులును

యాదవకుమారులును నక్కీరిటిగుణంబు లగ్గించుచు నాప్రాద్దున కదియ

గోష్ఠిగ సల్లాపంబు సేయుచుండ నగ్గాంధీవిపాలనుండి కాలరి సమదెంచి.

156

సీ. పాండవాగ్రజనకుఁ శ బ్రణతి యొనర్చి వి,వ్వచ్చుఁ డిష్టారి సేర శ వచ్చె నెల్లి

వచ్చు మీశ్రీపాదసనజంబులకు మ్రొక్క,ననవుడు హర్షాశు శ లడరఁ బులకి

తాంగుఁ డై వానికి శ నన్న రేంద్రుఁడు పస,దన మాభరణవస్త్రశకనకములు స.

మగ్రంబుగా నిచ్చె శ నందఱు నానంద,రసమునఁ దేలి యారాత్రి పార్థుఁ

జ. జూచువేడ్క నూనూచును వేగు లుప్పడో

యనుచు నుండ నుదయ శ మయ్యె నినుఁడు

క్రీడి సమయవిహితకృత్యముల్ సలిపి హ

యంబు మున్న గాఁగ శ నరుగుదెంచె.

157

వ. అప్పుడు.

158

— ♦ అర్జునుఁడు యజ్ఞాశ్వంబుతోడ హస్తీపురంబునకువచ్చుట. ♦ —

క. విను మింద్రతురగసమఖే,లనమున నవ్వాజి జనములకు నెల్లను లో

చనపర్వ మయ్యె వారివ,దనముల సంతోషమధురతరతరభాషణముల్.

159

సీ. కలయంగ ని ట్లని శ చెలగె నిగ్గాంధీవి, దక్క నిమ్మాడ్కి నొంకొక్కరునకు

నశ్వంబు దనయిచ్చ శ నఖిలదేశములకు, నరుగంగ ధరణీశు శ లచట నచట

బలములతో వచ్చి శ బలసి తడియో,ధం బాచరింప దృఢంబు గాఁగఁ

గొని లీలమై గెల్పు శ గనుచోల్ల నుగ్రత, వాటింప కగ్రజాగ్రహుక యెట్టి

తే. దశలనైనను బాటింప శ తా నొకండ, ననుతలం పెద్ద నుల్లంబునందు లేక

తనువు గవు సెనబెట్టి పురచ్చినవిధమున, నరుగుదేవచ్చునే యిది శ యక్కజంబు

క. సగరాదులఁ జెప్ప విసమె, మగఁటిమియును బలము ని ట్లరమానుషభంగిన్

- నెగడునె యింకను బుట్టరు, జగతిని¹ గాండీవితోడఁగఁగ నెవచ్చుమగల్గె. 161
- క. మానుషము దైవమును సరి, నే నే నని కార్యసిద్ధిఁగ నెలయింపఁగ ని
త్యానందుఁ డయ్యె ధర్మజుఁ, డీ సిర్మలఁగఁగ్యమహిమఁగ యేరికే గలదే. 162
- క. విను మట్లు నెలంగఁగ ఘూర్ణన మొందినయర్ణవం బనశ్రగఁ బొంగారె
జననికురుంబం బాపెం, పనఘా చూడ వినఁ బడయఁగ మఖిలజగములన్. 163
- వ. మఱియును. 164
- సీ. నృపు లోహటింప జంక త్రపుమీనునేసి చే, కొనియెఁ బాంచాలునిశ్రకూతునితఁడె
సురసేనతోఁ బురందరు గెల్చి భుజగర్వ, మేపాట ఖాండవం గ బేర్చె నితఁడె
యొక్కటిబవరానఁ గ నీశాను మెప్పించి, పాశుపతాస్త్రంబుఁగ బడసె నితఁడె
యొంటిమై భీష్మాదియోధుల కురుపతి, ధృతిఁ బాపి గోవులఁగ²దెచ్చె నితఁడె.
- తే. ప్రతినసేసి విషమసమశ్రమమునఁ బ్రొద్దు
గ్రంక నీ కాఁగి పైంధవుఁగ గూల్చె నితఁడె
యనుచు సందడిగాఁ గ్రమ్మిఁగ యట్టు లెత్తి
చూచె జనలోక మానవ్యసాచిఁ బ్రీతి. 165
- క. ఆ వాక్యము లెల్ల వినుచు, భావ మలర నర్జునుండు గ భాసుర మగున
మూవ గ్రేసరముగ య, జ్ఞావాసంబునకు వచ్చెఁగ నంచితలీలన్. 166
- వ. అట్టియెడ ధర్మనందనుండును భీమాదులును గృష్ణుండును బలదేవ ప్రభృతులును
ధృతరాష్ట్రం బురస్కరించికొనుచు నహ్మర్థ నెదుర్కొని రతండు వారల నెల్ల
సముచితాచారసం ప్రీతులం గావించి గాంధారిని గుంతినిం గాంచి యీతకోడు
తీరంబు గనినచందంబు నొంది యందఱు నభినందించుచుం బొదివికొని యుండ
నొక్కరమ్య ప్రదేశంబున నుండె నాసమయంబున. 167
- సీ. బ్రభువాహనుండు వైశ్రవ మొప్పు జిత్రాంగ
దయు నులూపియుఁ బ్రమోదంబుతోడఁ
దోడ రా ధర్మశ్రుత్తునిమందిరమునకు
నరుగు దెంచుటయు నశక్కురువరేణ్యుఁ
డును దమ్ములును గృష్ణుండును బలభద్రాది
యాదవులును బ్రీతు గ లై తదీయ
సందర్శనము నర్హ శస్త్రాచరితార్థ
ముగఁ జేసి రతండును గ దగినవిధుల
- తే. నందఱకుఁ బ్రియ మొనరించి గ యాంబికేయు
నతనిభార్యను గని నమగ్నస్కృతు లొనర్చి
గొంతిఁ గాంచి యా యమయదుఃకులకు నెఱిగి

పలుదెఱుగదీవనలు గాంగిలియుఁ బడసి.

168

వ. ధర్మపుత్త్రిం గొలిచి కూర్చుండ నతని కతండును ననుజులును వేర్వేఱసర్వరత్న రాజీవిరాజితంబు లగుభూషణంబులును బరమాంబరంబులును నొసంగిరి సీరపాణి శౌరి ప్రభృతులు ప్రభూతాభరణంబులను భాసురవాసోవిశేషంబులను నతని నర్పించి రయ్యవసరంబున.

169

సీ. చిత్రాంగదయు నాగశ్రుత్రియుఁ దొలితొలి, గాంధారిగనిగొంతిఁగొంచిరెలమి దీవించి గాఢసంభావనఁ గాఁగిట, జేర్చి యడ్డేవి రత్నార్చు లెసఁగు తొడవుల నర్పించె శ్రద్ధోపదియును సుభ, ద్రయు వారుఁ ద మ్ముచిశ్రత ప్రకార మునఁ గన్న నమ్మెయి శ్ర వినుతపూజనముల, నతులసమ్మోదము శ్ర నావహించి

ఆ. యోగ్యపీఠములను శ్ర నునిచి తత్సల్లాప, సౌఖ్య మొంది రట్లు శ్ర సకలవర్త నముల నశ్వమేధశసముపక్రమం బుదా, త్రాభిరామ మయ్యె శ్ర నధిపముఖ్య. 170

వ. పదంపడి యర్హ దివసంబు సంప్రాప్తం బగుటయు సాత్యవత్సేయమునిపతి కురుపతి పాలికిం జనుడెంచి నేడు యజనంబునకుం దొడంగుము యాజ్ఞకులు శుభ ముహూర్తంబొసన్నం బయ్యె నను చున్నవారు నీమఖంబు మహానీయంబు నీవు మహాధనవంతుండ వైతి దక్షిణలు ముమ్మడుంగులుగా నిడి మూడుమఖంబుల ఫలంబు నొందు మశ్వమేధావభృథంబు పరమపావనంబు సమ స్తదురితపరిహరణ నిపుణంబు నీకు భారతరణకృతజ్ఞాతివధంబు పాతకం బనుమెరమెర మనంబునం గలిగియుండు నట్టివి యెల్లను దీన నిస్తుపంబు లగు సమ స్తశుభంబులునావహిల్లు నేని యాజ్ఞాపనంబు సేయుటయుఁ బ్రాజ్ఞప్రవరుం డైనయా భూవరుండు. 171

—♦ ధర్మరా జశ్వమేధయాగంబు సుప్రయోగంబుగాఁ జేయుట. ♦—

క. ప్రయతుం డై హయమేధ, క్రియాకలాపంబునకుఁ బ్రకీర్త్యముగాఁ జొచ్చి యుదాత్తభంగి జనమే, జయభూవర నడ పెగాఢశ్రసంప్రీతిమెయిన్. 172

క. క్రమము క్తయు యు క్తముఁగా, నమరగురుప్రతిము లై నశ్రయాజ్ఞకులు క్రియా సముదయము నడపఁగా స్థితి, తము లే కపహుతము సారకశ్రతత్కృతువొప్పెన్.

చ. అవహితులై ప్రవర్త్యము బు శ్ర ధాభిమతంబుగఁ జేసి ఋత్విజల్ సవనము లుక్తమార్గము ప్రశంసకు నెక్క నయించి వేదవా క్యవిహితవృత్తిమై సభినశవాభ్యుదయం బొనరించి రర్థి మా ధవుఁ గొనియాటలం దమకృతంబులకున్ మెఱుఁ గిడ్డయట్లుగన్. 174

వ. అట్టియెడ. 175

సీ. వివిధభోజ్యపదార్థవిభవంబులనను, సంత్పప్తి బొందక శ్ర చనునరుండు ధనధాన్యవస్త్రసంకతతిలధి దాఁద్ర్య, మపనయంపక యేఁగునట్టివాఁడు గోరి యెయ్యది యెన శ్ర గారవ మెసఁగంగఁ, బడయక రి త్రవోయెడుమనుష్యుఁ

డెద్దియేనియు దుఃఖ శ్ర మెలసినఁ జనుదెంచి, యది వి స్తరింపక శ్ర యరుగునతఁడు
తే. మందునకు ¹వెదకినను లేకడంధ మొంద వరసికుడువుడు కట్టుఁడీశ్చానురూప
వస్తువులు గైకొనుడు దుర్యవస్థ దెలిపి, పాపికొనుఁడని భీముండుశ్రవలుకుచునికి.

ఉ. ఆ యతులాధ్వరంబున వ్రతాభిరతత్వము లేనివాఁడు పా
ధ్యాయుడు గానివాఁడు నిగ్రమాంగకపట్కము లేనివాఁడు లే
డేమెడఁ జూచినన్ సభ నశరేశ్వర యట్టి సదస్యుల మ్మరు
న్నాయకుకొల్పు దివ్యమునినాథులు దక్కఁగఁ గల్గ రెచ్చటన్.

177

వ. అట్లుం గాక.

178

సీ. కనుఁగొనుకౌతుకంశ్రుబునఁ గూడి చనుదెంచి, దివ్యముసీంద్రు లశ్రతిప్రియమున
నభినందనము సేయ శ్ర నఖిలగంధర్వులు, నానందనము లగుశ్రగానములను
నప్పరఃస్త్రీలు హృద్యము లైన నృత్యవి, శేషంబులను నుల్లసెల్లు చుండ
సిద్ధవిప్రజనంబు శ్ర సేసలు సల్లుచు, బహువిధాశీర్వాదశ్రవరతఁ బరఁగ

తే. నాద్యులై పేరు గలుగు పశ్చద్యురవని
వరులయాగంబులకు సరిశ్రవచ్చు మిగులుఁ
గాని యిది వ్రతవడ దనఁగా వెలుంగు
ధర్మతనయుని యశ్వమేధము నరేంద్ర.

179

వ. పసిఁడియట్టికలం జతుశ్చిత్యంబు నష్టాదశకరాత్మకంబు గరుడాకృతియును గా
యజనం బొనర్చి మహనీయం బై యొప్పచుండు యూపక్రీయాసమయంబున
ఖాదిరంబు లాఱును బైల్వంబు లాఱును బాలాశంబు లాఱును దేవదారు
మయంబులు రెండును శ్లేష్మాంతకతరుకల్పితం బొకండును గా నిరువదియొక్క
యూపంబులును దక్కను శోభనార్థంబుగా ననేక కాంచనయూపసంచయంబును
శాస్త్రోక్తప్రకారంబున యాజకులు నిలిపి వానియందు.

180

క. నలుగాలివానిఁ బక్షుల, జలచరముల విధియుతముగ శ్ర సంయోజింపం
బొలిచెం బశువులు మున్నూ, జలఘుయశోమహిత యమృతహోయజనమునన్.

181

క. వరయూపసుయోజిత మగు, తురంగమముచుట్టుఁ బశుత్పత్తుల నిల్పిన సుం
దరభావము దక్షమఖ, స్ఫురణం బిట్టి దని చూపుశ్రవాలిక మెఱసెన్.

182

శ్లో. ఆగమోక్తంబు దర్శనీయంబు నైన, యాసుతంత్రంబు నొనరించుయాజకోత్త
మావలికిఁ దా నలంకారశ్రమై పరాశ, రాత్మజునిశిష్యకోటి య్రాప్సారె నధిప.

183

—* ధర్మరాజు వ్యాసునకు యజ్ఞ దక్షిణగాఁ దనరాజ్యం బంతయు నిచ్చట *

వ. సర్వపశు² శ్రవణంబు లాచరించి ఋత్విగ్గజంబు లశ్వాలంభసమయంబున
యాజ్ఞసేవి సన్నిహితం జేసి యశ్వంబునవయవంబులమాంసంబు లయ్యెదేవత
లకు నాహుతు లిడునప్పు డమ్మహాదేవి నిజహస్తంబునం జేయం దగియెడు

1. క. వెదకిన లేడు ♦ నంధ. 2. గ. విశసనంబు లాచరించి.

హుతంబులు సేయించిరి తదనంతరంబ యశ్వవపాహోమంబునం బరంగు
గంధం బ్రాహ్మణించి ధర్మనందనుండు దమ్ములుం దానును బరమానందంబునం
బొందె శేషించిన యశ్వవయవంబు లర్హప్రకారంబున యాజకులు వేల్చి రిట్లు
సాత్యవతేయుండు యుధిష్ఠిరునశ్వమేధం బఖిలలోకహితంబుగా నిర్వహించి
యాతనిగుఱించి యుదాత్తనాదం బెసంగ నాశీర్వాదంబు సేసె సమస్తదేవ
మునులును దీవన లిచ్చి రప్పడు కౌరవవంశపావనుం డగు భూవరుండు. 184

తే. అలఘుభక్తి నదస్యలక్ష్మికైమి యెనక, మేసంగఁ గోటివేల నిష్కముశ్చలిచ్చితనదు
వసుధయంతయు నొసంగె ద్రివ్యప్రబోధ, ఘనత నొప్పు వేదవ్యాసశ్రమునివరునకు.

క. విన ఋత్విగ్రాధ్యుఁ డగు న, మ్మునిపతి యట్లు కురువంశశ్రముఖ్యుఁ డొసంగ మే
దిని సంప్రమోదమునఁ గై, కొని యిట్లను నానరేంద్రకంజరుతోడన్. 186

ఆ. జగతి ఋత్విగర్భశ్రముగ నిచ్చి తేము వి, ప్రస్థభావకలనఁ శ్ర బసిఁడిఁ గొనఁగఁ
గోరెదము కరంబుశ్రగారవంబున బ్రాహ్మ, ణాభిలషితదాయి శ్ర వగుట మేలు. 187

వ. అని వెండియు. 188

క. ఇలకు వెలగా హిరణ్యం, బలఘుమతీ మాకు నొసంగు శ్ర మనుటయు ధరణీ
శులు వినఁగా నప్పొరవ, కులపతి యావేదరక్షకున కిట్లనియెన్. 189

ఆ. అశ్వమేధమునకు శ్ర నార్యులు దక్షిణ, ధరణి యండ్లు గాన శ్ర నరునిచేత
విజితయైన ధరణి శ్ర ప్రజనితప్రీతిమై, ఋత్విగర్చనముగ శ్ర నిచ్చినాడ. 190

వ. అని మఱియును. 191

చ. వనమున కేగి యందు సుశఖవాసత నుండఁగలాడఁ గాక యే
ననఘవిచార బ్రహ్మధన శ్ర మక్కట కొందునె యన్నఁ బ్రీతిమై
ననుజులు యాజ్ఞసేనియును శ్ర నట్టిద యాపని యొండు సెప్ప కుం
డనుటయు హర్షబాష్పపులకాంకురముల్ ధరియించి రందఱున్. 192

వ. అప్పుడు. 193

తే. దివ్యవాణి కీర్తించెఁ గౌరవ్యవరుని
నఖిలజనములుఁ బ్రస్తుతీశ్రముఖరు లైరి
తానుఁ బొగడి వేదవ్యాసుఁ శ్ర డానరేంద్ర
చంద్రునకు నిట్లు లను విప్ర శ్ర చయము వినఁగ. 194

క. ఏ మమ్మెద మనినఁ బృథివి, యోమనుజాధీశ కొనుట శ్ర యొప్పెడు తెరు విం
దేమియును నెగు లే దీ, భూమిసురులశోర్కి దీర్చి శ్ర పుచ్చుము ప్రీతిన్. 195

క. అని పలికినఁ గృష్ణుం డి, మ్మునినాయకుపనుపు సేయుశ్రమ నరేశ్వర సీ
వని చెప్పిన నొడఁబడి తన, యనుజులతో నట్ల కాక శ్ర యని యతఁ డర్థిన్.

తే. కోటికోటులుమాడలు శ్ర గుప్పవోసి, ధరణివెల యని చెప్పి యశ్రపురమనయ
నూపతికి సమర్పించెనతఁడు ఋత్వి, గావలికి బంచిపెట్టె నశ్రయ్యతులధనము.

వ. మఱియును.

198

తే. అతులకనకమయము లైన శ్రయజ్ఞవాట, వేదికాయూపతోరణవివిధభాండ
దండశయ్యాసనాదుల శ్రధరణినాథుఁ, డొసఁగె విప్రచయంబులశ్రకల్లమలర. 199

తే. అట్లు విప్రుల కిచ్చి యగ్రనంతరంబ

రాజులకు వైశ్యులకు శూద్ర శ్రరాజు కన్య
జాతులకును మ్లేచ్ఛులకును బ్రశభూతధనము
ద్రవ్య తండంబులిచ్చె నా శ్రధరణివిభుఁడు.

200

క. ఇమ్మెయి సకలజనులు హే,మమ్మునఁ బరితృప్తులై యగ్రమందమ్ముగు మో
దమ్మునఁ దోచుచు నిజవా, సమ్ములకుం జని రజాత శ్రశత్రుఁ బొగడుచున్. 201

క. రెండవమరుత్తుఁ డై య, ప్పాండవముఖ్యుండు సేయ్యుపరమవితరణం .

బాం డొకయెడఁ గల్గునె యె,న్నండును జూడ విన సజ్జనస్తుతచరితా. 202

క. తన యంశమైన కనకము, విను కుంతీదేవి కిచ్చె శ్రవేదవ్యాసుం

డనఘా యదియంతయు న,వ్వినుతచరిత ధర్మకృతుల శ్రవినియోగించెన్. 203

తే. సకలబాంధవభూపతిసంయుతముగ,నానరేశ్వరుఁ డవభృథ శ్రస్నానపూత

గాత్రుఁడై చిత్తగతసర్వశ్రకల్మషములఁ, బాచి నిర్జితస్వర్గత్వభాసియయ్యె. 204

వ. అట్లాప్పి యప్పడమితోడు పరాశరనందను చరణారవిండంబులు దన వెడంద
నొసలు సోఁక జాఁగి మొక్కి యక్కులపతిం బెక్కుభంగులం బ్రస్తుతించి యా
మంత్రితం జేసిన నా మునిశ్రేష్ఠుండు శిష్యసంఘసహితంబుగా సంతర్ధానంబు
సేసె నట్టియెడ. 205

—♦ ధర్మజుఁడు, యజ్ఞంబులకు వచ్చిన రాజుల నెల్ల సత్కరించి పంపుట ♦—

క. అనుజులు సఖలన్యపాలురు, దనుఁ బరివేష్టింప నొప్పె శ్రదారలలోనం

బెనుపొందు చంద్రగతి న,మ్మునుజాధీశ్వరుఁడు కురుకుమారప్రవరా. 206

తే. క్రతువుఁ జూడ నేతెంచినశ్రరాజవరుల, కందఱకు మణిభూషణహస్తవాజి

వారకాంతాచయముల నశ్రవ్యసుమతీశుఁ, డొసఁగె ధనదునికై వడినెనకమేసఁగ.

ఆ. బ్రభువాహనునకుఁ శ్రబరమవిశేషంబు, మెఱయ గారవించి శ్రమేలివస్తు

కొలు లొసఁగి ప్రీతి శ్రగూరిన మనముతో, సతనిఁ దత్పురమున శ్రకరుగఁబనిచె.

క. చిత్రాంగదయు నులూపియు, వృత్తారితనూజపాల శ్రవిభవమహితములై

గోత్రావర నిలువఁగ న,ద్ధాత్రీశుఁడు సనియె సమృద్ధం బెలరారన్. 209

తే. మున్న చనుడెంచి ప్రీతిమై శ్రనున్నయట్టి

దుస్సులకుఁ బెంపు-గలుగఁ దత్పుత్త్రపుత్తు

సింధుదేశంబునకు నభిషిక్తుఁ జేసె

దోహలమున నజాతశత్రుఁడు నరేంద.

210

క. తమతమ దేశంబుల భూ,రమణుల నెల్లను విభక్త శ్ర రాజ్యులుగా ¹ నె
య్యము నెలయ నిలిపె బాండు,క్షమారమణు పెద్దకొడుకు శ్ర కౌరవముఖ్యా. 211

వ. ఇత్తెఱంగున నెల్ల రాజులయల్లంబులు ప్రమదంబునం బొందం జేసి వీడుకొలిపి
కృష్ణునకు నత్యుత్తమనస్తువిస్తారమహోదాగంబగు నుపహారం బిచ్చి దేవోప
చారంబుల నారాధించి కృతార్థత్వంబు నొంది యప్పార్థివోత్తముండు బల
భద్రునకు భక్తియుక్తంబును వివిధరత్నవిరాజితంబును నగు పూజావిశేషంబునం
బరమసంతోషం బావహించి సాత్యకిప్రభృతి యాదవలోకంబున కతిలోకంబు
లగు నానావివిధపదార్థంబు లొసంగి యయ్యందఱుం దనచేతనుచితప్రకారంబుల
నామంత్రితులై ద్వారకానగరంబున కరుగం దాను మఱియు ననేక దేశాగతు
లైన జనంబుల నన్నపానంబులం గనకవస్త్రాదిదానంబుల ననురక్తులం గావించి
మహారావంబున దిశలు పిక్కటిల్లం జెలంగు మంగళతూర్యంబులు మొరయం
బుణ్ణిపాతకరవంబులు నానందనగానంబులు వినుచు మందిరంబునకుం జను దెంచె
నని చెప్పిన వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 212

ఆ. అనఘ మత్పితామహునియశ్వమేధయా,గంబుసమయమునఁ గగరంబు విస్మ
యంబుఁ జేయఁజాలుకనట్టిది యే మేనిఁ, గలిగెనేని వినఁగ శ్ర వలతుఁజెపుమ. 213

వ. అని యడిగిన యమ్మహీనాయకునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 214

క. అమ్మయఁ బ్రభూతధనలా,భమ్మున భూమిఁ గలయట్టి బ్రాహ్మణు లెల్లన్
సమ్మద మొందఁగ హయమే,ధ మ్ముజ్జ్వలభంగి నొప్పెరదత్సమయమునన్. 215

తే. అఖలజనములు నచ్చెర్పకవంద ధర్మ,నందనుని మానసమున నాశనలద మొలయ
నతనిపై మకరందధారాభిశోభి, కుసుమవర్షంబు పెల్లుగఁ శ్ర గురిసె నధిప. 216

వ. అట్టియెడ. 217

—♦ సక్తప్రథచరిత్రంబు నకులంబు బ్రాహ్మణునకుం జెప్పట ♦—

సీ. ఒక్కబిలంబునననుండి వెల్వడి యొక్క,నకులంబు విప్రజనంబునడుమ
నిలిచి సక్తప్రస్థునలఘుధర్మంబు నే,మియుఁ బోల దీయశ్వశ్రమేధ మనిన
నవ్విపు లతివిస్మయం బంది యమ్ముంగిఁ, గనుఁగొని మంత్రవత్తనముఁదంత్ర
గమనికయును వివీధములైన దానవి,ధులు బహుళత్యాగశ్రములును లోక

తే. సంస్తుతము లయ్యె భక్తియు శ్రద్ధయును బ్రి
యంబు వినయంబు సురమునిహర్ష మావ
హిల్లఁ జేసె నీ వేమిట శ్ర నిమ్రహాధ్వ
రంబుఁ గీ డంటి చెప్పమ శ్ర ప్రస్ఫుటముగ. 218

వ. అనుటయు న న్నకులంబు వారి కిట్లనియె. 219

సీ. వినుడు ధర్మక్షేత్ర శ్రమన రూఢ మైన కు

1. క. నెయ్యమున నిలిపె బాండుక్షు,రమణుని పెద్దకొడుకు కురురాజు పవరా.

రుక్షేత్రమునయందు శ్ర రోషకామ
విరహితుం డొక మహాద్విజుఁ డుంఛవృత్తిమై
నుండు భార్యయుఁ దనయుండు నతని
పత్నియు సహచర్యభావంబు నొంది వ
ర్తింతు రట్లులు తపశ్శ్రీ వెలుంగ
మున్నెడఁ బలుపంట శ్ర లన్నియు నత్యంత
వికలంబు గా ననావృప్తిదోష

తే. మావహిల్లిన నతని కాశహార మొనరఁ
జేసికొనుట దుర్లుటమయి శ్ర చెల్లుచుండఁ
దారు నలుపురుఁ జని తృణాధాన్య మల్ప
మేటి కొని వత్తు రాకలి శ్ర దీఱ కుండు.

220

వ. అట్టి యెడ నొక్కనాఁ డయ్యందఱును రేపు దొడంగి పడమటిజామునకు వెదకి
తెచ్చినపూరికొలుచు ప్రస్థమాత్రంబు సక్తు వయ్యెం గ ర్తవ్యానుష్ఠానంబులు
నడపి యనంతరంబ యా కుంచెడు పేలపిండియుఁ జెటి మానెండు (నలుపురును
సమంబుగాఁ) బంచికొని యుపయోగించువారై యున్న సమయంబున.

221

—* యముఁడు సక్తప్రస్తుతికడ కతిథియై వచ్చుట *—

తే. అతిథియొక్కధరామరుం శ్ర డరుగుదెంచెఁ
గని ప్రియంబున వా రెదుర్కొని సభక్తి
కముగఁ బర్యవశాలభ్యంతరమున కతనిఁ
దోడ్కొనిపోయి యాసనస్థుఁడుగఁ జేసి.

222

చ. అడుగులు గడ్డి ప్రితి యెసకలారంగ దద్దయు నెమ్మింబల్కిర
ప్పుడు మది పల్లవింప మునిశ్రవుంగవుఁ డాతనిఁ కాత్మభాగ మె
క్కుఁ డగు వినీతిఁ జూచి బుధశ్రకుంజర నిర్దురితార్జనంబునం
బడసినయట్టి సక్తువు కృతపారతి నాకలి దీనఁ దీర్పవే.

223

వ. అని సమర్పణంబుసేసిననమ్మహీనురోత్తముండాసక్తు వుపయోగించెదాననతండు
తృప్తింబొంద కునికి యమ్ముని గనుంగొని యేమిట నితండు తృప్తుండగు నెట్లు
సేయుదునునొకో యను విచారంబు వొడమి డొలాయమానమానసుం డయ్యెం
దదీయభార్య తదింగితం బూహించి యతనితోడ.

224

క. నాపాలినక్తు విచ్చెద, సిపురుషునిఁ దృప్తుఁ జేయు శ్ర మీ వనిన నతం
డాపాలితడప్పియును సం,దీపితజతరాగ్ని యైనతెజఁగును గనుచున్.

225

వ. ఇట్లనియె.

226

- క. మృగములుఁ బక్షులు లోనుగఁ, దగు నాహారములు దెచ్చితమ ప్రియలకు నిం
పుగ నిచ్చు నాకుఁగొనఁగాఁ దగునె భవద్భోజ్యమైనద్రవ్యము సాధ్యే. 227
- క. స్త్రీ సంతోషించు తెఱంగు, గానపడని మనసు గలుగునట్టి యధముఁ డి
చ్చో సడిఁ గనుఁజని యచ్చో, గాసెంబడు జమునిభటులు శ్ర గాతీయవెట్టన్. 228
- వ. అనిన విని యవ్వనిత యతనివదనంబునం జూడ్చి నిలిపి. 229
- తే. పతియ చుట్టంబు బక్కంబుఁ శ్ర బతియ చెలియుఁ
బతియ తల్లియు దండ్రీయుఁ శ్ర బతియ గురువుఁ
బతియ దైవంబుఁ గావున శ్ర నతనిపని యె
నర్చుటయ మావె ధర్మంబు శ్ర నాతి కరయ. 230
- వ. అట్లుం గాక. 231
- క. మానితగుణ సీవాఁకలి,తో నుండఁగ నేటిపాలు శ్ర దోషం బిది యి
ట్లే నాహారము గొందునె, యీనిర్మలమతికి దీని శ్ర ని మ్ముచితవిధిన్. 232
- చ. అని తన సక్తువిచ్చినఁ బ్రేయస్సున నమ్ముని యమ్మహాద్విజుం
గనుగొని డప్పి వో దిదియు శ్ర గైకొను మన్న నతండు ప్రితి నె
క్కిన భుజించి వెండియును శ్ర గూరఁడ తృప్తి దదంతరంగముం
గనుఁగొని యత్తవస్విపతి శ్ర గ్రమ్మట నెమ్మదిఁ జింత నొందినన్. 233
- వ. తదీయతనయుండు తద్దశావిశేషం బెఱింగి. 234
- సీ. తనపాలిసక్తువుఁ శ్ర దండ్రీకి జూపి యీ, యతిధిఁ దృప్తునిఁ జేయుమనఁఘ దీనఁ
దనయుండు దండ్రీచిత్రమున నెక్కినినకృత్యం బాచరించుట శ్ర యర్హధర్మ
మన విని యమ్మహాత్ముని యెంతప్రాయంబు, ననినను విను జనశ్రకునకు సుతుండు
బాలుండ యాఁకలి శ్ర బాలుర కగ్గల, మట్లు గావున నిది శ్ర యనుచితంబు
- తే. నావుడును దాన పుత్తుఁ డశనంగ విందు
నన్నుఁ గాచుట యరయంగ శ్ర నిన్నుఁ గాచి
గొనుట యిప్పిండి యమ్మహాత్మునకు నిచ్చి
కావవే నన్నుఁ గారుణ్యభావితాత్మ. 235
- వ. అనినం గొడుకుమాటలకు నమ్మహితాత్ముండుప్రీతాత్ముండై యాసక్తు వాయతిధి
కిచ్చినం బుచ్చుకొని యతం డుపయోగించె దాననునాఁకలివోని తెఱంగుదోచిన
నయ్యించితనతుని డెందంబు గుందు నొందినం గోడలు తదాకార ప్రకారంబు
గని తనయంశం బైన పిండి మామముందటికిం దెచ్చి. 236
- సీ. ఇదియును నతిధికి శ్ర నిం డన్న నక్కట, యాఁకటఁ దలరి నీ శ్ర యంగకములు
శిధిలంబు లై నవి శ్ర సేడ్పడి యున్నది, చిత్తంబు దీనిఁ బు శ్ర చ్చికొని నిన్ను
డప్పితో నుండంగ శ్ర నెప్పట జూడఁగ, లాఁడ నేననుడు నా శ్ర లలన మీరు
మద్గురుగురులరు శ్ర మహితశ్రుశూషకుఁ, గాదె పాణములు సంశయములఁగలిమి.

- తే. విహిత మిటు సేత నా కను శ వృత్తిశీలఁ
గాఁగఁ జేయుండు నన్ను మీక్షకరుణ యలర
ననిన సంయమివరుఁ డియ్య శ కొని యతనికే
నచ్చెలువపాలి సక్తువు శ సర్థి నిచ్చె. 237
- ఉ. ఇచ్చినఁ బ్రీతిఁ బుచ్చికొని శ యింపెనలార భుజించి తృప్తిమై
నచ్చుపడంగ మెచ్చున ముగ్ధుఁబురుహం బలధంగ నిట్లనుం
¹బాచ్చెము లేక యయ్యతిధి శ భూరిగుణోత్తర నిన్నుఁ జూడఁగా
వచ్చితి నేను ధర్ముడ భవద్వృత్తిశీలఁ జూచి మెచ్చితిన్. 238
- క. భక్తియు వినయము శ్రద్ధా, ముక్తియునుం దాల్చితోడియొప్పును గరుణా
సక్తియు నతిథులయెడ ననురక్తియు నీయంద సుస్థిరత్వముఁ బొందెన్. 239
- క. నీదానంబున విస్మిత, లై దైవతయక్షసిద్ధు శ లభివర్ణన మ
త్యాదరమునఁ జేసెద రిదె, రోదసిసమృద్ధముగ నగుగుడెంచి తగన్. 240
- క. అని చూపి పల్కునవసర, మునఁ బరస్మ్యండు గురిసెఁ శ బుష్పాసారం
బనవద్యహృద్యనాదం, బున మ్రోసెను దేవదుందుభులు గగనమునన్. 241
- వ. అప్పు డయ్యతిధి వెండియు. 242
- * యమఁడు సక్తుప్రభుని బ్రహ్మలోకంబునకుఁ బో నియోగించుట. *—
- క. నినుఁ జూచువేడ్క సేఁమ్వరు, మునులమనంబుల సమగ్రమునఁ గదిరెడు స
జ్జనకీర్తనీయ దివికిం, జనుదెమ్ము ప్రియాసుతస్సురపాసహితముగన్. 243
- తే. ఘోర హరించు బ్రజ్ఞాపరిశ్రోభనతలఁ, దృష్టగుందించు గృప నీవుఁదెలిసి వాని
ననఘ నిరించి తాలుబిడ్డనక యతిధి, పూజనం బిట్లు నడివినపుణ్యమునకు. 244
- క. తగు ప్రియమున సకుటుంబం, బుగఁ దన సభ ²కీవు రాకభుద్ధిం గని బ్ర
హ్మ గడువేడ్క విమానం, బు గురవ్రతశీల శీఘ్రమునఁ బుత్తెంచున్. 245
- చ. వినుము ప్రభూతదానములు శ విశ్రుతయజ్ఞములున్ సధర్మతా
వినుతికి నెక్కఁ జాలవు విశవేకనిధి పరిశుద్ధిశోభితా
ర్జనమునఁ దెచ్చికొన్నది వ్యరం బగుఁ బాత్రము నర్హకాలముం
గని లఘువస్తువేని నొసఁగంగను బుజ్జ్వలధర్మ మారయన్. 246
- క. అని పలుకుచు దివ్యంబగు, తనయాకారంబు సూషేధర్మండు కన
త్కనకమణిమయవిమానము, వినువీధిం దోచె మునులు శ విస్మయ మందన్. 247
- వ. అప్పుడు సక్తుప్రభుండు పరమప్రీతిం ధానును దనవారును ధర్మదేవతకు దండ
ప్రణామంబు సేసి నిలిచిన. 248
- తే. ధర్మదేవత యతనితో శ ధర్మనిరత
కంటె బ్రహ్మ పుత్తెంచిన శ ఘనవిమాన

మనఁగ నది భూమి కవతరించినఁ బ్రమోద
మెనఁగ నాధర్మక డాతని శ్రీ ట్టు లనియె.

249

- క. వేడుక నాలుం గొడుకును, గోడలు నీవును బ్రభూత్వగుణ యెక్కుము సం
క్రీడమెయి ని విష్వమానము, నీడితగతి బ్రహ్మసభకు శ్రీ నేఁగఁగ వలయున్. 250
- క. అనవుడు సక్తుప్రస్థుడు, దనవారును దాను నెక్కి శ్రీ ధర్మం డనుపం
జనియె నది యంతయును నేఁ, గనుఁగొనుచు బిలంబు వెడలఁగా నామేనన్. 251

♦ సక్తుప్రస్థుడు సకుటుంబముగా బ్రహ్మలోకంబునకుఁ బోవుట ♦—

వ. ఆసక్తువు గంధంబును నతిథిపాద్యజలక్లేదంబునుం బూరసి సక్తుప్రస్థకృతం బైన
పరమధర్మంబుమహిమంజేసి మదీయమ స్తకంబును నొక్క పార్శ్వంబునుం గనక
మయంబు లయ్యె నాడు దొడంగి యేను దానవిధిస్థలంబులకును బుణ్యాశ్రమ
భూములకును వివిధాధ్వరప్ర దేశంబులకుం జనుచుండుదుఁ దక్కటివక్క పసిండి
యగు ననుతలంపున నెన్నిచోట్లకుఁ బోయిననుం గా కుండు లోకోత్తరచరిత్రుం
డజాతశత్రుం డశ్వమేధంబు సేయుచున్నవాఁ డయ్యెడ నాకోర్కి సిద్ధించునని
పెద్దయునానతో నరుగు దెంచితి నించుక విశేషణంబునుం గాన వినుం డది కారణం
బుగా నయ్యుంఁచవృత్తి విప్రునిధర్మంబు నీయజ్ఞంబు వోల దంటి నని పలికి య
న్నకులంబు దా నెక్కడ బోవుటయు నెఱుంగకుండం బోయెఁ బాండుకులపవిత్ర
యమ్ముఖంబునం గలిగినయాశ్చర్యంబు తెఱం గెఱింగించితి ననిన విని జనమేజ
యుండు.

252

నీ. జన్మంబునందు రాజన్యులుఁ దపమున, మునిజనంబులు శాంతి శ్రవనఘ విప్రు
లాసక్తు లగుదు ర శ్రీ ట్లుగుటఁ గాజే పలువు, రవనీశ్వరులు దొల్లియాగకృతుల
నతులకీర్తులను సత్సత్తులను బడసిరి, ధర్మనందనుఁ డత్యుదాత్తభంగిఁ
దొంటిభూనాథులకంటె సత్యమునను, శౌచమునను భక్తి శ్రద్ధ ¹నీగి

తే. నతిశయిలై వేదవ్యాసుఁ శ్రీ డాదిగాఁగఁ, గలుగు నార్యజనులచిత్రములకు నెక్క
నమరవల్లభుచంద మంశ్రదముగఁ జేసె, నశ్వమేధంబు మెచ్చుల శ్రీ కాకరముగ. 253

వ. అట్టి పరమధర్మం బానకులంబుచేత గర్హితం బగుటం గారణం బేమి యని
యడిగిన వైశంపాయనుండు ధర్మపుత్రునిధ్వరంబు నీ చెప్పినయట్టిద యైనను
నొక్కటి నెప్పెద నవహితుండ వగు మన్నకులంబు హింసాత్మకంబైన పశు
యజ్ఞంబుకంటె ²నహింసామహితం బైన తపోమయయజ్ఞం బధికం బని చెప్పిన
యది యయ్యె రిత్త చెప్పటగాక తనశరంబును శరీరార్థంబును సువర్ణమయంబు
లైనకతంబునుం బలికెం గాన దానివచనంబులు ద్రోవువడ వేతద్విషయం
బైనది యొక్క యతిహాసంబు గల దది యాకర్షింపు మని యమ్మునుజనాధున
కిట్లనియె.

254

సీ. అమరాధిపతి దొల్లి శ యాగంబు సేయంగఁ

దొడఁగ మహాముని శ స్తోమములును

సురసంఘములుఁ గూడి శ కురుముఖ్య ఋత్విగ్గ

ణముల నేర్పఱిచి సాం శ పమర వేది

గల్పించి తగ నగ్ని శ కార్యంబు నడపంగ

నర్హులు పశునిచ శ యంబుఁ దేర

నమ్మునుల్ గనుఁగొని శ యధికదయార్ద్రంబు

లగు చిత్తములతోడ శ నమ్మ హేంద్రు

ఆ. నాననంబు నూచి శ యక్కట హింస ధ,ర్మంబు గాదు కృతయ్యగంబు సాచ్చె
ననఘ వత్సరత్రయము ప్రాతగిలినబీ,జంబు లివుడు యజనశసాధనములు. 255

క. వేదోదిత ప్రకారం, బాదర మెనఁగంగ నడపు శ మది యుత్తమ ధ
రోదయము సేయు సీకు ద,యాదృష్టిం జూచు పశుగర్భణార్తి మహాత్మా. 256

ఆ. అనిన వారిమాట శ లాదరింపక యుండె, వాసవుండు దాన శ వాదు వృష్టె
న మృనీశ్వరులకు శ నతనికి సురసంఘ, మతనిఁగూడ వాద్యమతిశయిల్లె. 257

వ. అట్టియొడం గర్మకాండవిదుం డగు నుపరిచరవసువు సన్నిహితుం డగుటయు
నయ్యరు దెఱంగులవారును నా రాజన్యుని సాక్షిగాఁ గోరిన నతండు దేవతా
పక్షపాతంబున బశువిశననంబు కర్తవ్యం బని పలికి యధఃపాతంబు ప్రాపించెం
గావున హింసారహితంబయిన యజనంబు పూజనీయం బగుటకు సంశయింప
వలవ దట్లుం గాక. 258

ఆ. ఉంఛవృత్తి యైన శ యుర్వీసురో త్తముం, డట్లు ప్రాణరక్ష శ కైఘటించి
స్వజనములును దానుభుజియింప నుండి యా,నక్తు వతిధి కిచ్చె శ జనదేహిగడ.

వ. అనిన విని జనమేజయుం డది యట్టిద మునీంద్రా నీవచనంబుల కొడంబడితిధర్మ
మార్గగతంబైన ద్రవ్యం బింత భవ్యంబు గడె యవ్వస్తువు దానంబునకుంబ్రధా
నం బగుట యింకనుం బ్రస్ఫుటంగాఁ బ్రకీర్తింపు మనవుడు నానయమి య
వ్వాసవపౌత్రప్రేక్షు నాలోకించి యిట్లనియె. 260

—* అగస్త్యమహాముని ద్వాదశవాగ్నికయజ్ఞప్రభావము *—

సీ. ఇవ్విషయంబున శ నెందుఁ బ్రసిద్ధతం, బరఁగెడునట్టిది శ ధరణినాథ
వినుతేతిహాసంబు శ వినుము చెప్పెద నగ,స్త్వండు పండ్రెండేండ్లు శ సువ్రతాభి
రతిఁ జేయుమహితాధ్వరమునీకు దివ్యాను, భావంబు గలయట్టిరపరమమునులు
వేడ్కఁ ఋత్విజు లయి శ వెలయ నిజప్రాణి, నఖిలతంత్రంబులు శ నాచరింప

తే. నాసమయమున వర్షింపఁగడయ్యె నింద్రు,డోషధులు వికలత్వంబు శ నొందెదానిఁ
జూచి యుత్తపోధను లగశస్త్వనకు నన్న,దానవిధు లెట్లు సెల్లునోతగువిధమున

వ. ఇతండు ద్వాదశవార్షికంబైన దీక్షావిశేషంబు నొందినవాడు ధర్మమార్గాగతం
బయిన ద్రవ్యంబు దక్క నొండు వినియోగింపండు వానయుం గురియదని ము
చ్చి తమలో¹ బలుకుపలుకులు ప్రతాపదీపితం డగునక్కుంభసంభవుండాలించి
వారలతో నిట్లనియె. 262

ఉ. న్యాయము గల్గి యధ్వరమునందు విఘాతము పుట్టకుండఁ దాఁ
దోయదకోటిఁ బన్ని హరిత తుష్టిగ వృష్టి యొనర్పకున్న నే
నా యమరేంద్రతం గొని మగహాద్భుతవృత్తి జగంబుఁ బోచెదన్
మీయెడఁ జింత దక్కుండు సకమిద్ధతపఃపరులార నాదెసన్. 263

క. కాదేనిఁ ద్రిజగముల బహు, బోదార ద్రవ్యకోటు శ యున్నయునికి మీ
పాదములపరిసరమునకుఁ, దే దొరకొను నశ్రమమునఁ శ దెచ్చెద వానిన్. 264

తే. అంత సేయంగ వలయునే శ యన్న ననఘు
లార యుత్తరకురుభూము శ లారఁ బండి
యున్నయవి యాగకాలోచి శ తాన్నమునకు
వలయు ధాన్యముల్ దలఁపున శ వచ్చు నిందు. 265

వ. అని పలికి వెండియు. 266

క. ఆజాలి యేల నిర్మల, బీజహవిస్త్రుత్ర మేను శ బీతి నొనర్పం
గా జగతి వజ్రపునం జెడు, నే జన్నము విఘ్నపడునె శ యేటికి వగవన్. 267

సీ. అన విని నీవు ధర్మరాగతి సంసిద్ధ, వస్తుదాయవి నిర్వవద్యతపము
వ్యయముగా నీ కేల శ వాసపుష్ట కేన్క, నఖిల జగద్ధన శ మాహరించి
కొననేల యుత్తరకురుభూములందలి, ధాన్యంబు లేల సకన్యాన్య బీజ
హుతములందె ఫలేచ్చయోజింపనేల మా, కై యిన్ని దెఱఁగులశయందుఁబాటె

తే. సీదు చిత్తంబు దీని విశిష్టయముగఁ
జేసి సుఖ వగు మేము మాశ్చర్యచేసిపట్టి
సుకృతములఁ దెచ్చికొందుము శ సులభములుగ
వలయు నాహారములు లోకశవందనీయ. 268

మ. అని సల్లాపము సేయుచుండఁగ ననేకాంభోదజాలంబులం
బనిచెం జెల్లుగ వర్షముల్ గురియఁగాఁ శ బర్జన్యఁ డాప్రాద్ధ తా
నును నాచార్యుఁ బురస్కరించుకొని నశ్నుంగావవే యంచు న
మ్ముని శార్దూలుని గాన వచ్చె వినయంబున్ భక్తియుం దోపఁగన్. 269

ఉ. వచ్చిన గారవించి యనశవద్యపుటర్చన లిచ్చి సంయము
త్మచ్చగ శాంతసద్యచనశీలఁ బ్రమోద మొనర్చి యాతనిం
బుచ్చె సురేజ్యయుక్తముగఁ శ బోడిగఁ గ్రమృత వేల్పువీటి కా

1. క. బలుకుబలుకులకుఁబ్రతా...సంభవుండు రోపించి. 2. గ. నాయమరేంద్రునిని 3. గ. బోదిగ

సచ్చితుండు లోకమును శ సంతస మందె వెలింగె జన్నమున్

270

తే. క్రతుసమాప్తినమయమున శ నతఁడు వినయ
భరితుఁ డై యోగ్యభంగి నశ్చరమమునుల
కర్చ లిచ్చి యామంత్రణ శ మాచరింప
వారు బీతి నేగిరి నిజాశవాసములకు.

271

— ♦ జమదగ్నిమహాముని పితృదేవతలకాపంబున నకులం బై పుట్టిన కథ ♦ —

వ. ఇన్విధంబున హింసారహితంబుగా మహితయాగంబు సుప్రయోగంబు సేసి యగ
స్త్వండు పరమప్రశస్తి నుజ్జ్వలుఁ డయి వెలింగెం గావున ధర్మమార్గాగత దృవ్య
కృతం బై తపోమయంబగు యజ్ఞంబు ప్రాజ్ఞజనమనోజ్ఞంబై వెలయు నని చెప్పిన
విని జనమేజయుం డిట్లనియె.

272

తే. అనఘ నకులరూపంబున శ నట్లు దోచి
బ్రాహ్మణులతోడ మానవ శ భాషణముల
నెవ్వఁడెనియు నొక్క య శ హీనబోధ
ఘనుఁడు సల్లాప మొనరించె శ నని తలంచి.

273

తే. ఆతఁ డెవ్వఁడో యని నిన్ను శ నడుగఁ జూచి
వెండియును బ్రస్తుతోక్తుల శ విందు ననుమ
నంబుతో నూరకుండితి శ నాకు నతనిఁ
జెప్పఁ దగునేని బోధనశీల చెపుమ.

274

క. అనుటయు వైశంపాయనుఁ, డనూనపుణ్యప్రదీవుఁ శ డగు నీ కెందున్
వినఁదగనియదియుఁ గలదే, వినిపించెద ముంగివిధమునను తెలియంగన్.

275

సీ, జమదగ్ని పితృకార్యసంకల్ప మత్యంత, నియతాత్ముఁడై చేసె శ నిష్ఠ యొప్పు
జూరునూతనకలశంబున హోమధేనువుఁ దాన పిదికి గాశ్రవముతోడ
నిష్క్రెనయెడఁ బదిలముగా డించిన, నతనిచిత్తము తెఱం శ గరయు బుద్ధి
కాసారవృత్తిఁ గ్రోధాధిదైవము వచ్చి, ప్రామాదికం బనుభంగి దోషఁ

ఆ. గుండతోటిపాలు శ గూల్చినఁ గినియక, యూరకుండె నాసశ్రముజ్జ్వలాత్ముఁ
డప్పు డాత్మ మెచ్చియదైన మతనికి, నిట్లు లనియె గురుమహాశవర్య.

276

క. భృగువులు క్రోధమ లనఁగా, జగతిఁ బరగు వాద మది మృహపరికలితం
బగుట దెలిసె నోడితి నీ, కగణిత మగునీతపమున శ కలిగెద ననఘ.

277

వ. అని వెండియు.

278

క. నాడెనఁ బ్రసన్నుడవు గ, మ్రాదరమునఁ జూడు సైపు శ మపరాధము వి
ద్యుదయిత యనిన సమ్మది, యాదైవముఁ జూచి శాంతియలవడ నెమ్మి.

279

వ. నాయెడ నిప్పుడు.

280

క. నీ వేమితప్స సేసితి, త్రోవుము శంకాభయంబు శ దొలంగెగ సంక

ల్పవిలతకు నలుగుట పితృ, దేవతలకుఁ గలుగుఁ బొమ్ముదగ్గన ననుడుక. 281

వ. భీతి నాభూతం బంతరానంబు సేసెం దదనంతరంబ యా జవదగ్గిం బితృదేవ
తలు కోపించి పొడసూపి యతనితో నీవు శ్రాద్ధంబునకు సంకల్పించి యుండి
తద్వైకల్యంబు పుట్టిన నూరకుండి తని పలికి ముంగివయి పట్టుమని. శపించిన
నతండు వారలకు దండప్రమాణంబు సేసి తపస్వికి నలుగం దగదని ¹యపరా
ధంబు గనియుం గ్రోధాధిదైవంబునకు నలుగ నైతి. 283

ఁ. తప్స సైచి ననుగ్రయఁ జూచి శాపమోక్షము ననుగ్రహింపుఁ శ డమితతేజు
లార యని విసీత్యలంపటుం డగుచుఁ బ్రార్థించుటయును వారు శ దెలిపు నొంది.

వ. విదగ్ధవిప్రసమూహం బొడంబడు నట్టి యుచితవాక్యంబుల నీ వెన్నడేని మహా
ధర్మంబు గీ డని యాడితి నాఁడు నీకు శాపమోక్షం బగు నని నిర్దేశించి
ర న్నకులంబును సక్తుప్రస్థునికతంబునం దగినమాటలనా తెఱంగున సదస్యులతో
ధర్మసందనుశ్వమేధంబునధిక్షేపించి విగతశాపత్వానందంబుపొందియంత ర్హితం
బయ్యె నని యిట్లు జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు పాండవాగ్రజు నశ్వమే
ధంబువిధంబు విస్తారప్రస్తవనీయంబుగా వివరించుటయు. 284

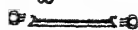
శా. భక్తిసేత్రిమసీంద్రచిత్తకమలప్రస్ఫీతసౌరభ్యసం
యుక్తా²రూఢతరప్రకాశతమరూపోల్లాస రాగాదిని
ర్యుక్తైకాంతిజనైక తారసిక చిత్తస్మద్రాసదోన్నిద్ర ధీ
శక్తిస్వైరవిహారదూర లలితా శ సద్భావనోస్మీలితా. 285

క. అజరామరపదకరపద, భజనా సంసారజలధి³వారీణస్తో
తృజనా స్వమూర్తివైదిక, యజనా పాశ్చాత్యనాడి⁴కార్ద్రీవ్యజనా. 286

మాలిని. త్రియుగకమలవిధీ⁵ద్వైప్రసంచారలీలా
నియమితపవనాత్మశ్శిష్ట ప్రభాస్మిగ్ధసంగా
స్మయవికచమహాబ్జస్వైరమాధ్వీకధా⁶రో
దయమయ ⁷మధురత్మా శ దర్శితానందవర్తా⁸త్తి, 287

గద్యము. ఇది శ్రీమ దుభయకవిమిత్రీ కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్రమసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యశ్వమేధపర్వంబునందు
సర్వంబును జతుర్థాశ్వాసము. 288

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
యశ్వమేధపర్వము సమాప్తము.

1. క. నవరాధం బల్పంబనియు గ్రోధా. 2. గ. రూఢతర ప్రకాశతమరూపోల్లాస-చ. రూఢతర
ప్రకాశతమహాపోల్లాస. 3. రూఢతరప్రకాశతమహాపోల్లాస. 4. క. గ. చ. మధురత్వాదర్శిత.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్రమహాభారతము

ఆశ్రమవాసపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

సాధనపదపద్ధి

పాసనవిద్యా శమైకక్రపరతానిత్యా

భ్యాసజనహృద్య వేద

వ్యాసవచోవిభవవేద్య శ హరిహరనాథా.

1

—* { యుధిష్ఠిరాదులును గాంధారిధృతరాష్ట్రులును } *—
{ నొండొరులయెడల నడచికొన్న ప్రవర్తనము }

వ. దేవా జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె నట్లు పితృపితామహాక్రమ ప్రాప్తంబయిన సామాజ్యంబు జగత్పూజ్యప్రకారంబునం గైకొని మహాధ్వర ప్రముఖధర్మకార్యధుర్యులును సముపాసితార్థులును దయావిధేయులునగు పాండవేయులుధృతరాష్ట్రువలన నెవ్విధంబువారై నడచిరిహతపుత్రమిత్రామాత్యుండును గతైశ్వర్యుండు నగురాజును యశోమహిత యగు గాంధారియు నెట్టిభంగి వర్తించి రత్తెఱంగు నా కెఱింగింపుము.

2

సీ. అనవుడు నమ్ముని శ్రయమ్మహీపతికి ని, ట్లనుఁ బొందునందను శ్రలాంబికేయు నెడ భక్తివినయంబుశ్రలనఁగంగ వర్తింతు, రతనియొగక్షేమ శ్రమరసియెపుడుఁ దత్సమీపంబునశ్రదగ నిల్చి తమకు నెయ్యది యైన నెఱింగించుఁ శ్రనట్లుగాఁగ నుందురు విదుర యుక్తయుత్సు సంజయులు దా,రును నిత్యమును వచ్చివినతఁజేసి

తే. కొలిచి కూర్చుండి యానృపు శ్రనలఘుకార్య విధము లేర్పడ నడిగి యశ్వినీభునిచెప్పి నట్ల చేయుదు రతఁడును శ్రనాదరంబు గాఢవత్సలత్వంబును శ్రగలిగి యుండు.

3

ఉ. కౌరవనాథ కుంతియును శ్రగౌరవ మొప్పంగ వచ్చి కొల్చు గాంధారి నతిప్రయత్నమున శ్రద్రౌపది తాను సుభద్రయు ముదం

- బారంగ నిత్యముం గొలుచు న నక్కురువంశమహాత్తరన్ మహా
దారము లైన వస్తువు లుదాత్తత నిత్తురు వార లందఱున్. 4
- క. చిత్రాంగదయు సులూపియు, ధాత్రీశ్వర వత్తు రెపుడు న ద్రాపదితోడన్
గాత్రములు భూరివినయా, మ త్రములుగ సుబలసతఁ బ్రశమదమునఁగొలువన్.
- క. ఆతల్లికిఁ దండ్రికి సం, ప్రీతి యలరఁ గుడువఁ గట్టఁ న బెట్ట నుదాత్త
స్థితంబు లైన వస్తు, వ్రాతంబుల నిచ్చు ధర్మరూ జనుదినమున్. 6
- తే. గుఱ్ఱుఁ జెఱుపులుఁ గట్టించుఁ న గోరి యూఱ్ఱు
లగ్రహరముల్ గావించు న నాంబికేయుఁ
డధిప ధర్మతనూజుఁ డత్యంతహర్ష
చిత్తవృత్తియై యనుమతి న సేయుచుండ. 7
- క. జనవర ధర్మజుఁ గొలువం, జను దెంచినయట్టి వివిధశ్రజనపతు లెల్లన్
మును ధృతరాష్ట్రునిఁ గొలుతురు, విను మాకొడుకుమది పల్లవించునుదానన్. 8
- క. సూనులు లేమిం గలిగెడు, దీనత్వమె దోష కుండఁ న దేజస్సాఖ్యా
నూనులుగఁ జేయు ధర్మజుఁ, డానరపతి నతని దేవి న తతులితభక్తిన్. 9
- సీ. వంశవృద్ధులు పుత్త్రవర్గపియుక్తులై, యున్నవా లేమిట న సమ్మలించు
రో యనుపుయిలోట న నాయుధస్థిరుఁడు ద, మ్ములకును దగు నమాశ్రయలకు నిష్ఠ
భృత్యులకును మీరు న ప్రీతియు భక్తియు, నాంబికేయుని దెస న తిశయిల్ల
నారాజు పంచినయట్ల చేసి చరింపుఁ, డతని నారాధించు న టనన్మదీయ
- ఆ. చిత్తమునకుఁ బ్రియము న సేయెట యతనికి, మనసు గానియట్టిరపనియొనర్చు
టగ్గలంపుదుఃఖి న మావహించుట యని, యనుదినంబు జెప్పవనుజనాథ. 10
- క. విను మెల్లవారు నతనివ, చనములు మది నూఁది యట్ల న చరియింప మరు
త్తనయుండును నమ్మెయి వ, ర్తనము నడపుచుండు మనసుదద్దయు నెరియన్.
- క. ద్యూతంబున దుర్యోధను, చేతం దమపడినపాటు న చిత్తంబున క
త్యాతురతఁ జేయుచుండుట, నాతఁడు ధృతరాష్ట్రజూచియలుగు మనమునన్.
- తే. శ్రాద్ధదివసంబులందుఁ బు న త్రవ్రజమున
కాంబికేయుండు గోకనశకాదిదాన
క్రీర్యముగఁ బాఠతాకిక న క్రియలు సేయు
నట్లుగా సంఘటించు ధర్మరాత్మజుండు. 11
- సీ. అతులభోగంబును న సంచితత్యాగంబుఁ, దొల్లంటియట్టుల న చెల్లఁ జేయు
ధృతరాష్ట్రునికు ధర్మసుతుఁడు గాంధారికిఁ, బూర్వప్రకారసం న పూజ్యదాన
నిరతిఁజెల్లించు నక్కురువృద్ధుఁ డిమ్మెయిఁ, బొండుపుత్రులు దన్నుఁబరమభక్తి
శిష్యవర్తనమున న సేవింపఁ దానున, గురునట్ల వాత్సల్యపరత నెపుడు

తే. వారలకు శ్రీయు నాయువు శ్ర వైరిజయము
మానసమున నాశాసించు శ్ర మానవేంద్ర
యతని తొంటివర్తనముఁ దశత్సుతునికీడు
నాత్మఁ దలఁపఁ డెన్నఁడు ధశ్రాత్మజుండు.

14

క. విను మతని తెఱఁ గెఱిఁగి పరి,జనములతో నాంబికేయు శ్ర చరితము దుర్యో
ధనుకొఱగామియు నెవ్వారును వాక్రువ్వంగ వెఱుతురగు కురుప్రవరా.

15

సీ. రాజ్యాధిపత్యసంకల్పాజ్యత్వమున ధృత,రాష్ట్ర)పాండునుతాంత్యగంబు గాన
రొకఁగులు జానపక్షదోత్తరమునఁ జౌర,నర్గంబునందును శ్ర వసుమతీశ
యమ్యెయి నడఁపెత్తనప్పాండవాగ్రజు,వలన నిజాత్మజువలనికంటె
నక్కురురాజు శ్రీయం బందు నట్లున్న, యక్కాలమునఁ బరశరాత్మజుండు

తే. సన్నిహితుఁ డైనయప్పు డశజనవిభుండు
దన తనూజులఁ దలఁచి సంకతాప మందు
నతనిఁ గనుగొని యబ్బీముఁ శ్ర డతని సుతులు
దమ్ముఁ బఱచినపాలులు శ్ర దలఁచి యలుగు.

16

తే. హృదయముల నొండొరులదెస శ్ర నిట్టివార
లయ్యు నతఁడు నతఁడు నశనోన్యభాష
ణముల యప్పుడు మృదులవిశ్వాస మొప్పు
నాడుదురు చుట్టములు మెచ్చునట్లు గాఁగ.

17

వ. ధృతరాష్ట్రం డేకతంబ యున్నయెడ వృకోదరుం డతనికి నింత నంత నుండి
గాంధారియు వినుచుండ.

18

సీ. అంధునికొడుకులయం దొక్కరునిఁ దప్పి,పోసిక త్రుంచితి శ్ర భూరిశక్తి
దర్శితం బైనమశ్దాప్తపాపంజరము సొచ్చిన రిపురాజన్యసింహములకు
వెడలంగ వచ్చునే శ్ర వెంగలులైవారు, గయ్యంబు సేసిరి గాక నన్న
నెఱిగినఁ దొడరుదు శ్ర రెట్టులు దుర్యోధ,నాదుల ననిఁ దెగఁటార్చినట్టి

తే. నాదుదోర్దండములఁ జందనం బలంది
కుసుమదామముల్ సుట్టి మ్రొక్కదు మహోప
శారు లరయంగ దైవముల్ శ్ర గావె యనుఁద
1 దీయమర్కంబు లెల్ల భేదెల్ల నధిప.

19

వ. దీని ధర్మనందనుండు ధనంజయుండునుం గుంతియు ద్రౌపదియు నెఱుంగరు
గవ లొక్కొక్కమాఱిమాటలు వినినంతసిల్లుదురు ధర్మనందను తెఱంగెఱుంగు
టండేసి వుయిలోడి తా రేమియు నాడరు ధృతరాష్ట్ర)గాంధారులుం గాల
పర్యాయం గనికొని డెందంబులు గంద నూరకుండుదు రట్టిభంగిఁ బంచదశ

వత్సరంబులు ననియె నంత నొక్కనాఁ డయ్యంధనృపతి బంధుజనంబులం
గూర్చి ధర్మనందను రావించి యతండు వినుచుండ గద్గదకంఠుండగుచు వారల
తోడ.

20

— ధృతరాష్ట్రుఁడు ధర్మజునితోఁ దనమనోరథంబు చెలుపుట —

సీ. నా కతంబునఁజేసి శ్రీ యా కౌరవులకు నా, శంబు వాటిలుట దెల్లంబు మీకు
జడుఁ గూర్చు నతిలోభి శ్రీ జ్ఞాతిజనద్రోహ, కరు రాజుఁ జేసితిఁ శ్రీ గురుధర్మి
కచ్యుతుఁడెప్పిన శ్రీ యమలవాక్యంబులు, విన నేరనైతి నాశ్రతనయవలని
ఘనతరఁజేహంబునను మొగమోటను, దగియెడుమాటల. శ్రీ దక్షిణి యొత్తి

తే. యాడ కుండితి భీష్ముండు శ్రీ నత్రుగురుఁడు

విదురుఁడును సంజయుండును శ్రీ వేదిధముల

నాకుఁ జెప్పిరి గాంధారి శ్రీ నన్ను మాటి

చెప్పె నమ్మాట లేఁ బెడ శ్రీ చెవుల నిడితి.

21

వ, ఇతైఱం గంతరంగంబున శల్యం బై యున్నయది యని చెప్పి వెండియు.

22

క. సుతులు సమరమునఁ దిరుగక, మృతు లై సద్గతికిఁ జనినశమేలిమి యస్మ
న్మతిఁ దలంచి వరక్ష త్రోచు, రిత మని యప్పనికి వగవఁ శ్రీ బ్రీతియు కలుగున్.

వ. అని పలికి పాండవాగ్రజు జేరం బిలిచి యతనితోడ.

24

సీ. నీ వరయంగ సుఖావాప్తి గొఱుత లే, కుండితిఁ జనవును శ్రీ నుజ్వలంపుఁ
దేజంబుఁ గలిగి వత్సరించితి దానంబు, లంచితములుగఁ బె శ్రీ కాచరింపఁ
గంటి శ్రాద్ధంబులు శ్రీ గాంధారిసుతులకుఁ, బలుమాఱుఁ జేసితిఁ శ్రీ బరమదర్శ
శీలపాంచాలికిఁ శ్రీ జెడ్డ నేసి రగణ్య, పుణ్యుండవగు నీదు శ్రీ భూరిలక్ష్మి

తే. నపహరించి రద్దుర్యోధనాదు లట్టి

కష్టచతురితులఁ బాడిమై శ్రీ గయ్యమునన

నిహతులుగఁ జేసి తక్కురునికర మూర్ధ్వ

భుననగతిఁ గాంచి సుఖ మందె శ్రీ భూపవర్ష.

25

ఆ. కావున నేమియుఁ జేయం, గా వలవదు వారికయి యశ్రకారణకరుణా

శ్రీ విలసితుఁ డగు నీతో, నా విధముం జెప్పవలసె శ్రీ సరవరముఖ్య.

26

సీ. ఏకార్యమైనను శ్రీ నెవ్వఁడేనియుఁ జేయఁ. దొడఁగునప్పడు వినుశ్రుడుమితేని
చే ననుజ్ఞాతుఁ డై శ్రీ కాని దొడంగఁ గా, దట్లు గావున వార్ధకాభిలీఢ
మైనమదీయకార్యమునకు సంస్కార, మాచరింపగఁ శ్రీ దప మాచరించు
పనికి భూపాల నీరయనుమతి వడయంగ, వలసి చెప్పెద రాజరవంశజునకు

ఆ. సమరమరణమొండె శ్రీ విమలతపమునకుఁ, జొచ్చి యందు నిలిచిరచచ్చుటండె

వలయు నన్మదీయకులముఖ్యు లిట్లుల, సడపి రనువు నన్ను శ్రీ నడవి కనఘ.

27

క. రాజు గురుఁ డెల్లవారికి, రాజోత్తమ గురునియాజ్ఞ శ్రీ రంజిల్లంగఁ బే

- రోజం జేసినకృత్యము, సూ జగములు రెంటియందు శ్ర శోభన మిచ్చున్. 28
- తే. ఏను గాంధారియును దపోశ్రమాననీయ, మునులచేరువ వల్ల-లక్ష్మములు ధరించి
కందమూలఫలముల నాశ్రకలి హరించి, నిన్ను దీవించుచుండెడ శ్ర ఘన్న సతఁడు.
- క. ధరణీరాజ్యమునాకును, నరవర సౌఖ్యంబుఁ జేయునా నీ విమ్రై
దురపిల్లి దుష్కరం బగు, నరణ్యవాసమున కేగినట్టిద యైనన్. 30
- తే. గూఢబుద్ధివైనమిమ్మించి శ్ర కురువరేణ్య, యేనెఱుంగక యుండంగ శ్ర నిట్లు శోక
వనధిఁ దేలుచునుండి తిరవ్వనట గంటి, నింక రాజ్యంబు నాకెట్టులించుఁ జెప్పుమ,
- ఉ. తల్లియుఁ దండ్రియుఁ గురుఁడు శ్ర దైవము నా కరయంగ నీవ భూ
వల్లభ నీవు కానననివాసము గోరి చనంగ నెట్లు తే
నుల్లము వట్టి హస్తీపురి శ్ర నుండఁగ నేర్తు యుయుత్సుఁ బెంపు శో
భిల్లఁగ రాజుఁ జేయు నినుఁ శ్ర బ్రీతి యెలర్పఁగఁ గొల్చివచ్చెదన్. 32
- క. అతఁ డారసుండు నీకీ, ష్టితి కొడయుఁడు దుర్యశంబుశ్రచేఁ గుందుట భూ
పతివర ¹కని కని దూఱి, ట్లతిమాత్రము సేయఁదగునెయక్కటనాకున్. 33
- సీ. నీవు రాజవు గాక శ్ర నీ కేను రాజనే, గురుని మహారాజుఁ శ్ర గురువరేణ్య
నిటు సేయుమని పంప శ్ర నేనొడయుండనే, దుర్యోధనాదులశ్రదుష్కృతములు
నామదిలో నిల్ప శ్ర నేమును వారును, ²విధిమోహముననైన శ్ర విరసభావ
మావహిల్లినఁ బుట్టె శ్ర నంతలు పనులు గాం, ధారియు గొంతియు శ్ర గారవమున
- ఆ. నాకు నొక్కరూప శ్ర మీకుఁ గాననవాస, మెల్లభంగిఁ గలుగునేని నేనుఁ
దగిలి తోనవత్తుఁడగుమాటగా నాట, గాదు నాదుహృదయశ్రగతియు నిట్ల. 34
- క. పలికెద నే సత్యము నా, కిల ప్రీతిం జేయ దధిప శ్ర యీ వి ట్లయినం
గులముకలక దైవకృతం, బలఘుమతీ విడువు శోక శ్ర మరయుము నన్నున్. 35
- తే. నీకు శుశ్రూష యొనరించిరన్నపవరేణ్య, చిత్తతాపంబు మానంగఁ శ్ర జేసికొందు
ననితలంచునన్ విడువంగగ్రనగునె యవన, తుండనైనిన్నువేడెదఁగదొఱగు వగలు.
- క. అనుచు నతని చరణంబులు, దనఫాలతలంబు సేర్చె శ్ర ధర్మతనయుఁడ
తని గుచ్చి యెత్తి కొఁగిట, నెనయంగాఁ జేర్చి యాతఁ శ్ర డిట్లను నధిపా. 37
- తే. నీవు శుశ్రూష చిరకాల్యనియతిఁ జేసి, తేను వృద్ధుండ నైతి నాశ్రింక దపము
వలన దయ్య రాజును బాలిశవాడ యెవ్వ, రేమి సేసినఫలములశ్రయెడనృపాల. 38
- వ. అని పలికి విదురకృపసంజయుల నుద్దేశించి తనకు ముఖశోషయుం దనుగ్లానియుం
గలిమి నుగ్గడించి నాలుకదొట్టువడ వారలతో మీర లనునయవచనంబులనజాత
శత్రుం దెలివొందం జేయుం డని చెప్పి డప్పి యెక్కుడు గడిసిన గాంధారితను
వున మేను సేర్చి మూర్ఖిల్లుటయు నార్తి నొంది యక్కుంటీనందనాగ్రజం
డి ట్లని పలవించె.

1. క. కనికని - మారిట్లతి; ఆ. కనుకనిఁ దుది ని ట్లతి. 2. x. విధిమోహితుల మయి విరస,

- క. కరిదళసహస్ర బలవి, స్ఫురితుఁ డగువించి త్రవీర్యకృతుఁ డొకతలో
దరి నూతగొనియె విధి యె, వ్వరి హీనులఁ జేయఁ డకట శ్ర వక్రంజై సన్. 40
- చ. అనిలజుమేనిచంద మగునాయసరూపము చూర్ణితంబు సే
సినబలమానసీయుఁ డొకకచేడియ నక్కట యూశ్ర యించె నే
మనఁ గల దవ్విధాత్మ నని శ్ర ¹యాతనికీడును మానసంబునం
జొనపమి లావ పేరుకొని శ్ర శోకము ధర్మజుఁ డొందె భూవరా. 41
- నీ. అప్పుడు గాంధారి శ్ర యల్లన ధర్మజు, తోడ మీతండ్రి యశ్రతులతపంబు
తోడిసంతతచింతఁ శ్ర గూడు దొఱంగి తా, నుండుటఁ గూర్చుండ శ్ర నోప కునికి
నిట్లయ్యె ననవుడు శ్ర నెవ్వనికతమున, నిమ్మహాత్మున కిట్టియెడడు వుట్టె
²వట్టి నామనువు నే శ్ర మనఁగల దంచు నా, తడు శీతజలము హస్తమునఁ బుచ్చి
తే. కొని యతనిమోమునందు నశక్కున విదిచ్చు
సమయమున విదురుండును శ్ర సంజయుండు
నఖిలభరతభార్యలు నేడ్చి శ్ర రవ్వభుండు
నివిరెఁజలికేల నాస్పృశనవయవములు. 42
- క. నివురంగఁ దెలిసి యతనిఁ, గవుఁగిటిలోఁ జేర్చి మస్తకము మూర్ఖును కౌ
రవవృద్ధు నతఁడు నాశ్లేషవిశేషంబున నొనర్చె శ్ర సంప్రీతునిఁగన్. 43
- వ. అట్లు దెలివొంది ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మరాజుతో నా కెట్లునుం దపంబునకయి
కాననంబుకుం బోవవలయు ననిన నజ్ఞనపతి నీ వారగింపు మప్పని మఱి సెప్పె
దనని తోపుమాటగాఁ బలికిన నయ్యాంబికేయుండు పెక్కు మాట లాడ శక్తి
లేదు న న్నింక నలజడిఁ బెట్టకుము తపశ్చరణంబునకు నీయాజ్ఞ వడసి కాని
కుడువ ననియె నయ్యవసరంబున సాత్యవతేయుండు కృపావిధేయుం డై యచ్చ
టికి వచ్చి సకలజనంబులవినతులు గైకొని దీవన లిచ్చి యా ధర్మతనయునా
ననం బాలొకించి. 44

—♦ వ్యాసుండు ధృతరాష్ట్రువనవాసంబున కనుజ్జ యిచ్చుట ♦—

- నీ. అంబికేయుండు సెప్పినట్లుల చేయుము, వృద్ధుండు నాత్మజ్యవీరహితుండు
నైన యీతఁడు తప శ్ర మాచరింపఁగఁ గోర, కున్నె గాంధారి శోకకోపశమము
దాలిమి నొదవి యింతదాకఁ బ్రవర్తింపె, నింక నిమ్యమకునుగనిదియె తలఁపు
గావున నీకు నీకార్యంబు సెప్పంగ, వచ్చితి వీరిఁ బోవనిచ్చు టాప్స
తే. ననఘ పూర్వరాజన్యులు శ్ర ససినయట్టి, సౌఖ్యపథమున నీరాజు శ్ర ననుట మేలు
గాన యీతని కాననగమనమునకు, ని మ్మనుజ్ఞ విచారంబు శ్ర లెల్లఁదక్కి. 45
- క. నీవినయము భక్తియు సం, భావనమును వీరివగలఁ శ్ర బాపగ శుశ్రూ
షావశవర్తిత నడచితి, భూవర చిరకాల మింకఁ శ్ర బోనిమ్ము తగన్. 46

- చ. అన విని యాకురు ప్రసదుఁ శ్ర డమ్మునివల్లభుమోముఁ జూచి యి
ట్లను మహితాత్మ మాకు గురుఁ శ్ర డన్నను ధర్మవిధోపదేష్టు య
న్నను బరదైవ మన్నను మనఃస్త్రియ కార్యకలాపకర్త య
న్నను విను నీవ నీదనుచరనంబుప కడ్డము పలుకువాడనే. 47
- ఆ. అనిన నమ్మహాత్ముఁడను రాజులకు రణ, మరణ మొండె దృఢస్థమాధిఁదనువు
విడుచుటొండె గాక శ్ర వృద్ధులై రోగత,ల్పమునఁ జావు మేలెత్తభరతముఖ్యు. 48
- వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డొండు వలుక వెఱచి యి ట్లనియె. 49
- క. అనఘా యిక్కురుముఖ్యున, కనుజ్ఞ యే నిచ్చితిని మరహత్తరమగు మీ
యనుమతి ముఁ బడసెఁ జనుఁ గా, క నిజేచ్ఛను నాకు వి ఘ్నకరణము దగు నే. 50
- నీ. అనుటయుఁబ్రి యమంద్రియమృహమునియమృహిశ్వరుఁడొబాండుఁడీనృపాలు
గద్దియ నిడికొని శ్ర క్రతువులు సేయించి, యవిరళభోగానుభవము నడపి
యీతనివారలఁ శ్ర బ్రీతి నీక్షించి తా, శిష్యుండవోలె సంకసేవనంబు
భక్తిమై నొనరించెఁ శ్ర బదపడి నీవును, దిగ్విజయాదులఁ శ్ర దేజ మితని
తే. నొందునట్లుగఁ జేసితివొకటఁ బిదపఁ, చాన పదుమూఁడువర్షముల్ శ్రధరణియేలె
నీవు శుశ్రూష 1యి త్తతీరనియతి నడపి, తితనిమది లేదు కలఁక యొక్కొంతయేని.
- క. కేవలతపః క్రియాసం, సేవనతాత్పర్య మిపుడుశ్రీ త్తంబున యం
దావేశించినయది యీ, భూవరునకు నితని ననిదిశ్చుచ్చ మడవికిన్. 52
- ఆ. అనిన ధర్మతనయుఁ శ్ర డట్టుల కా కని, పలికె దత్తణంబ శ్ర పరమ యోగి
వంద్యుఁ డయిన సత్యరసతి కొడు కాత్మత,పోవనమున కరిగె శ్ర భూపవర్య. 53
- నీ. తదనంతరమ ధర్మతనయుండు ధృతరాష్ట్రు,లోడ నీ కెట్టులు శ్ర సూడఁ బోలె
విదురుండుఁ గృపుండు నెఱయ్యదికృత్యమని విని, శ్చయమొనరించిరిగనంజయునియు
యుత్సునిమనముల శ్ర నొలసినకర్తవ్య, మెద్ది దానిన చేయు శ్ర టెంతయేని
నాకుఁ బ్రియంబు భూనాథ యానతుండ నై, వేడెద నొకటి నీరవిశదబుద్ధి
- ఆ. నేమి సేయఁ దలంచితేని నీ వక్కట, యారగించి చేయుగమయ్య యనుడు
నరిగె నానృపాలు శ్ర డభ్యంతరావాస,మునకుఁ దోస సుబలతనయ సనఁగ. 54
- వ. ఇట్లు కురువృద్ధుండు వృద్ధసామజంబుచందంబునం జనునప్పడు విదురుండును
యుయుత్సుండును గృపాచార్యుండును సంజయుండును వెనుకన చని రజనపతి
దివసకృత్యంబు లాచరించి భూమిసురులం బూజించి యాహారతంత్రంబు
నిర్వర్తిం చె గాంధారియుం గుంతీ ప్రముఖభరతభార్య లనునయింప భోజనవిధి
యొనర్చెం దదనంతరంబ విదురాదులుం బొండవేయులును వనితాజనంబులుం
గృతాహారు లయి యా వైచిత్రపీఠ్యుఁ బరివేష్టించి యుండఁ బొండవాగ్రజ
నప్పొండునృపాగ్రజుం డేకాంతస్థానంబునకుం దోడ్కొని పోయి యతనితోడ

సప్తాంగంబయిన రాజ్యంబు బూజ్యంబగు ధర్మంబుతో నెనయ నడపుట దుష్కరంబు గావున నాయెఱింగినంత బోధించెడ నాకర్ణింపు మని పలికి యిట్లనియె.

55

—♦ ధృతరాష్ట్రుడు ధర్మజునకు రాజనీతినిశేషంబులు నెప్పట. ♦—

- సీ. నీవు నిచ్చలును విద్యావృద్ధజనములఁ, దగ నుపాసింపు మృర్ధముల వారి బ్రతులఁ జేయుము శ్రీ నీతులు వా రుప, దేశింప వాని నూహదినమనంబు గలిగి ¹వ ర్తింపుముశ్రావ్యంబు నింద్రియంబుల రాజ్యతంత్రంబుబోలె నరసి రక్షింపు మప్పిండు శ్రీ రక్షితం బైన శుభంబులం గావించి శ్రీ భావశుద్ధి
- ఆ. ధామములును బితృప్రీతామహాక్రమసమాగతులు విశదమతులుఁశ్రాగగవలయు సచివు లతివిదగ్ధచారులఁ బనువుము, పరులయాప్తజనులభంగు లరయ. 56
- క. పురరక్షణము దృఢంబుగ, నరవర చేయంగ వలయు శ్రీ నమ్మంగలుగు సత్పురుషుల నిడఁదగుఁ గుడుపుని,దుర మొదలగు లోనిపనులతోడరువులరయన్.
- సీ. ఆప్తవృద్ధులఁ బెట్టు శ్రీ మంగనాజనుల సంరక్షకు నెల్ల శాశ్వతముల మంత్ర జనములతోడ విశ్రాంతి చేయంగ, వలయును గుప్తనివాస మొండె మాడుపుమిఁ దొండెమాటు లేనియరణ్య, తల మొండె మంత్రవిధానమునకు నర్హముల్ కేవల శ్రీ మైసటిమంత్రంబు, గోపనం బొందిన శ్రీ గురువరేణ్య
- ఆ. యఖిలకర్మములు ఫలవాప్తి నొప్పుఁ బం, గ్వంధజడులశ్రీచీకు లైన నీర హస్యభాషణములయిప్పుడు సేరున, నునికి యొప్పు దార్యవినుతచరిత. 58
- క. విను మంత్ర భేదమున వచ్చినకీడున కనఘ శాంతి శ్రీ సేయు టరిది గావున మంత్రులతో మంత్రావననియమం బూది చెప్ప శ్రీ వలయుం జుమ్మి. 59
- సీ. వ్యవహారములు శుచు శ్రీ లైన విద్వాంసులఁ, దోడుగఁ గొని తీర్పుదుష్టజనుల దండించునెడ వారిశ్రవణకొలఁదులు, మదిఁ దీర్మాచి చూచి త్రాన్మాత్రిదండ మాచరింపుము విను శ్రీ మాయవ్యయములు సం, త్కేవరూపంబున శ్రీ రేపకడలు దానికి మును దేవతాపూజనము భూసు, రార్చనమును జేయు శ్రీ మమలబుద్ధి
- తే. ప్రొద్దు సాలంగ నెక్కినశ్రవణు సమర్థ,భోజనక్రియ నిర్వహింపుము సుశీల మాన్యతదనంతరమగంధమాల్యభూషణాంబరములునిజేచ్ఛమ్రేననుభవింపు. 60
- క. కొలు విమ్ము మాపుకడ యోధుల కెల్లను సంధ్య వడ్డ శ్రీ దూతలనుం జారుల సంభావింపుము రాత్రులఁ గాంతాభోగతత్పరుడ వగుము నృపా. 61
- తే. ఏమి గ్రొత్తగఁ బుట్టిన శ్రీ నించు కేని, నలసుడవు గాక దాన నీ శ్రీ వరసి తీర్పు ¹మిట్టి తెఱఁగుల కీప్రొద్దు శ్రీ లింతవట్టు, నర్హములు కౌరవక్షీతిశ్రాగగణ్య. 62
- క. న్యాయంబుతోడ వివిధోపాయంబుల నర్థముల నుపహరింపుము భూనాయక రాజ్యవిఘాతము, సేయుజనుల నెఱిగి చంప శ్రీ జెఱపన వలయున్. 63

- క. పనులయెడ మేలు గాంచిన, మనుగడ యగ్గలము సేసి శ్రమన్నింపుము రా
జనయజ్ఞ భృత్యకోటిం, గొనియాడుము సేత పేరు శ్రమిచ్చి కొలువునన్. 64
- క. నీవలనను భక్తిస్నేహవేశము గలిగి శూరుఁ డై యలచడికిం
దావిసువనిసత్కులజం, గావింపుము సైన్యవిభునిఁగఁ గురుముఖ్య. 65
- సీ. ఆత్మరంధ్రము లించు శ్రమనను నొరులకు, నెఱుంగ రాకుండఁగ శ్రమఱుపుసేయు
మన్యరంధ్రంబుల శ్రమారసి కనుము శత్రులకడ బుద్ధియు శ్రమలుపు గలుగు
వారల నెఱిగి భూతవర యొక్కమై నీగి, మన్నన నెఱపి తత్సాక్షానములు
నీయెడ నార్ద్రంబు శ్రమైయుండఁ జేయుము, చేరువనృపులకు శ్రమైరబంధ
- ఆ. మెట్లు గలుగు దాని శ్రమేమఱు కుండుము, వారియపుల నున్న శ్రమారు మిత్తు
లగుదు రెల్లభంగి శ్రమధిప యుదాసీను, లట సమీపవర్తు శ్రమై నవిభులు. 66
- క. వీరలసప్తాంగంబులు, నారసికొని యునికి కార్య శ్రమవనీశ సదృ
కార్నరబలుఁడైననృపుతో, గారవమున సంధి సేమఁగగా వలయుఁ దగన్. 67
- తే. దైవ మానుష బలములు శ్రమఱిగి యుండు
నెవ్వరికి నెప్పు డప్పుడ శ్రమైసక మెసఁగ
వైర మతనితోఁ బాటింప శ్రమలయుఁ జెఱచు
టప్పనము గొను టర్హత్వ శ్రమరసి నడపు. 68
- క. నడపునఁ గోల్పుచ్చగ నగు, నెడయు విడిసి యుండి చెఱచుకొనికొయు నీ వే
ర్పడఁ గనుఁగొని యందర్హము, నడపుము నిజసైన్యరక్షణము వలయుఁజుమీ. 69
- క. పైగడలమనసులు విరసము, లగుగతి నడపు రిపురాజ్య శ్రమరసి విభిన్నం
బుగఁ జేసి కలఁచి పైకొని, జగతీవర కొనఁగవలయు శ్రమకార్యమునన్. 70
- ఆ. బలము లెసఁగ దైవశ్రమమును కలిగిలో, గుట్టుచేటు లేనియట్టిన్యపతి
వలన మత్సరంబు శ్రమదాశ్రయంబుచందంబుపొందు వడయఁగదగున్యపాల. 71
- ♦ భృతరాష్ట్రుండు ధర్మరాజునకు శత్రురాజుల జయించు తెఱంగు నెప్పుట. ♦—
- అ. కుడువ నిచ్చుతఱియుఁ శ్రమగురువర ¹క్రక్కించు, నవనరంబునెఱిగి శ్రమరిన్యపాలు
నీవు ధీరవృత్తినిడుఁ ద్రాటఁ బోనిముక్తి, క్రమ్ముకపిల యనఁగ శ్రమిక్తి ²చెఱపు.
- సీ. ఉత్సాహశక్తియు శ్రమర్వీశ మంత్రశక్తియుఁ బ్రభుశక్తియుఁ శ్రమగెలనివాని
కిని నీకు నిట్టివి శ్రమయని తారతమ్యముల్, వెరవునఁ బరికించి శ్రమేర మెత్త
వలయుట నెఱిగి శ్రమలకక యుండంగఁ, దగుట యూహించు లుత్తమవిధంబు
మూలబలంబును శ్రమమొత్తాలవారును, మిత్తబలంబును శ్రమత్కృబలముఁ
- ఆ. గాననంబుబలముఁ శ్రమజితగాంధ్రును, నై నయట్టిబలము శ్రమలాఱు నరసి
యుచితకాలదేశయక్తంబులుగఁబన్ని, కొనఁగవలయువాని, శ్రమకొలఁదులెఱిగి. 73
- తే. సంపదల నాపదల నొక్కశ్రమచంద మగుట

వికృతి నొందుట యాబల్యవితతులందుఁ

గాంచి యెల్లప్పుడును హితకారి యైన

బలము నెక్కుడుగాఁ బ్రోవు శ్ర భరతిముఖ్య.

74

క. ¹పరుల గెలిచి నిర్భయముగ, ధరణిఁ బ్రజం గాచువెరపు శ్ర ధర్మపథమునం
బరిపాలించిన వెలయుం, గురువర కృపపెంపు వదలకము ప్రజలయెడన్.

75

క. వినికి గలిగి రక్షించుచు, ననువున దయతోడిపాడి శ్ర నాయతు లెల్లం
గొనుచుఁ దగ నేలి పొగ డొందినరాజున కుర్వి కామరధేనువ కాదే.

76

సీ. ధర్మమార్గంబున శ్ర ధరణిఁ బాలించిన, నైహికసుఖములు శ్ర నగ్గలంపుఁ
బొగడును బరలోకశ్రభారసౌఖ్యములును, సిద్ధించు విపులదర్శిణులు వెట్టి
యశ్వమేధ ప్రముఖాధ్వరంబులు పెక్కు, లాచరించుటకంటె శ్ర నధిక మండు
మేదినిప్రజల సత్తాదరంబును గరుణాతిశయంబు మరధ్వస్థతయును

తే. గలిగి బిడ్డల నరసిన్యకరణి గాఢ, రక్షణం బొనరించుట శ్ర రాజవర్య
వినుము తమ్ములనీగి మరన్ననల ననుది,నంబు గొనియాడు మానందశనంబుగాగ.

చ. నరవర రాజవీతులు జననస్తుతుఁడైన సదీతనూజుఁడున్

హరియుఁ బరాశరాత్మజుఁడు శ్ర నాదిగఁ గల్గిన పెద్దలెల్ల నీ

కరయఁగఁ బెక్కు చెప్పిరి మరదాత్మయు నీదేనఁ బ్రీతి ²పెద్దయుం

బారయుట నేనుఁ గొన్ని యటు శ్ర వోలినభంగి నెఱుంగఁ జెప్పితిన్.

78

క. ³నిత్యవిధినద్వివేకము, సత్యవ్రతశీల ధర్మ శ్ర సారజ్ఞ భవ

నృత్యాకలితమ యైనను, నిత్యంబును వృద్ధసేవ శ్ర నిష్ఠఁ జలుపుమీ.

79

సీ. అన విని ధర్మజుం శ్ర డంబికాపుత్తులో, నాపగాసుతుఁడు లేఁ శ్ర డబ్బనాభుఁ

డాత్మపురంబున శ్ర కరిగె ⁴వాత్సల్యత, నీవు దక్కంగ నాకు శ్ర హితము పెప్పు

నొడయుఁ డెవ్వఁడు భవమృదపదిప్తపథమున నిష్ఠమై నడచెద శ్ర నెమ్మనమున

నీవు ప్రీతిని బొందు శ్ర నృపముఖ్య నావుడు, నాతఁడు సంతస శ్ర మంది యతని

అ. నధిప విశ్రమింపు శ్ర మధిక శ్రమంబు నా,తనువునందుఁ జెందె శ్ర నని తగంగఁ

బోనఁ జెప్పి బాంధ్యవావళి కభిముఖుఁ, డయి నిజాలయముల శ్ర కరుగఁబనిచి.

80

వ. తాను నభ్యంతరగృహంబున కరిగి సుఖాసీనుండై యున్న సమ్రాజవనాధుతో

గాంధారి దేవా వనంబున కెప్పుడు విచ్చేయువాడఁడ వని యడిగిన నాభూవల్లభుం

డడదేవి కి ట్లనియె.

81

క. మాతండ్రి పరాశరసుతు,చేతం బడసితి ననుజ్ఞ శ్ర శీలపరతో

నేతుఁ డగుధర్మతనయుఁడు, బ్రీతి నొడంబడియె బంధుబృందయుతముగన్.

82

ఆ. ఇంకఁ దడయ నేల శ్ర యింతి వేవెడలుద, మట్లు గల్గజాద శ్ర మాడి పాప

1. గ. అయల. 2. క. బద్ధమం-ట. బంధమం. 3. గ. నిత్యము వినికి వివేకము-జ. నిత్యవిసితి

వివేకము. 4. ట. వత్సలనీవు, దక్కంగ నాకుహితంబు పెప్పు.

భాగు లైన నీదు¹పట్టుల సుగతికి ననుచువాడఁ దపమునతిశయమున. 83

—* ధృతరాష్ట్రుండు వనవాసంబునకుం బురజనులచే ననుజ్ఞఁగొనుట *

వ. అని పలికి యమ్మగువడిక్కు మొగంబయి వారికి సుగతి గల్లునట్లుగా నిష్పాదును గొన్నిపుణ్యక్రియ లజాతశత్రు ననుమతితో నాచరించి పోదము గాక యని నిశ్చయించి తనకుం దపోవనగమనంబునకై పౌరులయశుజ్ఞఁ గొనవలయు నని పాండవాగ్రజనకుం జెప్పం బనిచిన నతండు దగు పురజనుల నెల్లను బిబి నేసి వెలార్చికొనుచు నఖిలబంధుమిత్రులునుం దానును వచ్చి ధృతరాష్ట్రమందిర ద్వారపురోభాగంబున నిలిచె నయ్యాంబికేయుండు గాంధారియును దోడరావెడలి వారిసన్నిధికింజని బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రసంకులంబైనయన్నగరజనప్రకరంబు నుద్దేశించి. 84

సీ. కారవకోటియు శ మిరుఁ బెద్దయుఁ గాల, ఘనఁగి పెనంగి యశనోన్యసంభృతాధిక సేషుల శ కై ప్రస ర్తించితి, రనఘవ ర్తనులార శ వినుఁడు నాదు పలుకు వృద్ధనకుఁ దశపశ్చరణంబున, కై వనంబున కేఁగు శ ట్పర్కరక్తముచితకృత్యంబులయోజ మీ రెఱింగిన, యదియ కా మది ముద్రమార మీర

ఆ. తెల్ల నాకనుజ్ఞ శ యిచ్చి కానకుఁ బుచ్చు, డనుడు సర్వజనులు శ నమ్రపిహిత దృష్టు లగుచు గద్గదిక నెలుం గెడలఁగ, నార్తి దోఁప నేడ్చి శ రధిపముఖ్యురీర
న. విని ధృతరాష్ట్రుండు వారి కిట్లనియె. 86

సీ. ప్ర జ ముద మొందంగఁ శ బాలించె బుడమి శం
తనుఁ డనంతరమ శాంతనవుచేత
రక్షితుఁ డగుచు మీశరలు పీఠిఁ బొదల వి .
చిత్ర వీర్యుండు నిగ్రధాత్రి యేలెఁ
బదపడి పాండున్యృపాలుండు మీరు హ
ర్షింపంగ భూమి రక్షించె బిదప
ధర్మనందనుని చంద్రదము మీ యెఱింగిన
యది సత్యధర్మాత్ముఁ శ డైన యితని

తే. ననుసరింపక యన్యాయమాచరించి, దుర్జయంబున నిల యేల్కిత్రుంచె గులము నుర్విఁ గల భూపతులను దుశ్శయోధనుండు, వానిదు శ్చేష్టలకు మూలమేనకాదె.

వ. అది మీ మనంబులం బెట్టక. 88

క. మహి లెస్సగ రక్షించిన, మహితగుణులయన్న కొడుకు శ మనుమం డని నా కు హితంబు గోరి కరుణా, సహితుల రై యిం డనుజ్ఞ శ సద్వ్రతమునకున్. 89

వ. అని యప్పు డజ్జనంబుల మనంబు లే కున్నను దనకీర్తిగడించి యరణ్యగమనానుజ్ఞాకరణంబునకుం బార్థించి యవ్విభుండు వెండియు. 90

- ఆ. వృద్ధ కృపణ పుత్ర్యవరహిత గాంధారి, యీనెలంతఁ జూచి శ్ర యైన మీర
లకట కాననమున శ్ర కరుగుట మే లని, మా కనుజ్ఞ యిండు శ్ర మాన్యులార. 91
- వ. అని పలికి పాండవాగ్రజుం జూపి. 92
- సీ. తమ్ములనడుమ నీరతండు దిక్పాలక ¹మధ్యభాసితుఁ డైనశ్రమఘృణబోలి
మహనీయవిభవస్యమగ్రత వెలింగెడు, నేమిట నేమిట శ్ర కెపుడు మీర
లీతనిఁ బొదివి సంక్రప్తిగ వర్తింపుఁ, డయ్య యిల్లడ యిమ్మహానుభావు
నిడితి మీకడ మిమ్ము శ్ర నెల్లభంగులఁ దన, పరిపాలనంబునఁ శ్ర బరమసుఖులు
- ఆ. గా నొనర్చువాఁడుగ నప్పగించిన,వాడ నేను మీకు శ్ర వేడి దాఁకు
నట్లుగాఁ జరింప శ్ర నసక్తులీనుల, కధికదుఃఖకారి శ్ర నైతిఁ గాని. 93
- క. ఆరయ నెన్నం డైనను, మీరలు నా కెగ్గు గాఁక శ్ర మెలఁగుట తే దో
పారవరులార నన్నున్, గారవమున ననుప రయ్య శ్ర కాననమునకున్. 94
- వ. అనినం బారజనంబు లేడ్పులు మ్రింగికొని యొండొరులం జూచుచు నూరకున్న
నమ్మహేశ్వరుండు మఱియును. 95
- సీ. సాధుచరిత్రయు శ్ర శాంతయు నైన యి,గ్గాంధారియును నేను శ్ర గాఢవినయ
మార మీతెలి విట్లు శ్ర గోరుచు నున్నార, మఖలధర్మాభిజ్ఞు శ్ర డగు పరాశ
రాత్మజుండును ధార్మికాగ్రణి పాండవా, గ్రజుఁడును నాకు పరరణ్యగమన
మునకు నిచ్చి రనుజ్ఞమోడుఁగేలొడల,గదియించి మిమ్ము వేఁడెదఁ గృపాధ్యు
తే. లార యనుమతి నేయుండు శ్ర మీరు ననుడు, వార లు త్తరీయంబులువదనవినిహి
తములుగాఁ జేసికొని రోద్రనము రవంబు, లెసఁగఁ జేసిరి విను ధరశ్రీశవర్య. 96
- వ. అ ప్లేడ్చి యుడిగి తమయంతవట్టునుం గూడికొని కార్యవచనంబు లార్యచరితుం
డును జతురాలాపకల్మషుండును నగు²శంబు వనువిప్రోత్తమునకుం జెప్పి యిత్రైటం
గున ధృతరాష్ట్రునితో నాడు మని నియోగించిన నాతం డారాజు నగ్ర భాగంబున
జేరి సవినయంబుగా ని ట్లనియె. 97

—♦ ధృతరాష్ట్రునితో శంబు వనువిప్రుండు పారజనసమ్మతి సెప్పట ♦—

- సీ. భరతవంశోత్తమ శ్ర పారజనంబులు, దమమాటలుగ భవశ్రన్నాధాన
మున న న్నుపన్యాస శ్ర మొనరింపఁబంచిన, యట్టిభాషణము లేకాగ్రబుద్ధి
నవధరింపుము మీమహాన్వయంబునమహిఃవిభులయం దొప్పమి శ్ర వెదకియైనఁ
గానము మము మీరు శ్ర గన్నట్టిప్రజల నెట్లట్ల రక్షించితి శ్ర రాదరమున
తే. వినము దుర్యోధనుండు నేసినయనర్హ
మొక్కటియు లేదు నినుఁ ద్రిలోకోత్తరుండు
సత్యవతికొడు కే మని శ్ర సమ్మతించి
పంచ దానిన చేయుము శ్ర పరమనియతి.

- క. అడ లెడఁబడఁగా మమ్మును, విడిచితి గురువై నశోక శ్ర జేదన యే మిం
కుడిపికొనునప్పటికిఁ దో, డప్పు నీ దగు సద్గుణములు శ్ర బంధులువోలెన్. 99
- ఆ. ధాత్రి శంతనుఁడు విశ్విత్తవీర్యుఁడు బాండు, రాజు నెట్లు లట్లు శ్ర రాజరాజు
ప్రజకు సంతసముగఁ శ్ర బాలించె నీయందు, నతనియందుఁ గలదె శ్ర యధిప యెగ్గు.
- వ. భీష్మద్రోణకృప ద్రాణిర్ణకృతవర్మశల్యు లొక్కదిక్కునుభీమార్జుననకులసహదేవ
దుపదవిరాటసాత్యకు లొక్కదెసయు నై విధిప్రణంబునం బోరిరి వారివలన
నఖిలక్షత్రియసంక్షయం బావహిలై నది యొక్కదుర్వ్యధనుచేతన యయ్యెనె
యట్లుంగాక రణంబు రాజుల కుత్తమధర్మంబ కాదె యందుల మరణంబును
సుగతికరణకల్యంబు నీసుతుండు సహాయులుం దానునుం బుణ్యలోకసౌఖ్యం
బునం బాంధి యున్నవాఁడు ధర్మాచరణశాలి వగు నీకును సుగతిప్రాప్తి సులభంబ
యగు నిట మీఁదటికి మాభాగ్యంబునంజేసి పరమకృపాధరితు లై న పాండవులు
మాకు రక్షకులుగాఁ బడసితి మాకర్ణింపుము. 101
- తే. స్వర్గమైనను బాలింపఁ శ్ర జాలువారు, వీరలకు భూమిచాలన శ్ర విధి యనంగ
నెంతవని వీరిచేతికి శ్ర నిచ్చితిపుడు, మమ్ము నెల్లవిధంబుల శ్ర మనిచి తధిప. 102
- సీ. ధర్మపుత్త్రిఁడు దీర్ఘదర్శి మహాదాత, సచివుండు బంధురక్షణపరుండు
రివునెడ నైనను శ్ర గృప పెద్ద భావసం, శుద్ధియుఁ బ్రతిభయు శ్ర సువ్రతంబు
నితనికి వెన్నతో శ్ర నిజివని యొరులను, దనయట్లు కాఁ జూచుచున్నమ్ము లెల్ల
సన్నుతి కెక్కిన శ్ర సకలగుణముల ని, మృహితాత్మచందాన శ్ర మమ్ముక బ్రోచు
- తే. మాత్రయే దేవవిషయస్యమంచితాగ్ర, హారసజ్జనమాన్యంబు శ్ర లై న గ్రామ
ములు దగంగ రక్షింతురువలెయఁ దారు, నిత్తురూఘ్నులు దేవమహీసురులకు.
- క. మృదువులకుఁ జాలమృదువులు, విదితయశా వినుము పాండవేయులు గడుబె
ట్టిములు బెడిదంపువారికి, మదలోభిత్వములు లేవు శ్ర మందున కైనన్. 104
- క, శూరులు శాంతస్వాంతులు, పారజన ప్రకరజానప్రపదచయనిత్యా
పారప్రమదాపదన, పారగు లతుల గురుభక్తి శ్ర పరతంత్రాత్ముల్. 105
- తే. గొంతిదేవికిఁ గోడండ్రకును మనముల, గరుణ యగ్గలమై యుండుధరణినాథ
పౌరులందును జనపదప్రజలయెడను, నాడుదురు మేలు దమ కగ్రమైనయపుడు.
- తే. వీర లెప్పుడు మము నీవు శ్ర గారవించు
తెఱిగి మన్నింతు రమలినహృదయ కలఁక
దక్కి ధర్మజుపై రాజ్యతంత్రభార
మిడి మనంబున నూఱడి శ్ర యిచ్చు సలుపు. 107
- వ. అని చెప్పె నిట్ల విప్రముఖంబునం బౌరులభాషణంబులు విని ధృతరాష్ట్రుండు
ప్రీతుం డయి సముచితప్రకారంబుల నజ్ఞనంబులం గ్రమంబున వీడుకొలిపి
కౌంతేయాది బంధువులను మిత్రులను నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి

గాంధారీసమేతుండై యభ్యంతరమందిరంబున కరిగి యద్దినశేషంబును రాత్రి
యుం దగు వర్తనంబులఁ గడపి మఱునాఁడు విదురుని రావించి మృతులయిన
బాంధవుల కెల్లను సవిశేష శ్రాద్ధంబులు సేయుతలంపు వుట్టి కొన్నిదినంబులు
పయనంబు మానితి మానితమానసీయచరిత్రుం డగు ధర్మపుత్తువానికిం బోయి
నీ విక్కార్యంబు సంఘటించు మని పనిచిన నతం డట్ల చేసెద నని చని యనుజ
సహితుం డై యున్నయన్నరేంద్రునిం గాంచి. 108

నీ. మీతండ్రి సురనదీనూతి బాహ్నికులకు, సోమదత్తునకుఁ దత్సూనునకును
దుర్యోధనాదిసుత్రులకును దక్కును, గలుగు బంధులకు నుత్కర్ష మెనఁగ
శ్రాద్ధముల్ సేయవిశ్చారంబు దోచిన, మనలఁ గార్తికపౌర్ణమాసిదాఁక
వనమున కరుగఁ డశ్రప్పని నీకుఁ బోలిన, యట్లులు గావించు శ్రమనిన నాతఁ

తే. డెంతయును వేడ్క నమ్మాట శ్రీ కియ్యకొనియె

నర్జనుండును బ్రీతుం డై శ్రీ యర్హమనియె

భీముఁ డవుడు ¹గమర్చినశ్రమోముతోడ

విదురువదనంబు సూచుచు శ్రీ బెదవు లదర. 109

వ. ఏమేనిం బలుకం జూచిన బీభత్సండు మెలుపున నతని వారించి యల్లన యి
ట్లనియె. 110

నీ. రాజు నృధుఁడు ధృతరాష్ట్రండు భీష్మము, ఖ్యజ్ఞాతులకు శ్రాద్ధకర్మ మాచ
రింపఁ దలంచి యర్థించె భవజ్జిత, భవధాన్యములు నీవు శ్రీ దాని కియ్య
కొనమి యశంబునకును ధర్మమునకు విధ్వసంబు సేయదే శ్రీ ధర్మతనయు
తలచినపని విఘ్నోతము సేయఁ దగునయ్య, మనకు నయ్యంబికాశ్రతనయ్యఁ దొల్లి

ఆ. వేడికొందు మతఁడు శ్రీ వేడెడుఁ గానకుఁ నేఁగు చుండి మనల శ్రీ నిష్ప డింత
నూడ వలదె యొండు శ్రీ లాడక యప్పని, నలుపు టాప్ప బాహుశాలినీకు. 111

క. అని చెప్పఁగ జెవి ²దారిచి, విని ధర్మతనూజుఁ డంత శ్రీ విజయునిఁ బొగడె
మనమున నమ్మాటల క, య్యనిలతనయ్యఁ డిట్లు లనియె శ్రీ నన్నరుతోడన్. 112

—◆ భీముఁ డర్జునునితో ధృతరాష్ట్రమహోగంబునకుఁ బ్రతిహరించి చెప్పట. ◆—

క. మును చేసినయవి సాలవె, విను గాంగేయాదిబంధువుతతికిఁ దగ నిం
కను శ్రాద్ధంబులు వలసిన, మనము దగ మె చేయ దుష్టమతి యతఁ డేలా. 113

క. మఱచితె యాతఁడు మనలం, బఱచినబన్నములు భీష్మబాహ్నికముఖుల
త్తట నెట వోయిరి వారల, నెఱుంగమె మన మట్టిబంధు శ్రీ తేటికి మనకున్. 114

వ. వారివిషయం బైనమేలునకు మాతాడుట యెగు గా దాకర్ణింపుము. 115

తే. కర్ణునకుఁ జేయవలసినగౌరవమున, గొంతి యింకను శ్రాద్ధ ముత్సవతవిధవ
ముల్లసిల్లంగఁ జేయుఁ గాశ్రుచితనిరతి, యావిధమునకు మాతాటనూవె యెగు.

వ. అని పలికి వెండియు.

117

సీ. పాంచాలి నవమానశ్రపఱచిన తెఱఱగును, నయ్యింతి వెనుక రా శ్ర నడవి గలయ
ధర్మజుచన్నచంద్రదంబుచు మది గీటి, ¹యుండక మఱపెట్టు శ్ర లొలసె నీకు
నాంబికేయుఁడుదండ్రయగుట నాఁ డెట వోయె, భీష్ముండు మొదలగుశ్రపెద్దవారి
బాంధవం బే మయ్యె శ్ర బార్థ యీవిదురుఁ డెఱుంగఁడే వారలశ్రభంగి యసిన
ఆ. ధర్మజుండు భీము శ్ర దగువచనముల న,దల్చె నరుఁడు మఱియుఁడవగఁడె పూజ
కాంబికేయుఁ డిట్టు శ్ర లనకుము మనకు న, గ్రజనిపనుపుసేత శ్ర వ్రతము గాడె.

క. అని భీము నదిమి విదురునిఁ, గనుఁగొని మాతండ్రి పుణ్యశ్రకర్మము లెమ్మైఁ
దనబంధులకై చేయఁగ, మనంబునం దలచె నా శ్రమంచితభంగిన్. 119

క. నాయింటిధనము గైకొని, చేయఁగలాఁ డమ్మహీశుశ్రీత్తము సంతో
షాయ త్తంబుగ వేగమ, పోయి యనఘ చెప్ప మవ్విశ్రభుండు ప్రియమందన్. 120

చ. అన విని మెచ్చి ధర్మసుతుఁ శ్ర డర్జునునిం గొనియాడి యాదరం
బున విదురుం గనుంగొని ప్రభూతవిధానముల¹ నిజేచ్చ నా
ధనమును నర్జునార్థమును శ్ర దాఁ గొని శ్రాద్ధము లాచరించువాఁ
డనఘ కురూద్యహుం డిది మ్రదాత్మకు నిం పని విన్నవింపుమీ. 121

వ. అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

122

క. వనవాసాయాసంబుల, ననయంబును నలఁగి దాని శ్ర నాత్మ నిడి మరు
త్తనయుండు పెక్కులాడెఁ ద,గనిమాటల దీన రాజుశ్రగనలకు మనుమీ. 123

క. ఇతఁ డేమి యన్న నే మగు, ధృతరాష్ట్రుండు మాకుఁ బరమశ్రదేవత విను స
మ్రుతిఁ దత్ప్రసాదముం బడ,సితి మేమును దత్ప్రతాభిషిక్తుల మనఘా. 124

వ. అని పలికి యప్పుడమితేఁడు వికచవదనుం డగుచు. 125

క. మాతండ్రి నిష్ఠవిధములఁ, బైత్తకవిధు లాచరింపఁ శ్ర బంపుము శ్రధ్య
వ్రాతకనకగోగజములఁ, జేతి కొదవ నర్జునుండు శ్ర జేర్చుచు వచ్చున్. 126

క. గ్రామములు దేవతలకును, భూమిసురులకును గురు ప్రభువు నిమ్మనుమీ
పో మసలితి చెపు మాతని, కీమాటలు వలయుపనుల శ్ర కీవు మెలఁగుమీ. 127

క. అనినఁ బ్రియ మంది విదురుఁడు, పని యాన్మపుతో నజాతశ్రత్రుకడకు నీ
పనిచినపనికిం బోయితి, వినిపించితిఁ దెఱఱ గతండు శ్ర విని మోదమునన్. 128

క. నరువలను సూచె నతఁడుం, బరమప్రియభరితుఁ డయ్యె శ్ర బార్థివవర య
య్యరువురు బ్రాణంబులు డాఁపరు నీకును ధనము దాఁచుశ్రపని గలిగెడినే. 129

క. చేయుము విచ్చలవిడి గాం,గేయ ప్రముఖులు నిరస్త్రకిల్బిషులై మో
దాయ త్రచిత్తులుగ భూ,నాయక శ్రాద్ధములు జగమునం బొగ డెనఁగన్. 130

చ. కనకము మేలిరత్నములు శ్ర గ్రామములు¹ హయగోవ్రజంబులుం

దనియఁగ నిమ్ము సర్వవసుధాసురకోటులకుఁ నిజేచ్ఛ నీ
తనయులు పుణ్యలోకసుఖభామము లై విలసిల్లునట్లుగా
ననుటయు నాంబికేయహృదయంబున మోద మెలర్చె భూవరా. 131

చ. పదపడి భీముమాట లొకశ్రభంగి నెఱుంగఁగఁ జెప్పి వాఁడు దు
ర్మదుఁ డవి పాటి గావు కురురరాజమహాత్మర పెట్ట కుండు నీ
హృదయమునందు వాని నని శ యేర్పిడ ధర్మజుపార్థవాక్యముల్
విదురుఁడు సెప్పె సంతసము శ వెల్లిగొనంగ ననేకభంగులన్. 132

ఆ. అట్లు సంతసిల్లి శ యధిప కా రికపౌర్ణ, మాసి నవ్విభుండు శ మహిత భూమి
జేవకోటి నెల్ల శ రావించి యంచిత, శ్రద్ధ జేయఁ దొడఁగె శ శ్రాద్ధవిధులు. 133

సీ. కనకాదివస్తువుల్ శ గడువేడ్క ధర్మసం,దనుఁడు పుత్రైర నుదాత్తభంగి
బాహికునకు గంగశపటికి సోమద,త్తునకుఁ దదీయపుత్రునికుఁ దొలుత
నంచితశ్రాద్ధంబు శ లాచరించె సుయోధ,నాదికుమారుల శ కందఱకును
బేర్వేరఁ గ్రియలు నీరస్పితవిధంబులఁ దగ, నొనరించె సింధురాజునకుఁ దక్కుఁ

ఆ. గలుగుబంధులకును శ వలయురాజులకును, ద్రోణునకును బుద్ధి శ దోచినట్టి
యిష్టజనములకు నశహీనభవ్యప్రకారములఁ బారలొకికము లొనర్చి. 134

చ. అతులిత రత్నకాంచనగర్భవాశ్వవిభూషణవస్త్రకన్యకా
క్షీతిముఖవస్తుదానములు శ కీర్తన కెక్కఁగ నవ్విభుండు సు
వ్రతుఁడయి చేసెఁ బంచదశవాసరముల్ నిజదానలాల్య ము
ప్రతిహతవృత్తిఁ జెల్ల విని శ వాండుసుతాగ్రణి ప్రీతిఁ బొందఁగన్. 135

ఆ. భూమిదానవిధులు శ భూవర యొకమాత్ర, నంబికాతనూజుఁ శ డాచరింప
నంతఁ బోక యూఱు శ లగ్రజస్మృలకు నీ,నతని బనిచెఁ బొండవాగ్రజుండు. 136

—♦ ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారీసహితుం డై వనంబునకుఁ బోవుట. ♦—

వ. పనిచినం బ్రియంబుపెంపుట హృదయంబు పల్లవింప నాభూవల్లభుం డనేక
గ్రామంబు లగ్రహారంబులు గావించె గాంధారరాజు మొదలయిన నిజబంధు
వులకు బహుళదక్షిణలుఁ గాఁ బారలొకిక క్రియలు సేసె నిట్లు ధృతరాష్ట్రుండు
భారతరణంబున మరణంబు నొందిన బంధులోకంబునకుం బుణ్యలోకసౌఖ్యాతి
శయపడంబు లగు పరమశ్రాద్ధంబులు నిర్వర్తించి కృతకృత్యుండై సర్వకృత్యం
బులుం జలిపి పాడ్యమినాఁడు రేపకడ ఋత్విక్సమేతుం డై యిష్టి నడపి పాం
డవులను తక్కటిబంధువులను మిత్రులను రావించి వనవాసంబునకు సంగ
ల్పంబు సేసి సకలభృత్యజనంబులకు నర్హధనంబు లిచ్చి గాంధారీసమన్వితుం
డై వల్కలాజనంబులు ధరియించి యక్షతగంధపుష్పంబుల గృహంబుఁ బూ
జించి సర్వపదార్థంబులు బరిత్యజించి యద్దేవియుఁ గదిసి నడవ యాజకు

1. క. సర్వమై శ్రాద్ధంబు. 2. జ. అతిస్పృతవిధంబుల నొనరించె.

లగులు నుపకరణంబులును ధరియించి ముందటం జేరువ నరుగ వెడలె
సట్టియెడ నేతెంచి. 187

క. గొంతి మొదలై నకారవ, కాంతాజను లెల్ల నెవ్వరగలఁ బొగులుచుఁ బ
య్యెంతంబుల బాష్పసలిల, సంతానము లురిలఁ దోన శ్ర చను దేరంగన్. 188

వ. అ జనపతి సనుచుండె. 189

తే. పాండవాగ్రజుఁ డక్కురుభర్తవలను, శోకదీనుఁ డై తప్పక శ్ర చూచి యేడ్చి
హోమహోరాజముఖ్య యెంతదరిగెదనుచు, నొడలు కంపింపఁ జదికిలఁబడియెనధిప.

క. నరుఁ డనునయించె వెన నన్నరపతి నెత్తుచును దా నశనయముఁ వనటం
బురపురఁ బొక్కెం గురుభూ, వర యదైస తెఱఁగు రాదు శ్ర వాక్రన్వంగన్. 141

వ. భీమసేనకులసహదేవులును గృపయుయుత్సుసంజయులును ధోమ్యాదిధరణీ
సురులును శోకవ్యాకులత్వంబు నొందిరి గొంతి యడలుచు గాంధారికరంబు
నిజస్కంధంబున నిడికొని నడవ నయ్యంధస్వపతి గాంధారీస్కంధభాగకలిత
బాహుం డై పోవుచుండె నష్టాశు పాంచాలియు సుభద్రయుఁ జిత్రాంగదయు
నులూపియు సపుత్రీయగు నుత్తరయు మతీయుం గలయట్టి మగువలుం గురరీనిచ
యనాదంబులచందంబు దోచ నాక్రందనంబు సేసి రయ్యవస్థ జూదంబునాడు
పాండవులు పురంబు వెలువడినప్పటిదశం బోలియుండె నట్లు ధృతరాష్ట్రు
కాననగమనంబు నిశ్చితంబగుటయు నాబాలవృద్ధంబుగాఁ బురజనంబు గనుం
గొనం జనుడెంచిన. 142

ఆ. వచ్చి రెండకన్ను శ్ర వానకన్నును నెఱుం, గనిపురంఘ్ర లెల్ల శ్ర గరము వంతఁ
దలరు నంతరంగములతోడ నక్కురు, వృద్ధుఁ జూడ నార్తివికలగతుల. 143

క. నేలను హరశ్రవ్యంబులపై, నోలి నిలిచి చూచుమానశ్చోత్సరములశో
కాలాపవిలాపంబులు, నేలకు మింటికిని నడుమ శ్ర నిండి చెలంగెన్. 144

వ. ధృతరాష్ట్రుండును బురద్వారంబు నిర్గమించు చుండి సకలపౌరజనంబుల నిలువం
బనిచె విదురుం డక్కురువృద్ధునితోడ వనంబున కరుగుట దృఢనిశ్చయం డై
పలికె సంజయుండు నవ్విధంబువాఁ డయ్యె గృపాచార్యుండును యయుత్సుండు
నత్రైఱంగుమాటలాడిన నాంబికేయుండు వారిని వారిచిధర్మనందనునకప్పగించి
నిలిపి కోడండ్ర నెల్లను సముచితవచనంబుల మరల నియమించిన వార లావైచి
త్రవీర్యునకు గాంధారికిం బ్రణమిల్లి బాష్పంబులు వడనంబున వెల్లిగొనుచుండ
వీడ్కొనియును బాండురాజమహిషిం జూచికొని వెనుకం జను చుండి రాసమ
యంబున నజాతశత్రుం డాగొంతి కిట్టినియె. 145

క. మాయయ్య కాననమునకుఁ, బోయెడు నే నితనితోడఁ శ్ర బోయెద శుశ్రూ
షాయత్తుండనై యుండెద, నీయువిదలఁ గొనుచు మగిడి శ్ర యేగుము తల్లి. 146

చ. అనుటయు గొంతి యక్కురుకుశలాగ్రణి కిట్లను నీవు దోడఁగా

ననమున కేగుదెంచుట జగనస్తవనీయ చరిత్రుఁ డివ్వభుం

డనుమతి సేయునే యుడుగు శ్ర మాపని యియ్యమ యత్త నాకు నీ

మనుజవిభుండు మామ గరితమంబుగ వీరలఁ గొల్చి పోయెదన్.

147

తే. ఇతని కియ్యమకును విను శ్ర మేన చువ్వె, వలఁతి శుశ్రూష సేయంగవత్స మీర
లాపనికి నేర్తురే వీర శ్ర లడవి కరుగ, నింట నుండంగ నామన శ్ర మియ్యకొనునె.

వ. అనిన నాధర్మపుత్తుండును దమ్ములు నుచితవచనంబుల వేడికొనిన నద్దేవియగ్ర
తనయుం గనుంగొని.

149

క. వీరలయెడఁ గొడుకా, ¹యపచారంబులు వలుకుదునె విశ్రచారము విడు మే

నేరూపంబున నిలువన, గాఁవమున నిది వ్రతంబు శ్ర గాఁ గైగొంటిన్.

150

వ. అని పలికిన నిజస్కంధంబున నున్నగాంధారికరంబుఁ గరంబు నయంబునం బాపి
యతనిదిక్కు మొంగఁబై.

151

క. నీ వేమియు ననకుము సహ, దేవుని నేమఱక యరయు శ్ర దినకరసుతునిన్.

భావమునఁ దలఁపు మే నా, దేవసమునిపుట్టు వడఁచి తింగపటమునన్.

152

క. అది పాపము దానికి నా, మది నెప్పుడు వగఁగు విమలశ్రమానన యక్కి.

డు దొలంగునట్లుగా స, తృదార్థదానములు సేయు శ్ర తాత్పర్యమునన్.

153

క. అవ్వధమునఁ గర్ణుఁ శ్ర డాఱడిఁ బోయిన, నాదుమానసంబు శ్ర వోదు నూఱు

పఱియలై తలంప శ్ర బలుతాతఁ జేసిన, వారు గాఁగ వలయు శ్ర వంశవర్య.

154

క. నీవును దమ్ములు భక్తిభ, రావేశముతోడఁ దలఁపుఁ శ్ర డమ్మహితాత్మున్

ద్రోవది నెప్పుడు దృఢసం, భావన మన్నింపు మయ్య శ్ర పౌరవముఖ్య.

155

క. భీమార్జునసకులమనఁ, కామంబులు సఫలతా ప్రకాశంబులు గా

భూమిశ యరసి యొనరువు, మేమిట నేమఱకు ధర్మశ్రమిల యరయునెడన్.

156

వ. అని పలికి నానిశ్చయంబు శిథిలంబు గాదు మీరు మరలుం డని పలికినం బాండ

వాగ్రజుండు విషాదం బంది యూరకుండె భీమాదులు డెందంబులు గొందలం

బంద నశ్ర లాలుకం దలలు వాంచి రిట్ల మొత్తంబుగమనంబు ²గుదివడుచు

మందంబై చెల్ల ధృతరాష్ట్రుండు ³గొండొకయెడ గలుగం జనియె నాధర్మతన

యుండు తల్లియానంద బాలొకించి.

157

—♦ ధర్మరాజు కుంటిని వసంబునకుఁ బోవలదని ప్రార్థించుట. ♦—

నీ. ఇది యేమి సేయంగ శ్ర నెత్తికొంటిమ్మాట, యాడకు మేను ని శ్ర న్నడవికేఁగఁ

బనుతునే మముఁ దొల్లి శ్ర పనిచి పనుల్ గొను, భంగిన సామ్రాజ్యభారనిర్వ

హణము తెఱంగును శ్ర నప్పటికప్పటి, కిట్లని యానతి శ్ర యిచ్చినడపఁ

బంపక యున్న నోశప్పమి రాదె మాకు ము, న్నీవును గృష్ణుండు శ్ర నేవిధమున

తే. నడపితిరి కార్య మెఱుంగవే శ్ర యడలు వెల్లి

మమ్ముఁ బాంచాలి నిటు ముంచి శ్రయమ్మ యడవి

నెట్లు యుండెద వనఁగ నశ్రయ్యింతి బాష్ప

పూర్ణనయన యై యారక శ్ర పోవుచుండె.

158

ఉ. అ య్యమలాత్మతోడఁ బవనాత్మజుఁ డిట్లను ధర్మపుత్త్రి నీ

వెయ్యది యుక్తహేతువుగ శ్ర నెమ్మెయి బాసెదు నీదుపన్నునం

గయ్యము సేసి భూపతినిశ్చయములం బరిమార్చె దల్లి నీ

కియ్యన లక్ష్మీ నూది ¹చరియింపఁగయిప్పుడు వాయ బాడియే.

159

క. మనమునఁ దోచినదానము, లనుదినమును జేయుచును సకమాశ్రితజనులం

బెనుచుచు బంధులఁ బోవుచు, జననుతచరితమున బరఁగు శ్ర సౌజన్యనిధి. 160

క. వనమున మాద్రీపుత్త్రిలు, ²వెనుఁబడుటకుఁ దలరి తట్లు శ్ర విక్రమమునకుఁ

గొనగొల్పి తిట్లు వీరల, ననూనదుఃఖముల ముంచి శ్ర యరుగం దగునే. 161

వ. అనియె నట్టియెడ.

162

క. ద్రోవదియు సుభద్రయు శో, కావేశం బడర మోము శ్ర లఘులఁ దోఁగం

గా వెక్కి-వెక్కి యెచ్చిరి, భూవర పాండుక్షితీశ్రపుత్త్రిలు నేడ్వన్. 163

క. పరిజనములు గన్నీళ్లులు, దొరఁగఁగ ³నడ లొంది వారిశ్రతోడం జని రి

ప్పరుసునఁ దనదుతనాజులు, మరలమికిం బాండురాజ్రమహిషిమఱుఁగుచున్. 164

వ. తెగనాడ కున్నఁ బోవ రని కన్నీరుదుడిచికొని వారలం గలయం గనుంగొని వా

రలు వినుచుండం దత్పరిజనంబులతోడ. 165

సీ. దుర్ద్యోతమునఁ దారు శ్ర దూలపోవుటయును, నాసభ నవకీర్తి శ్ర యగుతెఱంగు

వాటిల్లుటయుఁ బెక్కు-శ్రధంగుల నడవుల, నిడుమలఁ బడుటయు శ్ర నే సహింపఁ

జాలక కార్యంబు శ్ర చచ్చించి సంధిమై, నొవ్వనివా రెల్ల శ్ర నవ్వఁ దలలు

వంచి కౌరవులలో శ్ర వర్తింప నే లని, హరితోడ నాడితి శ్ర నవ్విధమున

ఆ. మానసియు ధర్మశ్రును నాగాయుత, బలుని భీము శత్రుశ్రధంజనైక

శీలు బాధు శౌర్యలోలురఁ గవల దై, న్యంబు నొందఁ జూచు శ్ర టర్హమగునె. 167

వ. అని ధర్మతనయువదనంబు వీక్షించి పాంచాలిం జూపి.

167

సీ. గౌరవంబున సుకుమారత్వమున నొప్పు, నిప్పొల్లిఁ దల వట్టి శ్ర యాడ్చి తెచ్చి

సభలోన నట్లు దు శ్ర శ్వాసనుం డవమాన, పెట్టంగ నచ్చటికెద్ద లెల్లఁ

బలుకక యుండ నశబ్దన్నంబునకు నోర్వ, వలసె మీ కప్పటి శ్ర కలఘటేజ

నీ తేజ మట్లులు శ్ర నీ అయి పోయినఁ, బాండునికులము సోప్పంగఁ జూప

తే. లేక ⁴పోదె యబ్బంగిఁబల్కి-తిముకుందు, తోడ నేను మీరెమ్మెయిరూఢికి

వెలుఁగఁ గోరుటకతమునదలఁచిదాని, ననిలసుతుండె త్తిపెట్టె నేత్రమనఁగఁగలదు.

1. గ. చరియింపఁగ నిప్పుడు. 2. క. చ. ట. 'వెనుఁబడుటకు...విక్రమము మెయింగొనివచ్చి

తిప్పుడు వీరల'. 3. గ. నడ లాడ వారి. 4. గ. పోక కబ్బంగి.

- వ. అనిన విని ధర్మసుతుండును భీముండును సిగ్గువడి రిట్లు వలికి గొంతియిమ్మాటకు భీముచిత్తం బెట్లుగునో యనుతలంపున ధర్మసుతుని కతనిం జూపి. 160
- ఉ. నామది నొండు లేదు విను శ్రీ సవ్యతి నీతనితోడ నీదు ల
క్షీమహిమక మనం బలరఁ శ్రీ జేసితి నుత్తమదానముల్ జన
స్తోమనుతంబుగా నడపఁ శ్రీ జూచితి జన్నము గన్నులార నిం
కేమికోటంత నా కుడుగ శ్రీ నెట్లును బోదు నరణ్యవృత్తికిన్. 170
- తే. రాజ్యఫలము గావింపఁ బుత్రాత్మ సమగ్ర, తపమునకు ఫలమైనయ్యత్రమగతిప్ర
సిద్ధి గోరుదు నది గల్గఁజేత కిట్టి, తోడు మఱి నాకుఁ గలుగునే శ్రీ దురితహర.
- క. కురురాజునకును దేవికిఁ బరిచర్య లొనర్చుచుం ద్రపంబునఁ గృశితం
బారయుతనువుతోఁగడ పెదఁ, గరము నియతి నింకఁ గలుగుశకాలము వత్సా. 172
- వ. మీరు మరలుం డనియె నట్టియెడ నప్పాండురాజమహిషి దమతోడ వననానం
బున కై వచ్చుటకుం గడంగుటయు దాని కొడంబడక పాండవులు దగు పలు
కులం బ్రార్థించుటయు నెఱుంగుం గావున ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయుం డెట్లు
సెప్పె నట్లు సేయు మని విమరసంజయులచేత నద్దేవికిఁ జెప్పిపుత్రైంచి వార లే
తైంచి యబ్బంగి సెప్పినను వదలక వారిపలుకు లాయమ విచారింపి దృఢనిశ్చ
యంబునఁ గొడుకులఁ గోడండ్రను దక్కటిబంధుజనులను సర్వభరతభార్యలను
బరిజనంబులను గలయం గనుంగొని యిట్లెల వచ్చెదరు నిలువుండు సుఖుల రై
యండుం 'డనుటయు. 173
- క. హృదయములు దలర నందఱుఁ, బ్రదక్షిణము గాఁగ నేడ్పుఁగందుఁపెలుఁగు లె
ల్ల దెసలఁ జెలఁగఁ దిరిగి, తత్పదంబులకు నెఱఁగి వంత శ్రీ దనువులు మూలన్. .
- వ. నిలిచి రందుఁ బాండవు లేవురుం బాండురాజమహిషి ననుప మఱియుం జని
యాయమను ధృతరాష్ట్రగాంధారులను గలపి వారల నిరువుర నుద్దేశించి మీరు
వనంబునకుం బోయి తానును లే కున్న మా కెట్లు కాలంబు గడపవచ్చు నను
తలంపునం దన్ను నెంత ప్రార్థించినను గొంతి నిలుచుట కొడంబడ దయ్యె నీసా
ధ్వికి బుద్ధిసెప్పికొనుచుం బరిచర్య సేయించుకొండని యప్పగించి యా రాజునకు
నద్దేవికిం గుంతికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి దండప్రణామంబులూచరించిన దీవించి వా
రామంత్రణంబు సేయ నాధర్మపుత్రాదు లశ్రుష్టావితంబులగు వదనంబులతోడ
మరలి వనితాజనంబులం దోడ్కొని. 175
- తే. పొగులుచును నల్లనల్లన శ్రీ పురికి నరిగి
1 రదియు నుమ్మలికంబు ప్రో శ్రీ వై నయట్లు
సూడ గూడక యుండంగ శ్రీ జొచ్చి రాత్మ
మందిరము లందఱును బుధశమాన్యచరిత,

న. అట్లు పురప్రవేశంబునీసి ధర్మనందనుండును దమ్ములుం దగినవర్తనంబుల నుండి రట యక్కురువృద్ధుండు నిశ్చింతుండై గాంధారియుం గుంతియు విదురసంజయులు నగ్నిహోత్రంబునకు వలయుఋత్విగ్గనంబులతోడ నరుగుదేర నలయక భాగీరథీతీరంబునకుం బోయి యొక్కయొక్క ప్రదేశంబున విడిసెదదనంతరంబు యతండు.

177

క. స్నానాదికవిహితానుష్ఠానంబులు నడపి శ్రుతివిశ్చారదభూదే
వానీక ప్రణయనమున, మానితరుచి వెలుంగు నున్నప్రహితాగులకున్.

178

తే. అర్చులిచ్చి హోమంబు స్రమించితముగఁ, జలిపి యెల్లవారలకుభోజనముసంఘ
టించి యాహారవిధి యాచరించి విదుర, సంజయులయొనర్చినదర్శనశయ్యనుండె.

—♦ ధృతరాష్ట్రుండు శతయూపరాజు యాశ్రమంబున వసియించుట ♦—

వ. ఆ శయ్యకు ననతిదూరంబునం గల్పితం బైనతల్పంబున గాంధారియుం దదనంతర
సన్నిహితశయనంబున గుంతియు నింతనంత విదురసంజయులును జుట్లం దమకుఁ
జూడం బోలినచోటుల యాజకజనంబును విశ్రమించిరట్లదినశేషంబు సనిన సా
యంతనకృత్యంబులు సలిపి రయ్యామిని యచ్చటఁ గడపి సూర్యోదయసమయం
బునం గాలోచితకరణీయంబులు నిర్వర్తించి యాంబికేయుండు దనవారును నా
నును గంగానది యుత్తరించి చని కురుక్షేత్రంబుఁ బ్రవేశించి యొక్కపుణ్యా
శ్రమంబునుపాంతంబునం దరుచ్చాయాశీతలం బైన సికతాతలంబున నాసీనుం
డయ్యె నట్లక్కురురాజు. నిజాశ్రమప్రదేశంబునకు వచ్చుట. శతయూపనామ
ధేయుండును గేకయవంశవర్ధుండును దపోధుర్యుండును నై నరాజుని సత్తముండు
విని యయ్యెడకు వచ్చి.

180

క. కని గారవంబునం దో, హ్ని చని యర్హాదివిధు లభకుంతితవినయం
బున నడపిన నయ్యాశ్రమ, మున నతండు వసింపఁ గోరె శ్ర భూషణరేణ్యా.

181

క. కోరిన విదురాదులు నా, కౌరవపతితలఁపు మేలుకగాఁ గొని తగ న
చ్చేరువను బర్ణశాలలు, వే రచియించి రుచితంపురవిధమున నధిపా.

182

వ. అం దక్కురువిభుండు దానును గాంధారియుఁ జీరాజనవసనులును సువ్రతపరులు
నగుచుఁ గుంతీవిదురసంజయులతో వసియించి తపం బొచరింప యాజకులు నిజ
కృత్యంబులు నడపు చుండి రిట్లు నియమనిష్ఠ లతిశయిల్ల నాభూవల్లభుం డచ్చటి
మును ల(చ్చేరువంద న)చ్చేరువ నతీతీవ్రతపశ్చరణంబున నిజాంగంబు నిర్మాంస
త్వంబునంజరాష్ట్రులు గదియునట్టికార్యంబు దనకు నొప్పుగా వ ర్తిల్లె నని యిట్లు
ధృతరాష్ట్ర వృత్తాంతంబు నేప్పిన వనియ విచ్చి త్రవీర్యనందనుండు పదంపడియెట్టి
వాఁ డయ్యె మునీంద్రా యెఱిగింపు మనుటయు.

183

శా. ఆశాపాశవిమోచనోపకరణావ్యాకోచహృద్ధామ సం
క్షేతోత్సారకదివ్యనామ వరదృగ్గీలాస్తనిస్సీమ ల

క్షీరసంభతురలోక చక్రపరశుచ్ఛిన్నాసురాసీక వి
ద్యాశోభాస్ఫురణాకృతీ శమదమాయానంతర్యభాస్వీకృతీ.

184

క. మునిహృదయనిలయపాదా, వినతజనావనవినోద శ్ర విద్యావిద్యా
ఘనచింతాంతికదూర ల, సనపీతస్ఫీతసామరజత్వగ్నసనా.

185

మాలిని. అపరిమితవిభూతీ శ్ర యప్రమత్తానుయాతీ

¹లపననిభృతవేదాశ్రలక్షణస్వైరనాదా

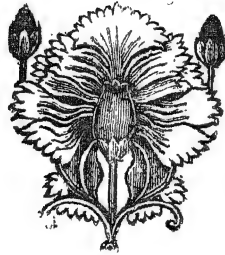
జపపరపరదాయీ శ్ర సర్వవిద్యావిధాయీ

విభులకృపకటాక్షా శ్ర విశ్వసంహృదదక్షా.

186

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రై కొమ్మనామాత్యపుత్రై బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యాశ్రమవాసపర్వంబు
నందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

187

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము

ఆశ్రమవాస పర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

సంబంధాయుర్గురు

తాసిద్ధిదచరణపద్మ శ్రీ దాంత్యుస్మిత

ద్ధీసద్మ శాంతిసేవ్యా

వ్యాసాదిమునీంద్ర భావ్య శ్రీ హరిహరనాథా.

1

—* ధృతరాష్ట్రపాలికి నారదుండు మునులతో వచ్చి య త్తపోవనమహిమ చెప్పట. *—

- వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు వైచిత్రవీర్యుండు పరమ తపోధుర్యుం డయి యుండె నంత నొక్కనాఁడు నారద పర్వత దేవల మాంజా యను లమ్మహీనాయకుం జూచువేడక నయ్యాశ్రమంబునకుం జను దెంచిన. 2
- క. శతయూవుండు నయ్యెడకుం, గుతుకంబున వచ్చె వారిఁ శ్రీ గుంతి వినయసం భృత యై యందజను సమర్పితులుగఁ జేసినఁ బ్రహృష్టశ్చేతసు లగుచున్. 3
- వ. ధృతరాష్ట్రకడకుం బోయిన నతండు వినయసంభ్రమంబులతో వినతుం డైన దీవన లిచ్చి యతని పెట్టించినదర్శాసనంబుల నాసీను లై యుచితసల్లాపంబులు సేయసమయంబున నారదుం డన్నరనాథుతో ¹శతయూపనామధేయం డయిన ధరాధిపువీతామహుం డగు సహస్రచిత్తుఁ డనుమహారాజు దన పెద్దకొడు కైన శతచిత్తునందు రాజ్యభారం బిడి యయ్యాశ్రమంబునకు వచ్చి తపశ్చరణంబున దుశ్శ్చవనసఖత్వంబు వడసి మఱియును బృథ్వీధ్రుండును శైలాలయుండును బురుకుత్సుండు నిందుఁ దపంబుసేసి యంద్రలోకంబు వడసి రారాజుని సత్తముల నెల్లను నే నీలోకంబున మెలంగు చుండి యయ్యెడం గంటినయ్యెడంజూచితి నిది యితరదుష్పాప్యం బయినపుణ్యప్రదేశంబు నీకుం గృష్ణద్వైపాయను ప్రసాదం బున నిచ్చట వసియింప సంభవించె నని పలికి వెండియు. 4

శ్రీ. ధరణీశ యిచ్చటితపమున నీవు నా, నృపులయట్లు విశిష్టవుఁబడంబుఁ

- గంధు నీతోడన శ్ర గాంధారియును వచ్చు, మీరు శుశ్రూష యశ్రమేయభక్తిఁ జేసి కుంతియుఁ బ్రతి శ్ర జేరంగ నరుగు న, ప్పాండుభూపతి సురశ్రపతిసమీపమున నుండి యెప్పుడు శ్ర నినుఁ దలంచు నతండు, పోడిమి సేయఁ గరలాఁడు నీకు
- ఆ. ధర్మమూర్తియైన ధర్మసూనుఁడు దన, యాత్మ గాన విదురుఁ శ్ర డన్నరేంద్రు వినుతతనువుఁ దగఁ బ్రశంసించు సంజయుఁ, డతులనాకలోకశ్రగతి వెలుంగు. 5
- వ. అనిన విని యాంబికేయుండు గాంధారికుంతీసమేతంబుగా సంతోషంబు నొందె నచ్చటియందఱును బ్రీతాత్ములై రప్పడు. 6
- క. శతయూపుఁడు నారదుతో, నతులజ్ఞానాభిరామ శ్ర యడిగెద నిన్నుం గుతుకంబున నొక్కటి నీ, వితతకృపం దెలియఁ జెప్పవే నా కనుడున్. 7
- వ. ఆదేవముని నీయడుగఁ దలంచినది యెయ్యది యడుగు మనిన నతం డక్కురుపతిఁ సుగతి గను నని నిర్దేశించితి తద్విశేషంబు వివరంపు మనుటయు. 8
- నారదుఁడు శతయూపునితో ధృతరాష్ట్రాదులు సుగతిఁ బొందెడు తెఱంగునప్పట —
- నీ. ఆ సంయమిశ్వరుం శ్ర డాతని కిట్లను, నిచ్చలు నేను మశ్రపేంద్రుకడకు నరిగి సంభాషణ శ్ర మాచరించుచు నుండ, నాసభ నిక్కొరశ్రవాధినాథు వలనివార్తలు వుట్టి శ్ర యలఘుతపోవృత్తి, నిష్ఠాతిశయము వర్ణించి రప్ప డవ్వాసవుఁడు సెప్పె శ్ర ననఘ నాతో ముని, జాతుఁడు ధృతరాష్ట్రజనవిభుండు తే. తపము మూఁడేడులానరించి తానుసతియు, దేహముల్విడ్చిచనిధనాధీశుఁచెలిమి నతిశయిల్లు దివ్యాభరణాభిరాముఁ, డై విమానవిహారి హృష్టాత్ముఁడగుచు. 9
- క. అని పాండునిమది ప్రమదంబునఁ దేలఁగఁ జెప్పె ననుచు శ్ర మోదము ధృతరాష్ట్రుని నెమ్మనమున నిండా, రె నఖిలజనచిత్తములను శ్ర బ్రియము దలిర్చెన్. 10
- వ. ఇట్లు సద్గోష్ఠి నడపి యత్రాపసోత్తము లక్కురుపతిసత్తము నభినందించి యామం త్రణంబు సేసి నిజనివాసంబులకుం జని రక్కాలంబున. 11
- నీ. పాండుపుత్రులు దల్లిఁ శ్ర బలుమఱుఁ దలంచుచు, వగతురు ధృతరాష్ట్రవలననుబల నందన దేసను మశ్రనం బిడిచింతింతు, రట్ల పౌరులు వంత శ్ర నారఁ గూరి వృద్ధుండు ధృతరాష్ట్రవిభుఁడు సుఖార్హుఁడు, విగ్రతజనం బైనశ్రవిషనభూమి నెత్తెఱంగున వనీశ్రయించు గాంధారియుఁ, గుంతియు నత్యంతశ్రకోమలాంగు తే. లడవి మండంగ నెట్లోర్తు శ్ర రకట యిట్టి కొడుకులను రాజ్యసౌఖ్యంబు శ్ర విడిచి యట్లు సనునె యక్కుంతిభోజనిశ్రతనయ జనని దొఱఁగి పోవుట కెంత గుంగుదుమరొ పీరు. 12
- క. ఆయాసంబున విదురుని, కాయము సంజయునిమేనుఁ శ్ర గండక యున్నే పోయిరి ధృతరాష్ట్రమహీ, నాయకుపైభక్తి గానశ్రమమున వసింపన్. 13
- క. అని యొండొరువులతోడ, స్వనట యెసఁగఁ బలుకుదురు మశ్రనంబులఁ గుంతి

- తనయులు మాతృవియై క్తత, కనయము నడలుదురు కౌరవవాన్వయముఖ్యా. 14
- సీ. ధర్మపుత్రాధిప లంకదళు నొక్కచో నుండి, ధృతరాష్ట్రనాథనిశ్చయే బేరు
కొని వారికొడుకు లెల్లను ద్రుంగి రని వార, లతివృద్ధులెమ్మెయి శ నడవిగలసి
యున్నా రనియు నింక శ నెన్నాళ్ళు లుండెడి, గొంతి వనంబునఁ శ గూరదినుచు
ననియును బంధుల శ నదయతఁ దునిమితి, మలుక ధైర్యంబున శ నడఁపమైతి
తే. మనియు నభిమన్యు వీరుని శ నతనితమ్ముఁ
గుఱ్ఱులను గర్జు నాఱడిఁ శ గోలుపోయి
యొంటి వడితి మనియుఁ గడు శ నుమ్మలంపు
మాట లాడుదు ర్పురిజనుల్ శ మఱుఁగుచుండ. 15
- వ. ఇట్లునదిసంబును ఘనచింతాక్రాంతులై యలంత నొందుదురు. 16
- చ. విదురుని సంజయుం దలఁచి శ వేదనఁ బొందుదు రట్లు నెవ్వగల్
హృదయముఁ గుండఁ జేయఁ జెలు శ వేది మనోజ్ఞము లై నభోగము
ల్వదలి వినోదముల్ సలుపుఁగలసితం బెడఁబాసి రాజ్యసం
పద నరయం దలం పెడలి శ పాడఱి యుండుదు రేమి సెప్పుదున్. 17
- క. ద్రౌపదియు సుభద్రయు సం,తాపం బందుదురు పాండుశతనయులు దలరక
భూపాల భవజ్జనకుని, చూపందటమానసముల శ శోకము నదుమున్. 18
- ఁ. పరమధీరులై నశ్రపాండుతనూభవు, లిట్లుధైర్యసార శ మెడలి వికల
బుద్ధు లగుచు నుండి శ పోవం గడంగి ర, య్యంధవృషతఁ జూడ శ నధిపముఖ్య. 19
- వ. అట్టియెడ సహదేవుండు పాండవా గ్రజనకుం బ్రణమిల్లి భరితవినయిందై. 20
- క. ఏను మును చెప్ప వెఱచితిఁ, గాని యధిప గొంతిఁజూడఁగఁ జనుట వ్హం
బైనపని యింత కేదెస, దా నొందునొ విషివవానశ్రదాన్ శ్చిత్తమునన్. 21
- తే. గొంతిప్రాణంబుతో నుండుఁ శ గురువరేణ్య
యచ్చటికిఁ జని యొకమరి శ యమ్మహాను
భావదర్శింప వలవదె శ బావ నప్ప
ననుసరించుచు నెట్లున్నయదియొ సాధ్య. 22
- క. ధృతరాష్ట్రాధిప గాంధారియు, నతిమృదులాంగకులు వల్లశలాజనధరులై
వ్రతచర్యల వన్యాహారత నలఁగుచు నున్నవారు శ రాజవరేణ్యా. 23
- ఁ. వారలఁ జూడఁ బోఁ దగు నశ్రవశ్యము దుర్గత పుట్ట కుండ ముఁ
మీరని చెప్ప నప్పడు నశ్రమీషమునం జెవి దార్చి నెవ్వగం
గూరుచు నున్నద్రౌపది యశగుం గరణీయము బంధుదుఃఖిసం
తారక మీకు నీతఁ ఁ¹ దుచితంబుగఁ జెప్పినకార్య మెమ్మెయిన్. 24
- తే. గొంతికోడండు రెల్లను శ గురువరేణ్య, యె త్తినడుగుల నున్నవాశ్ర త్తపస్వి

నీవరిష్ట దర్శింపంగఁగఁబోవఁ గోరి, యనియె నట్టు లయ్యిరువురు శ్రీ నామటయును

—* పాండవులు బంధుసహితంబుగా ధృతరాష్ట్రజూడఁ బోవుట *—

వ. అమ్రావతనాథుండు కాననగమనంబు నిశ్చయించి పడవాళ్ళం బిలిపించి ధృత రాష్ట్ర దర్శింప బోద మనతిబహుళంబును బ్రధానచతురంగసముదీర్ఘ భంగి కంబునుం గా బలంబుల సమకట్టుం డందలంబులునుం బాటబండ్లునుం గాఁ బెక్కాయితంబు సేయుం డనేకశకటంబులుం బటకుటీర ప్రకరంబును నానా విధభక్ష్యభోజ్యంబులునుం గొనివచ్చునట్లుగా నివుణపరిచారకుల నియమింపుడు పౌరజనంబు లారాజుం జూచువేడ్క నెవ్వరు వచ్చినను వారలయోగక్షేమంబు లరసి సురక్షితంబుగా నడపింపఁ దగువారి నియోగింపుం డెల్లి పయనం బని చాటింపుం డని పనిచిన వార లటు సేయ మఱునాఁడు యుయుత్సునిం గృహ చాన్యని ధౌమ్యని రావించి మీరు పురరక్షణంబునకు నిలువుం డని య త్యాదరంబునం డెప్పి.

26

సీ. ¹ఏనికగములతో శ్రీ నేతెమ్మనీవని, బాహుదర్శిజ్వలుఁ శ్రీ బవనతేనయుఁ దేరులగమి సెలు శ్రీ వారు నీచే నని, దేవసమాను గాంక్షివధరుని గుఱుపుదళములకొమరు నీ కలవడు, నని చాగుతనుమనోహరు నకులుఁ గాల్చుల మమరు నీరకలనీవచ్చుట నని, సన్నుతచేష్టితుఁ శ్రీ బిన్నతమ్ముఁ

తే. బనిచె వార లమ్మెయిఁ దూర్యశనినద మెనఁగ, నాతపత్రావళిధ్వజనాతకలిత రత్నరోచులు రోదోంత్రకరంబు నిండ, నరుగుదెంచిరి వైభవ శ్రీ మతిశయిల్లు. 27

వ. ద్రాపదీ ప్రముఖసభాజనంబులనుం దక్కునుం గలభరతభార్యల నందలంబులను ²గునకంబుబండ్లను నిడికొని రం డని యంతఃపురాధికారుల నబ్బూరమణుండు నియమించిన వార లట్లు చేసిరి తానును మణిభాసమానంబును నీలవాల శోభితఘోషత శ్వేతాశ్వప్యాథంబును నై నరథం బెక్కి మాక్తిక ప్రాంబమాలి కాద్యోతితంబు లగునాతపత్రంబు లుల్లసిల్లు.

28

తే. వేణువీణారవంబును శ్రీ వివిధగాన, నాదములుఁ బాతకారావశమేదురంబు లగుచు వందిబృందములవాక్యాళిబెరసి, దిశలు దీటుకొనంగఁ బ్రదీప్తలీల. 29

వ. వెడలి వివిధవాహనారూఢు లయి పౌరు లప్పురువంశవరు ననుగమించి రిత్రైఱంగున మెఱయుమహిమ నుజ్వలుఁ డగుచుం జని భాగీరథి యుత్తరించి పాండవోత్తముండు కురుక్షేత్రంబు ప్రవేశించి చనుచుండ.

30

సీ. సంయమివరుఁ డై నశశతయూపమునిపతి, యాశ్రమంబునఁ దనుకపాంతభాగ మునఁ గదళీశోభియును మృగాకీర్ణంబు, నగుధృతరాష్ట్రనిశయాశ్రమంబు నెఱిగినవారదె శ్రీ యిదియంచుఁ బెర్కొని, చూపి చెప్పిన ధర్మసుతఁడు దేరు డిగిన భీమాదులు శ్రీ డిగ్గిరి వాహనంబులు సర్వజనులు నశ్వపురుషవరుల

ఆ. ననుసరించి రజ్జనాధిపుఁ డయ్యాంచి, కేయనాశ్రమంబు శ డాయఁ జనుచు
నచటిజనుల నడిగె శ నయ్య వేడి యని, గద్గదిక నెలుంగు శ గడలుకొనఁగ. 31

వ. అడిగిన వార లప్పడమిజేసితోడ. 32

క. యముసాస్నానంబునకును, సుమతోయాహరణమునకు శ సువ్రతుఁడాసం
యమి సనియె ననుచుఁ దన్మాద్యము సెప్పిరి నెక్కుఁ దెలియఁగౌరవముఖ్యా 33

—♦ పాండవులు కురుక్షేత్రంబున నున్న ధృతరాష్ట్రగాంధారికుంతుల దర్శించుట. ♦—

సీ. చెప్పినఁ బాండవు శ లప్పభంబున భక్తి, నరుగుచు నెదురుగ శ నరుగుదెంచు
నంబికానందనుఁ శ డాదిగాఁ గలవారిఁ, గని రప్ప డన్నలఁ శ గడచి శీఘ్ర
గామియై చని తల్లి శ కాళ్ళపైఁ బడి యేడ్చె, సహదేవుఁ డధిక బాధపృష్టతాప్య
యగుచు నబ్బామిని శ వగచుచు నాతని, నెత్తి తాఁ గాఁగితి శ నితీయఁజేర్చి

తే. వేరుకొని చెప్పె నతని గాంధారి కంతఁ
గూడి యతఁడును దారు నశక్కురుకుమారు
లక్కురూద్యహు నన్నియతాత్మ దేవిఁ
గాంచి రనుజీవు లెఱిగింపఁ శ గౌరవేంద్ర. 34

చ. కని మఱి తల్లి పాదములఁ శ గ్రందుగఁ జేర్చిరి మస్తకంబు ల
వ్వనితయు నందఱం బొదివి శ వత్సలతా మన మార్ద్రబావ మొం
ద నురలునశ్చిబిందువులదందడిఁ జక్కగ గాఁగిలించి వా
రినయనవారి చేఁ దుడిచి శ ప్రీతిగ దీవన లిచ్చె భావరా. 35

తే. అట్టియొడఁ బాండవా గ్రజ్జనధికవినయ, భరితుఁడై కాంచిభీమునిశ్రబార్థగవలఁ
గనియు నంజయుఁ డెంతయుఁగౌరవమున, నాదరించిరయ్యేవురు శనతనిఁబ్రీతి. 36

సీ. ద్రోవదిఁ దొట్టివనధూజనంబులుఁదక్కుఁ, గలయట్టిభరతభాశర్యలఁ గ్రమమునఁ
గాంచిరి కురువృద్ధు శ గాంధారి గొంతిని, వారలు గొని వచ్చువారికలశ
ములు పాండురాజపుత్రులు వుచ్చుకొని భరి,యించిరి పురజనులెల్ల నధిక
వినయత సమ్మువ్యూరను గని రవ్వేళ, నందఱు ముద మంది శ రట్లుదగిన

ఆ. వారు బలసి యునికి శ వారణపురమున, నున్నయట్లు కాఁగఁ శ దన్నుఁ దలఁచె
మదిఁ గులోద్వహుండు శ తదనంతరంబ ని, జాళమమున కెలమి నరుగు దెంచి

ఉ. తారకశోభితాంబరవిభంబునఁ బా లెసఁగంగ నాశ్రమో
దారతలంబు బంధుజన్మతాకలనంబునఁ దాను జంద్రునో
పార వహించి విస్ఫురితుఁ శ డై తనరెం గురుభర్త వచ్చి ర
చ్చేరువ గల్గుతాపసులు శ సెచ్చెరఁ బార్థులఁ జూచువేడుకన్. 38

వ. వచ్చినం గని వారల నెల్లను సవినయప్రణామంబులం బ్రీతులం జేసి పాండవు
లలరు మొగంబులతో ధృతరాష్ట్రం బరివేషించి యుండిరి వనితాజనంబులు

నొక్కవలన నిలిచి రుచితాసనంబుల నున్నయమ్మునులు సంజయు నాలోకించి
ధృతరాష్ట్రబంధుజనంబుల నందఱు బేరువేర నేర్పడ మా కెఱింగింపవే యని
యడిగిన నతండు వారల కీ ట్లనియె. 39

సీ. జాంబూనదచ్ఛాయశ్చందంబువర్ణంబు, గలిగినపలుచనిగనపమేను
నుచితదీర్ఘత్వస్యమున్నతస్రాణంబు, నిడుద లైనవిశాలశనేత్రములును
గంఠీరవంబురేఖయు నొప్పజూడ్కికి, నెంతయు ప్రే గైనశయతఁడు ధర్మ
తనయుఁ డెఱ్ఱఁడనంబుఁ శ దనరినమూఁపులు, నాయతస్సీతంబు శ లైనబాహు

తే. పులును వెడఁడయురంబు నై శ పాలుచునితఁడు

భీముఁ డుజ్జ్వలసుందరశక్యమతనువు
వారణేంద్రకైవడియును శ వారిజముల
యట్టికనుదోయఁ గలయితం శ డర్జునుండు.

40

తే. సుందరాకారమునఁ దమ శ కెందు సదృశ
లారులు లేమి దెల్లం బగు శ చుండ గొంతి
యుభయపార్శ్వంబులందుఁ గూర్చున్నవిష్ణు
శతమఖోపముల్ వినయభూషితులు గవలు.

41

సీ. నీలోత్పలచ్ఛాయఁ శ బోలుమైచాయయు, నవపద్మదళములఁదెవడుమెఱుంగు
గనుదోయి మధ్యత్వమునకుఁ బ్రవేశించు, ప్రాయంబు నత్యభిరామమూర్తి
యలవడఁ గైకొన్నయతులితసంపద, చందంబు దోపించుచుచారుగౌర
వంబును గలుగునిశ్చలత పాంచాలి యి, య్యంతిపార్శ్వమునఁ గ్రట్టెఱ్ఱమేను

తే. వనజసన్నిభముఖమువై శ్రయినునిమహిమ, యుజ్జ్వలాకృతి దాల్చిననట్లున్న యీల
తాంగి నారాయణునిచెలియలు సుభద్ర, నరునివల్లభ సంయమిగనాథులార. 42

ఆ. వీరికెలనఁ గనకశృంగారమధూకాభ
తనువు లొప్పచున్నశ్రవణిత లరగ
పాండ్యసుతలు నరునిభార్య లులూపి చి
త్రాంగద యనఁ బరంగు శ నాహ్వయములు.

43

సీ. ఇందీవరచ్ఛాయ శ కెన యైనచాయ నొప్పినమేను గలుగునీభీతహరిణ
నయన భీమునిభార్య శ నవ్యచంపకదామ, గౌరాంగి యైనయిక్కమలవదన
సహదేవుగృహిణి మేరచకనవకువలయ, వర్ణంబునకు సరిశచచ్చుకాంతి
జేలు వైనతనువునఁ శ బాలుచునిన్నలినాయ, తాఱి మాద్రీదేవియగ్రతనయు

తే. పత్ని వీరలకెలనఁ బూపటలు లేక, ధౌతసితవస్త్రపరిధాన శ లైతనువుల
నిభృతిదోషగనున్నయిగ్నైలఁతలాంబి, కేయుగోడండ్లు కరుణావిధేయులార. 44

తే. వీరిచందంబ యైకడుశృంగారవమునఁ, దను సుభద్ర వాదువ నున్నతరుణి ద్రోణ

- కర్ణముఖయోధవీరులగలఁచి తెగిన, యట్టియభిమన్యుప్రియ యుత్తరరాభిధాన.
- వ. అని చూపి చెప్పె నప్ప డాంచికేయుండు కాంతేయాగ్రజున కిట్లనియె. 46
- సీ. కుశలి వై యుండుదే శ్ర కురువంశ సత్తమ, పౌరజనులు జానకపదులుఁ దెఱఁగు
తో నిన్ను ననుసరింతురె తమ్ములందఱు, సుఖముందురే సీదురసఖులు సుఖులె
బంధులు సంతోషభరితులే యిష్టభృత్యులు దమ కైనకోర్కరులు ఫలింపఁ
గ్రాలుదురే హర్షశలీలఁ బూర్వరా, జన్మనినడవడి శ్ర సలుపఁబడు నె
- ఆ. నయముతోడియప్పరసముల భండారంబు, బెనుతె యగ్రహారజనులమీఁద
గాలి యైన సుడియఁగొనిక యరయుదే, యనఘ పుణ్యకీర్తు లతిశయిల్ల. 47
- క. మిత్రనరపతుల శాత్రవ, ధాత్రీశుల నెమ్మి బరునఁదనమున వశతా
పాత్రములుగఁ జేయుదె సుచ, రిత్ర యుదాసీననృపపరీక్ష నడచునే. 48
- క. దేవతల కతిథులకుఁ బితృ, దేవతలకుఁ బూజనములఁ శ్ర దృష్టి యొనరై
యీవసుధఁ జతుర్వర్ణజనావలులు నిజోచిత క్రియలఁ దగ మనునే. 49
- తే. బాలురకును దుర్బలులకు శ్ర భామినులకు, వృద్ధులకును మనంబుల శ్ర వెఱపు లేని
యట్టిమెలకువ గలిగెమనఁట్లుగాఁగ, నడచునే యాజ్ఞపురమునఁబుడమియందు.
- క. అనిన విని యానృపతి యజ్ఞపతితో నిట్లు లనియె శ్ర జగతీశ్వర సీ
వినుతోపదేశమున భవ, దనుయుక్తము లెల్ల నడచు శ్ర నవికలభంగిన్. 51
- వ. అని పలికి యిట్లనియె. 52
- క. ఆయాసము సైరింపని, మీయొడలు తపఃక్రియలకు శ్ర మెయికొనియెనె భూ
నాయక శుశ్రూషదగం, జేయునొకో గొంతి దప్పిం శ్ర జెందక మీకున్. 53
- క. మాచెద్దతల్లి యలజడి, కోపి తపోవృత్తి గడపు శ్ర చున్నదియె సుత
వ్యాపాదనకారుల మముఁ, బాపాత్ములఁ దలఁచి యెట్లు శ్ర వలుకునొ మీతోన్.
- ఆ. సంజయుండు తపముఁజాలికిఁ జాలి వ, రిల్లు చున్నవాఁడైధీరచిత్తుఁ
డిచట లేఁడు విదురుఁడెచటి కేఁగినవాఁడొ, యతనిఁ జూడవలయునధిపనాకు.
- వ. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మతనయుతోడ. 56
- సీ. ఏదపంబున కోర్తు శ్ర నెంతయు శుశ్రూష, యలయక గొంతి మా శ్ర కాచరించు
వినుము గాంధారియు శ్ర ననఘచరిత్ర త, పోనిష్ట కొర్పు నిశ్మానసీయ
మిఘుఁ దలంచినయపురమెచ్చి దీవించు సం, జయుండు ప్రాజ్ఞుఁడు తపశ్చరణమునకు
విసువఁడు మముఁ బాసి శ్ర విదురుఁడెచ్చటనేనిఁ, జరియించు మునిజనాశ్చర్యకారి
- ఆ. యగుచు జలము లనిల శ్ర మాహారముగఁ గొను
నవియు నదియుఁ గొనక శ్ర యయిన నుండు
శూన్యవిపినమున విశ్రదైన్యస్వతంత్ర సం
చారియై వసించు శ్ర గౌరవేంద్ర. 57
- క. ఒక్కొకమరి డబ్బాటి, చక్కటిఁ గాన నగు ననియె శ్ర జనవర తోఁచెన్

గ్రక్కున నప్పుడ విదురుం, డక్కొంతేయాగ్రజున క్రనతిమారమునన్. 58

వ. కాంతారధూళిమలినాంగుండును జటిభూతకేశపాశుండును దిగంబరుండును నగు విదురుం డట్లు దోచి యయ్యాశ్రమంబున నున్నజనంబులం గని మగిడి పోవం జూచి ధర్మతనయుండు దనయనుచరుల నిలువుం డనుచుఁ దా నొక్కరుండును సత్వరంబుగా నవ్వినత ప్రభావునివెనుకం జనియె నతండు గుల్మాంతరితుం డగుచుం దోచుచుఁ బోవం బోవ నప్పొండవాగ్రజుం డెలుం గెత్తి యోవిదుర యోవిదుర నిలు నిలు మేను యుధిష్ఠిరుండ నిన్నుఁ గాన వచ్చితి నని పలుకుచుం బాఠిన నమ్మహాత్ముండు మరలి కనుంగొని వివిక్తప్రదేశంబున నొక్కపాదపంబు నేరి నిలిచిన.

59

—* విదురుండు యోగమార్గంబున ధర్మరాజునందుఁ గలియుటః *

సీ. ధర్మతనూజుండు శ్ర తత్సమీపంబున, కేఁగి యయ్యోగికృత్యైదుర నిలిచి యాతండు నయనంబు శ్ర లర్థమీలితము లై, యుండంగ నూరకృత్యున్నఁగాంచి నిర్మలాత్మక యేనుభధర్మసూనుండ నన్నుఁగను విచ్చి చూడవేయనుడు నతండు తెప్పల నెగయించి శ్ర యప్పొండవోత్తముఁ, దప్పక చూచి యుదాత్తయోగ

తే. బలము గైకొని యింద్రియములను బ్రాణ

ములను నిందియములుఁ బ్రాణములును గలవి

నిజశరీరంబు విడిచి యాశ్రయపతితనువు

సొచ్చె దేజోమయత్వవిస్ఫూర్తి మెఱయ.

60

ఆ. వినుము ధర్మపుత్త్రితనువునఁ గాంతియు, లావు నప్పు డగ్గలంబులయ్యె నొలసె బుద్ధి యధిక్రమ మట్లు లగు టతఁ, డెఱిగి చోద్యమంద్రియలమినందె

క. తదనంతరంబ యప్పతి, విదురశవము మ్రాను సెంది శ్ర వికృతిరహిత మై నిదురమెయి నొఱగి యున్నప, గిది నుండం జూచి యగ్నికృత్యము నడపన్. 62

చ. తలఁచిన మింట నొక్కెలుఁగు శ్ర ధర్మతనూజ యతిత్వగౌరవో

జ్వలునిక శేబరంబునకు శ్ర వహ్నివిధాన మొనర్చు టర్హ మే

వల దని మోసె నమ్మనుజువల్లభుఁ డప్పని దక్కి పోయి భా

తలకును దండికొ సువిదిశింబుగ సంతయునుం గ్రమంబునన్.

63

వ. ఎల్లవారును వినుచుండం జెప్పిన నందఱు నద్భుతరసంబున మునింగిరి పదం పడి ధృతరాష్ట్రుం డామంత్రణంబు నేయ మునిజనులు నిజనివాసంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ యాంబికేయుండు ధర్మనందనునితోడ.

64

సీ. భరతకులోత్తమృఫలమూలముల నుప, యోగింపు మొనఁగెదగ్ర మొదవితమకు

నెయ్యది యాహార శ్ర మయ్యె నాతిభ్యంబు, దానన నడవుట శ్ర ధర్మసరణి

యనవుడు నిట్ల కాకని ఫలంబులు మూలములు నుపయోగించె మోదభరితుఁ

డగుచునప్పొందుసుతాగ్రణి యబ్బంగి, నఖిలజనములు నాశ్రహారకలన

తే. మాచరించి రయ్యందలు శ్ర సవనిశయన
మొంది యారాత్రి నిద్రించి శ్ర రుదితసూర్య
కాల మగుటయు సముచితశ్రకర్మకరణ
మనుజులును దాను నడపె నశ్రమ్మనుజవిభుడు.

65

వ. అట్లు కాలోచితకృత్యంబులు నడపి సహోదరసహితుండును దానోపేతుండును
నర్హ పరివారానుగతుండును నై యా శ్రమపథంబు గలయ మెలంగి పావన
స్నానపావకార్యనజపధ్యానాదితాపసధర్మచర్యావిధంబులునానామృగనిర్భయసం
చార ప్రకారంబులువివిధపక్షికులనిశ్శంక¹ కేళివిభవంబులు నాలోకించి కృతప్రాత్ర
స్సవనకరణీయుం డై యున్నకురువృద్ధుకడకు వచ్చి వందనాభినందనవచనంబుల
నతనియుల్లంబు పల్లవింపం జేసి యతండు వనుపఁ బవిత్రాసనోపవిష్టుం డై.

66

చ. అనుజులుఁ దాను భక్తిమెయి శ్ర నమ్మహాసీయునిఁ గొల్చి యుండ న
యునికెఁ గనుంగొనంగఁ గర శ్ర ముత్సుకతక² శతయావుఁ డాదిగా
మునివరు లేఁగుదెంచినఁ బ్రహ్మోదమునం గుశపీతరాజుపై
నునుపఁగఁ బంచె గాఢవిస్మయోక్తుల నాధృతరాష్ట్ర³ డండఱన్.

67

వ. అట్లున్నయమ్మునిజనంబులును బాండుపుత్రులునుం బరమధర్మచయసంభాషణం
బులుసేయుచుండ నినుండు నభోమధ్యగతుం డయ్యె నప్ప డాంచికేయుండు
సవినయంబుగా నత్తాపసోత్తములతో మీకు మధ్యందినకృత్యంబు లాచరింప
వలయు విజయంచేయుం డనిన వారలు నిజస్థానంబులకుం జనిరి తదనంత
రంబ కౌంతేయుల మాధ్యాహ్నికకరణీయంబులు నిర్వర్తించుట కరుగుం
డని పవించె నని చెప్పిన విని జనమేజయుం డప్పాండవేయు లవ్విధంబున
వనంబున నెన్నిదినంబులు వసియించి రని యడిగిన వ్రాశంపాయనుం డతని
కిట్లనియె.

68

నీ. ధరణీశ పాండునందను లట్లు సాంతిపురంబును సపరివారంబుఁ గాఁగ
నడవికి నేఁగి యత్రయ్యంబికానందనుఁ గాంచినదినమునఁ శ్ర గరమునియతి
ఫలమూలసమితి నాఁకలి వుచ్చి భూమిశ,యనమున నిద్రించి శ్ర రాగరిష్ఠుఁ
డమ్మహితాత్ముల శ్ర కర్థితో మఱునాఁ డ,నుజ్జ యిచ్చిన సుమశ్రనోజ్జములును

ఆ. సన్నతములు నై నత్రయన్నపానాదుల, ననుభవించి మృదులహారితల్ప
ముల శయించి రట్లు శ్ర నెలనాళు లయ్యెడ, నతనిఁ గొల్చి యుండి శ్ర రథిపముఖ్య.

వ. పదంపశి యొక్కనాఁ డెప్పటియట్ల పాండుపుత్రులు గాంధారీకుంతీసముపాసితుం
డయి యున్నవిచిత్రవీర్యపుత్రుఁ బరివేష్టించి యుండ నవ్వీశిష్టగోష్ఠికై శతయాప
ప్రభృతిమునివరులు సనుదెంచిన నక్కురువృద్ధుం డర్హంబు లగునాననంబులు

వెట్టించి సంభావించిన.

—* వేదవ్యాసుడు పాండవసహితుం డైనధృతరాష్ట్రానాశ్రమంబునకు వచ్చుట *

- సీ. సముచితంబులు సధర్మములును నైనస,ల్లాపముల్ సెల్ల నుశ్లంబు లలర
వార లున్నెడ సత్యవతికొడు కందుల, కేతేర నందఱు నెదురువోయి
వినతు టై భక్తి దోహ్దాని వచ్చి ¹యతులకృష్ణాజనదర్శిత్రరాసనమున
నునిచి యమ్మునివరుసననుమతిఁ దమతమ,యాసనంబుల నుండి శ్రమమహాత్ము
ఆ నర్చితునిఁగఁ జేసె శ్ర నాంబికేయుఁడు తద,నంతరంబ సమధిశకాదరమున
నతఁడు మధురమృదువీరధాక్షరంబుగ నమ్మ,హీశముఖ్యుతోడ శ్ర నిట్టు లనియె. 71
- సీ. వనవాసమున నీకు శ్ర మన మలవడియెనే, నియతిమైఁ దాపసశ్రీయుల కోర్చి
నడపెదవే పుత్రనాశజ మైనశో,కము భవదంతరంగంబునందు
లేదు గదా ధర్మరేవదీని గాంధారి, యుమ్మలికంబు లే శ్ర కున్నయదియె
నీకుఁ బజ్జాననవిష్ట గల్గెనె గొంతి, శుశ్రూష మీ కొనసర్పునె తగంగ
తే. రాజ్య మొల్లక వచ్చె నశ్రరణ్యవాస,మునకు నీయమ మీరు రాఁ శ్ర దనకు నింబ
నిలువఁ దగ దని యిమ్మెలు శ్ర నీదుబుద్ధి, నొలసి యుండునె కౌరవశకులపవిత్ర. 72
- చ. అనఘ యజాతశత్రునెడ శ్ర నాదరణాతిశయాన్వితంబె నీ
మనము వృకోదరుక నరుని శ్ర మా ద్రితనూజుల సత్ప్రియాభినం
దనముల గారవింతె వినుశ్రుతిఁ దద్దయు నిర్మలత్వ మొం
దెనె భవదీయచిత్తమున శ్ర ధీమహితా దృఢశాంతిమూల మై. 73
- వ. అని యంత నిలువక. 74
- ఆ. వినుము దీర్ఘవైరవృత్తియుఁ గ్రోధచింతనము లేక వాక్కు శ్ర మనము నొక్క
చంద మగుట సకలశ్రజనముల కనుబద్ధ,సంపదా ప్తిపరమశాధనంబు. 75
- వ. అని చెప్పి వెండియు. 76
- సీ. విదురుండు దేహంబు శ్ర విడిచినతెఱఁ గెల్ల, నెఱిఁగితే మాండవ్యుఁ శ్ర డిచ్చినట్టి
పటుశాపమున శూద్రభావంబు నొందిన, ధర్మదేవత బోధనిర్మలాత్ముఁ
డైనయమ్మహానీయుఁ శ్ర డ ట్లగు టంబుజా,సనునియాజ్ఞాపనమున విచిత్ర
వీర్యనృపాధీనవిశ్రుతక్షేత్రంబు,నం దేఁ బ్రవర్తింప శ్ర సధిప కలిగె
- తే. ధర్మ దేవతమాజులశ్రుతనుపు సూపె
యాయుధిష్ఠిరునుజ్జ్వలకాయ మింత
యెఱిఁగి కాదె యమ్మహితయోగీశ్వరుఁడు స
మీడ్యయోగబలంబున శ్ర నితనిఁ గలసె. 77
- ఆ. అట్లు దేవతామాయాత్మకుఁ డైనయి,వ్వభుఁడు నిన్నుఁ బ్రేవ్యవృత్తి నిట్లు
గొలిచి యునికి బుద్ధి శ్ర దలపోసి సంతస,మంది యుండుదే కుశలాగ్రగణ్య. 78

- వ. అనిన విని వైచిత్రవీర్యం డప్పారాశర్యునకుఁ బరమవినయంబున ని ట్లనియె. 79
- సీ. వనచాస మించుకశ్యమును నాకు దుఃఖంబు, సేయదు దేహంబుఁ శ్ర జ త్తమును ద
పఃక్రియలకుఁ బనుశపడియున్నయవి నన్ను, గాంధారి బుత్త్రశోకం బాకింత
యేనియుఁ బొందంగఁగనీడు సభ క్తిక, మైనవృత్తమున ధర్మార్కత్వజుండు
మునివర యితనిపై ననుజాలమోడ వ,త్సలము నాహృదయ మిగ్ధరణివిభుడు
- ఆ. దేవతాత్ముఁ డగుట శ్ర దెల్ల మై యునికి మ
ద్వచనవ ర్తనముల్యవలన నితఁడ
యెఱింగి యుండు గొంతిశ్శతేఱగు శుశూషయు
నద్భుతంబు ముదము శ్ర నావహించు. 80
- వ. నాకుం బరిజ్ఞానంబును మానసనిర్మలత్వంబును భవత్ప్రసాదంబునం గలిగెడుఁ
గాక యనియె నాసమయంబున ద్రాపదీసుభద్రలును దక్కునుం గల్గునంగనా
జనంబులును బారాశర్యసందర్శనప్రవణత్వంబునం జనుదెంచి సభ క్తిక ప్రణా
మంబు లాచరించి యంతంత నిలిచి రయ్యలఘుజ్ఞానమానసియుండు ధృత
రాష్ట్రుతోడ. 81
- ఉ. మీయెడచింత వాయఁగ స్రమిహితబుద్ధి యొనర్చు గోరి యే
నీయెడ కిట్లు వచ్చితి నశభీష్టము వేడుము శంక దక్కి భూ
నాయక యెల్లభంగిని మనఃప్రియముం దగ నిత్తు నన్నఁ గాం
తేయు లెల్చి రవ్వసుమతీపతి మోదము నొందె నెంతయున్. 82
- వ. వ్యాసుండు వెండియు. 83
- చ. అనఘ యమానుషం బయినశయట్టిద యైనను నాతపంబుపెం
పునకు మునీంద్రు లద్భుతముఁ శ్ర బొందఁగ మీ కవలీల నిత్తునే
ననుటయు నాకురుక్షీతిపుణ్యదటఁ గోరఁగ మీర లిందు వ
చ్చినకరుణామయాదరవిశ్రేషముకంటెను మేలు గల్గునే. 84
- క. మానుష మైన నమానుష, మైనను బ్రార్థనకు విషయ శ్ర మైనది భవదీ
యానూనకృపకు నెక్కుడు,గా నొక్కఁడుఁ గాన నేను శ్ర గారుణ్యనిధి. 85
- ఆ. సంయమింద్ర నాదుశ్రవణంబు సఫలతఁ, బొందె మీరు విమలబుద్ధి నింత
యాదరించినపుడ శ్ర లే దింకఁ బరలోక,భీతి ధన్యతముండ శ్ర నైతి నేను. 86
- వ. అ ట్లయినను మీరొక్కటి గోరు మనిన నామనంబున నెప్పుడుం గలయది
యెఱింగింప వలసె విన్నవించెద. 87
- సీ. దుష్టచిత్తుం డగుదుర్యోధనుండు ని,ష్పాపస్వభావులఁ శ్ర బొండుసుతులఁ
బరిభవించి సమ స్తనరనాథు లనిఁ గరి, తురగ యుతంబుగాఁ శ్ర ద్రుంగఁ జేసి
ధరణిరాజ్యము గోరి శ్ర గురుభీష్మకర్ణాది,సత్పురుషుల నెల్లఁజంపికోనియె
నన్నిచునకుఁగా మహారాజు లాండ్రును, బిడ్డల విడిచి యుభేద్యధైర్య.

- తే. వృత్తిరణమృతిః బాంది రశ్వభుల కేది
గతియై యిమ్మెయి మూఢు లై శ కలనఁ బడిన
1 కురుకుమారకు లెఱుగొ శ పరమబోధ
మహిత యెఱుఁగనివగ పెద్ద శ మాన్పు మనియె. 88
- వ. అనుటయునప్పేముడిపలుకులు విని గాంధారికిం గుంతికిం బాంచాలికి సుభద్రకు
మఱియునుం గలయంగనలకుం జిత్తంబుల నెవ్వగలు గ్రొత్తలయ్యె వప్పుడాసుబల
నందన పట్టావృతలోచనత్వంబునన చూచి దయాధామం బై యున్నయామామ
నుద్దేశించి మోడ్చినచేతు లద్దెసకు నిగిడ్చి యి ట్లనియె. 89
- సీ. మునినాథ యారాజ్యతనయు లందఱును గ,య్యంబునఁ దేగినది శ యాదిగాఁ బ
దాతేండ్లు వగలపా శ లగుచుఁ దత్సన్నిధి, గల్లుట గోరు లోకంబు లెన్ని
యన్నియుఁ జూపంగ శ నైనను జాలుదు, నిర్మలతపమునశరేర్పి నీవు
పుత్రిసాన్నిధ్య మీశభూషతి కొనరించు, తెంతటిఁని నీకు శ గొంతిద్రుపద
తే. రాజపుత్రిసుభద్ర కౌశరవకుమార, శతముభార్యలు నూర్వరు శ సౌమదత్తి
పత్నియ త్రన్వియ త్ర యశ్వుడఁతియ త్ర, గోరుదురుయద్ధమృతంభుశోటిఁజూడ.
వ. అంతయును భవదీయదివ్యబోధంబు గనుచుండు. 91
- క. పరమముసీంద్ర సమరమృత, కురువీరుల మామనములశో డుడుగ భవ
త్కరుణ వెలయ లోకం. బ, చెప్పరు వందఁగఁ జూపవే విశ్చిత్రపుమహిమన్. 92
- చ. అనునెడ గొంతి వాడువదనాబ్జముతోడ మదిం దలంచె గ
ర్జని నది య త్రపోధనవృరుం డెదఁ గాంచి దయాసుర క్తి న
వ్వనితగుఱించి యి ట్లను భశవన్మతి నొందినకోర్కి సెప్ప మే
ననఘచరిత్ర దానిఫల శ మందఁగఁ జేసి యలంతఁ బాపెదన్. 93
- వ. అనిన విని యయ్యంతి సంతసిల్లి యాసంయమివల్లభునకు దండ ప్రణామంబుసేసి
చేతులు మోడ్చి లజ్జాసహితం బగునంతరంగంబుతో వినయనమ్ర యగుచు
ని ట్లనియె. 94
- ♦ కుంతి వేదవ్యాసునితోఁ గర్ణుడు దనకు జన్మించినతెఱం గఱిఁగించుట. ♦—
- సీ. దేవతలకు నీవ శ దేవత విట్టిని, న్మామగాఁ బడసితిఁ శ మహితకరుణ
ననుఁ జూచి నాదువిశ్నప మాదరింపు మేఁ, గన్యాత్వదశ నుండఁగా మదీయ
జనకునికడకుఁ గోశపనుఁ డైనదుర్వాసుఁ, డన్మహాముని వచ్చె శ నతని సవిన
యార్చనకలనాసమాధితుండుగాఁ, జేసితిఁ బ్రీతుఁ డై శ చెలువ నీకు
ఆ. నిత్తు వరము వేడు శ మెయ్యది కోరికి, యనియె నతఁడు మీ ప్రియంబుకంటె
ననఘ మిగులుకోర్కీశయును గలదేనాకునంటిఁగాని యొకఁడునడుగనైతి. 95

వ. అమ్మాట దనమనంబునకు రానిచందంబు మొగంబునం దోష నత్తాపనవకుండు
వరం బెల్లభంగి నొసంగక పోవ నడుగు మనుటయు వెఱచియు నామవేడ్క తే
ఱం గట్ల యగుటకును బుత్తురి గోరితిఁ గోరిన నమ్మునిపతి యొకమంత్రం బను
గ్రహించి దీని నీ వావహించినదేవతలు భవద్వశగతు లై సుతజన్మంబులు
గలిగింతురు విశేషించి ధర్మువునకుఁ దల్లివి గాఁ గలదాన వని పలికి యంత
ధానంబు సేసిన. 96

ఆ. అద్భుతమునఁ బొంది శ్ర యమ్మంత్రరూపము,ల్లమున నెప్పుడునుదడలంతు నొక్క
నాఁడు మేడమీఁదఁబోడిమి నే నుండి, కంటిఁ బాడుచుచున్నకమలమిత్తు. 97

క. కని యిది కన్యకు దోషం, బని తలఁచక బాల్యసంభృతాజ్ఞానము వే
డ్క నొనర్ప నావహించితి, మునిమంత్ర బలమున సూర్యమునినాథవరా.

తే. ఆవహించిన నద్దేవుఁ శ్ర డాకసమున, నాత్మమూర్తివర్తింప మూర్త్యంతరంబు
దాల్చి నాకడ కేతెంచెదత్తుఁ ణంబ, నాదుచి త్ర మాశ్చర్యమగ్నంబు గాఁగ. 99

వ. ఇట్లు సనుదెంచి. 100

సీ. అడుగు మిచ్చెద వరం శ్ర బనిన వడంకుచుఁ, గేలు మొగిడ్చి పొండ్డల యిచట
ననిన వృథాహోనిన శ్ర మాచరించుట దప్ప, నిన్నును నెవ్వఁడు శ్ర నీకు మంత్ర
మిచ్చె నాతని శపియింతుఁ జుమ్మి యని, పలికె నయ్యుక్కుండే శ్ర నలికి గురుని
నిరపరాధుని శాపనిహతుఁ గాఁ జేయుట, కోర్వక వుత్త్రీకు శ్ర నొసఁగు దేవ

తే. కృప భవత్సము ననిన నశయ్యపరిమేయ
తేజఁ డాత్మతేజమునఁ నాశదృష్టుభేంద్రి
యములు మనసును సమ్మోహితములు సేసి
యపుడు తనయాండు పుట్టెడు శ్ర మనియెఁ బిదప. 101

వ. అని నిర్దేశించి. 102

తే. నీకుఁ గన్యాత్వవికలత శ్ర గాక యుండ, వరము నిచ్చితి ననుచు దిక్పమునకరిగె
జనకముఖబంధుచి త్రవంశచనమునడపి, గూఢమందిరాంతరమునఁ గొడుకుఁగంటి.

క. కని యేటిలో నిడితిఁ గలఁ, గనిన ట్లయి యుండెఁ దత్ప్రకారం బిది మీ
కనినయది ధివ్యబోధం, బున నత్తెఱఁ గంతరంగమునఁ గొని కాలన్. 104

తే. పాప మయ్యెఁ గా కుండె నశప్పనిఁ దలంచి
యళుకు చుండును మద్భయ శ్ర మపనయింపుఁ
డతులకరుణ నిక్కురువృద్ధునభిమతమును
సఫలముగఁ జేయుఁ డివి నాకు శ్ర సద్వరములు. 105

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రుం డమ్మానిని కి ట్లనియె. 106

సీ. నీచెప్పినది యెల్ల శ్ర నిక్కంబు కోడల, యెగ్గు నీయందు లే శ్ర దేల వెఱవ

- ²సుర లద్భుతాపాద్యచరితులు కర్ణున, కట్టు గా నున్నది శ్రయగుటఁ జేసి
యేటిలో నాతని శ్ర నిడి తీవు కన్యాత్వ,హాని లే కున్మి గురలాగ్రగణ్య
వైతి భవద్వృత్త శ్ర మమలిన మగుటకు, ననుమాన మించుక శ్ర యైన వలవ
- ఆ. దనుచు నాదరార్హుఁ శ్ర డయి పల్కి గాంధారి,తోడ నీవు సుతులదోడఁబుట్టు
వులను గాఁతు నీదుశ్చెలియలు గొంతియుఁ, గర్జుఁ జూడఁ గాంచుశ్రగణ్యచరిత.
- ఉ. ద్రాపదియై సుభద్రయును శ్ర దక్కటికాంతలు భ్రాతృపుత్రపా
త్రోపవిలోకనోత్సవము శ్ర నొందుదు రిచ్చటి కిట్లు వచ్చుటే
నీపని యాచరించుటకు శ్ర నిమ్మనుజేంద్రుఁడు నీవు గొంతి చిం
తాపరితాపనోదనవిధంబుగఁ గోరితి రట్లు సేసెదన్. 108
- క. నీకోడుకులకు మనుమలకు, శోకింపఁగ వలదు వారు శ్ర శూరత వెలయం
జేకొనిరి రణమరణమున, నాకభవనసుఖము సద్గుణ స్తవనీయా. 109
- ఆ. భామ విను మవశ్యోభవితవ్య మైనభా,రతరణంబుపొంటె శ్ర నతులమహిమ
మానసియదేవత్రయోనులు జననంబు, నొంది రిందు మనుజుత్రయోనులందు. 110
- నీ. ధృతరాష్ట్రుఁ డనఁగ వత్రిల్లెడు మేటిగం,ధర్వుఁ డీధృతరాష్ట్రధరణివిభుఁడు
తన్వి పాండుఁడు మరుద్గణమయజని ధర్మ,దేవత సూవె యుద్ధిష్ఠిరుండు
పవనుండు భీముఁ డైప్రభవించె నరుఁ డను, ముని యర్జునుం డయిజననమొందె
నారాయణుఁడుకృష్ణనాముఁ డై జనియించె, గనుగొను కవలనాశ్వీనులుగాఁగ
తే. ద్వాపరంబుగ నెఱుఁగుగాంధారరాజుఁ,గలిసుయోధనుఁడయ్యెరాక్షసులుపుట్టి
రతనియనుజులై కర్ణునినరుణశిరణుఁ,గాఁగ నభిషున్యజంద్రునిశ్రగాఁగఁగనుము.
- క. అనలుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుం, డన ద్రాపదితోడఁ బుట్టె శ్ర ననిలునియంశం
బున జనియించె శిఖండియు, ననిమిషగురుఁ డుద్భవించె శ్ర నత్రుగురుం డై. 112
- తే. వినుము వసుశక్తి గాంగేయుఁ శ్ర డనఁగ జనన
మొందె రుద్రాంశమున ద్రాణి శ్ర యుదయ మయ్యెఁ
దెలియఁ జెప్పితిఁ గొందఱు శ్ర గలరు మఱియు
నిర్జరాసురాంశమున జన్మించినారు. 113
- క. అని పలికి మీమనంబుల, వనట సమస్తంబుఁ బుచ్చివై చెద నాతోఁ
జనుదెండు మీరు గంగకుఁ, గనియెద రనిఁ దెనినబంధుశ్రగణముల నచటన్. 114
- తే. అనుచు మత్థితఁ డగుటయు శ్ర నార్పుటెలుఁగు
లాకసం బంద ధృతరాష్ట్రుఁ శ్ర డాది గాఁగఁ
గలుగునాసర్వజనులు నొక్కటఁ గడంగి
యరిగి రమ్మనినాథుతోఁ శ్ర గురువరేణ్య. 115
- క. అరుగఁగ మునిజనములు న,చ్చెరు వందుచు నమ్మునీందు శ్ర సేవించి మరు

త్సరిదుపకంతతలమునకు, నరిగిరి కొతుకము మనముగలందు నెలకొనన్. 116

న. అట్లు పౌరజానపదసహితు లై సకలజనంబులుం జని సాత్యవతేయుండు వనుప భాగీరథీతీరంబున విడిసి రవ్విచిత్రచరిత్రుండు దనచేయంబూనినపని మఱునాఁడు రేపకడ సేయువాఁడుగాఁ బలికిన నయ్యందఱు నదైనశేషంబు నాయామినియును శతసంవత్సరంబులుంబోలె నుండ నూర్వోదయసమయం బగుటయుఁ గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి ధృతరాష్ట్రుండు బాండుతనయు లుం దపోధనులు సప్తపాశర్యుపాలికి నరిగి యమ్మునివరుం బరివేష్టించిరి గాంధారి ప్రముఖభామినులు నేతెంచి యొక్కవలన నతనిం గొలిచి యుండిరి సర్వజనులు నట్లు లెత్తికొని యంత నిలిచిరి తదనంతరంబ. 117

— వ్యాసుఁడు ధృతరాష్ట్రేదులకు భారతరణమృతరావించి చూపుట. —

సీ. సాత్యవతేయుండు శ్ర జాహ్నువీసలిలావ, గాహన మొనరించి శ్ర గారవమున నింపారునెలుఁగున శ్ర నిందు రం డనవుఁడు, నీ కేమి సెప్పుదు శ్ర నీటియందు రవ మగ్గలముగ రారాజుఁ దమ్ములుఁ దత్కు, మారవర్తము నభిశ్రమన్యుఁ డాది యగుపాండుపేత్తులు శ్ర నర్కజండును బాహ్ని, క ప్రముఖాఖిలకౌరవులును తే. ద్రుపదమాత్యులు వారిబంధులును శకుని యును దదీయానుజులును నాశతని తనూజ రాజయును భీష్మగురులఁ బురస్కరించి కొనుచుఁ దమదివ్యదేహముల్ శ్ర గొమరు మిగుల. 118

ఆ. దివ్యమాల్యములును శ్ర దివ్యాంబరంబులు దివ్యభూషణములు శ్ర దివ్యలేప నములుఁ జెన్నుఁ జేయఁ శ్ర దమమిత్రనుభటసం దోహములును దారుఁ శ్ర దోచి రధిప. 119

న. అట్టియెడ. 120

క. తగ నా కురువృద్ధునకు నొ, సంగె నాఁటికి దివ్యదృష్టి శ్ర సాత్యవతేయుం డగణితతపఃప్రభావంబు గని యధికవిస్మయంబుఁ శ్ర బొండంగ జనముల్. 121

న. అవ్వీశేషంబు విని యదుభృత ప్రమదభరిత మై నిజనయనంబుల బంధించినపట్టం బపనయించి గాంధారియును గనుంగొనుచుండ. 122

క. అవ్వీధమునఁ దోచిన మఱి, నవ్వుచుఁ దెగడుచును బెరసి శ్ర నరవర పగ లే కవ్వీరవరులు నెయ్యము, నివ్వటిలంగ విలసనములు శ్ర నెఱయ మెఱయంగన్. 123

తే. చతురగంధర్వు లపురోజనులు గాన ములఁ బ్రమోద మొనర్పంగఁ శ్ర బొగడ వంది సమితి నిరహంకృతులు హృదయములగౌర వములు దెల్లంబు సేయంగ శ్ర వచ్చి రొప్పి. 124

వ. ఇట్లు వచ్చి సకలబంధుజనంబులకుం బరమప్రమోదం బావహిల్లం గలసి సముచితాచారంబులు నడపి రారెండుదెఱంగులవారలు సర్వప్రకారంబులం బితామహాచార్య శిష్య మాతృ మాతామహా పితృ పితామహా భ్రాతృ జామాతృపుత్రై పుత్రీభగినీ పౌత్ర దాహిత్ర శ్వశురశ్వశ్రూసుషామాతుల స్వాలక ప్రియ ప్రియామిత్రసమాగమసుఖంబు లనుభవించుచు. 125

తే. అనఁగి పెనఁగి నాఁ డెల్ల నిశ్చానురూప
వృత్తి వర్తిల్లు చుండి ర శ్రీ విధము సకల
జనుల నద్భుతరసమున శ్రీ మునుఁగఁ జేసె
నే మనఁగ వచ్చు నాసంయతహింద్రమహిమ. 126

వ. మఱునాఁడు రేపకడ యప్పారాశర్యుండు వనుప నయ్యరు దెఱంగులవారలుం బర స్పరామంత్రణంబు నేసి రాశూరజనంబులు దమతమలోకంబులకుం జనువారై జాహ్నుషిజలంబులం బ్రవేశింప నన్నిలింపవందనీయుండు దానును జొచ్చి యచ్చటనుండి పతుల ననుగమింప వలసినయంగనలు గంగాతోయంబులం గ్రుంకుటకు రం డనిన విని విధన లగువీరభార్య లెల్లను ధృతరాష్ట్రగింధారి కుంతీధర్మనందనులయనుజ్ఞలు గొని రయంబునం జని భాగీరథీనలినమగ్నలై మానుషదేహంబులు విడిచి దేవతనువులు దాల్చి దివ్యాలంకారసమలంకృత మూర్తులై మగలం గలసి రవ్వీశేషంబు నూచి సర్వజనులు నత్యంతాశ్చర్య సంఘోషాధీనమానసులై రని చెప్పి వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లనియె.

సీ. జననాథ యీప్రియశ్రవణమోత్సవకథ, వినినఁ బఠించిన శ్రీ వేదికములఁ
1 బరమప్రియము లిందుఁ శ్రీ బరలోకమున సంభవించు మనమ్మున శ్రీ కించుభంగి
బాంధవయోగశోభనము వర్తిల్లు న, నాయాసమున నామశ్రయాపగమము
గలుగు భూదేవనిత్రకాయంబునకు దీనిఁ, దగ వినిపించినశ్రధార్మికులకు

తే. నవ్యయానందసంప్రాప్తి శ్రీ యావహిల్లు, దత్పరతఁ గొనియాడిన శ్రీ దైవతములు
నీచదశఁ బొంద కుండంగగ్రాచి తిరిగి, మేలొనర్తురు భరతభూపాలవర్య. 128

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనుతో ధృతరాష్ట్రం డెల్లు కృష్ణద్వైపా యనప్రసాదలబ్ధం బైన తత్కాలకలితదృష్టివిశేషంబున బంధులోకంబు నాలో కించి మఱి యేమివర్తనంబున నుండఁ బొండవు లెల్లు వర్తించి రెఱింగింపవే యనుటయు నతనికి నతం డిట్లనియె. 129

— ధృతరాష్ట్రండు భాగీరథీతీరంబుననుండి నిజాశ్రమంబు ప్రవేశించుట. —

సీ. అయ్యద్భుతపు వృత్త శ్రీ మమ్మెయిఁ జెల్లిన, ధృతరాష్ట్రమేదినిశ్చపతి తపస్వి
గణము సవినయంబుగగా నిజస్థానయా, నమునకు నామంత్రీశ్రతముగఁ జేసి
యాశ్రమభూమికి శ్రీ నరిగఁ దోడన పొందు, రాజనందనులును శ్రీ రా నుదాత్త

1. గ. బరమప్రియము లొందుఁ బరమలోకమున సంభవించు మనమ్మున.

తేజ సత్వనతీతనూజ ము నిడికొని, యప్పు డమ్మనిపతి శ్ర యతనితోడ

తే. నీవు వేదశాస్త్రార్థముల్ శ్ర భావితాత్ము, లగుమునీంద్రులచే జెప్పులార వింటి
కంటితనయుల నీకన్నరకంఁబెనొప్పి, యుండుదురు వారు దివిసౌఖ్యయోగమెనంగ.

ఉ. కావున నింక వారికయి శ్ర కౌరవసత్తమ యమ్మలంప కా

తావిలభావముం దపమునగ్గలికం బెడఁబావు నిన్ను సం
భావనఁ గొల్చి యొక్క నెల శ్ర పాండవముఖ్యుఁడు నిల్పె నిష్ఠమై
నీవనభూమి నీవసుమతీశ్వరుఁ బామ్మనఁ గాదె వీటికిన్.

131

వ. అని చెప్పిన నప్పారవోత్తముండట్ల చేసెద నని పలికి యమ్మనిన త్తమనకుంబ్రణ
మిల్లి భవదీయకృపావిశేషంబునం గృతార్థుండ నైతి నని యతనినామంత్రితుం
జేసినం బాండవులుం దగ నప్పరమముని వీడ్కొని రయ్యండఱు దీవించి యమ్మ
హాత్ముం డత్పర్వతుం డయ్యె దదనంతరంబ.

132

నీ. అంబికేయుండు ధర్మాత్మజుఁ జిత్తసం, ప్రితి మోమునఁ దోఁపఁబేరఁ బిలిచి
వసుమతీకార్యనిర్వహణంబు పెద్దకొల్పిన నుండి నీ వనుగదినము నడప
కునికి కర్తవ్యమే శ్ర వినుకులు భీష్మాది, మహీతులచేత సకమగ్రభావ
మొందినయవి యింక శ్ర నుపదేశ మేమియు, వలవదు రంధ్ర మొకవ్వనిజనంబు

తే. వేచు ననుజానుగతుండ వైశవేగ పొమ్ము, దారయతముగఁ బురికి నురదారచరిత
నీకతంబున మున్ననాశోక మెల్లఁ, బాసఁ దేజంబుసౌఖ్యానుభవముఁగంటి. 133

చ. తపమునెడఁ మదీయమతి శ్ర తత్పర గావున దాని కోర్పు నీ
వపగతభేదమానసుండ శ్ర వై నను నిం దతినిష్ఠ నొండఁ బం
చి పురజనంబు సమ్మదముఁ శ్ర జెందఁగ సైనికు లుల్లసీల్లఁగా
నృపవర యేగి రాజ్యభర్యనిర్వహణం బొనరింపు నావుడున్.

134

నీ. ధర్మతనూజుఁ డాశ్రయితోడ! ని ట్లను, నధిప భీమాదుల శ్ర నరుగఁ బనుపు
పుకమి రక్షింప శ్ర నీయడుగులకడ నేను, నిలిచి మాతల్లుల శ్ర నిన్నుఁ గొలిచి
యంచితతపమున శ్ర కనుగుణం బైనట్టి, శుశ్రూషణము సేయుచును దపోని
యతితోడ నుండెద శ్ర ననవుడు గాంధారి, యి ట్లనఁ దగునన్న శ్ర యీవ కాదె

తే. కురుకులమునకు సంరక్షకుండవు నీవు

దండ్రులకుఁ బిండ మొనఁగఁ గర్తృవు భవజ్జ

నకునిపంపు సేయుము భూజనము దలంక

కుండఁ బామ్మది ప్రియము మాయుల్లములకు.

135

వ. అని పలికిన నప్పాండవార్జుండు పాండురాజార్జుజమహిషితో ని ట్లనియె. 136

ఆ. ఇట్లు మీరు నన్ను శ్ర నెంతయుఁ దఱిమిన

విపినభూమి మిమ్ము శ్ర విడిచి పోవ

నియ్యకొనదు నాదుకహృదయంబు మునువోలె

- గలుగ దిపుడు రాజ్యశాంక్ష నాకు. 137
- క. విను పాంచాలురు మాత్స్యలు, వనితాజనశేషులైరి శవారలు లేమిన్
జనసి శూన్యం బైతోఁచినయది రాజ్యంబు నాదుశ్చిత్తంబునకున్. 138
- వ. అట్లుం గాక. 139
- క. సమరము దీతినగోలెను, శమనిరతా నామనంబు శ సారతపమునన్
రమియింపఁ గోరు యుష్మత్ప్రమథితపమునకు నేను శ సందడి సేయన్. 140
- సీ. అన విని సహదేవుఁ డతనితో నేఁ దప, మాచరించెద వీర శ లండఱకును
శుశ్రూషసేయు చిశ్శయ్యాశ్రమంబున నన్న, నక్కుమారునిఁ గుంతిశయక్కుఁజేర్చి
వలవదు మీరు రా శ వలఁతులై మామీఁది, భక్తినిం పెసఁగ నీశపలుకు లిట్లు
వలుక మీయునికి తశపమునకు విఘ్నంబ, కాక యేకాగ్రతశగలుగు నెట్లు
- ఆ. మాకు నియమవిధిసమాచరణములపై, నింత యెఱిఁగి మీర శ శ తల్లభంగి
నరుగుటాప్యఁగానిశకురుకులోద్వహమాట, గొనక యునికి సనదుశ్రతనయులార.
- వ. మీకు సర్వకార్యంబులయెడను శుభంబు లయ్యెడును బోయి రం డని నజాత
శత్రుండు మఱి యెండు వలుకం బుయిలోడి ధృతరాష్ట్రునితోడం దహోమహా
నీయులై నమిమ్ముం గొలిచి గతకల్మషుండ నైతి మీయాజ్ఞాపనంబు దల నిడి
కొని పురంబునకుం బోయి వచ్చెద ననుటయు నక్కురువృద్ధుం డతని దీవిం
చుచు నాలింగనంబు సేసి భీమసేను సాంత్వనవచనంబులం బ్రీతుం గావించి
గొఁగిలించుకొని గాండీవిం గొనియాడి సంశ్లేషం బాచరించి కవల సంభావించి
పరిరంభణంబు నిర్వర్తించిన నయ్యెవరు నతనిపాదంబులకుఁ బ్రణమిల్లి యాశీ
ర్వాదంబులు వడసి. 142
- సీ. అతిభక్తి గాంధారియడుగుల కెఱిగిన, నద్దేవి వారల శ నక్కుఁ జేర్చి
దీవించె వారుఁ గుంతీచరణంబులు, ఫాలముల్ వొందంగఁ శ బ్రణతులైనఁ
దప్పక క్రచ్చి యంశదఱ నొక్కకొఁగిటఁబొదివి యాశీర్వాదశ్రములుక్రమమున
నర్మిలిపెంపున శ నలరుమనంబుతో, వేర్వేట యిచ్చె నాశీవీరజనని
- తే. ద్రుపదపుత్రి కాప్రభృతివశ్రహజనములు, దగు తెఱంగుల మామనశ్రత్తలను వీడు
కొనిరి వారును వారు నశ్రగురుజనముల, నల్ల వలగొని చనిరి నృపాగ్రగణ్య. 143
- క. చని పరిజనములుఁ జారులు, ననుమోదముతోడఁ గొలువ శ నగిరి నగరం
బునకుం గన్నులపండువు, జనపదముజనం బానర్ప శ జనసంస్తుత్యా. 144
- వ. అరిగి సముచితవర్తనంబుల నుండిరి కొంతకాలంబు సనిన నొక్కనాఁడు
నారదమునీంద్రుం డనుజసహితుండై యున్నధర్మతనయుకడకుఁ జనుదెంచిన
నజ్జననాథుండు దమ్ములుం దానును నమ్మహాత్మునకు భక్తిం బ్రణమిల్లి యాస
నార్ఘ్యపాద్యాదినతాగ్రంబు లొనర్చి తదీయసమీపంబున నాసీనులై
రతనివదనంబు విలోకించి వివయం బెసంగ నమ్మహిపతి మహాభాగ యెందుండి

రాక యేదేశంబులఁ జరించితి రేను మీకు నేమిపని సేయుదుఁ జెప్పఁడనిన నప్ప
రమసంయమి యప్పుడమితేనితోడ. 145

—* నారదుడు పాండవులకు ధృతరాష్ట్రాదులనిర్యాణంబు పెప్పట. *—

- సి. భూపవరేణ్య త్రపోవనంబుననుండి, వచ్చితిఁ దీర్థసేవాపరత్వ
మున నేను బహు దేశములఁ జరించితి నినుఁ, గని పెద్దకాలంబు శ్ర గాన చూడఁ
దివిరి యిందులకు నేతెంచితి ధృతరాష్ట్రు), చరితంబు జాహ్నువీరపరిసరంబు
జనముల వీ వింటి శ్ర ననిన నజ్ఞనపతి, యారాజవరుడు గాంధారి గొంతి
తే. సంజయుండు సమాధానసహితులై శ్ర, రీరములవెంత వుట్ట కుశ్మన్నారె యనియె
ననుడు నద్దేవముని వారియఖిలవ ర్త, నంబువినమునుస్థిరహృదయంబుతోడ. 146
- వ. అనిపలికి యిట్లను మీరు వోయి కాంతారంబున నకురువృద్ధుం గొలిచి యుం
డి యతం డనుమతి సేయ నిట వచ్చితిరి మఱిగొన్నిదినంబులకు. 147
- సీ. ఆరాజు నియతి గాంధారియు గొంతియు, సంజయుండును దోనశచనఁగ నగ్ని
హోత్రంబు గొని యాజ్యకోత్సరంబగ్రేస, రం బయి పో నిజాశ్రమము విడిచి
యరిగె గంగాద్వారప్రపరిసరారణ్యభౌ, గమునకు నందు దుర్మహులతపంబు
వాయుభక్షతఁ బూని శ్ర చేయఁ దొడంగె గాం, ధారియు నీశ్వనాశాహరకలన
తే. మోషియొనరించెగొంతిమూసోపవాస, నియమమూఁదివ ర్తించెసంజయుండున ప్ర
భోజనాంతరితం బగుభోజనంబు, వ్రతముగాఁగఁ జరించె గౌరవ్యముఖ్య. 148
- తే. యాజకులు దారయక్కురురరాజభ క్తి, యుక్తి నొద్దనుండఁగనగ్నిహోత్రహోమ
మాచరింతు రొక్కొకమరి శ్ర యతఁడుపర్ణ, శాల వెడలిశూన్యాటవిశ్రసంచరించు.
- వ. విషమప్రదేశంబుల నవ్విభునకు సంజయుండును గాంధారికిఁ గుంతియుం గనై
మెలంగుదు రొక్కనాడు వార లందఱు గంగాద్వారంబునఁ గృతస్నానులై యా
శ్రమంబునకు వచ్చు చుండ మహావాతోద్ధూతం బై. 150
- సీ. పటుతరం బగుఛట్రచ్చటరవ మెసఁగంగ, మ్రాకులుఁబొదలునుగ్రాచికోనుచు
గమరును నార్తనాదములును బెల్లుగ, నఖిలమృగంబుల శ్ర నాఁగికోనుచు
లాఁగలఁ బుట్టల శ్ర లోఁగినశిఖిల భు, జంగమకులముల శ్ర మ్రింగికోనుచు
వెగఁడొందియటచుచునెగయుబల్బులుఁగులఁ, బొగ నూర్ధ్వకీలఁబొదివికోనుచు
- తే. దేవల నన్నిటఁ దనసమృద్ధిర్గతులు, దారుణస్ఫురణమున విస్తార మొంద
భేదరులకును భయముగ శ్ర నేచిపరఁగె, నద్భుతోద్భవంబైనమృహానలంబు. 151
- వ. ఇట్లెరగలిచిచ్చు గవిసి చుట్టు ముట్టిన నమ్మనుజనాథుండును నన్నాతులునిరాహ
రులై యునికింజేసి యొక్కచోటఁ దఱియ నుఱికి తొలంగి పోవ లావులేరై
రట్టియెడ నారాజుని సత్తముండు సంజయుతోడ. 152
- సి. ఒక్కింత దెఱపి నీరవెక్కడనైనను, గనుఁగొని పొమ్మగ్ని శ్ర దనుక కుండ
నని చెప్పితలఁగి పో శ్ర దనకు గాంధారికిఁ, గుంతిభోజాత్మజశ్రకును నశక్య

- మగుటయుఁ జెప్పిననడ లొంది యానూత, సుతుఁడు మీరును నొకఁడచోట వెడలి పోవుట గలిగినఁ శ బోదుఁ గా కే దవా, గిక్కి మిమ్ము నెర సేసి శ యకట పోదు
- ఆ. నే మహాత్మ యనుమ శ నిలు వాసి యిట్లున్న, జనుల కివ్వధమున శ సమయు టెగ్గు గాను నీకుఁ బోవఁగ వచ్చి యుండంగఁ, బోవ కునికి పాపమునకుఁ బట్టు. 153
- వ. అనిపలికి యతనిం బోవ నొడంబఱిచి యప్పొరవస త్తముండు సమాహితచిత్తుం డై ప్రాజ్ఞుఁడనీనుం డయ్యె గాంధారియుం గుంతియు నవిధంబునం గూర్చుండి రప్పడు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునితో యోగయు క్తుండపుగమ్మనియెనతండునట్లు సేసెఁ దదనంతరంబ. 154
- ఆ. ఒక్క తెఱపి సంజయుఁడు సని హిమశైల, మెక్కి నంత వారి శ నెల్ల నగ్ని వొదిలికొనియె నిట్లు శ వోయి రమ్మవ్వరుఁ, బుణ్యలోకమునకుఁ భూపవర్య. 155
- నీ. పదపడి నృప యేను శ భాగీరథీతీర, మున వచ్చు చుండి యశ్వనముదిన్య మునులచే మీరట శ సని క్రమ్మఱంగ వ, చ్చినది యాదిగ నయ్యు శేషనృత మును నేర్పడఁగ వింటి శ మూఁడుకళేబర, ములుఁ గంటి నక్కురుశ్రవుంపుండు భార్యయుఁ బాండునిశ్చిత్తియు సద్గతి, నొందిరి నీ వింక శ నుమ్మలించ
- ఆ. కుండు మనిన శోకశ మొదలి యాతఁడు బాహు, లై త్రియెలుఁగు సెలఁగ శ నేడ్వదమ్ము లడలు గదిరియేడ్చి శ రవ్వార్త నంతఃపు, రమున రోదనార్త రవము తెనఁగ. 156
- వ. అవ్వశేషంబు. 157
- క. విని పౌరజనసమూహము, లనయంబును వనట మునిఁగి శ హాహారవముల్ వినుదీధి ముట్ట రోదన, మొనరిచె నవ్వేళఁ గరుణ శ ముత్కలమయ్యెన్. 158
- క. నారదుఁ డుపశమఫణితులఁ, గౌరవస త్తమునిఁ దేర్పఁ శ గ్రమమున నాక్రం దారవము లుడిగె బంధుజ, నారబ్ధములై నయనునయాలాపములన్. 159
- * ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్రప్రభృతులు మృతు లగుటకు శోకించుట. *
- వ. అట్లుసమ స్తజనంబులును విగతరోదను లై రప్పడక్కొరవనాథుండునారదముని యాననం బాలోకించి యిట్లనియె 160
- నీ. ఎఱుంగంగ వచ్చునే శ యెవ్వరి కెత్తటి, నేదెస యగునొ మునీంద్రయేము గలుగంగ దెస లేనిశ్రవులుమానిసికిఁబోలె, నక్కురువృద్ధున శ కట్టిచావు వాటిలైసముదీర్ణ బాహుదర్శిజ్వలు, లై నపుత్రులు నూర్చు శ రట్లు గలిగి బలము నాగాయుతశ్రాణసమం బగు, నమ్మహారా జ్జటై శ యడవిచిచ్చు
- తే. వలనఁ దెగటాతె సేమనఁగలదు కమల, ముఖులతాలవృంతానిల్రములసుఖంబు ప్రభువె కంకగృధ్రావలీశపక్షవాయు, నడర నిలఁ బడి యున్నవాఁడక్కటకట. 161
- క. కలమృదుమాగధగానం, బుల మేల్కనురాజు గృధ్రశ్రములునుం గాకం బులు నఱవఁగ నిడుదనిదుర, నొలసి తెలుప దిక్కుమాలియన్నాఁడుగదే. 162
- నీ. వల్లభుం డొక్కనశ్రద్ధవ్రతముఁ బూనినఁ దానుఁ, దద్వ్రత మూనిగాంధారియతని

పోయినగతిఁ బోయె నాయమకై యంత, వగవఁ బుత్తులరాజ్యశ్రవైభవంబు
 విడిచి ¹మే యోమక శ్ర యడవికిఁ బోయిన,తల్లికి వగచెద శ్ర ధర్మసుతుఁడు
 భీమసేనుండును శ్ర బీభత్సుండును దన,కడుపునఁ బుట్టినకొడుకులట్టె
 తే. ²యెగ్గతంబునఁ దానుఁ గాశరగ్గి గాలె,నటె యనాభ యై దీనికి శ్ర నంతరంగ
 మలఁదురకతల్లడిల్లక శ్ర యారటమున,నుడుక కలమటఁబడక యెట్లుండుఁ జెప్పుమ.
 క. విను ఖాండవదహనంబునఁ, దనకుఁ బ్రమోదంబు శక్రతనయుఁ డొసఁగె నా
 తనితల్లిఁ గాల్పు దగునే, యనలునకుం గడుఁ గృతఘ్నుఁడయ్యె మునీంద్రా. 164
 నీ. మఱియొక్క నెవ్వగ శ్ర మనమున జనియించె, నాంబికేయుండు గాశరగ్గి నెరిసె
 దానికి నెవ్వది శ్ర యేను జేయుచునొక్కొ, యనవుడు నారదుం శ్ర డానృపాలు
 తోడ నబ్బరతవృద్ధుఁడు శాంతి యెక్కుడై, సవిశేష మైనపూజావిధాన
 మున నుపాసించి తగ్గినయిష్టి సేసి య,గులఁదొలునాఁడ వ్రొక్కొనియె ననియు
 తే. నవుడు యాజక జనములయ్యగ్నిచయము
 నడవిలోన నుద్వాసించి శ్ర యిరిగె ననియుఁ
 బేర్చి యది యవ్వనం బెల్ల శ్ర నేర్చె ననియు
 వింటి నాత్మాగ్నిఁ గాలె నాశవిభుఁడు వత్స. 165

ఉ. కావున నెవ్వగం బారయఁగఁ బని లేదు నరేంద్ర గొంతియున్
 బావకు నప్పకుం గరము శ్ర భక్తిఁ దగం బరిచర్య సేసి దే
 వావలి ప్రస్తుతింపఁగ నిశ్రామయలోకము నొందె వారికిన్
 నీ వుదకంబు లీ వలయు శ్ర నిష్ఠ మెయిన్ దిలసంయుతంబుగన్. 166

— * యధిష్ఠుఁడు ధృతరాష్ట్రుడులకుఁ దిలోదకప్రదానంబు సేయుట *—

క. అనుజన్మలు నంతఃపుర,వనితాజనములును నీవు శ్ర వసుధేశ్వర. వే
 చని నడవుఁ డుదకవిధి నీ,జనకునకును జనమలకును శ్ర జాహ్నువిలోనన్. 167
 ఆ. అనిన లెస్సగాక శ్ర యవి ధర్మసుతుఁ డేక, వస్త్రధరణియతి శ్ర వఱల నెల్ల
 వారునట్ల యేగుఁడేర గఁ బాక్షునం బలసి చనఁగఁ జనియె శ్ర పారవేంద్ర. 168
 వ. ఇట్లు సని గంగాస్నానం బాచరించి యమ్మహిషతి మొదలగు నర్హజనంబులు
 ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారికిం గుంతికిం దిలోదక ప్రదానంబులు నిర్వర్తించి
 నివృత్తులై యశుచిత్వం బపనయించుటకుం బురబహిరంగణంబునఁ బటకుటీర
 ప్రకరంబుల వసియించి రట్టియెడ. 169

నీ. ఆంబికేయాదులయ్యిపుంజముల గం, గాద్వారసలిలసంగమవిశిష్ట
 సంస్కారమునఁ గూర్చు శ్ర జాలెడుసంశుద్ధ,జనముల రావించి శ్ర సభహుమాన
 ఘణితుల వారి కశ్రప్పని యేర్పడగఁ జెప్పి, పనిచె నక్కొరవశ్రజనవిభుండు
 శ్రాదార దినమున శ్ర వృద్ధానుమతి నతం, డక్కురువృద్ధున శ్ర కతనిపతికి
 ప్రధానా

1. చ. మెయ్యాడక ♦ యడవికి. 2. గ. యనడతనమునఁ దాను. 3. గ. యిరిగె రనియు.

- తే. గొంతికిని రత్న కాంచన గోతురంగ, హస్తాస్థిరధరిత్రీగృహాదిదాన
విధుల సర్వజనంబులు విస్మితులుగ, నియతిమెయి బారతాకిక శక్రియలొనర్చె.
- ఆ. మునిజనములు వచ్చి శ్రయసుమోద మందంగ, సకలబంధుజనులు శ్ర సంతసిల్ల
నన్న పర్యతముల శ్ర నాజ్యనదులఁ బితృ, మేధ ముల్లసిల్లె శ్ర మేదినిశ. 171
- క. ద్వాదశదినములు నారదుఁ, డాదరమున నొద్ద నుండి శ్ర యంతయుఁ గనిన
మోదంబుతోడ నాశీ¹ర్వాదం బానరించె బాండ్రవప్ర వరునకున్. 172
- వ. అమ్మునీందునిం దక్కునుం గలుగుతపస్విసత్తముల సమర్పితులం గావించి
యధిష్ఠిరుం డామంత్రితులం జేసిన నాసంయమివరులు నిజనివాసంబులకుం
జని రాన్మృపకుంజరుండు బంధుమిత్రసహితుండై కుంజరపురంబు ప్రవేశించె
నిత్రైఱంగున నాంబికేయునకు భారతరణంబుపిదప దానాదిపుణ్యక్రియాకలాప
కరణంబులం బురంబునం బదియేనును దపోనియమంబున వనంబున మూడు
నుంగాఁ బదు నెనిమిదిసంవత్సరంబులు సనియె నివ్వధంబున వైచిత్ర వీర్యని²సంశే
వన సమస్త ప్రకారంబుల సంఘటించి కృతార్థతానందంబు నొంది ధర్మనంద
నుండు జనంబు లభినందించుచందంబున సామ్రాజ్యంబుఁ బాలించె నని
యిట్లు ధృతరాష్ట్రునియాశ్రమవాసంబువిషయం, బైనవ ర్తనంబు వైశంపాయనుం
డు నెప్పిన విని జనమేజయుండు మహాత్మా యిట్లు కృతకృత్యతం బొందినపాండ
వాగ్రజుండు భూభారంబు నిర్వహించు చుండఁ బదంపడి పుట్టినవిశేషంబు
లెఱింగింపవే యనుటయు. 173
- శా. కారుణ్యాత్మకదృక్ప్రచార గతసంకల్పాంతరంగస్థితి
స్మేరాకార పతంగమధ్యమమరీచివ్యాప్తి మూర్ఛత్సృధా
ధారారూపవిహార నిర్మితజగత్సంసార నానాగమ
క్షీరోద్యన్నవనీతలాలసిత నిశ్చిత్తత్వ⁴సంభాసితా. 174
- క. నిర్మలసంవిదుపాస్యా, ధర్మకరణదుర్వికాస్త్య శ్ర దైత్య శ్రేణీ
నిర్మథన కేళినిర్జర, శరత్కృతివిహారశీల శ్ర చుమిలోలా. 175
- మాలిని. సమదవిమదదూరాశనన్నరక్షా ప్రసన్నా
శమశుభమయమూర్తిస్సార దుర్లక్షసాగా
దమవిభవసముద్యోధామ నిస్సేమభూమా
సమహృదయలసత్సంసర్గసానందవర్గా. 176
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రై కొమ్మనామాత్యపుత్రై బుధారాధన విరాజి
తిక్కినసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యాశ్రమవాసపర్యంబు
నందు సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము. 177

1. క. ర్వాదంబుల నొసఁగె. 2. గ. సమస్తప్రకారంబుల నారాధించి కృతా. 3. గ. త్సం
సారనానా. 4. క. సంభావితా. 5. గ. ధర్మాన్వితదుర్వి కాదైత్య. 6. చ, సమ్మక్తివర్గా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీ మ దాంధ్ర మహా భా ర త ము

మా స ల ప ర్య ము, ఏ కా శ్వా స ము.

ధర్మకామహృదయస
మాధానాధానకారకాంఘ్రిసరోజా
బోధఘనవ్యాసపరస
మాధిసమాలీఢ తేజ శ్ హరిహరనాథా.

—♦ ధర్మజురాజ్యంబున నుత్పాతంబులు దోచుట. ♦—

- క. దేవా జనమేజయథా, శ్రీవల్లభునకు నుదాత్తశ్రేణోదీప్తుం
డావై శంపాయనుడు ప్రియావేశస్మీర చిత్తుఁడై యిట్లనియెన్. 2
- సీ. భారతసంగ్రామకృపాఁబుఁ డై జయ,రమ యుల్లసిల్ల సామ్రాజ్యమునకుఁ
బాండవముఖ్యునిఁ శ్ బట్టంబు గట్టిన,యది గాఁగ ముఁప్పదియు నైదు
సంవత్సరంబులు శ్ సన ననంతరవత్స,రంబునఁ బ్రజకు భయం బొనర్చు
నుత్పాతములు వుట్టె శ్ నుర్విశ విను మహా,వాయువు శర్మ-రాశ్వర్షి యగుచు
- ఆ. వీచు నర్కునుదయశ్రవేళల బింబంబు, బలసి తోచు ఘనకశబంధసమితి
నీరదములు లేక శ్ నిర్ఘాతపాతముల్, గలుగు నుల్క లెల్లకడల డుల్లు. 3
- క. పరివేషము లివరజనీ,కరులకు నతిరూక్షరుచులు శ్ గలిగి కలుగు నం
బర మెల్లఁ గప్పి వేసవిఁ, బరఁగుం బెనుమూడమంచు శ్ పౌరవముఖ్యా. 4
- సీ. ఇట్లనుదినమును శ్ నెన్నియేనియును మ,హోత్పాతములు పుట్టుచుండఁ గొంత
కాలంబువోవంగఁగొంతేయముఖ్యుండు, వినియె నొండురులతోఁగబెనఁగి సర్వ
యాదవులును దెగి శ్ రంబుజనాభుండు, హలధరుండును దక్క శ్ నని నరేంద్ర
విని భీమసేనుని శ్ వివ్వచ్చు నకులుని, సహదేవు రావించి శ్ సంభృతార్తి
- తే. యగుచు నవ్వార్తయెఱింగించెనందఱకును, వారలేవురు నెవ్వగల్గెగూరు మాన
సములు గలఁగ నత్యంతవిషణ్ణు లైరి,సకలజనకోటులును శ్లోకశబలధి మునుఁగ. 5

- తే. అనిన విని యమ్మహీపతి శ్ర యాదవులకుఁ, బోరు దమలోనఁ గలిగినశ్రకారణంబు
 వారివృత్తాంతమును వినశ్రవలతుఁ జెప్ప, మనుషు నమ్ముని యిట్లనుశ్రవతనితోడ. 6
- క. ద్వారవతికిఁ గణ్ణండును, నారదమునివరుఁడు గాధీనందనుఁడును బెం
 పారంగఁ దొల్లి వచ్చిరి, నారాయణుఁ జూచువేడ్క శ్ర నరవరముఖ్యా. 7
- సీ. చనుదెంచి పురవీధిఁ శ్ర జనునవసరమున, వృష్టికుమారులు శ్ర విధివశమున
 మనముల నవినీతి శ్ర జనియింప సాంబున, కంగనాలంకార శ్ర మమరఁ జేసి
 కొని వచ్చి యమ్మహేశమునివర్గమునకు మి, భ్యావినయమున వంశదన మొనర్చి
 నిభృతు లై కారుణ్యనియతాత్మలార యీ, భామిని బభ్రునిశ్రభార్య ప్రజలఁ
 తే. గనునె యిది యని యడిగినశ్రకౌరవేంద్ర, య త్రప్రేధనవర్షు లశ్రయ్యాగడమున
 కాత్మలండుఁ గ్రోధానలశ్రమగ్ధలముగ, నెలయ నక్కుమారులతోడ శ్ర నిట్టులనిరి.
- క. అంభుజనాభునికొడు కీ, సాంబుఁడు గను యాదవక్షత్రయాపాదనక
 ల్యం బగుమునలము మావచ, నంబున కన్మతంబు లేదు శ్ర నమ్ముఁడు మీరల్. 9
- సీ. దామోదరుఁడు హలశ్రధరుఁడును దక్కంగ, యాదవు లెల్లనుశ్రనమ్మునలము
 నద్భుతశక్తిగీటడఁగుదు రబ్బల, దేవుండు దన దైవశ్రదేహ మధిక
 నిష్ఠమై విడిచి వాగ్నిధిఁ బ్రవేశించు భూ, శయ్య నుండంగ నాశచక్రధరుని
 జర యనురాక్షసశ్రవెరవునఁ బట్టి క్ర, మించుఁ బొం డని చెప్పి శ్ర మెచ్చుగాదు
- ఆ. మనము కృష్ణునింకఁ శ్ర గను టనియెడుబుద్ధి, సమ్మహేశమునింద్రులపుడు మరలి
 యాత్మవాసములకు శ్ర నరిగిరి తదనంత, రంబ కృష్ణుఁ డవిశ్రధంబు వినియె. 10
- క. విని కాలవేది యగున, వ్వనజాక్షుఁడు నియతి నగునశ్రవస్థకుఁ దలఁపం
 జన దన్యభాత్వకరణం, బని యూహించుచు నుపేక్షత్రయాత్మనొలయఁగన్. 11
- క. తనచుట్ల నున్నబంధులఁ, గనుఁగొని యిట్టిది విధాత్మకరణీయం బి
 ప్పని మనవారలయొప్పని, తనమున మూఁడె నని వంతఁ శ్ర దలపోయకుఁడీ. 12

— * మునికాపంబున సాంబునికడుపున ముసలంబు పుట్టుట. * —

- సీ. అని పల్కి యభ్యంతశ్రరావాసమున కేఁగె, మఱునాఁడు సాంబకుమారుకడుపు
 లోనుండి జముదూత శ్ర వోనిభయంకర, నిష్ఠరమునలంబు శ్ర నిర్గమించె
 దానికి నత్యద్భుతంబును భయమును, గడురంగ వసుదేవుకడకుఁ బాటి
 బంధు లయ్యాదవశ్రపతి కెఱిగించిన, నలఁదురి వెలువెల్ల శ్ర నగుచుఁ గొంత
 తే. ప్రొద్దు నివ్వెఱఁ గంది యాభూవరుండు, కడురయంబున రోఁకలి శ్ర పొడిగఁ జేసి
 వనధిలోపలఁ జల్లంగ శ్ర వారిఁ బనిచె, వారలును నట్ల చేసిరి శ్ర కౌరవేంద్ర. 13
- క. మునిశాపశక్తి మానుష, మునఁద్రోవఁగ రామి యుల్లశ్రములఁ దలఁపక య
 జనపతియు బంధవులు న, ట్లన్నర్చి యూఱడిలి యుండి శ్ర రుగ్వివాధా. 14
- క. పదపడి ధృతరాష్ట్రమహిషి, యదయహృదయ యై సమస్తశ్రయాదవులకు బె

ట్టిద మగుశాపం బిచ్చుట, విదిత మయిన నజ్జనములు శ్ర వెజుచుచు నుండన్. 15
క. కాలం బగుటయుఁ గురుభూ, పాలోత్తమ యాదవేంద్రప్రభుణమున హృ

త్కాలువ్యసమాపాదన, శాలిమహాత్పాతముల్ ప్రజాతము లయ్యెన్. 16

తే. అరుణములు ఘూర్ణితంబులు శ్ర నై నలోచ
నములు మెఱయ మహాగ్రదంశ్రడము ధరించి
తిరుగు నొక్కొక్కచోటను శ్ర దృశ్యుఁ డగుచు
నంతకుం డిదె యదె తోచె శ్ర ననఁగ నధిప.

17

—* ద్వారకాపురంబున మహాత్పాతము లనేకములు పుట్టుట. *—

తే. నీలపింగళ దేహ యాభీలభంగి, కముగ నమ్మెయి వర్తించు శ్ర జముఁడు సకల
వృష్టిభోజాంధకోత్పాదినివారణమున, మునులశాపంబు ప్రేరేప శ్ర మనుజనాథ.

నీ. చిలుకలు గూబలశయలుఁగులచందంబు, దోషంగ నజుచు రాశ్రతులను దివము
లందును నక్కలశయట్లు మేకలు గూయు, మొదవుపిండునకు గాఢిదలు పుట్టు
ముంగుల కుదయించు శ్ర మూషికంబులు గుక్క, తెల్లను బిల్లుల శ్ర నీను బలుఁడు
హరియును దక్కఁగ శ్ర యాదవనివహంబు, బ్రాహ్మణప్రతికి శ్ర బాధసేయు

తే. గురుల కవమాన మొనరించు శ్ర దిరుగు లజ్జ
విడిచి యభిలాషములవెంట శ్ర విభులపంపు
సేయ కున్మార్గములఁ దమశ్రచి త్తములకు
వచ్చినట్ల వర్తింతురు శ్ర వనిత లధిప.

19

క. అనలములు హామకాలంబున నానాభూతవర్ణములతోడ శిఖల్
మనుజేశ్వర వామావ, ర్తన మొండఁగ నుగ్రంధశ్రౌద్రంబు లగున్.

20

క. విను కూడుగూరపాకము, గనుఁగొని ప్రియ వాపి డింపఁగా నప్పుడు సంత
జనితములై పువ్వులు గల, గొన మిలమిల మెదలునందు శ్ర గురుకులముఖ్యా.

21

నీ. అనుదినంబును నిట్లు శ్ర లశుభసూచకములు, దోషంగ సర్వవిధుండు కృష్ణుఁ
డంతరంగమున సమాలోచనము సేసి, గాంధారి పుత్రిశ్రకమునఁజేసి

కోపంబు గదిరిన శ్ర శాపంబు ముప్పది, యాజుప్రనే డెల్లయాదవులకు
నాశ మనోన్యహాననమున నగుటకు, నిచ్చె నిష్ఠించి యయ్యెడు వచ్చె

అ. దప్ప దది ఫలించు శ్ర దానికి దీర్ఘస, మీపభూమి యైన శ్ర మేలు గాదె
యని నరేంద్రయమ్యహాత్ముఁడీభంగినూ, హించి తెఱఁగునిశ్చయించెదివిరి.

22

అ. అట్లు నిశ్చయించి శ్ర యాదవనివహాక్ష, యంబు దివ్యబుద్ధి శ్ర నరసి యపర
దివసకలిత మగుటఁ శ్ర డెల్లంబుగాఁ గని, కొని యతిండు పెద్దకొలుపులోన.

23

ఉ. జాతర సేయఁగా వలయు శ్ర సర్వజనంబులు పంబురాశికిన్
బ్రాతిగ భక్తితోడ నని శ్ర బంధుల కెల్లను జెప్పి వీట వి

భ్యాతిగ నపు సాటుటకు శ నర్హుని బంచిన ఘంటికాస్వనో
పేతము గాఁగ నాఁ డెలమిఁ శ బెద్దయెలుంగునఁ జాపె నెల్లెడన్.

24

సీ. ఆరేయి గల నెల్లభూరును నోరదౌ, డలును నల్లనిమేచు శ గలనెలంత
యొక్కత యిలు సొచ్చి యువిదల నీడిచి, కొనిపోవ శస్త్రాస్త్రకోటికేతు
చయమును భూషణాసమితియు రాక్షసు, లపహరింపఁగఁ గని శ రఘదినము
నం దగ్నిదత్తంబు శ నబ్జనాభంబును, నై నకృష్ణునిచక్ర శ మద్భుతముగ

ఆ. నెగసి యఖిలజనులు శ సిఁహం దినమున, కరిగె నమ్మహాత్ముశ్శరదకేత
నంబుఁ దోన చనియె శ నరవర రోహిణీ, తనయుతాటిసిడము శ ననుసరించె. 25

తే. వినుమునుగ్రీ వమునునై బృహమునువలాహ, కంబుమేఘపుష్పంబునాఁగలుగునట్టి
వాహనంబులతోఁ గూడ శ వాసుదేవు, తేరు తదవసరంబున శ దివికి నరిగె. 26

క. వెడలుండు తీర్థయాత్రకుఁ, గడువేగం బనిరి సురలు శ గగనంబున న
ప్పడు సువ్యక్తముగా నెక్కు డెలుంగులు నెలఁగ రాజ్యకులమాళిమణి 27

క. అవి గనియ నినియు నులుకక, సవరణ లొప్పార నపు డశసంభ్రములై యా
దవులు మనోజ్ఞము లగుశీ, ధువులును మాంసములు వేడ్కతో నింటింటన్. 28

—* యాదవు అందఱుఁ గృష్ణసహితులై! సముద్రతీరమునకుఁ బోవుట. * —

సీ. సమకట్టికొనుచు భోజ్యములు భక్ష్యంబులు, నానావిధములనొశనర్చికొనుచు
క్షీరశర్కరలును శ ఘృతబహుభంగిక, వ్యంజనంబులు వినిరధాన్నపాన
ములును నక్షతగంధములును బుష్పంబులు, గావించుకొని బల్యగావళులును
తలమోపులును బండ్లఁదమతోడ నొప్పారి, చనుడేఁ గరులునశ్వములు నరద

తే. ములు నలంకారవిరచనములు నుదాత్త
లలితరేఖంబు లగుమాల్యములును భూష
ణములు నాలేపనములు వశస్త్రములు వింత
చెన్ను నేయఁ జేష్టలు విలసెల్లు చుండ.

క. తనరథము లేమి నొండొక, ఘనరథమును దారుకుండు శ గైకొని యెలమిం
గొని రా వెడవెడ గై సే, సిసకృష్ణుడు నిర్వికారశచిత్రత వెడలెన్. 30

ఆ. తొడవు చీర పూత శ తొంటియట్టులు గాఁగ, నేమివాహనంబు శ నెక్కకించు
కేని వికృతి లేనిశృద్ధదయంబు మిత్త్రసం, భాషణంబు గలిగి శ బలుండు వెడలె 31

క. ఆందోళికాదివాహన, సందోహంబున నితాంతశ్చారుత్వము చె
న్నొండఁగ సమలంకృత లగు, నుండరు లేతేర విభవశోభితభంగిన్. 32

చ. వెలువడి లీల నేఁగి మును శ వేడ్క నొనర్చినమేటి చప్పరం
బుల నెలమిక్ మహార్ణవముగపొంత వసించిన నుద్ధవుండు దా
నలఘుతపం బొనర్చుటకు శ నై విపినంబున కేఁగువాఁడు గాఁ
బలికెన దాని కొండొకడు శ బల్కుడ కృష్ణుడు కాలవేదితన్. 33

- వ. *అంత బలుండునుం బోవ నిశ్చయించి చెప్పిన. 34
- చ. పలుకక మ్రొక్కి వీడుకొల్కుపంగ వనంబున కిష్టరోహితుం
డలఘునినిశ్చయంబు వగ శ పంతయు మాన్పంగఁ బోయె నాతనికొ
హలధరుఁ డన్వఁ బోయి వినయంబును భక్తియుఁ దోష నయ్యనా
కులు నట వుచ్చి యొక్కెడ నశకుంతలనిగ్దయశాంతచిత్తుఁ డై. 35
- క. విను మొక్కఁడు నొకభూరుహ, మునమూలంబున నిరస్త్రమోహాంధత్వం
బున వెలుఁగుబుద్ధివిజ్ఞేయనిరూఢతఁజేసి యుండె శ నాసినుం డై. 36
- ఉ. భూమిసురావలీమహిత్రభోజనతంత్రముఁ దీర్చు బూని హృ
ద్యామలరాజితంబు లగుశన ట్లానంచినకూడుగూర లా
కోమలు లాఁగఁగాఁ గడఁగి శ క్రోతుల కన్నియుఁ బంచి వెట్టి రు
ద్దామవిహారలీల వసుధావర యాదవు లేమి సెప్పదున్. 37
- చ. పదపడి గీతవాద్యగతిశబంధురనృత్యము లుల్లసిల్లఁగా
నుదధికి నంచితాక్షతమృహోత్తరగంధవిశిష్టపుష్పసం
పదలు బహుప్రకారములఁ శ బ్రస్తుతి కెక్కఁగఁ బూజసేసి పెం
పొదవ నివేద్య మిచ్చిరి సశముజ్జ్వలహృద్యపదార్థకోటులన్. 38
- చ. విను తదనంతరంబ మద్యవిహ్వలభావము సేయఁ జాలి యిం
పొనరినయాసవంబులు సశముత్సుకతం గనకంపుఁగోరలం
గొని హరిసన్నిధానమునఁ శ గ్రోలిరి యాదవు లంతరంగమో
దనకరణంబు లై నయుపశ్చదంశములం గొనుచున్ మహేశ్వరా. 39
- తే. సాత్యకియుఁ గృతవర్మయుఁ శ జారుధేష్టుఁ
డును గడుండును బ్రద్యుమ్నుఁడును మొదలుగఁ
గలుగుయాదవు లెల్లను శ గాంక్షఁ బొన
విధి యొనర్చిరి పెల్లుగ శ విధివశమున. 40
- *తే. వృష్టిభోజాంధకులు కురువీర యిట్లు, రేఁగి మద్యపానం బొనరించి మదముఁ
బొంది కేకిసలీడుచుఁబొందు వడని, పలుకు లెసఁగంగఁదిరిగి నశవ్రులుసెలంగ.
- * సాత్యకికృతవర్మలకు శోషజనకంబుగాఁ గలిగినసంవాదము. *
- సీ. ఉన్మార్గవర్తులై శ యుండిరి విను మట్టి, యవసరంబున ఘూర్జితారుణంబు
లయిననేత్రముల సాత్యకి కృతవర్మని, వదనంబు గనుఁగొని శ మద మేలర్ప
నొద్ద నిల్చున్న ప్రద్యుమ్నుచే సజుచుచు, నవమాన మేర్పడునట్టిభంగిఁ
బెలుచ నవ్వి యరాతీబృందంబు నిద్రావ, శత్ర్వంబుఁ బొందుటఁ శ జావువోని
- తే. దుష్టదశ నొంది యుండంగఁ శ దుచ్చుడేని
నడరి వధియింపఁగాఁ జొరఁ శ డనిన రాజ

తనయుఁ డంతపాపంబు సేయునె యితండు

పొడిచెనటె యిస్సిరో యిట్టివోటుఁ బోటె.

42

తే. అనినఁ బ్రద్యుమ్నుడిది నీచు శ లయనవారి, తెరపు వృష్టివంశోత్తమశ్రదీనినిట్లు
నీకు వాక్రున్వ నేటికె శ బోవ విడుపు, జను లితనిఁ బ్రువ్వఁ దిట్టుటశసాలదెట్లు.

చ. అన విని రోషచిహ్నవికృతాననుఁ డై కృతవర్మ సాత్యకిం
గనుఁగొని సిగ్గు లేక యొరుకయ్యము నీ కిటు లుగ్గడింపఁగాఁ
జనునె కిరీటి చే నటక శ శాంతత నొందినసోమదత్తనం
దనుతల ద్రుపవే మఱదితా యిసిరో యిది పోరిపాడియే.

44

సీ. అనియె దానికి హరి శ యాభోజపతిమీఁదఁ, గడునెట్ట నై నక్రేగంటిచూడ్కి
నిగిడించి సక్రోధ శ మగుమానసంబుతో, నఖిలభోజులఁ గలరయంగఁ జూచె
నప్పడు సాత్యకి శ హరితోడఁ గృతవర్మ, ననుజుండు శతధన్వం శ డనుచితోద్య
మమున సత్రాజిత్తు శ మహితాత్ము మానసీ, యుని శమంతకమణికిని వధించె.

తే. గాదె యని వారిదెసఁ గీడు శ గానుపింపఁ

బలికె నవ్వాదు విని సత్యశ్రభామ కోప

మాడరి వనితాస్వభావోద్ధృతాశ్రుపూర

యగుచు హరియ గ్రతలమున శ కరుగుదెంచె.

46

క. కనుఁగొని హరి కతిరోషము, జనియించెను దానిఁజూచి శ సాత్యకి యద్దే
వునకును దేవికినిం బ్రియ, మొనరించెద నని తలంచి శ యుద్వృత్తుం డై.

46

మ. కృతవర్మంబటుదృష్టిఁ జూచి కినుకం శ గెంపారువ కృంబుతో
నితఁ డాచార్యసుతుండు దోడ్పడఁగ రే శ యెల్లఁ వడిం గిట్టి క
ష్టతరోతాసహత ద్రాపదేయులను ధృశష్టద్యుమ్నుఁ దతోన్దర
ప్రతీతిం జంపిననీచు వారలగతిం శ బ్రాకించు టర్హం బగున్.

47

—♦ మద్యపానమత్తుఁ డైనసాత్యకి కృతవర్మతల నఱకుట. ♦—

మ. అనుచున్ సంయమిశాపజాతముసలారత్యంతాదుభతస్సీతశ
క్తినిరూఢంబుగ నూనినట్టినిజనిశ్రస్త్రింశంబు శీఘ్రంబునం
గొని తద్దీధితిరాజచే నతనిచూడఁజూల్ విహ్వలత్వంబు నొం
ద నుదగ్రోద్ధతిఁ ద్రుంచె దద్దళము రక్తాంబుప్రసారంబుగన్.

48

తే. అట్లు కృతవర్మఁ దెగటార్చి శ యాతఁ డంత
నిలువ కుదతఁ డయి భోజకలముమీఁదఁ
గవిసె బాహావిలాసంబు శ ఖిడ్గదీ ప్తి
చయము మెఱయంగ సంరంభశత్యరముగ.

చ. కవినినఁ జూచి యాఁగుటకుఁగ నలినాక్షుండు వోవునంత నా

హవఖరు లై నభోజులును శ్ర నంధకపీరులు నొక్క డై డెవల్
సెవుడు వడంగ నార్చి యతి శ్ర శిశుత సాత్యకి జట్టుముట్టి ర
ష్ట్ర విమలబోధుఁ డాహరి కశకుంగన లొందియుఁ గాల వేదితన్.

50

ఉ. తమ్మునిఁ గాచునట్టిసముద్రదగ్ర తగైకొన నొల్ల డయ్యె వే
గమ్మున రుక్మిణీసుతుఁ డశ్రుండపరాక్రమ మొప్పఁగిట్టి శౌ
ర్యమ్ము భుజాబలమ్ము మెఱయం గని సాత్యకి సంతసిల్లి ద
ర్పమ్మునఁ బేర్చె మె చొప్పలసి శ్ర ప్రస్తుతి సేసిరి చూచుభేచరుల్.

51

చ. కనుఁగొని వృష్ణిపీరులు నిశామసముజ్జ్వలరోషవహి నె
మృతమున నుత్థితంబుగ స్రమత్సరశౌర్యము విక్రమోద్ధతిం
బెనుపఁగ వార లిద్దఱకుఁ శ్ర బ్రీతి యెలర్పఁగ సింహనాదము
ల్ల నపథ మెల్ల నిండఁగ బలంబుఁ జలంబును నుల్లసిల్లఁగన్.

52

క. భోజాంధకసంగమనవి, రాజిత మగునబ్బలంబును శ్ర రాద్రోద్రోక
భ్రాజితు లయి తాఁకి పెనఁగి, రేజాలియు లేక కృష్ణుఁ శ్ర డిక్షింపంగన్.

53

క. అయ్యిరు దెఱఁగున కష్టడు, కయ్యమునకుఁ బరమసాధ్యకంబుగఁ గలిగెన్
ముయ్యించుతుంగ యచ్చట, దయ్యమునేర్పు విను సెప్పైవం గురునాథా.

54

చ. మునివరశాపసంభవద్రమోఘగతిన్ ముసలంబు సాదృశతం
బును నతిదారుణంబు నగుభూరిసముద్భటశక్తిభేలనం
బున ముసలత్వవిస్ఫురణముం గలిగిం.చె బ్ర వేళలీలఁ గై
కొని సమర ప్రవర్తనము శ్ర ఘోరతరంబుగ నెల్లతుంగలన్.

55

క. పొడి గాఁగఁ జేసి యమ్మెయి, జడనిధిలో వృష్ణివరుఁడు శ్ర సల్లించిననుం
జెడ దయ్యె మునివరులయె, కుడుశక్తిని ముసలశక్తి శ్ర కురువంతవరా.

56

సీ. యాదవవీరుల శ్ర కాసమయంబున, మద్యపానోద్భూతమదముపేరి
మునివరామోఘవశచనదివ్యశక్తిని, జేసి కల్గద తుంగ శ్ర వ్రేసినంత
టన ప్రతిభటునకుఁ శ్ర దనుపిడ గలుగునే, యనువివేకము దానిఁ శ్ర గొనివిరోధి
నడిచినయష్టడు శ్ర మిడుక లే కిలఁ బడఁ, గని యిది యెట్లోకో శ్ర యని తలంచు

తే. టయునుగావున సమర మిట్టలపుభంగి, జెల్లెఁ గృత్రిమముసలచంద్రోల్లసనము
లతిశయిల్లంగ వారి కశ్రన్యవ్యవధివి, హారదుర్వారసంచారశ్రుంగ మగుచు.

57

ఆ. తండ్రి పుత్తుఁ డన్న శ్ర దమ్ముడు నాక యయ్యిరు దెఱఁగువారు శ్ర నేపు రేఁగి
మడియ మోఁడ గాలిఁబడుమ్రాఁకుగముల తెఱఁగు దోఁచె నే మశనంగఁగలదు.

క. మునిశాపము వారలమది, ననయము నస మెక్కఁ జేయ శ్ర నం దొకఁ డైనన్
విను మరలుట దెరలుట లే, కని బెట్టుగఁ జేసి రధిపశ్రయూర్పులు సెలఁగన్.

59

తే. అట్టియెడ విను భోజులు శ్ర నంధకులును
జాలఁ గలుగుటఁ బ్ర బలుండు శ్ర సాత్యకియు స

మగ్రశక్తి ప్రద్యుమ్నాడు శనాది గాఁగ
మడిసె వారిచే వృష్టిస్రమాజ మెల్ల.

60

సీ. అనిరుద్ధుఁ బ్రద్యుమ్ను శ సాంబుని సాత్యకి, గడునిని మఱియును శ గలుగువృష్టి
వరుల సంధకభోజనవర్గపరాక్రమ, క్రీడల సమసి యాశ్చర్యతీతలమునఁ
బడియుండఁ గనుఁగొని శ పరమమునీంద్ర శా, పంబుమహాశక్తిఁ శ బద్ధనాభుఁ
డును దీనకోపాగ్ని శ దనదుచిత్తమున ను, ధృర మై జనింపంగ శ దురములోనఁ
తే. బడక శేషించి మెఱసిన్య ప్రతిభటాలి, మీఁదఁ గవిసి తుంగలఁగొనినమోదినిరవ
శేషముగఁ జేసె నిట్లు లశశేష యాద, వులును మాసలవిన్నూర్చిఁబాలిసి రథిప.

క. నారాయణుఁ డప్పడు గాం, ధారీవాక్యంబు తెఱఁగు శ దలఁచి మనమునం
బారంబుఁ బొందెనే యిది, యాయాపున ననుచు సంగ్రహావని నొకఁడుక. 62

క. నిలుచున్నఁ జూచి రణసం, కులతఁ బడకయున్నదారుకుండు బభ్రుఁడు న
జ్వలహనాభుసమీప, స్థలికిం జని యిట్లు లని రతనితోడ నృపా. 63

తే. అఖిలజనమును సంహృతమయ్యె నిచట, నేల బలభద్ర దేవుఁడున్నెడముకుండ
యరసికొనిపోయి యాతనిశ్రవితమునకు, ననుగుణంబై నవ ర్తనమాచరింపు. 64

చ, అనుటయు నట్లు కాక యని శ యంబుజనాభుఁడు బభ్రుదారుకు
లృనములు దల్లడిల్లఁగఁ గ్రలంకుల రా బలభద్ర దేవుపో
యినదెసనాదరించెనఁగ శ నేఁగి కురుక్షేతిపాగ్రగణ్య యా
ఘనతరమూర్తి నవ్వలనఁ శ గాంచె మహీజముపొంత నుండఁగన్. 65

—♦ యాదవు రెల్ల మడిసిపడవఁ గృష్ణుఁ డద్భుతం దోడ్చెర దారుకుం బంపుట. ♦—

సీ. కాంచి దారుకుదెసఁ శ గనుఁగొని నీవు వే, పాండుతనూజులశాలి కరిగి
వారికి యాదవవర్గసంక్షయవిధ, మెఱిగించి యర్జును శ నిందుఁ దెమ్ము
నావుడు నతఁడు మ్రహావేగవంతంబు, లగురథ్యములఁ బట్టి శ యలఁతియరద
మునఁ బూనికొని రయంబుననేగె నప్ప డ, మ్మూరవైరి బభ్రునిశ్రమాముఁజూచి
ఆ. యతివపిండుఁ గుంజశ్రాదులఁ బురిఁ జేర్చి, యరుగుదెమ్ము వేగ శ మనిన నాతఁ
డట్లు చేయుపనికి శ నయి చన నొకబోయ, త్రుంగఁ జేసె నతనిఁ శ దుంగవ్రేసి.

ఆ. హరికిఁ గానవచ్చునంతదవ్వల నట్లు, వడియె బభ్రుఁడతనిశ్రపాటుఁ జూచి
సంయమింద్ర శాపశక్తికి నద్భుత, మంది యమ్ముకుందుఁ శడన్నతోడ. 67

క. సామజరథతురగమాలను, రామలఁ బురి నేర్చి యే మ్రరలి వచ్చెద నీ
భూమిజముకడన నిలుపు ద, యామయ నారాక వార్చి శ యనియె నరేంద్రా. 68

సీ. అని గజాదుల నింత్రులను గొని పురి కేఁగి, వసుదేవుఁ గాంచి యశ్వసుమతీశు
తోఁ దగ ని ట్లనుఁ శ దొల్లి కౌరవకుల, శ్చయము నూచితి నేడు శ సకలయాద
పులనాశమును గంటి శ నలఘుతేజోధన, యఖిలబాంధవహీన శ మయినయిచటి
మనువున వర్తింప శ మనసు గొల్పదు మున్న, యన్న కాననమున శ కరిగినాఁడు

- తే. భవ్యతపమున నాబలభద్రుఁ గూడి, యేను దప మాచరించెద శ్రినిక మీర
లరసికొనుడు సర్వంబునునరుడు వచ్చు, నిందు మీపంపుసేతఁ కైయెల్లినేడు.
- క. అనుచు నతని పాదంబులు, దనఫాలతలంబు సోకఁ శ్రి దాత్పర్యమునన్
వినతి నడపె సంతకమును, వినియె జనులచేత సమరవిధ మతఁ డధిపా. 70
- చ. విని బలుజీవి వోయి మది శ్రి విహ్వల మై మెయి ప్రానుపాటు నొం
ద నునికి మీఁదఁ గేశవుఁడు శ్రి దానును రాముఁడు నిల్లు వాసి కా
ననమున నుండువార మని శ్రి నైష్ఠికతం బలుకంగ నున్నచే
తనయు నడంగఁ జేష్ఠితము శ్రి దక్కి శ్రి వాక్యతి నుండె నత్తజిన్. 71
- క. తనమాటలు నజ్జననా, ధునవస్థయు వినియుఁ గనియు శ్రి దురపిల్లి సతీ
జను లొక్కటఁబెల్లొక్కం, దన మొనరించిన మురారి శ్రి దయమది నొలయన్. 72
- సీ. అందఱ నూరార్చి శ్రి యర్జునుం డిప్పడ, వచ్చు నిచ్చటికి మీశ్వరత లెల్లఁ
దీర్చు నక్కురుకులశ్రదీపకుం డని యుప, శ్రి మవాక్యములఁ దేర్చి శ్రి జనకుపాల
నాసీనుఁ డయి తదీయఁఘ్రిపద్యంబులు, దనచారుపాణిపద్యముల మెత్త
మెత్తనయొత్తుచు శ్రి మెలుపొండఁ గర్జంపుఁ, బలుకులఁ జిత్తవిశ్రమము మాన్చి
- తే. మఱియుఁ బార్థనిరాక పల్కఱును జెప్పి
యన్నయాధ్యుఁడు పని సేయ శ్రి నున్నవారిఁ
గరితురంగాదికముల మీశ్రి రరసికొనుడు
వినుడు కర్తవ్య మిట్టిది శ్రి వేయు సేల.
- క. అని తగఁ బలికి యతని వీడ్కొని రామునికడకుఁ జన్మయశ్రికుంతితభక్తి
వినతుం డయి మనజనకుని, యనుమతి వచ్చితి మహాత్మ శ్రి యనియె సరేంద్ర. 74
- ❖ ❖ ❖ బలరాముఁడు శరీరంబు విడిచి యనంతనియందుఁ గలయుట. ❖ ❖ ❖
- సీ. తదనంతరంబ యశ్రిద్దామోదరుఁడు రాము, వదనసరోజంబువలన పెడలఁ
గనియె మహాభుజంశ్రగము నరుణచ్ఛాయ, మై పొల్పునక్రీసశ్రహస్రకంబు
మణుల వెలింగెడుశ్రఫణములుఁ దెలుపారి, పర్వతాభోగనిశ్రభంబు నైన
మేనిపెంపును గలశ్రదాని నట్లాబల, భద్రుండు నిజయోగశ్రబలముపేర్చి
- ఆ. దనదుతనువు విడిచి శ్రి చనియె వియద్విధి, సంబునిధికి నమృతహాత్ము నెదురు
కొనియె వరుణుఁ డధికశ్రవినయంబుతోనాగ, కులము లెల్లవచ్చి శ్రి కొలిచె భక్తి.
- ఆ. అహికులాగ్రగణ్యుఁ శ్రి జై నవాసుకియుఁ గ, రోటకుండుఁ దక్షశ్రకుండు వారు
ణుండుఁ గుంజరండుశ్రసుం గుముదుండును, దుర్ముఖుండును బృథుశ్రవ్రుండు. 76
- తే. హృద్యుఁడును, వక్రదంతుండుఁ శ్రి గ్రోధనామ
కుండు శరణుండుఁ బుండరీశ్రకుండు మిశ్రి
యును నజేయుండు ధృతరాష్ట్రుండును మొదలుగఁ
నర్మగుఁడెంచి, యదేవు శ్రి నర్థి గొలువ.

ఆ. పరమకౌతుకంబు శ్రీ భవ్యభక్తియు నొల,యంగ వచ్చి కొలిచె శ్రీ నాథణిందు
గంగ యాది గాఁగఁ శ్రీ గలమహానదులు స, ముజ్జ్వలాభిరామకూర్తులాంది.
క. అంతయును దివ్యదృష్టి, క్రాంతి యగుమురాంతకుండు శ్రీ గనుఁగొన నమ్మా
ర్త్యంతరము గలపికొనియె న,నంతఁడు దనపరమమూర్తియందు నరేంద్రా. 79

సీ. అట్లగ్గజాడు చన్న శ్రీ నెచ్చటు వాసి యం

తంతఁ గ్రుమ్మరుచు ముగ్ధరారి సకల

లోకపాలనకు భూలోకంబునందుఁ దాఁ

బుట్టంగ వలసినయట్టిమేటి

పను లెల్లఁ దీటుట శ్రీ మనమునఁ దలపోసి

తనువిముక్తికి నిమిశ్రత్తంబు దలఁచి

మునులవాక్యము తెఱంగును దొల్లి దుర్వాసు

నవయవసమితిఁ బ్రాయసము పూయు

తే. నష్ట డటకాలఁ బూయమి శ్రీ నత్తపస్వి
యచట ¹నవిలంఘ్య మై యపాయంబు గలుగు
ననినమాటయఁ జర్చించి శ్రీ మనసు నింది
యములు నడఁగించి గాఢనశమాధి నొంది.

80

క. జలనిధిశయనుండు మహి,స్థలశయనుం డయ్యె నట్టిసమయమునం దా
నలుకుచుఁ దత్కాంతార, స్థలి కల్లన నరుగుదెంచె శ్రీ జర కురుముఖ్యా. 81

ఆ. అరుగుదెంచి యచటఁగి దిరిగెడునొక వేట,కానిఁ గాంచి వాఁడు శ్రీ కమలనాభు
నొడులు న్నాచి తెంకి శ్రీ నన్ను ²యేణం బను, నట్లు సేసి మాయ శ్రీ యావహించె.

మ. ధరణీనాథ యతండు శాతశర ముగ్ధద్యద్వృత్తి సంధించి యు
ద్ధరభంగిం దెగ నిండఁగా దిగిచి ³యత్కుగ్రంబుగా సేసె నా
హరిశ్రీపాదతలంబుఁ దూరఁ గొని యశ్రయ్యత్త్రంబు మీఁగాల ని
ష్ఠురవేగంబున నుచ్చిపోయె వెన వాఁడుం జేరెఁ గైకొంటకున్.

83

క. చేరి తెలియఁ గనుఁగొని పెం, పారుపురుషుఁ డగు తెఱింగి శ్రీ యత్యంతార్తిం
గూరి వడఁకి తచ్చరణం,భోరుహములఁ దనశిరంబు శ్రీ వొందం బడియెన్. 84

క. పడి యేడ్చినఁ గృష్ణుండు దగు,నొడువుల నూరార్చి మనమగ్నోరథ మిమ్మై
నొడఁగూడిన మానుష మగు,నొడలువిడిచి నిజపదంబు శ్రీ నొందుట కరిగెన్. 89

—* శ్రీకృష్ణుడు శరీరంబు విడిచి పరమభదంబునకుఁ బోవుట. *

సీ. ఊర్ధ్వలోకమునకు శ్రీ నూర్జిత తేజస్కుఁ, డగుగృష్ణుఁ డరిగిన శ్రీ నచటిదివ్య
మునివరులును సిద్ధులును రుద్ర వసుమరు,దాదిత్యవిశ్వముగ్రామరులును
సక్రందనుండును శ్రీ సంభృతసంభ్రము, లగుచు భక్తియు వినయంబు నెఱయఁ

1.క.నవిలంఘ్యమగునపాయంబు.2.గ.యేణమునవియట్లు.3.యేణమునపుడనట్లు.4.క.యత్కుగ్రంపుతేతేన

గానెదుర్కొని చరణానతులై పర, మస్తుతివాక్యముల్ శ విస్తరిల్ల

ఆ. బలసి రందు దేవ్యపతి యల్లఁ జేరి క,రములు మొగిచి ధర్మరక్షణమున
కై దయావిధేయ శ మగుభేలనంబున, నవని నవతరించి శ కాదిపురుష. 86

ఆ. అవతరించి కంసుఁ శ డాదిగాఁ గలదేవ,శత్రుకోటి నెల్ల శ సమయఁజేసి
భరతకులముకనటు శ వాపి సంకుద్ధప్ర,తిష్ఠఁ గూర్చి యరుగుశబెంచి తీశ. 87

క. అమృతం బజరం బవ్యయ, మమలం బవితర్కమచల శ మాగమగమ్యం
బు మహాత్మ భవత్పద మ,య్యమేయత త్వంబుఁ బొందు శ మనిరూప్యగతిన్. 88

క. కృప నిట్ల యవతరింపుము, ప్రసన్ను లగువారియార్చి శ బాపుట కైయ
జ్ఞపురుష యుగయుగమున న,త్యపరిమితగుణాధ్యరూప శ మభినుతి నొందన్. 89

క. అని సంభృతిఁ బలుకఁగ సువ,చనముల నత్యాదరం బెకనఁగ వినినముకుం
దునిఁజెఁ బెల్లు గురిసె న,య్యనిమిషపతి పుష్పవర్ష శ మతులితభక్తిన్. 90

ఉ. అప్పుడు బ్రహ్మ వచ్చి హరియంఘ్రిలకుం బ్రణమిల్లి భక్తిమైఁ
దప్పక చూచుచుకొ మది ముగ్ధంబునఁ దేల సలక్షణస్వరం
బొప్పి చెలంగ నాగమికశ్రుతాంత్రులఁ బ్రస్తుతి సేసెఁ బ్రీతుండై
యప్పురుషోత్తముండు కరుణార్ద్రనిరీక్షణముకొ నిగుడ్పఁగన్. 91

సీ. అప్పురమేశ్వరుం శ డయ్యందజను జూచి, యనిరుద్ధనామకం. శ బైనయదియుఁ
ప్రద్యుమ్నతాప్రతిభాసమానమును సం,కర్షణభావ¹వికాసితంబు
వాసుదేవాత్మక²వరరూపమున నేక,తావిభవత్పరమాధానసిద్ధి
నొందించుకొంటి నాశనందబోధనిరంజ,నామేయమత్పద్యప్రాప్తి పరమ

ఆ. మంగళానుభూతి శ నంగీకరించెద, సుఖుల రగుండు మీరు శ సుకృతులార
యనినవచనసమితి శ యతిమృదుమధురత, నింపు నొసఁగ నలరి శ రెల్లవారు. 92

క. ఆదేవదేవుఁ డత్యం,తాదరసంభాషణంబు శ లమ్మొయి బ్రహ్మాం
ద్రాదులతోడ నొనర్చియ,నాదినిరవసాననిజప్రదాసితుఁ డయ్యెన్. 93

తే. ఇంద్రియాగోచరుం డైనయీశు నపుడు
బుద్ధిఁ జూచుచు నిర్భరాద్భుతకరంబు
లగుతదీయగుణముల శ నభినుతించు
చరిగి రాత్మవాసముల కశజాదు లెల్ల. 94

—♦ దారకుండు పాండవులకు సకలయాదవక్షయంబు సేప్పట. ♦—

సీ. అవనిశ విను మంత శ నద్దారుకుండు సని, పాండవేయులఁ గని శ పరమములు
యాదవకులముఁ బేరలుకమైఁ దొల్లి శ,పించుట మును దలఁకొనించి పిదప
జలధితీరమున నాశనపానమత్తులై, వృష్టిభోజాంధకశమిరు లెల్ల
మునివరనిర్దిష్టముసలాత్మకము లైన,ముయ్యంతుంగల శ మోడులాలఁ

1. గ. వికాసతయును. 2. గ. వరరూపమును నేక,వితాభవత్వ మాధానసిద్ధి.

తే. బేర్చి యొండొరువులఁ బరిమార్చుటయును
రామకృష్ణులయునికియు శ్రీ నామురారి
దన్నుఁ బుత్రైంచుటయు సవిస్తారభంగిఁ
జెప్పి వారలు పెనువగఁ శ్రీ జేడ్పడంగ.

95

తే. సర్వయాదవసంఘంబుశ్చాపు విన్న
ద్రాపదీ ప్రముఖాఖిలాంతఃపురాంగ
నలును శోకించి యాక్రందనములు సేసి
రతికరుణముగఁ బురజను శ్రీ లార్చి బొంద.

96

సీ. దారుకుం డత్యంతభర్మవిసీతి మై, నర్జునుతో నన్ను శ్రీ నచ్యుతుండు
నినుఁ దోడి తెమ్మని శ్రీ పనిచిన వచ్చితి, నని చెప్పెఁ జెప్పిన శ్రీ నతనిఁ జూచి
యాదవకులవిషయం బైనయొప్పని, పలుకు నావీనులఁ శ్రీ జిలుకునట్టె
యచటికి వేగంబ శ్రీ యరుగక యిచటఁ గా,ల్లనిని యుండెడునట్టిధైర్య మెందుఁ
ట. గలదు నాకు నీవు శ్రీ పిలువ నేలని పల్కి, యన్నతోఁ దగంగ శ్రీ నాడి యాతఁ
డక్కులాగ్రగణ్యుననుమతితో ద్వార,వతికి నరిగె శ్రీ ఘృగతి నరేంద్ర.

97

చ. అరిగి మగండు సచ్చినకుశలాంగనయన్ శశి గ్రుంకినట్టిక
ర్వరియును బోల్చు బట్టగుచుఁ శ్రీ వారిజనాభుండు లేనిదీనతం
బారసి కృపైకభాజనతఁ శ్రీ బొందినయప్పరిఁ జూచి మానసం
బెరియఁగఁ జొచ్చె నేటి కెదు శ్రీ రీదినచాడ్చున నేమి సెప్పదున్.

98

క. దారుకుండు దోడఁ జనుడే, బారజనము లంతఁ దన్ను శ్రీ బరిమాశ్వాసం
బారెడుమనములతోడను, గారవమునఁ జూడఁగా న్నగరికిం జనియెన్.

99

చ. చనుటయుఁ గ్రొత్తవేరడలు శ్రీ సైఁపఁగ లేక మురాంతకప్రియాం
గనలు పదాలుపేలును మొగంబులఁ గప్పఁగ బాష్పవారిరో
దనరవముల్ సెలంగఁగఁ బ్రదంబులు దొట్టువడంగ దైన్యముల్
తనువులు దాల్చినట్టు దెరళం జనుడెంచిరి పార్థసాలికిన్.

100

ఉ. వారలఁ గాంచి శోక మనిశ్చవారణఁ జిత్తము పెల్లగింప న
క్కొరవసత్తముం డెలుఁగు శ్రీ గద్గదికం దగులంగ నేడ్చుచుం
డే రొకభంగి డిగ్గి యిలఁ శ్రీ ద్రెళ్ళినయద్దరవస్థ జూచినన్
వైరుల కైన డెందములు శ్రీ వ్రయ్యలుగా వగ దాఁకు భూవరా.

101

తే. రోదనధ్వను లెసఁగంగ శ్రీ రుక్మిణీయును, సత్యభామయు నష్టాదానవ్యసాచి
కడకు నేతెంచి పుడమిపైఁబడిరి వనట, వెల్లిమునిగి యుల్లంబులు వేగడునొంద.

క. తక్కును గలమహిషీజను, లక్కుంతీతనయుచుట్టు శ్రీ నవని నొఱిగి లో
నెక్కినినవగలఁ బొగిలిరి, దిక్కెవ్వరు మాకుననుచు శ్రీ దీనత దోషన్.

103

క. వినుము ధనంజయుఁడప్పడు, దనుఁ దాఁ దేచ్చికోసి యెల్లతరుణుల నూరా

చ్చే సతనిఁ దోడ్కొని హరిజన, కునికడకుం జనియె దాసుకం డట్టియెడన్. 104
 సీ. యాదవుల్ సమసిన శ్రీ నయ్యెడునడలుచం, దమ కాక యిచ్చన్ శ్రీతాజనంబు
 నందు దైన్యముతోడి యత్యంతశోకన, మాకులత్వముఁ దోచె శ్రీ సస్మదీయ
 మగుచి త్తమునవీరియాతురత్వము గన్న, యంతన కొందల శ్రీ మతిశయిల్లెఁ
 గాని విశేషంబు శ్రీ గల్లదు కృష్ణుని, దశ యెట్టిదో యనుకల్గెదంబు
 ఆ. నెవ్వ రొక్కొ చీని శ్రీ నెఱిగించువా రను, నెవ్వగయును గదిరెఁ శ్రీ గవ్వడికిని
 నధిప దారుకునకు శ్రీ నట్లయ్యు నాన్పు, కడ నెఱుంగువారుగఁగఁ దారు. 105

—♦ అర్జునుడు సకలస్వజనక్షయదుఃఖితం డగు వనుదేవునిం గాంచుట. ♦—

క. తలఁకుచుఁ జని యతనిం గనఁ. బలువగలం బొగిలి సెజ్జెపై మే నిడి య
 శ్రులు గ్రమ్మనున్న యవ్వభుఁ, డలమట గ్రొత్తయయి మనసు శ్రీ నలుకొనంగన్.
 ఆ. లేచి యడలి నవ్యసాచిఁ గాఁగిటఁ జేర్చి, గద్దదిక నెఱుంగు శ్రీ గడలుకొనఁగ
 నడరి తెలుచ నేడ్చె శ్రీ నాఱడిఁ బోయిన, ప్రజలఁ బేరు గ్రుచ్చిపనవి పనవి. 107
 క. మనుజాధిపుఁ డమ్మెయి రో, దన మటుసేయంగ నరుఁ డృఢని నూరాచ్చెన్
 విను మవ్వసుదేవుం డి, ట్లను నాలుక దొట్టువడఁగ శ్రీ నాతనితోడన్. 108

చ. మనుజులమాత్ర గాక సురమాన్యపరాక్రమ ముల్లసిల్లఁగా
 దనుజులఁ డాకి గీటడఁచుదర్పమునం బెను పొంది మాఱు లే
 క నెగడి రట్టిబిడ్డల కశకారణపోషమునం బరస్పరా
 హాననము కల్గి చా వలసె శ్రీ నందఱ కక్కట దైవ మల్లినన్. 109

క. విను నీశిష్యులు సాత్యకి, యను బ్రద్యుమ్నండు నిమృతహోగ్రవునమరం
 బునఁ దొలుపీనుఁగు లై రని, వినియు బ్రదికినాఁడ నేన శ్రీ విరుఁడ జగతిన్. 110
 క. తొలితొలి సాత్యకికృతవ, ర్మలు రేఁపఁగఁ బుట్టె సంగరము దానను వా
 రల దూఱ నేల మునిము, ఖ్యులశాపం బిట్టిచేత్రకుం²దగి యుండన్. 111

చ. వలసిన నెట్టికార్యమును శ్రీ వావిరి నెట్టుగ నైనఁ జేయఁగా
 వలఁతి మృతుం బరిక్షీతుని శ్రీ వత్సలతె³ బ్రతికించె శౌరి మొ
 క్కలమున యాదవుల్ పెనఁగఁగఁగఁ గని మాన్పఁ దుపేక్ష సేసె నీ
 పొలియు టవశ్యభావ్య మని శ్రీ బుద్ధిఁ దలంచుట గాన నయ్యెడున్. 112

క. ఇది విధివశత్వమున నై, నది యని శోకంబు దొరగఁగ్రనట్టివివేకం
 బాదవదు ఫల్లన యారడి, యదువంశం బెల్ల సమసె శ్రీ ననువగపేర్పిన్. 113

—* వసుదేవుఁ డర్జునునకు యాదవనాశనంబు తెఱఁ గెఱిగించుట. *—

క. అనునెడఁ గ్రీడి యితఁడు కృష్ణునుపేక్షయ చెప్పెఁ గాని శ్రీ శోక మడరియుం
 బనవఁడు కృష్ణునిఁ గావున, ననుమానము వలన⁴ దమ్ముహాత్మునిగికిన్. 114
 సీ. అని మదిఁ జర్చించె శ్రీ సప్త డవ్వసుదేవుఁ, డతనితో ననియె స్రమ స్తయాద

1. క. చా వొలసెనందఱ నొక్కట 2. ఆ. దిగియుండన్. 3. గ. దమ్ముహాత్మునిగికిన్.

- వులును మహామునీంద్రులఘోరశాపంబు, ఘనశక్తి నుద్యునించినమహాగ్రమునలంబువిలసనమున ముసలాయమా, నము లైనతుంగల శ సమదవృత్తి నన్యోన్యవినిహతి శ యాచరించి గతాను, లగుటయు నొక్కండు శ నతివపిండు:
- ఆ. గరుల దురగములను శ నరదంబులను గొని, యరుగుదెంచె గృష్ణుడనిననాథ నంజయుండు దనమృతనంబు దల్లడపడ, నమ్ముకుండుఁ డెచటి శ కరిగె నధిప. 115
- క. అని యడిగిన వసుదేవుఁ డ, తని కిట్లను నట్లు వచ్చి శ దామోదరుఁ డే వనటం బొందుచు నుండఁగ, నను నూరార్చుటకుఁ గాఁగ శ నరవర నాతోన్. 116
- సీ. విధివశంబునఁ జేసి శ వృష్టిభోజాంధక, నాశంబు వాటిలై శ నరున కేను జెప్పివుచ్చినవాఁడ శ నిష్పడ యక్కొర, వాగ్రణి యిప్పురి శ కరుగుదెంచు నీయెడ భక్తుండు శ నినుఁ గొల్చి యుండెడుఁ, బనిచినపని యొనగర్పంగ వలఁతి యమ్మహాభుజుండు కాశ్యపజ్ఞుండు శౌర్యస, మగుండు విక్రమశ్రమహితుఁ డతఁడు
- ఆ. నాఁగ నే ననంగ శ నరనాథ భేద మిం, చుకయు లేదు విడుపు శ శోక మతనిఁ జేతఁ బట్టి నీవు శ మాతంగతురగాది, కములబంధుజనులఁ శ గాచికొనుము. 117
- క. అతఁడు వనితలను బాలుర, నతిప్రయత్నమున నరసి శ యాపద బాపుక ధృతిసారమహిత యంబుధి, కతిపయదినములను ముంపఁ శ గల దీప్వరమున్. 118
- సీ. యాదవుల్ దమలోన శ నాహవం బొనరింప, కటమున్న బలదేవుఁ శ డడవికరిగి యత్యంత నియతిమై శ నధికతపోవర్తనంబునఁ దగిలి యున్నాడు నాకు నదియ యొప్పెడుతెరు శ వై యుండుఁ గర్తవ్య, మిట్టిది వేయునుశనేల యింక నొండువిచారంబు శ లుడిగి దయాలోల, యనుమతిసేయు మ్రపనికి నన్ను
- తే. నా ధనంజయుఁడెప్పినశయల్ల సకల
కార్యజాతంబు నడపి నేగడు మతండు
సమరమృతయాదవుల కెల్ల శ సముచిత ప్ర
కారమునఁ జేయు నగ్నిసంస్కార మనియె. 119
- క. అతఁడు కాలాంతరమున, బ్రాతిగ భవదీయభవ్యపరలోకవిధుల్ చేతోగతి భక్తిపరి, స్థితములుగఁ జేయుననియుఁ శ జెప్పెఁ గుమారా. 120
- క. చెప్పిన నేను నొడంబడి, యప్పురుపోత్తముని నెమ్మి శ ననిచితి నిట నీ చెప్పినయల్లులు నేయుట, యొప్పైనను గలదు నీకు శ నొక్కఁడు సెప్పన్. 121
- ఉ. పీనుఁగుపెంటగాఁ బడినశబ్దల నెల్లఁ దలంచు తెప్పడుక మానఁగ రామి తెల్ల మిది శ మానసముం గలఁగింప నన్నముం బానము నెమ్మొక్క రుచికిఁ శ బట్టగు నట్లును గాక యిద్దెసం దాను ¹సహించి యేమిగతిఁ శ ²దాపుకొనుక మెయిఁ బ్రాణ మర్జునా. 122
- క. ఈ వనితలఁ బ్రజలను దం, తావళముఖవస్తువులను శ దగుచందమునక

నీ వరసికొనుము బాహు, శ్రీవిశ్రుత కృష్ణుపనువు శ చెల్లింపవనా. 123

సీ. అన విని ఘల్లునుం శ డావృష్టిపతిహృద,యము దేహనిరపేక్ష శ మగు తెటింగి
డెందంబు నెవ్వగఁ శ బొంద నమ్మేదిసీ,రమణుతోఁ గృష్ణవిరహిత మైన
యిద్దేశమున వసితయింపంగ నాకుఁ జి,త్తము గొల్పునే ధర్మతనయభీము
లును నేను మా ద్రినంగదనులును బాంచాలి,యును నేకచిత్తుల శ మనఘ వినుము

తే. ధర్మతనయుఁ డికా-ర్యంబు శ దలంచి యున్న
నిశ్చయించి బాలకులను శ నెలఁతపిండుఁ
దగుధనమును నింద్ర ప్రస్థనగరమునకుఁ
జేర్పవలయుట మాకెల్లఁ శ జెప్పినాడు. 124

ఉ. కావున నష్టరంబున సుఖస్థితి నుండెడునట్లు గాఁగఁ బృ
థ్వీవర సంప్రయత్నమున శ వీరల నందఱ నంద పెట్టెదన్
నీవు పురస్కరుండ వయి శ నెమ్మి జనం గొనిపోయెదన్ భవ
దాభవమునుమృలంబుఁ బెడఁబావుము తప్పనె దైవకృత్యముల్. 125

క. అని పలికి దారుకునిఁ గనుఁ,గొని యాతనిచి త్రవృత్తి శ గుండుట బుద్ధిం
గని యిట్లనుఁ గృష్ణునిపో,యినవంక నెటింగి పోద శ మేనును నీవున్. 126

ఉ. ఇచ్చటికార్యముల్ నడపుఁ డి శ ట్లని నెమ్మి సమాత్యకోటికిం
బాచ్చెము లేక చెప్పి మఱి శ వోవుట యుక్తము నిల్చివారలం
దెచ్చుట కీవ పొమ్మనిన శ దిగ్గన నాతడు వోయి యందఱం
దెచ్చె సుధర్మ యన్వభకు శ దేవపతిప్రియసూనుఁ డుండఁగన్. 127

సీ. అమ్మండపమ్మన శ కరిగినయమ్మంత్రి,వర్యులక్కొ-రవశవంశవద్య
వినయ మారఁగఁ బరిశ్రవేష్టించి రమ్మహి,తాత్మండుఁ గరమునుకనార్ద్రుడగుచు
గారవంబున వారిఁ శ గలయఁ గనుంగొని, యంతరంగంబు శ శోకాగ్ని నెరియ
వారలతో నిట్లు శ పారజనంబుల, నెల్లను బిలిపింపుఁ శ డేను మీకు

తే. వారికిని నెఱిగింపంగ శ వలయునట్టి,పనులు గల వని చెప్పిన శ విని రయమున
వారు బ్రాహ్మణక్ష త్రియశ్రవైశ్యశూద్ర, లాదిగాఁ బ్రజ రానించితరధిపముఖ్య.

తే. అరుగుదెంచి యాప్రజ లుచితాసనమున
నున్నయయ్యంద్ర నందనుఁ శ గన్న నతఁడు
గరము నెమ్మి నయ్యందఱఁ శ గలయఁ జూచి
యి ట్లనియె మోమునను దైన్య శ మెనక మెనఁగ. 129

క. వననిధి నేటికి నేడవు,దినమున నిష్పరము ముంచు శ దివిజులు గగనం
బుననుండి చెప్పఁగానే, వినినది యిది వెడలవలయు శ వేగమ మనకున్. 130

క. వినుఁ డింద్ర ప్రస్థపురం,బునకు నధీశుఁడుగ వజ్రఁ శ బోఁడిమితోనే
నునిచెద మీరెల్ల నతఁడు, మనుపంగాఁదొంటియట్ల శ మనుఁ డచ్చోటన్. 131

- క. సరకులు భారవహులకును, భరియింపఁగఁ గొలఁచి యయినభంగిని మోపుల్
వెరపుపడఁగఁ గట్టుఁడు సె, చెప్పెర శకటములాయితంబునీయుఁడు మీరల్. 132
- ఆ. వాహనములు వాని¹వానిముట్టులు నొక్క, వంకగా నొనర్చి శ వలసినపుడ
కట్టి వెడలి పోవునట్టి తెఱంగున, కనుపు గాఁగఁ జేసికొనుఁడు వేగ. 133
- క. ఈదేశముప్రజ ధర్మజు, నాదరసంఘావనముల శ నాజ్ఞానిరతిన్
యాదవవీరుల కలనాఁ, డేది తెఱంగు గట్టిమనికి శ యెనకం బారున్. 134
- క. అని చెప్పి పురజనులఁ బోఁ, బనిచి సచివకోటితో నిశ్శభము లాదిగ వా
హనముల సవరణ బెరయం, గొని రాఁ దగినపరిచారశకుల మునుముట్టన్. 135
- క. నియమింపుఁడు నగరిసరకు, లయినవి యిట్టిభంగి శ నక్షీణము లై
యెయిదం గలవారలఁ గని, పయనము తెఱంగు సమకట్టుకపని మఱవకుడీ. 136
- క. సుందరులకు బాలురకును, నందలములు వేసడములు శ నాయితములుగాఁ
గందక కుందక చనువిధ, మొందఁగ సమకట్టు²డెడలకకుండుఁడు తాల్మిన్. 137
- తే. గతము లయినకార్యంబులు శ గ్రమ్మఱింప, రాదుగాని మనకుధర్మశరాజగలఁడు
శేషజనరక్ష కొడయని శ జేయవచ్చు, వాసుదేవునిమనుమని శ వజ్రదేవు. 138
- క. అని వారి నిండ్లకును బోఁ, బనిచి మదిని వగూ మిగులఁ శ బాధుం డారే
యనవద్యచరిత కృష్ణున, దనమున వసియించె సముచితపువృత్తమునన్. 139
- చ. తెలతెల వేగునపు వసుదేవుఁడు నిర్మలయోగనిష్ఠ మే
నిల నిడి వర్ణసియగతి శ కేఁగినఁ దత్సదనాంతరంబునం
జెలఁగె ననేకరోదనవిశ్శేషము లవ్వసుదేవవల్లభల్
నలుపురు నెమ్మిఁ గూడి మరణంబునకై కయిసేసి ర త్తఱిన్. 140

—* వసుదేవుఁడు శరీరంబు విడిచి పరమగతికి బోవుట *—

- సీ. ఆసమయంబుననర్జునుఁ డచటికి, నేతెంచి వైభవ శ మెసక మెసఁగఁ
బ్రాలంబమాలికాకృపం క్తులఁ గదళికా, స్తంభంబులను శాత్రుకుంభకలశ
శిఖరంబులను బెంపుఁ శజెలువును విలసిల్లి, యానంబు గల్పించి శ యాదవేంద్రు
శవము సున్నాతంబుఁ శ జందనచర్చాన, మేతంబుఁ జీనాంబుర్రాతిశోభి
తే. తంబు నాభరణస్ఫురితంబు మాల్య, యోజితంబును గాఁజేసి శ యాజకప్ర
యు క్తమం త్రతంత్రస్ఫుటశయోగమింపొ, నర్పనేతెంచె సామగానంబు సెలఁగ.
క. విను దేవకీయును రోహిణి, యును భద్రయు మదిరయును సశముచితవిధానం
బున నొనరించినయానము, లనూనపరికర్మరుచిర శ లయ యెక్కి తగన్. 142
- క. చెలులుం జుట్టలు దాపట, వలపట నేతేరఁ చెలివు శ వడననరోజం
బుల నొప్పుం దగియెడుమా,టల వారలవగలు మాన్పుకటలు నుతికెక్కిన్. 143
- క. ఆనృపునివల్లభలు శవ, యానంబుపిఱుండ నిట్ల శ యరిగిరి విధి స.

- నానితగతి ముందట వి,ప్రాసీకము సనియె నుజ్జ్వలగులు గొంచున్. 144
- తే ద్వారకావాసు లెల్లన్యదల్ల డంబు, లుల్లములఁ గప్ప మోములకరుల బాష్ప
ధార లతికరుణమున హాసహారవంబు, లెసఁగ నేగిరి ¹వెనుకనుకనుచెసలను. 145
- సీ. ఇమ్మెయిఁ గొని చనిత్ర యమ్మహిమఁడు వేడ్క, మెలఁగెడుతోటలోకలసమగ్ర
చందనాగురుకాష్ఠశ్చయముల మున్న కా,వించినసాదకు సశ్రద్ధియుతముగ
నప్పాడె సేర్పించి త్ర యర్జునుఁ డయ్యాద, వేంద్రునిపితృమేధ త్ర మెల్లజరులు
నభినుతి సేయంగ త్ర నచ్చితియం దాశవంబు నానోపింపఁ త్ర బనిచి యగ్ని
- తే. దీప్త మగునట్లు సేయింప త్ర దేవకీప్ర,ముఖులు నలువురు నప్ప డాశిఖఁ బ్రవేశ
లీల నంగీకరించి రాశబాలవృద్ధ, మైనసకలజనంబులు త్ర నార్చినొంద. 146
- క. ఘృతములు పైఁ జల్లఁగ న,చ్చితి బేర్చినసప్తజహ్నుశిఖిలరవము నూ
ర్జితసామగాననాదో,ద్ధతియును హాహారవంబుఁ త్ర గలసి చెలంగన్. 147
- క. తదనంతరంబ వజ్రఁడు, మొదలగుపురుషులు సతీసకలమూహముఁ దగుమై
నుదక ప్రదానపిథి య,య్యదుముఖున కాచరించి త్ర రన్వయముఖ్యా. 148
- తే. అప్పు డందఱ బంధులనాదరమునఁ, దనదుసముచితాలాపసంతానకలన
ననునయించి పురంబునకరిగెఁ దాన, వారు వగ మదిఁ గదుర విశ్వచ్ఛుఁడధిప.
- తే. ఇతైఙింగున సత్క్రియాశ్చయత్తుఁ డైన,యర్జునుఁడుపితృమేధమునభినుతముగఁ
జలిపి వృష్టిభోజాంధకశసమరధరణి,తలమునకు బుధజనసహితంబు గాఁగ . 150
- సీ. అపరదినంబున త్ర నరిగె నప్పడు వృద్ధ,బాలకాంతాజనప్రకరములకు
నని నిర్గత ప్రాణులై పడి యున్నభో,జులను నంధకుల వృశ్ణులను గలయఁ
జాడంగ నుత్కటశోకంబు గదిరిన, నటిముఱి మేదిని త్ర నొఱుగువారు
విప్రలాపంబు నానాప్రకారంబులఁ, జేయువారును నిరుత్తయ నెత్తి
- తే. యలఁత నాక్రందనములు హాసహారవముల
తోనొనర్చువారును నైన త్ర నానరుండు
దద్ద యడలి దారుకుభాషితములఁ జేటి
యఖిలజనులకు నుపశమ త్ర మావహించె. 151
- క. తదనంతరంబ రణమృత,యదుసంఘములకు సమంచితానలసంస్కా
రదశాపూతత్వము నా,విదితయశుఁ డొనర్చె విప్రవితతిఘటకుఁ డై. 152
- ఆ. నిఖిలబంధుజనుల త్ర కఖిలమృతులకును, దగఁ దిలోదక ప్రదాన మాచ
రించునట్లు గాఁగఁ త్ర బంచి యలుప్తక్రి,యత్వ మొనర నడపె త్ర నక్కిరీటి. 153
- క. ఇవిధమున విశ్రుతముగఁ, గవ్వడి నియతుఁ డయి బంధుకార్యము లెల్ల
నెవ్వగలు దనమనంబున, నివ్వటిలఁగ నాచరించె త్ర నృపసంసేవ్యా. 154

1. క. వెనుక నిర్దేశల సధిప. 2. క. వృత్తుఁ డైన.

—* అర్జునుడు రామకృష్ణుల వెదకుచు వనంబునకుఁ బోవుట. ♦—

- సీ. పదపడి యాదవభూమిసీబాలక, వృద్ధజనంబు నాశపద్ధబుద్ధి
గలయంగఁ గనుఁగొని శ్రీ పలుకుల మార్దవ, మారఁ బురంబున శ్రీ కరుగఁ జెప్పి
రామకృష్ణులు తపోరతులై ప్రసరించు, వనభూమి యారసికొని తదీయ
సందర్శనమునకుఁ శ్రీ జనియెద నని వారి, నామంత్రితులఁ జేసి శ్రీ యేమి యనుచు
- ఆ. టకును శోకమార్పుటకును దారుకుఁ డాది, యయిన తగినవారి శ్రీ నర్హవచన
రచన మెఱయఁ బనిచియుచితాప్తకతిపయ, జనులు దోడ రాఁగఁజనియెనధిప.
- క. చనిచని మనమున నిట్లను, ననుఁ బిలువఁగఁ బనిచి జనకునకుఁ గావలి గా
నునిచినవాఁ డయి నెమ్మదిఁ, జనినహరికిఁ జావు నెప్పఁ శ్రీ జనియెద నకటా. 156
- సీ. ఆరాజు సచ్చుట శ్రీ నారాయణున కేల, నెప్పఁ దపోనిష్ఠఁ శ్రీ జెంది యున్న
యమ్మహాత్మునిహృదయము నకు మెరమెర, వుట్టింప నేటికిఁ శ్రీ బోయి కాంచి
పంచినపని యాచరించెదఁ గాక స. వినయభక్తికముగ శ్రీ ననుచు మఱియు
వినిపచింతారూపశ్రవిధులు చిత్తమ్మునఁ, బాట గాంధారిశాశ్రపంబు తెఱఁగుఁ
- తే. దలఁచి యయ్యవ్వ యతఁ డెగ్గతంపుఁజోట
నరయ ది క్కెవ్వరును లేనియట్టి తెగుట
నొండఁ గలవాఁడుగాఁ బల్క శ్రీ నొద్ద నుండి
వింటి నకట నిష్ఠను జెద శ్రీ లంటు నొక్కొ. 157
- క. అనుచుఁ బెనుఁగలక నొందిన, మనంబుతో వలయుదిక్కు శ్రీ మతి నరయక వే
చను చుండె నొండు దెస కే, మనఁ గలదు విధాతచేత శ్రీ కడ్డముగలదే. 158
- క. విను మనుచరు లాతనిమో, మునఁ దోచువిషాదభావముం గని వెగ జొం
దినకతన నట్లుగా ది, ట్లని చనియెడువంక సాల శ్రీ రై రెఱిఁగింపన్. 159
- ఆ. అట్లు దిక్కు దప్పి శ్రీ యడవిలోపలఁ గొన్ని, దినము లిట్లు నట్టు శ్రీ దిరుగనొక్క
బోయి సూచి యెందుఁ శ్రీ బోయెద రనవుడు, హరి తపంబు సేయునచటి కనిరి.
- క. అన విని యొక్కనాఁడొక్కెడఁ, గనుఁగొంటిం గృష్ణుఁ జూపఁగా వచ్చెద నా
వనభూమి నాతఁ డింతకుఁ, జనునో నిలుచునొయెఱుంగఁజను దెండనుచున్. 161
- తే. అక్కిరాతుండు సన వాని శ్రీ ననుగమించి
వెన్నురుచిరజేహము పడి శ్రీ యున్నచోటు
నేరి తెలియంగఁ జూచి మూర్ఛిల్లి పుడమిఁ
బడియెఁ గవ్వడి యనుచరు శ్రీ లడలు నొంద. 163

—♦ అర్జునుడు రామకృష్ణుల కశేపరంబులు సూచి పలకరించుట. ♦—

- క. మఱి కొంతసేపునకుఁ దె, ప్పిటి లేచి ముకుందుమేను శ్రీ పెద్దయునుం బ్రా
ద్దిటియం గొఁగిటఁ జేర్చెం, బటివోయినతాల్మిసూక్ష్మశ్రబాష్పము లురులన్.

- క. అను చరులలోనిభూసురు, అనునయవచనములఁ దేర్చు శ సతఁ డంకిలి దే
తీనమతితో నశ్చలు మఱి, యను గ్రమ్మిం గరతలమున శ నొత్తుమఁ జూచున్.
- ఉ. ఏమిట నిట్లు లయ్యెనొకొ శ యిమ్మహితాత్మకుఁ డంచు నున్మిష
ద్ధామము లైనయంగములఁ శ దాఁ గలయం బరికించి యోగిహృ
ద్ధ్యామలపాదపద్మగత శ ¹మైనవిశేషము నూచి రుద్ర తే
జోమయుఁ డైనసంయమివ్యచోగతి గాంచి సువిస్మి తాత్ముఁడై. 165
- క. అవికృతమును రుచిరమునై, యవయవములు నిదురవోయినప్పటి క్రియనుం
డ వజ్రుకృష్ణుని దేహం, బవిరతచక్షురభిముఖత శ నాలోకించెన్. 166
- ఉ. అమ్మెయి నూరకుండ ననుశ్రయాయజనమ్ములు పెక్కు లాడి చి
త్తమ్ముకలంక దేర్చి యుచితక్రియమక మొగకొల్పి బంధుసం
ఘమ్ముల నిందుఁ దె త్తమొ విశ్కారవిదూర యుపేంద్రభవ్యదే
హ మ్ముట గొంచుఁ బోదమొ సకమర్ష విధం బాకఁ డేర్పరింపుమా. 167
- చ. అని యడుగంగ దైవగతి శ సంబుధి పట్టణ మాక్రమించు పె
ద్దినముననొక్కొ యన్వగ మ్రదిం జొనిపెం గురునాథ యప్ప డ
వ్విసుతగుణాభిరాముఁ డడఁగిం దమత్రిమృటఁ జన్నప్రొద్దు ల
య్యనుచరకోటితోడఁ దెలియం దలపోయఁగ లెక్క దోచినన్. 168
- క. మఱునాఁడ యగుట లెన్నగ, నెఱిఁగె నినుం డపుడు వేడి శ యెడలినదీపుల్
దుఱఁగలిగొనఁ బశ్చిమగిరి, చఱికి ననతిదూరమున విశదమండై తోచెన్. 169
- సీ. దాని కజ్జనములుఁ శ దాను నుత్తల మంది, చర్చించి కార్యంబుఁచాయఁ గాంచి,
మనము కృష్ణునిఁ గని శ చనుదెంచినార మై, పురమున నిష్వార్త శ పుట్టకుండ
నడఁచి²యచ్చటిమాటలవికొన్ని³ఘటియించి, చెప్పియారేయిసె⁴చ్చరఁబ్రయాణ
మునకుఁ గృత్యము లగుశపనులెల్ల సమకట్టి, వేగంగ గ్రక్కున శ వెడలవలయుఁ
- ఆ. గాని వెడల కున్న శ భానూదయంబున, వసధి పురము ముంచికొనిన గణన
సేయరానియట్టిసేగియు వ్రయ్యభా,వంబు వగయు నెల్లభంగిఁ గలుగు. 170
- ♦ అర్జునఁడు రామకృష్ణులకు నగ్ని సంస్కారంబు సేయుట. ♦—
- ఉ. కాపున వేగ మగ్నియును శ గాష్టములుక సమకూర్చి సద్విధి
శ్రీ విలసిల్లఁ గృష్ణనిశఃరీరము సంస్కృతిఁ గూర్చి క్రమ్మఱం
బోవుట బుద్ధి యంచు మఱి శ భూసురకోటియుఁ దాను గాఢసం
భావనతోడఁ జేసె దృఢశ్రద్ధ క్తికుండై పితృమేధధద్రమున్. 171
- చ. హలధరునిం దలంచి మును శ లాడినమాట తెఱంగు దప్ప దం
చలయక తప్తదేశమున శ నారసి కాంచి తదీయ దేహముక
వలయు తెఱంగునం బరమశ్రవహ్నికి నాహుతి సేసె నయ్యనా

- కులహృదయుండు భూమిసురశోటియుఁ దానును సత్వరంబుగన్. 172
- సీ. అబ్బంగిఁ గృతకృత్యుఁ యై నయప్పార్థుండు, యాదవపురమున య కరుగుచున్న
యెడ ననుచరులతో య నిట్టికార్యంబును, నడపక తక్కిన య నాథుచున్న
గతికిఁ బోవుటకునై య కడఁగెడురుక్మిణీ, ప్రభృతుల మనకు నిశ్చలంగ వశమె
రే యెల్ల నిప్పని య సేయువిధములక, వ్యయ మగు నంతకు య వచ్చునట్టి
- ఆ. మేలు సేయఁ బోయి య యీలోక మంతయుఁ, దిట్టునట్టికిడు య దెచ్చికొనఁగ
వచ్చునే స్వదేశవర్తుల మై చూచి, కొండ మెల్లపనియు య రండు వేగ. 173
- తే. అనుచు నరిగి తాఁ దలచిననయల్ల యెల్ల
తెజఁగుపనులు నారాత్రిలోఁ య దీర్చి ప్రార్థు
పొడుపునకు మున్న వెడలించెఁ య బురముసకల
జనములను జీవధనముల య సరకు నతఁడు. 174
- సీ. అప్పుడు కృష్ణునిశ్రయంతఃపురాంగనా, జనము పొడవసహస్రము నతని
మహిమీజనుల రామునమహిళల నుచితవా, హసముల నిడికొని య యర్హపురుషు
లేతేరఁ దేరుల య నేనుంగులను గుట్ట,ములను దత్పరిచారకులు ప్రయత్న
మున సవరణతోడఁ య కొనిరా నగరిసర, కులుఁ దదీయాధికాశ్రులు బహుప్ర
- ఆ. కారశకటములను య గావళ్ళ నెత్తించి, యరిసికొని కడంక య నరుగుదేర
విగతనాథ లై నశ్రమగువల గారాము, సెడక యుండునట్లునడపికొనుచు. 175
- క. విను వజ్రముఖ్యయాదవ, జనము నుచితవృత్తి నడపి య సర్వంబున క
య్యనఘుండు దాన దిక్కయి, చనియె నరదమునను మది విశ్వాదము గదురన్.
- క. ఇమ్మెయి నరుండు సకలజ, నమ్ము వెడల నినుఁడు పూర్వనగ మెక్కెను వే
గమ్మున ముంచికొనియె నగ, రమ్ము పయోరాశి భరతశరాజవరేణ్య. 177
- * ద్వారకానగరంబు సముద్రమున మునిగిపోవుట. *
- క. వననిధి పురంబు ముంపఁగ, మనుజేశ్వర యెల్లజనులు య మరలఁబడి కనుం
గొని రద్భృతరసపూరం, బునపెన్నిట్టఁ దమచిత్తములు మునుఁగంగన్. 178
- తే. అపుడు రెండవజలనిధి య ననఁగ జాలి
యద్భుతోద్భూతవాక్యచరయంబువేర్చి
మ్రోయు నాజనసంఘంబురమురవిరోధి
మఱఁది నడపించె దర్శితమార్గుఁ డగుచు. 179
- క. నడపించి పంచవటమున, విడియించెను వీడు చోరశ్రవీరులు గని యె
క్కుడుధనములు గల వీము, కృడిప్రజలొ లేరు దీనిఁ య గావఁగ యోధుల్.
- క. కవ్వడి యొక్కఁడ కంటిరె, చివ్వునఁ జేరుద మితండు య సేడ్పడఁగా నిం
దెవ్వరుఁ గడంగ లే రివి, ద్రెవ్వడినధనము నెఱిగితిమి లోఁ తెల్లన్. 181
- క. అని వ్రారొండొరువులతో, మనముల నుత్సాహ మెసఁగ య మానితధనముల్

- గొనునగ్గలికం బలుకుచు, ననేకబలకోటు లగుట శ్రీ నలు కేది వడిన్. 182
- క. బాలురు వృద్ధులుఁజుండి, యాలమునకుఁ గడంగ నొక్కఁడయినచులేఁ డీ
స్త్రీలం బొదవుద మనుచును, నేల యవిసి మూఁగినట్లు శ్రీ నిర్భరభంగిన్. 183
- క. ఏ పెసఁగ లేఁగి యట్ల, ప్పాపాత్మక మగుకీరాత్ర్యబలము సమగ్ర
టోపమునఁ గవిసి వివిధధ, నాపహరణ మాచరింప శ్రీ నారంభించెన్. 184

—♦ బోయ అర్జును నోర్చి యాదవాంగనలసామ్యుల నపహరించుట. —♦

సీ. కనుఁగొని జంభారితనయుఁడోరోరి యీ

ప్రజ కేన చుండు సంరక్షకుండఁ
దొలఁగి పొం డడియానశదొడ్డకుఁ జొచ్చినఁ
దల లేటి యుర్వికి శ్రీ బలి యొనర్తు
నని యదల్చినను వా శ్రీ రఱవాయి గొనక య
ప్పలుకు లన్నియును రక్షణలుగఁ గొనుచుఁ
జామల నచటనశ్చట నొల్చికొనఁగ నా
లోకించి యవ్వీరశ్రలోకవరుఁడు

తే. గాండివం బెక్కు వెట్టి ప్రచండబాణ
నికర మక్కిరాతులమీఁద శ్రీ నిగుడఁజేయ
నలఘుచరమసంవృతగాత్తు శ్రీ లగుచుఁ దుచ్చ
బాణపాషాణలగుడముల్ శ్రీ పరఁగఁ జేసి.

185

క. ఆబోయలు నిర్భయమతు, లై బీభత్సపయః గవియ శ్రీ నతఁడు మహాస్త్ర
ప్రాబల్యంబును మెఱయుటఁ, దా బుద్ధిఁ దలంచి మంత్రతతి దోఁపమికిన్. 186

క. ఇది దైవవిరోధం బని, మదిఁ దా నూహించి ప్రకృతిమార్గణములు బె
ట్టిదముగ నేయఁగ నవియుం, దుదిముట్టఁగ రి త్తలయ్యోదోనలు నరేంద్రా. 187

సీ. అప్పుడు కాలప్రర్యయమున కాశ్చర్యమును విషాదముఁ దననమనములోనఁ
బిరిఁగొన బాహువిస్ఫురణతోడండదం, డమున నాబోయల శ్రీ సమదవృత్తి
నట్టకేలకు నొక్కయెడ మాన్చి రుక్మిణి, యాదిగాఁ గలకృష్ణునగ్రమహిషు
లేనమండ్ర బలదేవునవివేల మఱియును, గతిపయయాదవాంగనలఁ గాచె

తే. దక్కుఁగలయింతిగముల నాశ్రదన్యు లడరి, పట్టికొని యేచి ఏడిల్లబన్నపడఁగ
దొడ్దగొని రథకుంజరశతురగతతులు, దమకు వలవకునికి దిగఁగద్రావి చనిరి. 188

క. ఇమాడ్కిం బటివోయిన, యమ్మొత్తము నడపికొనుచు శ్రీ నత్తిదైన్యము చి
త్తమృలఁపంగఁ గురుక్షే, త్రమ్మునకుం జనియె నరుఁడు శ్రీ ధరణీనాథా. 189

క. చని యచటనచటఁ దన్నుం, గనునా ప్తజనంబుతోడఁ శ్రీ గాలవశత్వం
బున బొందినయద్దశఁ దగ, వొనర నతఁడు సెప్పె బాచ్చైశ్మురివినమదితోన్.

సీ. కోపించి గాంధారి శ శాప మిచ్చినయది, యాదవసంక్షయ శ మగుట యెట్లుఁ
దప్పదు మనము తృద్బాలవృద్ధస్త్రీజ,నంబుల నెల్ల నర్హంబు లైన
తావుల ¹సత్ప్రతిష్ఠావిశోకంబులఁ,గాఁ జేయవలయు నశక్త్యాలమునకు
²నొదవి యత్రైఁగున శ కృతహించుట కృత్య, మర్జున నీ కనిత్రయాడుచుండుఁ
త. బలుమఱును దలంచి శ పాండవాగ్రజుఁ డది, కారణముగ నతని శ కరుణపెంపు
నొప్ప నెఱుఁగుఁ గాన శ యప్పార్థుఁ డయ్యదు,నికర శేషజనులశనెమ్మిసిలిపె. 191

సీ. నిలిపిన తెఱఁగెల్ల శ నృపవర చెప్పెద, విను కృతవర్తనంధనునిఁ జూచి
సీతల్లియును నీవు శ సీతోడఁబుట్టిన,వారును మృత్తికాశ్రవతపురమున
నిలుఁ డని బహుసంప్రదలఁ బొల్చునప్పట్ట,ణంబుఁ దదీయదేశంబు నిచ్చి
యభిషిక్తుఁ జేసిన శ నాతండు నిజపరి,జనములుఁ దాను హస్తం బెలర్చ

తే. నందుఁబోయె సరస్వతి శ యనఁగఁ బరఁగు
ఘననగరమున సాత్యకితనయు నట్ల
నెయ్యమును గారపంబును శ నెఱయ నిలిపి
యనుప ముదమున నందుల శ కతండు సనియె.

192

సీ. తక్కటివారి నిర్మద్ర ప్రసనగరంబు, నకుఁ గొని చని వజ్ర శ నాథుఁ గాఁగ
నందుఁ బట్టము గట్టి శ హస్తీతురంగర, థంబుల విభజించి శ తగినభంగి
నమ్మువ్వరకును సశమర్పితంబులు సేసి, యయ్యయిబంధుల శ నందు నందు
నందును నిలుచున శ ట్లాందంగ నియమించి, యక్రూరుభార్యలనాత్మజులను

తే. వజ్రనకు నప్పగించె నశ్వ్యాసుదేవు,పాత్త్రిఁడతివినయంబునఁ శ బట్టువఱుప
వారు నిలువక పోయిరివలచునెడకు, దాని విని యూరకుండ భీమానుజుండు.

—* ఆర్జునుడు రామకృష్ణుల నిర్మాణంబును యాదవస్త్రీల కెఱిగించుట. *—

క. యాదవకుటుంబముల న,త్యాదరమున నట్లు నిలిపి శ హలధరుండును దా
మోదరుండుఁ డెగుట వారల,గాదిలిపొలఁతులకుఁ జెప్పఁగఁ దలఁచె మదిన్.

చ. తలఁచి యతండు మందగతిఁ శ దానును నర్హ జనోత్కరంబువా
రలకడ కేఁగి శోకవిధురం బగుచిత్తముతోడఁ దారు గా
నల కట్లు వోయి పంకరుహానాథుని రాముని రోసి పల్లినం
బులు భ్రమ సంచరించుటయు శ బోయ దముం గని యార్చిచిత్తుఁ డై. 195

క. కందువచోటికిఁ గొనిపో,వం దా రరుగుటయుఁ జెప్పి శ వనట గదిరినక
డెందము గలంగఁ గన్నీ, రందంద మొగంబుమీద శ నగ్గల మురులన్. 196

సీ. తల వాంచి యేమియుఁబలుకకయప్పార్థుఁ,డున్న సయ్యవిదలుశనెన్నుఁడూర్హ
గతి కేఁగు తెఱిగి శోకము మూర్తులొందిన, తెఱఁగునఁబొగిలియు శ ధీరభావ
మాత్మల నెలకొన్న శ నన్న నీ విం తేల, యడలెడు కాలపర్యయము నుడుప

వశమే యెవ్వరికిని శ వార్తలకొఱతఁ జెప్పము మాకు ననుడు నశప్తాణ్యచరితు
ఆ. డడవిలోన నేము శ దడసినదినము లన్నియు గణించి యంబుననిధి పురంబు

రేపకడయ ముంచు శ నేపాట నిమ్మెయి, వచ్చునెడకుదలఁగువార మొక్కొ. 197

చ. అనుతలఁ ఘాత్య నొందుటయు శ నప్పటి కదైన మీకు నెల్లఁ జె

ప్పిన నుచితంపుభంగులకుఁ శబెద్దయుఁ బ్రాద్దు సనంగ నప్పరం

బున గలవి ప్రముఖ్యజనశ్రముల్ పయనంబున కర్హ మైనవ

ర్తన మొనరింప లేమి జలశరాశి మునుంగుదు రట్లు గావునన్. 198

చ. హరికిని రామదేవునకు శ నర్హ విధానము లాచరించి యె

వ్వరికిని జెప్ప కెల్ల పరివారముఁ బౌరులు సామజాదులున్

సరకులు నాయితంబు లగుశసంఘటనం బొనరించి నాటికిం

గర మవధానయుక్తి సమకట్టితి నెవ్వగతోఁ బ్రయాణమున్.

తే. వినుఁడు యాదవభామిన్ శ్రవృద్ధబాల, జనుల నందఱునుచితవశ ర్తనముతోడఁ

బ్రాద్దువొడువక ముందర్యపురజనప్ర, యుతముగాఁబురి వెలువరింపచిత్తిఁగడంగి. 200

ఆ. దానఁజేసి మీరు శ నేనును బ్రుయ్యఁ బా, పంబు లేక వెడలఁబడితి మిదియ

తల్లులార కరముశ్రత ప్పయి తోఁచుట, నుల్ల మలతఁపేర్చి శ నురియుచుండు. 201

క. వినుఁ డీతప్పన దోషము, దనుకక యుండంగ నన్ను శ దయతోఁ జూడుం

డనుచు నిలఁ జాఁగి మ్రొక్కినఁ, గని యందుఱు నెత్తియతని శ గారవ మెనఁగన్.

క. ఊరార్చి యింక నుచితా, చారంబులు నడపుటయ యశచటఁ గృత్యము దు

ర్వారం బగువిధిచేతకు, నేరికి నడ్డపడ వశమే శ యేల యలఁదురన్. 203

— ♦ రుక్మిణీదేవి మొదలగుస్త్రిష్టాభార్య లగ్నిప్రవేశము సేయుట. ♦ —

సీ. అని పల్కి రప్పిండుశ్రనందు రుక్మిణీయు జాం, బవతియు లోనగుశ్రవద్యముఖులు

గొందఱు గోరిరి శ కురునాథ యనుమరణ, మునకు బంధుజనంబు లెల్ల

శోకార్తులై రోద్రనాకులత్వము నొంది, రనుమృతికలనకు శ నమరి యున్న

యాబల దేవముశ్రాంతకమహిషుల, కతివిభవం బై నశయానకల్ప

తే. నంబు నాకల్పరచనంబు శ నడపి నరుఁడు, చందనాగురుమయచితాశ్రసంవిధాన

మాచరించియర్హ ప్రకారాగ్నివిధియొ, నర్చెమహాసీయవిప్రజనంబుఁబనిచి. 204

క. విను సత్యభామ లో నగు, వనితాజను లధికనియతి శ వనములకుఁ దపం

బొనరింపఁ బూని కొందఱు, సని రవ్వధమున నలు ప్రసత్నరూండ్లై. 205

తే. లఖలబంధుజనంబుల శ నాప్తజనుల, నర్హ వాక్యప్రయుక్తి నూశ్రార్చి యుచిత

మార నామంత్రిత్వలఁజేసి శ యశ్రులురులఁ, బోయె నాక్రిడిసాత్యవశ్రతేయుగుఱిఁచి.

— ♦ అర్జునుఁడు వేదవ్యాసునొడ్డకుఁ బోయి యాదవక్షయము పెప్పట. ♦ —

సీ. పోయి మరున్నదిశ్రపాంతయాశ్రమమున, నర్హాసనమున నేశకాంతనిరతి

నాసీనుఁడై యున్న శ యమ్మహాత్మునిఁ గని, యత్యంతభక్తి సాశ్రమాంగవిసతి

- యాచరించినఁ జూచియమ్మహనీయవి, ద్వానిధి సేరంగ శ్ర సతనిఁ బిలిచి
తనసమీపంబుననునిచి తద్వదనమ్ము, గనుఁగొని ని న్నెఱుంగంగ రాదు
తే. వెడఁమొగంబైన దిదియేనుకవిజయ యెట్లు, కేలకెఱిగితి నిదియేమిగినుకవాడమి
వధమునకు నయోగ్యుండగుశవానిఁ జంపి,తే పరాజితుఁడై తె నీరైఱుఁగుసెవును.
- చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను శ్ర సమ్మహితాత్మునితోడఁ బద్మలో
చనుఁడు నవాంబుదప్రతిమృచారుతనూలసితుండు దేవకీ
తనయుఁడు రామదేవుఁడును శ్ర దానును మేను దొఱంగి పోయెనే
మనఁ గల దెల్లయాదవులు శ్ర నాఱడిఁ బోయిరి సంయమిశ్వరా. 208
- క. మహితాయుధసంప్రహతులు, సహించుదృఢ దేహధృతుల శ్ర సడిసన్నమహా
త్సహనులు యాదవవీరులు, నిహతు లయిరి దుంగలను మృసిమి ప్రవరా. 208
- తే. అట్లు రామకృష్ణులు సర్వయాదవులును, దెగినఁజిత్తంబుపొగులంగ్రమగువపిండు
బాలవృద్ధులఁ గొనిరాఁగఁ బథమునందు, నన్నుబోయలుదాఁకిన శ్ర నగుచునేను.
- చ. ఘనతరబాహుశక్తియును శ్ర గాండివశక్తియు నస్త్రశక్తియు
నృనమున నచ్చి యుష్టు మునిశనాథ కడంగితి నెట్లు కేలక
ధనువు గుణంబుఁ గూర్చితి నుగ్రదగ్రత బాహుల లేక యుండె న
స్త్రనికరమంత్రతంత్రములు శ్ర సంస్కృతిఁ బొందవ యేమి సెప్పదున్. 211
- క. బోయలసంహృతికేఁబ్రకృతి,సాయకసంపాదనములు శ్ర సాలవె యని యే
నేనుఁ ధొడఁగ దొనలు సెనటు, లై యుండె నొకండుఁ జేయ్యనది లేదయ్యెన్
- క. నెవ్వగయు నచ్చెరువు మది, నివ్వటిలఁగ నప్ప డేను శ్ర నివ్వెఱపడితిక
జి వ్వన ముసరి కిరాతులు, గ్రొవ్వెనకం బెసఁగఁ జూఱుగొని రజ్జనులన్. 213
- ఆ. చాపపండనిహతి శ్ర నోపినభంగిఁ గి,రాతకోటి నాఁగిరామకృష్ణ
వల్లభాదు లైనశ్రవనితలఁ గొందఱ, వృద్ధబాలకులను శ్ర వెరవుతోడ. 214
- క. తాచికొని వచ్చి తగ నా, నేచినయ ట్లచటనచట శ్ర నిలిపితి మునినా
భా చేటును భంగంబును, నై చిత్తము శోకమునకు శ్ర నగ్గం బయ్యెన్. 215
- తే. పడనిపాటు వాటిల్లినశ్రవెడఁమొగంబు, వడక యెట్లుండ వచ్చుఁ ద్రపఃప్రకీర్త
నీయ యింకిట యే నేమిఁ నేయువాడ, నెసఁగుదయతోడ నానతియిమ్మునాకు,

—* వేదవ్యాసుఁ డర్జునసకు హిలోపదేశము సేయుట. *

- సీ. అని విని యమ్మహాశ్రముని కీర్తిడి కి ట్లను, సంయమదత్తోగ్రశాపనిహతి
నఖిలయాదవులును శ్ర న ట్లెరి దానికి, నడలంగఁ బని లేదు శ్ర హరి యెఱుంగు
మున్న యానండుయ శ్ర మన్న చెప్పెద విను, ప్రాప్తకాలంబగుశ్రవనికి నడ్డ
పడనేల యని యాత్మరభావించి యతఁ డుపే,తొపరుఁడై యుండెఁగకమూఁడు
తే. భువనములు నన్యభాత్వంబుఁ శ్ర బొందఁ జేయఁ

- జాలువాడు కణ్డానులకాప ముడుప
శక్తి లే కుండనే యవశ్యంబు భావి
యైనయది గాన యదునాశ శ్రమయ్యెఁజువ్వె. 217
- ఉ. నీ వని సేయ నీవలనిశనైయ్యమునం గృప నన్యసైన్యముం
దా వధియించు శూలధరతాస్ఫుణం బెనఁగంగ ముంద ర
ద్వేవుడు దానిఁ గాంచు భవదీయసమంచితదృష్టియున్ నినుం
గావఁడ యామురాంతకుడు శ్ర కాలవిపర్యయ మావహిల్లుటన్. 218
- చ. ధరణిభరంబు వాప నవశ్రతారము నొందినవిష్ణుఁ డత్రైఱం
గరుడుగ నిర్వహించి యజశ్రామరనిష్కలనిస్వీకారభా
స్వరనిజసత్పదంబు నుపశ్రాంతివరుం డయి పొందె దానికిం
గురుకులవర్య శోకమునఁ శ్ర గుందుదురే విముఖోటిబోధనుల్. 219
- మ. అవసీభారము వాపి తా హరికిఁ దోఁ శ్రుడై భీమసాహాయ్యగా
రవదుర్దాంతపరాక్రమంబునఁ గృతార్థార్థత్వంబునంజేసి య
ప్ర్రువితానంబును నిన్నుఁ బాసి చనియెన్ శ్ర దైవ ప్రకారజ్ఞ నీ
దువరిష్ఠాచరణంబునన్ సురలు సంగతోషించి రప్పరులన్. 220
- క. బలమును బుద్ధియుఁ జేవయు, నలఘుమతీ యుల్లసిల్లు శ్ర నగుకాలమునం
బాలియుం గాలవిపర్యయ, కలనంబున బుధుల కుబ్బుఁ శ్ర గలకయుఁ గలవే. 221
- తే. కాలమూలంబు సర్వంబుఁగన దీని, కొండుతలఁపులు దక్కి- మీశ్వరు త్తమంపు
గతికిఁజనుడు¹నిశ్చింతవిశ్రాంతనులు, విడిచి యార్యజనంబులు²వినుతినేయ. 222
- సీ. అన విని శోకమోహంబులు వాసిన, డెందంబు నిర్భరాశనంద మొంద
నధికభక్తియు వినశయంబును దలకొన, నర్జునుఁ డమృతహితాత్ము వీడు
కొని వారణపురికిఁ శ్ర జనుడెంచి ధర్మజుఁ, గని తనపోయివశచ్చిన తెఱంగు
వినిపించె సర్వంబు శ్ర నని యిల్లు సంయమి, నుతుడు వైశంపాయననుండు రామ
- తే. కృష్ణు లాదిగఁ ²గల్గినశ్రవృష్టిచయము, భోజనంతతి యంధకశ్రరాజ నూత్న
వృత్తములు జనమేజయశ్రవిభునకింపు, ³సెవులఁదఱుకొ త్తనేర్పడఁజెప్పటయును. 223
- శా. కాలస్వైరవిహారభంజనక శ్వాకౌతూహల స్తవ్య దు
శ్శీలాంతఃకరణావిభావ్య కరుణాశ్రీమందిరాపాంగ మం
త్రాళీవాచ్యసుధామయాంగ పవనశ్రవ్యాపారరోధక్రియా
శాలిస్వాంతసముల్లసద్విహరణా శ్ర సంసారనిస్తారణా. 224
- క, హృదయకమలమధురూపా, విదారితదురంతతాప శ్ర వేదస్తోమా
స్పదపారాశర్యమన, స్పదనా దివిజశుభకృద్వ్యచనపరవదనా. 225

1. క. నిశ్చింతవిశ్రాంతి- చ. నిశ్చిత్తవిశ్రాంతి, తమవు లార్యజ నంబులు. 2. క. గలయడు
వృష్టిచయము. 3. క. చేలువు.

మాలిని. అమరగణవిరోధివ్యాపదాపాదికోపా

శమితవినతచిత్తానంగిగాఢ త్రి తాపా

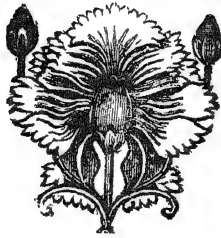
యమనియమవికాసికధ్యానగేహ ప్రదీపా

దమశమకలితానందప్రకాశస్వరూపా.

226

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతమునందు మహాసలపర్వంబు
సర్వంబును నేకాశ్వాసము.

227

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

మహాప్రస్థానికపర్వము, ఏకాశ్వాసము.

¹పదసీమావాప్తిన

మాపాదన కేళికౌతుకకాధీనదయా

వ్యాపార సకలవేదో

హాహాతీతసార శ హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వైశంపాయననకు జనమేజయుం డిట్లనియె నట్లు కృష్ణునిపరమానంద
పదప్రాప్తియు బలభద్రునియనంతత్వసిద్ధియు సకలయాదవమాసలాహవప్రకా
రంబును నెఱింగి పదంపడి పాండవులైతైఱంగున వర్తించిరి మునీంద్రా యెఱిం
గింపుము. 2

క. అని యడిగిన వైశంపా,యనుఁ డక్కురువంశవరుసశ్రమాదరణంబున్
వినయంబుఁ గౌతుకముపెం, పును సంభావించి యవ్విభున కిట్లనియెన్. 3

సీ. అర్జునుం డమ్మెయి శ నచ్యుతరామాది,యాదవజనులవృత్తాంతములును
దనదుతైఱంగు స్రత్యవతీతనూభవు,హితభాషణంబులు శ నేర్పడంగఁ
జెప్పిన విని యుధిష్ఠిరుండు ప్రస్థానంబు,నకు మది యెలయ నశన్నరునితోడ
సఖిలభూతంబుల శ నసఘ పాకంబుఁ బొందించుఁ గాలుండు మృదీయబుద్ధి

తే. కర్మసంత్యాగకలనంబు శ కార్య మిప్పు
డనువినిశ్చయ మొందె నీరమనము నరయ
నిదియ మేలుగఁ గనుచున్కి శ విదిత మయ్యె
నాకు ననవుడు నయ్యింద్రనందనుండు. 4

వ. అన్నరేందున కిట్లనియె. 5

క. కాలము నే మన వచ్చును, గాలముఁ గాలంబ పోలుఁ శ గాకొంటికి నీ

- లీలలు గలవే తెన్నగ, నాలోకించి తిది హితము శ్రీ నభిమతము నగున్. 6
- చ. అని తనమాట కియ్యకొనునన్నరుపల్కుల కిచ్చు మెచ్చి య
జ్జనపతి భీమునిం గవలఁ శ్రీ జయ్యనఁ బిల్వంగఁ బంచి యత్తైఱం
గు నెఱి నెఱుంగఁ జెప్ప ననుశూలత వారలమందుఁ దద్ద గ
ల్లిన దెలి వగ్గలింప నెఱిగించె యుయుత్సున కవిశ్రేష్ఠమున్. 7
- క. ఎఱిగించి రాజ్యతంత్రము, తెఱిగుపఱిచి నడపువెరపు శ్రీతేటపడంగాఁ
గఱపి గృహంతశ్చరితము, నెఱి నుపదేశించె నధిప శ్రీ నెయ్యం బలరన్. 8
- క. ఆయనుజుని నల్లు మహానాయకుఁగాఁ జేసి భటజనముఁ గూర్చి మహీ
నాయకుఁ డార్జును కీర్తన, సేయఁ బరిక్షితుని రాజుఁ శ్రీ జేసె ధరణికిన్. 9
- వ. ఇట్లభిమన్యుపుత్తునభిషిక్తుం జేసి యతనికిం బూజ్యసామ్రాజ్యపరిపాలన ప్రకారంబు
లుపదేశించికురుకులపవిత్రసముచితచరిత్ర భద్రయగుసుభద్ర కిట్లనియె. 10
- మ. ¹భవదీయాత్మజనాత్మజుండు కురుభూభారోద్వహుం డయ్యె యా
దవవంశోత్తరుఁ డైననజ్రనకునింకద్ర ప్రస్థరాజ్యంబు గా
రవదీప్తంబుగ నిచ్చినాడ సుచరిత్రా రక్షణీయంబు లై
నవి యాయుండులు రెండు నీవు దృఢధైర్యం బొప్ప రక్షింపుమీ. 11
- క. విను శేషించినయాదవ,జనులకు నావజ్రనృపతి శ్రీ సంరక్షకుఁ డా
తనిఁ బోషించుట ధర్మం, బనఘా యది లేమి ధర్మశ్రహాని యగుఁ జూమీ. 12
- క. అని తారు గృహంబు దొఱఁగి, చనునెడ నవ్వనిత పిఱుఁదఁ శ్రీ జనుదే కుండఁ
జననాథ యతఁడు నియమించినవాఁ డై యూఱడిల్లఁ శ్రీ జితములోనన్. 13
- చ. పదపడి భారతాజిమృతశబంధవకోటికి మాసలాజి ను
న్మదు లయి పడ్డయాదవజనంబులకుం బరలోకసౌఖ్యసం
పద కయి చేసె నక్కురున్మృశాలవరిష్ఠుఁ డనేకదానముల్
రదనితురంగగోకనకశ్రరత్నమయంబులు గా ముదంబునన్. 14
- క. భూదానంబులునుం గ,న్యూదానంబులును జేసె శ్రీ నన్నరపతి వా
సోదానంబులు నత్యం,తాదరమున నాచరించి శ్రీ యరదము లిచ్చెన్. 15
- తే. ఇట్లు ధౌమ్యాదివిప్రుల శ్రీ కెల్లఁ దృప్తి
యెసఁగ బహువస్తుకోటుల శ్రీ నొసఁగి కృపుని
ధనమునను బహుమానంబునను బ్రమోద
భరితుఁగాఁ జేసె గురుపతి శ్రీ కురువరేణ్య. 16
- వ. శేషించినకాంచనరత్నాదు లాక్షిఠీపతి పరిక్షితునకుఁ బరమాదరంబున సమ
ర్పించి యతనింగృహచార్యునకు శిష్యుంగా నప్పగించి పౌరజానపదప్రవర

జనంబుల రావించి.

16

సీ. ¹ఆపార్థపౌత్రునిఁ శ్ర జూపి మాయేపురఃమాటుగా మీరిక్కుశ్రమారవరునిఁ
గైకొని తగ నెల్ల శ్రకార్యజాతంబును, నడపుచు ననురక్తి శ్ర నాఁచునాఁటి
తెక్కు డగుచు నుండ శ్ర సితనియుల్లంబు, రంజిల్ల సమ్యగారాధనంబు
నందు సంప్రవణలరగుడయ్య యనిపల్కి, తమనిశ్చయంబు నుదాత్తభంగిఁ

తే. జెప్పటయు వారు మొగములు శ్ర సిన్నబోవ
మము నుపేక్షించి యిటు సేత శ్ర సముచితంబె
సేదుచిత్తంబు కారుణ్యనిలయ మేము
దరతరంబ యాశ్రితులము శ్ర ధర్మశీల.

18

వ. అని గద్గదకంఠు లగుచు నాడినమాటలకు నమ్మనుజేంద్రుండు డగుతెజంగున
మటుమాట లాడి తమగమనంబులకు నజ్జనంబుల నియ్యకొల్పె నప్పు డందులో
నం గొందఱు గొందఱునివేశనంబు లధికాభిలాషంబున నొత్తికొనుట కారణంబు
గా వివాదంబు వుట్టి నసహదేవుండు కలియుగంబు ప్రవేశించుటంజేసి కాదే
యిట్టివి వుట్టెడు నని తలంచి నవ్వి సరనాథునకుం జెప్పిన నప్పొరవోత్తముండు
నవ్వుచు మనమనువులు సాలు నని పలికి సర్వాభరణంబులు నూడ్చి వల్కలాజి
నంబులు ధరియించినం దమ్ములు ద్రౌపదియు నల్ల చేసి రందఱుం దత్కా
లోచితంబు లగుసింహవిధానంబు లాచరించి యగ్నుల నంబుగతంబులు సేసి
మొగంబులం దెలి వగ్గలింప గృహంబు వెలువడి రప్పుడు ద్రౌపది షష్ఠత్వస్థిం
బోవ సప్తమంబై యొక్కసారమేయంబు వారలవెనుకఁ జనియె. నవ్వడు. 19

సీ. పౌరజనంబు లాశ్రయాలవృద్ధంబుగా, వచ్చి రక్కురువంశశ్రవరులఁ జూడఁ
దత్తమయంబు జూరదమునాఁడు వెడలివా, రరిగెడునయ్యవశ్రసరముఁబోలె
భుటసమేతముగ నశ్రాపిండుతనూజుల, శోన యుయుత్సుండు శ్ర దాను నరిగె
భవదీయజనకుఁ డశ్రభ్యంతరసతు లెల్ల, ననుగమించిరి వారి శ్ర మనుజనాథ
తే. యిట్లు కరిపురి వెలువడియేగె ధర్మ,తనయుఁ డందఱు. నెంతయురదవ్వు గాఁగె
సాలయ కేఁగిరికశ్యపశ్రాచి నిలుపు,మనఁడుతలవాంచియారాజుననుచునుండె.

చ. తనువులు దూల కందఱుఁ బ్రదక్షిణముల్ వినుత ప్రణామముల్
వినుయసమేతులై నడపి శ్ర వీడ్కొని రాన్యపతిం గ్రమక్రమం
బున నిలు లుమ్మలంబు మనశ్రముల్ పొగిలింపఁగ వచ్చి చొచ్చిర
జ్జనములునుం బరిక్షితుండు శ్ర సామజపట్టణ మస్ఫురద్గతిన్.

21

వ. ఆసమయంబున.

22

తే. జనకుకడకు నులూచి భుజంగలోక,మునకుఁ బోయెఁ జిత్రాంగద శ్ర తనతనూజుఁ
డై నబభ్రువాహనుపాలిశ్రకరిగెఁ దక్కుఁ, గలుగుసతు లెల్లసితండిశ్రకడననిలువ.

24

వ. అష్టమ.

సీ. కృపుఁడు ధౌమ్యుండు నాశన్యపతినిఁ దగువారి, న్వర్తభాషణములననునయించి
యెలమి చిత్తంబులఁ శ్ర దలకొల్పి పౌరులఁ, దగఁ డేర్చిపనుల నుత్సాహమెనఁగ
వర్తింపఁ జేసిన శ్ర వారణపురి పూర్వభంగి సంపత్పరిశ్రభరిత మయ్యె
నట ధర్మజుండు ముంతదటఁ జనఁ గ్రమమున, ననుగమించిరి పవనాత్మజుండు
తే. నర్జునుఁడు నకులుఁడును దశదవరజుండు, ద్రౌపదియు నిట్లుననుచుండఁదగిలివారి
వెనుక విడువక శునకంబుఁ జనియె నవ్వ్యధమునవారు మహాపథ్యగమనమునకు.

వ. పూని యుపవాసవ్రతపరులై భాగీరథిప్రొత్తకుం జని యంతనుండియుఁ బ్రాజ్ఞుఖ
వర్తనంబు గైకొని యోగబలంబున నరిగి గిరిసరిదరణ్యంబు లనేకంబులు గడచి
పూర్వసముద్రంబుతీరంబు సేరి రట్టియెడ. 26

క. దిక్కులు మేఘపథంబును, బీక్కటిలఁగ నవయవములు శ్ర భీషణములుగా
నొక్కయెడ నగ్నిదేవుం, డక్కొరవవంశవరులయ గ్రుతలమునన్. 27

—♦ అగ్నిదేవుఁ డర్జునుచేతి గాండివంబు సముద్రంబున వైపించుట. ♦—

సీ. నిలిచి బీభత్సుండు శ్ర నిర్భరస్నేహంబు, కతమున విడువక శ్ర గాండివంబు
గొనివచ్చు చున్న నాశతనితోడ నవ్వాయు, సఖుఁ డోధనంజయ శ్ర శౌరినక్ర
మెన్నఁడే దివమున శ్ర కేఁగె నీ వేల గాం, డీవంబు విడువవు శ్ర దేవకార్య
మునకుఁగా వరుణదేవునిచేత నేను దెచ్చినయది యీధనుశ్రేష్ఠ మమ్మ
తే. హనుభావుని కొప్పింపు శ్ర మనిన లెస్స, యట్లు సేయుదుఁగా కని శ్ర యక్కిరీటి
యగ్రజానుజులకుఁ జెప్పియాదరమున, నాతఁ డచ్చాప మంబుధియందుఁబెట్టి.

వ. తదనంతరంబ కృశానుం డంతర్ధానంబుసేసె నయ్యోగపరాయణులు పదంపడి. 29

ఆ. దక్షిణాభిముఖతఁ శ్ర దలకొని యిలకుఁ బ్రదక్షిణంబు గాఁగ శ్ర దమమనములు
దద్దముదము నొంద శ్ర నదైన వార్ధియు, పాంతమునకు నేఁగి శ్ర రథిపముఖ్య. 30

వ. అచ్చటనుండి. 31

క. పడమర మొగ మై భిల్లిమ, జడనిధితీరంబు సేరఁ శ్ర జని యుత్తర మె
క్కుడునియతి నడచి వారిధిఁ, బొడ వడఁగినయాదవేంద్రపురి సేరువగన్. 32

చ. అట సని యశ్రమంబున హిమచలమున్ సమతిక్రమించి వా
రటపులు భూములున్ నదులు శ్ర నదులునుం గడుఁ బెక్కు లంచితో
త్రుటదృఢయోగసేవననితాంతనిరాకులవ ర్తనంబు నొం
దుట గతభేదులై కడచి శ్ర తూలక మేరుసమీపభూమికిన్. 33

—♦ ద్రౌపది మొదలగువారు గతపాణులై పడుట. ♦—

సీ. చనునప్పు డయ్యేడ్వరును నతిస్థిరయోగ, సాధనపరు లయి శ్ర సత్వరముగఁ
బోవంగఁ బాంచాలభూపపుత్రిక యోగ, మొడలివ మేదినిఁ శ్ర బడియె నధిప
పడిన సమీరణుకొడుకు గనుంగొని, యన్నతోఁ జెప్పియ్యయ్యతివపలనఁ

గాన మెన్నడు ధర్మహాని యిట్లగుటకు, నరయంగఁ గత మేమి యని విషణ్ణు
తే. డగుచు నడిగిన నాతఁ డిక్మగ్రువ యంద్ర, తనయుడెసఁ బక్షబాతిని యదానఁజేసి
సుకృతములు ఫలియింపఁజూపె దీని, కిట్టిదురవస్థ వాటిల్లె య నీడ్యచరిత. 34

క. అని పలికి సమాధానము, దనబుద్ధిం దిరము నేని యైర్వ్యసైర్యం

బున వికృతి లేనిగతి నా, వనితశవము విడిచి కౌర్యవవిభుం డేఁగెన్. 35

సీ. భూవర యమైయిఁ య బోవంగ సహదేవుఁ, డపగతప్రాణుడై యవనిఁ బడినఁ
గని వాయుజుఁడు ధర్మతనయున కెఱిఁగించి, యితఁ డనహంకారుఁడెపుడు నీకు
నతిభక్తిశుశ్రూష యాచరించుచు నుండు, మాలోన నెల్ల సన్మార్గ వర్తి
యితనికి నేలొకో యిద్దెన వాటిల్లె, ననిన సమ్మనుజేంద్రుఁ య డతనితోడ

తే. వీఁడు దనకంటఁబ్రాజ్ఞుఁడులేడు జగతి, నెందు నని సంతతమ్ముఁడారెడదలఁచు
దాన నిట్లయ్యె నం చుపేక్షానిరూఢ, బుద్ధి నరుగుచునుండె నశ్వురుషవరుఁడు.

క. అనిలజుఁడు నరుఁడు నకులుఁడు, శునకంబును దోన నరుగ య సుస్థిరమతి యై
మనుజేంద్రవర్య యట్ల, జ్ఞనపతి సన నకులుతనువు య జగతిం బడియెన్. 37

క. విను ద్రుపదనందనయుఁ దన, యనుజన్ముఁడు నంతనంత య నవనిఁ బడుటఁ దాఁ
గని ధృతి దూలినయట్లు వ, డిననకులునిఁ జూచి యడలుకడెందముతోడన్. 38

సీ. అనిలనూనుఁడు ధర్మతనయున కెఱిఁగించి, యవ్వభుతో సుంద్రరాకృతియును
శౌర్యంబు ధైర్యంబు య సౌజన్యమును గురు, సంఘమునన కాదు య జగతి నెందు
నితనికిఁ బోలెనశహీనత మెఱయునే, యెవ్వరి కై నను య నిట్టిపుణ్యుఁ
గుత్సితదశ యెట్లాకో పొందె నక్కట, యనవుడు నక్కొరవార్తగఁజూఁ

తే. డతని కిట్లను నీతండు య నాత్మసదృశుఁ, డఖిలజగముల లేడు రూపాతిశయము
దనకకలదని యెపుడుఁ జిత్తమునఁదలఁచు, నయ్యహంకృతి నిట్టికిడయ్యెఁజువ్వె.

క. అని ధృతిసారం బూది య, తనితనువు నుపేక్షఁ గూర్చి య ధర్మతనూజం
డనఘచనుచుండెదక్కటి, యనుజులుఁగుర్కురముఁదోనశయ్యరుగుచునుండన్. 40

సీ. ద్రాపదిపాలును య దనయనుజన్ముల, పడుటయుఁ గనుఁగొని య పార్థుఁ డాత్మ
యలమట మునిగిన య నిల విగతాసుఁడై, పడినఁ గుందుచుఁ జూచి య బకవిరోధి
యన్నకుఁ జూపి యీరయమలచరిత్రుని, యం దెన్నడును నసత్యంబుఁ గాన
మిటు పడుటకుఁ గత య మేమి నావుడు నీతఁ, డక్కొరవుల నెల్ల య నొక్కనాడ

తే. యాహవంబునఁ దెగటార్తు య ననియె నట్లు
నేమిఁ డయ్యెఁ బల్కొక్కటి య నేతె యొకటి
యగుట సాల దోషము విను య మదియుఁ గాక
యెల్లకోదండధరుల గర్హించు చుండు.

ఉ. దానను దాన ని ట్లగుట య దప్పనె యంచు దదీయ మైనయ

మూనితదేహమున్ విడిచి శ్రీ మానవనాథుడు దాల్చిఁజేసి బ

ద్ధానిరతాత్ముడై యరిగె శ్రీ నత్తటి వాయుజుఁడార్తి నెంతయున్

దీనతఁ బొంది ధైర్యలత శ్రీ ద్రెవ్విన నేలకు పూలె భూచరా.

42

క. అప్పుడు దగ నిట్లను నతఁ, డప్పొరవవరున కోధశ్రరాధిప గనుఁగొ

మ్మిప్పా లేమిట వచ్చెం, జెప్పు మెఱుంగు దేనిఁ గరుణాసిగు రొత్తంగన్.

43

చ. అన విని యాతఁ డిట్లనియె శ్రీ నాతనితో భవదీయ మైనభో

జన మతిమాత్రముద్ధతిఁ బ్రశంతుండ నై భుజశక్తి నెవ్వరిం

గొనక కడింగి రజ్జుపలుకుల గడుఁ బెక్కులు వల్కు దెట్లు నీ

వనుపమశౌర్య యిప్పుడుట శ్రీ కత్తెరఱఁగుల్ గత మెల్లఁ జెప్పితిన్.

44

క. అనిపలికి నిరీక్షింపక, చనుచుండె నతండు ధైర్యసారోదానుం

డును నిశ్చయమహితుఁడునయి, వెనుక శునక మధికభక్తివిడువక చనఁగన్.

45

తే. ఆనమంచితసారి మేతయంబు పాండు, ధరణినాయకున గ్రిమృతనయుపిఱుండ

నధికభక్తియు క్తంబుగ నరుగుచునికి, పలుమఱునునీకుఁ జెప్పితిఁదలఁచియుండు.

46

వ. అని పలికి వైశంపాయనుండు జనమేజయున కేట్లను నిట్లు నిష్ఠాగరిష్ఠుం డయి

యుధిష్ఠిరుం డగుచు చుండ.

47

— ♦ ఇంద్రుఁడు రథంబు గొని ధర్మరాజు నెదురుకొనుట. ♦ —

సీ. దివ్యదేహోద్ధతశ్రదీ ప్తిసంతానంబు, దిశలు పదింటను శ్రీ దీటుకొనఁగ

రిభసమాగమనసంస్కరావంబు మేరుగ, హ్వారములఁ బ్రతిరవోత్కరము నీన

నచ్చటిసిద్ధస్తాధ్యమునీంద్ర గణముల, నానావిధస్తోత్ర శ్రీ నాద మెనఁగఁ

దత్ప్రవేశంబుబోధస్థితకల్పవృక్షంబులు పుష్పవర్షములు గురియ

తే. నింద్రుఁ డేతెంచి యాదర శ్రీ మెసక మెసఁగ, నక్కురుషీతిపాలున శ్రీ కగ్రభాగ

వర్తి యగుటయు నతఁ డభివందనంబు, నేసె నవినయభక్తివిశేష మొప్ప.

48

వ. అట్లు ప్రణతుం డయిన నభినందించి యప్పరందరుం డతని దివ్యస్యందనంబెక్కు

మని పలికిన నతండు శోకసంతప్తుం డగుచు నతని కిట్లనియె.

49

శా. తోడంబుట్టువు లందఱుం బడినయ్యాదుఃఖంబు చిత్తంబు సం

పీడం బెట్టెడు సౌకుమార్యవతి డగ్ధపిం గూలఁ బాంచాలి వా

ర్దొడై వచ్చిరి వారు లేక యిట మీఠతో రాను వా రెల్ల నా

తోడం గూడఁగ వచ్చునట్లుగఁ గృపాశ్రధుర్యాత్మ కావింపవే.

50

చ. అన విని యింద్రుఁ డిట్లనియె శ్రీ నక్కురుభర్తకు శోక మేల నీ

యనుజులు ద్రావదీనహితు శ్రీ లైతనువుల్ దిగఁద్రావి చన్నవా

రనఘ యమర్త్యలోకమున శ్రీ కక్కడఁ గాంచెదుగాక వారలం

దనువు దొఱంగఁగా వలదు శ్రీ ధర్మమయాత్మక నీవు రావ నా,

51

—♦ ధర్మరాజసురరాజులకుఁ గుర్కురవిషయముగా జరిగినవివాదము. ♦—

సీ. అనుటయు ధర్మజుం య డమరేంద్రుతో నన్ను, వత్సంతదృఢభక్తి నాశ్రయించి
పుర మేను నెడలునోప్పుడు మొదలగాఁ వోన, చనుదెంచె నీభవ్యసారమేయ
మిది యట ¹రావల్యదే నామనంబు ని,ష్ఠురవృత్తి కోర్వ ద్రస్తాకపుణ్య
నిరతాత్మ నావుడు య దరహాస మొప్పు న,బృలవైరి యిట్లంట య పాడియే య
తే. మర్త్యభావము గుక్క కేమాడ్కిఁగలుగు, ²ననఘనీచింత తెఱఁ గళకళంబుదీని
విడిచి చను టేల నిష్ఠురవృత్తియయ్యె,నిచటఁదడయంగ నేటికి య నెక్కురథము.

పీ. అనిన నమ్మనుజేంద్రుం డింద్రునితోడ నవార్యంబును దుష్కరంబును నగుకా
ర్యం బేనియు నార్యుండును బ్రభుండును నై ననీయట్టిసత్పురుషుండు సంశ్రితుల
కై నంఘటింపవలదె భక్తపరిత్యాగంబు సేసి పడయు సిరి నాకు నెంత యిం ప
య్యెడు ననుటయు నయ్యనిమిషనాథుండు. 53

చ. అలుక హరించు ధర్మముల య న ట్లగుటం గురువంశవర్య నీ
వలుగకఁ విన్ము కుక్కలకు య నావసథంబు త్రివిష్టపంబునం
గలుగునె నీకు నిష్ఠురత య గల్గదు దీనిఁ బరిత్యజించినం
జలము కొనంగ నేల శుభశుంగమనం బెడసేత కృత్యమే. 54

సీ. అనవుడు ధర్మనందనుఁ డమ్మహాత్ముతో, విను భక్తియుక్తునిగవిడుపు బ్రహ్మ
హత్యఁ బోలెడిపాపముని చెప్పదురు పెద్ద, లట్లు గావున దీని య నఖిలధర్మ
సారజ్ఞ విడుచుట య సనదు దివ్యసుఖంబు,నకుఁ గాఁగఁ బాపంబునకుఁ జొరంగఁ
జాల నావుడును వ్యాసపుండు ప్రతస్థుండు, గుక్క నంటిన వానికొరిచేయు

తే. సుకృతమునకు నాశంబగు యనుప్రతాత్మ, యంతయొప్పునినిర్బంధ య మేల చెప్పు
విడుపు మీశునకముదీనిగవిడువఁబడుట,నాకలోకసౌఖ్యంబు నొనర్చు నీకు. 55

చ. జనులు నుతింపఁగా సుకృతసంపదఁజేసి యమర్త్యభావముం
గనియును జెంద కి ట్లునికి య కార్యమె ద్రాపది భీమసేను న
రునుఁ గవలం ద్యజించుటకు య సుప్రత చాలిత చాలవయ్యె దీ
శునకము విడ్వ నిత్రైఱఁగు య సూరినుతుం డగునీకు నర్హమే. 56

సీ. అన విని ధర్మజుం య డఖిలలోకములకుఁ, బతివి ధర్మమునకుఁ య బ్రభువ విట్టి
నీకంటె నెఱుఁగుదురనే నదనత్ప్రకారము లట్లుఁ గాక వ్యాదము మహాత్ము
లయినవారలతోడ య నగునె చేయంగ నై,నను విన్నవింపఁ దగిన తెఱంగు
విన్నవించుట దోష్యవిధము గా దనియెడు,బుద్ధిఁ జేసెద నేను య బూని విన్న

తే. పంబు భీమముఖ్యులును ద్రాపదియుఁజచ్చి, రెను వారలవిడువక యేడ్చుచున్న
వత్తు రే తోడ వచ్చి చావనిశునకము, విడువకుండుట తప్పగాననుడువఁదగునె.

చ. అనఘచరిత్ర విన్ము శరణాగతుఁ జేకొన కున్ని శుద్ధమి

1. క. రావల్యదే నామనంబు. 2. గ. ననఘచిత్త యిత్రైఱఁగళకళంబు.

త్తునియెడఁ జేయుద్రోహము వ్యసూటి వధించుట విప్రునర్థముం
గొనుట యనంగఁ గల్గునివి శ్ర గూడి సమం బగు నాకుఁ జూడ భ
క్తునపరాధునిక విడుచుదోషముతో నిది యోర్వ వచ్చునే.

58

ఉ. కావున నాకలోకపుసుఖం బటు లుండఁగనిమ్మ దేవ సీ
భావము నిల్పు నాదెసఁ గృతాభరితంబుగ సారమేయసం
భావనసేత దోషముగఁ శ్ర బట్టమి నాకు వరంబు సీవు వా
మ్మీవనభూమి నుండెద సక్రమిద్ధతపంబున నిన్న కొల్పుచున్.

59

వ. అని పుయిలోడక పలికెఁ బారవోత్తమా యాకర్ణింపుము.

60

—♦ సారమేయరూపంబున వచ్చినధర్మండు ధర్మరాజానకుఁ బ్రత్యక్షం బగుట. ♦—

సీ. అట్లతిద్ధధనిశ్చయంబుగఁ బలికిన, తనపుత్తుఁ గనుఁ గొని శ్ర ధర్మక డధిక
సంప్రమోదముఁ బొంది శ్ర సారమేయాకృతిఁ, బాసి తానాత్మరూపంబుఁదాల్చి
పరమసంభ్రామకృతప్రణతియు నానంద,భరితుండు నగునాన్యరూపాలుతోడ
సీపుణ్యవృత్తంబు శ్ర నిర్మలమేధయు, నఖిలభూతంబులయందుఁ గలుగు

తే. దయయు నాదుచి త్రముఁ బ్రమోదమునఁ దేల్పు
వత్స భూలోకమున నిట్టిరవారుఁ గలరె
తొల్లియును ద్వైతవనమున శ్ర దోషదూర
మయినసీమనమున తెఱం శ్ర గరసినాడ.

61

క. విను సీరు రోసి నీదగు, ననుజులు మృతు లయిన ¹వచ్చి శ్ర యందఱలో నొ
క్కనిఁ గోరుము బ్రదికించెద, నని పలికితి నేను నిర్మలలాత్మక సీతోన్.

62

ఉ. దానికి సీవు చిత్తమునఁ శ్ర దల్లుల నిద్దఱనుం దలంచి మా
లోన నొకండఁ గల్గితి న్యలు పత వారలయందుఁ గల్గి లో
కానుమతంబు గాదె నకుశలార్థిత ధర్మపు నాకు సన్మతిన్
వీనుల కింపుగా నకులు శ్ర వేడితి తద్విధ మెందుఁ గల్గునే.

63

క. భీముని నర్జును విడిచియు, సీమది నకులు బ్రదికింప శ్ర నిగుడుట పుత్తా
నామనమునఁ బాయదు ని, నే మన వచ్చు నఖిలంబు శ్ర నింద్రుం డెఱుంగున్.

64

క. విను భక్తి యుక్త మిది యని, శునకముఁ జేపట్టి సీవు శ్ర సురపతి కొనివ
చ్చినయరద మెక్క నొల్లవ, యనఘా సరి సీకు దివము శ్ర నందును గలరే.

65

ఉ. ఇంతటిపెంపు గల్గుట మృహేంద్రుండు నీదెసఁ గాంచె సీవు ని
శ్చింతత మేనితోఁ జనుము శ్ర సీదపథంబునఁ బుణ్యలోకముల్
వంతలు గాక యుండఁ బృథివీవర సీకు నుదారసౌఖ్య ము
త్యంతము నవ్యయంబు నగు శ్ర నందలిమాన్యులు సంస్తుతింపఁగన్.

66

సీ. అనియె నప్పడు పరమాహ్లాదమునఁ జను, దెంచి గంధర్వులు శ్ర దేవమునులు

మరుదశ్వివసువులుమహితాదరంబున, ధర్మండు నిందుండుఁ దారు నమ్మ హాత్ముని నెత్తిరథారూఢుఁగాఁ జేసి, తమవిమానములు పార్శ్వముల నడపి కొని చన నిఖిలదిగ్గులఁ దనతేజంబు, వెలుగంగ సిద్ధులు విసుతి సేయ తే. దైవతావాసమునకు నాధర్మజుండు, సనియె నయ్యవసరమున న్నరవలోక సమ్మతుండు బోధఘనుండు ప్రసన్నఘటితి, సారతో దారుండునగునారదుండు.

వ. ఎల్లవారును విన సంపూర్ణస్వరంబున ని ట్లనియె. 68

ఉ. దానములం దపంబులను న్న దద్దయుఁ బే ర్కలయట్టివారలక మానవనాథులక వినమె న్నమాసెఁ దదీయయశంబు లెల్ల నీ మానితకీర్తిర్తులు న్నమ స్తజగంబులయందుఁ బర్యట న్మేనులతోడ వా రిటులు న్న నేర్చిరె వా రమరత్వసిద్ధికిన్. 69

చ. అన విని ధర్మరాజసుతుఁ న్న డాతని కి ట్లను నాదుతమ్ములం గనుఁగొనునంతకుఁ సుఖముగఁ గొననయ్యెద నితైఱంగు నా కు నకట చూపరే పవనుకొడును నింద్ర సుతుండు మాద్రి నం దనులును నున్నచోటు సుఖదం బయినక సుఖహీన మేనియున్. 70

వ. వారలను మదీయపక్షప్రాప్తులయినభూపతులను జూచువేడ్క యెల్లలోకంబుల మీఁదను గలుగువేడుకకంటె మిగిలి యున్నయది యనుటయు నమరేంద్రుండు దనమనంబున నితనితోడనముచితసంభాషణంబులు సేసెద నివ్వధంబు కటుకవచ నత్వంబు గా దని యూహించి యిట్లనియె. 71

చ. తనువు దొఱంగ కిట్లు సుకృతంబులపెంపున వచ్చి తిప్పదం బునకు మహాత్మ యిచ్చటను న్న బోవదు నీమదిఁ బాసి మ ర్త్యతం బనుపడియున్న నెయ్యము న్నభాసమలక శుభదృష్టిఁ జూడుమా మునులను సిద్ధులం దగునె న్న ముందటిచందము నొంది యుండఁగన్. 72

చ. ఒరులకు నందరానిపద న్న మూర్జితపుణ్యనిరూఢిఁ బొందఁగా దొరకొని యున్ని నీవికృత్యదూరమనస్కతఁ గాదె నీసహో దరులు భవన్మహోన్నతపదస్థితి కర్తు లె తొంటినెయ్యముం బొరయునె దేవతాత్మకుల న్న బుద్ధి నెఱుంగుము నీవిశేషమున్. 73

క. అని యిట్లాడినసర్వభువనపతియు బుధుండు నై న్నవాసపుతోఁ దా ననియెం దగ వెండియు ధ,ర్మనందనుండు భరతవంశశ్రమహిమాఢాయీ. 74

ఉ. మీ రిటు లేమి సెప్పిన న్నమేయభుజాబలభగ్నదైత్య యే గారవ మొప్పఁ దమ్ములను న్న గాంతను బుత్తుల మి త్త్రోకోటిఁ గ న్నారఁగఁ జూడ కుండుటకు న్న నక్కట యోర్తునె యెల్లభోగముల్ వారలఁ జూచి క్రమ్యుఁగ న్న వచ్చిసుఖస్థితిమై భుజించెదన్. 75

వ. నా క త్రైజుంగు పరమానందకరం బనియె ననియిట్లు మునీం ద్రమాననీయంబయిన
పాండవేయమహా ప్రస్థాన ప్రకారంబు జనమేజయునకు వై శంపాయనుండు సెప్ప
టయు. 76

శా. పారాశర్యవచఃపయోనిధిసుధాశ్రంగీ దయాసంగి దు
ర్వారాశేషవిపద్విదారణవిహారా చిన్మయాకార వి
స్తాహోదారగుణ త్రయస్ఫుటవిశేషమా నిర్గుణాశ్లేష మా
గౌరీతోవ్విజ్జ్వలత త్వభాస్వర ¹నిజాగారాత్మక శ్రీ శ్వరా. 77

క. ప్రణవైకభావ్య సురర,క్షణకేళీస్తవ్య జన్యసకలద్రవ్యా
²గణనాతీతా పోష్య, ప్రణతవ్రాతా నిరీహాభక్తిప్రీతా. 78

మాలిని. అమృతవికరణక్రీడాభిరామా త్రి ధామా
దమితసకలదైత్యోత్సాహ విజ్ఞానదేహా
సుమహదుపనిషత్ప్రస్తుత్యభిశావ్య సేవ్యా
³శమనరమణశీలా శ సంభృతానందలీలా. 79

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజ
తిక్రమసోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునందు మహా ప్రస్థానిక
పర్వంబుసర్వంబు నేకాశ్వాసము. 80

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్వర్గారోహణపర్వము, ఏకాశ్వాసము.

వర్ధనాయురభివృ

ద్వైపహచరణశతపత్ర శ్రీ యమనియమాద్వి.

ప్రావీణ్యపూర్ణుడై మ

హావిద్యోన్మేషగాత్ర , హరిహరనాథా.

i

వ. దేవా జనమేజయుండు వైశంపాయనుతోడ మత్పూర్వపితామహు లగుపాండవులును ధార్తరాష్ట్రులును స్వర్గం బారోహించి యెట్టెట్టినెలవుల నిలిచి రెట్లు వర్తించిరి చెప్పవే తదాకర్ణనకౌతుకంబు మదీయచిత్తంబున ¹నుత్తరంగం బగుచున్నయది నీవు సర్వవిదుండ వేను భవదీయసదయవాక్యసంభావనకు నర్హుండ నని ప్రార్థించినం బ్రచురదివ్యజ్ఞానమానసియుండును బరమకృపావిధేయుండును నైనసాత్యమతేయునిసారకరణావిశేషంబున సంపాషితం బైనబోధంబున స్వాధుజన్మ స్తవ్యం జైనయాభవ్యమునివరుం డక్కురువంశవరున కేట్లనియె నట్లు బంధుదర్శనంబు గోరి పలికినపాండవాశ్రజాతలంపున కనుకూలుం జై యాఖం డలుండు.

2

సీ. తగువాని రావించి ౧ ధర్మనందనునకు, దమవారిఁ జూడఁ జిత్తమునఁ గోర్చి
దనికినయది నీ విగ్రతని నట గొనిపోయి, యుఖబంధులఁ జూపు ౨ ఘనుడు నతఁడు
గారవం బెనఁగంగ ౩ నారాజసత్తముఁ, దోడ్కొని పోవఁ గుతూహలమునఁ
దోడన నారద్రాదులు గొందఱిగి ర, ట్లెఱ్ఱునోటఁ గత్తెదురఁదోచె

తే. నున్నతాసనాసీనుఁ డభ్యుదితపరసి, జాప్తసంకాశుఁ డమృతాశ్రనాంగనాది
వృత్తుఁడు వీరబట్టివిరాజితుఁడుసతత, యుక్తసుఖసాధనండు దుర్యోధనుండు.

వ. ఇట్టోప్పి యున్న యతనింగనిధర్మనందనుండు దేవమునివరుల మొగంబులాలోకించి.

—♦ ధర్మజుడు దుర్యోధనుం జూచి యనూయాపయం డైన నారదుఁ డతనిం జేర్చుట. ♦—

- సీ. ఇతఁ డతిలోభోష్ఠహతమానసుఁడు దీర్ఘ, దర్శిగాఁ డితనికత్తమునఁజేసి
నిఖలదేశంబులయభలనృపాలురు, ద్రుంగిరి దంతితుక్రంగసహిత
ముగ ననవద్యాంగి శ విగతకల్మష ధర్మ, చారిణి సాధ్వీఁ బాంశచాలి నార్య
జనములు గనుఁగొన శ సభలోన నవమాన, పెట్టినతులువ యే శ నిట్టివాని
- అ. తోడఁ గలసి మెలఁగుదుమనె మహితాత్మకు, లార యెచట నున్నదాచు భీమ
ఫల్గునులునుగవలుఁశబాంచాలియును నన్ను, నచటి కనుపవలయుననుచుమరలె.
- వ. మరలినఁ జూచి నారదుండు నవ్వుచు నతని కే ట్లనియె. 6
- సీ. ఓధర్మనందన శ యీధరణీవిభుం, డాహవసంపర్కత్యక్తనుఁడు
దేవతాసంభావ్య శ డై వెలింగెడుఁ బుణ్య, కర్మ లెల్లను గడు శ గారవింతు
రితని నితండు మక్రహీనుల నుజ్జ్వల, ష్ట త్త్రీధర్మంబునఁ శ గాదె త్రుంచె
నది పాప మేలగు శ ననఘ పాంచాలి యీ, తనిచేతఁబడుటయుఁడ్రదక్కుఁగలుగు
- తే. నెగులును నింక నిచ్చట శ నేల తలఁప
నిచొటు పుణ్యలోకము మది శ నీసు రోష
మనుమనోవికృతులు దగునయ్య వాని
విడిచి సమత నొందుము లోకశ్రవినత చరిత. 7
- వ. అని నెండియు. 8
- క. జూదమునఁ గయ్యమున నీ, కేదురితంబులు నితాంత్రహృదయక్షేతా
పాదకములు వాటిలైన, నాదృతములు సేయు వాని శ నన్నిటి ననఘా. 9
- చ. అన విని యమ్మునీంద్రునకు శ నవ్వీభుఁ డిట్లనుఁ బాపశాలి స
జ్జనసతతాపచారి కులశసంక్షయకారణోపభాగి యి
మ్మునజవరాధముం డితఁ డశమర్శ్యుల కెల్లను మానసియుఁ డై
మనునటె పుణ్యలోకమున శ మాటలు వేయును నేల సంయమి. 10
- తే. అతని న ట్లుండనిమ్ము నాశ్రయనుజతనుజ, మిత్త్రజనములఁ బాంచాలపుత్త్రినాక
వశ్యమును నభివీక్షింపవలయుఁ జూపఁ, బనుపు వారలయున్నెడశ్రధవ్యచరిత. 11
- వ. అని మఱియుం గలుగుమునీంద్రులఁ గలయం గనుంగొని. 12

—♦ ధర్మజుడు దేవమునులతోఁగూడిస్వజనులఁ జూప వేడుకొనుట. ♦—

- సీ. సుగ్రామమృతు లై నశనకలబంధులకుఁ ది, లోదకం బే నిచ్చునచుండ వచ్చి
కుంతి కర్ణుడు దనశకొడు కని చెప్పినా, కతనిజన్మముతెఱఁ శ గంతవట్టు
విదితంబుగాఁ జేసె శ నది మొదలుగ నమ్మ, హావీరుఁ దలఁచినశయప్పు డెల్ల
నుల్లంబు సంతాప శ మొందుఁ దదీయపా, దంబు లద్దేవిశాస్త్రదంబులట్ల
- అ. యని సభ క్తికముగ శ నర్చితంబులు సేయఁ, గాన కునికి కేను శ గరము వగతు

నతఁడు నేము నైననమరేంద్రుఁడును మమ్ముఁ, జేయునేత్రిలోకకసేవ్యులార.

చ. అతని నెఱుంగ కుండి విను శ్రమరుజును బంచితి నమ్మహాత్మునిన్
మృతుఁడుగఁ జేయఁగా నది శ్రమింపదు శోకము నావహించుచున్
మతికి నలంత నేయు గుణమాన్యుని నాతనిఁ జూచుకొతుకం
బతిశయ మొందుచున్న యది శ్రయాయన యెచ్చట నుండుఁ జెప్పరే. 14

వ. ద్రుపదవిరాటయుధామన్యులు శంఖ ప్రభృతితదీయజ్ఞాతులును రణాగ్నికిం బ్రాణ
హవిస్సులు వేల్చినవారు వారల నాకుం జూడవలదె ప్రాణసముం డగుజగత్ప్రా
ణనందనుని సంక్రందన తేజోవిరాజతుండగు శ్వేతాశ్వునినశ్వులననుకరించునకుల
సహదేవులను సహజసద్గుణశాలిని యగుపాంచాలిని జూడక నిలువంజాలుదునె
వారి కెవ్వరికినినాకలోకనివాసంబు లేకతక్కినేని సోదరరహితస్వర్గంబునందుస్వ
ర్గత్వబుద్ధి పుట్టదయ్యెడు వార లెచ్చోట నుండి రచ్చోటయేనుబుణ్యలోకంబుగాఁ
దలంచెద నయ్యెడ కనిచి పుచ్చుం డనిమిషవర్యులారా యని పలికిన నప్పాండ
వాగ్రజుతో నద్దేవమును లిట్లనిరి. 15

ఆ. అట్లు చేయువార శ్రమమలాత్మ నీదుచి, త్తమున నేది దోచె శ్రదాని నాచ
రింపవలయు నని నిశ్చింతింపేశ్వరుండు వా,టించి మాకు నప్పగించినాఁడు. 16

సీ. అని దేవదూతునిఁ శ్రగనుఁగొని యిమ్ముహి, తాత్ముని భీమసేనార్జునాదు
లున్నచోటికి నన్ను శ్రమన్న నప్పురుషుఁ డాదర మొసఁగంగ నాధర్మతనయు
నిందు రమ్మనుచు దాశముండటఁ జన్మనమ్మహానుభావుఁడు వానిననుగమించె
నట్లు సనంగఁ గేశాస్థిసాంద్రంబు దుర్గంధంబుఁ బరుషతత్వంబు దంశ

ఆ. మశకనిబిడమును దశమఃకలితముఁ గ్రిమి, కీటర క్తమాంసకూటకుణప
ఘోరవిధము శాత్రుదారుణచంచువా,యసరవాన్వితంబు శ్రమయ్యెఁ బథము. 17

వ. అప్పథంబున బాండవాగ్రజుండు సని చని యీయారం గ్రాగిననూనియవోలెం
దెరలు చున్నజలంబులు గలిగి యాయసకంటకదున్ స్పర్శం బగుచుదటంబున నిశి
తాసిపత్రివనంబు శోభిల్ల వైతరణి యనుపేరఁ బరఁగినయేఱును దత్ప్రదేశంబున
ననేక ప్రకారయాతన లనుభవించుపాపకర్మలనుంజూచి దేవదూతునితోమనకుఁ
బోవలయుచో టింక నెంత దవ్వు గల దియ్యెడయును దేవతాధీనంబైయుండునే
యని యడిగిన నప్పురుషుం డతనితోడ. 18

తే. ఈనెలపులు బృందారకాశ్రిత మిదియ, మనకు రావలసినచో ట్రనిన నతం డ
సహ్యాదుర్గంధఘోరదశ్శనత నచాటు,చిత్త మతిదుఃఖతంబుగఁ శ్ర జేయుటయును.

వ. మరలి పోవం జూచిన నయ్యెడఁ గొన్ని యెలుంగులు. 20

తే. భవ్యజనన నీగాత్రముదివ్యసౌర
భంబు బెరసినగాడు మార్మదైఁ గరంబు

హృద్య మై వీచుటయు దుఃఖ శ మెల్లఁ బాసె

భూరిసౌఖ్యంబు నొందు చుకన్నార మేము.

21

క. నినుఁ జూడఁ గనుటఁ బటుయా, తనలం దొరఁగితిమి పరమధర్మాత్మక నీ

వనయము దయ నిచ్చట నిలిచిన బ్రతుకుదు మింకఁ గొంతశసేపు నిలువవే. 22

— ♦ ధర్మరాజు సరళమున పన్నయన్నదమ్ముల నెఱింగి పరితపించుట ♦ —

ప. అని దుఃఖభారకృపణంబు లగుచు వీతెంచినఁ గాంతేయాగ్రజం డోహా

యెంతబెట్టిదంబు లై యిడుమలం బడియెదరావీర లని కాదుణ్యం బాలయ నిలిచి

వెండియు నత్తెండుగూటలు విని మీరెవ్వ రని యడిగినఁ గర్ణుండ భీమసేనుండ

నర్జునుండ నకులుండ సహదేవుండ ద్రాపదిని ధృష్టద్యుమ్నుండ ద్రాపదేయుల

మనుపలుకు లెసంగుటయు. 23

సీ. ధర్మనందనుఁడు చిత్తమ్మాన నుద్వేగ, మావహిల్లఁగ దైవ శ మకట యిట్లు

సేసెనె కి డేమి శ సేసిరాకో వీర, లిన్నరకమునకు శ నేగు దేర

వలసినయట్టిది శ వాసవాద్యమరులు, నీచులువో వీరి శ నేవిచార

మించుకయును లేక శ యిట్టికష్టపుటిడు, మలఁ బెట్టడిదె ధర్మమా తెలంగు

తే. మాలితే నీవునజ్జనమాన్య లలఘు, సత్యపరులు దయాఘ్నులు శ నిత్యదాన

రతులుబహుదక్షిణాంచితశక్తిశ్రువితాన, పాలితాత్ములనర్హంపుఁబాటు వడిరి. 24

చ. ఒకటను మేలు సేయనిసురయోధనుఁ డమ్మెయి దేవపూజ్యుఁడై

సకలసుఖానుభూతీయు నశ్రజస్రము పెంపు వహింప నొప్పి దృ

ప్తికిఁ గడు వేక నై ¹తనదుశ్చల్యలుఁ జుట్టలుఁ దాను సంతసం

బుకలిమి నేచి మి న్నడిచి శ పుణ్యపదావృతుఁడై వెలింగెడున్. 25

అ. ఈఁగకాలియంత్రయేనియుఁ బాపంబు, వీనవలనఁ గనుట శ వినుట గలుగ

దొక్కనాఁడు నట్టియు త్తములకు విధి, పాడి మాలి యిట్టిపాటు దెచ్చె. 26

సీ. అని యగ్గలపుఁజింత శ మునిగి కలంక మ, నోవికారము నాకు శ నావహిల్లఁ

గతమేమియొకొయిదిశ్శునమాయయొకల, గనుటయోయరయనికొంబాచి త్త

విభ్రాంతిఁ జేసి విశవేకింప నేర రా, దయ్యెడు నని పరశమాకులేంద్రి

యుఁడు శోకదుఃఖమశ్రయుండు నై కొండొక, ప్రోద్ధూరకుండి సగద్బుద్ధిఁ దలఁచి

తే. యలుక యంద్రుఁడై బాడమిన శ నమ్మహాత్ముఁ

డిప్పురుషుఁ జూచి మగుడ నీ శ వరుగు మార్య

వర్య యెవ్వరిదూతవు శ వారికడకు

ననుచుఁ బలికి వెండియు నిట్లు శ లనియె నధిప. 27

— * ఇంద్రుఁడు సరళంబుకడ నున్న ధర్మజానొద్దకు వచ్చి యతని సంభావించుట. * —

క. నాయనుజులు దుఃఖార్దితు, లై యున్నారట్లు లగుట శ నచటికి రానిం

- కీయేడన యేను నిలిచెదఁ, బాయక యని చెప్ప మా కృతపానితునకున్. 28
- చ. అనుటయు దేవదూతుఁడు రథయంబున నిరర్థనాథుపాలికిం
జని తెలియఁగఁ జెప్పఁ గురుసత్తమ ధర్మజునిశ్చయంబు న
య్యనఘచరిత్ర భాస్వరునియాడినమాటలు నాతఁ డంతయున్
విని చనుదెంచె నయ్యెడకు శ వేగమ సంయమిదేనయుక్తుఁడై. 29
- ఆ. ధర్మఁడును మహాముఖదంబున నిజపుత్త్రిఁ, డగునజాతశత్రు శ ననునయించి
రక్షణం బొనర్చు శ బ్రకటవాత్సల్యత, నరుగుదెంచెఁ గురుకులగ్రాగణ్య. 30
- వ. అప్పడు. 31
- సీ. వివిధపాపాత్ములు శ వికృతశరీరులై, యాతనాబాధితు శ లగుట మానె
దుర్గంధమును గృధ్రశవగ్ధాదిపలలాశి, పక్షిపంక్తులుఁ గుణాశపవజంబుఁ
దోషప యెఱచి నృత్తురు కేశపటలంబు, లస్థిపుంజము లదృశశ్యంబు లయ్యెఁ
గూఁగిరాసిపత్రిఘోశరారణ్యయుక్తవై, తరణి లే కుండె స్రవత్పరిమళంబు
తే నింపుఁ జేయుసోకును¹ సాగ్రియించుతనుపు
నార వీతెంచి సమ్మాద శ మావహించె
నమృతమయ మిది యనఁ దగి శ యనిల మధిక
విశదభావంబుఁ బ్రాపించె శ దిశలు పదియు. 32
- వ. ఆనమయంబున వాసపుతోడం జనుదెంచినట్టి. 33
- మహాస్థగర. వసురుద్రాదిత్యగంధర్వగరుడభుజగ్రవ్రాతముల్ వైభవంబు
ల్లననం బొందంగ సిద్ధు శ ల్లనముల ముదము శ ల్లనింపంగ సాధ్యుల్
హాసితస్వాంతంబులం బ్రెల్లలమికోనఁగ శ్రత్యావరోత్కర్షముల్ పాం
డుసుతోపాంతంబునం బింకడుగొని నిలిచి చూశుముల్ తదంగంబు గప్పన్. 34
- వ. ఒండొరులతో నక్కరుమూర్తి గుణంబు లుగ్గడించి యగ్గించుచుండ సంయమి
సురసమేతంబుగా నయ్యాఖండలుండు నయ్యాఖండయశోమండితుం జేరం జని
సాంత్యనస్వరంబున ని ట్లనియె. 35
- క. నీ విచ్చో నునికికిని, దేవత లందఱును వగచి శ ధిషణాగుణానం
భావిత నిన్నుం దోడ్కొని, పో వచ్చినవారు గినుకఁ శ బో విడువవనా. 36
- క. సిద్ధియు నవ్యయలోకన, మృద్ధసుఖావాప్తియును శశ్రమితవికృతియు స
ద్బుద్ధియు నుదాత్తభంగిని, సిద్ధించెను నీదుగుణవిశేషముకతనన్. 37
- క. విను మొక్కటి సెప్పెద రా, జనువానికి నెల్లఁ దప్ప శ దవనీశ్వర యె
ట్లును నారకస్థలంబుం, గనుఁగొనవలయు టిది వేదశ్రుతియు సుమీర్. 38
- సీ. పుణ్యంబులును బాపములు రెండు⁴ జోకలై, యుండుఁ బుణ్యంబులనోదవునాక

1. క. సాగ్రియంపుడనుపు. 2. గ. సంఘాదరోత్కర్షముల్. 3. చ. శశ్రమితవికృతిహాసద్బుద్ధియు

4. చ. బ్రోవులై, జ. బ్రక్కలై.

- సుఖము పాపంబులఁ శ్ర జొప్పడు నరకదుఃఖము విను మున్న నారకంబునుఖము
ననుభవించినయట్టియతఁడు పదంపడి, యధికనారకపీడ శ్ర ననుభవించు
మున్న నారకదుఃఖమును బడ్డవాఁ డనం,తరమ నాకమునఁ దాఁబొరయుసౌఖ్య
తే. మల్పపుణ్యండు దొలితొలి శ్ర యమరతాసు
ఖంబు గయికొని మఱియు దుఃఖముల నొందు
భూరిపుణ్యండు మునుమును శ్ర ఘోరనిరయ
యాతనల నొంది వెండి సౌఖ్యంబు లొందు. 39
- క. ఇట యేను నిన్నుఁ బుత్రైం,చుట యు త్తరకాలదివ్యసుఖసంగమసం
ఘటనకుఁ గాదే నీకట,కటఁబడుటకు దీనిఁ దెలుపఁగా రా వలసెన్. 40
- సీ. కర్ణుఁ డుత్తమసిద్ధిఁగాంచి వెలింగెడు, నమ్మహాభుజునకు శ్ర నై కరంబు
దుఃఖంతు నీవెట్లు శ్ర దుదిముట్టి యున్నాఁ డ,తండు నిజోజ్వలశ్శాస మొంది
సర్వాత్మవిదుని నాజలజాప్తనందనుఁ, గనుఁగొని చిత్తంబుకలఁక విడువు
మనిలనందనుఁడునగునుఁడును నకులుండు, సహదేవుఁడును భవశ్రైస్వరూప
తే. వర్తినర్వమహీపతివర్గములును, ద్రౌపదియు ద్రౌపదేయులు శ్ర రాజవర్య
దీప్తనిజధామసంప్రాప్తిఁదేజమలరి,యుండఁగాఁజూచినమౌద్రయుతుండవగుము.
- ఆ. దైవవిహిత మగుటఁ శ్ర దప్పింప రాకున్న, యట్టియల్పదుఃఖ శ్ర మనుభవించి
తింక నిట సుఖంబు శ్ర లేపార నాతోడ, విహరణం బొనర్పు శ్ర విమలచరిత. 42
- క. మానితసుప్రతములకుఁ, దానకరణమునకు ననుగుణం బయినశుభం
బే నీకుం గావింపం,గా నుజ్జ్వలవృత్తిఁ బరఁగు శ్ర కౌరవముఖ్యా. 43
- తే. రాజసూయాశ్వమేధాధ్వరములసంచి,తంబు లయినయుదాత్తలోకంబు లనుభ
వింపు మాధక్యమహానీయశ్రవిభవ మెసఁగ, నక్షయోదాఠసౌఖ్యంబులౌవహిల్ల.
- సీ. మహితవర్తను లై నశమాంధాత్మనలహరి,శ్చంద్రదిలీపదుఃస్వంతభరతు
1. లొందినకీర్తనీయోన్నతి నొందుము, నినుఁ గొనియాడంగ శ్ర మునినిలింప
గంధర్వగరుడోరగ ప్రధానులు సిద్ధ,సాధ్యసత్తములును శ్ర సకుతుకముగ
వచ్చినవారినిరవారి నెల్లను జూప, నతఁడు వినయసంభ్రతాంగుఁ డగుచు
- తే. నాదరముగఁ బ్రత్యుద్గతి శ్ర యాచరింప, వార లెంతయుఁ బ్రీతిమై శ్రగారవంపుఁ
బలుకు లెసఁగంగ నధికసంభావనంబు, నేసి రాసనములు వికశిల్లుచుండ. 45
- వ. అమృతహేందుఁ డమ్మహానుభావునితో మఱియు నిట్లనియె. 46
- క. ఆకాశగంగ యిదె పుణ్యాకృతి యిన్నదిఁ బరిష్కృతాంగుండ వై సు
శ్లోకా సాచెప్పిననృప,లోకంబును మిగులు మమరశ్లోకసుఖములన్. 47

స్వ ర్గా రో హ ణ :

ఓమ కథకుండు సమ్యగవధానంబున నాకర్ణించిన

క. అదే భీష్ముఁడు వసువులకడఁ, గుం డైన యాత్మష్టద్వైపాయను ననుగ్రహంబున
డిదే దివిజగురునిపాలఁ బ్ర, మదసం డై యుండు నతండు నైమిశారణ్యపుణ్యక్షే

వ. అని పలుకుచుఁ జూపి గంధర్వపతి మొదలుగాఁ గలగొందఱు మహామునులు
దదీయానుజతనుజవర్గంబులనుం నయ్యెడకుం జని వారలం గాంచినఁ బుణ్యకథా
నానాదేశాధీశులను బేరువేరం యమ్మాననీయులు పుణ్యాత్మకుం డైనయక్కఱ
బరిత్యక్తశరీరు లయి యుత్తమప్రయం బొనర్చి కథాకథనంబుఁ బ్రసంగించినం
మని చెప్పె ననిన విని జనమేజుగుకథ వినం గోరెద రనుటయు నప్పరమార్థపరా
నీ చెప్పిననుయోధనశకునిసైంహృద్యంబును నపూర్వంబును సమగ్రజ్ఞానప్ర
యుం గల తత్పక్షభూషణులైనయది యక్కఱమాకు విన నిష్టం బని పలు
నీచెప్పినసకలజనంబులు నాలోకంబు

77

కొంతకాలంబు నిలిచి క్రమము మనునిశ్చయము దిగ్గంబుగ మతినం

దెంతురో యిత్రైజంగు వినవలతుం శేదము గాఁగ నిమ్మరహకథ సెప్పెన్. 78
నుజపతితో నిట్లనియె.

మనర్పయాగక రాత్రునుష్ఠానంబులయెడవైశం

నీ. కురువర యిది దేవగుహ్యంబు మునిని విస్మితుండును బ్రమోదభరితుండును
డైనవేదవ్యాసుఁ శ్ర డతులకరు యజనసమాపనవిధి యనుష్ఠించి రయ్యుధో
జెప్పినయది నీకుఁ శ్ర జెప్పెద సమవధ భుజంగంబులయాపద దీర్చినయ స్త్రీకు నభ్య
నంబుతో వినుము సత్సత్కుఁ యతనినివాసంబునకు ననిచిపుచ్చి ఋత్విజ
గలసెఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డశన్యులకు దునంబు లొసంగి వినయం బెసంగ నామంతి
బయినకు బేరలోకానుభవమకుం జనిరి వైశంపాయనుఁ బెంపారునవిశేష
ధృతరాష్ట్రుఁ డొందెను శ్ర సతియుఁది దేవోపచారంబులఁ గృష్ణద్వైపాయనము
భవనంబునన నిల్చె శ్ర బాడనంబులు ప్రస్తుతింప విభవంబు శోభిల్లఁ

79

తే. యాండు రిరువురుఁ దో నిల్వ శ్ర నః

గూడె సభిమన్యుఁ డనిమిషశ్రగురుని ,గణముతో మఱియు నశక్తకథకుఁ డింపు
దత్ప్రీతికాశుఁ డయినకోశదండగురుగ,సంఘంబులో నెల్ల శ్ర సత్యదర్శి
ద్వాపరాత్మకుఁ డయ్యె గాం శ్రధాత్ముండు సర్వేంద్రియప్రబోధ

క. రా రాజు నాకనరకో, దారసుఖాత్మమా,దాంతితపోనిత్యతావిభాసి

పారియు హీనత నొందియుఁ, గౌరసంఖ్య,యొగభేదవిదుండు ధర్మోపదేశ

వ. అట్లపోలె నాకనరకంబు లనుభవింస్తు, వేది సాత్యవ తేయుండుశ్రవేదమయుఁడు. 80

ఆ. అతనితమ్ము లెల్ల శ్ర యాతుధానా మఱియుం గొందఱు జనపతులచరిత్రంబులు
గర్జుఁ డధిప వసువు శ్ర గావున వినుం డగువాసు దేవుని సంకీర్తించివేషంబులు వివ

వ. ద్రుపదుండును విరాటుండును ధృలునుదదీయసాయుజ్యంబులును దేటపఱుచుట
శంఖుండును సు త్తరుండును విశ్రుకునుగాఁ బంచమవేదం బయిపరగునిష్కృహా
హుతవహునిఁ గూడికొనియె నని

భారతసంహిత యొనర్చె నిమ్మహి తేతిహాసంబు సంవత్సర త్రయకృతంబు దీని విశే
షంబు వినుండు. 81

తే. అమలధర్మార్థ కామమోక్షములగుఱిచి
యొలయుతెరు ¹వెద్దియును నిందుఁగలుగు నదియ
యొండెడలఁ గల్గు దీన లే క కుండుచొప్పు
దక్కొకంటను లేదు వేదజ్ఞులార. 82

నీ. పూతాత్మలార యీశ్వణ్యోతి, హాసంబు, జనమేజయుఁడు సేయ్యసర్పముఖము
కాలంబునం దట్లుకారుణికోత్తముఁ, జై నవేదవ్యాసుఁ క డాదరమున
సాజ్ఞాపనము సేయనతనిశిష్యుఁడు లోక, నుతుఁడు వై శంపాయనండు సెప్పె
నన్నరేంద్రుఁడు విన క నానభ నిలిచి న, వినయభ క్తికముగ క వినినవాఁడఁ
తే. గథనశక్తియు నమ్మునిశ్చకరుణవలనఁ, గలిగె నా కి త్రైఱంగున క గారవించి
మీరు వినుచుండఁ జెప్పెడుశ్రమేటివదము, గంటి మంటిమీదయ పెంపుకతనఁజేసి.
వ. ² (అని పలికి వెండియు) 84

... * ఫలప్రతి * ...

క. అలఘుమతులార పరస్పర, బుల నీయతిహాసరత్నమును వినిన నఘం
బులు వాయు నాకలోకము, గలుగును సిద్ధించు ముక్తి క కాంక్షిత యైనన్. 85

క. ఆద్యంతంబును నీయన, వద్యకథ వినంగఁ గనినవారికిఁ బాయున్
సద్యంబ బ్రహ్మహత్యా, వద్యము మొదలైన చాపరవర్గం బెల్లన్. 86

క. సురపితృకార్యంబుల భూ, సురులకు దీని వినిపించుకనుకృతాత్ముఁడు త
త్కరణఫలంబుల నధిక, స్ఫురితంబుగఁ బడయు మహితశ్రబోధనులారా. 87

క. మానసముల నింద్రియముల, నేనియుఁ జేయంగఁబడినయేనఃపుంజం
బీనిర్మలేతిహాసము, వీనుల నొక్కింత సిలుక క విరియు సకలమున్. 89

ఉ. భ్రాజతవృత్తిమై బరంగుభారతసంహిత సంయమింద్రుల
రా జననామకంబునను క రాజితభంగి జగ. త్రయంబునం
బూజితకిర్తి యై నెగడుభూరిజయోన్నతిఁ గండ్లు దీనిచే
రాజు లిలాసురుల్ మఱి యరరాతుల డెల్లురు విన్నయంతటన్ 88

ఉ. భారత మర్థితో వినిన క భక్తిఁ బఠించిన శ్రీయు నాయువు
భూరియశంబునుం బ్రమద్యమున్ దృఢవిద్యయుఁ గల్గు వారి కే
కోరిక లైన వేగ మొనఁగూడు సుపుత్రునిఁ గాంచు సద్వరు
గారవ మొప్పుగాఁ బడయు క గర్భిణియున్ వరుసం గుమారియున్. 90

ఉ. శిక్షితచిత్తులార శుభ్రసిద్ధులు వొందు ననేకజన్మ పా

1. వెద్దియే నిందుఁ గలుగునదియ, యొండెడలఁ గల్గి దీన లేకుండుచొప్పు దక్కొకంటనులేదు.

2. యిది వ్రాతపత్రుల గానిపింపుడు.

పక్షపాదంబునక వెలుంగు శ భారతసంహిత కెల్ల బుండరీ
కాక్షిని వాసుదేవుఁ బ్రకటార్థముగాఁ గని విన్నమానవుం
1 డక్షయపుణ్యలోకములకయందు రమించు నిరామయస్థితిన్.

91

ఉ. వ్యాసమునీంద్ర సారకరుణాతిశయంబున భారతార్థము
దాహినిత మైనయట్టినుత భాగ్యునకుఁ సకలాగమార్థసం
వాసన మావహిల్లు జనకపంక్తులు కీర్తన సేయి శశ్వదు
ల్లాససుఖానుభూతి నచరస్థితి నొప్పు నతం డుదాత్తుఁడై.

92

వ. అని యిట్లు సమస్తపురాణపారీణుం డైనసూతుండు.

93

చ. పరమపదాప్తిహేతు వగుభారతసంహిత శౌనకాదిభూ
సురపరు లింపునం గరంగుచొప్పునఁ జెప్పిన వారు మోదసం
భరితతఁ బొంది యక్కఱకుఁ శ బ్రాతిగ నర్చితుఁ జేసి రర్చిల్క
హరిహరనాథ సర్వభువనార్చిత నన్ దయఁ జూచు మెప్పుడున్.

94

ఉ. పావన దుర్దశాపహ శుభప్రదమూర్తి సుధానుభూతిసం
జీవితభక్తలోక తుల్యనీదళదామ కపాలమాలికా
భావిభవాభిరామ పరిపక్వతఃఫలయాప సాంఖ్యవి
ద్యావహయోగశక్తివిశదాద్భుతఫలన లోకపాలనా.

95

కం. దేవాదిచతుర్విధభూతావాసా సుకృతహృదయహారివిలాసా
కేవలభావానందమయా వేదవ్యాసవర్ణనారూఢదయా.

96

మాలిని. అకృతకమధురోక్తివ్యాప్తనందీప్తసారా
సకలభువనరక్షాశాలిసంభద్విహారా
శుకజనకమనీషాశుద్ధబుద్ధానుభావా
సకృపకృతవిలాసాసంభృతానందభావా.

97

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రై కొమ్మనామాత్యపుత్రై బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతమునందలి స్వర్గారోహణపర్వంబు
సర్వంబు నేకాశ్వాసము.

98

శ్రీ మ దాం ధ్ర మ హా భా ర త ము
సంపూర్ణము.

శ్లో॥ యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం తు యద్భవేత్ |
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోస్తు తే.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు
సమస్తం

1. గ. డక్షయసౌఖ్యసత్పథమునందు, 2. క. సకృదకృతనతారీ-గ. సకృతిసుకృతికారీ.

